de literis משנה ובבלי pag. 24 col. 2

de notis numeralibus p. 117 et seqq.

Phrasi usus est (רד"ק) purâ eleganti et comptâ, in quâ brevitas certat cum perspicuitate, nihil in eâ parum, nihil nimium, ut de Aristotele quidam scripsit, cui nihil detrahi potest quin sententia efficiatur mutila, nihil addi quin sensus fiat redundans, et prorsus Asianus.

גרשום [illegible] שונצינו
קושטא
רצ"ד
1534

(96)

[illegible] idem [illegible] שער מלך sub. vocula [illegible]

2

ספר מכלול יבאר בראשון כל חלקי הדקדוק ואחריו חלק הענין

לרבי דוד בן יוסף בן קמחי הספרדי

ועל ידי גרשם א״ש שונצין בן הח״ר משה בן החכם המופלג הר״ר ישראל נתן בן שמואל בן הר״ר משה זל והוא נלחם בעיר פ״רט נגד הרשע פר״ה יואן די קאפ״שטראנו וגרש אותו עם כל חילו משם והוא היה דור חמישי להר״ר משה משפי״רא הנזכר בתוספות מטוך ׳ ובשנת שנים עשר למלך האדיר אדוננו המלך שולטאן שולי״מאן ירום הודו

בקוסטאנטינא

Constantinopoli

הקריה נדפס עם הפסוקים מנוקדים ׳ והמורה מקום ׳ עם הפרש׳ות כסדר הו׳אירי ׳ גם הגהתי בלשון המחבר להישירו אל מכוונו מה שעוותו המעתיקים שקדמוני ובהרבה מקומות אשתמוטי אשתמיטו והניחו לי מקום לקבל שכר על יגיע כפי וזה יבחן וידון מ׳ שחננו יי׳ יתברך המדע והשכל ׳ והוא יתברך יאצ׳ל מהוד יפעתו על המחכה ומקוה לחסדו וידריכני באמתו וילמדני ׳ כאשר מימי עלומי מחיל ל׳ חיל הוליכני יגעתי ומצאתי ספרים הי׳ו סתומים וחתומים מאז והוצאתים לעין השמש הזאת יזהירו כזוהר הרקיע כמו התוספות מטוך של ר״י ורבנו תם הלכתי עד צרפת וקמברי וזיניבר״ה אל חדרי הורתם למען זכות בהם את הרבים כי בספרד ובאיטליא ובכל הארצות לא שמענו רק משאנ׳ץ של רבי פרץ ורבי שמשון וחבריהם ׃ ודפסתי ספרים עד אין קץ בתורתנו הקדושה זולתי עשרים ושלש מסכתות הנהוגות בישיבות עם פי׳ רש״י והתוספות והנה מדפ׳סי ווניצ׳אה העתיקו מהדפוס שלי ובזולתם שמו מאשר מצאו ׳ דחה דחוני לנפול וי׳ עד כה עזרני ׃ ואף כי ירש הזמן בוגד נגדי כל עוד רוחי בקרבי לא אחדל לתקן ספרים להקל הטורח למעיינים בהם ולהגיה חשבם כיד יי׳ הטובה עלי אף כי יומי רד מאד ובאתי לארץ נכריה אלי נמשלתי כבהמות נדמו ׃ יי׳ יתעלה יהיה עוזר לי ויכלכל את שיבתי ויזכור לי לטובה מה שכלכלתי לאנוסי ספרד ובפרט פורטוג׳ל ובכל מאדי העירותי עד למות נפשי למען הצילם מיד שוסיהם ולהדריכם לחסות בצל שדי ותחת אברתו להתלונן כיום הזה ׃ אליו יתברך תקותי כל היום וברוך שמו המהלל לעולם

London Apr. 28 Year 1762
by Mardochai Oliero

תהי ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי

השפל וידוע אשו נכחי
יזל בטל שיחי ואמרתי
אקרא בשם אל לעזור אותי
ידע לבבי כי בהוזם הולך
לא לעשות לי שם אני כותב
אבן ליישר נעוה לשון
ולידעים חן מענה אתן
ספרי יהי זכרי ואעדהו
כספי זהבי הוא וטוב סחרי
הוא יהיה לחמי בעת ארעב
הוא יערוך שלחן לכל רעב
ולשואלים לו מי ילדהו

עם אל אם תאבו ושמעתם
מעץ חיים לקטו לכם
ולשון עבר למדו היטב
ובאור דקדוק יאור לכם
מה לכם אל ים או מדבר
דרשו מעל ספר וקרו

דורש לשון קדש שבה אתי
ספר כתבתיו לך פקח עינך
מכלול קראתיו כי כלולים בו

לכל חכמה קטנה או גדולה
לבל תהיה בשם פעל ומלה

ולעלגי שפה אחו רוחי ׃
על גז כמטר יערף לקחי ׃
כי הוא לבד שברי ומבטחי ׃
בוחן סעיפותי ובן טוחי ׃
ולהעלות זכרי וטוב שבחי ׃
ולנחלה שפה יהי מרחי ׃
גם לחכמים ארקחה רקחי ׃
תמיד כטוטפת עלי מצחי ׃
הוא יהיה מכרי ומקחי ׃
ולריב לשונות יהיה שלחי ׃
שלחן לשון עבר ובו יחי ׃
יענה לבב דויד בנו קמחי ׃

טוב פריו תאכלו הנהדר ׃
לא יעלה בו קוץ או דרדר ׃
דרשו משפטו הנהדר ׃
אור בהיר עולם לא יקדר ׃
היא לכם סוחרת עם דר ׃
אחד מהם לא נעדר ׃

אודיעך חקיו ומהלכיו ׃
עליו ובנתיבו ובדרכיו ׃
מבטא לשון עבר ומערכיו ׃

בדקדוק תעשה מוסד תחלה ׃
כמו עור ממשש באפלה ׃

שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול

נאם דוד בן יוסף בן קמחי הספרדי

יתברך ויתעלה השם רוח אדם בקרבו׳ דעת ותבונה בלבו׳ לחקור ולדעת׳ נפש היודעת׳ לדרוך שביליה׳ ולאחוז מסלוליה׳ לפלס מעגליה׳ ללכת בדרכי יושר׳ ובנתיב כושר׳ לחזות בנועם יי ולבקר בהיכלו׳ ויבחר בישראל מכל האומות׳ ובלשון עבר מכל הלשונות׳ ובו נגלה לעמו באחד ההרים׳ וידבר להם עשרת הדברים׳ וצוה על ידי נביאו ללמד להם מצות וחקים׳ ומשפטים צדיקים׳ ויהיו מלומדים בנעוריהם׳ לשון עבר אביהם׳ ומיום גלו אבותינו בארץ לא להם׳ בין הגוים ההם׳ וילמדו לשונם וישכחו לשון הקדש עד הרגילו בניהם ובני בניהם עד היום לדבר לשון נכריה ושפה זרה איש ללשונו בארצותם׳ לפי מקומות גלותם׳ בקדר ואדום׳ וכל לאום ולאום׳ לא נמצא בידינו׳ רק מה שנשאר כתוב אצלנו׳ עשרים וארבעה ספרים ומלים מעטים בדברי המשנה׳ ועל כן צריכים אנו להזהר על מה שיש בידינו מן הלשון להנהיגו במשפטו ושלא להשחיתו ולדבר בו דברים אשר לא כן:

ואמנם קדמונו והזהירנו עליו והורונו נתיבתו החכמים אשר היו לפנינו׳ וראש המורים ומישרי הלשון החכם ר׳ יהודה פאסי׳ המכונה חיוג מצאו בזמן ההוא מעוות בפי אנשים ונשחת בלשונותם׳ ויחבר שני ספרים מאירים כספירים ספר בעלי חרפיון וספר בעלי הכפל נותני לשון למודים פוקחי עינים עורות ולשון עלגים תמהר לדבר צחות׳ ואחריו החזיק החכם רבי יונה אשר מלאו לבו לכתוב ולהאריך בדקדוק הלשון ובעניניו על כל אשר לפניו מאשר ראינו אנחנו ואחרים רבים התעסקו בדקדוק הלשון ויכתוב כל אחד מהם ספרים על שמו׳ ואם יבא אדם ללמוד חכמת הדקדוק ילאה ללמוד כל הספרים אשר חברו המחברים ויצטרך להתעסק בהם כל ימיו׳ ולא טוב היות האדם ערירי מחכמת הדקדוק אבל צריך לו להתעסק בתורה ובמצות ובפירושים וצרכי ענינם בדברי ר״זל ולהתעסק בדקדוק על דרך קצרה כדי שיספיק לו ללמוד התיבות בתיקונן ולדעת יתרון האותיות וחסרונן ולהזהר בו בדבריו ובביאוריו ובמכתבו ובהרוזיו׳ וגם ר״זל הזהירנו בזה ואמרו לעולם ילמד אדם לתלמידו דרך קצרה׳ והספרים אשר יתעסק בהם האד׳ למלאת רוב ספקו מן הדקדוק הם ספרי החכם ר׳ יהודה עם מה שהוסיף עליו החכם רבי יונה ולדעת הענינים ספר השרשים ואף על פי שיש בהם דברים הרבה שלא לצורך ושילמוד המלמד בלתם מה שיצטרך לו וגם במקומות חסרים מהצריך לו:

ויער יי את רוחי ויאמץ את לבבי לכתוב ספר בדרך קצרה ובאתי כמלקט שבלים אחרי הקוצר וכמעולל אחרי הבוצר ויצאתי בעקבותיהם לקצר דבריהם ולכתוב ספר קראתי שמו ספר מכלל כי רצוני לכלול בו דקדוק הלשון וענינו על דרך קצרה כדי שיהא נקל לתלמידים ללמוד אותו ולהבין נתיבתו ויהיה מזומן להם כל מה שיצטרכו לדקדוק ולענין׳ ואכתוב תחלת חלק הדקדוק ואחריו חלק הענין׳ ודרכתי בסדורו דרך הראשונים לסדר המלות על סדר האותיות שיהיה נדרש לדורשו ונמצא למבקשו:

ואומר בתחלה כי לשון הקדש וכן כל לשון נחלק לשלשה חלקים:

שם פעל מלה

ואכתוב שער דקדוק הפעלים בתחלה ואף על פי שהשם קודם לפעל כי הפעל יצא מהשם׳ ואמרו כי השם כמו הגוף נושא המקרים והפעל כמו מקרה׳ אבל מפני אורך תבונת הפעלים אכתוב שער דקדוק הפעלים תחלה ואחריו שער דקדוק השמות ואחריו שער דקדוק המלים אבל בחלק הענינים אפרש שלשתם ביחד על סדר האותיות: ומי׳ אשר לו נתכנו עלילות׳ ולו נאוה התהלות: אשאל העזר להחל ולכלות:

שער הפעלים

בנין הפעלים יבנה בשמנה טורים

הטור האחד הוא בנין הקל׳ והוא יסוד הפעלים ונקרא כן כי לא נוסף בו אות על האותיות היסודיות כי אם לשמש לצורך בנינו לנמצא ולנסתר ולמדבר בעדו ולנקבה ולרבים ולרבות׳ והאות המשמשת אינה תוספת אחר שהיא לצורך השמוש ולהורות על הנדבר׳ אבל ההא והמם הנוספות בבנין הפעיל וכן בשאר הבנינים ההיא תקרא תוספת כי אינם מורות על הנדבר ואינם משמשות רק הם להכרת הבנין׳ והנדברים הם בשלשה דרכים׳ נסתר׳ נמצא׳ מדבר בעדו׳ ומנהג הלשון הוא לדבר בהם כאחד לפעמים כמו שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם: (מיכה א) וְאוּלָם כֻּלָּם תָּשֻׁבוּ וּבֹאוּ נָא: (איוב יז) לְכֻלָּם וּלְסַרְנֵיכֶם: (שמו׳) כִּי יֵבֹשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם: (ישעיה א) הֱיֵה זְרֹעָם לַבְּקָרִים אַף יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה (ישעיה לג) והדומים להם׳ ועוד נכתבם בנחו הלמד בשרש מהה:

ואבני הטור הזה לב כמספר נתיבות
החכמה ׃

האבן הראשה היא בת שלש אותיות יסודיות והמשל לך מלת

פעל כי היא בת שלש אותיות לבד ׳ כי הנח שבין הפא והעין איננו יסודי כי אם להרחיב המוצא ׳ כי לא תוכל להוציא שתי אותיות בתנועה אחת מבלתי נח בינידם אם לא תדגש השנית וזה לא יתכן להדגש כי על כן נקרא קל כי כל אות דגושה יכבד עליך מוצאה ׳ אך מבלי דגש תוציאנה בנחת ובקלות מבלי עמל ׳ והנה לך עדים נאמנים על הנח שבין הפא והעין כי איננו יסודי העתידים שהם אפעל יפעל כי הפא בשוא וכן כלם כי אבד הנח בהם ׳ ואלו היה יסודי היה קים והיינו אומרים אפעל יפעל הפא בקמץ ׳ הנה לך כי האבן הראשה בת שלש אותיות יסודיות ׳ ויש פעלים שתנוח אחת מהם או תחסר ׳ והנני עתיד לבאר האבנים אבני גזית אחרי אבני שלמות ׳ ותצא האבן הראשה על ג פנים ׃

האחד שיהיה הפא בקמץ גדול והעין בקמץ קטן כמו כי חפץ בבת יעקב ׃ כי לא חמץ ׃ וכן לרבים בהפסק חדלו פרזון בישראל חדלו ׳ ודגש הלמד לתפארת המלה כי כן דרך העברים לחזק קריאת האותיות בדגש לתפארת הקריאה בהפסק הטעמים ׳ וכן ורעבים חדלו ׃ ואיש ברעהו יהתלו ׃ לי שמעו ויחלו ׃ לשונם בצמא נשתה ׃ למען היה לה ברק מרטה ׃ והיא מרטה ׳ וכן דרכם לחזק קריאת האותיות בדגש לתפארת הקריאה גם בלא הפסק ׳ והוא שתהיה האות שואית כמו מקדש ׃ ואכרה לי ׃ ובעצבת לב משלי טו וכל עצביכם תנגושו ׃ נצרה על דל שפתי ׃ נצרה כי היא חייך ׃ ולא יכלה עוד הצפינו ׃ יצא קרן אחת מצעירה ׃ ננוסה ונתקנוהו מן העיר ׃ בעבור הרעמה ׃ ואת ענבי נזיריך ׃ מבזריך כתים ג בארבה ׃ עקבות הרים ׃ עקשות פה ׃ עקבי סוס ׃ עקבות משיחך ׃ ועקבותיך תלים עז לא נודעו ׃ וכל קשתותיו דרוכות ׃ וקשתותם תשברנה ׃ השבת מטהרו ׃ בנות מלכים ביקרותיך ׃ ולו יקהת עמים ׃ אם יקרך עון ׃ מקרה תבא כב לילה ׳ ויתכן שהם לשמוש ודגש הקוף לחסרון נון מן ׃ ובהמרותם תלן עיני ׃ חשבונות רבים ׃ ולא אריח בעצרותיכם ׳ אלה הם שהדגש בהם לתפארת הקריאה ׃ ובא אז לחם שערים עין הפעל בסגול שלא כמשפט כי היה משפטו בצרי כמו כי חפץ כי לא חמץ ׳ יהיה פעל עבר או שם ׳ והסגול בא שלא כמנהג כי לא מצאנו לו שני ׳ ובא שם התאר על משקל זה כי לא אל חפץ רשע אתה ׃ לא תאכל עליו חמץ ׃

והשני שיהיה הפא בקמץ גדול והעין בחולם כמו ולא יכל משה לבא ׃ ולא יכל יוסף ׃ אשר יגרת מפניהם ׃ ובא קמץ חטף תחת חולם במלת ויכלת

פעל
ויסלח לד
בא לב שפטים ה
שמואל ב
ירמיה ט איוב כא
ישעי מא יחזקאל כא
יחזקאל כא
בשלח טו הושע ב
ישעי כח תלי קמא
משלי ד שמות ב
דניאל ח שפטים כ
שמואל א בחר כה
משלי כז משלי ד
ויחי מט תלים פט
ישעיה ה תלים לז
תלים פט תלים מה
ויחי מט שמואל כח
איוב יז קהלת
עמוס ה
שפטים ה
ויסלח לד
בא לג
תלים ה
ראה יז
פעל
פקודי מ ויגש מח
תבא כח יתרו יח

עמד לפי שהוא מלרע מפני הוו ׳ ובהפסק גם יכלתי ׃ להוציא את הבנים ולא יכלו ׃ הרים נזלו ׃ ודגש הלמד לתפארת המלה ׳ ושם התאר על משקל זה גדול ׳ קטן ׳ רחוק ׳ קרוב ׃

והשלישי שיהיה הפא בקמץ גדול והעין בפתח גדול כמו ואביו שמר את הדבר ׃ ולא זכר שר המשקים ׳ וכן בהפסק לרבים או בהעמדה אבל תהיה העין קמוצה את משמרת יי שמרו ׃ בעזבוניך נתנו ׳ ודגש הנון לתפארת המלה ׃ וכן לשונם בצמא נשתה ׳ והדגש לתפארת המלה ׳ כי לא ידגש נשתה כמו שמרה זכרה בהפסק ׳ ומבלי הפסק נשתה גבורתם ׳ ושם התאר על משקל זה אבל ישתנה כי הוא כלו קמוץ כמו חכם רשע סכל ׳ וכן עלה זית טרף בפיה שם תאר כלומר טרוף בפיה והפעל העובר חציו קמוץ וחציו פתוח ׳ ואם בסוף פסוק או באתנח כלו קמוץ כמו פקד את שרה כאשר אמר ׃ ובמושב לצים לא ישב ׳ וכן כלם ׳

ובשלשת הספרים המקל השלישי לזרקא שהוא במקום סגולה בשאר הספרים יש לו משפט אתנח וסוף פסוק ׳ כמו חנני יי כי אמלל אני ׃ בשלום יחדו אשכבה ואישן ׃ ובא החפיר לבנון קמל בפתח באתנח ׳ וכתב רבי יעקב בן אלעזר בספר השלם שחבר כי בא בפתח לפי שאלו היה בלא הפסק היה קמל בצרי כמו קנה וסוף קמלו והוסב לפתח מפני ההפסק ׳ אבל אם היה מגזרת פעל בפתח היה באתנח קמץ ׳ וכן כתב רבי יונה וכתב כי זה הטעם בכל מקומות שנמצא פתח באתנח וסוף פסוק בשמות ובפעלים שהיו בלתי האתנח בצרי ׳ וכל אשר הם מגזרת פעל בצרי ישוב פתח באתנח וסוף פסוק ואשר הם מגזרת פעל בפתח ישוב קמץ באתנח וסוף פסוק. וכן דעת רוב המדקדקים ׳ אבל ראיתי כי רבי יונה יחס זה הטעם אליו ואמר כי הוא חדשהו ולא קדמהו אדם בו ׃ ושם שפט את ישראל ׃ אריה שאג ׃ יי מלך ירגזו עמים ׃ יי מלך תגל ׃ עמוס ג יי מלך גאות לבש ׃ כי הוא טרף ׃ רשע יראה וכעס ׃ עשה יי אשר זמם ׃ כאשר זמם ׃ על שגגתו אשר שגג ׃ והשיב את הגזלה אשר גזל ׃ וידם השמש וירח עמד ׃ כי יי צבאות יעץ ׳ ורבי יונה הביא גם כן דבק שלמה לאהבה ולא מצאתיו כן בכל הספרים המדוייקים כי אם במקצת כל אלה נכרים באו שהם פעלים עוברים ואינם בהפסק והם קמוצים ׳ וגם באו בזקף קמוצים כי גם הזקף יש לו משפט ההפסק במקומות רבים ׳ לחמו לרעב נתן ׃ חבול לא חבל ׃ ותרבית לא לקח ׃ יחזקאל יז את בכורתי לקח ׃ או את העושק אשר עשק ׃ הוא זמות יעץ ׃ ותלהטהו מסביב ולא ידע ׃ את כל רכושו אשר רכש ׃ קדמאה דפסוקא כרע נפל ׳ תנינא דפסוקא קורא דגר ולא ילד ׃ וגם במלך נבוכד נאצר מרד ׃ כי לאלהי אביו דרש ׃ הצדיק אבד ׃ אם יועץ אבד ׃ משקל נזמי הזהב אשר

ויצא ל
ואלה ח ישעיה סד
פעל
ויטב לז
ויטב מ
עלותך ט יחזקאל כז
ישעיה מא
ירמיה כא
נח ח
וירא כא תלים א
תלים ד
תלים ד ישעיה לג
ישעיה יט
שמואל ז
תלים כט תלים כז
תלים כג הושע ב
תלי קיב איכה ב
ספרי יט ויקרא ה
יהושע י ויקרא ה
ישעי יד מלכי יא
יחזקאל יח יחזקאל יז
תולדות כז ויקרא ה
ישעי לב ישעי מב
ויצא לא שפטים ה
ירמיה יז
ד"ה לו ד"ה שני יז
ישעיה כז מיכה ד

שאל ׃ אל ההרים לא אכל ׃ על ההרים לא אכל ׃ אל ההרים אכל ׃ את העיר אשר שאל ׃ ומשפט עדיו לא עזב ׃ דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ׃ ולא כמשלו אשר משל ׃ וגם דם הנקי אשר שפך ׃ גזלות גזל חבול לא ישיב ׳ בנפש אחיו אשר הרג ׃

אל כל אשר תהיה שמה האבן על אחת משלשה פנים אלו שזכרנו פעל פעול פעל תורה על יחיד נסתר שפעלתו היתה לזמן עבר וקריאת המלה מלרע ׃ מי פעל ועשה ׃ אמר יי ׳ וכשתבא בסמוך למלה זעירא או למלה שהיא מלעיל תהיה גם היא מלעיל כמו עלימו אבד כלח ׃ ושאל לו ויקרא כו ׃ קרא לילה ׃ ובלה זעם ׃ ישעיה ׳ ולא היה מים ׃ ונשא ענף ועשה פרי ׳ וכבר באו מהם על זה הדרך מלרע מי ברא אלה ׃ וייבש הנחל כי לא היה גשם ׃ בעבור האדמה חתה כי לא היה גשם בארץ ׳ כי לא היה דשא ׳ ולא היה לחם לעם הארץ דירמיה ׃ ודמלכים פליגין עליה ודסמיך למלה זעירא היה איש גדול לפני אדוניו ׳ ובמקצת ספרים הוא מלעיל ׳ וכן מלרע והיה צדק ׃ ואמר אפס ׃ ואמר הס ׃ בל למד צדק ׃ אשר לא נשך לו ׃ אשר נטע כרם ׃ נטע ארן ׃ ישעיה מד אתא בקר ׃ ואכל לחם לפניו תמיד ׃ מי יצר אל ׃ ולא יסף עוד לדעתה ׃ אבל ולא יסף עוד מלאך יי הוא מלעיל וגם באו מלעיל בלתי סמיכות מלה זעירא או מלה שהיא מלעיל הנה שבר עלינו ׃ שאול שאל האיש ׃ ומצנואה בנון נוספת יסר יסרני יה ׃ דנני אלהים כי הרגש בשניהם להבלעת הנון הנוספת ׳ כן דעת קצת המדקדקים ׳ ויתכן שהרגש באלה לתפארת הקריאה ולא לחסרון נון והוא הנכון ׃

והשנית בת ארבע אותיות עם התיו הנוספת בסופה להורות על יחיד נמצא שפעלתו לזמן עבר והנמשל

פעלת הפא קמוצה והעין פתוחה וכן התיו קמוצה והוא מלעיל ׃ וכן כל פעלת

שמנה בנינים

ופעלתי ׃ ופעלת ופעלתי ׃ והפעלת והפעלתי ׃ ופועלת ופועלתי ׳ והפעולים הם נפעלת ונפעלתי ׃ ופעלת ופעלתי ׃ והפעלת והפעלתי ׃ והתפעלת והתפעלתי ׃ כלם מלעיל

אמרתי הבני ׃ אני יי דברתי ׃ שברת תלים עד ראשי תנינים ׃ הסתרתי פני ׃ השמדתי את האמרי הרבבת אנוש לראשנו ׃ ואת הנערים יודעתי ׃ כי נשבעתי ׃ השברתי קדרתי ׃ פקדתי ישעי לח יתר שנותי ׃ התעברת עם משיחך ׳ כלם מלעיל והעין פתוחה ׳ ובשתכנס עליהם וו השמוש ישובו מלרע ברוב ׃ ושמרת את חקיו ׃ ובחרת בחיים ׃ ופקדתי עליהם ׃ ואכלת את כל העמים ׃ ונתתי גשמיכם ׃ ושכנתי בתוכך ׃ ודברתי ירמי ח משפטי וקמת ודברת ׃ והזהרת אתהם ׃

שפטים ח יחזקאל יח
יחזקאל יח יחזקאל יח
ישעיה יט ישעי׳ כח
אחרי מות יז דברים יח
מלכים ב כא יחזקאל יח
שמואל שני יד
ישעי׳ מא תלים סח
איוב ל פינחס כז
שפטי׳ יז בראשית א
חקת כ יחזקאל יז
ישעיה מ
מלכי׳ יז ירמיה יד
ירמיה יד
מלכים שני ה
ישעיה א עמוס ו
עמוס ו ישעיה כו
מלכי׳ יט שפטים כ
ישעי׳ כא ירמי׳ כב
ישעיה מד ויצא לח
שפטים יג
מלכי׳ ב ז מקץ מג
תלים קיח ויצא ל
ישעיה סה שלח יד
ישעיה כד עמוס ב
תלים סו שמואל כא
וירא כב ירמיה ח
תלים פט
ואתחנן ד נצבים ל
תשא לב עקב ז
בחקתי כו זכרי׳ ב
ירמיה א יתרו יח

והעתרתי אל יי ׃ והשקית את העדה ׃ והכית ויקרא ח את כל זכורה ׃ והכיתה את עמלק ׃ והעלית את נרותיה ׃ וצפית אותו זהב טהור ׃ וצוית אותו לעיניהם ׃ ונשמרת מכל דבר רע ׳ והתגדלתי והתקדשתי ׳ ובאו עם הוו מלעיל ויורו לעבר רובם ׃ ואכלתי חטאת היום ׃ ודברתי על הנביאים ׃ הגדלתי והוספתי ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלהי ׃ והכית בצור ׃ ועבדת לו את האדמה ׃ ולקחתי אני מצמרת הארז ונתתי ׳ ואשר למד הפעל נחה בהם מן הקל כלם מלעיל עם הוו וזולתה ׃ ונשאתי לכל המקום ׃ ומצאת שני אנשים ׃ ונשאת המשל הזה ׃ ועשית לאהרן ולבניו ׃ ובנית מזבח ׃ ש פטים ו וקנית בקבק ׃ וראית בשביה ׳ ובא אחד מלרע ואפית אותה ׃ וכן וחצית את המלקוח ׳ בפשט אחד לבד לקריאת בן נפתלי ׳ ולקריאת בן אשר הוא מלעיל בשני פשטין ׃ וכן ועשית עטרות ׳ לבן נפתלי הוא מלרע ׳ ובשיהיו השלמים בהפסק יהיו לעולם מלעיל בוו ובזולתה והעין קמוצה ׃ לבלתי אכל ממנו אכלת ׃ פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת ׃ ממי נעמת ואילי צאנך לא אכלתי ׳ וכן רבים בקמץ ׳ וכבר באו מהם בהפסק בפתח ׃ הנה נא זקנתי ׃ ואני זקנתי ׃ נאספו עלי נכים ולא ידעתי ׃ לחם הפחה לא אכלתי לפנים הארץ יסדת ׃ וכסאו לארץ מגרתה ׃ ואני אליך יי שועתי ׃ וערים נתשת ׃ כי אני בתמי הלכתי ׃ על שדה איש עצל עברתי ׃ ופן אורש וגנבתי ׃ אחת היא על כן אמרתי ׃ כי אמר איוב צדקתי ׃ על כן לא הגדתי ׃ כל פקודי כל ישרתי ׃ אלהי מערכות ישראל אשר חרפת ׃ בשפתי ספרתי ׃ ולי לא הגדת ׃ מכל מלמדי השכלתי ׃ כל אנחתה השבתי ׃ פן תדבקני הרעה ומתי ׃ הידד השבתי ׃ ותקות אנוש האבדת ׃ ויקרא יט ואת עמלק החרמתי ׃ על כן אמאס ונחמתי ׃ וכל דרכי הסכנתה ׃ וכן על פי המסורת כל שברת ושברתי ׳ ודברת ודברתי ׳ והצלת והצלתי ׳ פתחין באתנח וסוף פסוק ׳ ופעמים יכתב בה הנח שאחרי התיו הנוספת ׃ כמו הסכנתה ׃ מגרתה ׃ האשה אשר נתתה עמדי ׃ אשר גרתה בה וזולתם רבים ׃

והשלישית בת חמש אותיות עם התיו והיוד הנוספות ׳ להורות על יחיד מדבר בעדו או יחידה מדברת בעדה שפעלתם לזמן עבר והנמשל

פעלתי הפא קמוצה והעין פתוחה ׃

והרביעית בת ארבע אותיות עם הוו הנוספת בסופה להורות על רבים זכרים או נקבות נסתרו׳ שפעלתם לזמן עבר

והמשל פעלו קמוץ הפא והעין בשוא ופתח כמו כי רחקו מעלי ׃ וישחטו אותו ׃ ואם בהפסק העין בקמץ פעלו באתנח וסוף פסוק וזקף ׳ ופעמים בא עם הטרחא אם לשלום יצאו ׃

ואם

חקת כ שפטים כ
שמואל טו פקודי מ
תרומה כה פנחס כז
תצא כג יחזקאל לח
שמיני י הושע יב
קהלת ב משלי ל
בשלח יז שמואל כ ט
יחזקאל יז
וירא יח שמואל י
ישעי׳ יד תבוא כט
ירמיה יט תצא כא
אמור כד מטות לא
זכריה ו י
בראשית ב
עקב ח יחזקאל לב
ויצא לא
תלדות כז וירא יח
תלים לז נחמיה ה
תלים קב תלי׳ פט
תלים פח תלים פ
תלים כו משלי כד
משלי ל איוב ט
איוב לד נחמיה ב
תלים קיט שמואל יז
תלים קיט שפטי׳ יד
תלים קיט ישעי׳ כא
ישעיה יז איוב יד
שמואל טו איוב מב
תלים קלט
תלים קלט תלי׳ סט
בראשי׳ ג וירא כא
ירמיה ב כא יב
מלכים ב

ואם למלחמה יצאו ׃ עד יעזר נגעו וזולתם ׳ וכן
בשלשת הספרים הנעימה הסמוכה לסוף פסוק דינה
כמו הטרחא ופעמים קמוצה כמו ברשת זו טמנו ׃
וכן עם התביר כי מרעה אל רעה יצאו ׳ וכאשר הוא
מגזרת פעל שהעין בקמץ קטן כן בהפסק העין בקמץ
קטן כמו ומאריות גברו ׃ לאמר שממה ׃ ואויבי חיים
עצמו ׃ ואכלו בשעריך ושבעו ׳ וכן לגזרת פעל
בהפסק בחולם ׃ להוציא את הכבים ולא יכלו ׳
ומצאנוה בנון נוספת אשר לא ידעון ׃ צקון לחש ׳
ופעמים יפול בנוי הרבים על אחד מהם כמו ונגפו
אשה הרה ויצאו ילדיה ונגף אחד מהם ׃ כי אם יפלו
אם יפול אחד מהם ׃ וכן באש ישרפו אותו ואתהן ׳
את אחת מהן והיא אשר לקח בעברה ׃ וכן בשתים
תתחתן בי היום באחת משתים ׃ אל ירכתי
הספינה ׳ אל אחת מהירכתים ׃ ויקבר בערי גלעד ׳
באחת מערי הגלעד ׃ ועל עיר בן אתונות ׳ בן אחת
מהאתונות והדומים להם ׃ וכן על מזוזות ביתך ׳ על
אחת מחמזוזות לפי הקבלה ׳ וכאשר יבוא לשון יחיד
על רבים או לשון רבים על יחיד הוא דרך קצרה והוא
מנהג הלשון הנוהג בהרבה מקומות כמו ותקח האשה
את שני האנשים ותצפנו ׃ ויבא משה ואהרן ׃
וקבל היהודים ׃ עדיו יבא ויבשו ׃ ויקראו אל שוער
העיר ויגידו להם ׳ רוצה לומר אל כל שוער והם היו
רבים כמו שאומר להם ׃ וכן ויקרא השוערים ׃ ויושב
את משה ואת אהרן ׃ וצדיקים ככפיר יבטח ׃
וצדקת צדיקים יסירו ממנו ׃ ויבא אלי אנשים ׃
נלכדה הקריות והמצדות נתפשה ׃ לא המעד
אשריו ׃ כי מצפון יבא לה השודדים ׃ וחטאתינו
ענתה בנו ׃ ועיניו קמה דעלי ׃ חכמות בחוץ תרנה
שהוא כמו תרון ׃ חכמות שרותיה תעננה ׃ שדד
מואב ועריה עלה ׃ בנות צעדה והדומים להם ׳
וכן לשון רבים על יחיד מפני המלחמה אשר סבבהו ׃
כי תקראנה מלחמה ׃ ברגלים תרמסנה עטרת גאות ׃
ידה ליתד תשלחנה ׃ יחפרו בעמק וישיש בכח ׃
נסו ואין רודף רשע ׃ הר גבננים ׃ מה
נמלצו לחכי אמרתך והדומים להם ׳ ויש לתת
טעם בהם למה באו כן כמו שאני עתיד לבאר במלת
ותצפנו בשרשו בחלק העניין והמשכיל יבין כל אחד
ואחד לפי מקומו ׳ ויש שיבואו בלשון תפארת ליחיד
כמו תבינו ואחר נדבר ׃ נחשבנו כבהמה נטמינו
בעיניכם ׃ משכני אחריך נרוצה ׃ נגילה ונשמחה ׃
נזכירה דודיך מיין ׃ ויאמר אבשלום אל
אחיתפל הבו לכם עצה מה נעשה ׳ ויש מפרשים כן
נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ׳ ואדוני אבי ז"ל פירש
כי הוא מדבר כנגד ארבעה יסודות כי אמר בשאר
הבריאות תוצא הארץ ׳ תדשא הארץ ׳ ישרצו
המים ׳ ובאדם רצה לתת בו רוח עליונה לפיכך
אמר נעשה וכן בצלמנו ׳ הרוח בצלם עליונים והגוף
בצלם התחתונים ׳ וכן יבא בלשון תפארת בארמי
ומשדה נאמר קדם מלכא ואחרים זולתו ׳ וכן

מלכים כ ישעיה יו
תלים ט
ירמיה ט
שמואל ב א יחזקאל לה
תלים לח תכח כו
נחמיה ח
עקב ח ישעיה כו
שפטים כא
קהלת י
קדשים כ
שמואל יח
יונה א
שפטים יב
זכריה ט
ואתחנן ו
יהושע ב כא י
אסתר ט ישעי מה
מלכים סכי ו
מלכים סכי ו כא י
משלי כח
ישעיה ח יחזקאל יד
ירמי מח תלים לז
ירמיה כא ישעי כט
שמואל ד משלי א
שפטים ס
ירמיה מח ויחי מט
מלכים ס
שמות א ישעי כח
שפטים ה איוב לט
משלי כח תלים סח
תלים קיט
איוב יח איוב יח
שיר א שיר א
שיר א
שמואל סכי יו
בראשית א
בראשית א
דניאל ב

מנהג בשאר הלשונות לדבר בלשון תפארת ליחיד
׳ ויש שיבא לשון יחיד על רבים והוא דרך כלל כמו
ויהי לי שור וחמור ׳ כי אם הסוס אסור וגומר ׃
וירכבם על החמור ׃ שמות ד ותעל הצפרדע ׃
ותהי הכנם ׃ כה תאמרון לאיש יבש גלעד ׃ ואיש
ישראל נגש ׃ ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו ׃ מאת
בכור בני ישראל לקח את הכסף ׃ סוחר צידון
עובר ים מלאוך ׃ כי נשמדה מבנימן אשה ׃ לתת
חרב בידם להרגנו ׃ קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון
נפשם לא ישבעו ׃ לא יקרחה קרחה בראשם ופאת
זקנם לא יגלחו ׳ אלה והדומים להם דרך כלל בלשון יחיד
ידבר על רבים ׃ ואין באלה ובדומיהם חסרון ענין כלל ׃

והחמישית בת חמש אותיות עם התיו והמם
הנוספות בסופה להורות על רבים
נמצאים שפעלתם לזמן עבר והנמשל פעלתם
הפא בשוא והעין בפתח והתיו בסגול ׳ ובחרק מקום
הפתח וירשתם אותה ׃ ויצאתם ופשתם ׳ והראוי
בתשלומו ופישתם היוד בחירק ׃ ובסגול הלא
שאלתם עוברי דרך ׃ ושאלתם לו בשמי לשלום ׃
הנה המלך אשר בחרתם ואשר שאלתם ׳ וכתב רבי
יעקב בן אלעזר כי אלה מן שאל ירש בצרי ׳ כי הצרי
והסגול והחירק קרובים ויבא זה תמורת זה ׳ אבל
אשר הם מגזרת פעל בפתח יבאו פתח לעולם . והוא
לעולם מלרע זולתי הוו ועם חוו ׳ ומצאנוה להורות
על הנקבות הנמצאות כאשר עשיתם עם המתים
ועמדי ׃ ובידכם מלאתם ׳ ונקדו פא פעלתם
ופעלתן בשוא שלא עשו כן בשאר העוברים שלא
להרבות התנועות בהרגשת חמשה תנועות ושלשה
מהן בתנועה והקלו המלה ואמרו הפא בשוא ׃

והששית בת חמש אותיות עם הנון והוו הנוספות
להורות על רבים זכרים או על נקבות
מדברים בעדם שפעלתם לזמן עבר והנמשל
פעלנו הפא קמוצה והעין פתוחה והוא לעולם
מלעיל בלתי הוו ועם חוו ואם בהפסק תהיה העין
קמוצה ׳ וכן כל פעלנו והפעלנו ונפעלנו כלם
משפט אחד להם ׳ ובאו מהם בהפסק בפתח ואמרתם
נצלנו ׃ מהשלל אשר הצלנו ׃ ואת היותר
החרמנו ׃

והשביעית בת ארבע אותיות עם ההא הנוספת
בסופה להורות על יחידה נסתרת
שפעלתה בזמן עבר ׳ והנמשל פעלה הפא קמוצה
והעין בשוא ופתח ׳ ואם בהפסק כלו קמוץ חלב נתנה
ואם לגזרת פעל בצרי צהלה ושמחה ׳ ובאה עם התיו
להורות על הנקבה כמו כי אזלת יד ׃ ונשכחת צור ׃
ואת כל ונכחת ׃ וקראת אתכם ׃ היא
נפלאת בעינינו ׃ תלי׳ קיח אשר הובאת לך ׃ ועשת
את התבואה ׃ ושבת לנשיא ׳ והאות שלפני התיו
קמוצה כאשר נכתב אחריה נח כמו וקראת וחבריו ׳
וכאשר לא נכתב אחריה נח פתח אבל ועשת הוא
ברוב הספרים בקמץ וכן זוכר אותה בן נפתלי קמץ
וכן

נישלח לב מלכי ב ז
וארא ח
וארא ח שמות יא
שמואל יד אמור כב
במדבר ב ישעי כג
שפטים כא
שמות ח תלים ה
יחזקאל ז אמור כא
ראה יא מלאכי ג
איוב כא שמואל כח
שמואל יב
רות א
ירמיה מד
ירמיה ז שמואל ל
שמואל טו
שפטים ה
אסתר ח
האזינו לב ישעי כג
וירא כ וילך לא
וישלח לב בהר כה
יחזקאל מו
בהר סיני כה

וכן הוא משפטו קמץ ׳ כי ועשת משפטו ועשתה ׃ ובנפול ההא נשארה תנועת התיו בשין לפיכך נקמצה השין ׳ אבל וְשָׁבַת לַכָּשִׂא התיו במקום הא ׳ ואם היה הא היה קמץ וכשהומרה ההא בתיו נקדו הבית בפתח לפי שהתיו נח נראה ׳ ובא באלף במקום הא הנקבה עַל כֵּן גָּבְהָא קוֹמָתוֹ ׳ ומצאנו במקומות לנקבה בלשון זכר אֲשֶׁר הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ ׃ כִּי חָזַק מִמֶּנּוּ הַמִּלְחָמָה ׃ וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה ׃ וְהָיָה הַנַּעֲרָה ׃ וְהָיָה הָעַלְמָה חיי כה כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה ׃ וַיְהִי בִּרְכַּת יְיָ ׳ ובלשון הֲוָיָה יבא זה ברוב כי רוצה בו על הענין ׃ וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ בַּבַּיִת הַזֶּה ׃ פִּלֶגֶשׁ כָּלֵב מַעֲכָה יָלַד שֶׁבֶר וְאֶת תִּרְחֲנָה ׃ אֶחְבְּשָׁה לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלֶיהָ ׃ וּבָא עָלֶיךָ רָעָה ׃ וּבָא בַשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה ׃ תַּחַת הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאַל לַיְיָ ׃ וּתְבוּאָתִי מִכֶּסֶף נִבְחָר ׃ וְדַעַת מֵחָרוּץ נִבְחָר ׃ וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בִשְׂפָתָיו ׃ תִּפְלַצְתְּךָ הִשִּׁיא אֹתָךְ ׃ וְזַעֲקָה בַגּוֹיִם נִשְׁמַע ׃ וִיאַבֵּד אֶת לֵב מַתָּנָה ׃ אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ לֹא נִהְיָתָה ׃ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מֵאֵלֶּה ׃ יֵעָשֶׂה מְלָאכָה ׃ וּמִן הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עֻבַּד בָּךְ ׃ תַּחְתֶּיךָ יֻצַּע רִמָּה וּמְכַסֶּךָ תּוֹלֵעָה ׳ הַמְדַבֵּר אֵלֶיךָ וַהֲבֵאתוֹ אֵלָי ׃ וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל ׃ וַתִּכְרָת לְךָ מֵהֶם ׃ תְּהִי נַעֲלָמָה ׃ עַד מָתַי תָּלִין בְּקִרְבֵּךְ ׃ וַתָּבוֹא עַד שְׁנוֹתָיִךְ ׃ נִמְבְּזָה וְנָמֵס ׃ וַאֲפֵלָה מְנֻדָּח ׃ ישעיה ח וְאַתְּ שָׁדוּד ׃ שְׁבִי דוּמָם ׃ לְאֶבֶן דּוּמָם ׃ חבקוק ב וַיַּעֲבֹר הָרִנָּה בַּמַּחֲנֶה ׳ כל אלה והדומים להם אשר תמצא לשון זכר לנקבה או לשון נקבה לזכר כמו וַתְּכַל דָּוִד ׃ אָמְרָה קֹהֶלֶת ׃ אֲשֶׁר אֵין נַעֲשָׂה פִתְגָם מַעֲשֵׂה הָרָעָה מְהֵרָה ׃ עֲמַל הַכְּסִילִים תְּיַגְּעֶנּוּ ׃ אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דָּבָר וְיֵעָשֶׂה ׃ לֹא תִמָּשֵׁךְ עוֹד ׳ לא שיהיה לשון זה נופל על זה אלא בכל אחד מהם דבר נסתר נופל׳ וסמך הכתוב על המבין בהיות הדבר ההוא הנופל נזכר בענין או מובן ממנו כמו שעשה בפסוק לֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי רוצה לומר לא תשחט הזבח ולא תזרוק דמו על חמץ ׳ ואחז המקרא דרך קצרה כי כן דרך המקרא במקומות רבים ׳ ופירוש ותכל דוד ותכל נפש דוד או אשת דוד והוא פעל יוצא ׳ וכן אמר תיגענו על הענין כאלו אמר יְגַעַת הכסילים ׳ וכן אמר נַעֲשָׂה לשון נקבה כי מפני מלת אין נאמר כי נַעֲשָׂה בינוני לנקבה ׳ שאלו היה נפעל עבר לזכר היה אומר לא נַעֲשָׂה ׳ כי מלת אין לא תפול על העוברים כמו שאנו עתידים לבאר בחלק הענין בשרש אין בעזרת האל ׳ ואמר נַעֲשָׂה לשון נקבה על הרעה שזכר שהיא לשון נקבה ׳ ופירוש אֲשֶׁר הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ לשון הֵבִיא נופל על אחד מהנערים המביאים המנחה ואמר שפחתך עמו כי היא עקר ההבאה באלו אמרה נער שפחתך ׳ ופירוש כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה ׳ כי יהיה הדבר הזה של הנערה בתולה ׳ ובענין כנסת ישראל ידבר לשון זכר כנגד העם ולשון נקבה כנגד הכנסה והכל אחד ׳ ופירוש אָמְרָה קֹהֶלֶת בעבור שכנה שלמה בשם קהלת לפי שנקהלה בו החכמה ואמר קהלת שהוא שם לנקבה לפי שנפשו המשכלת היא המאספת החכמה לפיכך אמר אמרה ׳ ופירוש וְאֶרְכַּב עָלֶיהָ לפי שחמור כולל הזכר והנקבה המיוחדת בשמה אתון לפיכך אמר עליה לפי שהיתה אתון וקראה חמור על דרך כלל או לשון עליה על הבהמה שהוא לשון נקבה והחמור יקרא בהמה ׃ וכן עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ פירוש הבגד ואף על פי שזכר שלמת רעך לשון נקבה לפי ששלמה ובגד אחד הם ׃ וכן אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָתָה כי הקול הוא הצעקה והצעקה הוא הקול לפיכך אמר בלשון זכר ובלשון נקבה׳ וכן כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים ׃ כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִיא אֲחֻזָּתָם כמו שאנו עתידים לבאר וכן כל אחד מהם תפרש לפי מקומו וכלם נכוחים למבין ׃

והשמינית בת ארבע אותיות עם התיו הנוספת בסופה הנקודה בשוא להורות על יחידה נמצאת שפעלתה לזמן עבר והנמשל פָּעַלְתְּ הפא קמוצה והעין פתוחה והלמד והתיו שואים והתיו דגושה ׳ ואם למד הפעל גרונית גם היא בפתח וְלָקַחַתְּ בְּיָדֵךְ עֲשָׂרָה לֶחֶם וְנִקֻּדִים ׃ בְּרֹב דַּרְכֵּךְ יָגַעַתְּ ׃ הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי ׃

והתשיעית בת חמש אותיות עם התיו והנון הנוספו להורות על רבות נמצאות שפעלתן לזמן עבר והנמשל פְּעַלְתֶּן וניקודו וקריאתו כמו פעלתם ׳ ומצאנוה להורות על הזכרים עֲמַדְתֶּם עַל חַרְבְּכֶם עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה ׃

והעשירית בת שלש אותיות מבלי תוספת הפא נקודה בחולם והעין בקמץ קטן להורות על יחיד נסתר או נמצא או מדבר בעדו שפעלתם בזמן הוה והנמשל פֹּעֵל והנח שבין הפא והעין פעם יכתב ופעם לא יכתב ופעמים העין בחירק כמו אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי ׃ הִנְנִי יוֹסִיף עַל יָמֶיךָ ׃ הִנְנִי יוֹסִף לְהַפְלִיא ׳ ואם למד הפעל גרונית יולד נח בקריאה בין העין והלמד פּוֹתֵחַ זוֹרֵחַ שׁוֹמֵעַ יוֹדֵעַ ודומיהם ׳ ופעמים העין בפתח להקל על הקריאה כמו הֲנוֹטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע ׃ לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם ׃ וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה ׳ ובא מלת אֹבַד עֵצוֹת בפתח אף על פי שאין הלמד מאותיות הגרון וקריאת המלה מלרע אף על פי שתסמך לה מלה זעירא או מלה שהיא מלעיל ׳ לפי שאם תהיה המלה מלעיל תהיה העין בפתח קטן כמו חֹדֶשׁ קֹדֶשׁ חֹשֶׁךְ גֹּרֶן שֹׁרֶשׁ חֹפֶשׁ חֹרֶשׁ והדומים להם שהם שמות הפעלים וידמה הַפֹּעֵל לשם וצריך להפריש ביניהם ולהבדיל כמו שענינם מובדל ׳ אבל בנחי הלמד שהלמד שלהם הא שהוא נקוד גם כן בסגול כשהוא מלרע ואף על פי שיש מהם בצרי לא ישוב סגול בשובו מלעיל כמו השלמים ועוד כי אין דרך לטעות בהם כי לא נמצאו בנחי הלמד שמות מלעיל במשקל הבינוני ׳ לפיכך יבא מלעיל בהסמכו למלה זעירא או למלה שהיא מלעיל כמו וַיְהִי בֹּנֶה עִיר ׃ בֹּנֶה חַיִץ ׃ יחזקאל יג עֹשֵׂה פֶלֶא ׃ עֹשֶׂה חָיִל ׃

כל

יחזקאל מג · יחזקאל לא · שמואל כה מלכים ב ג · שופטי׳ כא חיי כד · תבא כב ויצא לט · מלכים ח׳ · דברי הימים ב · שמואל שני יט · ישעיה מז ירמי׳ כח · שמוא׳ ב משלי ח · משלי ח מלאכי ב · ירמיה מט ירמי׳ כ · קהלת ז כא יח · ויקרא ב תבא לא · ישעיה יד · ישעי׳ יד שמוא׳ ב יד · ירמיה ב ישעיה כז · נחום ב ירמיה ד · יחזק׳ כב שמוא׳ טו · ירמיה ד ישעיה מז · מלכים כב · שמוא׳ ב יד קהלת ז · קהלת ח קהלת י · יחזק׳ יב יחזק׳ יב · תבא לד · שמואל כה · תבא כב

שמואל שני יט · משפטים כב · כא יח · קהלת ט · בהר סיני כה · מלכים יד ישעי׳ כו · רות ב · יחזקאל לב · תלים יו ישעיה לח · ישעיה כט · תלי׳ כד תלים קלו · שמיני יא האזינו לב · בראשית ד · בשלח טו בלק כד

בל רועה צאן ׳ וכן הפעלים שהלמד שלהם אלף שהם נקודים צרי לעולם זולתי אחדים נמצאו בסגול לא ישוב בסגול בשובו מלעיל ׳ ויהיה מלעיל בהסמכו למלה זעירא או למלה שהיא מלעיל כמו ובורא רע ׃ הנני רופא לך ׃ אבל ובורא חשך מלרע ׳ ואם יהיה בשלמים מלעיל יהיה מאריך גם כן בעין הפעל להעמיד הצרי כמו ואבקש מהם איש גודר גדר ׳ ומצאנוה בהא נוספת בסופה כמו תנור בוערה לפי שהמלה מלעיל נאמר כי ההא נוספת ולא באה סימן לנקבה ׳ ועוד כי תנור מצאנוהו בלשון זכר תנור וכירים יתץ ׃ וכן בשמות לילה ׃ נחלה מצרים ׃ נחלה עבר על נפשנו ׃ ארצה מצרים ׃ השערה ׃ החדרה ׃ הלוך ונסוע הנגבה ׃ לך לך יב בטרם יבא החרסה ׃ מלפני השער התחתונה ׃ ואת מבוא המלך החיצונה ׃ הר האלהים חורבה ׃ ויבא דוד נובה ׃ ודדנה בחרב יפלו ׃ והדומים להם שהם מלעיל ההא נוספת ׃ ותבא גם בתוספת יוד כמו שכני סנה ׃ חצבי מרום קברו ׃ חקקי בסלע ׃ ישעי׳ כב הישבי בשמים ׃ אסרי לגפן עירה ׃ עזבי הצאן זכרי׳ יא ׃ וכן מלושני בסתר רעהו ׃ מקימי מעפר דל ׃ מושיבי עקרת הבית ׃ המגביהי לשבת ׃ המשפילי לראות ׳ היוד בהם נוספת ׃ וכן בשמות בני אתונו ׃ אדני צדק ׃ מלכי צדק ׃ לך לך יד

והעשתי עשרה בת חמש אותיות עם היוד והמם הנוספות להורות על רבים זכרים נסתרים או נמצאים או מדברים בעדם שפעלתם לזמן הזה והנמשל פועלים ואם בסמוך תסור המם ותשאר היוד ולמד הפעל נקודה בצרי כמו פועלי און ׃ שומרי משמרת הקדש והוסרה היוד מהמכתב ונשארה במבטא בפגישת שני יודין וקוי יי׳ ׃ וכן בלוי סחבות ׃ ובלויי מלחים ׳ והיוד והמם שהם סימן הרבים נפלו מהם ופעמים יפילו המם ותשאר היוד בלתי הסמיכות ׃ משכימי בבקר ׃ מאחרי בנשף ׃ אוהבי לנום ׃ יורדי אל אבני בור ׃ ואת הלוים משרתי אתי ׃ עד אנה תשימון קנצי למלין ׃ השכוני באהלים ׃ עוברי בעמק הבכא ׃ גמולי מחלב עתיקי משדים ׃ לנביאי מלבם ׃ האלהי מקרוב ׃ והולכי על דרך שיחו והדומים להם ׳ ויתכן שיהיו כלם סמוכים על אותיות השמוש כמו שאנו עתידים לבאר בשער המלין ׳ אבל מצאנום גם כן בלא אות השמוש חלוני שקופים אטומים ׃ נטעי נעמנים ׃ אנשי מחקה על קיר ׃ אנשי בני בליעל ׃ בני שלשים ׃ בני רבעים ׃ מלכי׳ שני׳ י מאנשי התרים ׃ מי המרים ׃ השותים במזרקי יין עמו׳ ו משלחת מלאכי רעים ׃ ויש שיבואו בחירק כמו שיבואו עם המם ׃ יושב בשבת תחכמוני ראש השלישי שהוא כמו השלישים ׃ שמה נסיכי צפון כלם וכל צידוני ׳ כמו צידונים ׃ לכרי ולרצים ׳ כמו לכרים ׃ ותפלטני מריבי עמי ׃ כמו עמים ׃ וכן הרודד עמי תחתי ׃ הייתי שחוק לכל עמי ׳ ויש שיבואו בפתח בהראות

היוד ובא כמו עם כנוי היחיד ׃ וקרע לו חלוני ׳ כמו חלונים ׃ הנם כתובים על דברי חוזי ׳ כמו חוזים ׃ וסורי בארץ יכתבו כמו וסורים ׳ ויש לפרשו שהיוד לכנוי רוצה לומר סורים ממני ׳ והוא מאמר הנביא בדבר האל כמו שימצא זה בדברי הנביאים או יהיה מאמר הנביא על עצמו כאלו אמר סורים ממני מהדרך הטובה אשר אני אוחז בה ׃ וכמוהו אל תסור ממנו ׃ וחשופי שת ׃ ישעיה כ ואורגים חורי ׃ על כל אצילי ידי יחזקאל יג ׃ יוצר גובי ׃ ושרי ביששכר ׳ ויש שיבואו עם המם לבדה בחסרון יוד בכתיבה ׃ ויברא אלהים את התנינם ׃ שנים עשר נשיאם ׃ צדיקם אתם ׳ וכן כל גוים שבמקרא וכן לוים חסרי יוד הרבים מפני פגישת שני היודין ולפי שנשתמשו בהן הרבה ׃ וכן ומשכלת גויך ׃ וגויך לא תכשלי עוד ׳ חסרי יוד הרבים ׃ וכן ויתר גוי ינחלום ׳ חסר יוד הכנוי מהמכתב ונשאר במבטא ׃ וכן כאלהי גוי הארצות ׳ חסר יוד הרבי׳ מהמכתב ונשאר במבטא ׃ וכן יחרדו האיים חסר יוד הרבים ׳ וכן תחסר יוד הרבים פעמים עם הכנויים כמו הודעני נא את דרכך ׃ כי אז תצליח את דרכך ׃ יושע ל בדרכך חייני ׃ ויבאני חסדך יי׳ ׃ מאויבי תחכמני מצותך ׃ וכן לא אשכח דברך ׳ והמסורת עליו ג׳ חסרי׳ ׃ וכן ומחלבהן ׃ על לבבהן ׃ וכן והגיתי בכל פעלך ׳ כי מפני מלת בכל ידמה שהוא לשון רבים ׳ ויש שיבאו היוד והמם מקובצים ממלה שהיא בלשון נקבה כמו מן שנה שנים ׳ חטה ושעורה ׳ חטים ושעורים ׳ לבנה לבנים ׃ סאה סלת ׃ מלכים שני ז שלש סאים ׃ פנה ׳ שער הפנים ׃ מלה אחבירה עליכם במלים ׃ שבלת כמלקט שבלים ׃ אלמה מאלמים אלמים ׃ יונה עיניו כיונים ׃ אימה עליו אימים ׃ אלה אלים ׃ ישעיה א יעלה יעלים ׃ נמלה נמלים ׃ דבורה שפטי׳ ד ׃ דבורים שפטי׳ יד ׃ יענה ׃ יענים ׃ דבלה שמו׳ל ל ׃ דבלים ׳ וכן בפעל ׃ ובי אנחנו מקטרים שהוא מאמר נשים ׳ ויש שיבאו היוד והמם לקבוץ השנים לבד והראיה בהנקדו כמו שנים שמים מים כנפים ידים ענים אפים רגלים רחים והדומים להם ׳ ואם יאמר ביותר משנים לא יאמר כלא על הזוגו׳ וכמו ארבע רגלים ׃ ארבע כנפים ׃ שבעה עינים ׳ רגלים כנפים עינים הם זוגות ׳ ויש שיבואו היוד והמם עם הסמיכות ׃ כמו טורים אבן אמרים אמת ׃ משלי כב סיגים כסף היו ׃ אילים צמר ׃ שנים טורים רמונים ׃ לאדירים עם ׃ במצלתים נחשת ׃ ויצר ככרים כסף והדומים להם ׳ ובככרים כסף יש בו סימן אחד לסמיכות והוא שוא הכף כי זולת הסמיכות יאמר ככרים בקמץ הכף ׃ כמו הואל קח ככרים ׳ ובדרך הזה הוא סמיכות שנים עשר שתים עשרה כי הם סמוכים עם היוד והמם ׳ ויש בהם אות לסמיכות צרי הנון והתו׳ כמו שני עשר שתי עשרה ׳ ויתכן שיהיה חסר הנסמך בא׳ה שזכרנו סמוכים עם המם ׳ ומשפטם אמרים אמרי אמת ׃

טורים

ישעיה מה
מלכי׳ כ ישעיה מה
יחזקאל כב
הושע ז
שמיני יא
בראשי׳ ח שמעי׳ לד
תלים קכב שמות ד
שפטים כ שפטי׳ טו
שפטים יד יחזקאל מ
מלכי׳ ב יז שמות ג
שמו׳ל כא יחזקאל כה
ברכה לג ישעי׳ כב
תלים קכב ויחי מט
תלים קח תלי׳ קיב
תלים קיב ב קיב
תלים קיב
ויחי מט יהושע י
תלי׳ כב במדבר ג
ישעיה מ
ירמיה לח ב לח
ישעיה ה ישעיה ה
ישעיה כו ב יד
ירמיה לב איוב יח
שפטים ח תלים פד
ישעיה כח יחזקאל יג
ירמיה כג שפטי׳ ה
מלכים ו ישעיה יז
יחזקאל כב שפטי׳ יט
ויחי כ
מלכים י כפא ה
תלים עח
שמו׳ל שני כג
יחזקאל לב
מלכים שני יא
שמו׳ל כב תלי׳ קמד
מיכה ב

ירמיה כב
דברי הימים שני לג
ירמיה יז
יהושע א
ישעיה יט
עמוס א שפטים ה
בראשי׳ א לך לך יז
מלכים שני י
יחזקאל לו ב לו
צפניה ב
דברי הימים שני לב
יחזקאל כו
כי תשא לג
תלים קיט
תלים קיט ב קיט
תלי׳ קיט בראשי׳ ד
נחום ב תלים עז
ויקרא יח
זכריה יד איוב יז
ישעי׳ יז ויהושע לז
שיר ה איוב כ
שמו׳ל כד משלי ל
מיכה א איוב ד
שמו׳ל כה
ירמיה מד
שמיני יא יחזקאל א
זכריה ג
תצוה כה
יחז׳ כב מלכי׳ שני ב
ר״ה שני ד שפטי׳ ה
ד״ה טו מלכי׳ שני ה
מלכים שני ה

טורים טורי אבן ׳ סיגים סיגי כסף וכן כלם ׃ וכן את
קול הרצין העם ׳ הרצין רצי העם ׳ וכן בשנים עוד
עם המם בסמיכות מם הרבים מים ברבים ׃ ומים לחץ
׳ ויש שיבא הנון במקום מם הרבים למחות מלכין ׃
חטין ושעורים ׃ את קול הרצין ׃ וירושלים
עיין תהיה ׃ ולא יאמין בחיין ׃ יחרדו האיין יחזקאל כו
ועליה יכרעון אחרין ׃ כל שעריה שוממין ׃
לעשתרת אלהי צידנין ׃ לקץ הימין ׳ וכן מלים
ומלין במם ובנון ׃ ויש שיבאו היוד והמם בלשון
תפארת על היחיד ׃ אדנים קשה ׃ וכן האיש אדני
הארץ ׃ אדני ההר שמרון ׃ וכן עם הכנוי אם אדני
יתן לו אשה ׳ וכן עם כל הכנוים זולתי מדבר בעדו
כדי שלא יתחלף עם השם הנכבד ׃ אבל לרבים יאמר
כן הנה נא אדני ׳ ויש הפרש בנקוד כי אדני שהוא
לשון רבים עם כנוי המדבר הוא בפתח אם לא
בהפסק ׳ ונמצא בזקף קמץ בדבר גדעון והוא לשון
רבים ליחיד כי לא היה יודע עדין גדעון שהוא מלאך
ואמר בי אדני במה אושיע את ישראל ׳ ואמר לשון
רבים לתפארת וזה לבדו הוא שבא כן בלשון רבים
בכנוי המדבר ליחיד ׳ ואדני שהוא השם הנכבד נקוד
בקמץ ׃ וכן כלשון תפארת ולקח בעליו ׃ כי בועליך
עושיך ׃ ולא אמר איה אלוה עושי ׃ ישמח ישראל
בעושיו ׃ תלים קמט בורא השמים ונוטיהם ׃
כי אלהים קדשים הוא ׃ ויבא גם בלא תפארת ליחיד
בספל אדירים ׃ פר בן בקר תמימם ׳ ויש לפרש
כי בספל הוא סמוך לאדירים ׳ ר״ל ספל הראוי לשתות
בו גדולים ואדירים ׳ ותמימם ר״ל שהפר והבקר
תמימים ׳ ורבותינו ז״ל פירשו כי אמר תמימם לפי
שקרבן ראש חדש בשני פרים כמו שכתוב בתורה ׳
ואמר יחזקאל פר לחורו׳ שאם לא מצא שנים יביא אחד ׃

והשתים עשרה

בת ארבע אותיות עם ההא הנוספת או התיו להורות
על יחידה נסתרת או נמצאת או מדברת בעדה
שפעלתה בזמן הוה ׳ והנמשל פועלה או פועלת
וכלו בסגול ׃ ואם בהפסק העין בקמץ ובחומה היא
יושבת ׃ והארץ לעולם עומדת ׳ וככר באו מהם
בהפסק בלתי קמץ את סכת דויד הנפלת ׃ ותהי לו
לאומנת ׃ ואחותו המולכת ׳ ואם למד הפעל גרונית
יהיה פתוח כלו וכל אשה יודעת איש ׃ ושוסעת שסע
׃ בורחת כל העיר ׃ ושרה שומעת ׃ ובא מפני שרי
גברתי אנכי ברחת פתח כלו אף על פי שהוא סוף
פסוק ׃ ונוספה בו יוד אל תשמחי אויבתי לי ׃ אהבתי
לדרוש ׳ לפי שהם מלעיל נאמר כי היוד נוספת ואלו
היה לכנוי היה הטעם בתיו ׳ ועוד כי באהבתי לדרוש
אין בו ענין לכנוי ׳ אבל באויבתי יש בו ענין לכנוי
ואפשר שתהיה היוד לכנוי אף על פי שהוא מלעיל ׳
ובא מלעיל מפני לי שהיא מלה זעירא ואף על פי
שאינה נופלת עליה כי היא בשני פשטין ׃ וכן ותרא
אויבתי בשני פשטין ואינה סמוכה למלה זעירא ׃
ובאה הנקבה בצרי על דרך היחיד ולא יראה בוגדה

מלכים סני יא
יחזקאל מז מלכי׳ כב
משלי ל
יחז׳ ד מלכי׳ סני יא
מיכה ב איוב כד
איוב לא איכה א
מלכים יא דכי״א יב
ישעיה יט מקץ מב
מלכי׳ יו משפטי׳ כא
וירא יט
שפטים ו
משפטי׳ כב ישעי׳ כד
איוב לה
ישעיה מב
יושע כד
משפט׳ ה יחזקאל מו
יושע ב קהלת א
עמוס ט
רות ד דברי הימי׳ ז
מטות לא שמוא׳ יא
ירמיה ד וירא יח
לך לך יו
מיכה ז הושע
מיכה ז
ירמיה ג

יהודה אחותה ׃ נוטרה את הכרמים ׃ כצירי
יולדה ישעי׳ כא אספה הצלעה ׃ ולהב אש אוכלה
מי יגור לנו אש אוכלה ׃ והיתה ארצה לזפת בוערה
ונפשו שוקקה ׳ משפטם בשוא בוגדה נוטרה כמו
הולכה היא ׃ שופטה את ישראל ׃ אש
אוכלה הוא ואתחנן ד האומרה בלבבה ׃ הבוטחה
באוצרותיה ׳ או יהיו בוגדה נוטרה יולדה
צולעה אוכלה בוערה תאר במשקל שוממה שכלם
בצרי שומם שוממים שוממה שוממות ׃ וכן
עלמות תפפות ׃

והשלש עשרה

בת חמש אותיות עם הוו והתיו הנוספות להורות
על רבות נסתרות או נמצאות או מדברות בעדן
שפעלתן בזמן הוה והנמשל פועלות והוו והתיו
שהן סימן הרבו׳ יבאו פעמי׳ ממלה שהיא לשון זכר כמו
מן אב אבות מזבח מזבחות משכן משכנות שדה
שדות בכור בכורות מקום מקומות והדומים להם ׃

והארבע עשרה

בת שלש אותיות הפא נקודה בקמץ גדול והעין בשורק
להורות על יחיד נסתר או נמצא או מדבר בעדו
שפעלתו עשויה בזמן הוה והנמשל פעול
והנח שבין העין והלמד פעם יכתב ופעם לא יכתב ׳
ואם למד הפעל גרונית נטוע ׃ שלוח ׃
סרוח ׳ בהולד נח בקריאה בין העין והלמד ׳ ואם
בסמוך ינקד הפא בשוא כמו בוא ברוך יי׳ ׃ זעום
יי׳ יפול שם ׃ נבוב לחות ׃ ואם פא הפעל גרונית
הפא בשוא ופתח כמו חבור עצבים ׃ או בשוא
וסגול כמו ערוך מלחמה ׃ אבל תפוש זהב וכסף ׃
חגור כלי מלחמה ׃ חגור אפוד בד שהם קמוצים
אינם סמוכים באשר ידמה הענין ׳ אלא יחסר בית
השמוש ומשפטם תפוש בזהב ובכסף ׳ חגור בכלי
מלחמה ׳ חגור באפוד בד ׳ ועל זה הדרך לבוש
בגדים ׳ לבוש הבדים ׃ לבש שנים ׃
קרוע כתנתו ׃

והחמש עשרה

בת חמש אותיות עם היוד והמם הנוספות להורות
על רבים נמצאים או נסתרים או מדברים בעדם
שפעלתם עשויה בזמן הוה והנמשל פעלים ואם
בסמוך תסור המם ותשאר היוד ולמד הפעל נקודה
בצרי כמו גאולי יי׳ ׃

והשש עשרה

בת ארבע אותיות עם ההא הנוספת בסופה
להורות על יחידה נסתרת או נמצאת או מדברת
בעדה שפעלתה עשויה בזמן הזה והנמשל פעולה
ולמד הפעל קמוצה ואם בסמוך תהפך ההא בתיו
ולמד הפעל בפתח כדרך כל הא נקבה שתהפך תיו
בסמיכות כמו ועצובת רוח ׳ ושכרת ולא מיין ׳
ויחסר הנסמך ׳ ופירושו ושכורת הצרות ולא מיין ׳
או בא כן בלתי סמיכות בתיו ובפתח למד הפעל כמו
שמצאנו גם כן בפעלים ובשמות שיבא התיו שלא

ש״ה א
מיכה ד ישעיה כט
ישעי׳ לג ישעיה לד
ישעיה כח
ירמי׳ ג שפטים ט
ישעיה מז ירמי׳ מט
תלים סו
קהלת ג יחזקאל כב
תרומה כז
חיי כד משלי כב
תרומה כז
הושע ד
יואל ב חבקוק ב
שפטי׳ יח שמואל ב
זכריה ג
יחזקאל ט משלי לא
שמואל סני טו
תלים קז
ישעי׳ כד ישעי׳ כא

בסמיכות כמו רַבַּת שָׂבְעָה לָּהּ נַפְשֵׁנוּ ׃ רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי ׃ רַבַּת תַּעֲשֶׁרְנָּה ׃ לַמְנַצֵּחַ עַל נְגִינַת לְדָוִד ׃ עַל מַחֲלַת לְעַנּוֹת ׃ מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה ׃ חָכְמַת יְדַעַת ׃ שִׁפְעַת אֲנִי רֹאֶה ׃ מלכים שני ט שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע ׃ מְזוּזַת רִבְעָה ׃ אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי ׃ כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר ׃ חַלַּת מַצָּה אַחַת כו ח חֲמַת לָמוֹ תלים כח קִרְיַת חָנָה דָוִד ׃ אַל תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ ׃ אַל תִּתְּנִי פּוּגַת לָךְ ׃ עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה ׃ אַף גִּילַת וְרַנֵּן וְתוֹעֲבַת לְאָדָם לֵץ ׃ משלי כד לְמִשְׁפַּחַת לִבְנֵי קְהָת ׃ וְעַל טָהֳרַת לְכָל קֹדֶשׁ ׃ ובאו בקמץ עם התיו הָבָה לָּנוּ עֶזְרָת מִצָּר ׃ עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ ׃ אֵיךְ לֹא עֻזְּבָה עִיר תְּהִלָּה קִרְיַת מְשׂוֹשִׂי ׃ אַף נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי ׃ עַל כֵּן יִתְרָת עָשָׂה ׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת ׃ ובסמיכות בקמץ מְנָת שׁוּעָלִים יִהְיוּ ׃ וּמְנָת הַמֶּלֶךְ מִן רְכוּשׁוֹ וכן כל מנת ׃ וּלְמִקְצָת הַיָּמִים ׃ וּמִקְצָת יָמִים עֲשָׂרָה ׃ וּמִקְצָת כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים ׃ ובא עם ההא בסמיכות סְאָה סֹלֶת ׃ כְּאֵיפָה שְׂעֹרִים ׃ וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֵמָה אַפּוֹ ׃ וְאֻסְּפוּ אֲסֵפָה אַסִּיר עַל בּוֹר ׃ טַלְטֵלָה גָּבֶר ׃ וְעַנְוָה צֶדֶק תלים מה עֶרְיָה בֹשֶׁת ׃ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ ׃ אֶת צֵדָה הָעָם ׃ שפטי ז מַחֲלָה לֵב ׃ ויתכן להיות מחלה מפעילה לא שתהיה שם ׃ ופעמים נוספת בו יוד גְּנֻבְתִי יוֹם וּגְנֻבְתִי לָיְלָה ׃ ואלו היה היוד לכנוי היתה הבית קמוצה ׃ וכן בתאר שהוא כדמות פעול מְלֵאֲתִי מִשְׁפָּט ׃ היוד נוספת ׃

תלים קכג ב קכט · תלים סה תלים סא · תלי' פח ישעיה יד · ישעיה לג · תלים פח יחז' מא · תלי' קלב ישעי' ט · ישעיה כט תלי' עד · איכה ב ירמיה מח · ישעיה לה · ד"ה ו ד"ה כג · תלים ס בשלח טו · ירמיה מט · תלים טז ירמיה מח · יתרו יח תלים סג · ד"ה לא דניאל א · דניאל א דניאל א · מלכי' שני ז רות ב · ישעיה מב ב כד · ישעיה כב · מיכה א שפטי' ז · משלי יג · ויצא לא · ישעיה א

והשבע עשרה

בת חמש אותיות עם הוו והתיו הנוספות להורות על רבות נסתרות או נמצאות או מדברות בעדן שפעלתן עשויה לזמן הזה והנמשל פְּעוּלוֹת ׃

והשמנה עשרה

בת שלש אותיות מבלי תוספת והיא על שלשה פנים הפא נקודה בקמץ גדול או בשוא והעין בחלם או הפא נקודה בשוא והעין בפתח גדול והנמשל פָּעוֹל או פְּעוֹל או פְּעַל והנח שבין העין והלמד פעם יכתב ופעם לא יכתב ׃ פָּעוֹל זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת ׃ כִּי אִם שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן ׃ וּבָחוֹר אוֹתוֹ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל ׃ עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ ׃ שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם ׃ ויש אומרים כי זכור את יום השבת צווי ׃ וכן תָּמוֹךְ אֲשֻׁרַי ׃ שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת ׃ שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב ׃ הָלוֹךְ וְקָרָאתָ ׃ ואפשר שיהיה המקור גם כן פָּעֵל הפא בקמץ והעין בצרי כמו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל ׃ וכן וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם ׃ או יהיו שם תאר ׃ פְּעוֹל גַּם עֲנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב ׃ הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבַח טוֹב ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל ׃ ובמקף ישוב החולם לקמץ חטף לִפְנֵי מְלָךְ־מֶלֶךְ ׃ כִּי טוֹב אֲמָר־לְךָ עֲלֵה הֵנָּה ׃ בַּעֲנָשׁ־לֵץ יֶחְכַּם פֶּתִי ׃ וְהָיָה בִּקְרָב־אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ ׃ פְּעַל כְּמוֹ שְׁלַח אֶצְבַּע ׃ אַחֲרֵי שְׁכַב הַמֶּלֶךְ ׃ ונוספה בו יוד במלת לִדְרִישׁ הַדָּבָר ׃ שלא כמשפט והיא מלה יחידה לא אראה לה שנית במקרא להיות נוספת אות נעה בין

יתרו כ · עקב יא שמו"א ב · משפטי' כא דברי' א · תלים יז · ואתחנן ה ראה טז · ירמיה ב · תולדות כו בא יב · משלי יז שמו"א טו · שפטים ד · וישלח לו · משלי כה משלי כא · שמו"א ב טו ישעי' נח · מלכים שני יד · עזרא י

שלש אותיות השרש ואפשר שהיא מלה מרכבת ואנכי לא ידעתי ׃ ובא המקור בתוספת יוד בסוף לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים שהוא כמו להושיב ׃ ופעמים רבות בתוספת הא ופא הפעל בקמץ חטף כמו וּלְדָבְקָה בוֹ ׃ נצבים ל לְמָשְׁחָה בָהֶם ׃ לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה ׃ וַיִּתְּנָהּ אֹתָהּ לְמָרְטָה ׃ וכן עם הכנוים שתשוב ההא לתיו וּבְקָרְבָתָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ ׃ וכן כְּשָׁמְעָתוֹ עַנֵּךְ ׃ כי תנפרד שָׁמעה בפלס דָּבְקָה ׃ ויש אומרים שהוא שם בפלס חָכְמָה וזה יכשר ׃ וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה ׃ וחסר הקמץ חטף תחת החית במלת לְרָחְקָה מֵעַל מִקְדָּשִׁי ׃ והוא לתפארת הקריאה ׃ ובשרק פא הפעל לְחֻמְלָה עָלָיִךְ ׃ וכן עם הכנוי מְלוּשׁ בָּצֵק עַד חֻמְצָתוֹ ׃ ואלה שהם בקמץ חטף או בשרק הם מן פְּעוֹל בחולם ׃ ומן פְּעַל בפתח יבא בתוספת הא ופא הפעל בחירק כמו לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא ׃ לְרִבְעָה אֹתָהּ ׃ וכמו לְשִׁמְצָה בְּקָמֵיהֶם ׃ ואם פא הפעל גרונית יהיה פתח מקום החירק כמו לְאַשְׁמָה בָהּ ׃ ואם עין הפעל גרונית יפתח פא הפעל ועין הפעל בשוא ופתח ובא כן להרחיב על האות לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ ׃ גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה ׃ וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד ׃ וְשַׁחֲטָה שֵׂטִים ׃ לְדַאֲוָה בָּךְ ׃ ובזקף הַעֲמֵק שְׁאָלָה הפא בשוא והעין בקמץ או הוא צווי ׃ ומצאנוהו גם בתוספת נון בְּאָבְדַן מוֹלַדְתִּי והדלת פתוחה ׃ וְהֶרֶג וְאַבְדָן ומלת ואבדן מהדגוש כי משפטו וְאַבְּדָן בדגש הבית כי הוא יוצא והוקל כמו שהוקלו רבים מהדגוש כמו שאנו עתידים לבאר ׃ וכן הֱשִׁיבוֹתָ מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ הוא מקור בתוספת נון והוצרכנו לזה בעבור כי הֱשִׁיבוֹתָ פעל יוצא והפעול הוא אפך ׃ והאבן הזאת תורה על יחיד או יחידה או רבים או רבות בין בזמן עבר בין בזמן עתיד ׃

והתשע עשרה

יש שהוא בתוספת ויש מבלי תוספת והוא שם הפעל כאשר תאמר מן פֹּעַל וְאֵת פֹּעַל יְיָ לֹא יַבִּיטוּ ׃ ובתוספת הא פְּעֻלָּה ובסמוך לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר ׃ ובשער השמות יתבאר כל אחד על משקלו ׃

והעשרים

בת שלש אותיות הפא נקודה בשוא והעין בחולם או בפתח והנמשל פְּעוֹל או פְּעַל וכשתחטף מלת פעול במקף תחטף העין בקמץ חטף מקום החולם כמו זְכָר־נָא ׃ סְעָד־נָא לִבְּךָ ׃ שְׁמָר־תָּם ׃ הֲרָס־שִׁנֵּימוֹ בְּפִימוֹ ׃ וכשיבא פְּעַל בהפסק יהיה בקמץ כמו לֹא קָרָאתִי שׁוּב שְׁכָב ׃ לֹא קָרָאתִי בְנִי שׁוּב שְׁכָב ׃ וגם בזקף קמץ אִם תִּגְאַל גְּאָל ׃ קְרָב אַתָּה וּשְׁמָע ׃ והמסורת עליו חמשה קמצין זקפין וסימן קְרָב ׃ קוּם ׃ הַטֵּה דמלכים שני יט הַטֵּה דישעיהו לז הַטֵּה דדניאל ט וכן חֲזַק וֶאֱמָץ קמץ בזקף ׃ אִם אַתָּה תִּקַּח לְךָ קָח ׃ ובזקף גדול וְדָע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה ׃ ובא בסגולתא שהיא אחר הזרקא קמץ ׃ וַיֹּאמֶר עֵלִי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ שְׁכָב ׃ וכן בסגולתא חֲזַק וֶאֱמָץ שנים קמוצין ׃ ובא

תלים קיג · תבוא כט · ויקהל לו יחזק' כא · פקודי מ · ישעיה ל · תשא ל · יחזקאל ח · יחזקאל טז · הושע ז · תבא כח קדשים כ · תשא לב · ויקרא ה · נצבים ל · תלי' קיט ירמי' לא · הושע ה יחזק' טז · ישעיה ז · אסתר ח · אסתר ט · תלים פה · ישעיה ה · קדשים יט · מיכה ו שפטי' יט · תלים לז תלים כח · שמו"א ב שמואל ג · רות ד ואתחנן ה · ואתחנן ה בלק כג · יהושע א שמו"א כא · קהלת יא · שמואל ג וילך לא

ובא גם בלי הפסק קמץ ׃ סְעָד לִבְּךָ פַּת לָחֶם שלא (שפטים יט)
כמשפט ׳ ופעמים רבים בתוספת הא בסוף כמו
שָׁמְרָה־זֹּאת לְעוֹלָם ׃ זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה ׳ הפא (ד״ה כט נחמיה ה)
בקמץ חטף ׳ ונמשך הפא בטעם והוסב לקמץ רחב ׃
שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי ׳ ואם עין הפעל גרונית (תלים פו)
יבא החולם תחת הקמץ להרחיב ׃ כמו זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל ׃ (בלק כג)
וכן פְּעַל בפתח כשיבא בתוספת הא נאמר שִׁלְחָה (מקץ מג)
הַנַּעַר אִתִּי ׃ שִׁכְבָה עִמִּי ׳ הפא בחירק ׃ ואם בהפסק (וישב לט)
יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה ׃ הָעֵמֶק שְׁאָלָה ׳ הפא בשוא והעין (ברכה לג ישעי׳ ז)
והלמד קמוצים ׃ ובא הפא בקמץ חטף בֹּאָה אִתִּי
הַבַּיְתָה וּסְעָדָה ׃ ובלא הפסק יי׳ שְׁמָעָה יי׳ סְלָחָה ׳ (מלכים יג דניאל ט)
אבל הם בהעמדת טעם וכלם מלעיל ׃ ובא מלרע
רְפָאָה נַפְשִׁי ׃ ויצאו אלה מדברי חבריהם קָרְבָה אֶל (תלים מא תלי׳ סט)
נַפְשִׁי גְּאָלָהּ ׳ שהוא מגזרת פְּעַל ׳ ובא בקמץ חטף
והיה ראוי להיות קִרְבָה בחירק ׳ כי בלא הא תאמר
קְרַב אַתָּה וּשְׁמָע ׃ וכן נִצְּרָה עַל דַּל שְׂפָתָי הוא (ואתחנן ה תלי׳ קמא)
מגזרת פְּעוֹל ׃ נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע ׳ ובא בחירק (תלים לד)
ומשפטו בקמץ חטף ׃ וכן מִכְרָה כַיּוֹם ׃ וכן אִסְפָה לִּי ׃ (תלד׳ כה בעלותך יא)
עָרְכָה לְפָנַי ׳ היו ראוים אָספה עָרכה בקמץ חטף (איוב לג)
כי הם מגזרת פְּעוֹל ׃ אֱסֹף אֶת הָעָם ׃ וכן עֲרוֹךְ מן (חקת כא)
הָעֲרוֹךְ שׁוּעֲךָ ׳ כי הצווי הולך אחר האי״תן ברוב אם (איוב לו)
בחולם אם בפתח ׃ וכן בא המקור בחולם לַעֲרוֹךְ (שמואל יז)
מִלְחָמָה ׳ ובאו אֶסְפָה עֶרְכָה בסגול שהוא כמו החירק
לגזרת פְּעַל בפתח ׃ ומצאנוה גם בתוספת נון וְקָבְנוֹ (בלק כג)
לִי מִשָּׁם ׳ ואף על פי שיתכן לומר בו פנים אחרים
אזכרם בפעלי הכפל אם יעזרני יוצרי ׳ והאבן הזאת
תורה על יחיד נמצא המצווה על הפעלה ההיא ׳
ופעמים איננה על דרך מצוה רצונית כי אם דרך גזום
כמו שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ ׳ רוצה לומר שמח בחור (קהלת יא)
ותראה מה יקרך באחריתך ׃ וכן שִׂישִׂי וְשִׂמְחִי בַּת (איכה ד)
אֱדוֹם ׃ וכן בֹּאוּ בֵית אֵל וּפִשְׁעוּ ׃ וְאַתֶּם בֵּית יִשְׂרָאֵל (עמוס ד)
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אִישׁ גִּלּוּלָיו לְכוּ עֲבֹדוּ ׳ (יחזקאל כ)
ויתכן לפרשו כמשמעו ׳ כלומר טוב הוא שתעבדו
גלוליכם לבד ולא תביאו לי מתנותיכם ותעבדו
גלוליכם כי זה הוא חלול השם ׳ ויבא גם כן בענין
שיהיה כאומר לחברו עשה מה שתעשה כי לא יועילך
כמו שאמר עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל זִבְחֵיכֶם ׳ ויהיה צווי (ירמיה ז)
לפעמים לא לאדם מיוחד אלא למי שיהיה ׳ והוא על
דרך מליצה כמו רְאֵה רֵיחַ בְּנִי ׃ אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה (תלד׳ כז ירמיה יג)
הַשְׁפִּילוּ שֵׁבוּ ׃ קוֹל אֹמֵר קְרָא ׃ חַזְּקוּ יָדַיִם רָפוֹת ׃ (ישעי׳ מ ישעיה לה)
אִמְרוּ לְנִמְהֲרֵי לֵב ׃ וְאָמַר סֹלּוּ סֹלּוּ והדומים להם ׃ (ישעי׳ לה ישעיה כז)

והאחת ועשרים

בת ארבע אותיות עם הוו הנוספת בסוף להורות על
רבים נמצאים המצווים על הפעלה ההיא והנמשל
פַּעֲלוּ הפא בפתח ׳ לפי שעין הפעל גרונית והעין
נקודה בשוא ופתח ׃ וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח ׃ רַחֲקוּ מֵעַל יי׳ ׃ (בא יב יחזקאל יא)
ובסגול הפא ועין הפעל בשוא וסגול ׃ אֶהֱבוּ אֶת יי׳ (תלים לא)
כָּל חֲסִידָיו ׃ וְאֶהֱבוּ טוֹב ׃ אֶחֱזוּ לָנוּ שׁוּעָלִים ׳ ואם (עמוס ה שיר ב)
עין הפעל איננה גרונית הפא בחירק ׃ כמו שִׁמְרוּ מִי (שמואל שני יח)
בַּנַּעַר ׃ זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי ׃ וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ (מלאכי ג הושע י)
עָלֵינוּ ׃ בִּרְחוּ עֵצָה ׃ מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן ׳ והמם (ירמיה נ בא יב)
מועמדת בגעיא ׃ וכן נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ ׃ וַיִּצְעֲקוּ עַל הָעוֹלָה (תלים עו מלכי׳ יח)
או בקמץ חטף חָרְבוּ מְאֹד ׃ מָשְׁכוּ אוֹתָהּ וְכָל הֲמוֹנֶהָ ׃ (ירמי׳ ב יחזקאל לב)
וְשָׁדְדוּ אֶת בְּנֵי קֶדֶם ׃ ואם בהפסק בחולם גַּם לִי גַּם (ירמיה מט)
לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ ׃ אִישׁ גִּלּוּלָיו לְכוּ עֲבֹדוּ ׃ אֶת יי׳ (מלכים ג יחזקאל כ)
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זְכֹרוּ ׳ ובא גם כן בטרחא שגם (נחמיה ד)
הוא יש לו במקומות מנהג הפסק עִמְדוּ עֲמֹדוּ וְאֵין (נחום ב)
מַפְנֶה ׳ או בקמץ גדול בהפסק אשר הם מגזרת פְּעַל
בפתח וְהִתַּמְּהוּ תְּמָהוּ ׃ הַחֵרְשִׁים שְׁמָעוּ ׃ וכן בזקף (חבקו׳ א ישעי׳ מב)
הִקָּבְצוּ כֻלְּכֶם וּשְׁמָעוּ ׃ ובא גם כן בטרחא אִם תִּבְעָיוּן (ישעיה מח)
בְּעָיוּ ׃ ובאה מלת וּמִכְּחַכֶם שִׁחֲדוּ בַעֲדִי בחירק אף (ישעיה כא איוב ו)
על פי שהחית גרונית ׳ אבל נמשך בטעם להרחיב
על החית ׃

והשתים ועשרים

בת ארבע אותיות עם היוד הנוספת להורות על יחידה
נמצאת המצווה על הפעלה ההיא והנמשל פַּעֲלִי
הפא בפתח והעין בשוא ופתח ׳ ואם עין הפעל איננה
גרונית תנקד הפא בחירק כמו לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ ׃ (ישעיה נב)
שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר ׃ ובא מועמד בגעיא לִקְחִי נָא לִי (רות ג מלכים יז)
פַּת לֶחֶם בְּיָדֵךְ ׃ או בסגול הפא חֶשְׂפִּי־שֹׁבֶל ׃ ובא (ישעיה מז)
בסגול הפא והעין בקמץ חטף והיא גרונית וְאֶחֳזִי בָהּ ׃ (רות ג)
או בקמץ חטף הפא לְכִי אַתְּ מָלְכִי עָלֵינוּ ׃ ובהעמדה (שפטים ט)
גִּילִי וְשִׂמָחִי בזקף ׃ הָאֹמֵר לַצּוּלָה חֳרָבִי באתנח ׃ (יואל ב ישעיה מד)
עֲלִי הַלְּבָנוֹן וּצְעָקִי בזקף ׳ והפא בשניהם בקמץ חטף (ירמיה כב)
לתפארת ׳ והעין בקמץ רחב מפני ההעמדה ׳ ובא
גם כן בזקף והעין בחולם כִּתִּיִּים קוּמִי עֲבֹרִי לגזרת (ישעיה כג)
פְּעוֹל ׳ ונהפך הקמץ חטף בעין הפעל במלת קָסֳמִי־נָא (שמואל כח)
לִי בָּאוֹב לתפארת המלה ׃

והשלש ועשרים

בת חמש אותיות עם הנון וההא הנוספות להורות על
רבות נמצאות המצוות על הפעלה ההיא והנמשל
פַּעַלְנָה הפא בשוא והעין בפתח ונון הרבות קמוצה
׃ כמו כִּי שְׁמַעְנָה נָשִׁים דְּבַר יי׳ ׃ צְעַקְנָה בְּנוֹת רַבָּה ׃ (ירמיה ט כ מט)
או פְּעֹלְנָה הפא בשוא והעין בחולם ׃ חֲגֹרְנָה שַׂקִּים
סְפֹדְנָה ׳ ופעמים תעלם ההא מהמכתב ותשאר במבטא (ירמיה מט)
קְרֶאןָ לִי מָרָא ׳ ומצאנוה בתוספת נון לבדה ׃ קִרְאֶן (רות א שמות ב)
לוֹ ׳ ובא הקוף בחירק בהתמעט התנועות כמו פִּקְדוּ
פִּקְדִי ׃ וכן בתוספת נון לבדה שְׁמַעַן קוֹלִי ׃ גם (בראשית ד)
בתוספת הא לבדה ׃ רְגָזָה בֹּטְחוֹת ׳ ויש אומרים (ישעיה לב)
כי רגזה מקור בתוספת הא ׃ וכן פְּשֹׁטָה וְעֹרָה (ישעיה לב)
וַחֲגוֹרָה ׃ ומצאנוה בלשון זכרים חִרְדוּ שַׁאֲנַנּוֹת ׳ (ישעיה לב)
ובא כן כי עניננו על העם שבתוך הערים השאננות ׃

והארבע ועשרים

בת ארבע אותיות עם תוספת אלף בתחלתה
להורות על יחיד מדבר בעדו או יחידה מדברת בעדה
שפעלתם לזמן עתיד והנמשל אֶפְעוֹל והנח שבין
העין והלמד פעם יכתב ופעם לא יכתב ׳ והאלף
הנוספת בסגול והעין בחולם ובמקף ובסמוך למלה
זעירא או למלה שהוא מלעיל בקמץ חטף ׃ אֶשְׁמָר־ (תלים פט)
לוֹ חַסְדִּי ׃ הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ־בּוֹ ׳ ושאר הנוספות (ישעיה מב)

זולתי האלף הם בחרק והיתה האלף לבדה בסגול
שלא להתערב עם היוד ׳ או אֶפְעַל העין בפתח ׳
ויש פעלים ימצאו מיוחדים עתידיהם בחולם ׳ כמו
יִשְׁמֹר יִזְכֹּר יַעֲבֹר יִמְשֹׁךְ ודומיהם ׳ ויש בפתח כמו
יִשְׁכַּב יִרְכַּב יִרְפַּד יִרְבַּץ יִגְדַּל ודומיהם ׳ ויש
פעלים ימצאו בהם שני הפנים כמו מַה תִּפְעָל־בּוֹ
שהוא בקמץ חטף מקום החולם מפני המקף ׃ ובפתח
אַף יִפְעַל־אֵל ׃ וכן וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן ׃ לָמָּה
תִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה כחמ׳ ן ׃ כִּי לֹא אֶחְפֹּץ ׃ וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ
׃ פֶּן יִטְרֹף ׃ זְאֵב יִטְרָף ׃ יִדֹּד מִמֶּךָּ ׃ כחוס ג׳
וַתִּדַּד שְׁנָתִי ׃ וּבְאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אַל יִבְגֹּד ׃ מַדּוּעַ
נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו ׃ אִם יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ ׃
כְּנָחָשׁ יִשָּׁךְ ׃ טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר ׃ קהלת ה
וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר ׳ ואשר למדיהם גרונית יהא פתח
לעולם להקל כמו יִשְׁמַע יִשְׁלַח יִגְבַּה ודומיהם ׳
וגם אשר עיניהם גרונית יהיו פתח ברוב ׳ ויבאו מהם
בחולם כמו וּמָה אֶזְעֹם ׃ וַיִּנְהֹם עָלָיו ׳ ואשר הם
בפתח אם בהפסק העין בקמץ וכן בשלשלת כי יש
לה משפט הפסק ׃ וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ ׳ ובאו
מהם בהפסק בפתח אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אַל תֶּחֱרַשׁ ׃ וַתִּקַּח
מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל ׳ וכן כל
וַיֹּאמַר וַיֹּאכַל פתח באתנח וסוף פסוק ׳ וכל וַיֵּלֶךְ
וכל וַיֵּרֶד ׃ רָאִיתָה יְיָ אַל תֶּחֱרַשׁ ׃ וַיִּרֶם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ ׃
וכן תַּחַת דָּוִד אָבִיו וַיִּצְלַח ׃ וגם באו מהם קמוצים
זולתי הפסק אִם אֶצְדָּק פִּי יַרְשִׁיעֵנִי ׃ הַשֹּׁמֵעַ יִשְׁמָע ׃
הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע ׃ וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע ׃ או בן
יִגַּח ׃ יְיָ מִצִּיּוֹן יִשְׁאָג ׃ שָׁאֹג יִשְׁאַג ׃ ירמיה כה
וְאִם לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי ׃ כִּי תְאֵנָה לֹא תִפְרָח ׃
וַתֶּחֱנַף אֶת הָאָרֶץ ׃ אֵי זֶה יִכְשָׁר ׃ כַּמֶּה נֵר רְשָׁעִים
יִדְעָךְ ׃ בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע ׃ וַיִּשַׁן וַיַּחֲלֹם ׃ מקץ מא
הַיִּצְלַח הַיִּמָּלֵט ׃ כְּתֹנֶת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ ׃ שָׁם יִרְעֶה
עֵגֶל וְשָׁם יִרְבָּץ ׃ וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמָעְלָה ׃
וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם ׃ ויש זקפין קמוצין כמו
וַיִּבָּעַט ׃ יִרְאֶה יִשְׂבָּע ׃ וְלֹא יִשְׂבָּע ׃ חבקוק ב
כְּמוֹנִי יִבְרָח ׃ עַד אֲשֶׁר אֵדַע ׃ נָקָם אֶקָּח ׃ ישעיה מז
וְאוֹתְךָ אֶקָּח ׃ בָּשְׁנָה אֶפְרַיִם יִקָּח ׃ אֶת בְּנֵיכֶם
יִקָּח ׃ וְתַרְבִּית לֹא לָקָח ׃ בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח במדבר ג
וּמֵהֶם עוֹד תִּקָּח ׃ כִּי מִדֵּי אֲדַבֵּר אֶזְעָק ׃ רַק כָּל
הַמַּמְלָכָה לֹא אֶקְרָע ׃ עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח ׃ וּמִתַּחְתָּיו
יִצְמָח ׃ לִבִּי לְמוֹאָב יִזְעָק ׃ או אֲשֶׁר
יִשְׁחָט ׃ אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב ׃ שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע בהר כה
הֵן לֹא נִזְרָע ׃ בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל ׃ וּבוֹ תִדְבָּק ׃ עקב י
מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחָד ׃ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר ׃
טוֹב יִגְאָל ׃ זְאֵב יִטְרָף ׃ אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע אמור כא
בַּמֶּה יִשְׁכָּב ׃ קֵרַבְתִּי צִדְקָתִי לֹא תִרְחָק ׃ עַתָּה
תִצְמָח ׃ וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב ׃ וְגַם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב ׃ חיי כד
כֵּן יִקְרְאוּ וְלֹא אֶשְׁמָע ׃ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע ׃ וֵאלֹהִים
זוּלָתִי לֹא תֵדָע ׃ הַקּוֹנֶה אַל יִשְׂמָח ׃ מִקּוֹלָם לֹא
יֵחָת ׃ וּבְשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג ׃ וּלְאֹם מִלְאֹם
יֶאֱמָץ ׃ זְרוֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ ׃ כִּי הוּא יִשְׁאָג ׃ הושע יא

איוב לח
ישעי׳ מד יושע ה
יחזקא׳ יח תלים לז
תלים ז ויחי מט
ניצב לא מלאכי ב
מלאכי ב קהלת י
משלי כג
חקת כא
בלק כג ישעיה ה
בו ח
תלים קט
בראשית ג
תלים לה בשלח יז
דברי הימים כט
איוב ט יחזקא׳ ג
ירמיה ח ישעיה ו
משפטים כא יואל ד
רות ד חבקוק ג
ירמיה ג קהלת יא
אמ׳ כא תזריע יב
יחז׳ יז אחרי מות יז
ישעי׳ כו יחזקא׳ לז
בו ח
סאוינו לב ישעי׳ כג
כחמי׳ ו שמוא׳ כב
מלכי׳ יא הושע י
שמוא׳ ח יחזקא׳ יח
יחזקא׳ ח ירמיה כ
מלכי׳ יא ישעי׳ כד
זכריה ו ישעיה טו
אחרי מות יז ב יח
בהר כה קרח יח
תבא כח ראה יו
רות ג ויחי מט
משפטי׳ כב ישעי׳ מו
ישעי׳ מב שמוא׳ ב יב
זכריה ז מלאכי ג
הושע יג יחזקא׳ ז
ישעי׳ לא ירמיה יז
תלים׳ כח זכרי׳ יא

בַּשּׁוֹפָר יִתָּקַע ׃ וַיַּרְעֵד גּוֹיִם יִרְעַשׁ ׃ וּמִפְּנֵיהֶם אַל
תֵּחָת ׃ כִּי הַשֶּׁקֶט לֹא יוּכָל ׃ תִּפַּתֶּה וְגַם
תוּכָל ׃ מִדּוֹר לְדוֹר תֶּחֱרַב ׃ הוּא לְכָל מִבְצָר
יִשְׂחָק חבקוק א עַל סוּס לֹא נִרְכָּב ׃ וְעַל קַל נִרְכָּב
הָאוֹמְרִים תֶּחֱנַף ׃ וְהֶחָדֵל יֶחְדָּל ׃ ופעמים רבות
תבא בתוספת הא כמו אֶשְׁמְרָה דְרָכַי ׃ וָאֶשְׁלְחָה
לְהַגִּיד לַאדֹנִי והעין בשוא ׳ ויש שהם בקמץ חטף
והם מגזרת פְּעֹל בחלם ׳ וכשנוספה ההא הוסב החלם
לקמץ חטף כמשפט ׳ ובאו הרוב בשוא להקל והמעט
מהם בקמץ חטף ׃ כמו אֶשְׁקְטָה וְאַבִּיטָה ׃ וְאֶשְׁקֳלָה
לָהֶם אֶת הַכֶּסֶף ׃ אֶפְשְׂעָה בָהּ ׃ אֶשְּׁקָה לְאָבִי וּלְאִמִּי ׃
ובמקצת ספרים וְאֶשְׁמְעָה אֶחָד קָדוֹשׁ מְדַבֵּר בקמץ
חטף וכן כתבו הנגיד ׳ וכן עשו בהתחברם עם
הכנויים העין בשוא אשר הם לגזרת יפעֹל בחולם
שהיה משפטם בקמץ חטף כמו שבאו בקמץ חטף
מעטים מהם ׃ בְּאַוָּתִי וְאֶסֳּרֵם ׃ הוּא יֶהְדֳּפֵם מִפְּנֵיכֶם ׃
וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב ׃ אֲשֶׁר פִּי יְיָ יִקֳּבֶנּוּ ׃ וכן וְדָם
יִרְדֳּפֶךָ לקריאת בן אשר אבל לקריאת בן נפתלי בשוא
ופתח ׳ וכן באו בעתידי בנין הדגוש עין הפעל בקמץ
חטף בתוספת הא ובכנוי ׳ אף על פי שאין המנהג
לבא בבנין הדגוש הא״תן ממנו בחולם באו אלה בקמץ
חטף וַאֲלַקֳּטָה בַשִּׁבֳּלִים ׃ אֲלַקֳּטָה נָּא וְאָסַפְתִּי בָעֳמָרִים
׃ וכן עם הכנוי וּבַמְּחוּגָה יְתָאֳרֵהוּ ׃ ובהעמדה העין
בחולם וַאֲנִי בַּיְיָ אֶעְלוֹזָה ׃ אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה ׃ נַחְפְּשָׂה
דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה ׳ ואשר הם לגזרת אֶפְעַל בפתח
בהעמדה בקמץ ׃ בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה ׃ אֶזְכְּרָה
אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה ׃ יַחְדָּו לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה ׳ ובא פתח
קטן תחת קמץ גדול במלת וְאֶקְרָאֶה לָּךְ ׃ וכן יְדַשְּׁנֶה
סֶלָה ׳ ולפי שיצאו אלה על משקל נחי הלמד שהם
בסגול יצאו אלו כמו כן בנקוד בסגול ׃ ומצאנו נון
נוספת בסופה כִּי מִשָּׁם אֶתְּקֶנְךָּ משפטו אֶנְתְּקֶנְךָּ הנון
הראשונה נבלעת בדגש והנון האחרונה נוספת ׳
ואמרו כי כן מנהג הלשון להוסיף נון באחרונה עד
שהבליעוה בדגש בכף הכנוי כשיבא בהפסק כמו אֲשֶׁר
אַרְאֶךָּ ׃ וִיחֻנֶּךָּ ׃

והחמש ועשרים בת ארבע אותיות בתוספת
יוד בתחלה להורות על
יחיד נסתר שפעלתו לזמן עתיד והמשל יִפְעֹל
בחולם או יִפְעַל בפתח ׳ וכשהוא בחולם והסנוך
המלה במקף על מלה זעירא או על מלה שהיא
מלעיל תחטף העין בקמץ חטף במקום החולם ׃ כמו
וּמֶלֶךְ עַז יִמְשָׁל־בָּם ׃ לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ ׃ אִישׁ אֶחָד
מִכֶּם יִרְדָּף־אָלֶף ׃ יִתְמָךְ־דְּבָרַי לִבֶּךָ ׃ הֵן לְצֶדֶק
יִמְלָךְ־מֶלֶךְ ׳ ונשאר החולם עם המקף במלת כִּי
יִגְנֹב אִישׁ ׳ ובא כן מפני המאריך שנשתתף עמו ׳
וכן יבא עם המקף בחולם כשהמלה איננה זעירא ולא
מלעיל כמו יְקַבֶּל אוֹתוֹ ׃ אבל יִתְמָךְ־דְּבָרַי לִבֶּךָ ׳
בא בקמץ לפי שהיוד מועמדת בגעיא ׳ ומצאנו נון
נוספת בסופה ׃ חָק־עוֹלָם וְלֹא יַעַבְרֶנְהוּ ׃ כָּל הַיּוֹם
יְבָרֲכֶנְהוּ ׃ תלי׳ עב זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי ׃ יְסֹבְבֶנְהוּ

זכריה ט ישעי׳ כד
יחזקא׳ ב ישעיה כז
מלכי׳ כב ישעי׳ לד
הושע יד ישעיה ל
מיכה ד יחזקא׳ ג
תלי׳ לט וישלח לב
ישעי׳ יח עזרא ח
ישעיה כו מלכי׳ יט
דניאל ח
הושע י יהושע כב
תלי׳ קיט ישעי׳ סב
יחזקאל לה
רות ב רות ב
ישעיה מד
חבקו׳ ג תלים כה
איכה ג
תלים צה
תלי׳ עז ישעיה מא
מלכי׳ כח תלים כ
ירמיה כב
לך לך יב נשא כה
ישעי׳ יט תלים מא
יהושע כג משלי ד
ישעיה לב
משפטים כא
יושע יח משלי ד
ירמיה ה
תלים כ

יבזנהו יצרנהו ׳ ותבא בתוספת הא כמו ימהר ׀ יחישה ׃

והשש ועשרים בת ארבע אותיות בתוספת תיו בתחלה להורו׳ על יחיד נמצא שפעלתו לזמן עתיד והנמשל תפעל בפתח או תפעל בחולם ׳ ובמקף בקמץ חטף אם חטאת מה תפעל־בו ׃ ותכרת־לך מהם ׃ וגם חמת תגבל־בה ׃ ופעמים בתוספת הא כמו ותקרב ותבואה ׃ ותעגבה על פלגשיהם ׃ ותעגבה עליהם ׃ חכמות בחוץ תרנה ׳ אלה התיו לנקבה ׃ ובתיו לזכר תעופה כבקר תהיה ׃

והשבע ועשרים בת ארבע אותיות עם תוספת נון בתחלה להורות על רבים או רבות מדברים בעדם שפעלתם לזמן עתיד והנמשל נפעל בפתח או נפעל בחלם ובמקף בקמץ חטף ׃ כי תאמרו מה נרדף־לו ׳ ופעמים רבות בתוספת הא ׃

והשמנה ועשרים בת חמש אותיות עם תוספת יוד בתחלה ווו בסופה להורות על רבים נסתרים שפעלתם לזמן עתיד ׳ ופעמים רבות בתוספת נון בסופה והנמשל יפעלו ואם בהפסק אשר הם לגזרת יפעל יהיו בחולם ומלעיל ׳ ובאו זולתי הפסק בחולם אבל הם בהעמדת טעם ׃ ובעד השלח יפלו ׃ וגם את הגוי אשר יעבדו ׃ ובגדיכם לא תפרמו ׃ ואת מצותיו תשמרו כלם מלעיל ׳ אבל כשנוספה בהם הנון קריאתם מלרע ׃ עיניך בשדה אשר יקצרון ׃ ואת אשריו תכרתון ׃ ידדון ידדון ׃ ובא העין בשוא בהפסק עמים תחתיך יפלו ׃ ובא שרק תחת חולם במלת ישפוטו הם והוא מלרע ׳ ואשר לגזרת יפעל בפתח בהפסק בקמץ וכן בזקף ׃ ואם באחת יתקעו ׃ ואת הארץ תסחרו ׃ למטה אבתיו תשלחו ׳ ובאו זולתי הפסק קמוצים אבל הם בהעמדת טעם ׃ כל שולליה ישבעו ׃ חרדות ילבשו ׃ והיה טרם יקראו ׃ לא ירעבו ולא יצמאו ׃ ראשיכם אל תפרעו ׃ המה את ערלים ישכבו ׃ אבל ישליו אהלים שבא בקמץ בלא העמדת טעם ׳ הוא להקל על קריאת היוד ׃ וכן חסיו בו ׃ בך חסיה נפשי וכלם קריאתם מלעיל ׳ אבל כשנוספה בהם נון קריאתם מלרע ׃ והמה טרם ישכבון ׃ אליו תשמעון ׃ וכן בלא הפסק אם תבעיון בעיו ׃ אשר ישאלון בניכם ׃ תאהבון ריק ׳ ובאו קמוצים מפני אות הגרון ׳ ובצרי בהפסק לגזרת פעל צירים וחבלים יאחזון ׃ וכן מבלי תוספת הנון כבוד מלכותך יאמרו ׃ צעק לעם ויאכלו ׳ ובאו מהם בהפסק פתוחים ׃ קוצים כסוחים באש יצתו ׃ אחד באחד יגשו ׃

והתשע ועשרים בת חמש אותיות בתוספת תיו בתחלה ווו בסופה להורות על רבים נמצאים שפעלתם לזמן עתיד ׳ ופעמים רבים בתוספת נון בסופה והנמשל תפעלו ואם בהפסק תפעלו או תפעולו כמו שכתבנו ׃

והשלשים בת ארבע אותיות בתוספת תיו בתחלתה להורות על יחידה נסתרת שפעלתה לזמן עתיד והנמשל תפעל או תפעול ׳ ובא שרק תחת חולם במלת ושפתי חכמים תשמורם ׳ שהיה ראוי עם הכנוי קמץ חטף כמו שכתבנו שיבאו עם הכנוים פעמים בקמץ חטף מקום החלם ובא השרק במקומו ׳ ומצאנו נון נוספת בסופה תברכני נפשך ׳ הנון הנכתב סימן המדבר ׳ והנוסף נבלע בדגש ׳ או יהיה מבלי תוספת והדגש לתפארת הקריאה והוא הנכון ׃

והשלשים ואחת בת חמש אותיות בתוספת תיו בתחלתה ויוד בסופה להורות על יחידה נמצאת שפעלתה לזמן עתיד והנמשל תפעלי ובא מפואר בקמץ חטף ׃ ותשחדי אותם ׳ ואם בהפסק תפעלי בחלם ומלעיל ׃ כמו אל תחשכי ׃ איך תשקטי ׃ ובא שורק תחת חולם במלת לא תעבורי מזה והוא מלרע ׳ ואשר הם לגזרת יפעל בהפסק קמוצים ומלעיל ׃ כעדי תלבשי ׃ ולתימן אל תכלאי ׃ כי בשת עלומיך תשכחי ׳ ומצאנו נון נוספת בסופה וכה תדבקין עם נערותי ׃ את אשר תעשין ׃ וכן ולאשה מה תחילין ׃

והשלשים ושתים בת שש אותיות עם תוספת תיו בתחלתה ונון והא בסופה להורות על נמצאות או על נסתרות שפעלתן לזמן עתיד והנמשל תפעלנה בחלם או תפעלנה בפתח ׃ ובא מלת ותגבהינה שלא כמנהג שהראוי ותגבהנה ׳ ושניהם נכונים בלשון כמו ותבאנה ׃ ותבאינה ׳ ויוד ותגבהינה ותבאינה נוספות למשך ׃ וכן יוד תסבינה ׳ ואם בהפסק תפעלנה בקמץ ׃ ובאו מהם בפתח ואזני שמעים תקשבנה ׃ אזניהם תחרשנה ׃ ועיני גבהים תשפלנה ׃ ובנתיה באש תצתנה ׃ ועצמותיהם כדשא תפרחנה ׃ שלש הנה לא תשבענה ׃ בדי שאול תרדנה ׃ והנה בשבי תלכנה ׃ ופעמים לא תכתב ההא כי כן תלבשן בנות המלך הבתולות מעילים ׃ ותהרין שתי בנות לוט ׳ ובא בדגש הנון כבנון הא הנקבה הפעולה ׃ עיני תראינה בה ׳ אולי בא כן לפאר המלה מפני חטיפותה על מלה זעירא אשר בצרה ׃ אבל בנות הגוים תקוננה אותה שהביא בעל המסורת אינו כן לפי דרך הדקדוק ׳ כי דגש נון תקוננה לחסרון נון הכפולה ביקונן ירמיהו ונון הכתובה היא נון הרבות ׳ ומצאנוה ביוד בתחלתה ונון והא בסופה וישרנה הפרות ׃ ויחמנה בבאן לשתות ׃ מגוי יעמדנה ׃ גם מצאנוה כמו רבים נסתרים וכמו נמצאים ׳ בנסתרים יתנו יקר לבעליהן ׃ אם יצאו בנות שילה ׃ ובנמצאים ותקרבו עצמות עצם אל עצמו ׃ ואלמנותיך עלי תבטחו ׃

עד הנה נשלמו אבני הטור הזה לב

ויש

האזינו לב ׀ ישעיה ה ׀ איוב לה ישעיה יז ׀ זכריה ט ישעיה ה ׀ יחזקאל כב יחזקאל כג ׀ משלי א ׀ איוב יא ׀ איוב יט ׀ יואל ב ׀ לך לך טו שמיני י ׀ ראה יב ׀ רות ב ׀ תשא לד תלים סח ׀ תלים מח ׀ יתרו יח ׀ בהעלותך י ׀ מקץ מב שלח יג ׀ ירמיה כ יחזקאל כג ׀ ישעיה סה ישעיה מט ׀ שמיני י יחזקאל לב ׀ איוב יב ׀ האזינו לב תלים כז ׀ יהושע ב שפטים יח ׀ ישעיה כח יהושע ד ׀ תלים ד ׀ ישעיה יב ׀ תלים קמה ׀ מלכים שני יד ׀ ישעיה לב איוב מא

משלי יד ׀ תלים כו ׀ יחזקאל יז ׀ ישעיה כד ירמיה כז ׀ רות ב ׀ ישעיה מט ׀ ישעיה מג ישעיה כד ׀ רות ב ׀ רות ב ישעיה מח ׀ יחזקאל יג ׀ מקץ מא ירמיה ט ׀ ויצא לו ׀ ישעיה לב ׀ מיכה ז ישעיה ה ׀ ירמיה מט ישעיה סו ׀ משלי ל איוב יז ׀ יחזקאל לב שמואל שני יב ׀ וירא יט ׀ מיכה ז ׀ יחזקאל לב ׀ דברי הימים לה ׀ שמואל א ׀ ויצא ל דניאל ח ׀ אסתר א שפטים כא ׀ יחזקאל לז ׀ ירמיה מט

ויש פעלים אשר לא ימצא מהם כי אם עשרים ושמנה כי יחסרו מהם הפעולים והם הפעלים העומדים בעבור כי הם עומדים בעצמם לא תצא פעלתם אל אחר · והם הפוֹעֲלִים והפְּעוּלִים · לא תאמר מן עָמַד עָמוּד ולא מן הָלַךְ הָלוּךְ ולא מן יָשַׁב יָשׁוּב ולא מן נָפַל נָפוּל · אבל כשתאמר עומד הוא הפוֹעֵל והוא הפָּעוּל · ואין צריך לומר עמוד וכן כלם ׃

ויש פעלים שתאמר בהם הפוֹעֵל או הפָּעוּל איזה מהם שתרצה · כמו שתאמר שׁוֹכֵן שׁוֹכְנִים או תאמר שָׁכוּן שְׁכוּנִים כמו הַשְּׁכוּנֵי בָּאֳהָלִים · וכן בּוֹטֵחַ וּבָטוּחַ · והנכון להיות הַשְּׁכוּנֵי תאר במקום פוֹעֵל ופָעוּל · כפלס שְׁבֻעֵי שְׁבֻעוֹת לָהֶם ׃ וכן כִּי בְךָ בָּטוּחַ נאמר שהוא תאר ׃ וכן בָּרוּךְ יְיָ הוא תאר כי לא מצאנו מן הקל מזה הענין · וכן רַב וְעָצוּם תאר כי הקל ממנו פעל עומד ׃

(שפטים ח · יחזקאל כא · ישעיה כו · כח ט · שמות א)

ויש פעלים שתאמר כל הבנין מהם ולא תאמר מהם לא פוֹעֵל ולא פָעוּל כי יבא שם התאר מהם במקום פוֹעֵל ופָעוּל כמו קָרוֹב וְרָחוֹק ולא תאמר רוֹחֵק ולא רָחוּק ולא קוֹרֵב ולא קָרוּב וכן קָטֹן גִּבּוֹר חָזָק חָכָם סָכָל רָשָׁע צַדִּיק · לא תאמר מהם קוֹטֵן וְקָטוּן ולא גּוֹבֵר ולא גָּבוּר ולא חוֹכֵם ולא חָכוּם · ומן יָכוֹל לא מצאנו לא פוֹעֵל ולא פָעוּל ולא תאר במקרא · אבל במשנה מצאנו התאר יָכוֹל יְכוֹלִים יְכוֹלָה יְכוֹלוֹת · וכן אמרו הָיָה רָכוּב עַל הַחֲמוֹר · הָיָה תָּפוּשׂ נֵר חֲנוּכָּה וְעוֹמֵד · ובמקרא לא מצאנו כי אם רוֹכֵב · והם נשתמשו בשני הפנים והאחד יספיק או רוכב או רכוב · אבל רוכב ורכוב אין בו יוצא בפעלה אל אחר כי הוא פוֹעֵל עוֹמֵד · ופירוש סוּס וְרֹכְבוֹ רוכב בו או עליו · ופירוש הַשָּׁם עָבִים רְכוּבוֹ כמו מרכבו ׃

(חגיגה פ׳ אין דורשין · שבת פרק במה מדליקין · בשלח טו · תלים קד)

וסבת הטור הזה שהוא בנין הקל פעמים שהוא עומד בעצמו ופעמי׳ שהוא יוצא לזולתו · וכאשר יהיה עומד הטור הזה שהוא בנין הקל כמו עָמַד הָלַךְ וחבריהם שהם פעלים עומדים תוציא בנין הדגוש או הפעיל מהם לשני · ותאמר מן עָמַד הֶעֱמִיד יוצא לשני כמו וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה · ומן הָלַךְ הִלֵּךְ כמו עָרוֹם הִלְּכוּ בְּלִי לְבוּשׁ · וכאשר יהיה בנין הקל יוצא כמו אָכַל פָּעַל וחבריהם שהם פעלים יוצאים תוציא פִּעֵל הדגוש או הִפְעִיל מהם גם לשלישי · תאמר ראובן האכיל את שמעון לחם · והוא יוצא לשלישי כי הנה ראובן מאכיל ושמעון אוכל והלחם אכול · הנה מקרה האכילה יוצא על שלשה · ואם יִמָּצֵא פֹּעַל יוצא בקל או בדגוש או בנוסף והם יוצאים לפעולה אחת · הדגוש או הנוסף מורים על רוב הפעלה כמו הִנְנִי גֹרֵשׁ מִפָּנֶיךָ מן הקל ׃ לֹא אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ מן הכבד וכן הדומים לו · ובמקומות מעטים ימצאו בנין פִּעֵל הדגוש ובנין הפעיל פעלים עומדים · וכשהם עומדים הם לחזק הפעולה לפיכך באו בזה הבנין · וזה ההפרש בין בנין קל עומד ובין בנין פִּעֵל

(בחקותי כז · איוב כד · תשא לד משפטי׳ כג)

או הפעיל עומד כמו וְשֵׂעָר שָׁחֹר צָמַח בּוֹ שהוא עומד מן הקל ׃ וכן וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ מן הדגוש עומד אלא שזה מורה על רוב הצמיחה ועל מהירותה · לפיכך נשתמשו בו בבנין הדגוש ׃ וכן אָדְמוּ עֶצֶם מִפְּנִינִים קל עומד ׃ וכן אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע הפעיל עומד אלא שזה יותר אדום · וכאשר תמצאם עומדים אף על פי שלא תמצאם יוצאים ותרצה לבנות מהם פועל יוצא תעשה כמו לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר ׃ הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שהם פעלים עומדים אע״פ שלא מצאנום יוצא · ותרצה לומר פלוני העיר פלוני משנתו תאמר הֵקִיץ על כן צדקו האומרים בתפלתם המקיץ נרדמים ולא צדקו התופשים עליהם · וכן אמר חכם גדול בשמוש הלשון בפיוטו הֱקִיצוּנִי רַעְיוֹנַי וְאִישׁוֹנַי נִרְדָּמִים · ואדוני אבי עליו השלום תפש עליו ואמר כי לא יתכן שנעשה אותו פעל יוצא אחר שלא מצאנוהו בכל המקרא כי אם עומד · ואם תאמר אם נצטרך להעבירו לפָעוּל היאך נעשה · נאמר הֵעִירוֹ ונאמר בלשון אחר היוצא ובלשון אחר העומד · ודומה לו לשון שָׁתָה וְהִשְׁקָה שלא תאמר הִשְׁתֵּנִי מן שָׁתָה · ולא שָׁקִיתִי מן הִשְׁקָה · אלא בלשון אחד הוא השותה ובלשון אחר הוא המשקה · ואני אומר כי אף על פי שחזק אדוני אבי עליו השלום טענת התפישה איננה טענה ואינו דומה ללשון שתה והשקה כי לא מצאנו השתה ולא מצאנו שקה במקרא בשום ענין לא עומד ולא יוצא · אבל הקיץ אחר שמצאנוהו עומד נעשה אותו יוצא ויהיה בנין אחד עומד ויוצא אם נצטרך כי אין בנין זולתו לעשותו · וכן וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ שהוא פעל עומד אם נצטרך לעשותו יוצא נעשהו · ואל יטען הטוען אחר שמצאנוהו עומד איך נעשהו יוצא ויהיה בנין אחד עומד ויוצא · הנה הראינו לו רבים בבנין אחד עומד ויוצא · כי מצאנו בבנין קל עומד ויוצא כמו הַצּוֹמֵחַ לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה פעל עומד ׃ יַעַר צוֹמֵחַ עֵצִים פעל יוצא ׃ וכן אָז הָלְמוּ עִקְּבֵי סוּס עומד ׃ הֲלָמוּנִי בַל יָדָעְתִּי יוצא ׃ ובבנין הפעיל כִּי כָל יִשְׁעִי וְכָל חֵפֶץ כִּי לֹא יַצְמִיחַ עומד ׃ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ יוצא · וכן רבים אחרים נמצאים זולת אלה ׃ וכן בדגוש קֹדֵר הִלַּכְתִּי עומד ׃ עָרוֹם הִלְּכוּ בְּלִי לְבוּשׁ יוצא · אבל בבנין הקל אם לא מצאנוהו יוצא לא נאמר ממנו יוצא אחר שנוכל לומר מבנין הדגוש או מהנוסף שהם יוצאים ברוב ׃

(תזריע יג · יחזקאל יו · איכה ד · ישעיה א · מלכים שני ד · ישעיה כו · יחזקאל יו · כא ו · קהלת ב · שפטי׳ ה · משלי כג · שמואל שני כג · ישעיה כה · איוב ל · איוב כד)

ועליו הטור השני נקרא בנין נפעל

והוא מקבל כח הטור הראשון ומקרהו באשר תאמר מן שָׁמַר וּבְנָבִיא נִשְׁמָר · השם יתברך שמר ישראל על ידי הנביא וישראל היה נשמר · הנה נשמר מקבל מקרה שמר ׃ אבל וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר מקבל המקרה מעצמו ואין לו פוֹעֵל אחר זולתו כי פירוש לא נשמר שהוא לא שמר עצמו מן החרב · והפעלים העומדים לא ימצא מהם בנין נפעל מקבל מקרה בנין הקל כי בנין הקל מהם המקרה עומד בעצמו ואיננו יוצא

(הושע יב · שמואל שני כ)

תלי׳ קט בשלח יו
יחזקאל כו

ידצא מאתו אל זולתו   והוא הפועל   והוא הפעול ׃ אבל כצל בנטותו נהלכתי ׃   אל ארץ נושבת ׃ בערים אשר לא נושבו   אינם מקבלים מקרה בנין הקל כי אם מבנין הדגוש שהוא יוצא ׳ כי נהלכתי מקבל מקרה המהלך אותו   לא ההולך כי הוא עצמו ההולך ׳ וכן אל ארץ נושבת ׳ בערים אשר לא נושבו מקבלים מקרה המישב לא היושב כי האדם מישב והארץ נושבת ׳ כי לא תקרא הארץ נושבת בעבור היושבים בה   כי אם בעבור המישבים אותה   והם הבונים הבתים ונוטעים בה כרמים ועובדים האדמה ועושים צרכי העיר כי זולת זה לא היו יושבים בעיר ׳

וישלח לג
משפטים כב

אם כן העיר נושבת בעבור המישבים   לא בעבור היושבים כי המישבים הם סבת היושבים ׃ וכן נגש יוסף ורחל מקבל מקרה המגיש אותו ולא הנוגש כי הוא עצמו הנגוש ׃   וכן ונקרב בעל הבית אל האלהים מקבל מקרה המקריבים אותו והם הדיינים והיה זה בעבור שאינם יכולים לקבל מקרה ממינם שהוא בנין הקל   על כן נשאלים למין אחר שהוא בנין הדגוש או הנוסף ומקבלים מקרהו ׃ וכן נהיה הדבר הזה ׃ הנהיה כדבר הגדול הזה ׳ מקבל מקרה עושה ההויה כי הוא סבת ההויה והנה נהיה כמו היה ׳ אלא שבנהיה נראה בו הפועל ׃ וכן ונעלה הענן והדומים להם מבנין נפעל מן הפעלים העומדים לכל אחד ׳ התבונן ותמצא כן ׳ וכמו שנאמר מהפעלים העומדים פעל מבלי נפעל ׳   כן נאמר נפעל מבלי פעל כמו נשבע נשבעת   שלא נאמר ממנו שבע שבעת ׳ וכן נותר לא נאמר ממנו יתר יתרת כי אם נותר נותרת ׳   ולדעת רבינו יונה נאמר גם כן יתר יתרת   אחר שמצאנו ואת היותר החרמנו ׳ ולפי דעתי שהוא תאר או שם הפעל   ואף על פי שהוא שם הפעל ויש לנו לבנות ממנו פעולה אחר שמצאנו בו פעולה אחרת והוא בנין נפעל אין אנו צריכים לפעל קל ׳   אבל במקום שנמצא שם פעל   או שם תאר נאמר ממנו פעל הקל אם לא נמצא נפעל כמו מן דוה נאמר דוה דויתי אדוה ידוה אחר שמצאנו ממנו השם והתאר ׳   ומלת נשברתי את לבם הזונה אמרו שהוא כמו שברתי והוא יוצא ואיננו נכון שיהיה בנין נפעל יוצא לעולם   כי אין לעשות מן הפעול פועל והנכון שהוא עומד במשפטו ואת הוא בענין מן כמו הם יצאו את העיר ׳ ופירושו נשברתי מן לבם הזונה ׃ ובא כענין ויתעצב אל לבו ׃ וכן לפני לא נוצר אל ׳ אמרו שהוא כמו יצר   כי ידמה פירוש הפסוק לפני שנוצרתי אני לא נוצר אל ׳ וחלילה חלילה לומר נוצר על יוצר כל יתברך ויתעלה לפיכך פירשו נוצר כמו יצר   ורוצה לומר לפני שיצרתי אני לא יצר אל ׳ והנכון כמו שפירשו אדוני אבי זל שהוא עומד בכל נפעל עומד במשפטו ׳

מלכים א
ואתחנן ד
בהעלותך ט
שמואל טו
יחזקאל ו
מקץ מד
בראשית ו
ישעיה מג
משלי יא

ונוצר הוא בינוני פעול שהוא התאר והוא פתוח לפי שהוא סמוך למלת אל ׃ כמו ונאמן רוח ׳ ופירוש הפסוק לפני שיצרתי אני היצירות לא היה דבר נוצר על יד אל זולתי ואחר שיצרתי כמו כן לא יהיה דבר נוצר על יד אל זולתי ׳ ופירשנו נוצר בינוני ולא עבר לפי שאין נפעל עבר סמוך ׃

והטור השלישי נקרא בנין פִּעֵל הדגוש

ישעיה סד
תלים קיח
מלכים יט

וגם נוסף הוא בבינונים שנוסף בהם מם והיה לבינונים התוספת הזה לפי שלא יתכנו לומר מבלי תוספת כי אם היינו אומרים פוקד והנה הוא קל   כי אין אחר החולם דגש כי עם החולם לעולם יבא נח ולא יתכן דגש אחר הנח אם לא תהיה המלה מלעיל שיהיה הנח קים לפני בא הדגש   כמו הרים נזלו והדומים לו ׳ וזאת המלה לא תתכן קריאתה כך ׳ ואם היינו אומרים פקד או פקד ידמה לצווי ואם היינו אומרים פקוד ידמה למקור שהוא פעמים בחולם ובדגש כמו יסר יסרני ׃ קנא קנאתי ׃ וכן גם הפעול אם היינו אומרים פוקד ידמה לבנין פועל לכן לא יתכנו הבינונים מבלי תוספת ׳   וסבת הטור הזה שהוא יוצא פעם לשני פעם לשלישי   ולפי שרבו תוצאותיו רבו אותיותיו על שלש אותיות היסודיות ׃

ועליו הטור הרביעי נקרא בנין פֻּעַל שלא נזכר שם פועלו

שמואל ב׳ כ

והוא מקבל כח הטור הג׳ ומקרהו ונדגש גם הוא כמוהו ונקרא כן בעבור כי לא יתכן לעולם מבלי פועל אחר שלא נזכר בו רק בבנין נפעל נזכר כשהמקרה יוצא מאתו כאשר הודעתיך במלת ועמשא לא נשמר ׳ הנה עמשא פועל ופעול הנה כשאמרנו נשמר נזכר פועלו ׳ אבל בנין פֻעל לעולם לא יצא מקרהו מאתו כי אם מפועל אחר שלא נזכר   ולכן אין בו צווי כי פעלתו על ידי אחר   לא על ידי עצמו   ואיך יצוה אדם לחברו על דבר שאינו בידו ׳   וכל פעל אשר תמצא נבנה בטור השלישי תבנה עליו הטור הרביעי וכן כל פעל שתמצא נבנה בטור הרביעי תבנה עליו הטור השלישי וכן בשאר הפעלים ׃

והטור החמישי נקרא בנין הִפְעִיל הנוסף

והוא נוסף בכל הבנין   אבל תוספת העוברים נעדרה בבינונים ובעתידים חוץ ממקומות מעטים   והיה זה שלא יכבדו על הלשון שתי אותיות נוספות באחת ׃ וסבת הטור הזה שהוא יוצא פעם לשני פעם לשלישי ולפי שרבו תוצאותיו רבו אותיותיו על שלש אותיות היסודיות ׃

ועליו הטור הששי נקרא בנין הֻפְעַל שלא נזכר שם פועלו

והוא מקבל כח הטור החמישי ומקרהו   ונוסף גם הוא כמוהו   וכל פעל אשר תמצא נבנה בטור החמישי תבנה עליו הטור הששי   וסבתו כסבת בנין פֻּעַל ׃

והטור

והטור השביעי נקרא בנין פועל הנוסף או הכבד

כי הכבדות מפני התוספת והוא נוסף בבינונים לבד והיה זה לו כאשר היה לבנין פעל הדגוש כאשר הודעתיך ובנחי העין תמצאנו בן ארבע אותיות כי למד הפעל נכפל בכל בנינו ובמקומו אגלה לך צפונך ׳ וסבת הטור הזה שהוא יוצא פעם לשני פעם לשלישי ולפי שרבו תוצאותיו רבו אותיותיו על שלש אותיות היסודיות ׃

ועליו הטור השמיני נקרא בנין התפעל

ונוסף גם הוא כמוהו אבל זה נוסף בכל הבנין ולא תכיר עלת זה הטור שהוא דבק עם הטור השביעי כי אם בפעלים נחי העין ובפעלי הכפל כי לא נבנה הטור השביעי בשלמים כי אם בפעלים מעטים ׳ לכן בשלמים הוא מקבל מקרה מהפעלים האחרים ׳ ויתכן כי בשלמים בנין התפעל מקבל מקרהו מבנין פעל הדגוש כי גם הוא דגוש העין כמוהו ׃ וסבת הטור השמיני הזה נשתנה מסבות כל שאר מקבלי המקרה כי הוא עצמו מסבב להיותו מקבל המקרה כמו והתברכו בזרעך הם יסבבו הברכה לעצמם בתפלתם שיאמרו האל יברכנו כמו שברך זרע אברהם ׃ אבל ונברכו בך איננו כן כי פירושו שאני אברכם ויבורכו בזכותך לא מסבתם ׃ וכן והתברך בלבבו וגומר רוצה לומר שהוא יסבב הברכה לעצמו ויאמר שלום יהיה לי ׃ וכן והתנחלתם אותם לבניכם ׳ שפירושו והתנחלתם מהם ׃ כמו הם יצאו את העיר שפירושו מן העיר ׳ ופירוש והתנחלתם אותם אתם תסבבו שתהיו מנחלים מהם ותנחילום לבניכם אחריכם ׳ והסבה שתקנו מהם ותחיו אותם להיותם לכם לאחזה ותעבדו בהם לעולם ׃ וכן והתאויתם לכם לגבול קדמה ׳ אתם תסבבו להיותכם נגבלים לגבול קדמה מחצר עינן שתורישו יושבי הארץ עד הגבול וכן כלם על זה הדרך ׳ אבל מהקשים שבהם הראתי לך טעמם ופעמים המקרה יוצא מאתו לבד כמו התהלך נח ׳

ופירוש התהלך נח בעבור היותו בדורות רשעים וחומסים ולא התבודדו לעבודת השם יתבר׳ וליראתו כי אם הוא לבדו ׳ אומר כי הוא סבב בהתבודדו לבדו והפרדו מחברתם להיותו הולך את האלהים כי אם היה מתחבר עמהם אף על פי שהיה לבו שלם עם יי׳ אלהיו היה למד ממעשיהם כמו שאמר החכם הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע אבל בהתפרדו מחברתם והתבודדו לבדו הוא סבב להיותו הולך את האלהים ׳ וכן מנהג הלשון כי בהראות רוב הפעלה בפועל יאמרו לו בלשון נפעל או התפעל כמו הנדברים בך ׃ הנאנקים ׃ אז נדברו יראי יי׳ ׃ ובלשון התפעל כמו מדבר אליו ׃ מתדפקים על הדלת ׃ מתנקש בנפשי להמיתני ׃ ועתה אל תתעצבו ׳ ויש התפעל שמראה שהוא מקבל המקרה ואינו כמו

ירא׳ כב
לך לך יב
כתבים כט
בסר כה
מקץ מד
מסעי לד
נח ו
משלי יג
יחזקאל לג
יחזקאל ט מלאכי ג
בסא ז ספטים יב
סמואל כח ישעיה כח

והתברך בלבבו כי הוא אינו ברוך ׃ וכן והתמכרתם שם לאויביך שהרי אומר ואין קונה ׃ וכן מתכבד וחסר לחם ׳ כי הוא אינו נכבד אבל מראה עצמו כן ׃ וכן מתעשר ואין כל ׃ מתרושש והון רב ׃ מתהלל במתת שקר ׃ שכב על משכבך והתחל ׃

ומאלה הטעמים אשר הראיתיך תדע ותשכיל לכל אשר תמצא ׳ ושמונה הטורים הנה אשר זכרתי לך לא תמצא פועל במקרא שיבנו כלם עליו ׳ אבל תמצא פועל בשני טורים ופועל בארבע טורים ופועל בששה ׳ ואשר מצאנוהו שגיא כח משאר הפעלים ונמצאו בו כל הטורים לבד מבנין פועל הכבד הוא פועל ׃

פקד ועליו אבנה לך השבעה טורים אבנים שלמות וממוצאו תדע ותשכיל לכל הפעלים ׃

והנה לך שבעה הטורים שמצאנו ממנו בנין הקל ויי׳ פקד את שרה ׃ בנין נפעל ולא נפקד ממנו איש ׃ בנין פעל הדגוש יי׳ צבאות מפקד צבא מלחמה ׃ בנין פועל אשר פקד על פי משה ׃ בנין הפעיל ויהי מאז הפקיד אתו ׃ בנין הפעל אשר הפקד אתו ׃ בנין התפעל התפקדו לבד מבנימן ׃ ואת הנערים יודעתי מבנין פועל הכבד ׳ גם הוא ימצא ממנו שבעה ׳ אבל רוב המדקדקים אמרו שהיוד במקום הא הודעתי ׃ וכן אם וילדת בן מבנין פועל הכבד גם הוא ימצא ממנו שבעה וגם שמנה ׃ כי יום הלדת את פרעה הוא מקור מבנין שלא נזכר פועלו מהנוסף והנה הם בו השמנה ׳ אבל אמרו רוב המדקדקים כי וילדת בן מורכב מן עבר ובינוני כמו שאנו עתידים לבאר בעזרת האל ׃

והנה הודעתיך סבת שמנה הטורים ואודותם ׳ ועתה אודיעך מקומותם למושבותם ׃

הטור האחד פועל הקל ופעלתו וכן פעלת כל בנין בשלשה דרכים עוברים ובינונים ועתידים ׃

העוברים הם שלשה על שלשה ׳ פקד פקדת פקדתי ׳ פקדו פקדתם פקדנו ׳ פקדה פקדת פקדתן ׳ והנשתוים בהם לזכר ולנקבה פקדתי פקדו פקדנו ׃

ופתחת עליהם פתוחי חותם עשרת הכנוים ובהתחברם עם הכנוים תשוב פא הפעל הקמוצה שואית והכנוים מורים על הפעול הידוע הנזכר ׳ ולפיכך נקראו כנוים כי הם במקום שם הפעול ׳ והשם מכוסה בכנוי כמו ואל אדם לא אכנה שהוא ענין כסות מום האיש והעלמו ׳ ופעמים תבא הידיעה אחריו כמו וישנו את טעמו בעיניהם ׃ עונותיו ילכדנו את הרשע ׃ ויכו האחד את האחד ׃ וזהמתו חיתו לחם ׃ אשר לא יעבדו אתו את נבוכד נאצר ׃ יביאה את תרומת יי׳ ׃ שיתמו נדיבמו ׃ ואחריתה שמחה תוגה ׃ ותפתח ותראהו את הילד ׃ ישנו עם אחד ׃ ועמהם הימן וידותון חצצרות ׳ רוצה לומר ועם הימן

כתבים כט תבא כח
משלי יב
משלי יג משלי יג
משלי כה סמואל ב יג
איוב לז
וירא כא
מטות לא ישעיה יג
פקודי לח
וישב לט
ויקרא ח ספטים כ
סמואל כח
ספטים יג
וישב מ
איוב לב
סמואל כא
משלי ה סמואל ב יד
איוב לג
ירמיה כז ויקהל לה
תלים סג משלי יד
שמות ב אסתר ג
דברי הימים יו

המן ודותון היו תצוערות ׀ ואתה כי הזהרתו צדיק ׀
אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב
מיעקב וקם ׀ מתאוה ואין נפשו עצל ׀ ואני בתוך
הגולה ׳ ואחר כך זכר יחזקאל בן בוזי הכהן ׀ ויבדילם
אמציהו להגדוד אשר בא אליו ׀ באש תשרפנו את
אשר בו הנגע ׀ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל ׀
ויעשו גם הם חרטמי מצרים ׀ הנני מאכילם את־
העם הזה לענה ׀ והכרובים עמדים מימין לבית בבאו
האיש ׀ לא היה משקל לנחשתם כל הכלים האלה ׳
והדומים להם ׀ ויש שתבא הידיעה אחריו עם הכנוי
באמה בתה ׳ וזה היה לענין הדמיון ׀ וכן פעמים
יבא השם במקום הבנוי כמו נשי למך האזנה אמרתי
כמו נשי ׀ ואל משה אמר עלה אל יי׳ במקום אלי ׀
וכן ואת יפתח ואת שמואל כמו ואותי ׀ וכן ולאדם
לא מצא עזר כנגדו כמו ולו ׀ והאר פניך על
מקדשך השמם למען יי׳ כמו למענך ׀

פתוחי פקד עשרה

פקדו העין קמוצה כמו ולא נתנו אלהים ׀
ושמרו כרעה עדרו ׀ או פקדהו כלו
קמוץ ׀ וקראהו אסון ׀ פקדך העין בקמץ כי
הוא מלעיל לעולם ׀ צור ילדך תשי ׀ ועבדך שש
שנים ׀ ופעמים תכתב הא המבטא אחר כף הנמצא
הקמוצה כמו וחסידיך יברכוכה ׀ ולא יענוכה ׀ כי
לא ימצאכה ׀ מלכי׳ יח ולא יעצרכה הגשם ׀
למען הראותכה והדומים להם או פקדך כשיבא
בהפסק ולמד הפעל בסגול שמע לאביך זה ילדך ׀
ופעמים יבא כן עם הזקף כמו אביך קנך ׳ או למד
הפעל בקמץ והכף בשוא ׀ פקדך וכן כל כף נכח
הזכר הנמצא והיה כן שלא יתערב עם כף הנקבה ׀
וכן מצאנו ולקדוש ישראל כי פארך ׀ בשמעתו ענך ׀
פזר עצמות חנך ׀ תמים אתה בדרכיך מיום הבראך ׀
ועדותיו וחקיו אשר צוך ׀ וכן בא בלא הפסק מה ענך
יי׳ ׳ ולנקבה לא יאמר כי אם בצרי למד הפעל אעפ׳
שמצאנו קראך יי׳ ׀ כי פארך השני שידמה שידבר נגד
הנקבה ׀ וכן הנני נותנך ביד אשר שנאת ׀ לכן הנני
נותנך לבני קדם למורשה ׳ אינו כן כמו שידמה כי
כשידבר כנגד הכנסה ידבר פעם לשון זכר פעם לשון
נקבה כמו שכתבנו ׳ אבל אותך נמצא שוה לזכר
ולנקבה כי לא נמצא בצרי ׳ וכן עמך בך לך וכן
אתך ׀ ואחד נמצא בצרי וחסדי מאתך לא ימוש ׀
פקדני העין קמוצה והלמד פתוחה וזה איננו במשפט
הנקוד כי אחר הלמד נח נסתר והיה משפטו קמץ ׳
אבל מצאנוהו פתח פעלני ופעלתני הפעילני
והפעלתני וכולי כמו אכלני הממני הציגני בלעני ׀
אשר לקחני ׀ ושמרני ׀ זברני ׀ ויצא ל ׀ הנחש
השיאני ׀ והוא קללני ׀ פן יבוא והכני וישלח לב
אשר הניחני ׀ כי הפרני ׀ יסרתני ואוסר ירמיה לא
והוצאתני מן הבית הזה ׀ והזכרתני אל פרעה ׀ ובהפסק
הם קמוצים ׀ מלא כריסו מעדני הדיחני ׀ ויי׳ שבחני ׀
כי אם ברכתני ׀ ולמה רמיתני ׀ וכן בזקף כי ארץ
הנגב נתתני ׀ וחברו עקב כי בזיתני שמו׳ שני יב
כי נחמתני ׀ אם יוכל להלחם אתי והכני ׀ כי עבדך

יחזקאל ג
בלק כד
משלי יב יחזקאל א
ד״ה ב כה תזריע יג
יהושע א
וארא ז ירמיה ט
יחזקאל י
ירמיה כב
יחזקאל יג
בראשית ד
משפטים כד
שמואל יב
בראשית ב
דניאל ט
ויצא לא
ירמיה לא
מקץ מב
האזינו לב ראה טו
תלי׳ קכח ירמיה ז
מלכים יח
יחזקאל ח
משלי כג
האזינו לב
ישעיה כט׳ ב ל
תלי׳ כב יחזקאל כח
ואתחנן ו ירמי׳ כב
ישעיה כד׳ ב ס
יחזקאל כג
יחזקאל כה
ישעיה כד
ירמיה לא
חיי כד ויצא כח
בראשי׳ ג מלכים ב
חיי כד מקץ מא
ויגש מ׳ ב מ
ירמי׳ לא ישעיה מט
וישלח לב ויצא כט
יהושע טו שפטים א
רות ב שמואל יז

יואב הוא עזתי ׀ יי׳ מבטן קראני ׳ ובאו בקמץ זולת
ההפסק להורות כי כן המשפט מפני הנח הנסתר ׀ למה
רמיתני שמואל כח ׀ צרפתני בל תמצא ׀ יי׳ קנני
ראשית דרכו ׀ ענני במרחב יה ׀ הורני לחמר ׳ וכבר
בא למד הפעל בפעל הדגוש בצרי ׀ ויסרני מלכת
בדרך העם הזה ׀ פקדם כלו קמוץ ׀ ובא ובצעם
בראש כלם ׳ בפתח הלמד מפני שהמלה מלעיל ׳
ופעמים כנוי הנסתרים במם וו כמו כסמו ים ׀ וכן
ונגרשתמו משפטים כג וכן תבלעמו ארץ ׀
תורישמו ידי ׀ תביאמו ותטעמו והדומים להם ׀
פקדכם העין בפתח לפי שהוא מלרע לרוב התנועות
והכף בסגול וכן כל כם וכן שהוא כנוי בסגול
לעולם ׳ פקדנו כלו קמוץ לעולם ׳ פקדת כלו
קמוץ כמו הכינה וגם חקרה ׳ וההא כנוי הנקבה
במפיק ׳ וכן משפט כל הא הנקבה הפעולה אשר לא
תבא קמוצה אם לא תהיה בנון הא או תיו הא שיהיו
הנון והתיו דגושים כי אז תהיה ההא רפה ׳ וכן הא
הפועלת מפיק ׳ והוא שתהיה כנוי כמו בשכבה ובקומה
׳ ופעמים תהיה נחה הא הכנוי ועברתו שמרה נצח ׀
ותחמרה בחמר ׀ שמות ב למן היום הוסדה ׀ מטה
מוסדה ׀ ישעיה ל בחטאה בשגגה ׀ מיום עזבה
את הארץ ׀ ויורד עז מבטחה ׀ וגם שם עיר המונה ׀
ושערה לא הפך לבן ׀ ורחמה הרת עולם ׀ כל
אנחתה השבתי ׀ סיר אשר חלאתה בה ׀ כי
ארזה ערה ׀ ושבה לאתננה ׀ כאמה בתה נפכים ב
עונה בה ׀ ויאמר לה בועז ׀ לבנות לה בית ׀ סלח טו
ויקרא לה נבח בשמו ׀ אני יי׳ נעניתי לו בה ׀ ודרך
בתיכה אל מות ׀ בתפי משכמה תפול ואזרועי
מקנה תשבר ׀ צדה אורה ׀ עשינו לה כונים
להעציבה ׀ על מוקדה על המזבח ׀ כל ימי
השמה ׀ בהשמה מהם ׳ וגם בא הא במפיק שאינו כנוי
הנקבה אלא בא כן להדגיש ההא לתפארת הקריאה ׀
לא גשמה ביום זעם ׀ כבכורה בטרם קיץ ׀
וגלה על ראשה ׀ ותעלמה יוציא אור ׀ פקדך
העין קמוצה והלמד בצרי וכף הכנוי בשוא כמו שברך
בלב ימים ׳ וכן כל כף נכח הנקבה הנמצאת בשוא ומה
שלפניה בצרי אם לא תהיה המלה מלעיל ׳ ונוספה
יוד עם הכף והכף בחרק המעטרכי ׀ נעוריכי ׀
תחלואיכי ׀ חייכי ׀ פקדן כלו קמוץ כמו פקדם
כן יאמר בנון לכנוי הנקבות כמו ורוחו הוא קבצן
מהדגוש ׀ פקדכן נקודו כמו פקדכם והנשתוים
לזכר ולנקבה פקדני פקדנו ואשר הם לגזרת פעל
בצרי יחוברו ג״כ בצרי כמו כאשר אהב אביו ׀ ויי׳ אהבו
ועלמות אהבוך ׀ כי ירא ׀ לכן יראוהו אנשים איוב לז
אשר שנא ׀ ושנאה האיש האחרון ׀ וכן
וירשוה בחירי ׳ מן ירש ירשו ׀ וכן ושאלך לאמר ׀ כי
שם שאלונו שובינו ׳ מן שאל ואם לא נמצאו וכן אשר
הם מגזרת פעול בחולם אם תחבר יכול עם הכנויים
תאמר יכולו יכולך ר״ל יכול לך או יכול ממך ׳ יכולו
יכול לו או יכול ממנו וכן כלם ׳ אבל עם כנוי הנמצא׳
ישוב החולם לקמץ חטף לרוב התנועות ותאמר יכלכם
כמו שנאמר מן יכלתי . פן יאמר איבי יכלתיו ׀

שמו׳ ב יד ישעי׳ מט
תלים ט משלי ח
תלי׳ קיח איוב ל
ישעיה ח
עמוס ט
בשלח טו
בשלח טו
בשלח טו׳ ב טו
איוב כח
וירא יט
עמוס א
וארא ט
שלח טו מלכי׳ שני ח
משלי כא יחזקאל לט
תזריע יב ירמי׳ כ
ישעי׳ כא יחזקאל כד
ישעי׳ כג יחזקאל יג
רות ב זכרי׳ ה
מטות לב יחזקאל יד
משלי יב איוב לא
שמואל ב
ירמיה מד ב נ
בחקתי כו׳ ב כו
יחזקאל כב ישעי׳ כח
זכריה ד איוב כח
יחזקאל כז
תלים קג תלים קג
תלים כג׳ ב כג
ישעיה לד
תולדו׳ כו שמו׳ ב יב
שיר א וירא יט
ראה יב תבא כח
ישעי׳ סה וישלח לב
תלים קלז
ויצא לא תלים יג

פתוחי פקדת ששה ויחסרו ארבעה כי לא יתכן לחבר כנוי יחיד הנמצא עם הנמצא ולא כנוי רבים נמצאים עם הנמצא ולא כנוי הנקבה עם הזכר ׳ ומהסבו׳ הנז׳ה יקרה החסרון לנמצא ולנמצאים ולנמצאת ולנמצאות ולמדבר בעדו ולמדברים בעדם ׃ פקדתו העין פתוחה וכן בכלם או פקדתהו והתיו קמוצה ׃ פקדתני התיו פתוחה ׃ פקדתם התיו קמוצה ׳ וכן פקדתנו ויבא חירק במקום פתח בעין הפעל ׃ ולאבן את ילדתנו ׳ והקמץ שתחת התיו מקום חרק כי חרק היה משפטו על המנהג ׳ כי אבן תכנה בלשון נקבה והיה ראוי ילדתינו וכן משבועתך הזה אשר השבעתנו ׳ היה ראוי להיות השבעתינו ׳ וכבר כתבנו היוצאים בלשון זכר לנקבה ובלשון נקבה לזכר במלת פעלה ׃ אשר הורדתנו בו הצרי תחת חירק כי הצרי והחרק קרובים והעד פוטל ופוטיל יפטל ויפטיל ׃ פקדתה פקדתן ׃

פתוחי פקדתי שמנה ׳ פקדתיו או פקדתיהו ׳ העין פתוחה וכן כלם ׃ ובא חרק מקום פתח ולא שאלתיהו ׃ אם אנכי ילדתיהו ׃ פקדתיך פקדתים ׳ פקדתיכם ׳ פקדתיה ׳ פקדתיך ׳ פקדתין ׃ פן תאמר הנה ידעתין ׃ פקדתיכן ואם יתכן הפועל והפעול בעצמו יאמר פקדתיני שמרתיני וכן בנמצא׳ ׃ אבל מה שמצאנו לי יאורי ואני עשיתיני פי׳ עשיתי לי כי פעמים יבא הכנוי מחבר במלה במקום ב׳ מלות כמו כי ארץ הנגב נתתני במקום נתת לי ׃ חזקתני ותוכל במקום חזקת ממני ׃ וישובו ויזעקוך במקום ויזעקו לך ׃ בני יצאוני יצאו ממני ׃ ישושום מדבר ישושו בם ׃ בשלם הבשר בשל להם ׃ אל תגש בי כי קדשתיך קדשתי ממך ׃ לא יגרך רע לא יגור עמך הגידו ונגידנו ונגיד עליו ׃ פזר עצמות חונך חונה עליך ׃ פן יאמר איבי יכלתיו יכלתי ממנו ׃ וילחמוני חנם וילחמו בי ׃ תמלאמו נפשי תמלא מהם ׃ פן תשבענו והקאתו פן תשבע ממנו ׃ והשיבני דבר והשב לי דבר ׳ ולא יתכן לדבר כן בכל מקום כי לא יאמר דברתני ולא ספרתני ולא אמרתני ולא הלכתני והדומים להם ׳ והטעם כי כן דרך לשון הקדש לקצר ולדבר הפך המנהג במקום שלא תקצר ההבנה כמו עשיתני קצר המלה בעבור שלא יתכן להבין ממנו שהוא עשה עצמו אלא שעשה ותקן לו היאור ולא נצטרך לא אחר ׃ וכן ארץ הנגב נתתני אחר שאמ׳ ארץ הנגב ידוע הוא כי הכנוי אינו נופל על גופה אלא במקום לי הוא ׳ אבל אם יאמר דברתני במקום דברת לי נוכל להבין ממנו דברת עלי והוא הפך הענין ׃ ומה שאמר דברו לשלום מובן הענין אחר שאמר לשלום ופי׳ דבר לו ׳ וכן חזקתני ותוכל לא נוכל להבין ממנו אלא חזקת ממני ׳ לפי באלה המקומו׳ והדומ׳ להם קצר הלשון ושם שתי מלות באחת והמבין יבין ׳ וקשר לשון הקדש עמוק מאד וצריך להתבונן בו לבל ישחית הלשון ׃

פתוחי פקדו עשרה פקדוהו ואכלהו ויכלהו ודקרהו אביהו ואמו והעין קמוצה וכן בכלם ׃ פקדוך ׳ פקדוני ׳ פקדום ׳ פקדוכם ׳ פקדונו פקדוה ׳ פקדוך ׳ פקדון ׳ פקדוכן ׃

פתוחי פקדתם ששה ובהתחברם עם הכנויים תסור המם ותבא וו במקומה שגם הוא סימן הרבים ׃ כי כן מצאנהו הצום צמתוני אני ׃ למה העליתנו ׃ פקדתוהו ׳ העין פתוחה וכן בכלם ׃ פקדתוני ׳ פקדתום ׳ פקדתונו ׳ פקדתיה ׳ פקדתון ׃

פתוחי פקדנו שמנה פקדנוהו העין פתוחה ולא חשבנהו ׃ כי לא דרשנהו וכן בכלם ׃ פקדנוך כמו לא נגענוך ׃ פקדנום ׳ פקדנוכם כמו ברכנוכם מהדגו׳ ׃ פקדנוה פקדנוך פקדנון פקדנוכן ׃

פתוחי פקדה עשרה ובהתחברה עם הכנוים תהפך ההא סימן הנקבה לתיו רפה וכן יקרה לכל הא שהיא סימן הנקבה בפעלים ובשמו׳ ׃ פקדתהו העין קמוצה והלמד פתוחה כמו גמלתהו טוב ולא רע ׃ ואם בהפסק גם הלמד קמוצה חיה רעה אכלתהו ׃ וצדקתו היא סמכתהו ׃ ובא בפתח וסוף פסוק ומיכל בת שאול אהבתהו ׃ או פקדתו הלמד פתוחה והתיו רגושה ׃ גנבתו סופה ׃ כאשר גמלתו ׳ ותחסר תיו הנקבה ונבלעה בדגש ׳ והתיו הכתובה והוו סימן הנסתר כמו אותו ׳ והראוי גנבתתו פקדתתו ׳ ואם לא נמצא כן והוא במקום פקדתהו אלא שהקלו המלה מפני כובד קריאת ההא ואמרו גנבתו גמלתו ׃ פקדתך העין קמוצה והלמד פתוחה ואת אמך אשר ילדתך ׃ אבל חבלה ילדתך הלמד קמוצה מפני ההפסק ׃ פקדתני העין קמוצה והלמד פתוחה ׃ ובהפסק גם הלמד קמוצה וחמתי היא סמכתני ׃ פקדתם העין והלמד קמוצים והתיו פתוחה ואכלתם חית השדה ׃ ובקשתם ולא תמצא ׳ לפי שהמלה מלעיל ותחטף קריאת התיו עם המם על כן התיו פתוחה ׳ אבל כל שאר כנוי הפעלים התיו קמוצה לפי שתעמוד קריאת התיו עם הכם ולא תחטף ׃ פקדתכם פקדתנו העין קמוצה והלמד פתוחה ׃ פקדתה כולו קמוץ וההא במפיק כן הוא על המשפט אלא שמצאנוהו במשק׳ פקדתה ׳ הלמד פתוחה והתיו דגושה וההא רפה והוא מלעיל כמו לו חיה רעה אעביר בארץ ושכלתה ׃ ככל אשר צותה חמותה ׃ וידו חלקתה להם בקו ׃ וכעסתה צרתה גם כעס ׳ ותחסר תיו הפועלת ומשפט פקדתתה והתיו האחרונה והיא סימן הפעלה כמו שכתבנו במלת פקדתו ׃ פקדתך העין והלמד קמוצי׳ והתיו בצרי והכף סימן הפעולה בשוא ׳ ואם המלה מלעיל תהיה התיו בסגול כי כלתך אשר אהבתך ׃ חכמתך ודעתך היא שובבתך ׃ פקדתן פקדתכן ׃

פתוחי פקדת ששה ושמו חירק תחת השוא בהתחברה עם הכנויים כי כבד על הלשון לחבר ג׳ שואין שיקראו בכנוי הרבים והרבות ׳ ותוציא מוצא הכנוי בה כמוצא פקדתי אלא שזה ח׳ וזה ששה ׃ פקדתיו ׳ פקדתיני ׳ פקדתים ׳ פקדתינו ׳ פקדתיה ׳ פקדתין ׃ ולא במחתרת מצאתים ׃ את נשאתים ׃ למה בכה רמיתני ׃ ונתתיהו לפניהם לריח ניחח ׃ הכרע הכרעתיני ׃ כי ילדתני ׃ ובא בקמץ התיו שבבת השבעתנו ׃ אשר השבעתנו ׳ ויא כי מפני ההפסק נשתנית התנועה ׃ ובא בצרי תחת חרק אשר הורדתנו בו כי הצרי והחרק קרובי׳ ויבא זה תחת זה במקומות רבי׳

פתוחי

ירמיה ב
יושע ב
יושע ב
ספט׳ יג עלותך יח
ישעיה מח
יחזקאל כט
יושע טו ירמיה כ
נחמיה ט
ירמיה י יושע לה
מלכים יט
ישעי׳ סה תלים ה
ירמיה כ תלים כג
תלים יג תלים קכ
כמלח טו
משלי כה יושב לז
יחזקאל כט
יושע טו
יושב לז
ירמיה כ
ירמיה י
זכריה יג

זכריה ז
חקת כ
ישעיה כב ד״ה טו
תולדות כו
תלים קיח
משלי לא
יושב לז
ישעיה כט
שמואל יח
איוב כא שמואל א
ירמיה כב
שיר ח
ישעיה סב
הושע ב
הושע ב
יחזקאל יד
רות ג ישעיה לד
שמואל א
רות ד
ישעיה מז
ירמיה ב יחזקאל יג
שמואל יט יחזקאל יג
שופטים יא ירמיה טו
שיר ה יושע ב
יושע ב

פתוחי פְּקַדְתֶּן כדרך פְּקַדְתֶּם · והבינונים על שני דרכים הפועל והפָעול והם שמנה · ויקרא גם הפעול בינוני כי אם תאמר פעול הוא מורה שהוא פעול בזמן שהוא בין עבר ועתיד שהוא זמן ההווה עתה כמו שתאמר על דרך משל הגן הזה שָמור שתבין ממנו שהוא שמור עתה בזמן הזה ׃ הפוֹעֵל פּוֹקֵד פּוֹקְדִים פּוֹקְדָה או פּוֹקֶדֶת פּוֹקְדוֹת ׃ הפָּעוּל פָּקוּד פְּקוּדִים פְּקוּדָה פְּקוּדוֹת

ופתחת עליהם פתוחי עשרת הכנוים

פתוחי פּוֹקֵד עשרה פּוֹקְדוֹ או פּוֹקְדֵהוּ · הלמד בצרי כמו וַיְשַׁבַּח יִשְׂרָאֵל אֶת עוֹשֵׂהוּ ׃ ונלוז דְּרָכָיו בּוֹזֵהוּ ׃ מַשִּׂיגֵהוּ חֶרֶב בְּלִי תָקוּם ׃ פּוֹקֶדְךָ בסגול עין הפעל ׃ וְיוֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן ׃ אֲנִי חוֹתֶנְךָ יִתְרוֹ ׃ ובחירק אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל אוֹיִבְךָ ׃ כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אוֹיִבְךָ ׃ הִנְנִי אוֹסִפְךָ עַל אֲבֹתֶיךָ ׃ ואם למד הפעל גרונית העין בצרי אֲשֶׁר אָנֹכִי שׁוֹלֵחֲךָ · או בפתח בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב ׃ וכן אם עין הפעל גרונית בפתח לְזֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבְךָ ׃ ובהפסק יי שֹׁמְרֶךָ ׃ וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ הלמד בסגול והכף קמוצה רפה ׃ וכן אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע אֶת עַבְדְּךָ מְקַלְלֶךָ ׃ ויש בדגש יי אֱלֹהֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ ׃ עקב ח פּוֹקְדִי גֹּאֲלִי חָי ׃ יֹצְרִי מִבֶּטֶן ׃ או פּוֹקְדֵנִי כִּמְעַט יִשָּׂאֵנִי עֹשֵׂנִי ׃ אֹמֶרֶת אֵין רֹאָנִי ופתח הא רוֹאַנִי במקום צרי · פּוֹקְדָם גֹּאֲלָם חָזָק ׃ או פּוֹקְדֶהֶם בסגול עין הפעל או כפתח · ואם לא נמצא כן עם היחיד בהא מם הנה מצאנו יִשְׁפְּטוּ אוֹתְהֶם כמו אותם ׃ וכן הַמִּתְנַבְּאוֹת מִלִּבְּהֶן ׃ וְאֶת־חֶלְבְּהֶן ׃ וּמֵחֶלְבֵּהֶן · ואפשר שיהיה וּמֵחֶלְבֵּיהֶן רבים ואף על פי שהוא חסר יוד הרבים נשארה במבטא התנועה ׃ וכן וְאָכְלוּ אֶת פִּרְיָהֶן כמו פִּרְיָן ׃ וכן יי פָּתְהֵן יְעָרֶה כמו פּוֹתָן · אבל לפי שנמצא הא פָּתְהֵן בצרי נאמר כי ההא אינה מן הכנוי שאם היה כן היתה סגול כמשפט · ונאמר כי היא לנקבה כי יאמר פּוֹתָה ליחידה ׃ ולרבות וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת ·

ובהתחבר עם נון הכנוי היה המשפט שתהפך ההא לתיו רפה כמשפט · אלא מפני פגישת שני תוין רפין שהיה כבד על הקריאה נשארה ההא במקומה ׃ ובא תחתיה צרי במקום קמץ כמו צָעִיר רֹדֵם כמו רוֹדָם ׃ וכן בהא מם כְּקוֹץ מֻנָּד כֻּלָּהֶם · אבל נשתנית התנועה להקל קריאת ההא לפיכך היא בפתח מקום הסגול ועוד שהוא מלעיל ׃ וכן פּוֹקֶדְכֶם בסגול או בפתח גֹּאַלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ׃ פּוֹקְדֵנוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם ׃ יי שֹׁפְטֵנוּ ׃ פּוֹקְדָהּ אֲנִי יי נֹצְרָהּ ׃ או פּוֹקְדֶהָ כמו הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ ׃ פּוֹקְדֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב ׃ פּוֹקְדָן או פּוֹקְדֵהֶן פּוֹקֶדְכֶן ׃

פתוחי פּוֹקְדִים עשרה ובהתחברם עם הכנויים תסור המם ותשאר היוד שגם היא סימן הרבים ׃ פּוֹקְדָיו למד הפעל קמוצה אָבִיו וְאִמּוֹ יֹלְדָיו ׃ כָּל אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ ׃ פּוֹקְדֶיךָ למד הפעל בסגול כָּל עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ · וכן כל אֶיךָ בֶּיךָ גֶּיךָ דֶּיךָ

בפעלים ובשמות ובמלים ׃ פּוֹקְדַי שֹׂנְאַי חִנָּם · והיוד הכתובה סימן המדבר ויוד הרבים נחה נעלמת כיוד שֹׁמְרָיו זֹכְרָיו · אך כי זאת נכתבה לכן הוא קמוץ · וזאת לא נכתבה בעבור היוד האחרת לכן הוא פַתָח וזה המשפט בשמות ובפעלים ובמלים כי כל אָיו בָּיו גָּיו דָּיו קמץ · וכל אַי בַּי גַּי דַּי פתח · ואם באתנח וסוף פסוק קמץ ׃ וכן באו מהם בזקף קמץ לֹא אוּכַל לַעֲבוֹר אֶת פִּי יי אֱלֹהָי ׃ וְהִנֵּה אֲנִי בוֹנֶה־בַּיִת לְשֵׁם יי אֱלֹהָי ׃ לֹא אֹסֵף לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל יי אֱלֹהָי ׃ יי אֱלֹהָי תָּשָׁב־נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה ׃ שָׁפְטֵנִי כְצִדְקְךָ יי אֱלֹהָי · וזהו רביע אבל נחשב עם הזקפין ׃ שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יי אֱלֹהָי ׃ וְעַתָּה יי אֱלֹהָי אַתָּה הִמְלַכְתָּ אֶת עַבְדְּךָ ׃ אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי ׃ בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי ׃ הַגְּמוּל אַתֶּם מְשַׁלְּמִים עָלָי ׃ צָמְתוּ בַבּוֹר חַיָּי ׃ וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי ׃ אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי ׃ וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי · וכבר באו בקמץ זולתי אתנח וסוף פסוק וזקף ׃ בְּאָזְנָי יי צְבָאוֹת אִם לֹא בָּתִּים רַבִּים ׃ וְנִגְלָה בְאָזְנָי יי צְבָאוֹת ׃ אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי · וגם באו מהם בפתח באתנח וסוף פסוק רִיבָה יי אֶת יְרִיבַי ׃ שִׁבְתִּי בְּבֵית יי כָּל יְמֵי חַיַּי ׃ אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי ׃ רֹאשׁ מְסִבַּי ׃ בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי ׃ תלים לא כָּלוּ עֵינַי ׃ בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית אֱלֹהַי ׃ הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי ׃ רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרַי הראשון ׃ יי שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל תַּחֲנוּנַי ׃ אָכֵן שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנַי ׃ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתָי ׃ כִּי דַלּוֹתִי מְאֹד הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי ׃ וכן בא זֶה סִינַי פתח באתנח ׃ פּוֹקְדֵיהֶם פּוֹקְדֵיכֶם הלמד בצרי וההא והכף בסגול ׃ פּוֹקְדֵינוּ הלמד בצרי וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ ׃ פּוֹקְדֶיהָ הלמד בסגול צֹפֶיהָ צַפַּן רוּחַ · וכן כל הא הנקבה הקמוצה מה שלפניה נקוד בסגול ׃ פּוֹקְדַיִךְ הלמד פתוחה והיוד בחירק והכף בשוא כָּל אֹכְלַיִךְ יֵאָכֵלוּ · וכן כל אַיִךְ בַּיִךְ גַּיִךְ דַּיִךְ בפתח אם לא יבא בהפסק ׃ פּוֹקְדֵיהֶן פּוֹקְדֵיכֶן ׃

פתוחי פּוֹקֶדֶת עשרה · והחבור מן פּוֹקֶדֶת לא מן פּוֹקְדָה · לפיכך לא נרפתה התיו כמו מן מִשְׁמֶרֶת מִשְׁמַרְתּוֹ מִלְחֶמֶת מִלְחַמְתּוֹ וכן כלם שהם בתיו · אבל אשר סופם הא בהתחברה תשוב תיו ותרפה כמו שכתבנו · ועשו החבור מן פוקדת ולא מן פוקדה להקל על הקריאה כמו שעשו החבור מן משמרת מלחמת ולא מן משמרה מלחמה להקל ׃ פּוֹקַדְתּוֹ וַתִּשָּׂאֵהוּ אֹמַנְתּוֹ ׃ יוֹעַצְתּוֹ לְהַרְשִׁיעַ ׃ פּוֹקַדְתְּךָ ואם בהפסק וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ ׃ פּוֹקַדְתִּי פּוֹקַדְתָּם פּוֹקַדְתְּכֶם חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם ׃ פּוֹקַדְתֵּנוּ פּוֹקַדְתָּהּ פּוֹקַדְתֵּךְ תַּרְשִׁישׁ סֹחַרְתֵּךְ ׃ פּוֹקַדְתָּן פּוֹקַדְתְּכֶן בכלם פתוח העין ׃

פתוחי פּוֹקְדוֹת עשרה וכנוי הרבות יבא בשני סימנין ביוד כרבוי הזכרים ובוו תיו כרבוי הנקבות · ובשער השמות נאריך בביאור זה ·

פּוֹקְדוֹתָיו פּוֹקְדוֹתֶיךָ פּוֹקְדוֹתַי פּוֹקְדוֹתֵיהֶם פּוֹקְדוֹתֵיכֶם פּוֹקְדוֹתֵינוּ פּוֹקְדוֹתֶיהָ פּוֹקְדוֹתַיִךְ

הושע ח · משלי יד · איוב מא · ישעיה מד · ירמיה א · שמואל ב ד · משפטים כג · מלכים ב כב · שמואל כח · ישעיה מג · דה שני כ · תלים קכא · קהלת יב · קהלת ז · איוב יט · ישעיה מט · איוב לב · ישעיה מז · משלי כג · יחזקאל כג · ב יג · כו ח · בראשית ד · ירמיה כט · ישעיה נ · מלכים ז · תלים סח · שמואל שני כג · ישעיה מג · ב סג · ישעיה לג · ב כב · הושע ב · ישעיה ס · זכריה יג · ירמיה ב · ירמיה יז

תלים לח · בלק כב · דה שני ב · שופטים יח · מלכים יז · תלים לה · תבא כו · מלכים ג · האזינו לב · וישלח לב · יואל ג · איכה ג · איכה ג · תלים קה · ירמיה כב · ישעיה ה · ישעיה כב · תלים קיט · תלים כז · תלים קכג · ב קמ · תלים סט · תלים פד · תלים פו · תלים קכט · ב קמג · תלים לא · תלים פו · תלים קמב · תלים סח · שמות א · משלי כז · ירמיה ל · שמואל ב ד · דה ב כב · משלי כג · ירמיה כ · יחזקאל כז

פּוֹקְדוֹתֵיהֶן פּוֹקְדוֹתֵיכֶן ׃

פַּתּוּחֵי פָּקוֹד עשרה פְּקוֹדוֹ פְּקוֹדְךָ או פְּקוֹדֶךָ פְּקוֹדִי פְּקוֹדָם פְּקוֹדְכֶם פְּקוֹדֵנוּ פְּקוֹדָהּ והוא מפיק פְּקוֹדֵךְ פְּקוֹדָן פְּקוֹדְכֶן ׃

פַּתּוּחֵי פְּקוּדִים עשרה פְּקוּדָיו פְּקוּדֶיךָ פְּקוּדַי פְּקוּדֵיהֶם פְּקוּדֵיכֶם פְּקוּדֵינוּ פְּקוּדֶיהָ פְּקוּדַיִךְ פְּקוּדֵיהֶן פְּקוּדֵיכֶן ׃

פַּתּוּחֵי פְּקוּדָה עשרה פְּקוּדָתוֹ פְּקוּדָתְךָ למד הפעל בקמץ ואף על פי שיבא אחריה שְׁוָא ׳ וכן בשמות צִדְקָתְךָ בִּרְכָתְךָ ולא כן בעבר יְלָדַתְךָ כמו שכתבנו ׃ פְּקוּדָתִי פְּקוּדָתָם פְּקוּדַתְכֶם פְּקוּדָתֵנוּ פְּקוּדָתָהּ פְּקוּדָתֵךְ פְּקוּדָתָן פְּקוּדַתְכֶן ׃

פַּתּוּחֵי פְּקוּדוֹת עשרה פְּקוּדוֹתָיו פְּקוּדוֹתֶיךָ פְּקוּדוֹתַי פְּקוּדוֹתֵיהֶם פְּקוּדוֹתֵיכֶם פְּקוּדוֹתֵינוּ פְּקוּדוֹתֶיהָ פְּקוּדוֹתַיִךְ פְּקוּדוֹתֵיהֶן פְּקוּדוֹתֵיכֶן ׃

הַמָּקוֹר פָּקוֹד והוא יתערב עם העוברים והבינוני׳ והעתידים כי הוא מקור הפעלים כלם וממנו תוצאותם שלא תאמר לעולם עבר ובינוני ועתיד שלא יקדם המקור להם כי הוא המחשבה והמחשבה טרם המעשה כי אם תאמר ראובן שמר קודם עלה בלבו לשמור ואח״כ שמר ׳ וכן אם תאמר ראובן שומר קודם עלה בלבו לשמור ועתה הוא שומר ׳ וכן אם תאמר ראובן ישמור קודם יעלה בלבו לשמור ואחר כך ישמור ׃ ובא פעמים במקום המחשבה והמעשה כמו לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה וכן עשה שהרגו ׃ תְקַחֶנּוּ לָמוּת וימות ׃ לִשְׁכַּב אֶת בַּת יַעֲקֹב ושכב ׃ וַיֹּאמֶר לְבַקְעָם אֵלָיו ובקעם ׃ כִּי תָחֵל לִזְנוֹת וזנתה ׃ לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים והלך ושב והדומים להם ׃ ויבא במקום העוברים והבינונים והעתידים כמו וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב ׳ כאלו אמר רָצוּ וָשָׁבוּ ׳ או רָצִים וָשָׁבִים ועם המקור רצו רצוא ושבו שוב ׃ וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר ׳ כאלו אמר היו הולכים הלוך וחוסרים חסור ׃ יָלְדָה וְעָזוֹב כאלו אמר יָלְדָה וְעָזְבָה ׃ וְאֶתְכֶם הוֹצִיא מִתּוֹכָהּ כאלו אמר אוציא ׳ כלומר זה גזרתי להוציא אתכם מתוכה ׃ בְּיַד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל כאלו אמר אושיע ׳ כלומר אמרתי להושיע ׃ וּבָעֵת קַבְּצִי אֶתְכֶם ׳ כאלו אמר ובעת ההיא אקבץ אתכם ׃ או הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה ׳ כמו יִשָּׁבַע שְׁבוּעָה ׃ כמו שאמר כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ ׃ קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי ׳ כאלו אמר וַיַּאֲזִין אלי ׃ ובמקום הצווי ברוב כמו זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ ׃ שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת ׃ הָלוֹךְ וְקָרָאתָ ׃ הָלוֹךְ וְקָנִיתָ בַקְבֻּק ׳ והוא כדמות השם לפיכך יתערב עם כל הפעלים אף על פי שאינו מתכונת בנינו כמו טָרֹף טֹרַף ׃ אִם טָרֹף יִטָּרֵף ׃ עָרוֹם יַעְרִם ׃ קַטֵּר יַקְטִירוּן ׃ מוֹט הִתְמוֹטְטָה ישעי׳ כד פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה ׃ רֹעַ הִתְרֹעֲעָה ׃ כָּשׁוֹל יִכָּשֵׁלוּ ישעי׳ ח סָקוֹל יִסָּקֵל ׃ לוּ שָׁקוֹל יִשָּׁקֵל ׃ הָחֳרֵב נֶחֶרְבוּ מלכי׳ ב ג וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה ׃ וְהָחֵתֵל לֹא חֻתָּלְתְּ ׳ וברוב יבא

המקור קודם הפעל כי הוא קודם לו כמו שכתבנו ויבא עם הפעל לחזק הדבר ׳ ופעמים יבא באחרונה כמו וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ אֶתְכֶם ׃ אֹמְרִים אָמוֹר לִמְנַאֲצַי ׃ וּבָא בוֹא וְשָׁטַף ׳ ועם הצווי הוא באחרונה ברוב כמו שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ ישעיה ו ׃ וּרְאוּ רָאוֹ ׃ בְּכוּ בָכוֹ אֹרוּ אָרוֹר ׳ ובא המקור אחרון לחזק הדבר יותר ׳ ובא יוצא אף על פי שבנינו עומד כי הוא כדמות השם ׃ עַד תֻּמִּי אוֹתָם בְּיָדוֹ ׳ ויבא בלשון נקבה אף על פי שאינו בהא כמו הֲלוֹא זֹאת תַּעֲשֶׂה לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת יְיָ אֱלֹהָיִךְ ׳ וזכרו בלשון זכר כמשפט באמרו כִּי רַע וָמָר עָזְבֵךְ אֶת יְיָ אֱלֹהָיִךְ ׳ וכשזכרו בלשון נקבה ואמר עליו תעשה לך כאלו אמר תעשה עֲזִיבָתֵךְ כי המקור כדמות השם ׃ וכן הֲנָקַלָּה בְעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ ׃ כִּי לֹא הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת אַבְנֵר ׳ ולפי שהוא כדמות השם יבא ביוד הרבוי כמו השם ׃ ואמרו בִּבְנוֹתַיִךְ גַּבֵּךְ בְּרֹאשׁ כָּל דֶּרֶךְ ׃ בַּהֲזִרוֹתֵיכֶם בָּאֲרָצוֹת ׃ וכן עֲשֹׂה סֵטִים שָׂנֵאתִי ׳ הוא מקור במקום שם כמו מעשה סטים ׳ וכן יבא השם שהוא בתוספת מם בתחלה בענין המקור כמו וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת שהוא כענין ולהסיע ׃ וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת שהוא כמו ולשלוח ׃ וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל ׳ כענין ולספור ׳ כי הענין מורה עליו שהוא מקור ׳ ועוד מלת את ראיה כי הוא מקור ואיננו שם סמוך אל רובע ועוד ראיה כי הוא קמוץ כי אלו היה סמוך היה פתח אף על פי שיצאו מעטים קמוצים סמוכים כמו שאנו עתידים לבאר ׃ וכן לְמַשְּׂאוֹת אֹתָהּ מִשָּׁרָשֶׁיהָ כענין המקור כמו להשיא אותה ׃ וכן וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ ׳ הוא שם במקום מקור כמו מצודו ׃

וּפַתּוּחֵי האבן הזאת עשרה ׃ פָּקְדוֹ וּמִשָּׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבֻעָה ׃ אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת אָבִיו ׃ או פָּקְדֵהוּ כמו לֹא תוּכַל עֲשֹׂהוּ ׃ פָּקְדְךָ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ ׃ בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ ׃ לְעָבְרְךָ בִּבְרִית יְיָ אֱלֹהֶיךָ ׃ ובשרק פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וסגול הריש מפני הזקף ׃ או פָּקְדְךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ ׃ וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ ׃ וְאָמַר לְהָרְגְךָ ׃ בְּיוֹם אֲכָלְךָ ׃ כבראשית ב בְּיוֹם עָמְדְךָ ׃ יַעַן אָמְרְךָ וזה ההפרש יש בין המקור ובין שם דבר או שם הפעל מזה המשקל כי המקור בקמץ חטף ושם הפעל ושם דבר בחולם לעולם ׳ כמו חֲמוֹרְךָ בְּכוֹרְךָ שְׁלוֹמְכֶם ׳ לפיכך נאמר כִּי יַעַן הֲמָנְכֶם מִן הַגּוֹיִם הוא מקור לא שם ושרשו המן ׳ ויש ספרים מדויקים בְּיוֹם עָמָדְךָ המם מעמדת בגעיא ׃ וכן וְאָמַר לְהָרְגָךְ לבן אשר הריש נקרא בקמץ רחב כי הגימל נקודה בשוא ופתח ׳ והוסב הקמץ בלמד הפעל במלת לְמָשְׁחֲךָ לְמֶלֶךְ לתפארת המלה ׃ פָּקְדִי וּבְיוֹם פָּקְדִי ׃ בְּאָמְרִי לָרָשָׁע ׃ ונמשך הקמץ בטעם במלת תַּחַת רָדְפִי טוֹב ׃ וכן מִיָּרְדִי בוֹר ׃ או פָּקְדֵנִי הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר ׃ פָּקְדָם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב או בצרי כמו הצווי ׃ פָּקְדְכֶם בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן ׃ כְּתָפְשְׂכֶם אֶת הָעִיר ׃ ובשרק וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם ׃ ובאה מלת בְּמֹצַאֲכֶם אֹתוֹ שלא

ירמיה כב
משפטים כא
משפ׳ כא וישלח לד
ד״ה שני לב שמו׳ כא
שמואל כט
יחזקאל א
נח ח
ירמיה יד
יחזקאל יח
שמואל שני ב
בסוף נצבים
מטות ל
מטות ל
תלים עז
יתרו כ
ואתחנן ה ירמי׳ ב
ירמיה יט
וישב לז משפטי׳ כב
שמו׳ כב שמו׳ ב
ישעיה כד׳ ב כד
משפטי׳ כא איוב ג
קדשי׳ יט יחזקא׳ יז

ישעי׳ כד ירמי׳ כב
דניאל יא
ישעי׳ ו ירמיה כב
שפטים ה
ירמיה כז
ירמיה ב
ירמיה ב
שמואל יח
שמואל שני ב
יחזקאל יו יחזקאל כ
תלים קא
בהעלותך י
אסתר ט
בלק כב
יחזקאל יז
תולדות כז
ואתחנן ז
ויחי ג
יתרו יח ואתחנן ו
וישלח לה כבכי׳ כט
אמור כג
משפטים כג
שמו׳ כה׳ ב כד
עובדי׳ א יחזקא׳ לה
יחזקאל ה
עובדיה א
שמואל טו
תשא לב יחזקא׳ ב
תלים לח תלים ל
שמות ב תלים יט
תבא כז
יושע ח קדשי׳ יט
וישלח לב

במנהג ׳ שהוה ראוי להיות בְּמָצְאֲכֶם כמו כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת הַקּוֹל ׳ ובא כן להרחיב על האלף ולפאר המלה ׃ או פָּקְדְכֶם בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ ׃ בֶּאֱמָרְכֶם שֻׁלְחַן יְיָ ׃ בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ ׳ ואם עין הפעל אות גרונית תהיה בקמץ חטף ופא הפעל בקמץ רחב כמו יַעַן בּוֹשַׁסְכֶם יַעַן מָאָסְכֶם ׃ בְּיוֹם בָּחֳרִי בְיִשְׂרָאֵל ׃ וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֳבָם ׃ עַל מָאֳסָם תּוֹרַת יְיָ ׃ אִם לֹא יַחְפֹּץ לְגָאֳלֵךְ ׳ ובא גם כן בלא אות גרונית וְהָיָה כְּקָרָבְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה ׳ והיה משפטו כְּקָרְבְּכֶם ׃ כמו כְּתָפְשְׂכֶם אֶת הָעִיר ׳ או כְּקָרְבְכֶם כמו אֲכָלְכֶם ׃ פָּקְדֵנוּ עַד עָבְרֵנוּ ׃ פָּקְדָהּ לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ ׃ או פָּקְדָהּ או פַּקְדֶנָּה ׃ כמו לְיַחְמֶנָּה ׳ ועוד נכתבנו בנחי הפא בשרש יחם ׃ פָּקְדֵךְ עָזְבֵךְ אֶת יְיָ אֱלֹהַיִךְ ׃ פָּקְדָן ובתוספת הא שָׁמְרוּ עֵת בֹּאָנָה ׃ פָּקְדְכֶן ׳ ופעמים יבוא הפא בחירק והוא מן פִּעַל בפתח כמו בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לֶחֶם ׃ בְּפִתְחִי אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם ׃ וּכְפִתְחוֹ עָמְדוּ כָל הָעָם ׃ אַחֲרֵי נִפְלוֹ ׃ או בסגול בְּחֶטְאָה בִשְׁגָגָה ׳ ואם עין הפעל גרונית פא הפעל בפתח כמו וּבְשַׁחֲטָם אֶת בְּנֵיהֶם ׃ לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן ׃ יַעַן מַחֲאֵךְ יָד ׃ ובא גם כן וַרַקְעֵךְ בְּרָגֶל ׳ הריש בפתח אף על פי שאין העין גרונית ׳ ובא כן לזווג המלות ׳ ויאמר גם כן מן פַּעַל בפתח עם הכנויים בשוא הפא כמו הצווי ׃ ועל הדרך זה בא וְלָכֵן יְחַכֶּה יְיָ לַחֲנַנְכֶם ׃ בְּכָל שַׁאטְךָ בְּנֶפֶשׁ ׳ הוא מקור וקמץ השין ׳ היה משפטו להקרא חטף כמו שָׁכְבְּךָ ׳ ושב רחב להניח האלף והכנויים אשר על המקור פעמים על הפועל עצמו פעמים על הפעול ׳ וישתוה בהם בכנוי המדבר היוד לבדה והנון עם היוד אף על פי שהנון והיוד יבאו ברוב על הפעול כמו הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר ׃ לא תָאִיצוּ לְנַחֲמֵנִי והדומים להם ׳ והיוד לבדה תבא על הפועל כמו וּבְדַבְּרִי אוֹתָךְ ׃ בְּשַׁלְּחִי אֶת חִצֵּי הָרָעָב ׃ בְּאָמְרִי לָרָשָׁע ׳ והדומים להם אף על פי כן הכל שוה ׳ כי הנה מצאנו הנון והיוד על הפועל ׃ בְּשׁוּבֵנִי וְהִנֵּה אֶל שְׂפַת הַנַּחַל ׳ והיוד לבדה על הפעול ׃ כִּי מֵאֵן יְיָ לְתִתִּי ׃ לֹא אָבָה יַבְּמִי ׃ לְבִלְתִּי עָצְבִּי ׳ והנה מאן יי לתתי על הפעול ׃ טוֹב תִּתִּי אוֹתָהּ לָךְ ׳ על הפועל וזה הדרך כמו כן בשמות ׃ כמו וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי ׃ והפכו וֵאלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם ׃ וכן הָסֵר מֵעָלַי נִגְעֶךָ ׃ והפכו מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ ׃ וכן וְעַמִּי תְלוּאִים לִמְשׁוּבָתִי ׃ הפך וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תּוֹכִיחֻךְ ׃ עָלַי אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ ׃ הפך נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם ׃ וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי ׃ הפך שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתֶךָ ׃ וְתוֹכַחְתִּי לֹא אֲבִיתֶם ׃ הפך וּמָה אָשִׁיב עַל תּוֹכַחְתִּי ׃ וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים ׃

שם הַפּוֹעַל ישתנה על פנים רבים בתוספת בראש או בסוף ופעם בלי תוספת ׳

ויש בלשון זכר ויש בלשון נקבה ׳ ומזה הפעל תאמר שם בלשון נקבה ׃ פְּקֻדָּה ׳ וכשתחברהו עם הכנויים העשרה תאמר ׳ פְּקֻדָּתוֹ ׳ פְּקֻדָּתְךָ ׳ פְּקֻדָּתִי ׳ פְּקֻדָּתָם ׳ פְּקֻדַּתְכֶם ׳ פְּקֻדָּתֵנוּ ׳ פְּקֻדָּתָהּ ׳ פְּקֻדָּתֵךְ ׳ פְּקֻדָּתָן ׳ פְּקֻדַּתְכֶן ׳ וכן במשקל אחר פְּקֻדּוֹת ׳ וכל אחד ואחד לפי משקלו תחברהו עם הכנויים באשר אודיעך בשער השמות בעזרת האל ׃

העתידים והם שלשה עשר והם בשנים דרכים הצווי והאותיות הנוספות שהם איתן

הצווי פְּקוֹד ׳ פִּקְדוּ ׳ פִּקְדִי ׳ פְּקוֹדְנָה ׃

האיתן אֶפְקוֹד ׳ יִפְקוֹד ׳ תִּפְקוֹד ׳ נִפְקוֹד ׳ יִפְקְדוּ ׳ תִּפְקְדוּ ׳ תִּפְקוֹד ׳ תִּפְקְדִי ׳ תִּפְקוֹדְנָה ׃

ופתחת עליהם פתוחי הכנויים

פִּתּוּחֵי פְּקוֹד ששה הפא בקמץ חטף או בחרק כמו המקור ׃ פָּקְדֵהוּ או פָּקְדוֹ ׳ אף על פי שלא נמצא עם הכנוי בוו לבדה ׳ כן דעת רבי יהודה חיוג ׃ שאמר כי וְקָבְנוֹ לִי מִשָּׁם ׳ שרשו קבן ויהיה על משקל שָׁמְרוֹ זָכְרוֹ ׳ ורבי משה הכהן תפש עליו ואמר כי לא יאמר שָׁמְרוֹ מן שְׁמוֹר ולא זָכְרוֹ מן זְכוֹר כי אם שָׁמְרֵהוּ זָכְרֵהוּ ׳ ואיננה תפישה כי אחר שנמצא כן עם המקור למה לא יאמר גם כן עם הצווי ׳ ויש לומר כי נון וו וְקָבְנוֹ כנוי הנסתר ואף על פי שבאה הנון רפה ובחולם שלא כמנהג ׃ וכן בא כמוהו עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע ׃ וכן יֶשְׁנוֹ עִם אֶחָד ׃ פָּקְדֵנִי ונמשך הקמץ במלת שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ ׳ כמו שנמשך במלת מִיּוֹרְדִי בוֹר ׃ וכן תחת רָדְפִי טוֹב ׃ פָּקְדֵם ובא כנוי הנסתרים במם וו שִׁיתֵמוֹ כַגַּלְגַּל ׃ הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ ׃ פָּקְדֵנוּ פָּקְדֶהָ בקמץ ההא כמו נִצְּרֶהָ כִּי הִיא חַיֶּיךָ ׃ או פָּקְדָהּ בא כָתְבָהּ עַל לוּחַ אִתָּם או בנון הא ׃ פָּקְדֶנָּה כמו וּקְרָאֶנָּה בְּאָזְנֵינוּ ׃ שְׁמָעֶנָּה וְאַתָּה דַע לָךְ ׃ פָּקְדֵן ואשר יבאו בפלס פַּעַל כשנחברם עם הכנוים יעמד השוא ונאמר רְפָאֵנִי יְיָ ׃ שְׁמָעֵנִי חיי כג ׃ קוּם מְשָׁחֵהוּ ׃ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב ׃ וּקְרָאֶנָּה ירמיה לו ׃ שְׁמָעֶנָּה ׃ אֱהָבֶהָ וְתִצְּרֶךָּ ׳ וכן כל הכנויים על זה הדרך ׳ ואשר עין הפעל גרונית מן פַּעַל או מן פְּעֹל כשנחברם עם הכנויים נאמר הפא בשוא והעין בקמץ ׃ פְּעָלֵהוּ פְּעָלֵנִי ׃ קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ ׃ סְעָדֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה ׃ בְּחָנֵנִי יְיָ תלים כו ׃ בְּעָלוּנוּ אֲדֹנִים ׃ הָאֹתִיּוֹת שְׁאָלוּנִי ׳ ואף על פי שהפעלים שעיניהם גרונית יבואו ברוב לגזרת פַּעַל בפתח צריך להודיע כי כן יֵאָמֵר לעולם ׳ ואפילו אותן שיהיו לגזרת פְּעֹל בחולם שלא לחטף על האות הגרונית אם יהיה בקמץ חטף או הפא בפתח והעין בשוא ופתח ׃ פַּעֲלֵהוּ פַּעֲלֵנִי וכן כלם ׳ וכן המקור בזה הדרך כמו שכתבנו כשיבא הא בתוספת ודרך אחד להם ׃

פִּתּוּחֵי פִּקְדוּ ששה ׳ פִּקְדוּהוּ ׳ פִּקְדוּנִי ׳ פִּקְדוּם ׳ פִּקְדוּנוּ ׳ פִּקְדוּהָ ׳ פִּקְדוּן בחרק או בקמץ חטף ׃

פִּתּוּחֵי פִּקְדִי ששה ׳ פִּקְדִיהוּ ׳ פִּקְדִינִי ׳ פקדים

ואתחנן ח · בראשית ג · מלאכי ג · שלח טו · ישעיה ל · הושע ט · עמוס ב · רות ג · שפטים כ · יושע ח · בראשית ג · יושע ד · בראשית ב · ויצא ל · ירמיה ב · ירמיה ח · בחקתי כו · יחזקאל לז · נחמיה ח · שמואל שני א · שלח טו · יחזקאל כג · שפטים יג · יחזקאל כה · יחזקאל כה · ישעיה ל · יחזקאל כה · ואתחנן ו · שמות ב · ישעיה כב · יחזקאל ב · יחזקאל ה · יחזקאל ג · יחזקאל מז · בלק כב · תצא כה · דה ד · ויצא כט · תלים ב · תלים עד · תלים לט · תלים לח · הושע יא · ירמיה ב · תלים כו · תלים קיו · ישעיה כ · ישעיה כ · משלי א · חבקוק ב · תלים עב

ירמיה לו · בלק כג · משלי ט · אסתר ג · תלים יז · תלים לח · תלים סג · תלים כט · משלי ד · ישעיה ל · ירמיה לו · איוב ס · ירמיה יז · שמואל יז · ישעיה כח · איוב ס · משלי ד · תלים סט · תלים קיט · ישעיה כו · ישעיה מה

פקדים · פקדינו · פקדיה · פקדין בחירק או בקמץ חטף ׃

פתוחי פקדנה כפתוחי פקדו ׃

פתוחי אפקד שמנה · אפקדהו · הלמד בצרי · או אפקדנו והלמד בסגול בעבור כי הנון בדגש וכן כל נון וו בנוי הנסתר ונון וו בנוי המדברים היא רפה · לפיכך מה שלפניה בצרי זולתי אם תהיה דגושה לחסרון אות ואז מה שלפניה בסגול ׃ כמו איש ממנו ׃ אפקדך ובהפסק אפקדך · למד הפעל בסגול ופעמים הכף דגושה ׃ יאר יי פניו אליך ויחנך אל הארץ אשר אראך ׃ וממערב אקבצך ׃ אפקדם ואפשר שיבא בהא מם כמו אפאיהם ׃ ואפקדם למד הפעל בצרי · וכן יפקדם · תפקדם · נפקדם · ובא כי אמילם בפתח מקום הצרי מפני ההפסק ׃ אפקדכם · אפקדנה · ולמד הפעל בסגול והנון דגושה · וכן כל נון קמוצה עם הא הנקבה מה שלפניה בסגול ואם יראנה הכהן ׃ ואם גאל יגאלנה ׃ ישפילנה יגיענה ישעיה כו תשמטנה ׃ וימנענה יכחידנה ׃ איוב כ ותקראנה באזנינו ׃ ויסגר בשר תחתנה ׃ ונמצא בספרים מדויקים ליחמנה הסם בצרי · ועוד נכתבנו בשרש יחם ׃ ובא אחד הנון רפה תעגינה לעיניהם · ומשפט כלם להיות הנון נחה וההא קמוצה יראנה ישפלנה ׃ כמו יסובבנהו יצרנהו ׃ כל היום יברכנהו · ולהקל על הלשון עשו כן · או יאמר אפקדה ההא במפיק ולמד הפעל קמוצה כמו ישפילה עד ארץ ׃ אז ראה ויספרה ׃ וימצאה מלאך יי ׃ וידציאה מחיקו שמות ד או אפקדה · ולמד הפעל בסגול וההא קמוצה ׃ ויתקעה בבטנו ׃ וישנאה אמנון · וכן לכל הא הנקבה בזה הדרך ׃ ונכתב הנח שאחרי ההא במלת ואתקהא מפו ובפו ׃ אפקדך · אפקדן · אפקדכן ׃

פתוחי יפקוד עשרה · יפקדהו או יפקדנו · או יפקדו · כי מצאנו אויב ירדפו ׃ ואם יתקפו האחד ׃ וזה שמו אשר יקראו ׃ ביום השמיני תתנו לי ׃ ורשתו אשר טמן תלכדו · ועל דרך הסברא נאמר גם כן אפקדו נפקדו · ורבי יונה כתב כי וו ואם יתקפו נוספת כוו בנו בעור ׃ וחיתו ארץ ׃ למעינו מים · והנה הוא כמו יתקף · ואין צורך לפירושו רק פירושו אם יתקף האחד אחד מהשנים השנים יעמדו נגדו · כלומר הוא וחברו והנה הוא כנוי היחיד יפקדך · ונמשך הטעם במלת כי יפגשך · ובהפסק עין הפעל בשוא ולמד הפעל בסגול ׃ יפקדך ובא עין הפעל בקמץ חטף במלת ודם ירדפך ׃ וכן אשר פי יי יקבנו כמו באותי ואסרם וזולתו לטעם שכתבנו במלת אפעול ׃ יפקדני למד הפעל בצרי · ובא פתח גדול תחת קמץ קטן במלת יאהבני אישי ׃ וכן באו כמוהו פן תדבקני הרעה ומתי ׃ הבדל יבדילני ׃ כי ישביעני ממרורים ׃ חי יי אשר הכינני ויושיבני על כסא דוד אבי ׃ ותראני האתון ׃ כי לא יראני האדם ׃ וכן אל תבעתני והנון דגושה ׃ ובא מי כמוני ומי יועדני · בשני מקומות בסגול הדלת ובדגש הנון שלא כמנהג · כי אין מנהג נון יוד המדבר להיות דגושה · אבל באה דגושה במקומות כמו הנני בני ׃ הנני מי אתה בני ׃ הן בעודני חי עמכם היום ׃ ולא אם עודני חי ׃ יפקדם ובאה מלת ילבשם הכהן מחברת על דרך כנוי העבר ׃ וכן לא ישימם בך · קמץ גדול תחת קמץ קטן ׃ ומלת ויחלקם דויד בא בפתח קטן תחת פתח גדול ומפני סגול היוד היתה החית קמוצה · ומשפטו ויחלקם דויד היוד והחית בפתח ׃ יפקדכם יפקדנו בצרי למד הפעל ׃ ובא בקמץ באתנח וישראל לא יכירנו ׃ יפקדה יפקדך יפקדן ובא בפתח באתנח ושוד בהמות יחיתן ׃ יפקדכן ׃

פתוחי תפקוד ששה · תפקדהו או תפקדנו תפקדני · תפקדם · תפקדנו · תפקדה או תפקדנה · תפקדן ׃

פתוחי נפקד שמנה · נפקדהו או נפקדנו · נפקדך ובהפסק נפקדך · נפקדם · נפקדכם · נפקדה או נפקדנה · נפקדך נפקדן נפקדכן ׃

פתוחי יפקדו עשרה · יפקדוהו ובא הכנוי הזה עם נון וו שלא במנהג עונותיו ילכדנו את הרשע · וכן באה הנון רפה ובחולם שלא כמנהג ׃ וכן בא כמוהו וקבנו לי משם ׃ וכן ישננו עם אחד כמו שכתבנו ׃ ובא בתוספת נון עם הכנוי שלא כמנהג והמו גליו ולא יעברנהו ׃ בחדשה ימצאונה ׃ שפתי ישבחונך ׃ אילי נביות ישרתונך ׃ ומלכיהם ישרתונך · ושניהם הנון בסגול לפי שהם מלעיל כי האתנח בשניהם בתיו ׃ אז יקראנני ולא אענה ישחרנני ולא ימצאנני ׃ יפקדוך יפקדוני · יפקדום · יפקדוכם · יפקדונו · יפקדוה יפקדוך ׃ ובא יבעלוך בניך העין קמוצה מפני שהיא גרונית · וכן בשאר הכנויים בהיות עין הפעל גרונית כמו ואשאלם וישיבו דבר ׃ אם לוא יסחבום ׃ יסעדנו על ערש דוי ׃ וימינך תסעדני ׃ שמע בקולי איעצך ׃ ואמאסאך מכהן לי והאלף יתירה בין הסמך והכף · וכן כשלמד הפעל גרונית יבא בקמץ שלא לחטוף על האות הגרונית ׃ ישמעני אלהי ׃ ויתקעה בבטנו ׃ שפטים ג וימצאהו איש ׃ וימצאה מלאך יי ׃ וימצאה משקל כבר זהב ׃ וישלחך יי בדרך ׃ ואשלחך אל פרעה ׃ מה יקחך לבך ׃ ויסחך מאהל ׃ תלים כב אם אשכחך ירושלם ׃ וישנאה אמנון ׃ תלים קלז ויקחהו וישליכו אותו ׃ ותזבחים להם לאכל · ובא עם הכנוי שהעין שלהם גרונית בשוא ׃ ואנעלך תחש בשוא ופתח ׃ הלוא חבלים יאחזוך כמו אשת לדה · בשוא וסגול או יהיו כל אלה קמוצים מפני שהם מגזרת אפעל יפעל בפתח · לפיכך יעמדו עם

הכנויים

Marginal references (right column): איוב כב · במדבר ו לך לך יב · ישעיה מג · האזינו לב · תלים קיח · תזריע יג · בחקתי כז · משפטים כב · ירמיה לו בראשית ב · ויצא ל · יחזקאל ד · האזינו לב · תלים עב · ישעיה כו · איוב כח לך לך יז שמות ד · משפטים שמואל שני יג · יחזקאל מא · הושע ח · קהלת ד ירמיה כג · משפטים כב תלים לה · בלק כד בראשית א · תלים קיד · וישלח לב · יחזקאל לח ישעיה סב · הושע י · ויצא כט · ויקרא יט ישעיה כו · איוב ט מלכים ב

Marginal references (left column): בלק כב תשא לג · איוב ט · ירמיה מט · ויקרא כב · תלדות כז וילך לא · שמואל כ תבוא כט · עקב ז · דברי הימים כד · ישעיה סב · חבקוק ב · משלי ח · בלק כב אסתר ב · ירמיה ח · ירמיה ב תלים סב · ישעיה ס ישעיה ס · משלי א · ישעיה סב · ישעיה מא ירמיה מט · תלים מא תלים יח · יתרו יח הושע ד · מיכה ז · וישב לז · לך לך יז דה כ · שמואל טו שמות ב · איוב טו · שמואל שני יג · וישב לז יחזקאל יז · יחזקאל יז · ירמיה יג

הבנויים כמו שהם טרם הכנויים אלא שהם קמוצים מפני רגת השוכן כמו שזכרנו בצווי ואשר אחר הקמץ שוא הוא קמוץ מפני שהוא מלעיל כי כן מצאנו מהם גם בלא אות גרונית ׃ אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה ׃ צֶדֶק לָבַשְׁתִּי וַיִּלְבָּשֵׁנִי ׃ יִלְבָּשָׁם הַכֹּהֵן ׃ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁכָּבֶנָּה ׃ פֶּן־תִּדְבָּקַנִי הָרָעָה ׃ לֹא יִירָשְׁךָ זֶה לָךְ לָךְ טו ואפשר שיהיה מזו הגזרה כִּי יִפְגָּשְׁךָ עֵשָׂו ׳ ואף על פי שמצאנו וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם בחולם ׃ וכן עם הכנויים בשוא אֶפְגְּשֵׁם ׃ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ׳ אולי נאמר גם כן אֶפְגֹּשׁ יִפְגַּשׁ בפתח ויצא מדרך חבריו ׃ וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרְאוֹ ׳ שהוא מן יקרא ׃ וכן בא יִזְעָמוּהוּ לְאֻמִּים ׳ והוא מן וּמָה אֶזְעֹם בחולם ׳ אולי נאמר גם כן אֶזְעַם יִזְעַם בפתח ׃ יִפְקְדוּן יִפְקְדוּנְךָ ׃ ובא כמס לנקבות וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם ׃ וכתב רבי אברהם אבן עזרא בשם רבי משה הכהן כי בא כן שלא להתערב עם הנון הנוסף ׃ והנה מצאנו אֲשֶׁר קְנֵיהֶן יַהַרְגֻן ׃

פתוחי תִּפְקְדוּ ששה ׳ תִּפְקְדוּהוּ ׳ תִּפְקְדוּנִי ׳ תִּפְקְדוּם ׳ תִּפְקְדוּנוּ ׳ תִּפְקְדוּהָ ׳ תִּפְקְדוּן ׃

פתוחי תִּפְקֹד כפתוחי תִּפְקֹד לזכר אלא שזה ששה וזה עשרה ׃

פתוחי תִּפְקְדִי ששה ׳ תִּפְקְדִיהוּ ׳ תִּפְקְדִינִי ׳ תִּפְקְדִים ׳ תִּפְקְדִינוּ ׳ תִּפְקְדִיהָ ׳ תִּפְקְדִין ׃

פתוחי תִּפְקֹדְנָה כפתוחי תפקדו אלא שלנמצאו ששה ולנסתרות עשרה ׳ ואשר פא

הפעל אות גרונית תנקד האות הנוספת בפתח זולתי האלף שתנקד בסגול כמו אֶעֱמֹד יַעֲמֹד תַּעֲמֹד נַעֲמֹד ׳ יַעַמְדוּ תַּעַמְדוּ יַאַרְכוּ הַיָּמִים וכן כלם ׃ ואם בהפסק יַעֲמֹדוּ תַּעֲמֹדוּ וכן אֶהֱלֹךְ יַהֲלֹךְ ׃ אבל וַתִּהֲלַךְ אֵשׁ אָרְצָה ׃ וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ לא נשתנה תנועתם ונמשכה התיו בטעם להרחיב על ההא ׃ ובא גם האלף בפתח וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי ׃ וְאַחְדְּלָה מַה מִנִּי יַהֲלֹךְ ׃ וכן משפט חֶרְפָּה שָׁבְרָה לִבִּי וָאָנוּשָׁה כשיהיה בתשלומו אֶאֱנוּשָׁה ׳ ובא בשורק כמו יִשְׁפּוּטוּ הֵם ׃ לֹא־תַעֲבוּרִי מִזֶּה ׳ ואם לגזרת פָּעַל האותיות הנוספות בסגול כי כן תכון הקריאה ׃ כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן ׃ לֹא יֶעְשַׁר ׃ לֹא תֶחְסַר כֹּל־בָּהּ ׳ ובאו בסגול לגזרת פָּעוֹל ׃ וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת ׃ וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יֶהְדֹּף ׳ וכן עם הכנוי וְנִרְאֵהוּ וְלֹא־מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ ׃ יֶהְדְּפֻהוּ מֵאוֹר אֶל חֹשֶׁךְ ׃ ובא כפתח לגזרת פָּעַל וַתַּעְגְּבָה אֲלֵיהֶם ׳ אבל וַתֶּעְגַּב עַל מְאַהֲבֶיהָ בסגול האות הנוסף כמשפט כל אותיות הנוספות לגזרת פָּעַל שהם בסגול ׳

ובא פא הפעל פעמים בפתח כמו וַיַּעַבְרוּ אֲנָשִׁים מִדְיָנִים ׃ וַיַּחַלְמוּ חֲלוֹם ׃ יַאַרְכוּ הַיָּמִים ׃ יַעַמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֻךָ ׃ לֹא תַעַזְבֵנוּ ׃ ראה יד וְנַעַבְדָה אֶת מִצְרָיִם ׃ כְּרָת לָנוּ בְּרִית וְנַעַבְדֶךָּ ׃ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ ׃ לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ ׃ ויסב לז וְאַהַרְגָה אֶת יַעֲקֹב ׃ וַיַּהַפְכֵהוּ לְמַעְלָה והדומה להם ׃ ובאו מפוארים בקמץ חטף וְלֹא תָעָבְדֵם ׃ אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם וְנָעָבְדֵם ׃ והאות הנוספת נקודה בקמץ מפני

שיר ס ׃ איוב כט תצוה כט ׃ תבא כח וירא יט ׃ ויצא לב ׃ שמואל כה ׃ הושע יג שמות ד ׃ ירמיה כב ׃ משלי כד ׃ בלק כג ׃ שמות ב ׃ זכריה יא ׃ יחזקאל יב ׃ וארא ט תלים עג ׃ תלדות כז ׃ איוב יז ׃ תלים סט ׃ יתרו יח רות ב ׃ ראה טו איוב טו ׃ עקב ח ׃ תלים כט משלי י ׃ ישעיה כב איוב יח ׃ יחזקאל כג ב כג ׃ ויסב לז ׃ ויסב מ יחזקאל יב ׃ ישעיה מז ׃ בשלח יד שמואל יא ׃ אמור כד ׃ תלדות כז שפטים ז ׃ יתרו כ ׃ ראה יב

הקמץ חטף אשר אחריה ׃ ובספר ירושלמי כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ ׃ אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בקמץ חטף פא הפעל ׃ ויבא גם כן פא הפעל בסגול וְלֹא יֶעֶרְבוּ לוֹ ׃ וַיֶּאֶרְבוּ עַל־שְׁכֶם ׃ לְמַעַן תֶּחֶזְקוּ ׃ יֶחֶרְדוּ כְּצִפּוֹר ׃ יֶהֶלְמֵנִי צַדִּיק תלים קמא ׃ יֶהֶרְסֵם וְלֹא יִבְנֵם ׃ נֶאֶרְבָה לְדָם ׳ ופעמים פא הפעל בשוא גם באות גרונית כהפתח האות הנוספת לְמַעַן יַחְסְרוּ לֶחֶם וָמַיִם ׃ אוּלַי יַחְסְרוּן ׃ וַיַּחְלְקוּ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ ׃ וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה ׃ וְאַחְדְּלָה מָה מִנִּי יַהֲלֹךְ ׃ לְכָה וְנַעְבְּרָה אֶל מַצַּב פְּלִשְׁתִּים ׃ וַיַּגִּידָה וַיַּעַרְכֶהָ לִי ׃ וכן מנחי הלמד יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ ׳ וכן עם הסגול באות הנוספת פא הפעל בשוא יֶחֶרְדוּ הָאִיִּן ׃ יֶחְמְרוּ מֵימָיו ׃ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם ׃ יֶחְשְׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ ׃ וְנִרְאֵהוּ וְלֹא מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ ׃ הִנֵּה אֲנִי קָשַׁרְתִּי עַל אֲדֹנִי וָאֶהֶרְגֵהוּ ׃ וָאֹחֲזָה בּוֹ וָאֶהֶרְגֵהוּ בְּצִקְלָג ׃ מלכי שני

עד הנה נשלמו העוברים והבינונים והעתידים עם כנוייהם

ותדע כי מנהג העברים בלשון הקדש להשתמש בו עבר במקום עתיד שהן אותיות אית״ן וזה בנבואות כרוב כי הדבר ברור כמו אם עבר כי כבר נגזר ׳ ועתיד במקום עבר כמו אז ׳ ועתיד ועבר במקום בינוני כלומר שהיה עושה זה תמיד ואינם צריכים להזכירם כי רבים הם ולפי הענין תכיר כל אחד מהם ׳ ועם מלת אז יבוא ברוב עתיד במקום עבר כמו אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה ׃ אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל ׃ אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה ואתחנן ד ׃ אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ ׃ אָז יַעֲלֶה חֲזָאֵל ׃ אָז יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ ׳ וכתב החכם רבי אברהם אבן עזרא כי כן המשפט בלשון ישמעאל ׳ וכתב כי כן יתכן לדבר בהם לזמן העומד והוא כדרך יְכַסֶּה פָנָיו ׃ וַיָּנוּעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים ׳ בעבור כי אין בלשון סימן לזמן אמצעי ידברו בו בלשון עבר ועתיד והוא בלשון לעז פר״אה והוא זמן עומד לעבר או פר״אה והוא לזמן עומד לעתיד כמו אִישׁ הָרַגְתִּי לְפִצְעִי שהוא כמו אהרוג ׳ רוצה לומר אם יפצעני איש הייתי הורג אותו ׃ וכן גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם שהוא כמו הסעת גרשת ׳ כלומר היית מסיע אותם מסע אחר מסע ׳ וכן היית גורש גוים מפניהם גרוש אחר גרוש ׳ אבל בינוני במקום עבר ועתיד לא מצאנוהו ׳ ומה שאמר רבי יונה כי וּפַרְעֹה חֹלֵם הוא בינוני במקום עבר איננו אלא בינוני בעצמו ׳ ופירושו היה חולם שהיה עומד על היאור ׃ וכן הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה ׳ כי אף על פי שהבריאה היתה מאז בכל יום הוא עושה אותה ומעמידם בכחו ׳ והצווי לא ימצא במקום העבר ולא העבר במקום הצווי ׳ אבל הצווי במקום העתיד שהוא אית״ן מצאנו כמו עֲלֵה וּמֻת בָּהָר שהוא כמו תמות ׃ וכן וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ שהוא כמו תשים ׃ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם כמו תתן ׳ כי לא תבוא מלת אשר ומלת כי על הצווי ואף על פי

שמלת

ויצא כח ויצא כט ׃ הושע ט שפטים ט ׃ עקב יא הושע יא ׃ תלים כח ׃ משלי א ׃ יחזקאל ד ׃ וירא יח מלכים יח ׃ מלכים א איוב יז ׃ שמואל יד ישעיה מד ׃ תלים כב ׃ יחזקאל כז תלים מט ׃ ישעיה כח איוב ב ׃ ישעיה כב ׃ שמואל שני ד ׃ בשלח טו חקת כא ׃ יהושע י ׃ מלכים יב יהושע ח ׃ ישעיה ו ישעיה ו ׃ בראשית ד ׃ תלים פ ׃ מקץ מא ׃ סוף ישעיה ׃ האזינו לב ׃ עובדיה א ׃ תלים ח

שמלת כי תבא על הצווי מעטים הם כמו כי עברו איי כתיים ׃ כי שמענה נשים ׃ רחקי מעושק כמו תרחקי׃ וזולת אלה נמצאו מעטים ׳ אבל העתיד במקום הצווי רבים׳ ואין צריכין להזכירן ולפי הענין תכיר ותדע ׳ וכן דרכם להשאל זה מזה הג׳ פנים שהזכרתי באבן הראשה שהם פעל פעול פעל כי מן שמר תאמר בעתידים שמור אשמור ישמור הנה העבר לגזרת פעל והעתידים לגזרת פעול וכן חפץ שהוא מגזרת פעל תאמר גם בעוברים כי חפצת בי ׃ כי חפצתי צדקך לגזרת פעל ׳ והעתידים לגזרת פעול כי לא אחפוץ ׃ ואם לא יחפוץ ׃ ולגזרת פעל ודרכו יחפץ ׳ וכן מן יכול שהוא לגזרת פעול תאמר העתידים לגזרת פעל כמו לא אוכל ׃ ולא יוכל לראות ׃

ועוד אודיעך כי האותיות המשמשות שהם חצי כל האותיות והם אב הו יכל מנשת מהם ישמשו בראש התיבה ובסוף ומהם ישמשו בראש ולא בסוף וסימן האותיות המשמשות מסרו המדקדקים הראשונים להקל זכרונם בפי התלמידים מהם רבי מנחם בן סרוק נתן סימנם שמלאכתו ביונה׳ והחכם רבי שלמה בן גבירול נתן סימנם אני שלמה בותב ׳ והמורה בן גאנח והוא הזכור תמיד בספר הזה רבי יונה וכן הוא נזכר בפי האנשים בשם רבי מרינוס גברה ידו במלאכת הדקדוק ונתן סימן האותיות המשמשות שלומי אך תבנה והחכם רבי אברהם אבן עזרא נתן סימנם בשתיל אב המון ׳ או שית לך אב המון ׳ ואחי רבי משה נתן סימנם משה בתב אליונו והוא סימן נאה לענין ונכון לבנין ׳ והאותיות המשמשות האלה מהם ישמשו להוראת הפעולה על הנדבר כמו אותם המשמשות בעוברים בסוף התיבות וסימנם מנת היו ׳ ובבינונים בסוף התיבות סימנם תהימו ׳ ובעתידים בראש התיבות סימנם איתן ׳ וגם ישמשו בהם בסוף התיבות עם אותם שהם בראש הוו לזכרים והיוד לנקבה והנון הא לנקבות וסימנם וינה הכל כמו שזכרנו ׳ ומהם ישמשו בראש התיבות לבאר ענין המלה ולא להורות על הנדבר ׳ ולא ישמשו בעוברים ובעתידים כי אם במקור ושם הפועל וסימנם במלך ׳ אלו לא ישמשו בעוברים ובעתידים כי אם במקור ׳ ומה שאמר ורבו כמו רבו חסר שין השמוש ׳ רוצה לומר כמו שרבו והשין תשמש בעוברים ׳ ובעתידים ובבינונים ישמשו יותר אותיות בכלם ׳ וככה ישמשו אלה על המקור בפקוד כפקוד לפקוד מפקוד ׳ ועוד הוו תשמש על המקור שתאמר ופקוד או ופקוד ׳ וסימן המשמשות על המקור עם הוו מולך בו ׳ ובא דגש אחר המם שלא בא כן אחר שאר האותיות לחסרון נון מן ׳ כי המם לא תשמש לבדה כאשר ישמשו בכלו לבדם ׳ ולכן הדגישו פא הפעל לחסרון נון מן ׳ ופעמ׳ תבא המם בפתח כמו כי למבראשונה לא אתם ׃ כי הכוהנים לא התקדשו למדי ׃ חלקו מחמאות פיו ׃ ואם פא הפעל גרונית תנקד מם השרות בקמץ קטן

ירמיה ב
ירמ׳ ט׳ ישעיה כד
תלים מה
איוב לב
יחזק׳ יח רות ג
תלים לז
בלק כב שמו׳ ג
זכריה י
דברי הימים טו
ד״ה סני ל תלי׳ נה

לתשלום הנון הנפקדת כמו מעבר אל הארץ ׃ מחדול להתפלל בעדכם ׳ כי אותיות הגרון לא יקבלו דגש ושמו הנח במקומו כי במקומות רבים יבא הדגש תמורת הנח והנח תמורת הדגש וכן על הריש שלא תקבל דגש מרדוף אחרי ישראל ׳ ובכלן יבאו בפתח כשתהיה האות הגרונית שוא ופתח בעבור בעבור לעבור ועבור ׃ באכול האש ׃ בעזוז עינות תהום ׃ אין גחלת לחמם והוא בשוא לבדו ׳ ובשתהיה האות הגרונית שוא וסגול בכלן בסגול ׃ באמור להם עם יי אלה ׃ ועם הלמד נחה האלף לפי שנשתמשו הרבה במלת אמור עם הלמד ׳ ואמרו לאמר בנוח האלף ׃ לכן כאכל קש ׃ ויהי באמור יהושע ובא שלא במנהג ׃ ויהי בעזור האלהים את הלוים הבית בפתח קטן והמנהג ברוב כי העין שוא ופתח ואף על פי שהעין בשוא לבד וסגול הבית יורה עליו כי נקודו היה שוא וסגול לולי שרצו לחטוף אותו וכן על שם הפעל ובא שלא כמנהג בתוך הריפות בעלי הבית בפתח והעין בשוא וסגול ׳ ועל שם הפעל ישמשו יותר אותיות וכן על שאר השמות וסימנם משה וכלב ׳ ושם הפעל הוא אשר תבנה ממנו כל הפעולה כמו דבר שהוא שם תבנה ממנו כל הפעלה אחר שמצאנו כן בנות צלפחד דוברות ׃ כן מטה בני יוסף דוברים כי כן דעתי שלא לקרא שם הפעל כי אם אשר תבנה ממנו כל פעלת הטור עוברים ובינונים ועתידים ואחר שנמצא במקרא מלה אחת בבינוניים או בעוברים או בעתידים נבנה עליו כל הטור ׳ וכן מן חרב אחר שמצאנו חרבו כל פריה ׃ חרוב והחרם אחריהם נבנה עליו כל הטור ונאמר עליו חרב חרבת וכן כלם ׳ וכן נבנה ממנו בנין הפעיל והפעל ונפעל אחר שמצאנו החרב נחרבו המלכים שענינם ענין חרב ׳ וכן מן שלג אחר שמצאנו תשלג בצלמון ׃ ומן גשם אחר שמצאנו היש בהבלי הגוים מגשימים נבנה עליהם כל הטור ׳ וכן מן עשרה בנין קל צאנכם יעשור ׳ רוצה לומר יקח המעשר נבנה ממנו כל בנין הקל ׳ וכן בנין הפעיל מן כי תכלה לעשר ׳ רוצה לומר לתת המעשר ׳ וכן פעל הדגוש מן עשר תעשר ׳ וכן מן שריד והשרידים שרדו מהם נבנה עליו כל בנין קל ׳ וכן מן שכל בנין קל שכל דוד ומבנין הפעיל נמצאו לרוב ׳ וכן מן ברד וברד ברדת היער תבנה ממנו בנין הקל ׳ וכן מצאנו מן שאר בנין קל ׃ עוד שאר הקטן נבנה עליו כל הטור ׳ ואחר אשר נגזר הפעל מהשם כשיאמר הפעולה אינו צריך לזכור השם כי בפעולה הוא השם כמו שתאמר שמר אמר אין צריך לומר השמירה והמאמר אלא שפעמים בא כן והוא תוספת ביאור או בא כן לחזק הפעולה והוא האמת כמו שאנו עתידים לזכור זה הטעם בכפל האותיות במלה כמו ירקרק אדמדם וחדומים להם ׳ וכן בכפל המלים כמו שאנו עתידים לבאר בבנין פעל הדגוש ׳ ומה שבא כן לזכור השם עם הפעל כמו

שמות לב
שמואל יב
שמואל סני יח
פנחס כו משלי ח
ישעיה מז
יחזקאל לו
יונס ו
ישעיה ה יונס ו
דברי הימים טו
תהלי׳ כח
פנחס כז
מסעי לו
ירמיה ב ירמיה נ
מלכים סני ג
תלים סח
ירמיה יד
שמואל ח
ראה כו
ראה טו
יונס י
שמואל יח
ישעיה לב
שמואל יג
תזריע יב

קצף יי על אבותיכם קצף ׳ כי די היה לו בקצף ובא
השם אחריו לחזק הקצף שהוא גדול ׀ וכן טבח טבח ׀
ומעלה מעל ׀ מעל מעל בחרם ׀ יצנפך יטעי׳ כב
צנפה ׀ למען בצוע בצע ׀ ומלך מלך ׀
מהמטיר עליו מטר ׀ שלו כל בוגדי בגד ׀ עשקו
עשק וגזלו גזל ׀ ומלביהם שערו שער ׀
יבשו בשת ׀ ויצם דוד צום שמואל׳ שני יב
התבוננו בה בינה ׀ הלא ממשל משלים הוא ׀
ומשול משל ׀ מזריע זרע ׀ מקרקר קר ישעי׳ כב
ועפר בעפר ׀ ברוק ברק והדומים להם ׳ וככה
ישמשו משה וכ״לב על הבינונים כמו על שם הפעל
׳ והוו והשין ישמשו גם בעוברים ובעתידים ׳ וככה
ישמשו משה וכ״לב על שם הפעל מדבר שדבר
הדבר ודבר כדבר לדבר בדבר ׳ ופעמים הוו
בקמץ על שם הפועל ועל הפעל ועל השם ועל המלה
כמו חלב ודשן תשבע נפשי וזולתם ׳ והוא כשהמלה
מלעיל כמו דשן חלב וזולתם או מלה זעירא כמו
עם גדול ורב ורם ׀ קח ולך לך לך יב ׀ כל חלב
שור וכשב ועז ׀ אתה והם ואהרן ׀ אני והוא ׳ אבל
כשהמלה מלרע כמו זהב דבר לא תבא עליהם וו
קמוצה ופתוחה לרוב המשכת התנועות בין ותדע ׳
וכשיבא וכ״לב על תיבה שתחלתה שוא ינקד כ״לב
בחירק ׳ והוו בשורק מומרת באלף בקריאה כדי שלא
יתחברו שני שואין נעין כאחד כמו שתאמר וזבולון
כזבולון לזבולון בזבולון ׳ ואם תחלת התיבה אחת
מאותיות אח הע ותהיה האות הגרונית שוא ופתח
או שוא לבד הוו בפתח ׀ וארבות השמים ׀ ואני
אקשה ׀ לושי ועשי עגות ׀ והשיבך על כנך ׀
וחמרים ועבדים ׀ וכשוא לבדו ועירים עשרה ׀ וכן
ועזור במלין ׳ ואם האות הגרונית בשוא וסגול או
שוא לבד הוו בסגול חסד ואמת ׀ ועזוזו ונפלאותיו ׀
ואחז בזנבו ׀ ואמונה עניתני ׀ תלים קיט
והשיבך יי מצרים באניות ׀ ובשוא לבדו שמור
מצותי וחיה ׳ ואם אלף תחלת התיבה ונחה יהיו אותיות
וכ״לב בצרי ואלהים זולתי לא תדע ׀ אמרו לאלהים
מה נורא מעשיך ׀ באלהים נעשה חיל ׀ והייתם
כאלהים ׀ ואם האות הגרונית בשוא וקמץ תהיה הוו
קמוצה ואני עשה המלך שלמה ׀ ואניות תרשיש ׀
וחליים רעים ׳ ואם תחלת התיבה יוד ונקודה בשוא
כשיבוא עליה וכ״לב תנוח היוד וכ״לב בחרק כמו
ויסדתיך בספירים ׀ ראיתי ביהודה ׀ וכל ישראל
ויהודה ׀ כיקר כרים ׀ כיקוד אש ישעיה י
וזאת ליהודה ׳ וכן עם המם מידי אביר יעקב ׀
מימין הגלה ׀ מימי קדם ׀ ושמחתים מיגונם ירמי׳ לא
ונמצאו שנים בנוע היוד ורבים מישני אדמת עפר
יקיצו ׀ מירושתך אשר הורשתנו ׳ ופעמים יניחו
היוד אף על פי שאינה שואית ויטילו תנועתה על אות
השמוש כמו בנות מלכים ביקרותיך שמשפטו
ביקרותיך בשוא הבית ובחרק היוד ׀ וכן ותבוז ליקהת
אם שמשפטו ליקהת ׀ לי שמעו ויחלו ׀ ויללת אדירי

זכריה א ׀ יחזקאל כח ׀ ויקרא ה יהושע כב ׀ יחזקאל כב ירמי׳ כג ׀ ישעיה ה ירמי׳ יב ׀ יחזקאל כב י׳ כ כז ׀ שופטים מ ב ׀ ירמי׳ כג יחזקאל כא ׀ יחזקאל יז בראשי׳ א ׀ שמואל שני יז קמד ׀ תלים סג ׀ דברים ב ׀ בר״ד קרחיו מקץ מא ׀ כח ז ויקרא ז ׀ וירא יח ויסב מ ׀ לך לך יב וישלח לב ׀ איוב ד ׀ ויחי מ ז תלים עח ׀ שמות ד ׀ תבא כח ׀ משלי ד ׀ הושע יב תלים סו ׀ תלים ס ׀ בראשית ג ׀ מלכי׳ ט ישעיה ס ׀ תבא כח ׀ ישעיה כד כחמי׳ יב ׀ שמואל יח תלים לז ׀ ברכה לג ויחי מט ׀ זכריה ד סוף מיכה ׀ דניאל יב ׀ דברי הימים שני יט ׀ תלים מה ׀ משלי ל ׀ איוב כט ירמיה כה

הצאן לקריאת בן אשר שמשפטו ויללת ׀ וכן כיתרון
האור מן החשך שמשפטו כיתרון ׳ ואם תחלת
התיבה אחת מאותיות אח הע ונקודה שוא ופתח
ויבא עליה כ״לב תהיה פתוחה והיו לאחדים בידך ׀
בעטרה שעטרה לו אמו ׀ כעצמים בבטן המלאה ׀
בעצלתים ימך המקרה ׀ פרע שכב כארי ׀
וכארי יתנשא בלק כג ׀ כאהלים נטע יי ׀
כארזים עלי מים ׀ כערבים על יבלי מים ׀ זקן בא
באנשים ׀ ושאר באנשים קמץ ׀ וכל באבנים פתח ׀
באפלה פתח ׳ וכן בנוח האלף כשתהיה תחלת התיבה
יהיו אותיות וכ״לב עליה פתוחות כמו ואדני אלהים
אמת ׀ ואדני צוה ביי משפטי לו לאדני אלהינו ׀
לאדני לעשו ׀ אך בידה אל תמרדו ׀
בידה אלהינו והדומים להם ׳ והמסורת כל לשון אדנות
עם בו״כל לא מפיק אלף בר מן ז׳ וסימנם חטאו ויסב מ
האומרות עמוס ד ׀ אלהים תלים קלח
הודו תלים קלו ׀ דוד מלכים א ׀
מעזבם נחמיה ח ׀ ואדני האדנים עקב י׳ ועם
משה מפיק בר מן חד האדני אין בציון ׳ ואם הדבר
ודוע יהיו אותיות כ״לב קמוצות כמו שתהיה ההא על
האלף ועל העין בין שתהיה תחלת התיבה שוא ופתח בין
שתהיה שוא וסגול כמו שויתי עד בקר כארי ׀ כארי
ידי ורגלי ׀ בחור כארזים ׀ מקננתי בארזים ׀
ויתחפש באפר ׀ אין כמוך באלהים ׀ וזבח
לאלהים משפטים כב לעגלים אשר עשה ׀ אשר
עשה ישראל לאמרי ׀ נצר חסד לאלפים ׳ וכל שאר
לאלפים פתח ׀ רק לאנשים האל קמץ ׳ וכל שאר
לאנשים פתח ׀ כאשר ימשש העור באפלה ׀ כל
באבנים קמץ ׀ כל בערבה קמץ ׀ וכן בעלטה ׳ ואם
האות הראשון בקמץ חטף הנקוד עם שוא יהיו אותיות
כ״לב קמוצות אע״פ שאין הדבר ידוע כמו בעני אמתך
׀ באניות סוחר ׀ בחרי אף ׀ לחדשיו יבכר יחזקאל מז
ובא שלא כמשפט מודיעים לחדשים הלמד בסגול ׳
אבל אם תחלת התיבה קמץ חטף שאיננו עם שוא אלא
הוא לבדו והוא כשיהא אחריו שוא או אות דגושה
יהיו אותיות כ״לב עליה בשוא כמשפטם כמו בחדשה
ימצאונה ׀ מדי חדש בחדשו ׀ אדמת יהודה למצרים
לחגא ׳ ובא מלת בהשמה מהם ׳ הבית בקמץ חטף
והקמץ היה משפטו להיות תחת ההא והיה משפט
המלה בהשמה הבית בשוא וההא בקמץ חטף כמו כל
ימי השמה ׳ ולהקל על ההא הסבו הקמץ תחת הבית
כאשר הסבו במלת להפרכם שהיה משפט המלה
להפרכם הלמד פתוחה וההא בשוא ופתח ׳ וכאשר
הקלו המלה הפילו היוד כמו שעשו במלת וידבקו
פלשתים והדומי׳ לו שהיה ראוי וידביקו ובהקלם המלה
הסבו שוא ההא תחת הלמד ופתח הלמד תחת ההא ׳
ומצאנו מלה אחת נשתנו תנועותיה והיא הליי תגמלו
זאת בפתח ההא והלמד בשוא נח והאלף נקראת
בשוא נע והיה משפט המלה ההא בשוא ופתח והלמד
בפתח והאלף נחה ׳ ובאה המלה כן לענין טורה על

קהלת ב ׀ יחזקאל לז ׀ שיר ג קהלת יא ׀ קהלת י בלק כד ׀ בלק כד ׀ בלק כד ישעי׳ מד ׀ שמואל יז מלכים י ׀ תבא כח ׀ ירמיה י ׀ דניאל ט ׀ וישלח לב שלח יד ׀ ואתחנן ד ׀ ירמיה ח ׀ ישעי׳ לח תלים כב ׀ שיר ה ירמיה כב ׀ מלכים כ תלים פו ׀ מלכי׳ יב ׀ בלק כב תשא לד ׀ וירא יט ׀ תבא כח ׀ שמואל א ׀ משלי לא בא יא ׀ ישעיה מז ׀ ירמיה ב ׀ ישעיה סו ׀ ישעי׳ יט בחקתי כו ׀ בחקתי כו ׀ בחקתי כו ׀ שמואל לא ׀ האזינו לב

סודו ׳ ולענין זה יש בתיבה הזאת שנוי אחר שלא נמצא בזולתה שהוא נכתבה יחידה ׳ ומשה וכל״ב משה מפיק וכל״ב לא מפיק ולא כטעם המם טעם השין והוא ׳ כי טעם המם לחסרון נון מן כמו שזכרנו ׳ אך טעם השין והוא מפני שאין דרך השין להשתמש בשוא לעולם כי אם שנים באו מהם שלא כמשפט בשוא על מלה זעירא שְׁהֶם בְּהֵמָה הֵמָּה לָהֶם ׃ שְׁהוּא עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ ׳ וגם הוא לא תשמש בשוא כי אם לשאלה ׳ ואחר שאין שמושה בשוא כי אם במלך לא יתכן קריאתה מבלי דגש אם לא יולד נח בינה ובין פא הפעל או האות אשר לאחריה ולכן תדגש האות כמו הַמֶּלֶךְ ׃ הַדָּבָר ׃ הַמְנָאֶפֶת יחזקאל יז וְהַמְּעֻנָּגָה ׃ הַמְשֻׁגָּע הַזֶּה ׳ ופעמים כשתחלת התיבה שוא תהיה רפה כמו הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב ׃ הַמְתַעֲבִים מִשְׁפָּט ׃ הַמְלַקְקִים בְּיָדָם ׃ הַמְרַצֵּחַ הַזֶּה מלכים שני ו הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב ׃ הַמְסֻכָּן תְּרוּמָה ישעיה מ הַמְעֻשָּׁקָה בְּתוּלַת בַּת־צִידוֹן ׃ הַמְדַבֵּר אֵלֶיךָ ׃ הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב ׳ כלם רפויי המם סמוכי הוא בגעיא ׃ וכן הַצְפַרְדְּעִים כלם רפויי הצדי זולתי וַתַּעַל הַצְּפַרְדֵּעַ שהוא דגוש ׳ וכן כל הַלְוִיִּם שבמקרא רפויי הלמד ׃ וכן הַיְשׁוּעָה ׃ הַיְקוּם כח ׃ הַיְלָדִים ׳ ומאשר פאיהם יוד כאשר תהיה עיניהם אות אה״ע היוד דגושה ברוב כמו הַיְּעֵפִים ׃ הַיְּעֵלִים ׃ לַיְּעֵלִים תלים קד ׃ הַיְּהוּדִים ׃ לַיְּהוּדִים ׃ הַיְּהוּדִי אסתר ה ׃ אבל הַיְאוֹר ׃ בַּיְאוֹר ׃ הַיְאוֹרִים רפה היוד ׃ וכן כַּיְעֵנִים ׳ והפילו היוד מהמכתב ושמו נח תחתיה ואמרו וְעָלְתָה כָאֹר כֻּלָּהּ כמו כַּיְאוֹר ׳ ועם המם באו רפויים שלא כמנהג חבריהם כמו מִגְּבוּרָתָם בּוֹשִׁים ׃ מִבְצִיר אֲבִיעֶזֶר ׳ שהיו ראויים להדגש ׃ וכן וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ ׳ ופעמים שכל״ב מפיק כאשר הדבר ידוע ותורה עליו הא הידיעה ׳ וכשתחסר תחסר מפני כובד הקריאה כי במקומות הידיעה הראוה עם אותיות כל״ב כמו יי בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ ׃ וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְּדוּד אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו ׃ וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה ׃ כִּי אֹתוֹ כְּהַיּוֹם ׃ לָכֶם וּלְהַגֵּרִים הַגָּרִים בְּתוֹכְכֶם ׃ לְהַנְחֹתָם בְּהַדֶּרֶךְ ׃ מֵעַל לְהַחוֹמָה ׃ כְּהַחַלֹּנוֹת הָאֵלֶּה ׃ אִם תִּהְיֶה לְטוֹב לְהָעָם הַזֶּה ׃ מִי כְּהֶחָכָם ׃ הָבֵן לְהַלָּז אֶת הַמַּרְאֶה דניאל ח ׳ ומפני כובד הקריאה תחסר הא הידיעה ותשאר תנועתה באחת מאותיות כל״ב אשר עליה ׳ ונאמר כַּדָּבָר לַדָּבָר בַּדָּבָר ׳ ופעמים יפול הדגש להקל בהיות תחלת התיבה שוא אז יפילו הדגש פעמים ואות השמוש מעמדת בגעיא שִׁיתִי לִבֵּךְ לַמְסִלָּה ׃ וְחִיִּיתָם לַמְמִתִים ׃ לַמְאַחֲרִים עַל הַיָּיִן משלי כג כַּסְעָרָה הַשָּׁמָיִם הבית מועמדת בגעיא והסמך בקמץ חטף ׃ ופעמים יפול גם בן הגעיא כמו וּמִחְיַת בָּשָׂר חַי בַּשְׂאֵת ׃ וּמֵאַת הַמְעַט תַּמְעִיטוּ ׃ כִּי אַתֶּם הַמְעַט ׃ נִבְדְּלוּ אֶל דָּוִיד לַמְצַד דברי הימים יב וַיַּעַט כַּמְעִיל קִנְאָה ׃ וְיַעֲטוּ כַמְעִיל בָּשְׁתָּם ׃ הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב ׃ וְלַשְׂאֵת וְלַסַּפַּחַת ׃ וְהַלְוִיִּם בַּמְלָאכֶת ׃ לַמְנִי מִמְסָךְ ׃ ובא בקמץ הלמד במלה זעירא הָיְתָה לָמַס ׃ בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת ׃ כִּי צַו לָצָו קַו לָקָו ישעיה כח ׃ בֵּין מַיִם לָמָיִם ׃ וכן לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ למי שפירשו תאר או יהיה קמץ למד של לָמַס לָמֵת לָנוּס זולתי שתורה על הא הידיעה ׳ והם כמו לְמַס לְמֵת בשוא כמו שדרך הקמץ לבוא מקום השוא באות השמוש כמו וָשָׁב וְרָפָא לוֹ ׃ שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם והדומים להם שהם מלות זעירות או מלות שהם מלעיל וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע ׃ הָיוּ עָלַי לָטֹרַח ׃ לֹא תֵשֵׁב לָנֶצַח ׃ מִשַּׁעַר לָשָׁעַר ישעיה א וְשֶׁרֶץ לָנֶפֶשׁ ׃ ועל החית פתח טָפַשׁ כַּחֵלֶב לִבָּם ׳ ועל הדרך הזה ישמשו אותיות השמוש גם כן בבינונים ׳ ולמד השמוש תהיה בקמץ על המקור מנחי העין ומפעלי הכפל לפי שהם מלות זעירות כמו לָקוּם לָשׁוּב לָעוּז לָחוֹג בין שתעמוד המלה בעניינה בין שתסמך בענין השמוש תהיה קמוצה בהם ׃ אבל הוו תהיה קמוצה בם לעולם כשתעמוד המלה בעניינה ׳ אבל כשתסמך המלה בענין השמוש תהיה בשוא כמו וְשׁוּב אֵלַי ׳ והבית והכף בשוא לעולם ׃

וְעַל ענינים אלה ישמשו משה וכל״ב ׃

המם תשמש במקום מִן כי שמושה עם הנון כמו בלי נון כמו שכתבנו וענין שמושה ידוע ׳ ויבא שמושה פעמים במקום יותר כמו תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים ׳ יותר מנשים ׃ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ ׃ וְדַעַת אֱלֹהִים מֵעֹלוֹת ׃ הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב והדומים להם ׳ ויש מם תשמש במקום בית כמו מִסִּינַי בָּא כמו בסיני בא ׃ בְּגָדָה אִשָּׁה מֵרֵעָהּ כמו ברעה ׃ מֵהֵיכָלֶךָ עַל יְרוּשָׁלָיִם ׳ כמו בהיכלך ׳ ויש לפרשם כמשמעם בשמוש מם ׳ כי פירוש מסיני רוצה לומר כי מסיני נגלה כבודו ובא לישראל ׳ ופירוש מהיכלך כי משם תבא להם היראה כמו שאמר נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁךָ ׳ מפני הכבוד השוכן במקדש לפיכך לך יובילו מלכים שי ׳

ונמצא מם במקומות שיראה בתחלת העיון שהיא יתרה כמו וּמִלְּפָנִים וְנֹאמַר צַדִּיק ׃ מִטֶּרֶם שׂוּם־אֶבֶן אֶל אָבֶן ׃ לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן ׃ עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת ׃ מֵאֵין כָּמוֹךָ ׃ מֵאֵין כָּמוֹהוּ ׳ ועוד נבאר הענין בחלק השני מזה הספר בשרש מן ׳ ותשמש המם עם הלמד מִלְּפָנִים מִלְמַעְלָה מִלְּמַטָּה ׳ ובחלק הענין בשרש מן יתבאר שמושה עוד ׃

והשין תשמש במקום אשר והיא נקודה בפתח קטן כמו שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ ׃ שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי ׃ שֶׁכְּבָר הַשְׁבַּעְתָּנוּ ׃ עַד שֶׁתֶּחְפָּץ ׳ ויבא פתח גדול תחת פתח קטן עַד שַׁקַּמְתִּי דְבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל ׃ שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה ׃ לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדּוּן ׃ שָׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי בקמץ להרחיב על האלף ׃ ויבא בשוא שְׁהוּא עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ ׃ שְׁהֶם בְּהֵמָה הֵמָּה לָהֶם ׳ ונקשרה השין עם הלמד והיתה מלה אחת בְּשֶׁל־אֲשֶׁר יעמול

יַעֲמֹל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא ׳ ורבותינו זל הרגילו זאת המלה בדבריהם באמרם של פלוני הם׳ של מעשר שני הם ׳וזולת זה הרבה׳ ועם הכנויים קשרוה הרבה גם כן ׳ וכן במקרא נקשרה עם כנוי היחיד כִּי בְּשֶׁלִּי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה ׳ וכן אמרו בְּשֶׁלְּמִי ובית השמוש משמשת אל השין ואל הלמד ועניין המלה באשר ובעבור בְּשֶׁל אֲשֶׁר יַעֲמֹל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא ׃

וההא תשמש לידיעת הדבר ויש שלא תודיע דבר מיוחד אלא יהיה מי שיהיה כמו וְאִם יִתְקְפוֹ הָאֶחָד ׃ הָאֶחָד בָּא לָגוּר ׃ וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת שַׂקּוֹ ׃ וַיְהִי הָאֶחָד מַפִּיל הַקּוֹרָה ׃ ותבא לידיעת התאר והמתאר כמו הָהָר הַטּוֹב ׃ הָאָרֶץ הַטּוֹבָה ׃ הַנַּעַר הַלֵּוִי שפטים יח ׃ הַנַּעַר הַלָּז ׃ הָעֶבֶד הָעִבְרִי ורבים כמוהם ׳ ופעמים בחסרון ידיעת התאר סוֹרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה ׃ נֹהֲגִים אֶת־הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה ׃ וְכָל הַמְּלָאכָה נְמִבְזָה וָנָמֵס ׃ עַל הָאָרֶץ אַחֶרֶת ׃ הַכְּרוּב אֶחָד יחזקאל י ׃ הָרֹאשׁ אֶחָד ׃ אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד דפרשת פנחס כח הַדּוּד אֶחָד ׃ הָאִישׁ אֶחָד ׃ אֲחִיכֶם אֶחָד ׃ בַּלַּיְלָה הוּא ׃ ובחסרון ידיעת המתואר חָצֵר הַחִיצוֹנָה ׃ אֶל חָצֵר הַתִּיכוֹנָה ׃ בָּאִים מִדֶּרֶךְ שַׁעַר הָעֶלְיוֹן יחזקאל ט ׃ מְעַט דְּבַשׁ הַזֶּה ׃ יוֹם הַהוּא יִרְחַק חֹק ׃ הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים ׃ חָלָל הַגָּדוֹל ׃ אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים ׃ וַיָּבֹא הֵלֶךְ לְאִישׁ הֶעָשִׁיר שמואל סכי יב ׃ יוֹם הַשִּׁשִּׁי ׃ כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה ׃ הוּא חֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי והדומים להם ׳ ולא תבא הא הידיעה עם הכנוי כי אם במקומות מעטים מצאנום בשתי ידיעות בְּתוֹךְ הָאָהֳלִי ׃ וְהֶחֱצִיו אֶל־מוּל הַר עֵיבָל ׃ וְנָתַן אֶת־הָעֶרְכְּךָ ׃ אֵת כָּל הֶהָרוֹתֶיהָ בֻּקָּע ׃ וְאֵת־כָּל אֲשֶׁר בָּעֲרֵינוּ ׳ כי הוא חסר הא הידיעה ׃ וכן כַּגְּבִרְתָּהּ ׳ אבל כשיבא במלה כנוי הפעול עם הפועל תבא הא הידיעה עם הפועל לרוב כמו הַמַּעֲלְךָ ׃ וְהַפּוֹדְךָ ׃ עַד הַמַּכֵּהוּ ׃ הִיא וּמְבִיאָהּ וְהַיֹּלְדָהּ ׃ דכי״ה יא כמו שהיה בהפרד הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ ׃ הַמּוֹלִיךְ אוֹתָנוּ והדומים להם כי הא הידיעה תפול על אחר ׳ והכנוי על אחר ׳ אבל השמות אשר עם הכנויים או התארים שלא יפרדו לא תבא עליהם הא הידיעה כי אם במקומות מעטים כמו שהראיתיך והוא לרוב ההודעה כי הא הידיעה והכנוי שניהם יפלו על אחד ודי באחד ולא תבוא הא הידיעה על מלה נסמכת ומצאנו שבא כן במקומות ואמרו כי חסר הנסמך ולפי דעתי כי באו בשתי ידיעות כי סמיכות המלה אל מלה אחרת היא ידיעה וההא ידיעה אחרת ובאו המלות האלה בשתי ידיעות לרוב ההודעה כמו כל הָעָם הָאָרֶץ ׃ אָנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל ׃ הָאָרוֹן הַבְּרִית ׃ וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע ׃ שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת הַזָּהָב ׃ סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דִּבְרֵי הַיָּמִים ׃ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים ׃ הַמַּמְלְכוֹת הָאָרֶץ ׃ הַיַּיִן הַחֵמָה ׃ אֶת הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה ׃ ירמיה לב וְאֶת הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת ׃ עַל הַמִּזְבֵּחַ בֵּית־אֵל ׃ כְּכֹל הַתּוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם ׃ מֵעַל הַבָּקָר הַנְּחֹשֶׁת ׃ קָרוֹב הַיּוֹם מְהוּמָה ׃ וְהָאָרֶץ הַגִּבְלִי ׃ הָאֶבֶן הַבְּדִיל זכריה ד הַלְּשָׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ ׃ הַיֶּתֶר הָאֶרֶג והדומים להם ׳ ואף על פי שיש בהם שאינם נקודים כדרך הסמוכים כמו הָעָם הָאָרֶץ יחזקאל מה ׃ הָאָרוֹן הַבְּרִית ׃ הַיַּיִן הַחֵמָה מפני הא הידיעה באו כן ׳ או יתכן שבהם חסר הנסמך ׳ וכן לא תבוא הא הידיעה על שם האדם לפי שהשם הוא הידיעה ואין צריך ידיעה אחרת ׳ לא תאמר הָאַבְרָהָם הַיִּצְחָק ׳ ומה שאמר אמר הקהלת הוא שם תאר לנפש שלמה המאספת החכמות ׳

וכן לא יבאו עמו אותיות הכנוי מזה הטעם לא תאמר אברהמי יצחקי ׳ וכן לא יאמרו מהם בלשון רבים אברהמים יצחקים ׳ והא הָאֲרַוְנָה הַיְבוּסִי שהוא בהא אפשר שהוא שם תאר ושבט המנשה הוא שם היחס כמו המנשי ׃ וכן אֶרֶץ הַמָּגוֹג ׃ וכן קִרְיַת הָאַרְבַּע הוא שם היחס או הוא שם תאר לענק הגדול לפי שהוא היה האדם הגדול בענקים והיו ארבעה הוא ושלשת בניו ׳ ועל שם היחס תבוא הא הידיעה ואף על פי שראש היחס היה שם אדם שלא תבא עליו הא הידיעה אחרי ששב השם ההוא יחס תבוא עליו הא הידיעה כמו לְאַבְרָם הָעִבְרִי המתיחס אל עבר ׃ וכן אַהֲרֹן אָחִיךָ הַלֵּוִי המתיחס אל לוי בן יעקב ׃ וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי שפטים יא הַחֶצְאֵלִי ׃ הַיִּשְׂרְאֵלִי לפיכך יבא בלשון רבים עִבְרִים לְוִיִּם שהוא מן עבר ומן לוי ׳ וכאשר השם מחובר משני מלים יבא פעמים הא הידיעה על השני כמו אֲבִי הָעֶזְרִי שהוא מן אביעזר ׳ וכן ביחס המקום בֵּית הָאֱלִי ׳ שהוא מן בית אל ׃ וכן בֵּית הַלַּחְמִי ׃ יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשִּׁמְשִׁי ׳ מן בית לחם מן בית שמש ׳ ושם מקום פעמים עם הא הידיעה כמו הָעַי ׃ בַּקַּרְקֹר ׃ בַּסֻּכּוֹת ׃ בַּשִּׁטִּים ׃ וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֹרְשָׁה שמואל כג וכן לא יסמך שם מקום אלא מעטים מצאנום סמוכים כמו עָר מוֹאָב ׃ צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ׳ ופעמים תשמש ההא במקום אשר כמו אֶת הַשּׁוֹק וְהֶעָלֶיהָ ׳ רוצה לומר אשר עליה ׳ וכן ההא שמצאנו בעוברים ובעתידים שלא תשמש בהם הא הידיעה כמו שכתבנו היא במקום אשר כמו כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה ׃ וְעַתָּה עַמְּךָ הַנִּמְצְאוּ פֹה ׃ הַנִּרְאָה אֵלָיו פַּעֲמָיִם ׃ אַחֲרֵי הַנִּרְאָה אֵלַי בַּתְּחִלָּה ׃ כמו אשר באה ׳ אשר נמצאו ׳ אשר נראה ׃ וכן הֶהָלְכוּא אִתּוֹ ׃ הַהוֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת ׃ וְכֹל הַהִקְדִּישׁ שְׁמוּאֵל ׃ הָעִיר הַהֲלָלָה ׃ בְּהֵכִין לוֹ דָוִיד ׃ עַל הַהֵכִין הָאֱלֹהִים לָעָם ׃ הַיּוֹצֵא הַשָּׂדֶה כמו אשר יוצא ׃

והוו תשמש לתוספת דבר ופעמים איננה לתוספת ולא תשמש כלום אלא שהיא התחלת המלה כמו וְאֵלֶּה בְנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה ׃ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל ׳ פירוש הנותר מיום הזבח יאכל ממחרת ביום השני ׃ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו ואחרים רבים כמוהם ׳ ויש וו שהיא תחלת הדברים כמו וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׃ וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה

קהלת ח
יונה א
קהלת ח
קהלת ד ויקרא יט
מקץ מב מלכים סכי ו
ותחתכן ג דברים א
זכריה ב ויקב לט
ירמיה ב שמואל סכי יז
שמואל טו ירמיה כב
שמואל יב
ירמיה כד קרח ו
מקץ מב ויבא ל
לח תכלתים
שמואל יד
מיכה ז תלים קד
יחזקאל יט יחזקאל ב
בראשית ב ירמיה כב
עזרא י
יהושע ז יהושע ח
חקתי כן מלכים ב טו
לח תכלתיו
ישעיה כד
תלים פא
דניאל יג ישעיה ט
ירמיה ב ב ב
יחזקאל מס
ויבא לח יהושע ב
בראשית ב פקודי לט
אסתר ו תלים קכב
ירמיה כה ירמיה כה
מלכים סכי יו ב כב
מלכים יד מלכים ב יז
יחזקאל ז יהושע יג

יחזקאל מו שפטים יז
יהושע ב
ירמיה כה
שמואל סכי כד
יחזקאל לח
נחמיה יא
לך לך יד
שמות ד
שפטים ו
מלכים יז
שמואל יז
שמואל ו
יהושע ז שפטים ח
מלכים ב בלק כה
חקת כא ישעיה ס
שמואל ט
ויגש מו
דה כט מלכים יא
דניאל ח
יהושע י
עזרא י דה כו
יחז כו דה סכי א
דה סכי כט ראה יד
וישלח לו
צו ז
וירא כב
אסתר א יחזקאל א

והדומים להם ׃ וכתב רבי אברהם אבן עזרא שאלו
הוין הם כפא רפה בלשון ישמעאל שאינה משתמשת
אלא שהיא תחלת הדבור ׃ ואדוני אבי ז״ל כתב בספר
הגלוי על כל וו נוספת במקרא כי היא רמז על מלה
חסרה בדמותה כמו וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה ׃ שפירושו (שמואל שני יג)
עזובה ושוממה או דואגת והדומה לענין ׃ וכן נִרְדָּם
וְרֶכֶב וָסוּס ׃ נרדם איש ורכב וסוס ׃ וכן בְּנַס וּקְצַף (תלים עו)
שַׂגִּיא וַאֲמַר לְהוֹבָדָה לְכֹל חַכִּימֵי בָבֶל ׃ פירושו קם (דניאל ב)
ואמר ׃ וכן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו ׃ (וירא כב)
פירושו השכים ביום השלישי ונשא עיניו וראה את
המקום מרחוק ׃ וכן וְאַיָּה וַעֲנָה ׃ היו לו בנים אחרים (וישלח לו)
ולא זכרם אולי בעבור שלא היתה תולדה להם ׃
ופירוש וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ כמו שפירשו רז״ל לפי (צו ז)
שאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת יכול
שתהא מצוה לאכלו לשני ימים תלמוד לומר והנותר
אם הותיר מיום ראשון יאכל וממחרת כלומר מה
שאמרתי וממחרת לא אמרתי אלא על הנותר מיום
ראשון וכן כל אחד מהם יתפרש לפי מקומו ׃
ויש וו במקום או כמו וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ או אמו ׃ (משפטים כא)
וְהָיָה לַיי וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה או העליתיהו ׃ ויש מקומות (שפטים יא)
שתחסר הוו כמו רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן ׃ שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ ׃ (שמות א חבקוק ג)
כְּסוּס עָגוּר והדומים להם כמו שאנו עתידים לבאר ׃ (ישעיה לח)
ויש וו שמורה הזמן שכבר עבר קודם הפעל אשר
לפניו כמו הֵן אַתָּה קָצַפְתָּ וַנֶּחֱטָא ׃ רוצה לומר (ישעיה סד)
וכבר חטאנו על כן קצפת עלינו ׃ וְגֶבֶר יָמוּת וַיֶּחֱלָשׁ (איוב יד)
וכבר חלש כי קודם שימות יחלש ויחלה ׃ וַיֵּרֶד
מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וכבר ירד ׃ כי אחר (שמיני ט)
שירד מעשות העולה ברגם ׃ וְהוּא נִרְדָּם וַיָּעַף וַיָּמֹת ׃ (שפטים ד)
וכבר עף כי אחר שהיה עיף ויגע נרדם מיגיעתו
ולא הרגיש בהכותה אותו וימת ׃ וַיָּרֻם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ (בשלח טז)
וכבר באש ׃ וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם ׃ (בשלח יד)
וכבר נבקעו המים ואחר כך שם הים לחרבה שיבשתו
הרוח ׃ נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם (נח ז)
נִפְתָּחוּ וכבר נפתחו ׃ ויש וו במקום כאשר אִם
לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ ׃ כאשר ילינו לא ישבעו ׃ וְשִׂפְתֵי (תלים נט)
רְנָנוֹת יְהַלֶּל פִּי ׃ כאשר שפתי רננות יהלל פי ׃ חֵלֶב (תלים סג)
וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי ׃ וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל כאשר (תלים סג ירמיה ג)
יכולת ׃ ויש וו להשוות הדברים כמו מַיִם קָרִים עַל
נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק ׃ דֶּלֶף טוֹרֵד (משלי כה)
בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת מִדְוָנִים נִשְׁתָּוָה ׃ וכמו וו זה (משלי כז)
רבים בספר משלי שפירושם להשוות הדברים כמו
זה ׃ וכמו וו זה מַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן גַּלֵּיהֶם וַהֲמוֹן (תלים סה)
לְאֻמִּים כמו שמשביח שאון ימים כן ישביח המון
לאמים ׃ הֲלֹא אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן וְחֵךְ אֹכֶל יִטְעַם לוֹ (איוב יב)
והדומים להם ׃ ויש וו אחר במקום אם והיא מורה
לתשובת התנאי ומענהו כמו אִם קֵהָה הַבַּרְזֶל ׃ (קהלת י)
התשובה וַחֲיָלִים יְגַבֵּר ׃ אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ ׃ המענה (בחקתי כו)
וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם ׃ אִם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה תַּעֲשֶׂה (יתרו יח)
המענה וְיָכָלְתָּ עֲמֹד ׃ וְאִם נְקֵבָה תֵלֵד התשובה (תזריע יב)
וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם ׃ וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ המענה (המצורע טו)
וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו ׃ וְאִם עָמְדוּ בְּסוֹדִי וְיַשְׁמִעוּ דְבָרַי (ירמיה כג)
אֶת־עַמִּי המענה וִישִׁבוּם מִדַּרְכָּם הָרָע ׃ ויש וו
במקום בית העזר כמו יי אֱלֹהִים שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ כמו (ישעיה מח)
ברוחו ׃ וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה כמו בכבודו ׃ יי וּכְלֵי (ישעיה ס ׃ ישעיה יג)
זַעְמוֹ כמו בכלי ׃ ויש וו לשאלה על מלת לא והיא
בקמץ כמו וְלֹא יֻתַּן־נָא לְעַבְדְּךָ ׃ וְלֹא יֵלֶךְ נָא אִתָּנוּ (מלכים שני ה)
אַמְנוֹן אָחִי והם כמו הלא ׃ ויש וו כמו עם כמו כִּי (שמואל שני יג)
הָיָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל כמו עם (שמואל יד)
בני ישראל ׃ וכן וְיוֹסֵף הָיָה בְמִצְרָיִם עם יוסף שהיה (שמות א)
במצרים היו שבעים נפש ׃ אָוֶן וַעֲצָרָה ׃ כלומר לא (ישעיה א)
אוכל סבול און עם עצרה ויתפרשו כלם בענין וו ׃
אבל יותר קרוב פירושם עם ׃ ויש וו כמו אבל כמו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ פירושו לא כן (מקץ מב)
כמו שאתה אומר אבל עבדיך באו לשבור אוכל ׃
וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם ׃ אבל אחלצה צוררי ריקם (תלים ז)
כל שכן שלא גמלתי שולמי רע כי אפילו מי שהיה
צוררי לריקם הייתי מחלץ אותו ׃

והכף תשמש לדמיון הדבר והוא הרוב ׃

ופעמים יבואו
שני כפי הדמיון זה אחר זה והוא לקצר הלשון כמו
כָעָם כַּכֹּהֵן ׃ כאלו אמר העם ככהן והכהן כעם שאין (ישעיה כד)
האחד עיקר שידמה לו זולתו ויהיה טפל לו אלא כל
אחד כחברו ולקצר הלשון אמר כן ׃ וכן כִּי כָמוֹךָ (ויגש מד)
כְּפַרְעֹה ׃ כָּמוֹךָ כְּמוֹהֶם ׃ וכן כָּעֶבֶד כַּאדֹנָיו (שפטים ח)
כַּשִּׁפְחָה כַּגְּבִרְתָּהּ כַּקּוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה כַּלֹּוֶה כַּנֹּשֶׁה (ישעיה כד)
כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁה בוֹ ׃ ופעמים יספיק בזה הענין בכף אחד
כמו חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ שיהיה חלק זה כחלק זה ׃ (שפטים יח)
וכן וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים ׃ כלומר אלה כאלה ׃ וכן זה (תלים פז)
הענין בבית השמוש כמו כִּי שֻׁלַּח בְּרֶשֶׁת בְּרַגְלָיו ׃ (איוב יח)
כלומר רשת ברגליו או ברשת רגליו ׃ וכן כִּי־בִי
בְעֶזְרֶךָ אני בעזרך ׃ או כי בי עזרך ׃ וכן יספיק בבית (הושע יג)
אחד ועניננו שנים בַּד בְּבַד יִהְיֶה כאלו אמר בבד בבד (תשא ל)
כלומר כל אחד ואחד במשקלו או כל אחד לבדו ׃
ויש כף לאמתת הדבר כמו כַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה ׃ כְּאַלְפַּיִם (בא יא יהושע ג)
אַמָּה בַמִּדָּה ׃ הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם ׃ כִּי אוֹתוֹ כַּהַיּוֹם (תלדות כה שמואל ט)
תִּמְצְאוּן אוֹתוֹ ׃ וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים ׃ הָיְתָה כְּאַלְמָנָה ׃ (בהעלותך יא איכה א)
לֵב רְשָׁעִים כִּמְעָט ׃ כְּמַסִּיגֵי גְבוּל ׃ ויש אומרים כי (משלי י הושע ה)
כף כחצות כף השיעור והקרוב כמו כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת (בא יב)
אֶלֶף ׃ כְּעֶשְׂרִים אִישׁ ׃ כְּאֵיפָה שְׂעֹרִים ׃ וכן (שמואל יד רות ב)
כְּבַחֲצִי מַעֲנָה צֶמֶד שָׂדֶה ׃ ואיננו הפוך כמו שכתב (שמואל יד)
רבי יונה שמשפטו היה בבחצי ׃ אבל הוא במשפט
כי על הודאי יאמר בחצי והוסיף עליו כף השיעור ואם
כבחצי ׃ וכן דעת רבותינו ז״ל כי כף בחצות היא כף
השיעור שאמרו כי לפיכך אמר משה כחצות ולא אמר
בחצות שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי
הוא ׃ וכן וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים ׃ וכן וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת (וישב לח שמואל כה)
הַיָּמִים ׃ וּכְעֵת מוֹתָהּ ׃ וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה ׃ וקרוב (שמואל ד וירא יט)
לזה כְּמֵשִׁיב יָדוֹ כלומר בשעה שהשיב ידו וְהִנֵּה יָצָא (וישב לח)
אָחִיו ׃ וכן כְּפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ ׃ כלומר בשעה (וישב מ)
שפרחה עלתה נצה והבשילו אשכלותיה ׃ וקרוב
לזה

לזה ברגיח ספור הדברים קצתם או כלם וישימו הכף סימן לזה כמו ותדבר אליו כדברים האלה לאמר ׳ רוצה לומר כענין הדברים האלה פחות מהם או יותר עליהם ׃ וכן ותקראנה אתי כאלה ׃ כשגגה שיצא מלפני השליט ׃ וכן ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם כלומר היו כמו שהיו והניח מספרם ׳ ובסדר עולם מפרש כימים אשר ישבתם בכל המסעות ׳ כי כל המסעות היו שמנה ושלשים כמו שאמר והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את־נחל זרד שלשים ושמנה שנה ׳ עשו מהם תשע עשרה בקדש וי״ט בשאר המסעות ׃

והלמד תשמש על שני פנים האחד להבאת הדבר אל העצם והוא הרוב ׳ ויבא זה אחר זה ויספיק באחד כמו לעבדך ליעקב ׃ לעם לציים ׳ ויש שמורה על העצם עצמו כמו מלת את ׳ ויספיק הענין זולתה כמו הרגו לאבנר ׃ והשלישי לאבשלום ׃ וחרב אויבך למשגת ׃ אנוש לשברך ׃ ולשדים למשפט ישרו ׃ כנף האחד לאמות חמש ׃ לכל כליו תעשה נחשת ׃ נגדה־נא לכל־עמו ׃ עד למנחת הערב ׃ בלוא לשבעה ישעי׳ כח למתי אעתיר לך ׃ למחר יהיה האות הזה ׃ בנתה לרעי ׃ למן היום אשר יצאת ׃ עקב ט למן עולם ועד עולם ׃ שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ׃ וינשק לו ׃ וינשק לכל אחיו ׳ ויש שאינו מורה הבאת דבר אל דבר אלא הוא בעצמו וזה עם אותיות הכנוי כמו שלח לך אנשים ׃ לך־לך באלו אמר לעצמך לצורכך ׃ וילך לו ׃ יטעם־לו ׃ אלכה לי ׃ תם לו ׃ הלך לו שיר ב עברו לכם ׃ שבו לכם ׃ קח לך סמים תשא ל סור לך מאחרי ׃ נטה לך ואחז לך ׳ ותבא במקום בית וישבו אתו לארץ ׃ הרגתי לפצעי ׃ לפניכם לחרב ׃ ישבת לכסא ׃ ויהי דוד לכל דרכיו משכיל ׃ ועשב לעבדת האדם ׃ כי־בחר אתה לבן־ישי ׃ והחזיק לו ׃ על אשר־מריתם את־פי למי מריבה והדומים להם ׳ אבל למד וישבו אתו לארץ דקדקו רבותינו ז״ל ולא שמו אותה כמו בית אלא כמו למד בשמושה וסמכו מזה כפיית המטה לאבל ׳ ואמרו מדכתיב לארץ ולא כתיב על הארץ ולא בארץ ׳ רוצה לומר דבר הסמוך לארץ והיא המטה הכפויה ׳ ותהיה הלמד במקום על כמו ויפל לאפיו כמו על אפיו ׃ לפתח ביתה כמו על פתח ביתה והדומים להם ׳ והשמושים האלה קרובים הלמד והבית ושמוש על ׳ ונכנסה הלמד עם מם השמוש כענין בעבור כמו למרחוק עיניו יביטו ׃ ולמבית לפרכת ׃ ועם המם ועם הבית למבראשונה ׳ ועוד תשמש הלמד בענין בעבור כמו אמרי לי אחי הוא ׃ וישאלו אנשי המקום לאשתו ׃ ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו ׃ כי כן צוה־לו המלך ואחרים רבים זולת אלה ׳ ולמד הנכנסת על בלתי הוא כמוהו ׃ לבלתי רום־לבבו ׃ בעבור שלא ירום לבבו ׳ ויש

למד שתבוא במקום הא הידיעה כמו השליש אשר למלך נשען על־ידו ׃ עד לשמים הגיע ׃ עד לדבר הזה ׃ שיר למעלות כמו המעלות ׳ כן דעת קצת המפרשים ׳ ויש לפרשם כלם כמשמעם כי עד לשמים הגיע עד לדבר הזה ׳ באו בשתי ידיעות אף על פי שהאחד יספיק ׃ וכן בא עד אליהם ולא שב ורבים כמוהם ׳ ופירוש השליש אשר למלך נשען על ידו אשר למלך דבק עם השליש ולא עם נשען על ידו ׳ ומלת אשר עומדת במקום שנים כלומר השליש אשר למלך אשר נשען על ידו ׳ אבל והמשרתים ללוים איננו נכון פירוש הלמד כי אם במקום הא הידיעה ׃

והבית תשמש להראות מקום הדבר או הזמן וקוראין לה בית הכלי והוא הרוב ופעמים תשמש במקום מם כמו והנותר בבשר ובלחם ׳ שפירושו מהבשר ומהלחם ׃ וכן ואם מעט נשאר בשנים ׃ בקדשים לא יאכל ׃ אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר ׃ בגר ובאזרח הארץ ׃ נפש החיה אשר אתכם בעוף ובבהמה ׃ כח ט לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי משלי ט ׃ כי שבעה ברעות נפשי ׃ ישבע בחרפה ׃ וכן וירעצו וירוצצו את־בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה ׳ פירוש מהשנה ההיא ׃ והיה ביום השמיני והלאה מיום ׳ ויש לפרשם כלם כמשמעם ׃ ובענין למד ושלח את־השעיר במדבר ׃ רננו צדיקים ביי׳ ׃ ואתה באלהיך תשוב ׳ ויש בית מורה התמדת הדבר זה אחר זה כמו מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו ׃ וכן יעשה שנה בשנה ׃ ותשמש הבית במקום בעבור התשחית בחמשה וזולת זה רבים ׳ ותשמש במקום עם וקוראים אותה בית העזר בך צרינו ננגח ׃ בשמך נבוס קמינו וזולתם רבים ׳ ובמקום על כמו כן יתן בו ׳ כי על עונש ממון הוא אמור ׃ כי אם הבהמה אשר אני רוכב בה כמו עליו או עליה ׃ ובמקום עד כמו יי׳ בהשמים חסדך כמו עד השמים ׃ וכן בלא יוכלו יגעו בלבשיהם ׳ כלומר כל כך הם מגואלים בדם עד שלא יוכל אדם ליגע בלבושיהם ׃

והא כשתנקד בשוא ופתח תורה על שאלת הדבר או לתמה כמו הבא נבוא ׃ השופט כל־הארץ ׃ הנמצא כזה ׃ הידע נדע ׃ הזה אחיכם ׃ המבלי אין קברים במצרים ׳ וכתב רבי יונה כי המבלי אין קברים ההא בפתח לבדו והיתה ראויה בשוא ופתח כמו המבלי אין־אלהים בישראל ׃ הלמענך תעזב ׃ המעמך ישלמנה ׳ וזה תמיהה בעיני אם השגתהו הקריאה לפי שהוא נקרא פתח לבדו מפני הגעיא אשר בו ׳ והנה המעמך ישלמנה נקרא גם כן בגעיא ׳ ואולי מצא אותו כן בספר אשר סמך עליו ׳ אבל אנחנו מצאנוהו שוא ופתח בכל הספרים המדויקים ׳ אחר כן ראיתי הספר הירושלמי אשר סמך עליו ומצאתי אותו כן כמו שכתב ההא בפתח לבדו ׃ ובאה מלת הייטב בעיני יי׳ והא בפתח לבד

ויקרא לט
שמיני י קהלת י
דברים א
דברים ב
וישלח לב
תלים עד
שמואל ב׳ ג
ד״ה ב׳ ד״ה כח
ירמיה ל ישעי׳ לב
ד״ה ב׳ ג יתרו כו
תלים קיז עזרא ט
ויחי מט
תלים קלט
ירמיה ז ויחי כ
ויקרא כט ויגש מה
סלח יב לך לך יב
יתרו יח איוב יב
ירמיה ה ישעי׳ לה
יושע כב ויקרא כב
שמואל ב׳ ב
איוב ב בראשית ד
בחקתי כו תלי׳ ט
שמואל יח תלי׳ קד
שמואל כח שמואל כ טו
חקת כ
איוב ב
שמואל כה משלי ט
איוב לט
קרח יח ד״ה טו
ויקרא כ
תולדות כו
אסתר ז אסתר ב
שופטים יז

מלכים ב ז ד״ה ב כח
עזרא י תלים קכ
תלים סני ט
ד״ה סני כב
כו ח
בהר סיני כה
אמור כב
אחרי יז כה יב
תלים פח איכה ב
שפטים י
יחזקאל מג
אחרי יז תלים לג
הושע יב
ישעיה סו
שמואל א
ויקרא יח
תלים מד תלי׳ מד
אמור כב
נחמיה ב
תלים לו איכה ד
וישב לו ויקרא יח
מקץ מה מקץ מב
מקץ מג בשלח יד
מלכים סני א
איוב יח איוב לד
שמיני י

לבד והיוד דגושה והיא הא התמה והיה משפטה בשוא ופתח ׳ ואם פא הפעל אות גרונית תנקד ההא בפתח לבדו כמו הַאֹרַח עוֹלָם תִּשְׁמֹר ׀ הַעֶצֶב נִבְזֶה ׀ הַאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרָח ׀ הַעֵת לָכֶם אַתֶּם חגי א הַעֶבֶד יִשְׂרָאֵל ׀ הַעַיִט צָבוּעַ ׀ הַחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה מטו' לא או בפתח קטן כאשר תחלת התיבה קמץ להקל כמו הֶאָנֹכִי הָרִיתִי ׀ הֶאָנֹכִי לְאָדָם שִׂיחִי ׀ איוב כא הֶאָמַר נָשָׂאתִי ׀ הֶהָיְתָה זֹאת בִּימֵיכֶם ׀ יואל א הֶאָמֹר תֹּאמַר אֱלֹהִים אָנִי ׀ הֶהָשֵׁב אָשִׁיב ׳ ותבא על מלת תמיהה והיא אם שהיא מלת שאלה ותמיהה ׳ ותבא עליה הא התימה לרוב התמיהה כמו הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי ׀ הַאִם תַּמְנוּ לִגְוֹעַ ׳ ויש הא בשוא ופתח והיא לאמתת הדבר כמו הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ ׀ הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה ׀ הֲרָצַחְתָּ וְגַם־יָרָשְׁתָּ ׳ כן כתבם אדוני אבי ז״ל שהה ההין לאמתת הדבר בשם המפרש׳ ׳אבל הוא פירשם לשון תמיהה ׳ וכן פירש הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל בֵּית אָבִיךָ וּבָחֹר אוֹתוֹ לְכֹהֵן וְלָשֵׂאת אֵפוֹד כדי שתהיו בועטים בזבחי למה תבעטו בזבחי והוא מקרא קצר ׳ והאחרים קלים לפרשם בלשון תמיהה׳ והנראה בעיני כי זאת ההא תבא לתחלת הדברים ואף על פי שידוע כי כן המנהג במלות השאלה גם כן כמו אֵי הֶבֶל אָחִיךָ ׀ מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ ׀ מַה־לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס ׀ וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה ׀ מַה־זֶּה בְיָדֶךָ ׀ וכן הא הנגלה נגליתי ׀ המן הסלע הזה ׳ הרצחת וגם ירשת ׀ הֲרָאִיתָ כִּי־נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי ׳ ופעמים יחסרו הא השאלה או התמיהה ויובן הדבר מהענין כי הוא לשאלה או לתמיהה כמו אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן ׀ אֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד הַזֶּה ׀ כִּי עַתָּה לֹא־רַבְּתָה מַכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים ׀ אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו ׀ תַּרְקִיעַ עִמּוֹ לִשְׁחָקִים ׀ תִּמְשׁוֹךְ לִוְיָתָן בְּחַכָּה ׀ יְסֻכֻּהוּ צֶאֱלִים צִלְלוֹ יְסֻבֻּהוּ עַרְבֵי נָחַל ׀ הוֹבִשׁוּ כִּי־תוֹעֵבָה עָשׂוּ ׀ שָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם ׀ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי ׀ לֹא לִבִּי הָלַךְ ׀ עַל אָוֶן פַּלֶּט־לָמוֹ והדומים להם ׳ והא הידיעה כשתבא על אות גרונית בקמץ כמו הָאָרֹן ׀ בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב ׀ וְאֵת יֶתֶר הָאָמוֹן ׀ לְמִנְחַת הָעָרֶב ׀ הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא ׀ הָעָם הַזֶּה ישעיה ט הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה ׀ הָאֱלֹהִים יתרו יח הָאֱמֻנִים עֲלֵי תוֹלָע ׳ וכן תבוא בקמץ על הריש שאיננה מקבלת דגש הָרֹזְנִים בָּעָם ׀ הָרֹאשׁ אֶחָד והקמץ הוא תשלום הדגש ׳ אבל על ההא ועל החית לא ישתלם הדגש ותנקד ההא בפתח כמו הַהֹלֶכֶת לְפָנָי ׀ רְבִיעִת הַהִין ׀ והחית וְהַחֲמֹר הָיָה לָהֶם לַחֹמֶר ׳ וזולתם ועל העין בפתח פעמים כמו הַעֲבֹט ׀ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת ׀ הַעִוְרִים וְהַפִּסְחִים ׳ ועם הכף שתורה על הא הידיעה נְגַשְׁשָׁה כַעִוְרִים קִיר ׀ וכן בפתח הַעֹזְבִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר ׀ הַעֹזֶבֶת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ ׀ הַעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן ׳ וכן עם הלמד שתורה על הא הידיעה עֵינַיִם הָיִיתִי לַעִוֵּר ׀ כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֵינַיִם ׀ וּמָתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לַעֵינַיִם בפתח ׀

איוב כב ירמי' כב · נחמיה ג חגי א · ירמיה ב ירמי' יב · בהעלותך יא · איוב לד · יחזקאל כח חיי כד · איוב ג · קרח יז · שמואל ב · חקת כ מלכים כא · בראשית ד מלכי' יט · תלי' קיד בראשי' ב · שמות ד · מלכים כא · בראשית ב · שמוא' כט שמוא' יד · תולדות כז איוב לז · איוב מ איוב מ · ירמי' ו שמוא' שני יח · מלכים א · מלכי' שני ח תלי' נג · משפטים כב · בא יב ירמיה כב · עזרא ט קרח יז · קהלת ג · איכה ד · מלכים ה שמוא' יג · וישלח לב · פינחס כח כח יח · כי תבא כד · ישעי' מב שמוא' ה · ישעיה כט · משלי ב משלי ב · ישעיה סה · איוב כט שמוא' יז · קהלת יא

וְכִי תַאֲוָה־הוּא לָעֵינַיִם ׀ וְכֶעָשָׁן לָעֵינָיִם בקמץ ׳ ועל החית מצאנו מעטים בקמץ שלא כמנהג ׀ וּמִכָּל הָחַי ׀ וְהָאֲשֵׁרִים וְהָחַמָּנִים ׀ וְהַמִּטְפָּחוֹת וְהָחֲרִיטִים ׳ אבל הָהָר בָּהָר לָהָר נקמצה הא הידיעה עליהם לפי שהא פא הפעל קמוצה נקמצה גם היא להרחיב ׳ ופעמים ההא בסגול והוא כאשר תחלת התיבה קמץ תבוא פעמים בסגול ההא להקל כמו הֶאָמוּר בֵּית יַעֲקֹב ׀ אָבוֹאָה אֶל אִשְׁתִּי הֶחָדְרָה ׀ גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל ׀ הָאִישׁ הָרַךְ בְּךָ וְהֶעָנֹג ׀ וַיָּסַר הֶעָרֹב ׀ אֶת מִזְבַּח יי׳ הֶהָרוּס ׳ וכן יבא סגול עם אותיות כל״ב כשורו על הא הידיעה הנפקדת כמו נָתַתִּי בֶּעָנָן ׀ כֶּעָרִים אֲשֶׁר הָפַךְ יי׳ ׀ כַּהֹלֵךְ בֶּחָלִיל ׀ וּמִי אֹהֵב בֶּהָמוֹן ׀ מִי בֶּחָצֵר ׀ הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים ׳ אבל אם המלה מלה זעירא תנקד ההא בקמץ אף על פי שהמלה קמוצה כי נקל הוא בלשון כמו הָעַי ׀ הָרָךְ ׀ הָהָר יושע ז בָּהָר לָהָר ׳ ועם החית בסגול גם במלה זעירא אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי ׳ לפי שהחית קמוצה מפני ההפסק לפיכך ההא בסגול ׳ וכשתהיה החית פתוחה גם כן ההא פתוחה עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי ׀ והא הֶאָמוּר בֵּית יַעֲקֹב הא הקריאה ׀ וכן הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם ׀ הַדּוֹר אַתֶּם רְאוּ דְבַר־יי׳ ׀ הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח ׀ הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים שיר ח ׀ הַצְּבִי יִשְׂרָאֵל ׀ הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם ׀ עֲלוּ הַסּוּסִים ׀ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ ׀ בֶּן־מִי אַתָּה הַנָּעַר ׳ וכן הבית והלמד והכף כשורו על הא הידיעה הנפקדת ינקדו בקמץ גדול כמו בָּאָרֹן בְּמִצְרָיִם ׀ עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב ׀ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת ׳ ועל ההא ועל החית בפתח כמו כִּי בַהֶבֶל בָּא וּבַחֹשֶׁךְ יֵלֵךְ ׀ וכן כלם ׀

והמם בקמץ קטן על אות גרונית כמו מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב ׀ הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעָט ׀ מֵהֲלָךְ נָפֶשׁ ׳ ואפילו על החית בקמץ קטן כמו מְמֻתִים מֵחֶלֶד וזולתו ׳ ופעמים על החית בחרק ובמלה זעירא כמו אִם מִחוּט ׀ מִחוּץ לְפָרֹכֶת הָעֵדֻת ׀ וכן על הריש בקמץ קטן כמו מֵרוּחַ סֹעָה ׀ מֵרֶשַׁע חֲרֵבָךְ וזולתם זולתי אלה שנמלטו מחבריהם והם בחירק מֵעַצְבֵּךְ וּמֵרָגְזֵךְ ׀ מִרְדֹּף אַחֲרֵי דָוִד ׀ וַיָּשָׁב הָעָם מֵרְדֹף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל ׳ וכן על ההא בחירק כשהוא בשוא לבדו מִהְיוֹת כֹּהֵן ׀ מִהְיוֹתָם בָּא אֶל עֲרֵמַת עֳשָׂרִים ׳ ותבוא ההא שזכרנו שמושה בפתח לבדו לשאלה ׳ גם בלא אות גרונית אם האות שאחריה נקודה בשוא כדי שלא יפגשו שני שואין נעים ביחד ותהיה האות שאחריה פעמים דגושה כמו הַהֲרַב כֹּחַ יָרִיב עִמָּדִי ׀ הַדְּרָכַי לֹא יִתָּכֵנוּ ׀ הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא ׀ ואפשר שיהיה בן הַנְּפָשׁוֹת תְּצוֹדֵדְנָה לְעַמִּי ׳ או היא הא הידיעה הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ יי׳ ׀ הַרְאִיתֶם כִּי שָׁלַח בֶּן־הַמְרַצֵּחַ הַזֶּה ׳ שניהם בדגש הריש שלא כמנהג ׀ ובגעיא הַבְּמַחֲנִים אִם־בְּמִבְצָרִים אלה דגושים ׀ ויש רפים ובגעיא הַבְרָכָה אַחַת הִיא־לְךָ אָבִי ׀ הַמְעָרַת פָּרִיצִים ׀ ובלא געיא הַבְסוֹד אֱלוֹהַּ תִּשְׁמָע ׀ הַמְעַט מִמְּךָ תַּנְחֻמוֹת אֵל ׀ הַמְשֹׁל בָּכֶם

שבעים

בראשי' ג משלי י · כח ג · ישעיה יו' ב ג · מיכה ב · שפטי' טו יושע ז · תבא כח נחמי' ח · מלכים יח · כח ט ירמיה כ · ישעיה ל קהלת ט · אסתר ו ויגש מו · תבא כח שמות ב · ויקרא יט · אחרי מות יז · אחרי מ' יז מיכה ב · שלח טו · ירמיה ב תלים ט · שמוא' שני א' ב לב · ירמיה יט יחזקאל לז · שמואל יז · ויחי כ · בא יב · בא יב · קהלת ו · אמור כב · משלי יב קהלת ו · תלים יז · לך לך יד אמור כד · תלים כה תלים יז · ישעיה יד · שמואל כב · שמואל שני יח · מלכים ב חגי א · איוב כב · יחזקאל יח וישב לז · יחזקאל יב · שמוא' י מלכי' שני ו · שלח יג · תולדות כז · ירמיה ו איוב טו · איוב נג שפטים ט

שבעים איש ׃ הלהרגני אתה אומר ׃ הלעולמים יזנח יי ׃ השכחתם את רעות אבותיכם ׃ הבעד ערפל ישפוט ׃ הכזונה יעשה ׳ ובמקצת הספרים השכחתם בגע׳א ׳ והא השאלה או התמיהה תשמש על העוברים ׳ והבינונים ׳ והמקור ׳ והעתידים כמו הרצחת וגם ירשת ׳ השומר אחי אנכי ׳ המלך תמלך עלינו ׃ התשמר מצותיו אם לא ׃

והוו גם כן תשמש בעוברים ׳ ובבינונים ובעתידי ׳ ובשתוסף וו שירות על העובר׳ תורה לעתיד כמו ושמר יי אלהיך לך ורבים כמוהו ׳ ויש וו על העוברים להוסיף הענין ואיננה מורה לעתיד כמו מי פעל ועשה ׳ אביך הלא אכל ושתה וכן רבים ׳ ואין הפרש בעוברים בנקוד הוו בין עבר ועתיד אלא לפי הענין תכיר ׳ וכל העוברים וו השירות נקודה בשוא חוץ מהנמצאים ומהנמצאות שהוו נקודה בשורק כמו ושמרתם את המצות ׃ וקראתם בשם אלהיכם ׳ לפי ששין ושמרתם וקוף וקראתם שואית לא יתכן לחבר שני שואין נעין באחת ׳ ואם פא הפעל גרונית ותהיה שוא הוו פתח כמו ואכלהו ויכלהו ׃ והקימתי עליהם רעים ׃ והקימותי עליכם צופים ׃ ועבדתם את יי אלהיכם ׃ ועברתם את הירדן ׃ ואכלתם אתו ׃ ואהבך וברכך ׃ ואספתו אל תוך ביתך ׃ ואכלנהו ומתנו ׃ ואסרנוהו לענותו שפטים יו והקימותי את הדבר הטוב אשר דברתי ׳ ואם פא הפעל אחת מאותיות בומף על כל העוברים תנקד הוו בשורק כמו ומלך מלך והשכיל ׃ ופרו ורבו ׃ וברכת את יי אלהיך ׳ לפי שכבד על הלשון שני אותיות בומף בקריאה ׳ אחת כי הוו מאותיות בומף שהם אותיות השפה לכן לא הניעוה בשוא מפני תנועת האות האחרת ונקודה בשורק וקריאת האלף כן היא קריאת הוו הזאת אלף שרוקה בקבלה כמו שכתב המורה רבי יהודה חיוג זל כן ירשנו מקדמונינו דור אחר דור ׳ ואל יקשה בעיניך מלת בפרך וחרומה לה כי הראשונה דגושה והשנית רפויה ׳ אבל כשתהיה הוו קמוצה תקרא וו כי כן תכון הקריאה כמו ראיתי רשעים קבורים ובאו ׃ החצר הפנימית וביתה ׃ יוצא ובא ׃ הקבצו ובאו ישעיה מה ׃ גפרית ומלח ׃ ומתו כל הצאן ויסלח לג ׃ כפתור ופרח ׳ ובאותיות איתן כשתוסיף בהם וו השירות בשתנקד בפתח תורה לעבר ׃ ויאמר יי ׃ ותאמר ברב רכבי אני עליתי ׃ ונאמר אליו ׃ ועל האלף בקמץ ואמר להם ׃ ואדבר אליכם ירמיה ז ואדבר אל העם בבקר ׃ ואדברה ואומרה אל העומד לנגדי ׃ ואברך את יי ׃ ואחללך מהר אלהים ואבדך ׃ ואשלחך בשמחה ובשירים ׳ וכשתבא על האלף בפתח והוא כשהטף בשוא ופתח הוא לעתיד כמו ואחלל שרי קדש ׃ ואני אסבל ואמלט ׃ ואשלם ניחומים לו ולאבליו ׃ ואאלפך חכמה ׃ עמד על רגליך ואדבר אתך ׳ אבל מצאנו שנים הוו

שמות ב תלים עו
ירמיה מד איוב כב
ויסלח לד
מלכים כא
בראשי ד ויסב לז
עקב ח
עקב ז
ישעיה מה
ירמיה כב
כא יב
מלכים יח
ירמיה י ירמיה כג
ירמי ו משפטי כג
דהה יב כא יב
עקב ז תבא כב
מלכים יז
ירמיה לג
ירמיה כג ירמי כג
עקב ח
שמות א
קהלת ח יחזקאל מד
שמואל יח
מלכים כט
תרומה כה
לך לך יב ישעי לז
מקץ מב
תשא לב
יחזקאל כד דניאל י
חיי כד יחזקאל כח
ויצא לא
ישעיה מג ב מג
ישעיה כז איוב לג
יחזקאל א

פתוחה והענין לעבר ואעמד עליו ואמתתהו שענין הפסוק לעבר והיה משפט וו ואמתתהו בקמץ ׳ ואולי בא עתיד במקום עבר כמו שהוא מנהג הלשון במקומות רבים ׃ וכן ואכסך משי שהוו פתוחה והענין עבר ׳ בטרם תבוא ואברכהו קמץ ׃ ואברכהו וארבהו פתח ׳ ואקוה לנוד קמץ ׳ ואקוה שמך פתח ׳ ברוך יי ואעשיר ׳ האלף נחה והוו פתוחה כי המשפט בתנועת האלף ואעשיר ׳ ובנוח האלף הוטלה תנועתה על הוו ואענה את זרע דוד האלף נחה והוו פתוחה כמו שהיתה בנוע האלף כי הענין לעתיד ׳ וכשתהיה יוד איתן שואית ותבוא עליה הוו תנוח היוד ותהיה הוו נקודה בחרק כשתורה לעתיד כמו ויהי מבדיל בראשית א ׃ ויחי עוד לנצח ׃ וישלח את בני ישראל ׃ יפתח וישדד ׃ ויקטר למכמרתו ׃ וכן כשתהיה הוו פתוחה שתורה לעבר כמו כן תנוח היוד בשוא ולא תדגש כמו ויחבר את חמש היריעות ׃ וירקעו את פחי הזהב ׃ ימלאו בו וזולתם יש מהם הוו בגעיא ויש בלא געיא ובכלם לא תדגש היוד ׳ והנגיד רב שמואל זל כתב כי ויחיה ותגדל עמו ׃ ויצוהו יי לנגיד דגושי היוד ולא מצאנו כן בספרים המדויקים ׳ ותן דגושים כשתבוא עליהם וו פתוחה ותדבר מרים בהעלותך יב ׃ ותלקט בשדה ׃ ונספר לו ׳ וכשתורה לעתיד ויהיו אותיות תן בשוא תהיה הוו בשורק כמו ותדבר ישראל ׃ ונבקשנו עמך ׳ והעמידו הוו במאריך ונקדו התיו בשוא ופתח לתפארת המלה ותבקשי ולא תמצאי עוד ׳ וכן אמרו ושבה שביך ׳ הוו מועמדת בגעיא והשין בשוא ופתח ׃ וכן קום ברק ושמע הוו מועמדת בגעיא והשין בשוא ופתח ׳ וו השירות לא תבא על העוברים לא בפתח ולא בקמץ שלא להרבות המשכת התנוע׳ בין תדע ׳ אבל בעוברי׳ בנחי העין ובכפלי׳ שאין תנועתם רבות תבוא עליהם הוו בקמץ בשתעמוד מלה בענינה כמו וסקלתם אתם באבנים ומתו ׃ וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה ׃ וכן כשתעמוד המלה בטעם לבדו ומתו כל הצאן ׃ ושב ורפא לו ׃ וכן בהסמך המלה למלה זעירא כמו ומתנו שם ׃ וכשלא עמדה המלה בענינה ומתו גם שניהם בשורק שהוא במקום שוא ׃ וכן כי שבע יפל צדיק וקם קמץ לפי שעמדה המלה בענינה ׃ וכשלא עמדה המלה בענינה וקם העם הזה ׃ וכן בכפולים ומררהו ורבו ׃ אבל בוקמתם ושבתם לא תבוא עליהם וו קמוצה ופתוחה לרוב המשכת התנועות ׳ ואותיות השמוש שזכרנו פעמים יחסרו ממקומם בהיות הדבר מובן מהענין וסמך הכתוב על המבין כאשר יעשו גם כן במלים חסרים ׃

המם יחסר כמו אלחנן בן דודו בית לחם ׳ רוצה לומר מבית לחם ׃ עד יקום גוי איביו ׳ מאויביו ׃ השמרו לכם עלות בהר מעלות בהר ׃ ושמן על ראשך אל יחסר מעל ראשך ׳ והדומים להם ׃ והשין

שמואל סני א
יחזקאל יו
תלדו כן ישעיה כא
תלים סט ב כב
זכריה יא
מלכים יא
תלים מט וארא ו
ישעיה כח חבקו א
ויקהל לו
פקודי לט ב לט
שמואל סני יב
שמואל יג
רות ב
מקץ מא
ישעיה מ סיר ו
יחזקאל כו
שפטים ה
בלק כג
תצא כב
תצא כב
ויסלח לב ישעי ו
מלכים שני ז
תצא כב
משלי כד
וילך לא
ויחי מט
שמואל סני כג
יושע י
יתרו יט
קהלת ט

והשין כמו והודעת להם את־הדרך ילכו בה · שילכו בה או אשר ילכו בה ׃ לעם עליה אשר עליה ׃ בעבור זה עשה יי לי שעשה יי לי ׃ לכל־יבוא גבורתך לכל אשר יבא ׃ וכל־יש־לו נתן בידו אשר יש לו ׃ ומהם לא נבקש כן נעשה כאשר אתה אומר שנעשה · ויש לפרשו כמשמעו ומהם לא נבקש המשא וכן נעשה כאשר אתה אומר שנשיב להם שדותיהם ׃ ויזבחו ליי ביום ההוא מן־השלל הביאו אשר הביאו ׃ אל הכינותי לו · רוצה לומר אל המקום אשר הכינותי לו ׃ ונדעה נרדפה · שנרדפה ׃ כי לא ידעתי אכנה שאכנה ׃ אל תרבו תדברו שתדברו ׃ מכל לבני ישראל מכל אשר לבני ישראל ׃ כי־על־כן לא נתתיה · כי על כן שלא נתתיה לשלה בני עשתה זאת ׃

והה״א כבר זכרנו חסרונה ׃

והוו כמו חמק עבר ׃ כרע נפל שכב ׃ אשובה ארעה צאנך אשמר ׃ ארדף אשיג אחלק שלל ׃ ראובן שמעון ׃ שמש ירח ׃ ממשא מלך שרים · ורבים כמוהם ׃

והכף כמו כי חטאת קסם מרי בחטאת קסם ׃ לב שמח ייטב גהה בגהה ׃ כדור אל ארץ רחבת ידים · ככדור ׃ נזם זהב באף חזיר · בנזם זהב באף חזיר ׃ עיר פרוצה אין חומה בעיר פרוצה ׃ גור אריה יהודה בגור אריה ׃ יששכר חמור גרם כחמור ׃ כי אשר ראיתם את־מצרים · כאשר ראיתם ׃ תאכל מצות אשר צויתך · כאשר צויתיך ׃

והלמד כמו ויבא ירושלם · לירושלם ורבים כמוהו ׃ ויעקב נסע סכתה · לסכות והדומים לו רבים בתוספת הא בסוף שתחסר הלמד · ופעמים תבא הלמד על מלה נוספת הא כמו ישובו רשעים לשאולה ׃ לצפונה ליום ארבעה־לנגבה ליום ארבעה · ובבראשית רבה וילך חרנה · תני רבי נחמיה כל תיבה שצריך למד בתחלתה נותן לה הא בסופה ׃ סדומה · שעירה ׃ חרנה והא כתיב ישובו רשעים לשאולה · רבי אבא בר זבדא אמר לדיוטא התחתונה של שאול ׃ ושני אנשים שרי גדודים היו בן־שאול · לבן שאול ׃ לא יטמא בעל בעמיו · לבעל בעמיו ׃ לראות פני · לפני ׃ וכל הלך בשררות לבו אמרו לא־תבא עליכם רעה · ולכל הולך ׃ ולמד למנאצי שזכר בפסוק עומדת במקום שנים ׃ ודוד הגיד לאמר אחיתופל בקשרים · ולדוד הגיד ׃ כל־אלה בני מכיר אבי־גלעד · פירושו כל אלה הערים לבני מכיר אבי גלעד ׃

והבית אין אלהים כל־מזמותיו · בכל מזמותיו ׃ ומראה ולא בחידות · ובמראה ולא בחידות ׃ משכתיך חסד · בחסד או משכתי לך ׃ זכרה ירושלם ימי עניה · בימי עניה ׃ הנמצא בית יי · בבית יי ׃ אך לא יעשה בית יי · בבית יי ׃ לזנות בית אביה · בבית אביה ׃ ויימת סלד לא בנים · בלא בנים ׃ ירחצו־מים · במים ׃ כתוא מכמר · במכמר ׃ ויקברוהו ביתו · בביתו ׃ כי ששת ימים עשה יי · בששת ימים ׃ מי אנחמך · במי אנחמך ׃ ישכן חצריך · בחצריך ׃ ואני תפלה בתפלה · כלומר עומד הייתי בתפלה לאל שיצילני · ויש שזכרו אות השמוש בסמוך ועומדת במקום שנים כמו וכל הלך בשרירות ׃ בישישים חכמה וארך ימים תבונה ובאורך ימים והדומים להם ׃

וכן מחסרון המלים בזכור המלה בסמוך כמו וכבודי לאחר לא־אתן ותהלתי לפסילים · ולא תהלתי ׃ לא רבים יחכמו וזקנים יבינו משפט · ולא זקנים ׃ כי לא לנצח ישכח אביון תקות ענוים תאבד לעד · ולא תקות ענוים ׃ יחי ראובן ואל ימות ויהי מתיו מספר · ואל יהי ׃ ואשאלם וישיבו דבר · ולא ישיבו דבר כי זכר למעלה ואין איש ואין יועץ ׃ ולא למדתי חכמה ודעת קדשים ארע · ולא דעת ׃ מתיך בחרב יפלו וגבורתך במלחמה · ומתי גבורתך ׃ ויש מהם נשים וישימו בנים · נשאו נשים כי זכר למעלה נשאו נשים נכריות ׃ מדוע שובבה העם הזה ירושלם · עם ירושלם ׃ הנה ארון הברית אדון כל־הארץ · ארון אדון כל הארץ או ברית אדון כל הארץ ׃ לא אמוט רבה · מטה רבה ׃ כסאך אלהים עולם ועד · כסאך כסא אלהים ׃ כי־טוב חסדך מחיים · מחסד חיים ׃ וכן בחסרון המלים בהתבונן הענין מהמלה הסמוכה לה זולתי זכר המלה החסרה בסמוך ואני תפלה איש תפלה ׃ כי חמודות אתה · איש חמודות ׃ ופי־מרמה · ופי איש מרמה ׃ שקר מזין על לשון הות · איש שקר ׃ הנני אליך זדון · איש זדון או הוא תאר ׃ כי נפש הוא חובל · חיי נפש ׃ כי האדם עץ השדה · כי חיי האדם ׃ מה אתם · מה אתם אומרים ׃ ימותו אנשים · אנשים בחורים ׃ בא באנשים · באנשים זקנים ׃ מלבשים בגדים · בגדים חמודות ׃ זרע אנשים · אנשים כשרים וטובים ׃ ומי מלא ימצו למו · מי כוס מלא ׃ פתח שער הפנימית · שער החצר הפנימית ׃ באכלי שלחנך · באכלי לחם שלחנך ׃ בעצבון תאכלנה · תאכל לחמה או פריה ׃ אשישי ענבים · יין ענבים ׃ ואכלו איש־גפנו ואיש תאנתו · פרי גפנו ופרי תאנתו ׃ ואני זאת בריתי · פירושו ואני הבטחתים ׃ ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה · ואנכי מחשבתי באה או העת באה ׃ וכן הנה באה ונהיתה · פירושו העת באה ופירוש ואנכי מעשיהם אהיה עם מעשיהם וידעתי מחשבותיהם · והכנוי כנגד הגוי שזוכר אחר כן או כנגד אותם שזכר המתקדשים ׃ אשר לתתי־לו בשרה · אשר חשב שאתן לו שכר בשורה ׃ ולחם אמר לו · אמר לתת לו ׃ ותלבש אסתר מלכות · בגדי מלכות ׃ שפטו יתום · משפט יתום ׃ ריבו אלמנה · ריבו ריב אלמנה ׃ הנה בטני כיין לא יפתח

בגאף

בנאד יין ׃ והוא איש אחד לא גוע בעונו ׳ לא גוע [יהושע כב]
לבדו ׃ לא אחת ולא שתים ׳ לא אחת לבדה ולא [מלכים שני ו]
שתים לבדן ׃ ומאכלו בריאה ׳ שה בריאה ׃ כעדר [חבקוק א]
הקצובות ׳ העזים הקצובות ׃ כי כסלי מלאו נקלה ׳ [שיר ד תלים לח]
נגע ונקלה ׃ והמזלג שלש השנים ׳ בעל שלש [שמואל ב]
השנים ׃ ושמח לבם כמו יין ׳ כמו אם שתו יין ׃ [זכריה י]
לץ היין ׳ שותה היין ׃ ואף כי היין בוגד ׳ שותה [משלי כ חבקוק ב]
היין ׃ יושב אהל ומקנה ׳ ורועה מקנה ׃ כצמר יהו׳ [בראשי׳ ד ישעי׳ א]
כצמר הלבן ׃ הנותן שלג כצמר ׳ כצמר הלבן ׃ [תלים קמז]
ויש בעדרו זכר ׳ זכר תמים ׃ ויגז את ראשו ׳ את [מלאכי א איוב א]
שער ראשו ׳ ויאכלו את המועד ׳ זבחי המועד ׃ [דברי הימים שני ל]
היעזוב מצור שדי ׳ היעזוב מים מצור שדי ׃ ולא [ירמיה יח]
עליתם בהר לאמר ׳ כשירד בהר לאמר אנכי ׃ [ואתחנן ה]
למועד אשר שמואל ׳ אשר נתן לו שמואל או אשר [שמואל יג]
יעדו ׃ ואת רעבון בתיכם ׳ ואת שבר רעבון בתיכם [מקץ מב]
׃ חמור לחם ׳ נושא לחם או משא חמור להם ׃ [שמואל יו]
ונאד יין ׳ שהיה בו היין ׃ וחמת מים ׳ שהיה בו מים ׃ [שמוא׳ יו וירא כא]
וכן ואיפה אחת קמח ונבל יין ׳ ונבל אחד יין ׃ סאה [שמואל א]
סלת וסל מצות ׳ וזה הסמיכות שסומכין הכלי אל [מלכים שני ז]
מה שיש בו הוא הרבה בלשון ׃ יי אותי כגבור עריץ [ירמיה כ]
׳ נתן אותי ׃ לא אוכל און ועצרה ׳ נשוא און עם [ישעיה א]
עצרה ׃ חזק למלחמה יכשילך האלהים ׳ פן יכשילך [דברי הימי׳ שני כה]
׃ בן חכם מוסר אב ׳ יקח מוסר אב ׃ ענתות לך על [משלי יג מלכי׳ ב]
שדך ׳ איש ענתות ׃ דמשק אליעזר ׳ איש דמשק ׃ [לך לך טו]
תועבה יבחר בכם ׳ איש תועבה ׃ ושנים חדשים [ישעי׳ מא מלכי׳ ה]
בביתו ׳ איש בביתו ׃ עמו הראובני והגדי לקחו [יהושע יג]
נחלתם ׳ פירושו עם חצי שבט מנשה האחד שזכר ׳
ולפי שזכר לתשעת השבטים וחצי שבט המנשה סמך
ולא זכר חצי האחר ואמרו עמו כאלו זכרו ׃ הבט
ימין וראה ׳ כמו הבט ימין ושמאל כי מהאחד יובן [תלים קמב]
האחר והרי הוא כאלו זכרו ׃ וערום אשוב שמה ׳ [איוב א]
אל המקום הידוע והוא הקבר ׃ ועל כל המעשה שם ׳ [קהלת ג]
במקום הידוע והוא מקום המשפט ליום הדין ׃ ותכל [שמוא׳ שני יד]
דוד ׳ נפש דוד ׃ ותחס עליך ׳ ותחס נפשי או עיני ׃ [שמואל כד]
וטמא ראש נזרו ׳ שער ראש נזרו ׃ ויכשילום [נשא ו]
בדרכיהם שבילי עולם ללכת נתיבות דרך לא סלולה [ירמיה יח]
׳ לעזוב שבילי עולם ללכת נתיבות דרך לא סלולה ׃
וכן ויכשילום חסר המכשילים והם נביאי השקר ׃
נגיד חסר תבונות ורב מעשקות שנא בצע יאריך ימים [משלי כח]
פירושו נגיד חסר תבונות ורב מעשקות ימות במהרה
אבל נגיד שונא בצע יאריך ימים ׃ וכן ובשנת חמש
ליורם בן אחאב מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה ׳ [מלכים שני ח]
פירושו ומת יהושפט ׃ ויאמר ליוסף ׳ האומר ׃ ויגד [ויחי מח ויחי מח]
ליעקב ׳ המגיד ׃ כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר [צו ז]
יקריב ממנה אשה ליי ׳ הכהן המקריב ׃ אם יחרוש [עמוס ו]
בבקרים ׳ החורש ׃ כאשר ישבור את כלי היוצר ׳ [ירמיה יט]
כאשר ישבור איש ׃ ויימד שש שעורים ׳ שש מדות [רות ג]
שעורים ׃ מי ליי אלי ׳ יבא אלי ׃ כי ביי נשבעתי כי [תשא לב]
אינך יוצא אם ילין איש אתך הלילה ׳ כי אם אינך [שמואל שני יח]
יוצא ׃ וצמית והלכת אל הכלים ׳ ואם צמית ׃ ותמאן [רות ב שמות ד]

לשלחו ׳ ואם תמאן ׃ ונתן לכם יי לחם צר ׳ ואם [ישעיה ל]
נתן ׃ נחלתך ונלאה אתה כוננתה ׳ ואם נלאה אתה [תלים סח]
כוננתה ׳ וכן מנהג העברים לדבר לשון נקבה במקום
שאין בו זכר לנקבה ׳ אבל הוא בחסרון העדה או
האמירה או ההליכה ׳ ותכונת הענין כמו שיזדמן בענין
ויובן החסרון ההוא מהענין כמו ותהי ישראל ׃ ותהי
ארם ׳ רוצה לומר עדת ישראל עדת ארם ׃ וכן [שמואל שני ח]
ותעל הצפרדע וארא ח וצפרדע ותשחיתם ׃ [תלים עח]
ותהי הכנם וארא ח בזאת יבא אהרן ׃ בזאת תדע ׃ [אחרי מו׳ יו וארא ז]
בזאת ובזאת דברה הנערה ׃ כי מרה תהיה באחרונה [מלכי׳ ב ה שמוא׳ ב ב]
רוצה לומר אהבת המלחמה או אבילת החרב ׃ הלא
היא כתובה על ספר הישר ׃ כי תועבה היא למצרים [יהושע י מקץ מג]
׃ והיא לא תצלח ׳ ההליכה ׃ וכן ותהי חק בישראל ׳ [שלח יד שפטי׳ יא]
הליכת בנות ישראל לתנות לבת יפתח ׃ על כן היתה [שמואל י]
למשל ׳ כלומר האמירה הזאת ׃ ותצר לדוד מאד ׳ [שמואל ל]
היתה צרה לדוד מאד ׃ לא אחת ולא שתים ׳ לא [מלכים שני ו]
פעם אחת או אזהרה אחת ׃ לעשות קטנה או גדולה [בלק כב]
׃ כי מי בז ליום קטנות ׃ או מה יענך אביך קשה ׳ [זכריה ד שמואל כ]
אמירה קשה ׃ וידבר אתם קשות ׳ אמרות קשות ׃ [מקץ מב]
ועשיר יענה עזות ׳ דברות עזות ׳ וכן כל אחד ואחד [משלי יח]
יובן החסרון לפי מקומו ׳ וכן בלא חסרון במקום שיש
בו זכר לזכר ולנקבה כמו פי בתי ערי הלוים היא [בהר כה]
אחזתם ׳ מלת היא שבה אל אחזתם לא על בתי ׳
ואף על פי שאינו מבואר הענין בלשון כל כך ׳ כי מן
הנהוג היה לו לומר הכנוי על בתי לא על אחזתם כמו
כי אחזת עולם היא להם ׳ כי הוא שב אל השדה לא [בהר כה]
אל האחזה וכן המנהג ברוב ׳ כמו היא אחזתם ׃ וכן [בהר כה]
כי הוא חלקך בחיים ׳ כי הוא מדבר על האשה ואמר [קהלת ט]
הוא ׳ אבל נאמר כי הוא שב אל חלקך שחלק לשון
זכר ואין כן אני חלקך ׳ ומפני זה צריך להתבונן [קרח יח]
מאד בלשון ולהושיבו על אופניו כפי היכולת ׳ ולא
לאמר לשון נקבה על זכר ולשון זכר על נקבה ׳ וכן
כשיהיה זכר ונקבה באחד יפול הלשון על הקודם אם
זכר אם נקבה כמו תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי [אסתר ז]
בבקשתי ׃ ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי ׃ [אסתר ט]
ותדבר מרים ואהרן ׃ ותאכל היא והוא ׃ כאשר [בהעלותך יב מלכי׳ יז]
קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה ׃ ומה [אסתר ט]
שאמר ונאסף שמחה וגיל ׳ ענינו דבר שמחה ׳ כמו [ישעיה יו]
כי יהיה נערה כמו שפירשנו במלת פעלה ׃ [כי תצא כב]
וכן כאשר הפעל באחרונה יפול על הדבק בו
כמו הנה אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה ׃ את [ירמיה ז]
שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה ׃ גרי ביתי [יחזקאל לה]
ואמהותי לזר תחשבוני ׃ אבל צרה וחבלים אחזתה [איוב יט ירמיה מט]
כיולדה ׳ פירושו צרה עם חבלים והוו כמו הווין
שעניינם עם כמו שכתבנו והצרה היא העקר ׳ לפיכך
נפל הענין על הצרה ואמר אחזתה ׃
וכן בזכור שני דברים הנסמכים זה על זה הענין
נופל על הקרוב כמו קשת גבורים חתים ׳ [שמואל ב]
חתים נופל על גבורים אף על פי שהענין היה מורה
על קשת ׃ וכן נגע צרעת כי תהיה באדם ׃ קול נגידים [תזריע יג איו׳ כט]

נֶחְבָּאוּ ׃ רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ ׃
וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵר ׃ קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה ׃

ונמצאנו בטור הזה שהוא בנין הקל שזכרנו מלה מורכבת מעבר ובינוני וְהִיא יוֹשֶׁבֶת ׃
יָשַׁבְתְּי בַּלְּבָנוֹן ׳ שהיא מורכבת מן יוֹשֶׁבֶת וְיָשַׁבְתְּ ׳ ר״ל שישבה ויושבת עדיין ׃ וכמו מְקֻנַּנְתְּי בָּאֲרָזִים ׳ שהיא גם כן מורכבת מן מְקֻנֶּנֶת וְקִוַּנְתְּ ׳ רוצה לומר שקננה ומקננת עדיין ׃ וכן שֹׁכַנְתְּי עַל מַיִם רַבִּים ׃ וכן וְיוֹלַדְתְּ בֵּן ׳ כי ללשון שזכר הִנָּךְ הָרָה יפול לשון יוֹלֶדֶת הנך הרה ויוֹלֶדֶת בן ׳ והרכיב בו לשון וְיָלַדְתְּ כי הלידה על העתיד כי עדין לא ילדה ׳ ויש אומרים כי אלה המלות שזכרנו אינם מורכבים אלא שהם פעל עבר מבנין פועל הכבד ׳ ורבי יונה המדקדק אמר כי השוא להריץ המלה ואינם כי אם בינונים והיו ראוים להיות יוֹשֶׁבֶת מְיוֹלֶדֶת ולהריץ המלה אל אשר לפניה החליפו הסגול בשוא וכן מְקֻנַּנְתְּי בָּאֲרָזִים ׃ כמו שעשו באַל תּוֹסְףְּ עַל־דְּבָרָיו ׃ וַיֵּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי ׃ וַיֵּשְׁתְּ מִן־הַיַּיִן ׳ שהיו ראויים תּוֹסֶף וכן וַיֵּשְׁתְּ וַיֵּשֶׁב על משקל וַיִּבֶן ׃ וַיִּקֶן ׳ וכן כתב רבי יהודה המדקדק כי השוא השני אשר בוַיִּשְׁבְּ ׳ וַיֵּשְׁתְּ ׳ אַל תּוֹסְףְּ ׳ וַיִּפְתְּ מתנועע ׳ ואם כדבריהם היו בית בֵּן ׃ ובית בַּלְּבנון ובית בָּארזים ובית בַּסתר רפים אם שוא תיו וְיוֹלַדְתְּ יוֹשַׁבְתְּ מְקֻנַּנְתְּ וַיִּפְתְּ נעים כדברי רבי יונה שאמר כי להריץ המלה אל אשר לפניה באו כן ואם כן הם נעים ׳ וכן לדברי רבי יהודה ח״ג שאמר כי השוא השני אשר בויפת מתנועע ׳ ואם הם נעים כדבריהם הביתין הם רפין במשפט כל שוא נע על אות בגד כפת כמו שאנו עתידים לכתוב בגה ואינם כי אם דגושים ׃ ומלת וְאֵסָעֲרֵם עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם ׳ אמרו שהיא מורכבת מזה הטור ומהטור השלישי שהוא פִּעֵל הדגוש ׳ והנכון מה שפירש אדוני אבי ז״ל בספר זכרון כי הוא כלו מהקל ואף על פי שהוא בודד פירושו וְאֵסָעֵר עִמָּם כמו יְשֻׂשׂוּם מִדְבָּר וְצִיָּה שפירושו ישושו עִמם ׳ ואמר וְאֵסָעֲרֵם ולא אמר וְאֶסְעָרֵם כמשפט כדי להרחיב על העין ולהקל מעליה ׳ ונקדו האלף בצרי והסמך בקמץ להאריך המלה ולהרחיבה עוד ׳ וענין הפסוק אני אהיה מסתער עמם בגלות כענין בְּכָל־צָרָתָם לֹא צָר ׃ ומלת וְנֵאשֲׁאַר אָנִי ׳ אמרו שהוא מבנין נפעל והאלף נוסף ומשפטו ונשאר אני ופירושו ונשאר עצמי ׳ והנכון שיהיה מזה הטור ויהיה מורכב בנון התפארת בנון נַעֲשֶׂה אָדָם ׳ ובאלף המדבר בעדו אף על פי שהאחד יספיק ׃

תמו עניני הקל

הנה הודעתיך סבות העוברים והבינונים והעתידים ושמושם ׳ ושמוש האותיות המשמשות ׳ ופתוחי האבנים בטור הזה וממנו תלמוד לכל הטורים

ועליו הטור השני נקרא בנין נפעל

והוא כלו פָּעוּל ואין בו פוֹעֵל כי הפועל הוא הטור הראשון ׳ וזה הטור הוא הפעול מכח הראשון כי אם תאמר על הפוֹעֵל פָּקַד תאמר על הפָּעוּל נִפְקַד ׳ ואם תאמר על הפועל לעתיד יִפְקוֹד תאמר על הפעול יִפָּקֵד ׳ אבל הבינוני שהוא גם הוא פָּעוּל הוא פעול בזמן הווה והוא כדמות תאר ׳ והעוברים בתוספת נון בראש האבנים לאות הבנין וכן הבינונים ׳ אבל בעתידים נגרעה נון הבנין ושמו תחתיה הא בעתידי הצווי והדגישו פא הפעל למגרעת נון הבנין ועשו כן בעבור שלא ידמה הצווי לעבר ׃ ובאו מהם במשפטם באו וְנִלְווּ אֶל־יְיָ ׃ וְנִקְבְּצוּ שָׁמָּה והם צווי לרבים שניהם נלוו ונקבצו ׳ ובאו על תכונתם להורות כי כן היה המשפט בכלם לולי דמיונם אל העוברים ׳ וכן המקור בא כמשפטו בנון נִשְׁאוֹל נִשְׁאַל דָּוִד ׃ וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים ׃ אִם נִלְחוֹם נִלָּחֵם בָּם ׃ אַךְ נִגּוֹף נִגָּף ׳ אלו באו על תכונתם ׳ ונמצא גם בחסרון ההא בהתחבר עליו בית השמוש וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ ׳ שהיה ראוי וּבְהִכָּשְׁלוֹ ׃ וכן בְּבוֹא כָל־יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת ׳ משפטו לְהֵרָאוֹת ׃ לַעֲנוֹת מִפָּנַי לְהֵעָנוֹת ׃ בֵּעָטֵף עוֹלֵל וְיוֹנֵק ׳ בְּהֵעָטֵף ׃ בֵּהָרֵג הֶרֶג בְּתוֹכֵךְ ׳ בְּהֵהָרֵג ׳ ונמצא עם ההא בחולם הִנָּתֹן תִּנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת ׃ כִּי הִנָּתֹן יִנָּתֵן בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל ׃ וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל ׃ הֵאָסֹף יֵאָסֵף עָלֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל ׃ הַאִדָּרשׁ אִדָּרֵשׁ ׳ ונכתבה האלף במקום הא כי כבד על הלשון לקרוא שני ההין כאחת ׳ אבל רבי יהודה המדקדק כתב כי האלף למדבר בעדו ואמר כי הוא מבנין התפעל ומשפטו אֶתְדָּרֵשׁ וכן אִדָּרֵשׁ ׳ ובא כפול כמו הָאַבֵּה אַבֵּה אָבִי ׳ וכן העתידים עתידי א״יתן באו בחסרון נון הבנין להקל מפני אותיות א״יתן הנוספות ׳ ונדגשה פא הפעל בהם גם כן לחסרון נון הבנין ׃

והאבן הראשה שבטור הזה נמצאת בפסוק אחד על שני הפנים בקמץ ובחולם נִכְתָּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנַחְתּוֹם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ ׃ וכן בחולם וְנַהֲפוֹךְ הוּא אסתר ט וְנַעְתּוֹר לָהֶם ׃ נִמּוֹל אַבְרָהָם ויתכן היות ונהפוך הוא בינוני ׳ ובא הבינוני ביוד נוסף נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ ׳ או תחסר תיו הנקבה ומשפטו נֶאְדֶּרֶת ׃

ומתקני הנקוד שמו הפרש בין האבן הראשה והבינוני היחיד כי קריאתם אחת ונקדו עין הפעל באבן הראשה בפתח גדול זולתי אם הוא בהפסק ׃ ובא בזקף קמץ עַד־אֶחָד לֹא נֶעְדָּר ׳ משפטו יִתֵּן לָאוֹר לֹא נֶעְדָּר ׳ ובאו מעטים גם בלא הפסק קמוצים כמו שבא גם כן פָּעַל קמץ במקומות כמו שכתבנו ׃ וְהוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאָר ׃ נִכְתָּב וְנֶחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ ׃ וְחֻבַּר הַקִּנִּי נִפְרָד מִקָּיִן ׃ כִּי־כָּתָב אֲשֶׁר־נִכְתָּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנַחְתּוֹם ׃ וְנִקְדַּשׁ בִּכְבוֹדִי ׃ חָיוֹ יִחְיֶה כִּי נִזְהָר יחזקאל ג וְלֹא נִזְהָר ׃ וְהָעָם לֹא נִזְהָר ׃ וְהוּא נִזְהָר נַפְשׁוֹ מִלֵּט ׃ נִצַּב יְמִינוֹ כְּצָר ׃ אֶל־מִקְדָּשַׁי כִּי־נִחָל ׃ נוֹלַד רָשׁ ׃ והוא בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח

תלים לב
מלכי׳ יז ירמיה י
שפטים ד
ירמיה כב
ירמיה כב
ירמיה כא
לך לך יז
ירמיה כב
משלי ל חקת כא
כא ט
זכריה ז
ישעיה לה
ישעיה סג
יחזקאל ט
בראשית א

ירמיה נ יואל ג
שמואל כא
אסתר ג שפטי׳ יא
משפטים כ
משלי כד
וילך לא
כא י
איכה ב
יחזקאל כו
ירמיה לח ב לא
קדושי׳ יט שמואל ב יז
יחזקאל יד
מלכים שני ו
אסתר ח
ד״ה ס לך לך יז
בשלח טו
שמואל שני יז
בראשית ג
מקץ מב אסתר ב
שפטים ד
אסתר ח תצוה כט
יחזקאל לג ב לג
יחזקאל לב איכה ב
יחזקאל כב קהלת ד

נִלְקָח ׳ ואפשר שיהיו אלו בינונים אבל קרוב ענינם הוא לעבר ׳ ונקדו ע׳ין הפעל בבינוני בקמץ זולתי אם הוא נסמך כמו וְנֶאֱמַן־רוּחַ ׀ נִלְעַג לָשׁוֹן ׀ בֶּן נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת ששרשו עוה מן עִוְּתָה וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה ׀ מְעֻוָּת לֹא־יוּכַל לִתְקֹן ׀ אֵת אֲשֶׁר עִוְּתוֹ ׳ ורוצה לומר בן מְעֻוַּת בעבור המרדות שאתה מורד ׳ ויש אומרים כי נעות לנקבה ושרשו עוה ובן הוא סמוך לנעות ׳ ואמרו זה בעבור שמצאו בו נקוד סגול כדרך הסמוכים אף על פי שאינו במקף כמו בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית ׀ מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה ׳ והנקבה הנסתרת שתאמר עליה בעבר נִפְקְדָה אם בהפסק תאמר נִפְקָדָה ׳ ובן הבינונית נִפְקָדָה בהפסק ובלא הפסק ׳ אבל מתקני הטעמים שמו הפרש ביניהם כי בנפקדה שהוא עבר הטעם בע׳ין הפעל והוא מלע׳יל כמו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה ׀ וכן בלא הפסק בהעמדת טעם וְנִקָּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב בטרחא ובינוני הטעם בלמד הפעל והוא מלרע כמו רוּחַ נִשְׁבָּרָה ׀ והרבים נפקדים בקמץ זולתי מעטים באו בשוא הַכְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נִטְמְאִים ׀ הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן ׀ נֶחְבְּאִים בַּמְּעָרָה ׀ הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי ׳ וכתב רבי יעקב בן אלעזר כי אלה שהם בשוא הנפרד מהם בצרי נִטְמֵא ׀ נֶחְבֵּא ׀ נִמְצֵא ישעיה סה ׳ ואשר הם בקמץ הנפרד מהם בקמץ ׀ נִטְמָא ׀ נֶחְבָּא ׀ נִמְצָא ׳ כי זה המשפט גם כן בשמות כמו מן מוֹפֵת ׀ מוֹפְתִים ׀ מוֹקֵשׁ יעקב ׀ מוֹקְשִׁים תלים סד מוֹעֵד ׀ מוֹעֲדִים ׳ ומן מוֹלָד מוֹשָׁב מוֹצָא מוֹלָדִים מוֹשָׁבִים מוֹצָאִים ׳ וכן הכנויים והסמוכים מזה הבינוני ׀ יש בשוא עֵינֵי בְּנֶאֶמְנֵי־אֶרֶץ ׀ נִדְּחֵי עֵילָם ׀ לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְּחוֹ ׀ ובא קל נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס ׳ והראוי בדגש לחסרון נון פא הפעל וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל ׀ ובקמץ אֲקַבֵּץ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו ׀ כָּל־נִמְצָאֶיךָ אֻסְּרוּ יַחְדָּו ׀ יְגוּרוּ בָךְ נִדָּחַי ׀ ונכנס הקמץ בדגש בְּאֵין מַעְיָנוֹת נִכְבַּדֵּי מָיִם ׀ לְהָקֵל כָּל־נִכְבַּדֵּי אָרֶץ ׳ ואפשר שיהיה מזה הדגוש אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ לפיכך הוא פתח ׀

והעתידים הִפָּקֵד בצרי ואם מלע׳יל בסגול ׀ הִשָּׁמֶר לְךָ ׀ הִשָּׁמֶר מֵעֲבוֹר הַמָּקוֹם הַזֶּה ׳ וכן המקור בצרי הִשָּׁמֵד תִּשָּׁמֵדוּן ׳ ומלע׳יל בסגול ׀ וכן עם כנוי הנמצא עַד הִשָּׁמְדָךְ ׀ ובמשקלו בְּיוֹם הִבָּרַאֲךָ כּוֹנָנוּ ׳ אלא שנפתחה הריש מפני תנועת האלף בשוא ופתח להרחיב עליה ׀ וכן יַעַן הִזָּכֶרְכֶם בַּכַּף תִּתָּפֵשׂוּ ׀

איתן אֶפָּקֵד האלף בסגול ברוב כדי שלא יתערב עם היוד ׳ ופעמים בחירק אִוָּלֶד בּוֹ ׀ אִנָּבְאִ אִשָּׁבֵעַ ׀ כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים ׀ הַאִדָּרֵשׁ אִדָּרֵשׁ ׀ וּמִן־אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ ׀ אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה ׀ כֵּן אִשָּׁפֵט אִתְּכֶם יחזקאל כ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם ׀ עִמָּם אִכָּבֵדָה ׀ אִקָּרֶה כֹּה בלק כג אִמָּלְאָה הָחֳרָבָה ׀ וְאִנָּקְמָה נְקַם־אַחַת מִשְּׁתֵי עֵינַי ׀ אִמָּלְטָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי ׀ ובא מלרע אִמָּלְטָה נָא

יחזקאל לג
משלי יא ישעי׳ לג
שמו׳ כ אסתר א
קהלת א קהלת ז
אמור כב
במדבר א
תלים לד
ישעיה ג
תלים כא
יחזק׳ כ אסתר א
יושע י ירמיה יד
ירמיה ב ויקא לא
הושע ב שמו׳ י
מקץ מד ראה יג
כא יא
וארא ט בראשי׳ א
תלי׳ קא ירמי׳ מט
שמואל שני יד
תלים קמז
תלים קמט
ישעיה כו י ב כב
ישעי׳ יז משלי ח
ישעיה כ ג
כתבים ל
חיי כד מלכי׳ שני ו
ואתחנן ד
כי תבא כח
יחזקאל כח
יחזק׳ כא
איוב ג
וירא כא שמו׳ כז
יחזק׳ יד תלים יח
תבוא ל
שמו׳ יב שמו׳ שני ו
יחזק׳ כו שפטים יז
שמו׳ כא וירא יט

שָׁמָּה ׀ ויתן בחירק יִפָּקֵד תִּפָּקֵד נִפָּקֵד בצרי כלם ׀ וישובו סגול בהיותם מלע׳יל אִוָּלֶד בּוֹ ׀ וְתִשָּׁבֶר כַּד עַל הַמַּבּוּעַ ׀ וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו ׀ ובא פתח גדול תחת פתח קטן במלת הַלְמַעַנְךָ תֵּעָזַב אָרֶץ ׀ וכן בא בפתח ומלרע וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם ׀ וְכָל מִקְנְךָ תִּזָּכֵר ׀ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה ׀ וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ יושע ב תִּשָּׁבַר וְתִשָּׁכַב ׳ ובאו בהפסק ובפתח ׳ והם מאשר באים בלא הפסק בצרי וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמַל ׀ שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ כי תשא לא וַיֵּצֵא אֶל בֵּיתוֹ וַיֵּחָנַק ׀ וַיֵּחָזֵק בִּכְנַף מְעִילוֹ וַיִּקָּרַע ׀ אֲשֶׁר יָלְדָה אֵשֶׁת אוּרִיָּה לְדָוִד וַיֵּאָנַשׁ ׀ וַיִּשָּׁכַב וַיֵּרָדַם ׳ ואם למד הפעל גרונית בצרי עם הולד נח בקריאה ׀ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ ׳ או בפתח כשאינו בהפסק בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ ׀ וַתִּבָּקַע הָעִיר ׳ ולרבות תִּפָּקַדְנָה בפתח ובהפסק בקמץ ׳ ובאו בהפסק בפתח והם מאשר בלא הפסק בצרי וְאָזְנֵי חֵרְשִׁים תִּפָּתַחְנָה ׀ בְּרַגְלַיִם תֵּרָמַסְנָה ׀ בַּחֶרֶב תֵּהָרַגְנָה יחזקאל כו וּנְשֵׁיהֶם תִּשָּׁכַבְנָה ׀ וְהַנָּשִׁים תִּשָּׁכַבְנָה ׀ וְקַשְּׁתוֹתָם תְּשַׁבַּרְנָה ׀ רַק בַּיְאֹר תִּשָּׁאַרְנָה ׀ עַל־צַד תֵּאָמַנָה ׳ והיתה הנון ראויה להדגש לחסרון נון השרש ׀ וּבְגָדָיו לֹא תִשָּׂרַפְנָה ׀ כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה ׀ וִידֵי עַם־הָאָרֶץ תִּבָּהַלְנָה ׀ ומלת נְגֹאֲלוּ בַדָּם הורכבה משני טורים מהטור הזה ומהטור הרביעי ׳ ועשו כן כי כן יתכן במלה סבת שני הטורים סבת הטור הזה שנגואלו בדם מעצמם מבלתי פועל זולתם ׳ וסבת הטור הרביעי שיתכן שֶׁגֵּאֲלוּ אותם אויביהם בדם והנה הם גֹאֲלוּ על ידם ׀ וכן כִּי כַפֵּיהֶם נְגֹאֲלוּ בַדָּם ׀ חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ ׳ כל אחד שופך דם חברו והנה כל אחד מהם נגאל בדם עצמו וגואל בדם חברו ׀ וכן וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם ׳ שראוי להיות ונתכפר כי דגש הכף לחסרון תיו התפעל ׳

והנה הוא מורכב מזה הטור והטור השמיני שהוא התפעל ׀ וכן וְנִוַּסְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים שהיה ראוי וְנִתְוַסְּרוּ ׀ וכן וְאֵשֶׁת מִדְוָנִים נִשְׁתָּוָה והוו היתה ראויה להדגש ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי נמשך לנפעל כרפיונו ׳ והטור הזה אם פא הפעל אות גרונית תאמר בעוברים נון נפעל בסגול ׀ מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד ׀ נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ ׀ וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ ׳ הנון בסגול ופא הפעל בשוא וסגול או בשוא לבדו כמו וּבְאַבִי נֶעְבָּר ׀ וְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ ׳ וכן הרבים פא הפעל בשוא לבדו כמו לְקַשׁ נֶהֶפְכוּ לוֹ אַבְנֵי־קָלַע ׀ וְזֶה אָהַבְתִּי נֶהְפְּכוּ־בִי ׀ נֶחְמְסוּ עֲקֵבָיִךְ ׳ ויש שינקד פא הפעל סגול וע׳ין הפעל שוא נח כמו כִּי נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ צִירֶיהָ ׀ הָחֳרֵב נֶחֶרְבוּ הַמְּלָכִים ׀ נֶעֶרְמוּ מַיִם ׀ נֶהֶרְסוּ מַמְּגֻרוֹת ׀ וכן הנקבה נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים ׀ וְלֹא נֶאֶמְנָה אֶל־אֵל רוּחוֹ ׀ ובא פא הפעל בשוא וסגול במלת כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָסָה מפני ההפסק ופעמים תנקד נון נפעל בפתח כמו וְנַחֲבֵתֶם שָׁמָּה ׀ לָמָּה נַחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ ׳ וכן בבינונים אם פא הפעל גרונית נון נפעל בסגול ופא הפעל בשוא וסגול כמו בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא ׀ מֵימָיו נֶאֱמָנִים ׀ ובשוא לבדו נֶאְזָר בִּגְבוּרָה ׀ נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ ׀ וכן

איוב ג קהלת יב
חיי כה
איוב יח
מלכים יב
תשא לד בלק כה
יחזקאל לב
וירא כא
שמואל שני יז
שמואל טו
שמו׳ שני יב יונה א
יחזקאל מו
מלכים שני ב
מלכים שני כה
ישעיה לה ב כח
ישעיה יג
זכריה יד תלים לז
וארא ח ישעיה ס
משלי ו
תלים לז יחזקאל ז
איכה ד
ישעי׳ כט שפטי׳ ז
שפטים כא
יחזקאל כב
משלי כז
קהלת ה וירא כב
משפטים כב
תלי׳ לט שמו׳ שני ז
איוב מא
איוב יט ירמיה יג
שיו׳ ד מלכי׳ שני ג
בשלח טו יואל א
איכה ה תלים עח
איוב לט
יושע ב
ויקא לא
עליתך יב ישעי׳ לג
תלי׳ סה בשלח טו

יתכן וכְאֶבִי נֶעְפָּר בינוני אף על פי שזכרנו אותו עבר ׃ וכן מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעְבָּד ׃ ובפתח הנון וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא ׳ ובעתידים כאשר פא הפעל גרונית האות הנוספת בצרי תשלום הדגש אשר היה ראוי בפא הפעל ׃ וְהֵאָסֵף אֶל־עַמֶּךָ ׃ הֵאָסְפוּ וְנָבוֹאָה ׃ הֵאָסְפִי אֶל־תַּעְרֵךְ ׃ יֵאָסֵף אַהֲרֹן ׳ והמקור שתבא עליו אות השמוש ותפקד הא הבנין האות המשמשת בצרי כמו שהיתה ההא אם לא נפקדה בֵּהָרֵג הָרֶג ׃ בֵּעָטֵף עוֹלֵל וְיוֹנֵק ׳ וכן תאמר כל האה״ע כי הנח הבא אחר הצרי תשלום הדגש שלא יקבלו אותיות הגרון דגש והם אה״ע ׳ וכן הריש לא תקבל דגש כמוהם לפיכך יבואו אותיות אה״ע על הריש בזה הטור בצרי כמו בְּתוֹךְ רְחוֹבוֹת אֵרָצֵחַ ׃ וַיֵּשָׁכַב וַיֵּרָדַם ׳ ונמצאת הריש דגושה במקומות מעטים לֹא־כֹרַּת שָׁרֵּךְ ׃ הַרְּאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ יְיָ ׃ הַרְּאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה ׃ הַרְּאִיתֶם כִּי שָׁלַח בֶּן־הַמְרַצֵּחַ הַזֶּה ׃ בַּעֲבוּר הַרְּעִמָהּ ׃ שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא־טָל ׃ מָרַּת נַפְשׁוֹ ׳ וכן כלה זעיר בבא עליה מלה מלעיל כמו מַעֲנֶה רַּךְ ׃ וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה רָּע ׃ יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָּע ׃ אָהַבְתָּ רַּע מִטּוֹב ׃ מָחַצְתָּ רֹּאשׁ חבקוק ג וכן האלף נמצאת דגושה בארבעה מקומות ׃ תָּבִיאּוּ לֶחֶם תְּנוּפָה ׃ וַיָּבִיאּוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה ׃ וַיָּבִיאּוּ לָנוּ כְּיַד־אֱלֹהֵינוּ הַטּוֹבָה עָלֵינוּ ׃ עַצְמוֹתָיו לֹא רֻאּוּ ׳ לפיכך יבא תשלום הדגש על הריש ועל האלף ברוב לפי שידגשו פעמים ולא כן העין והחית וההא ׳ לפיכך יבא עליהם פעמים תשלום הדגש ופעמים לא יבא כמו שהראיתיך באותיות השמוש וכמו שאראך עוד בבנין הדגוש ׃

תלים לט · קהלת ה · משלי כז · סאדכו לב · ירמי ד · ירמים מז · חקת כ · יחזקאל כו · איכה ב · משלי כב · יונה א · יחזקאל יז · שמואל י · שמואל יז · מלכים שני ו · שמואל א · שיר ה · משלי יד · משלי ט · ירמיה לט · משלי יא · תלים כב · אמור כג · מקץ מג · עזרא ח · איוב לב

ואלה שמות האבנים העוברים

נִפְקַד נִפְקַדְתָּ נִפְקַדְתִּי נִפְקְדוּ ׳ ובהפסק בקמץ נִבְהָלוּ נֶחְפָּזוּ ׃ ונשאר עם השוא כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ ׃ נִפְקַדְתֶּם ׳ נִפְקַדְנוּ ׳ נִפְקְדָה ׳ והומרה ההא בתיו במלת וְנִשְׁכַּחַת צֹר וכלו פתח ׃ וכן וְנֹכָחַת ׳ אבל הכף בו קמוצה מפני ההפסק ׃ נִפְקַדְתְּ ואם למד הפעל גרונית תפתח נִלְקַחַתְּ נִשְׁכַּחַתְּ בדגש התיו ׳ והנסתרת כשתבא בתיו היא רפה וזה ההפרש ביניהן ׃ נִפְקַדְתֶּן הבינונים נִפְקָד ׳ נִפְקָדִים ׳ נִפְקָדָה או נִפְקֶדֶת ׳ ואם למד הפעל גרונית יפתח כלו בפתח גדול נִשְׁכַּחַת נִלְקַחַת מְשׁוּבָה נִצַּחַת ׳ הצדי בפתח גם בהפסק ׳ וההפרש אשר בין העבר לנקבה הנמצאת ובין הבינוני דגשות התיו וקלותה ׳ אבל בין העבר לנקבה הנסתרת כשתבוא בתיו ובין הבינוני לנקבה כשתבא בתיו אין הפרש ׃ נִפְקָדוֹת המקור הִפָּקֵד ׳ שם הפעל בפלס נִפְקֹד מַעְיָן מֵי נִפְתֹּחַ ׃ העתידים והם שני דרכים הצווי והאותיות הנוספות שהן אית״ן ׃ הצווי הִפָּקֵד ׳ הִפָּקְדוּ ׳ ובהפסק בצרי אִישׁ מֵרֵעֵהוּ הִשָּׁמֵרוּ ׃ הִפָּקְדִי ובהפסק בצרי הִפָּקֵדִי ׳ הִפָּקַדְנָה ׃ אית״ן אֶפָּקֵד ׳ יִפָּקֵד ׳ תִּפָּקֵד ׳ נִפָּקֵד ׃

תלים מח · תלים מח · ישעיה כב · ויקרא כ · ירמיה ח · יושע ט · ירמיה ט

יִפָּקְדוּ ׳ תִּפָּקְדוּ ׳ ובהפסק בצרי כֹּהֲנֵי יְיָ תִּקָּרֵאוּ ׃ תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן ׃ ונשארו עם השוא וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ ׃ לָעַד בַּצּוּר יֵחָצְבוּן ׃ תִּפָּקֵד תִּפָּקְדִי ׳ ובהפסק בצרי שְׂבָרוֹן וְיָגוֹן תִּמָּלֵאִי ׃ תִּפָּקַדְנָה

ישעיה סה · תלים קד · משלי כד · איוב · יחזקאל כג

והטור השלישי נקרא בנין פִּעֵל הַדָּגוּשׁ

זה הטור לעולם דגוש העין זולתי מקומות מעטים ׳ ואמרו כי הדגש תשלום הנח שהיה ראוי להיות בין פא הפעל לעין הפעל כמו שהוא הנח במלת זָכַר שָׁמַר ׳ כי היה ראוי להיות דִּיבֵּר שִׁימֵּר ׳ ולהבדיל בינו ובין הקל שנשתנה סבתו ממנו ואף על פי שאינו במשקלו שמו הבדל ביניהם והסירו הנח ושמו הדגש תמורתו ׳ והנה המקומות אשר נפקד מהם הדגש יוכיחו כי כן המשפט לולי שעשו כן להפריש בינו ובין הקל וַאֲבִיכֶן הֵתֵל בִּי ׃ אַל־יֹסֵף פַּרְעֹה הָתֵל ׃ ויצא לא וּבַשֵּׁל מְבֻשָּׁל קמץ ויש אומרים כי בַּשֵּׁל תאר בפלס זָקֵן כָּבֵד ׃ ובפתח וַתְּאַלְצֵהוּ ׳ הַלְלוּיָהּ ׳ הַלְלוּ ׳ הַלְלוּהוּ ׃ אֲהַלְלָה אֶת יְיָ ׃ כִּי מְאַסְפָיו יֹאכְלֻהוּ במקצת ספרים בקמץ האלף ובמקצתם בפתח ׳ ובמסרה פליגין עליה יש שקורין בגעיא מְאָסְפָיו ויש שקורין בחטף מְאַסְפָיו ׃ תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ ׃ וּמְפַלְּטִי לִי ׃ בְּקַנְאוֹ ׃ וַיְקַנְאוּ־בוֹ ׃ וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים פנחס כה מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנָּה מקץ מג וַיְמַלְאוּם עָפָר ׃ וּמַלְאוּ אֶת־הַחֲצֵרוֹת חֲלָלִים צֵאוּ ׃ כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי ׃ עֹבֵר יָם מִלְאוּךְ ׃ שִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ ׃ ואחרים קלים זולתי אלה ׃ ועין הפעל בצרי אִזֵּן וְחִקֵּר ׃ וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבֵּר ׃ בִּקֵּשׁ קֹהֶלֶת ׃ ואם במקף בסגול בִּקֶּשׁ־לֵץ חָכְמָה וָאָיִן ׃ ובאו מהם בסגול זולתי מקף דִּבֶּר ׃ לך לך יז כִּפֶּר ׃ כִּבֶּס ׃ ובא כבס בצרי בשני מקומות כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ ׃ וְאֶת בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס ׳ וכאשר יבא דִּבֶּר באתנח וסוף פסוק הוא בצרי ׳ וכן בא בסגולה שהיא אחר זרקא בצרי וְעַתָּה הִנֵּה הֶחֱיָה יְיָ אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר ׳ והמסורת עליו לית כותיה צרי וכל אתנח וסוף פסוק צרי כותיה ׳ ואם עין הפעל גרונית או ריש יפול הדגש וישתנה כמו כִּי מֵאֵן יְיָ בלק כב וְלֹא אֵחַר הַנַּעַר ׃ בֵּאֵר אֶת־הַתּוֹרָה ׃ נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ ׃ נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ ׃ וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה ׃ וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַחֲרִית אִיּוֹב ׃ כִּי־מֵאֲנוּ יָדָיו לַעֲשׂוֹת ׃ אבל מַדּוּעַ אֶחֱרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו האלף בסגול מפני החית שהיא בחטף סגול ׃ וכן יוד יֶחֱמַתְנִי אִמִּי ׃ ויש שלא ישתנה כמו נִאֵר מִקְדָּשׁוֹ ׃ נִאֵץ יְיָ תלים י ׃ בִּעֵר יֹאשִׁיָּהוּ ׃ כִּי נִחַם יְיָ צִיּוֹן ׃ מִהֲרוּ בָּנָיִךְ ישעיה מט ׃ וְטִהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבַּיִת ׃ וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא ׃ אֲשֶׁר כִּהֵן בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה ׃ וְכִהֲנוּ לִי פקודי מ ׃ שִׁחֵת מִבְצָרָיו ׃ שִׁחֲתוּ כַרְמִי ׃ והאבן הראשה אשר בטור הזה בצרי או בפתח בצרי כמו שזכרנו ׃ וכן יבא בפתח וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת ׃ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ ׃ וּמִלַּט־הוּא אֶת העיר

ויקרא ח · כא יב · שפטים יז · תלים קמח · ישעיה סב · בשלח טו · תלים יח · וישב לז · תולדות כו · תולדות כו · יחזקאל ט · מלכים לב · ישעיה כב · תלים עד · קהלת יב · ויקרא ט · קהלת יב · משלי יד · תבוא לג · תזריע יג · ויחי מט · שמואל שני יט · יושע יד · וישלח לד · דברים א · בשלח טו · תלים פט · בלק כב · איוב מב · משלי כא · שפטים ה · תלים כא · איכה ב · מלכים ב כב · ישעיה נא · שמות יד · מלאכי ג · דה ו · איכה ד · ירמיה יב · תלים שני יח · איכה ב · קהלת ט

הָעִיר ׃ עוד לָמֶד דַּעַת ׳ וכן באלה שזכרנו שעיניהם גרונית יש בצרי ויש בפתח ׳ ואם למד הפעל גרונית יהא גם כן בפתח כמו שַׁלַּח אֶת־הָעָם ׃ פַּתַּח הַסְּמָדַר ׳ או בצרי עם הולד נח בין עין הפעל ובין למד הפעל כמו מוּסַר מְלָכִים פִּתֵּחַ ׃

ומצאנו המקור ושם הפעל בפלס האבן הראשה ׃ המקור נָאֵץ נִאַצְתָּ ׃ אַחַר חִלֵּץ אֶת־הָאֲבָנִים ׃ ושם הפעל לִי נָקָם וְשִׁלֵּם ׃ וּכְשֹׁכֵב בְּרֹאשׁ חִבֵּל וְהַדִּבֵּר אֵין בָּהֶם ׃ הֲלֹא אֶת־הַקִּטֵּר ׃ ומלת תְּחִלַּת דִּבֶּר יְיָ בְּהוֹשֵׁעַ ׳ לפי דעתי שגם הוא שם הפעל ׳ ופירושו תחלת דבר יי שהיה בהושע זה היה שאמר לו קַח לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וגומר ׃ וגם שם התאר בא על משקל האבן הראשה ׳ אבל הוא קמוץ כמשפט התאר אלא שמצאנו הִנְנִי יִסַּד בְּצִיּוֹן בפתח וכן הוא תאר ׃ בָּנִים כֶּחָשִׁים ׃ הַמֵּאֲנִים לִשְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרַי ׳ שהאחד מהם כֶּחָשׁ מֵאֵן ׳ ואפשר שיהיה זה התאר כֶּחָשׁ קמוץ העין כי העבר פתח ׳ וחית כֶּחָשִׁים בקמץ לפי שהאחד ממנו כֶּחָשׁ בקמץ כי לא ישתנה בקבוץ כמו מן כִּכַּר כִּכָּרִים ׳ ונוף הַמֵּאֲנִים בשוא ופתח לפי שהאחד ממנו מֵאֵן בצרי לפיכך הקבוץ בשוא כמו מן חָרֵשׁ חֵרְשִׁים ׃

והבינונים בתוספת מם מְדַבֵּר מְשַׁבֵּר עין הפעל בצרי הַמְדַבֵּר אֵלֶיךָ ׃ וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים ׃ ואם במקף בסגול וְאִישׁ־דַּעַת מְאַמֶּץ־כֹּחַ ׃ ואם למד הפעל גרונית מְזַבֵּחַ ׃ חוֹגֵר כִּמְפַתֵּחַ ׃ וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים הוא תאר במקום פועל ׳ ואם עין הפעל אות גרונית או ריש פא הפעל בקמץ מְפָרֵק הָרִים ׃ מְבָרֵךְ אָוֶן ׃ מְתָאֵב אָנֹכִי אֶת־גְּאוֹן יַעֲקֹב ׃ הָאִשָּׁה הַמְנָאָפֶת ׃ כִּי כֻלָּם מְנָאֲפִים ׳ ועל הריש ועל האלף מצאנו תשלום הדגש ׳ ועל ההא ועל החית ועל העין לא יבא תשלום הדגש אלא ינקדו בפתח כמשפטם עם הדגש אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד ׃ מְנַהֵג ׳ מְטַהֵר ׳ מְמַהֵר ׳ מְבַעֵר ׃ כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם ׃ וְהָיִיתִי עֵד מְמַהֵר ׃ וְאַמְהֹתֶיהָ מְנַהֲגוֹת ׃ וְהָאָבוֹת מְבַעֲרִים אֶת הָאֵשׁ ׃ ובא אחד על העין בקמץ לְמְתָעֵב גּוֹי והוא תאר במקום פעול ׳ וכן במשקלו מְמַלֵּא עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו תאר ׃ וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ תאר במקום פועל וכן כלם עין הפעל בצרי ׃ ובא בחירק בהתחבר עם הכנוי הִנֵּה נָא רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה מְבַעִתֶּךָ והדגש לתפארת ׳ ויש לומר כי הדגש לחסרון תיו למד הפעל ומשפטו מְבַעֶתְתֶּךָ והוא לשון נקבה ׃ והנפרד מְבַעֶתֶת אוֹתְךָ ׳ ובא חירק מְבַעִתֶּךָ תחת סגול מְבַעֶתֶת להקל הקריאה ׃ וכן מן מֵינֶקֶת ׃ וְאֶת מֵנִקְתָּהּ בחירק ׃ וכן מן גְּבֶרֶת ׃ שָׂרַי גְּבִרְתִּי ׃ וכן בחירק בהתחבר עם הכנוי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם ׃ וּמְאַסִּפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ׃ וכן אֲאַמִּצְכֶם בְּמוֹ פִי ׃ ובסגול אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם ׃ אֲאַזֶּרְךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי ׳ והוא על המשפט ׃

והפעול והוא קמוץ מְדֻבָּר־בָּךְ ׃ כְּתַעַר מְלֻטָּשׁ ׃ קֵן מְשֻׁלָּח ׃ הַמְחֻלָּל בַּגּוֹיִם ׃ והנקבה

קהלת יב ׃ מלכים ח ׃ שיר ז ׃ איוב יב ׃ שמואל שני יב ׃ המצורע יד ׃ האזינו לב ׃ ירמיה ס ׃ ירמי מד ׃ הושע א ׃ הושע א ׃ ישעיה כח ׃ ישעיה ל ׃ ירמי יג ׃ תרומה כה ׃ דברי הימים כט ׃ שמואל ב יד ׃ מלכי יט ׃ משלי כד ׃ מלכים ג ׃ מלכים כ ׃ קהלת ד ׃ מלכים יט ׃ ישעיה סג ׃ עמוס ו ׃ יחזקאל יו ׃ ירמיה ט ׃ משלי כח ׃ ישעיה מט ׃ מלאכי ג ׃ נחום ב ׃ ירמיה ז ׃ ישעיה מט ׃ דה יב ׃ וארא ח ׃ שמואל יו ׃ וישלח לה ׃ חיי כד ׃ ישעי מז ׃ לך לך יו ׃ קדשים כ ׃ ישעי כב ׃ איוב יו ׃ ישעיה כח ׃ ישעיה מה ׃ תלים פז ׃ תלים כב ׃ ישעיה יג ׃ יחזקאל לו

מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה ׃ מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים ׃ מְקֻבֶּצֶת מֵעַמִּים ׃ הַמְעֻשָּׁקָה בְּתוּלַת בַּת צִידוֹן כלם בשרק ׃ או בקמץ חטף מָגֵן גִּבֹּרֵהוּ מְאָדָּם ׃ וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים ׳ ואם עין הפעל גרונית או ריש ישתנה ויבא חולם תמורת הדגש כמו כִּי מְבֹרָכָיו יִירְשׁוּ אָרֶץ ׃ וְאֶת־הָאָח לְפָנָיו מְבֹעָרֶת ׃ נַחֲלָה מְבֹהֶלֶת ׃

והמקור דַּבֵּר שַׁבֵּר בצרי ובמקף בסגול דַּבֶּר־שָׁקֶר ׃ לְדַבֶּר־לָךְ ׃ ובתוספת הא תשוב עין הפעל שואית כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ ׃ וְיִסַּפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם ׃ וכן עם הכנויים דַּבְּרוֹ לְשָׁלוֹם וכן כלם ׳ וכן עם כנוי הנמצא בהפסק ובסגול למד הפעל דַּבְּרֶךָ ׃ לֹא אוּכַל כְּבַדְּךָ והכף רפה ׃ ובדגש אֲרַם נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ ׃ אֶת קוֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ ׳ ובלא הפסק עין הפעל בסגול תחת הצרי מפני חטיפות המלה מֵאָז דַּבֶּרְךָ כמו שבא גם כן בעבר שהוא צרי ובהתחבר עם הכנויים ישוב לסגול כמו שִׁחֶתְךָ יִשְׂרָאֵל ׳ או פתח כמו וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ ׳ וכן המקור עם הכנוי הנמצאים לעולם או בחירק או בסגול כמו בְּכַזֶּבְכֶם לְעַמִּי ׃ דַּבֶּרְכֶם שָׁוְא ׃ וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם ׃ ובחירק וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם ׃ ומצאנוהו העין הפעל בחולם יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָּהּ ׃ קַנֹּא קִנֵּאתִי ׃ וְרַפֹּא יְרַפֵּא ׃ ובחירק פא הפעל הֲרִב עִם שַׁדַּי יִסּוֹר לדעת רבים שהוא מקור ׳ אבל דעתנו בו שהוא שם כמו מוּסָר ׃ וכן בחירק הֶחֵלּוּ הָעֲרֵמוֹת לִיסּוֹד שהלמד בחירק והיוד נחה והיה ראוי בנוע היוד לְיַסּוֹד הלמד בשוא והיוד בחירק ובנוח היוד הוטלה תנועתה על הלמד כמשפט ׳ ואפשר שיהיה לִיסּוֹד מקור מהקל כמו וְלִיסֹד אָרֶץ ודגש הסמך לתשלום היוד הנחה ואף על פי שנכתבה מצאנו אות נחה נכתבה עם הדגש כמו שאנו עתידים לבאר ׃ ושם התאר בא על משקלו אֵל קַנֹּא וְנֹקֵם יְיָ ׃ וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ אֶתְכֶם ׃ שָׁאוֹל יִשְׁאֲלוּ בְּאָבֵל שניהם מקור מזה הטור ויש אומרים שהם מקור מהטור הראשון ׃ ויבא המקור בתוספת תיו בְּצַדֶּקְתֵּךְ אֲחוֹתֵךְ ׃

הצווי דַּבֵּר שַׁבֵּר בצרי ובמקף בסגול בהסמכו אל מלה זעירא או אל מלה מלעיל כמו דַּבֶּר־נָא ׃ והמקור דַּבֶּר־שָׁקֶר ׃ ומצאנו הצווי בפתח פַּלַּג לְשׁוֹנָם תלים כה ׃ וְקָרֵב אֹתָם ׳ כַּתַּר־לִי ׳ ואם למד הפעל גרונית בצרי עם הולד נח בקריאה בין העין והלמד שַׂמֵּחַ נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ ׃ וכן המקור פַּתֵּחַ חַרְצֻבּוֹת רֶשַׁע ׃ או בפתח להקל שַׁלַּח מֵעַל פָּנַי ׃ חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי ׃ והמקור כִּי שָׂנֵא שַׁלַּח ׃ לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ ׃ והצווי בתוספת הא סַפְּרָה־נָּא לִי אֵת כָּל־הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע ׳ ואם עין הפעל אות גרונית או ריש בָּרֵךְ יְיָ חֵילוֹ ׃ בָּרְכוּ אֶת־יְיָ ׃ לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵנוּ בקמץ ׃ וכן על האלף לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי ׃ ועל העין ועל ההא ועל החית בפתח בְּרוּחַ מִשְׁפָּט וּבְרוּחַ בָּעֵר ׃ מַהֵר קַח אֶת־הַלְּבוּשׁ ׃ מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים ׃ נַחֲמוּ נַחֲמוּ ׃

והאותיות הנוספות שהם איתן אֲדַבֵּר אֲשַׁבֵּר בצרי

שיר ג ׃ שיר ה ׃ יחזקאל לח ׃ ישעי כב ׃ נחום ב ׃ תרומה כה ׃ תלים לז ׃ ירמיה לג ׃ משלי כ ׃ ירמי ט ׃ מלכי שני ד ׃ תלים קמז ׃ חקתי כו ׃ ויצא לז ׃ בלק כב ׃ תבא כג ׃ ואתחנן ד ׃ שמות ד ׃ הושע יג ׃ ראה יג ׃ יחזקאל יג ׃ יחזקאל יג ׃ ישעיה ל ׃ ישעיה א ׃ תלי קיח ׃ מלכי יט ׃ משפטי כא ׃ איוב לב ׃ עקב יא ׃ דה שני לא ׃ ישעיה כח ׃ נחום א ׃ יהושע כד ׃ שמואל שני כ ׃ יחזקאל יו ׃ ישעי לו ׃ ירמיה ט ׃ יחזקאל לו ׃ איוב לו ׃ תלים פו ׃ ישעיה כח ׃ ירמיה טו ׃ משלי כז ׃ מלאכי ב ׃ ירמיה ד ׃ מלכים שני ח ׃ הברכה לג ׃ תלי קלה ׃ שמואל כה ׃ ישעיה ס ׃ ישעיה ד ׃ אסתר ו ׃ וירא יח ׃ ישעיה מ

בצרי ובמקף בסגול ידבר־נא עבדך ׀ ונספר־לו׳ וכן בהיות המלה מלעיל אף על פי שאיננה במקף כמו ויגרש את־האדם ׳ וכן בהתחבר עם הכנויים בהחטף בסגול כמו ואברכך ׀ אמגנך ׳ ואם לא יחטף יהיה בצרי כמו תכבדך כי תחבקנה כי הטעם בבית ׀ וכן שאל אביך ויגדך ׀ ובא בפתח יי אל תאחר והוא סוף פסוק ׳ ואם עין הפעל גרונית או ריש כמו אברך את יי ׀ וימאן ויאמר ׀ ובית תפארתי אפאר ׀ כה תברכו ׀ שאול ישאלו באבל ׀ ואם תמאנו בקמץ ׀ ובאו עם האלף בפתח לא תפאר אחריך ׀ ינאץ אויב שמך ׀ עד אנה ינאצוני ׀ וינאפו את נשי רעיהם ׀ ליאש את־לבי ׳ ועל ההא ועל החית בפתח ותנהג את־בנותי ׀ ועל־מבועי מים ינהלם ׀ עד־מתי אתה לא־תרחם׃ כי ירחם יי ׳ וכן על העין בפתח ואתה תבער הדם הנקי ׀ כאשר יבער הגלל ׀ ובאו עם העין בקמץ איש דמים ומרמה יתעב יי ׀ ויתעב את־נחלתו ׀ ודובר תמים יתעבו והשאר פתחין ׳ ואם למד הפעל גרונית יבא עין הפעל בצרי עם הולד נח כמו והרותיהם תבקע ׀ ואת־הנתק לא יגלח בצרי מפני ההפסק ׳ ופעמים בלא הפסק כמו ויזבח ויקטר בבמות ׀ על כן יזבח לחרמו ׀ ובפתח להקל יגלח אדני בתער השכירה ׀ ישבח מעשיך ׀ וישלח את־בני־ישראל ׀ ולרבות אם תדברנה שפתי עולה ׀ הלהן תשברנה בצרי ׳ וכן כשתחסר למד הפעל הכפולה גם כן בצרי תרננה שפתי ׳ ובאו בהפסק בפתח וברגליהם תעכסנה ׀ ילדיהן תפלחנה חבליהם תשלחנה ׀ ועל־כלותיהם כי תנאפנה ׀ וקשתות נערים תרטשנה ׀ וידיו תבצענה ׀

ומצאנו בטור הזה מלה מורכבת מן העבר ובינוני הפעול מקננת בארזים שהוא מן קוננת שהוא פועל עבר מהטור הרביעי שלא נזכר פועלו ומן מקוננת שהיא פעולה מזה הטור ׳ וטעם ההרכבה הזאת רוצה לומר כי קננת מקדם וגם עתה את מקוננת ׳ ורבי יונה אמר שאינה מורכבת רק היא בינונית לבדה ולהריץ המלה אל אשר לפניה החליפו הסגול בשוא וכבר כתבנו שבר דבריו ׳ ויש מלה מורכבת מן רבים נסתרים ונמצאים בעותיך צמתותני לו היה מן הנסתרים לבדם היה צמתוני וכן הנמצאים לבדם צמתתוני ׳ ואפשר כי הכפל בא לחזק הענין ואינו מורכב כי כן דרך העברים כמו ירקרק או אדמדם ׀ שחרחרת וכן צמתותני הכפל לחזק הענין זהו הנכון בעיני כי לא מצאתי טעם לזאת ההרכבה ׳ וכן דרך העברים לכפול המלים לחזק הענין כמו כל הקרב הקרב ׀ נחמו נחמו עמי ׀ ארץ ארץ ארץ שמעי דבר יי ׀ היכל יי היכל יי היכל יי המה ׀ עוה עוה עוה אשימנה ׀ כי־אכלו את־יעקב ואכלהו ויכלהו ׀ את־יי צבאות אותו תקדישו ׀ ומפלטי לי ׀ ופניתי אני ׀ וראיתי אני קהלת ב ובאחיכם בני־ישראל איש באחיו ׀ ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ׀ אשר נשבענו שנינו אנחנו ׀ אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם ׀ האבה אבה אבי ׀ האדרש אדרש ׀ בדרך בדרך אלך ׀ מעלה מעלה ׀ מטה מטה ׀ ואמרה האשה אמן אמן ׳ אבל רבותינו זל דרשו זה הכפל לצורך ואמרו אמן מאיש זה אמן מאיש אחר ׀ כי־כל העדה כלם קדשים ׀ כל מלכי גוים כלם ׀ כל־בית ישראל כלה ׀ וכל צריך כלם בשבי ילכו ׀ אבל ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה אינו מזה ׳ אבל רוצה לומר שאמר לה פעם אחר פעם מרוב בעסו על הצר ההוא ׀ וכן ויאמר אל מלך ישראל ויאמר ׀ וכן יתכן אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם ׳ אמור להם פעם אחר פעם כדי שיזהרו מאד מן הטמאה ׳ ורבותינו זל דרשו אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים ׀ וכן ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ׳ שאמר לו פעם אחר פעם לתמהו על הכינו דברי העולה ולא היתה שם עולה ׀ וכן וילכו שלשת בני ישי הגדולים הלכו אחרי שאול לפי שהיו רגילים ללכת אחריו ׳ וכן קריאת הכפל לצורך שהיה קורא פעם אחר פעם לזרז הנקרא ׀ אברהם אברהם וירא כב משה משה ׀ שמואל שמואל ׀ וכן ארץ ארץ ארץ שכתבנו למעלה כי הם לקריאה ׀ ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב ׀ וכן בקריאת הנהי או הכאב מעי מעי אחילה ׀ ראשי ראשי ׀ חרב חרב כי כן דרך הנוהים והכואבים לכפול דבריהם ׀ אבל שלום שלום לרחוק ולקרוב אינו כפל כי פירושו שלום לרחוק ושלום לקרוב ׀ ויש שיכפלו לאורך הדברים באמצע כמו ועתה אם־באמת ובתמים עשיתם וגומר ׳ וחזר ואמר ואם באמת ובתמים וגומר ׀ וכן ואין אני ואחי ונערי ואנשי המשמר אשר אחרי אין אנחנו פשטים בגדינו והדומים להם ׳ ויש מלה מורכבת מזה הטור משנים שרשים והוא כלה מקללוני ׳ אמרו שהוא משנים פעלים מהנסתר ומהמדבר בעדו ׳ כי על הנסתר היה אומר מקללו ועל המדבר בעדו מקללני ׳ והנכון בעיני שהוא מורכב משנים שרשים מן קלל וקלה כי הם שנים ענינים ׳ הקללה היא הפך הברכה והקלון הוא הפך הכבוד ׳ וכן אמר הנביא כלו מקללני ומקלני ׳ והרכיבו שניהם כאחד ואמרו במלה אחת שני ענינים לקצר הלשון ולצחותו ׳ והומרה הא קלה בוו כמנהג התחלפה במקומות ׳ ולולי שהחליפוה והראו למד הפעל בקריאה לא היה נכר במלה ענין קלה ׀

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים והם שלשה על שלשה ׳ פקד ׳ פקדת ׳ פקדתי פקדו ובהפסק בצרי הטיבו כל־אשר דברו ׀ פקדתם ׳ פקדנו ׳ פקדה ׳ ובהפסק בצרי את אשר־לקטה ׀ פקדת ׀ פקדתן ׀ הבינונים

ויגש מד ויקץ מא
בראשית ג
לך לך יב הושע יא
משלי ד
האזינו לב תלים ע
תלים יו
ויטב לט ישעיה ס
שמואל שני כ
ישעיה א תלים כח
תלים עד שלח יד
ירמיה כט קהלת ב
ויצא לא
ישעיה מט זכריה א
ישעיה יד שפטים כא
מלכים יד
תלים ה תלים קו
עמוס ה
מלכים כח תזריע יג
מלכים שני יז
חבקוק א ישעיה ז
תלים קמה וארא ו
איוב כז רות א
תלים עא ישעיה ג
איוב לט
הושע ד ישעיה יג
זכריה ד
ירמיה כב
תלים פח
תזריע יג
שיר א
קרח יז ישעיה מ
ירמיה כב ב ז
יחזקאל כא
ירמיה י ישעיה ח
תלים קמד קהלת ב
בהר כה בראשית ב

שמואל כ
אמר כא מלכים ב ו
יחזקאל יד דברים ב
תבא כח ב כח
כטא ה
קרח יז
ישעיה יד
יחזקאל כ ירמיה ג
אסתר ז
מלכים כ
וירא כב
שמואל יז
שמות ג
שמואל ג ירמיה כב
ויגש מו ירמיה ד
מלכים ב ד יחזקאל כא
ישעיה כז
שפטים ט
שפטים ט
נחמיה ד
ירמיה טו
ואתחנן ס
רות ב

הבינונים על שנים דרכים הפועל והפעול והם שמונה ׃

הפועל מפקד ׳ מפקדים ׳ מפקדה או מפקדת ׳ ומפקדה בהפסק מפקדה בצרי כמו ומרכבה מרקדה ׳ ויבא גם כן בלא הפסק משכלה ועקרה ׳ כמו שבא ג״כ בבנין הקל מפקדות ׃

הפעול מפקד ׳ מפקדים ׳ מפקדה או מפקדת ׳ מפקדות ׃

המקור פקד ׳ שם הפעל פקדון ׃

העתידים והם י״ג ׳ הצווי והאותיות הנוספות שהם אית״ן ׃

הצווי פקד ׳ פקדו ׳ ובהפסק בצרי זמרו למלכנו זמרו ׳ וכן פעמים עם הטרחא ויאמר שלחו ׳ פקדי ובהפסק פקדי בצרי ויאמר דברי ׳ פקדנה ׃

אית״ן אפקד ׳ יפקד ׳ תפקד ׳ נפקד ׳ יפקדו ובהפסק בצרי עיני כל אליך ישברו ׳ וכן עם הנון הנוספת ויליהם ירקדון ׃ תפקדו ׳ תפקד ׳ תפקדי ובהפסק בצרי מארץ תדברי ׃ תפקדנה ׃

נחום ב
משפטים כב
תלים מז
מלכים יח
שמואל ספי יד
תלי׳ קמה איו׳ כא
ישעיה כט

ועליו הטור הרביעי נקרא בנין פֻּעַל שלא נזכר פועלו

והוא כלו פעול ואין בו פועל כי הפועל הוא הטור השלישי וזה הטור הוא פעול מכח הראשון כי אם תאמר על הפועל לעבר שבר תאמר על הפעול שובר ׳ ואם תאמר על הפועל לעתיד ישבר תאמר על הפעול ישובר ׳ אבל הבינוני שהוא פעול גם הוא בזמן הזה כדמות התאר ׳ ופעמים פא הפעל בקמץ חטף כמו שדדה נינוה ׃ לא כרת שרך ׃ כלו תפלות דוד בן ישי ׃ כסו הרים צלה ׃ והעבר בפתח עין הפעל ׳ כמו לקח עמי חנם ׳ ואם בהפסק בקמץ ׃ ובאו בזקף קמץ וציר בגוים שלח ׃ כי ארמון נטש ׃ והבינוני בקמץ כמו אם־תראה אותי לקח מאתך ׃ ילד ילד־לנו שהוא עבר בפתח ׃ לנער היולד שהוא בינוני בקמץ ׃ וכן וכל עצי השדה עליו עלפה תאר מזה הטור והיה ראוי להיות עלף מבלי תוספת ההא ׳ ובא בתוספת הא ומלרע כמו והמונו צחה צמא ׃ אשה ליי ׃ כי ערוך מאתמול תפתה ׳ שהוא מן ותופת לפנים אהיה ׃ וכן מתימן ודדנה בחרב יפלו אבל הוא מלעיל ׳ וזה הטור דגוש העין כמו הטור השלישי שהוא קדמון לו וגם נרפה במקומות כמוהו כמו יוקשים בני האדם ׳ שהוא בינוני תאר לרבים ׳ שתאמר לתאר היחיד יקש בפלם והסכה איננו אכל ׃ אם תראה אותי לקח מאתך ׃ לנער היולד ׳ שתאמר מהם לרבים אכלים לקחים ילדים ׳ כך תאמר לרבים מן יקש יקשים ׃ אבל זה יוקשים בני האדם יצא כרפיון שלא כדרך חבריו מטעם אשר הראיתיך בטור השלישי ׃ וכן לב הותל

נחום ב יחזקא׳ יז
תלים עב תלים פ
ישעיה כב
עובדיה א
ישעיה לב
מלכי׳ ב ב ישעי׳ ט
שפטים יג
יחזקאל לא
ישעי׳ ה ויקרא ב
ישעי׳ ל איוב יז
יחזקאל כה
קהלת ט
שמות ב מלכי׳ ב ב
שפטים יג
ישעיה מד

שהוא תאר אף על פי שהוא פתוח הוקל והיה ראוי להדגש ואפשר שהוא עבר וטעמו לב שהותל אבל המדקדקים הסכימו עליו שהוא תאר ׃ וכן ורגל מועדת בינוני תאר לנקבה שתאמר מועדה או מועדת לקחה או לקחת או ילדה או ילדת ׳ ומפני ההפסק בא עין מועדת בקמץ ׳ כאשר תאמר על לשון נקבה שומרה או שומרת ובהפסק שומרת ׳ וכתב החכם רבי אברהם אבן עזרא בשם רבי משה הכהן כי השרק מקום חולם והוא כמו פועלת מבנין קל ויפה דקדק אף על פי שלא מצאנו לקח אכל ילד יקש מעד נאמר אותם מדרך סברא כי לא יתכן פעול מבלי פועל ׳ וכן אחר שמצאנו טבעו בים סוף נאמר בנין פעל טבע טבעת ׳ כן שמשו בו רבותינו ז״ל בתקנם בברכות קרית שמע וזדים טבעת בתהומות טבע ׃ וכן אחר שמצאנו וכי יתן מים על זרע ׃ היקח מגבור מלקוח שהם מבנין הפעל נאמר הנתין הלקית מבנין הפעיל אף על פי שלא נמצאו כי מהם לקחו ׳ והנגיד רבי שמואל כתב כי אלה לקחו מן הקל ׳ ואם עין הפעל גרונית או ריש תנקד פא הפעל בחולם כמו ומורק ושטף במים ׃ טרף טרף יוסף ׃ כי לא פורש ׃ כי־גורשו ממצרים ׃ זורמו מים עבות ׳ ויחסר הנסמך ופירושו זורמו מים מי עבות ׳ ויש אומרים כי זורמו מבנין פועל הנוסף ופירושו כי העבים זרמו מים ׳ וכן תאמר תעב באר ׳ בער ׳ נאץ בחולם ׃ מועכו שדיהן ׃ דועכו כאש קוצים ׳ וכן יתעב יבאר ינאץ ובכרמים לא־ירנן לא ירועע ׃ וכן כמץ יסער מגרן כי הצרי בו מקום פתח ׳ ומשפטו יסוער בפתח ׃ ועם החית לא ישתנו כמו את־לא רחמה ׃ עניה סערה לא נחמה ׃ ירחם יתום ׃ ובמים לא־רחצת למשעי ׳ ומלת היתחברך כסא הוות מזה הטור ׳ ופירושו היחובר עמך ׳ ובהתחברו נפל הדגש להקל והקמץ חטף כמו השורק כמו שהראיתיך ׳ ויש מלה מורכבת מזה הטור והטור השמיני שהוא התפעל שמי מנאץ ׳ שהדגש בו לחסרון תיו התפעל והראוי מתנאץ ׳ והוא מורכב מבינוני מהטור השמיני שהוא מתנאץ ׳ ומהבינוני מהטור הזה שהוא נואץ ׳ וסבת שני הטורים האלה בפירוש המלה הזאת רוצה לומר שהם יתברך סבב להיות שמו נואץ בגוים שהגוים ינאצוהו ויחללוהו והוא יסבב זה בהגלות עמו ביניהם והם יעבדו אותו בגלות ויחדו את שמו והגוים יהרגום וישללום על יחוד השם ׳ וזהו שאמר בראש הפסוק ועתה מה־לי פה נאם יי׳ רוצה לומר מה לי בגלות כי שמי מחלל ומנואץ ועמי לקח לא בכסף ולא במחיר ויעבידום ויחללו את שמי עליהם הנה שמי מתנאץ ונואץ ׃ ומלת אלה נולדו להרפה בגת ׳ קצת המדקדקים אמרו שהיא מורכבת מזה הטור ומהטור השני והיה ראוי להיות נילדו ׳ ולפי דעתי כי אין צורך רק הוא כלו מבנין נפעל ובא הדגש תמורת הנח אשר במלת נולדו נודעו ׃ ואף על פי שנכתב

משלי כה
בשלח טו
שמיני יא ישעי׳ מט
בו ו ויקרא לז
שלח טו כא יב
תלים עז
יחזקאל כב
תלים קיח
ישעי׳ יז הושע יג
הושע א ישעיה כד
הושע יד יחזקא׳ יז
תלים צד
ישעיה כב
ישעיה כב
דברי הימים כ

בו הנח שהוא חוו נבלע בדגש ובא הדגש תמורתו כאשר אבאר לך בשער נחי הפא אם יעזרני צורי ׃

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים פקד׳ פקדת׳ פקדתי׳ פקדו׳ פקדתם׳ פקדנו׳ פקדה׳ פקדת פקדתן ׃

הבינונים פקד׳ פקדים׳ פקדה׳ פקדות ׃

המקור פקד׳ וכן מצאנוהו כי־גנב גנבתי ׃ שם הפעל פקד כמו ויתנהו בסוגר ואף על פי שהיה ראוי להדגש הלא הראיתיך כמוהו לב הותל ׃ יוקשים בני האדם׳ או פקוד בדגש ובחולם כי כן מצאנוהו את־עול סבלו שהנפרד ממנו סבל ׃

העתידים ואינם על דרך אחת כי הצווי איננו בטור הזה כי פעלתו על ידי אחר לא ע״י עצמו כאשר פירשתי למעלה בסדר הטורים ׃

האותיות הנוספות שהם אית״ן אפקד׳ יפקד ובא לא ירבן בקמץ אף על פי שאיננו בהפסק׳ תפקד׳ נפקד׳ יפקדו׳ תפקדו׳ תפקד׳ תפקדי׳ תפקדנה ׃

וישב מ
יחזקאל יט
ישעי׳ מד קהלת ט
ישעיה ט
ישעיה יג

והטור החמישי נקרא בנין הפעיל הנוסף

זה הבנין כלו נוסף׳ בעוברים נוסף בהא בראש המלה נקודה בחירק וביוד נחה בין עין הפעל ללמד הפעל בנסתרים׳ הפקיד׳ השמיד׳ הבדיל׳ וכן הנקבה הפקידה׳ השמידה׳ הבדילה׳ וקריאתם מלעיל זולתי אלה שנמצאו מלרע ׃ והבדילה הפרכת לכם ׃ והביאה אל־הכהן׳ וכן הרבים הפקידו׳ השמידו׳ הבדילו מלעיל כלם׳ ובנמצאים ובמדברים בעדם נעדרה היוד הנחה הפקדתי השמדתי הפקדנו׳ הפקדת׳ הפקדתם׳ הבדלתם׳ ונקודם וקריאתם ביארנו בטור הראשון במלת פעלת ופעלתי ופעלתם ופעלנו׳ וכן בהתחברם עם הכנויים תעדר גם כן היוד הנחה ותהיה עין הפעל נקודה בפתח ׃ אשר הפקדתו שם ׃ והשכרתים למען יעלזו ׃ והמעטתים לבלתי רדות בגוים׳ ובא עין הפעל נקודה בחירק כאשר בנסתרים וגם אנכי השאלתיהו ליי׳ או בא לגזרת פעל כמו ולא שאלתיהו כמו שכתבנו בטור הראשון׳ ואם פא הפעל גרונית נרחיב עליה ונאמר האריך ׃ כי־החרש לה ׃ והעמיד את הבהמה ׃ העמדתה להררי עז ׃ את־יי האמרת ׃ האריכו למעניתם הא הפעיל נקודה בסגול ופא הפעל בחטף סגול׳ ובאה מלה אחת משונה מחברותיה למה העברת העביר שהעין נקודה בשוא ופתח׳ ולפי שנקדו העין בשוא ופתח נקדו ההא בצרי להרחיב התנועה כמו שנקדוה בפתח בשחוסיפו וו השירות בעוברים בנמצא ובנמצאים ׃ והעמדת להם כל־מתנים ׃ והעברת שופר תרועה ׃

תרומה כו
ויקרא ה
שמואל כט
ירמי׳ כח יחזקאל כט
שמואל א
שפטים יג
מטות ל
בחקתי כו תלי׳ ל
תבא כו תלי׳ קיט
יונה ז
יחזקאל כט בהר כה

והעברתם את־נחלתו לפי שהעין בשוא ופתח נקדו ההא בפתח להאריך התנועה בתחלת המלה לפי שהיא מלרע ׃ ופעמים פא הפעל בשוא לבדו ויי העלים ממני ׃ ושחטה שטים העמיקו ׃ העמיקו שחתו והדומים להם ׃ ובאה מלה אחת ההא בסגול לא הכלמנום ומשפטו בחירק על המנהג בשלמים׳ ואם למד הפעל גרונית יולד נח בקריאה בין עין הפעל ללמד הפעל ויי הפגיע בו ׃ השמיע את־מחנה ארם ׃ ומלת תרגלתי לאפרים׳ רוב המדקדקים אמרו שהוא כמו הרגלתי בחלוף תיו בהא כמו שנהגו העברים ברוב בנחי הלמד ובהרבה מקומות

ואף על פי כן בתחלת המלה לא מצאנו חלוף תיו בהא ועל כן יתכן לומר שהוא שם הפעל והיה ראוי להיותו מלרע בפלס תפארתי ונאמר ממנו תרגלת בפלס תפארת׳ וכן פירשו רבי אחי רבי משה עליו השלום בספר תחבושת והוא הישר ׃ ומלת החדלתי את־מתקי׳ החדלתי את־תירושי ׃ החדלתי את־דשני אמרו שהם מפוארים כי הראוי בהם החדלתי בפלס העמדתי׳ והנכון שהם מבנין הפעל ולולי החית שהיא גרונית היה החדלתי כמו השברתי׳ ובגלל החית הוסב הקמץ להיות תחת החית במנהג כמו כי החליתי׳ ואף על פי שהא החליתי בקמץ והא החדלתי בסגול אין לחוש על זה׳ כי תנועת ההא אינה לא להאריך ולהרחיב קריאת החית ואם תארך ותרחב קריאת החית מה לנו אם הוא מפני תנועת קמץ אם מפני תנועת סגול ׃ ומלת והשלכתנה ההרמונה מלה מורכבת מן עבר ועתיד כי אם היתה עבר כלה היינו אומרים והשלכתן ואם עתיד כלה ותשלכנה או הוא כלו עבר והוא הנכון ונוספה הא אחר נון הנקבות שלא כמשפט העוברים׳ אבל מנהג הלשון בעתידים מן הפעלים ובשמות ובמלים כמו קרבנה מקץ מ״א כסתותיכנה׳ אותנה ׃ ואתנה ׃ כלנה ׃

והבינונים בתוספת מם ותעדר ההא הנוספת על העוברים לפי שיכבד על הלשון שתי אותיות נוספות כאחת ׃ ופעם תראה כמו לארבעתם מהקצעות וכלם היו ראוים להיות על זה הדרך הפועלים מהפעיל מהפעילים וכו׳ והפעולים מהפעל מהפעלים וכולי׳ ובשנעדרה ההא הוטלה תנועת ההא במם ואמרו מפעיל מרביץ בפוך אבניך׳ ויתכן לומר מפעל בצרי כמו מוצא רוח מאוצרותיו ׃ שהוא כמו מוציא מפעילים וכולי ׃

הפעולים מפעל מפעלים וכולי והמם בשרק כמו הנה ראשו משלך אליך ׃ משכב על מטתו ׃ כל ראש מקרח ׃ המפקדים בית יי ׃ ויהיו מכשלים לפניך ׃ משלכת בדרך ׃ או בקמץ חטף משזר ׃ וזובח משחת׳ ומופעל קמוץ זולתי אם הוא סמוך ׃ ובא ולשוני מודבק מלקוחי קמוץ ואף על פי שהוא סמוך׳ ויתכן שיהיה חסר למד השמוש ודינו מדבק למלקוחי ׃ ואם פא הפעל אות גרונית

פינחס כז
מלכי׳ ב ד הושע ח
הושע ט
שמואל כח
ישעי׳ כב מלכי׳ ב ז
הושע יא
שפטים ט
שפטים ט
מלכים ב ב
עמוס ד
יחזקאל יג ויקרא לה
ויבא לא מקץ מב
יחזקאל מו
ישעיה כד
תלים קלה
שמואל ב כ מלכי׳ ב ד
יחזקאל כט מלכי׳ ב יב
ירמי׳ יח מלכים יב
תרומה כו מלאכי א
תלים כב

גרונית תאמר בפעלים מאריך מחריד מעמיד ׳ ובפעולים תשוב קבוץ המם קמוצה בקמץ רחב ופא הפעל בקמץ חטף כמו מעמד במרכבה ׃ בתוך ערים מחרבות ׃ וכבש בזהב לכסא מאחזים ׃ ומלת ואין מעמד ׳ קצת המדקדקים אמרו שהוא שם הפעל והוא מפואר כי היה ראוי להיות מעמד בפלס מחשב מערב ׳ כי אם היה פעול היה אומר ואינני מעמד ׳ כי אמר בראש הפסוק טבעתי ביון מצולה ׳ ויתכן לומר שהוא פעול כמשפטו ופירושו ואין אחד מאיברי שהיה מעמד כי כלי טבעתי ׃ אשר אתם מהלמים הם מעזרים אתם ׳ משפטם על המנהג מחלימים מעזרים ׳ ומלת מבליגיתי עלי יגון אמרו כי היא מורכבת מפועל ומפועלת עם כנוי המדבר בעדו כי מהפועל יאמר מבליגי ׳ ומהפועלת מבליגיתי והנכון שהוא שם הפעל מבליגית כפלס מרבית שהיה ראוי להיות מרבית ׳ וכן במשקלו מבליגית ׳ ובהתחברו עם המדבר בעדו יאמר מבליגיתי ׳ והוא מלשון ואבליגה מעט ׳ וכן כתבו רבי אחי רבי משה ז״ל בספר תחכושת והוא השר ׃ בן משחת מאיש מראהו החירק מקום קמץ או יהיה תאר ׃ וכן והיערים המבדלות ׃ כי עתליהו המרשעת ׃ ומלת והאזניחו נהרות האלף נוספת כי משפטו והזניחו כן דעת המדקדקים ׳ אבל דעתי כי ההא נוספת והאלף תמורת ההא כאלף וכל מלבושי אגארתי ׃ ואחרי כן אתחבר יהושפט ׳ וסגול האלף מפני כובד קריאת האלף בחירק כי אלו היה הא היה חירק ׳ כי לא מצאנו אות נוספת נעה כי אם בראש המלה או בסופה זולתי מלת לדרידש הדבר ׳ והוא לבדו בא כן וכבר כתבנו שאפשר שהיא מלה מורכבת ואנחנו לא ידענו ׳ ויש אומרים כי נהגו באלף והאזניחו מנהג לשון ארמית שמוסיפין אלף בראש המלה כמו אשתיו חמרא וזולתו ׳ ונכתבה בו אלף על לשון ארמית וההא על לשון הקדש ׳ ורבי אחי רבי משה עליו השלום כתב כי ההא היא הא השאלה במקום אם בהא ההשב ישיב ׳ ומפני פגישת שני ההין בתנועה אחת החליפו הא הבנין באלף כי החירק והסגול הרי הם כתנועה אחת ותכבד קריאתם כאחת ׳ אבל הסגול עם הקמץ קריאתם נכונה כי הסגול קריאתו למטה והקמץ למעלה לפיכך תכון קריאתם באחת ׳ וזה אנחנו זוכרים תמיד בזה הספר שיבא הסגול קודם הקמץ לתקן הקריאה ׳ וזהו הנכון מכל מה ששמעתי שנאמר במלה הזאת ׃

והצווי והמקור בתוספת הא ההא בפתח והעין בחירק כמו העברת העביר את העם ׃ ולהכחיד ולהשמיד ׃ עת להשליך אבנים ׃ ובהקהיל את הקהל בהעלותך ׳ ובהאריך הענן ׳ או בצרי והשלך אל האש אשר אל האח ׃ השכם ודבר ׃ אדם תועה מדרך השכל ׃ מוסר השכל ׃ העמד המצפה ישעיה כא החזק מגן וצנה ׃ העמק שאלה ׃ ואם במקף בסגול העבר נא את עון עבדך כי נסכלתי ׃ ויבא בפתח הנחת יי גבוריך ׃ הישר לפני דרכך ׳ ובא גם בהפסק בפתח כפך מעלי הרחק בפתח באתנח ׃ וכן ומתניהם תמיד המעד בפתח בסוף פסוק ׃ ואין ותרפים הפצר מקור והוא בפתח באתנח ׳ וכן יען הזכרכם עונכם בפתח ׳ ואלה שיבאו בצרי או בפתח לא יבאו כן כי אם היחיד או הרבות שיאמר הפקדנה לעולם בצרי ׳ אבל היחידה והרבים בחירק לעולם ׳ החזיקי ׳ החזיקו ׳ העמיקו ׳ העמיקו והם מלעיל ׳ ובהתחברם עם הכנויים לעולם כלם בחירק ׃

והמקור כשיבא באותיות בכלם בהרחיק כהרחיק להרחיק מהרחיק ׃ ויבא בהדער ההא ולנפיל ירך ׃ לעביר את בית המלך בשוא ופתח ׃ לחלק משם בתוך העם בשוא לבדו ׃ ולשבית עניי ארץ ׃ לראתכם בדרך אשר תלכו בה ׃ בגלותו את יכניה בן יהויקים מלך יהודה ׃ ויאמר מהחל התרומה לביא בית יי ׃ לביא אותו בבלה ׃ לחטיא את בשרך ׃ וכן לגיד ביזרעאל בכתוב וקרי להגיד ׃ לשמיע בקול תודה ׃ לנחתם הדרך ׃ למרות עיני כבודו ׃ לעלות על מזבחי ׃ ולברר וללבן דניאל יא לשמיד מעזניה ׃ כי תכלה לעשר ׃ בעשר הלוים ׳ ויש שיבא הא המקור בחירק כמו העביר ׃ גנון והציל פסוח והמליט ׃ למען הרגיע את הארץ והרגיז ליושבי בבל ׳ ואפשר שיהיה הרגיע עבר במקום עתיד ׳ כאלו אמר למען ירגיע את הארץ והרגיז ליושבי בבל ׃ בגורן עת הדריכה ׃ עד השמידם אתם ׃ אבל עד השמידו אתכם פתח ׃ עד השליכו אתם מעל פניו ׳ ובסגול עם אות גרונית כמו הזכיר ׃ ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים ׃ שכל אדם האריך אפו ׃ ומלת כהנדוף עשן ׃ וכן מלת בהתוך כסף ׳ יש אומרים שהן מקור מזה הבנין ׳ ויש אומרים שהם מקור מבנין נפעל ׳ והראוי כהנדף כהנתך ׳ ולפי דעתי כי שניהם שמות הפעל מזה הבנין ואם זה בחולם וזה בשורק שניהם שוים ׃

והאותיות הנוספות שהם אית״ן תעדר מהם הא הבנין ונאמר אגדיל יגדיל והראוי אהגדיל יהגדיל ׳ ובהעדר ההא נשאר פתח ההא באותיות הנוספות ׃

ומצאנו ההא במקומות מעטים מנחי הפא דלותי ולי יהושיע ׃ יהושיע יי ׃ מושלו יהילילו ׃ ומשירי אהודנו ׃ על כן עמים יהודוך ׃ יהודה לתפלה ׳ ופעמים יבא האית״ן בצרי וישכם אברהם ׃ או יחזק במעזי בשוא ופתח ׃ ואחזק בידך בשוא לבדו ׳ ואם במקף בסגול וישלך שם מלח ׃ ותחזק בו לאכל לחם ׃ השכים ודבר ׃ ויקראו לפניו אברך ׳ י״א כי שניהם מקור בחלוף הא באלף ׃ וכן הכביד את עלכם ׳ ויש לומר שהאלף בהם למדבר ׳ ונכתבה יוד המשך בהשכים אף על פי שהוא בצרי לפי שאחד הוא בחירק ובצרי ׃ וכן העניק תעניק לו ׃ וכן ותגיד לבני ישראל ׃ ובעל

מלכים כב
יחזקאל כט ד״ה סני ט
תלים סט
ירמיה כט
דברי הימים סני כח
ירמיה ח
שמואל ב
איוב י
ישעיה כב
יהושע יז ד״ה סני כד
ישעיה יט
ישעיה סב
ד״ה סני כ
עזרא י
ישעיה יט
דניאל ח
איוב כד
יהושע ז מלכים יב
קהלת ב
בהעלותך ט ירמיה לז
ירמיה ז משלי כא
משלי א
תלים לה ישעיה ז
שמואל סני כד
יהושע ד תלים ח
איוב יב
תלים סט שמואל טו
יחזקאל כא
ויקרא כא
נחמיה ב ירמיה מט
כ״ס שמואל סני יט
ירמיה לז
עמוס ח דברים א
ירמיה כז
ד״ה סני לא ירמיה לט
קהלת ח מלכים ב ט
תלים כו
ישעיה ב שמואל ב
ישעיה כב
תבא כג נחמיה י
יהושע ז ישעיה לא
ירמיה כ
ירמיה כא
יהושע יא יהושע כב
מלכים סני כד
נגעים יז ירמיה לא
משלי יט תלים סח
יחזקאל כב
תלים קיו שמואל יז
ישעיה כב תלים כח
תלים מה נחמיה יא
ויקרא כב ישעיה כב
ישעיה מב מלכים ב ב
מלכים סני ד ירמיה ז
מקץ מח
מלכים יב
ראה טו יתרו יט

קהלת י ירמיה לו
יהושע ו מלכים שני ח
תהלים קמב ישעיה כט
שמואל ב כג ישעיה מב
איוב מ בראשית כ
שפטים יח ישעיה לו
דברי הימים כט
ירמיה ט
שמואל יד שמואל לא
תהלים סה שמואל יז
יחזקאל מד
איוב טו
זכריה יא
יחזקאל כז
הושע ו ירמיה ה
איוב לו
איוב לד
ישעיה יד ישעיה לג
אסתר ד
תהלים סח יחזקאל כב
יחזקאל כא תרו כה
רות יב תהלים ג
קהלת ד מיכה ד
מלכים ב כא ישעיה ג

בְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר ׃ הַגֵּד נַגִּיד לַמֶּלֶךְ ׳ ד״ל הַגֵּד ׃ הַקִּיף אֶת־הָעִיר ׃ וכן הַסֵּבֵב אֵלָיו ׃ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר שיר ה הַבֵּיט יָמִין וּרְאֵה ׃ וְהוֹלִיד אָוֶן ׳ ואם למד הפעל אות גרונית יולד נח בקריאה בין העין והלמד כִּי לֹא יַצְמִיחַ ׃ יָרִיעַ אַף יַצְרִיחַ ׃ וּבְהֶבֶל תַּשְׁקִיעַ לְשׁוֹנוֹ ׳ ופעמים יבא בפתח כמו וַיַּצְמַח יי אֱלֹהִים ׃ אַל תַּשְׁמַע קוֹלְךָ ׃ וְאַל יַבְטַח אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ ׳ ובא גם כן בהפסק תַּחַת־דָּוִיד אָבִיו וַיַּצְלַח ׃

ומצאנו עין הפעל ברבים בשוא וַיַּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם ׃ וַיַּדְבְּקוּ גַּם הֵמָּה ׃ וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל ׳ והיו ראויים להיות וַיַּדְרִיכוּ וַיַּדְבִּיקוּ ׳ ופתחות היוד תורה עליהם שהם מבנין הפעיל ׃ וכן רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה ׃ יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ ׳ ראויים תַּעֲשִׁירֶנָּה יַעֲשִׁירֶנּוּ ׳ ואף על פי שלא תורה עליהם פתחות אות איתן כי גם כבנין הקל יפתח אות איתן בגלל אות הגרון כמו הֵמָּה יַעַמְדוּ לְמִשְׁפָּט וזולתו אף על פי כן יורה עליו לפי שהוא פעל עובר לאחר ׳ ומהקל הוא עומד כמו לֹא יֶעְשַׁר וְלֹא יָקוּם חֵילוֹ ׳ ואף על פי שמצאנוהו עומד בבנין הפעיל והוא בָּרוּךְ יי וַאעְשִׁר מבנין הקל לא מצאנוהו עובר ׃

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים והם ג׳ על ג׳ הִפְקִיד ׳ הִפְקַדְתָּ ׳ הִפְקַדְתִּי ׳ הִפְקִידוּ ׳ הִפְקַדְתֶּם ׳ הִפְקַדְנוּ ׳ הִפְקִידָה ׳ הִפְקַדְתְּ ׳ הִפְקַדְתֶּן ׳ ואם למד הפעל גרונית כלו פתח הִשְׂבַּעַתְּ עַמִּים רַבִּים ׃ וְהִפְקַדְתֶּן

הבינונים על שני דרכים הפועל והפעול והם שמונה ׃

הפועל מַפְקִיד ׳ מַפְקִידִים ׳ מַפְקִידָה או מַפְקֶדֶת או מַפְקִידוֹת ׃

הפעול מֻפְקָד ׳ מֻפְקָדִים ׳ מֻפְקָדָה או מֻפְקֶדֶת ׳ מֻפְקָדוֹת ׃

המקור הַפְקֵד ׳ שם הפעל בזה השרש לא מצאנוהו ׳ אבל מצאנוהו בשרש אחר על פנים רבים יש שהוא במשקל הבינוני הפועל וְכַטַּל מַשְׁכִּים הוֹלֵךְ ׃ סוּסִים מְיֻזָּנִים מַשְׁכִּים הָיוּ ׳ כלומר בהשכמה ׳ וכמו כן יִתֶּן־אֹכֶל לְמַכְבִּיר כלומר לרוב ׃ ומשקל אחר וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכֵּיל ׃ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד ׃ בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה ׃ ומשקל אחר וְהַצָּלָה הראוי הַנְצָלָה ׳ וכן הכרה ׃ ומשקל אחר כְּהִנְדֹּף עָשָׁן ׃ כְּהִתּוּךְ כֶּסֶף ׃ ובתוספת וו תיו בסוף לְהַשְׁמָעוּת אָזְנַיִם ׃ ומשקל אחר מִשְׁכָּן ׃ מִבְחַר ׃ ומשקל אחר מִזְמוֹר ׃ מִבְחוֹר מלכים שני ג ומשקל אחר מִסְכֵּן והוא תאר ׃ ומשקל אחר מֶמְשָׁלָה ומשקל אחר מִשְׁקוֹלֶת ׃ מַחֲגוֹרֶת ׃

העתידים והם שלשה עשר הצווי והאותיות הנוספות שהן אית״ן ׃

הצווי הַפְקֵד ׳ הַפְקִידוּ ׳ הַפְקִידִי ׳ הַפְקֵדְנָה בצרי ׃

האיתן אַפְקִיד ׳ יַפְקִיד ׳ תַּפְקִיד ׳ נַפְקִיד ׃ יַפְקִידוּ ׳ תַּפְקִידוּ ׳ תַּפְקִיד ׳ תַּפְקִידִי בחירק ׳ תַּפְקֵדְנָה בצרי ׃

ועליו הטור הששי נקרא בנין הָפְעַל שלא נזכר שם פועלו

דניאל ח
יחזקאל יט יחזקאל ?
יחזקאל לב
יואל א ירמיה א
איוב ז
יחזקאל יז
יחזקאל יז
יחזקאל לה
יחזקאל כו
אחרי יז עזרא י
מלכים שני ג
יחזקאל יז
במדבר א מלכים ב
תזריע יג
כי תצא כד
ישעיה לד

גם הוא בתוספת הא והוא כלו פָּעוּל ואין בו פוֹעֵל כי הפוֹעֵל הוא הטור החמישי וזה הטור הוא הפעול מכח הראשון כי אם תאמר על הפוֹעֵל לעבר הִפְקִיד ׳ תאמר על הַפָּעוּל הָפְקַד ההא בשרק כמו וְהֻשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ ׃ לָאָרֶץ הֻשְׁלָכָה ׃ לֹא הֻמְלַחַתְּ ונפתחה החית מפני שהיא גרונית ׃ וְהֻשְׁכַּב בְּתוֹךְ עֲרֵלִים ׳ או בקמץ חטף הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ ׃ הָשְׁבַּרְתִּי קְדֹרַתִּי ׃ הָנְחַלְתִּי לִי יַרְחֵי־שָׁוְא ׳ ולעתיד אם תאמר על הפוֹעֵל יַפְקִיד תאמר על הַפָּעוּל יָפְקַד ׳ אבל הבינוני שהוא גם הוא פעול הוא פעול בזמן הוֹוֶה ׳ ואף על פי שלא מצאנוהו נאמר אותו מדרך הסברא כמו שמצאנוהו בבנין פוּעַל הבינוני בקמץ כן נאמר בינוני מזה הטור בקמץ הָפְקָד ׃

והמקור הָפְקֵד ההא בקמץ חטף וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ ׃ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ ׳ ובתוספת הא רְדָה וְהָשְׁכְּבָה ׃

והעבר אם פא הפעל גרונית ישתנה הקמץ חטף תחת אות הגרון וההא בקמץ רחב הָעֳמַד הָעֳמַדְתָּ ׃ אֲמַלְאָה הָחֳרָבָה ׳ וכן הבינוני והאית״ן אָעֳמַד ׳ יָעֳמַד חַי ׃ יָחֳרַם כָּל־רְכוּשׁוֹ ׳

והמקור הָחֳרֵב נֶחֶרְבוּ הַמְּלָכִים ׃ ויש שלא ישתנה וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ ׃

ונמצאו מלות מורכבות מזה הבנין ובנין התפעל לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם ׃ הָתְפָּקְדוּ וְכַלְכְּלוּ ׃ וכן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס הראוי הִתְכַּבֵּס ׳ הנה אם היה כלו מזה הבנין היה הֻכְבַּס ׳ ואם היה כלו מבנין התפעל היה הִתְכַּבֵּס ההא בחירק ׃ וכן אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה הראוי הִתְטַמְּאָה הנו מורכב מהָפְעַל וְהִתְפַּעֵל ׃ וכן הֻדַּשְּׁנָה מֵחֵלֶב ׳ מורכב מהָפְעַל וְהִתְפַּעֵל ואיננו זר כאשר חשבו רבים ועוד נזכרנו בבנין התפעל ׃

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים הָפְקַד ׳ הָפְקַדְתָּ ׳ הָפְקַדְתִּי ׃ הָפְקְדוּ הָפְקַדְתֶּם ׳ הָפְקַדְנוּ ׃ הָפְקְדָה ׳ הָפְקַדְתְּ ׳ הָפְקַדְתֶּן ׃

הבינונים הָפְקָד ׳ הָפְקָדִים ׳ הָפְקָדָה או הָפְקֶדֶת ׳ הָפְקָדוֹת ׃

המקור הָפְקֵד ׳ וכן שם הפעל ׃

העתידים ואינם אלא על דרך אחת כי הצווי איננו בטור הזה כי פעלתו על ידי אחר לא על ידי עצמו ׃

האותיות הנוספות שהם אית״ן אָפְקַד ׳ יָפְקַד ׳ תָּפְקַד ׳ נָפְקַד ׃ יָפְקְדוּ ׳ תָּפְקְדוּ ׳ תָּפְקַד ׳ תָּפְקְדִי ׳ תָּפְקַדְנָה ׃

האותיות

האותיות הנוספות בשורק כמו יֻפַּת שַׁעַר ׃ עַל־כָּמוֹן יוּסָב ׃ וְחַלְלֵיהֶם יֻשְׁלָכוּ ׃ וַתֻּשְׁלְכִי אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה ׃ או בקמץ חטף כמו כָּלִיל תָּקְטָר ׃ (ישעיה כד · ישעיה כח · ב · לד · יחזקאל יו · ויקרא ו)

והטור השביעי נקרא בנין פועל הנוסף

דע כי זה הבנין לא ימצא בשלמים כי אם מעט מזער רק בנחי העין ימצא ברוב והוא בנחי העין בן ארבע אותיות כי כונן וקומם הוו בהם שרש הנעלמת במשפטה · ומשקלם פּוֹעֵל כי מצאנו פֹּעַל בשלמים בפול הלמד וְנִפְלַל חָלָל ׃ כִּי אֻמְלַל אָנִי כמו שאנו עתידים לבאר · ובפעלי הכפל נמצא זה הבנין ברוב כאשר אמרו מן מָדַד עָמַד וַיְמֹדֶד אֶרֶץ · ואיננו כי אם בן שלשה אותיות כי משקל יְמוֹדֵד יְפוֹעֵל ׃ (יחזקאל כח · תלים ו · חבקוק ג)

והעבר מפעלי הכפל שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדַד שהוא מן נדד והוא בפתח ׃ וכן אֲשֶׁר עוֹלַל לִי שהוא מן עלילות דברים ׃ או בצרי כמו בַּל־שֹׁרֵשׁ בָּאָרֶץ גִּזְעָם ומשקלם פּוֹעֵל ׃ ומנחי העין הוא בצרי כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית ומשקלו פּוֹעֵל וכן כלם כאשר אזכירם על מקומם בעזרת המלמד אדם דעת ׃ (נחום ג · איכה א · ישעיה מ · ישעיה כא)

והנמצאים בזה הבנין מאלה הפעלים השלמים וְאֶת הַנְּעָרִים יוֹדַעְתִּי על דעת קצת המדקדקים · ויש אומרים כי היוד תמורת הא הודעתי ׃ ומן שָׁפַט מצאנו לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן ׃ וכן וְהִיא שׁוֹפְטָה אֶת־יִשְׂרָאֵל על דעת קצת המדקדקים ׃ וכן מזה הבנין תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא־נֻפָּח ׃ מְלוֹשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ · ונבנה הבנין הזה בפעל שופט הנמצא כן והנחצב ממנו בלי ספק ׃ (שמואל כא · איוב ט · שפטים ד · איוב כ · תלים קא)

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים שׁוֹפַט בפתח כמו אֲשֶׁר עוֹלַל לִי ׃ או בצרי כמו בַּל שֹׁרֵשׁ בָּאָרֶץ גִּזְעָם ׃ שׁוֹפַטְתָּ · שׁוֹפַטְתִּי · שׁוֹפְטוּ ׃ ובהפסק בקמץ נְטַעְתָּם גַּם שֹׁרָשׁוּ ׃ שׁוֹפַטְתֶּם · שׁוֹפַטְנוּ · שׁוֹפְטָה · שׁוֹפַטְתְּ · שׁוֹפַטְתֶּן ׃ (איכה א · ישעיה מ · ירמיה יב)

הבינונים הַפּוֹעֵל מְשׁוֹפֵט עין הפעל בצרי · מְשׁוֹפְטִים · מְשׁוֹפְטָה · מְשׁוֹפְטוֹת · כלם עין הפעל בשוא ׃

הפעול מְשׁוֹפָט · מְשׁוֹפָטִים · מְשׁוֹפָטָה · מְשׁוֹפָטוֹת כלם עין הפעל בקמץ ׃

המקור שׁוֹפֵט ׃ שם הפעל שׁוֹפֵט כי מצאנוהו כן בזה המשקל בנחי העין ׃ וּלְשׁוֹטֵט בִּצְדֵיכֶם שהוא שם הפועל כמו שׁוֹט אף על פי שלא נמצא שאר הבנין מענינו הנה נמצא מענין אחר שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם ׃ מְשׁוֹטְטִים בְּכָל־הָאָרֶץ ואחרים מלבד זה ׃ (יהושע כג · ירמיה ה · זכריה ד)

העתידים הצווי והאיתן ׃

הצווי שׁוֹפֵט · שׁוֹפְטוּ · שׁוֹפְטִי · שׁוֹפֵטְנָה ׃

האיתן אֲשׁוֹפֵט · יְשׁוֹפֵט · תְּשׁוֹפֵט · נְשׁוֹפֵט ׃ יְשׁוֹפְטוּ · תְּשׁוֹפְטוּ · תְּשׁוֹפֵט · תְּשׁוֹפְטִי · תְּשׁוֹפֵטְנָה ׃

ועליו הטור השמיני נקרא בנין התפעל נוסף וכבד

זה הבנין בשתי תוספות ההא והתיו ובדגש עין הפעל ואם עין הפעל גרונית או ריש פא הפעל בקמץ ׃ וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ נצבים כט פֶּן־יִתְפָּאֵר עָלַי ׃ וְיִתְגָּעֲשׁוּ וְלֹא יוּכָלוּ ׃ בַּנְּהָרוֹת יִתְגָּעֲשׁוּ מֵימָיו ׃ ועל ההא ועל התית בפתח ׃ וְהִטַּהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם ׃ וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם · וההא נוספה בו בעבר ובצווי · אבל בבינונים ובאותיות איתן נגרעה ההא ונשארה התיו לפי שהבינונים נוספה בהם מם הבינונים במשפט הנוספים · ובאיתן נוספה בו אותיות איתן ויכבד על הלשון להוציא שלש אותיות נוספות כאחת ודי לנו בשתים ׃ (שפטים ז · ירמיה ה · ירמיה מו · וישלח לה · וישב לז)

ופעמים נפקד התיו בעבר ובבינוני ובעתיד ׃ ונבלעה בדגש כמו הַמְעַט לָנוּ אֶת־עֲוֹן פְּעוֹר אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ ׃ משפטו הִתְטַהַרְנוּ ׃ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו ׃ וְלָקַח לַמִּטַּהֵר · ואחרים זולתם · ומשפטם מִתְדַּבֵּר מִתְטַהֵר · ומנחי האלף למד הפעל לֹא יִטַּמָּא ׃ וְלֹא תִטַּמְּאוּ · ומשפטם יִתְטַמָּא תִּתְטַמְּאוּ · ונבלעה התיו בטית הדגושה ודגש המם עין הפעל לאות הבנין וכן וְתִנַּשֵּׂא מַלְכוּתוֹ משפטו וְתִתְנַשֵּׂא ׃ (יהושע כב · נשא ו · מצורע יד · אמור כא · אחרי יח · בלק כד)

ומצאנו בבנין הזה עין הפעל רפה אשר לא כדת להקל ׃ וַיִּתְיַלְדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם בפתח פא הפעל ׃ וכן הֻדַּשְּׁנָה מֵחֵלֶב קל ובפתח פא הפעל ׃ לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם קל ובקמץ פא הפעל ׃ וכן כל לשון פקד בהתפעל המוקל קמץ פא הפעל ׃ וְאַחֲרֵי־כֵן אֶתְחַבַּר יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה עִם אֲחַזְיָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל האלף במקום הא ׃ וכן וְכָל־מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי כמו הִגְאַלְתִּי ׃ אֶשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב כמו השתוללו ׃ והתמורה הזאת נוהגת בלשון ארמי בהתפעל אֶתְכְּרִיַּת רוּחִי ׃ וּצְלֵם אַנְפּוֹהִי אֶשְׁתַּנִּו ׃ אֶשְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָא ׃ אִתְיָעַטוּ כֹּל סָרְכֵי מַלְכוּתָא ׃ (במדבר א · ישעיה לד · במדבר א · דברי הימים שני כ · ישעיה סג · תלים עו · דניאל ז · דניאל ג · דניאל ד · דניאל ו)

ונמצאו מלות מורכבות מזה הטור ומבנין הפעל לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם ׃ הָתְפָּקְדוּ וְכָלְכְּלוּ ׃ אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה ׃ אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס ׃ הֻדַּשְּׁנָה מֵחֵלֶב · ונפקדה תיו התפעל מהם והראוי הִתְטַמָּאָה הִתְכַּבֵּס הִתְדַשְּׁנָה והוקל הדשנ׳ כמו הָתְפָּקְדוּ לְבַד מִבִּנְיָמִן ׃ הָתְפָּקְדוּ וְכָלְכְּלוּ ׃ וַיִּתְפָּקְדוּ בְּנֵי בִנְיָמִן ׃ לְבַד מִיּוֹשְׁבֵי הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ ׃ וַיִּתְפָּקֵד הָעָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד ׃ וְעִם עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל · עקרו תִּתְתַּפַּל ומשפטו תִּתְפַּתַּל · ונהפכה עין הפעל בפא כמו אִם יֵשֵׁב יְשִׁיבֵנִי ׃ כֶּבֶשׂ ׃ וְכֶשֶׂב ׃ שִׂמְלָה ׃ שַׂלְמָה משפטי כב (במדבר א · מלכים ב · תצא כד · תזריע יב · ישעיה לד · שפטים כ · מלכים כ · שפטים ב · שפטים כ · שפטים כא · שמואל שני כב · שמואל ב טו · ויקרא ס · ויקרא ג · כח · ט)

והעבר הִתְפַּקֵּד בפתח ׃ כמו הִתְחַזֵּק יְהוֹיָדָע ׃ ובא בזקף קמץ וְהִתְגַּלָּח וְאֶת הַנֶּתֶק (דברי הימים שני כג · תזריע יג)

מלכי׳ כח מלכי׳ יב — לֹא יְגֻלָּח ׃ או בצרי הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרָע ׃ הִתְאַמֵּץ
לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה ׃ הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ בסגול מפני סמיכותו
במקף אל מלה שהיא מלעיל ׳ וכתב רבי יעקב בן
יחזקאל לח סמיכי יח — אלעזר כי וְהִתְגַּדִּלְתִּי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי ׃ וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם
וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים שהעין שלהם בחירק מן הִתְגַּדֵּל
הִתְקַדֵּשׁ בצרי כי מן הִתְגַּדַּל הִתְקַדַּשׁ בפתח יאמר
הִתְגַּדַּלְתִּי הִתְקַדַּשְׁתִּי בפתח ׃

לך לך יז — **וכן הצווי** בצרי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי ׃ או בפתח כמו
מלכים כ — לֵךְ הִתְחַזַּק וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר
תלים לז — תַּעֲשֶׂה ׃ וְהִתְעַנַּג עַל יי ׳ והעבר לרבים הִתְפַּקְדוּ
וכן הצווי ׳ אבל בהפסק העבר בקמץ והצווי בצרי ׃
בהעלותך ח — ובא העבר פא הפעל בסגול וְכִבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ
והסגול מקום פתח כי ההא היתה ראויה להדגש לולי
וישלח לה — שהיא גרונית והטית בפתח כמו שבא בצווי וְהִטַּהֲרוּ
וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם ׳ וכשנקמצה ההא מפני ההפסק
שמו הסגול תחת הטית מקום פתח לתיקון הקריאה
בלק כג — כמו שעשו גם במלות אחרות וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם ׃ וְעַל
תלי׳ קלה כ׳ קיט — עֲבָדָיו יִתְנֶחָם ׃ זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יי וָאֶתְנֶחָם ׃
מסעי לג — לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ ׃ וַהֲנִיחוֹתִי חֲמָתִי בָּם
יחזקאל ה תלים ז — וְהִנֶּחָמְתִּי הראוי וְהִתְנֶחָמְתִּי ׃ ומלת יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי
אמרו כי הוא מזה הבנין והראוי יִתְרַדֵּף והוא לגזרת
פעול ׳ ועל דעתי כי אינו כן כי לא מצאנו בנין
התפעל כי אם כידר במועדיו לא יצא ל בלעדיו ׳ ואלו
בהר כה — היה כן היה יוצא וכבר פירשנו וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם
שידמה יוצא כי הוא עומד כי פירוש אותם מהם ׃
וכן וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־
מטות לא — עֵץ תִּתְחַטָּאוּ ׳ פירושו עם הבגדים והכלים תתחטאו
כי לא תהיה טהרתכם שלמה אם לא יהיו הכלים גם כן
טהורים ׳ אבל עקר המלה שהיא מורכבת מבנין קל
ומבנין פִּעֵל הדגוש בא היה כלו מהקל היה אומ׳ יִרְדֹּף
׳ ואם מהדגוש יְרַדֵּף הנה כשאמרנו יְרַדֹּף הרכבנוהו
מהשנים ׳ וטעם ההרכבה הזאת כי דברי הנביא
שהאויב רודפו ומרדפו לאחרים כי יִרְדֹּף עובר לשני
׳ האויב רודף והנביא רדוף ׳ וִירַדֵּף עובר לשלישי ׳
כי האויב מְרַדֵּף ועוזריו רודפים והנביא רָדוּף ׳
ולעולם בזה הבנין יקדם התיו לפא הפעל זולתי זס
קהלת יב מיכה ו — שץ שתקדם הפא לתיו כמו וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב ׃ וְיִשְׁתַּמֵּר
משלי כז — חֻקּוֹת עָמְרִי ׃ וְאֵשֶׁת מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה ׃ מַה־נְּדַבֵּר
מקץ מד ישעי׳ א — וּמַה־נִּצְטַדָּק ׃ רַחֲצוּ הִזַּכּוּ ׳ שהיה ראוי הִזְדַּכּוּ והדלת
נבלעת בדגש ואף על פי שנדגש הכף לאות הבנין ׳
אף על פי כן אחר שנפקדה הדלת יצא טעם הדגש
לשנים לכבדות הבנין ולחסרון הדלית ודגש הזין לא
בא לחסרון אות ׳ אבל לא תתכן קריאת הזין מבלי
דגש מפני חטפות המלה על הכף מפני הדגש ולא
נוכל לומר כי דגשות הזין לחסרון תיו או דלת והראוי
התזכו או הדזכו ׳ כי תיו התפעל לא מצאנוהו עם
חזין ׳ והדלת שמצאנו עמה לא מצאנוה לפניה כי אם
דניאל ב — לאחריה כמו שמצאנו בלשון ארמי הִזְדְּמִנְתּוּן
לְמֵאמַר קָדָמַי ׃ ובדברי רבותינו זל נזדמן לו ׳ נזדכך
הדין ׳ ואם יאמר האומ׳ כי אין דרך לשון הקדש להבליע

הדלת כי אם בחברתה אם לא מצאנו בלשון הקדש
במה שנמצא אצלנו ׳ הנה נמצא בלשון ארמי הקרוב
אליו אמרו גַּפּוּהִי כמו גדפוהי וְקַמּוֹהִי הוא כמו
יחזקאל לח — קדמוהי ׳ ובלשון הקדש מצאנו וְכָל אֲגַפֶּיךָ ׳ וכתב
אדוני אבי זל שהוא כמו כנפיך מלשון ארמי ודינו
אגדפיך והאלף נוסף ׃ וגם לא נוכל לומר שמלת הזכו
מפעלי הכפל מבנין נפעל ודגשות הזין לחסרון נון
נפעל ודגשות הכף לחסרון הכפל לפי שהמלה
מלרע כמשפט נחי הלמד ׳ ואם היה מפעלי הכפל היה
ישעיה נב — מלעיל הִזַּכּוּ כמו הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יי ׃ ומה שקרה
לאותיות זס שץ שנקדמו לתיו התפעל כי לא תתכן
קריאת התיו רפה עם אחת מהן ׳ ומה שהחליפו עם
הצדי הטית תחת התיו לפי שקריאת התיו הדגושה
נוטה לקריאת הצדי ׳ ואם היתה התיו הדגושה עמה
תשוב קריאת שתי אותיות לאחת ׳ ושמו הטית תחתיה
לפי שהן ממוצא אחד כי כל האותיות נחלקות לחמש
תוצאות ׳ אחהע הם מוצא הגרון ׳ גיכק הם
מוצא החיך ׳ דטלנת הם אותיות הלשון הפונה
נגד השינים ׳ זסשרץ הם אותיות השינים ׳ בומף
הם אותיות השפתים ׳ ויש בהם אותיות שתים תעזר
קריאתם בנחירים והם מן וראה ונסה כי לא תכון
קריאתם בסגירת החוטם ׳ וכן עם הזין לא תתכן
קריאת התיו והטית ושמו תחת התיו דלת כי נכונה
קריאתה עם הזין והדלת ממוצא התיו וממשפחתה ׳
וגאל את גאולתה ׳ לפיכך אמרו רבותינו זל בקש
צריך להתיז זין של תזכרו שאם לא תחזק קריאתה
תדמה קריאת הזין לקריאת הסמך כי כן תכון קריאת
הסמך עם התיו הדגושה ׳ ועוד כי הזין הנחה ואחריה
כף תדמה לקריאת הסמך ׳ והזהירו על תזכרו ולא
הזהירו על וזכרתם מפני כי תזכרו יש בו שתי עלות
לדמות הזין לסמך מפני התיו שלפניה והכף של
אחריה לפיכך צריך להזהר בו יותר וזכרתם אין בו
כי אם עלה אחת ׳ ועוד יש לומר כי הזהירו על תזכרו
והוא הדין על וזכרתם ׳ וכן אמרו צריך להתיז סמך
של כי לעולם חסדו שאם לא יחזק אותה תדמה
קריאת הסמך הנחה ואחריה דלת לקריאת הזין כי כן
נכונה קריאת הזין הנחה עם הדלת הדגושה וכן עם
תלים קמח — הגימל הדגושה ׳ לפיכך צריך להתיז שין כִּי נִשְׂגָּב
שְׁמוֹ והדומים לו ׳ ונמלטה מלה אחת שקדמה התיו
ירמיה מט — לשין פא הפעל והיא וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת והיה כן
להרחיק התיו הדגושה משני הטתין ׃

ואלה שמות האבנים על הסדר

העוברים הִתְפַּקֵּד ׳ הִתְפַּקַּדְתָּ ׳ הִתְפַּקַּדְתִּי ׳
הִתְפַּקְּדוּ ׳ הִתְפַּקַּדְתֶּם ׳ הִתְפַּקַּדְנוּ ׳
הִתְפַּקְּדָה ׳ הִתְפַּקַּדְתְּ ׳ הִתְפַּקַּדְתֶּן ׃

הבינונים מִתְפַּקֵּד ׳ מִתְפַּקְּדִים ׳ מִתְפַּקְּדָה ׳
מלכים יח — ובהפסק וְהִיא מִתְנַכֵּרָה או מִתְפַּקֶּדֶת
מִתְפַּקְּדוֹת ׃

המקור הִתְפַּקֵּד ׳ שם הפעל מזה השרש
לא מצאנו בזה הבנין ׳ אבל מצאנו

עלותך יא תב״ז כח

משרש אחר תַּבְעֵרָה ׳ ומשקל אחר תִּפְאֶרֶת כי נוספה בהם תיו כתיו התפעל ׳ ועם תוספת ההא והתיו ומִן־הִתְחַבְּרוּת אֵלָיו ׳ וכן אמרו בדברי הארמית עִם הִתְנַדָּבוּת עַמָּא וְכָהֲנַיָּא ׳ והארמי שוה עם העברי בזה הבנין בשרש הזה ׳ כמו שאמרו דִּי כָל־מִתְנַדַּב בְּמַלְכוּתִי ׳ ונאמר מדרך הסברא גם כן בזה המשקל הִתְפַּקְּדוּת ׳ הִתְפָּאֲרוּת ׃

דניאל יא
עזרא ז
עזרא ז

העתידים הצווי והאותיות הנוספות שהם אית״ן

הצווי הִתְפַּקֵּד ׳ הִתְפַּקְּדוּ ׳ הִתְפַּקְּדִי ׳ הִתְפַּקֵּדְנָה ׃

אית״ן אֶתְפַּקֵּד ׳ יִתְפַּקֵּד ׳ תִּתְפַּקֵּד ׳ נִתְפַּקֵּד ׳ יִתְפַּקְּדוּ ׳ תִּתְפַּקְּדוּ ׳

תִּתְפַּקֵּד ׳ תִּתְפַּקְּדִי ׳ תִּתְפַּקֵּדְנָה כלם בצרי או בפתח ׳ בצרי כמו וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי ׃ וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב ׃ בפתח כמו אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ ׃ וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְגַּדֵּל ׳ ואשר הם בפתח בהפסק בקמץ כִּי עַל־כָּל יִתְגַּדָּל ׃ בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל ׳ ובאו בקמץ זקף וַתִּתְכַּס בַּצָּעִיף וַתִּתְעַלָּף ׃ וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלָּס ׃ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע ׃

מיכה ו קהלת יב
משלי כה
דניאל יא
דניאל יא ישעיה מא
וישב לח חבקוק א
בהעלותך יב

כלו הטורים שמנה שלמים בעזרת רם על כל רמים

ואלה האבנים אבני גזית

אמר דוד בן יוסף בן קמחי ז״ל

דע ישכילך הא״ל כי רוב פאי הפעלים הנבלעות הן נונין כמו נון הנבלעת בהגיש הבי״ט ורעיהם ופעמים היוד נבלעת כמו מן יצב הציב ׳ ומן יצק הציק ׳ והלמד מצאנוה נבלעת בשרש לקח ׳ ולפי שנשתמשו בו העברים הרבה חסרו הלמד פא הפעל והבליעוה בדגש להקל מעליהם ׳ וברוב הפילו גם הדגש להקל יִקְחוּ ׃ תִּקְחוּ ׳ וכן בחסרי הנון מצאנו רפים להקל ׃ יִשְׂאוּ ׃ יִסְעוּ ׃ נִסְעָה וְנֵלֵכָה ויסלח לב וַתִּתְצוּ הַבָּתִּים ׳ וכתב רבי יעקב בן אלעזר כי בספר הללי אשר בטוליטולא מצא וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיְיָ הדלת רפה ׳ ויש מהפעלים האלה חסרי הפא פעלים שאין לעמוד על בירורם ועל אמתת פאיהם אם הוא נון או יוד כמו הִצִּיג ׳ הִגִּיר ׳ הִשִּׂיג ׳ הִגִּיר ׳ הִנִּיחַ ׳ הִסִּיג ׳ הִזָּה ׳ ונגזור עליהם אל הקרוב והישר אליהם ׃ כמו

לך לך יד ויסלח לד
כח ז ויסלח לה
ישעיה כב
ראה יב

הִנִּיחַ כי קרוב הוא להיות שרשו ינח מלהיות שרשו נגח ׳ לפי שלא נשתמשו בפעלים כפולי הפא והעין כי אם מעט מזער ׳ ועוד כי כבר הוא על המבטא ׳ ולכן הקרוב והישר ששרשו ינח ׃

הִצִּיג אם נשקלהו במאזני הִצִּיב וְהִצִּיק ששניהם עיניהם גם כן צדי נאמר ששרשו יצג ׳ ויוכל לומר האומר שהוא מבעלי הנון ׃

הִגִּיד נגזר עליו ששרשו נגד לפי שמצאנו שרש נגד בשני ענינים ואעפ״י שאינם מענינו כמו נֶגֶד יְיָ ׃ לְנָגִיד עַל־עַמּוֹ ׳ ויתכן לומר ששניהם

שמואל יז שמואל יג

קרובים בענין כמו שאנו עתידים לפרש בחלק הענין בשרשו בעזרת האל ׳ ולא מצאנו שרש יגד בשום ענין בעולם ׃

הִשִּׂיג שרשו נשג שחסרי הנון הם רבים ׃

הִגִּיר שרשו נגר ואעפ״י שלא מצאנו במקרא לא נגר ולא יגר יותר קרוב הוא להיותו מחסרי הנון כי הם הרבים ׃

הִסִּיג שרשו נסג ׳ וממנו לדעת רבי יונה וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ על משקל וְנָתוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס ׳ והנכון אצלי שהוא מנחי העין והנון לבנין נפעל כפלס נָכוֹן וְנָבוֹן כי זה הענין הוא משרש סוג ׃ יִסֹּגוּ אָחוֹר ׃ לֹא נָסוֹג אָחוֹר לִבֵּנוּ ׃

ישעיה נט
אסתר ו
תלים לה תלים מד

הִזָּה שרשו נָזָה כי חסרי הנון הם הרבים ׳ ויש פעלים חסרי הלמד והם נון כמו אָזַן אָמַן שָׁכַן טָמַן לָן וחבריהם כשיתחברו עם נון הרבים או הרבות תחסר הנון למד הפעל ותבלע ברגש בנון הרבים או הרבות כמו הָאֲזִינָה אִמְרָתִי שמשפטו הַאֲזִנְנָה ׃ וְלַנּוּ בַּגִּבְעָה ׳ היה ראוי ולננו במשקל וקמנו ׃ בְּצֵל דָּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכֹּנָּה ׳ היה ראוי תִּשְׁכֹּנְנָה ׳ ובא עַל־צַד תֵּאָמַנָּה רפה הנון ועיקרה להרגש לחסרון נון השרש ׳ וכן בפעלים שלמדיהם תיו כמו שַׁחַת לך לך יג שֵׁרֵת ׃ שֵׁת ׃ מֵת ׳ צָמַת בָּעַת ׳ כשיתחברו עם תיו הנמצא או הנמצאים או המדבר בעדו תחסר התיו למד הפעל ותבלע בדגש בתיו השמוש כמו וְשִׁחַתָּ דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים ׃ וְשִׁחַתֶּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה ׃ כִּי־לֹא נִצְמַתִּי מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ ׃ וּבְבֹאוֹ נִבְעַתִּי דניאל ח וָמַתִּי ׃ שַׁתָּ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ ׃ ובמלת אָנֹכִי מוֹתַתִּי אֶת־מְשִׁיחַ יְיָ ׳ נפלה התיו הכפולה ונבלעה ברגש כי המלה מן המרובע ואף על פי שאין דרך שתפול אות המרובעת נפלה זאת לפי שהיו במלה שלשה תוין באחת ׳ וכן יאמר מן שֵׁרֵת שֵׁרַתִּי שֵׁרַתֶּם ׳ וכן חסרה התיו בלא הבלע במלת מְשָׁרֵת אֶת־הַמֶּלֶךְ ׳ שהוא כמו מְשָׁרֶתֶת ׳ וכן יאמר מְשַׁחַת כמו מְשַׁחֶתֶת ׃

כראשית ד
שפטים יט
יחזקאל יז
ישעיה ס
בהעלותך ח ישעיה ד
איוב כ
משלי כג
שמות לב איוב כב
איוב יט
תלים כ שמואל שני א
מלכים א

וכן מן הפעלים שהעין והלמד שלהם דומות זו לזו נמצא בהם ברוב ההבלע כמו שאנחנו עתידים לפרש והם הנקראים בעלי הכפל ואף על פי שיש בהם מבלי הבלע הרוב נבלעות ׃

וכאשר נכתבו בתיבה שתי אותיות הדומות אם תקדם להם תנועה גדולה ינועו שתיהן כמו סָבְבוּ אֶת הָעִיר ׃ בּוֹנְנוּ יָדֶיךָ ׃ מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה והדומים להם ׳ וכשתקדם להם תנועה קטנה יבליעו האחת ולא יבארו קריאת שתיהן אלא יקראו שתיהן כאחת בחטיפות כמו רִבְבוֹת אֶפְרַיִם ׃ כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי ׃ כִּי רִנְנַת רְשָׁעִים מִקָּרוֹב ׃ הִנְנוּ אָתָאנוּ לָךְ ׃ חִקְקֵי אָוֶן ישעיה י ׳ וכן בארמית לִבְבֵהּ ׃ וְלִבְבָךְ ׳ ופעמים יבארו שתיהן אף על פי שתקדם להם תנועה קטנה ׳ אבל ישימו מאריך עם התנועה הקטנה ובאות הראשונה מן הדומות שוא ופתח כמו צְלָלֵי ירמיה ו ׃ חֲלָלֵי ׃ גְּלָלֵי ׃

יושע ו בשלח טו
ירמיה ח
ברכה לג תצא כא
איוב כ ירמיה ב
דניאל ד דניאל ה
ירמיה כא יחזקאל ד

המלקקים

הַמְלַקְקִים בְּיָדָם ׃ קוֹל יִלְלַת הָרוֹעִים ׃
רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל ׃ בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן ׃
קִלְלַת יוֹתָם בֶּן־יְרֻבָּעַל ׃ כֵּן קִלְלַת חִנָּם ׳ ופעמים
לא ישתתפו עם השוא פתח אחר התנועה הגדולה
כמו בַּצַּר לָהֶם יְשַׁחֲרֻנְנִי ׃ אָז יִקְרָאֻנְנִי ׃
יְשַׁחֲרֻנְנִי וְלֹא יִמְצָאֻנְנִי ׳ וכן אחר התנועה הקטנה
זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי ׳ ופעמים יהיו שתי אותיות
הדומות סמוכות ויקראו הראשונה ולא השניה כלל
כמו מַחְצְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת ׃ וּמְחִיָּיאֵל יָלַד אֶת־
מְתוּשָׁאֵל ׃ יִרְאִיָּיה בֶּן שֶׁלֶמְיָה ׳ וכן יִשָּׂשכָר לקריאת
בן אשר ׃

וכאשר נפגשות שתי אותיות הדומות זו
בסוף המלה וזו בראשית המלה אשר
בצדה ׳ כתב הגאון רב סעדיה זל יש מן העברים
שקוראים אותם בהבלע ויש שקוראים אותם בלא
הבלע כמו בִּן־נוּן ׃ בַּל יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב ׃
וְאָזֵל לוֹ ׃ זֶה שִׁבְתָּהּ הַבַּיִת מְעַט רות ב
צֹרֵר רוּחַ אוֹתָהּ בִּכְנָפֶיהָ ׃ שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ ׃
יְשֻׂשׂוּם מִדְבָּר וְצִיָּה ׃ הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ והדומים
להם ׳ ויש אומרים כי לכן שמו שני טעמים בואזל
ובצרר ובשלח להפריש ביניהם ׳ ואין זה טעם נכון
כי לא ימנע בעבור זה ההבלע ׳ ושני הטעמים
מצאנום גם בלא אותיות דומות כמו עֹרֶף בְּלֵב ׃ גָּרֵשׁ
לֵץ ׃ פּוֹטֵר מַיִם ׃ יִקַּח לֵב ׃ הַנַּח לוֹ הושע ד
מִי חָכָם וְיָבֵן אֵלֶּה וזולתם הרבה ׳ וכתב רבי יונה זל
כי יתכן ההבלע וְחִזֵּק דבריו בזה בעבור כי רבותינו זל
הזהירו בקריאת שמע על האותיות הדומות לבארם
ולהפסיק ביניהם כמו עַל־לְבָבֶךָ ׃ עַל־לְבַבְכֶם ׃
בְּכָל־לְבַבְכֶם ׳ דומה כי בזולת זה יכשר ההבלע ׳
ובתב כי גם כן יתכן שתי אותיות שהן ממוצא אחת אף
על פי שאינן דומות אחר שהן קרובות במוצא יתכן
ההבלע ביניהן כמו וְיִתֶּן לִי אֶת־מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה׳ יתכן
להבליע נון ויתן בלמד לי אם ירצה ׃ וכן לֵךְ אֶל
נְמָלָה ׃ אַל־נָא ׳ יתכן להבליע הלמד בנון אם ירצה ׃
וכן יַחְפֹּץ זְנָבוֹ ׃ מֵאֶרֶץ זִכְרָם ׳ יתכן להבליע הצדי
בזין ׃ וכן בְּכֶסֶף וְזָהָב והדומים להם ׳ וכן בתוך התיבה
כמו וְהִמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי רְדוֹת בַּגּוֹיִם ׃ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם
רַבִּים ׃ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה ׳ והנראה בעיני בכל זה כי
הבאור הוא הטוב וההבלע לא יכשר ׳ ומה שהביא
רבי יונה ראיה מדברי רבותנו זל בהזהרתם על קרית
שמע איננה ראיה שמותר ההבלע בזולתו ׳ אבל
הזהרתם בכל עת שיקרא אדם בתורה ובנביאים
ובכתובים ׳ אבל הזהירו בקרית שמע והוא הדין לכל
קריאה כי הקריאה בתורה ובנביאים ובכתובים היא
חובה עלינו ואחר שהיא חובה ומצוה עלינו יש
לדקדק באותיות ולבאר קריאתם ׳ ומה שהזהירו
בקרית שמע הוא לשתי עלות האחת מפני שיש
באותן הפרשיות יחוד השם וקבלת עול מצות ׳
והאחרת שכל ישראל קוראים אותם פעמים ביום
חכמים ועמי הארץ לפיכך היו צריכין להזהיר עליהם

שופטי׳ ז זכריה יא
בהעלותך י מיכה ו
שופטי׳ ט משלי כו
הושע ה משלי א
משלי א
תלים נ
ד״ה טו בראשית ד
ירמ׳ לז
האזי׳ לב משלי יח
משלי כ
הושע ד תלים קה
ישעי׳ לה תלי׳ לד
ישעי׳ מו משלי כב
משלי יז הושע ד
הושע יד
ואתחנן ו עקב יא
עקב יא
חיי שרה כג
משלי ו
וירא יט
איוב מ תלים לד
תלים קה
יחזקאל כט ראה טו
שמואל יד

מפני עמי הארץ שאינם רגילים בקריאה ׳ והנה עוד
הזהירו בביאור האותיות שלא תדמה אחת לאחרת
כמו שאמרו צריך להתיז זין של תזכרו שלא תדמה
סמך ׳ והאמר האומר כי התירו לקרוא בתורה בקריאה
אחרת זולתי קרית שמע שיקרא אדם תסברו וישחית
התיבה ועניינה חלילה ׳ ועוד כי גם כן הזהירו בזולתי
קרית שמע כשיקרא אדם שאמרו צריך להתיז סמך
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ שלא תדמה זין ׳ וכן הזהירו בקרית
שמע שצריך לבאר עין אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם
שלא ידמה אשר נשבה ׳ והאמר האומר שהתירו
בזולת קרית שמע שלא לבאר חלילה ׳ ועוד הלא
ראינו כמה תיבות נשתנו מהמנהג לתיקון הקריאה כמו
שכתבנו ׳ אבל הנראה בעיני בקריאה שצריך אדם
להזהר על כל פנים בעוד שיקרא בתורה ובנביאים
ובכתובים לבאר התיבות והאותיות ולהפריש בין
הדומות אף על פי שיהיו הדומות בתיבה אחת ותנועה
קטנה לפניהם כמו שהקדמנו ׳ או שיהיו שתי תיבות
עם מקף אף על פי שנקראת בחטיפה צריך לבאר
כדי שידמה ששתי אותיות קרא אף על פי שנקראות
באחת ׳ כי גם רבותינו זל כשאמרו צריך ליתן ריוח
בין הדבקים כגון על לבבך בכל לבבכם לא אמרו
להפסיק שלא לתת מקף בין שני הלמדין כאשר הוא
לא אף על פי שיקראם במקף יתן ריוח והבדל ביניהם
בלשון שידמה כי שני למדין קרא ׳ כי הנה בְּכָל־
לְבַבְכֶם בכל הוא נקוד בקמץ מפני המקף ואם יקרא
אותו בלא מקף יהיה נקוד בחולם ׳ וזה לא אמרו
רבותינו זל להחליף התנועות אשר נתנו למשה מסיני
׳וכן עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ ׃ הַכָּנָף פְּתִיל אף על פי שהאחת
רפה והשנית דגושה צריך לתת הבדל ביניהם בלשון
שאם לא יעשה כן ידמה שלא קרא לא אחת כי הרפה
נבלעת בדגושה ׳ וכן צריך להזהר בכל קריאה שיקרא
אדם פסוק בכל עת שיקרא ׳ אבל בדבריו בְּדַבְּרוֹ
בלשון קדש גם בזוכרו פסוק על פה שלא בתפלה
אפשר שיותר לו זה להבליע אות באות מן הדומות
ולדבר בהן כאשר ירצה ואף על פי כן הביאור בכל
יותר טוב ושירגיל אדם על לשונו הביאור וכל שכן
קריאת האותיות שצריך להזהר בהן שלא תדמה הזין
סמך והסך זין כמו שביארנו ׳ ולא אלפין עיינין
ולא עיינין אלפין ׳ ולא ההין חתין ולא חתין ההין ׳
כי אם לא יבאר ולא יפריד בלשונו ביניהם פעמים יבא
לידי חרוף וגדוף ׳כמו שאמר רבי חייא לרבי שמעון
ברבי שהיה עלג בלשונו ואמר לו כשאתה מגיע אצל
וְחִכִּיתִי לַיְיָ לא נמצא מחרף ומגדף כמוך ׳ שהיה
עושה מן החית הא ואעפ כן העלג אעפ שהוא אנוס
צריך להזהר בכל כחו ׳ ושימעט בדבורו בדברי שהוא
עלג באותיותיהן ׳ וכן צריך אדם להזהר ולהבדיל בין
וו ובית רפה ׳ ובין סמך לצדי ׳ ובין כף לקוף ׳ ובין
תיו דגושה לטית שקריאתם קרובה ׳ והארכתי כל זה
בענין הזה לפי שראיתי רבים נכשלים בקריאה ואינם
קפדים בקריאתם על רמות האותיות זו לזו ועל
הבלעם

תלים קלו
עקב יא
עקב יא
עקב יא שלח טו

הבליעם אותם במקום שאינו ראוי ׃

ויעתה אבאר לך חסרי הפא על הסדר כפי מחלקותם איש על דגלו באותות לבית אבותם

וזה לך האות בשרש נגש

העוברים נגש׳ נגשת׳ נגשתי ׃ נגשו׳ נגשתם׳ נגשנו ׃ נגשה׳ נגשת׳ נגשתן ׃

הבינונים נוגש ׳נוגשים ׳נוגשה או נוגשת ׃ נוגשות׳ ואין בו פעול כי הוא מהפעלים העומדים והפועל הוא הפעול׳ אבל בנוגש בשין יש בו פעול ׃

המקור נגוש׳ ובהפקד פא הפעל ותוספת תיו באחרונה גשת וכן יבא בחסרים ובנחים בחסרון פא הפעל ותוספת תיו באחרונה׳ ועם אותיות בומלם בגשת ׳כגשת הבית והכף בשוא וכן הוו׳ ויתכן הוו בקמץ אם תעמוד המלה כמו שכתבנו בשער אותיות השמוש בטור הראשון והלמד בקמץ לגשת׳ ותבא הלמד בשוא בהסמך הענין לשבת אברם ׃ (לך לך יו) לשבת ער ׳וכן יאמר לגשת ׳ואם למד הפעל גרונית (חקת כא) יהיו פתחין העין והלמד כמו לגעת בך ׃ עת לטעת ׃ (שמואל ב יד קהלת ג) וכתב רבי יונה כי מצא בספר דמשקי מדוייק לטעת בדגש הטית׳ והמם בחירק והגימל בדגש לחסרון נון מן כמו שכתבנו בשמוש המם מגשת׳ (כי תשא לד) ובכלם עין הפעל ולמד הפעל בסגול׳ ובהפסק עין הפעל בקמץ לבוא לרשת ׃ יישר־לכת ׃ שם הם שבים (נחמיה ט משלי טו) ללכת ׃ המגביהי לשבת ׃ ונשארו עם הסגול ויסב (קהלת א תלים קג) שמואל ללכת ׃ שמה הרוח ללכת ׃ ואם ירא אתה (שמואל טו יחזקאל א) לרדת ׃ וימלאו ימיה ללדת ׃ ובא ותלך (שפטים ז תלדות כה) לקחת בפתח באתנח ׃ ועם הכנויים בגשתו ׳לגשתו (מלכים יז) כגשתך ׳ וגשתם ׳מגשתו׳ אותיות השמוש בשוא זולתי המם שהוא בחירק ועין הפעל בחירק׳ ונשאר בסגול ובלכתך בדרך ׃ ובלכתם ׃ (ואתחנן ו דה שני כד) לכתך אחרי ׃ ונגוש בהתחבר עם בומלם בשוא כמו (ירמיה ב) שכתבנו בשלמים ׃ דחה דחיתני לנפול ׃ בנקור (תלים קיח) לכם כל־עין ימין ׳ועם הלמד מצאנו רזל שנשתמשו (שמואל יא) בחסרון פא הפעל באמרם לטול ׳ למול ׳לפול׳ וזולתם ׃

העתידים הצווי והאותיות הנוספות שהם איתן ותפקד פא הפעל מהם׳ ואמרו

הצווי גש פגע־בו בפתח והוא לגזרת פעל (שמואל שני א) ׳וכן של נעלך׳ או בצרי גש׳ (יהושע ה) ובמקף בסגול גש־הלאה׳ והוא לגזרת פעל או (וירא יט) הסגול מקום פתח׳ ובתוספת הא גשה־נא ושקה־לי (תלדות כז) גשו׳ גשי׳ גשנה׳ או בחולם גשי הלם ׃ (רות ב) גשו הנה׳ וכן גשנה בחלם ׃ (יהושע ג)

איתן אגש׳ יגש׳ תגש׳ נגש ׳יגשו׳ תגשו׳ תגש׳ תגשי׳ תגשנה ׃

והנפעל ואיננו ממנו אבל הוא כמוהו כמו הלך ונהלך׳ כאשר הודעתיך בביאור סבת הטור השני ׃

העוברים נגש ׳נגשת ׳נגשתי נגשו ׳נגשתם ׃ נגשנו׳ נגשה׳ נגשת׳ נגשתן ׃

הבינונים נגש׳ נגשים׳ נגשה או נגשת ׃ הנה אפי וחמתי נתכת׳ ואם למד (ירמיה ז) הפעל גרונית בפתח ואת־הנדחת לא השבתם ׃ (יחזקאל לד) משובה נצחת פתח באתנח ׃ נגשות (ירמיה ח)

המקור הנגש׳ ובתשלום נון הבנין וחסרון פא הפעל בחולם נגוש כמו אך נגוף נגף ׃ (שפטים כ)

העתידים הצווי הנגש׳ הנגשו׳ הנגשי׳ הנגשנה ׃

איתן אנגש׳ ינגש׳ תנגש׳ ננגש׳ ינגשו׳ תנגשו׳ תנגש׳ תנגשי׳ תנגשנה׳ ובא בזה הבנין לגזרת פעול נמולו אתו ׃ (לך לך יז) כאשר הם נמולים ׃ (וישלח לד)

הפעיל הגיש׳ הגשת׳ הגשתי׳ הגישו׳ הגשתם׳ הגשנו׳ הגישה׳ הגשת׳ הגשתן ׃

הבינונים הפועל מגיש׳ מגישים׳ מגישה או מגשת׳ מגישות ׃

הפעול מוגש׳ מוגשים׳ מוגשה או מוגשת׳ מוגשות ׃

המקור הגיש׳ להפיל אותם במדבר ׃ (תלים קו) מהביט אל האלהים׳ ובא המקור (שמות ג) שלם פא הפעל וחסר הא הבנין ולנפיל ירך׳ משפטו (כשא ה) עם ההא ולהנפיל ׃ ובצרי השג תשיג ׃ (שמואל ל) וכן הצווי והטף אל־דרום ׃ (יחזקאל כא)

העתידים הצווי הגיש ׳הגישו ׳הגישי ׳הגשנה ׃

איתן אגיש׳ יגיש׳ תגיש׳ נגיש ׃ יגישו׳ תגישו׳ תגיש׳ תגישי׳ תגשנה׳ או בצרי הגש׳ אגש׳ יגש כולי׳ ובא בפתח בסוף פסוק ויוצא אליו אל תחת האלה ויגש׳ (שפטים ו) ואם למד הפעל גרונית אביע יביע יום ליום יביע (תלים יט) אמר׳ או בפתח אבע יבע וכולי ׃ יסע קדים ׃ (תלים עח) ויסע משה׳ והנקבות לעולם בפתח כמו שהוא (בשלח טו) בזולת אות גרונית בצרי לעולם׳ ומפני האות הגרונית יהיה פתח מקום הצרי כמו תבענה שפתי תהלה׳ ובא (תלים קיט) גם כן באתנח בפתח מקומך אל תנח ׃ (קהלת י)

הפעל הגש׳ הגשת׳ הגשתי ׃ הגשו׳ הגשתם׳ הגשנו ׃ הגשה׳ הגשת׳ הגשתן ׃

הבינוני הגש׳ הגשים׳ הגשה או הגשת׳ הגשות ׃

המקור הגש בצרי כמו הגד הגד לי ׃ (רות ב)

העתידים אגש׳ יגש׳ תגש׳ נגש׳ יגשו׳ תגשו׳ תגש׳ תגשי׳ תגשנה ׃ תגור וברים יתץ (שופטים יח) ותתש בחמה ׃ וכן (יחזקאל יט)

תחכו

יחזקאל כב — תתכו בתוכה בשוא ובנחי חסרי הפא ילכו אחרי השלמ׳
כי אשר הם לגזרת יפעול בחולם יהיו בהתחברם עם
בלק כג — הכנויים העין בשוא כמו שיהיה השלם יאמר מן אקוב
איוב ג ישעי׳ מד — יקבהו אוררי יום׳ ומן יצר ובמקבות יצרהו׳ וכן
יאמר הצווי קבהו׳ קבוהו׳ צרהו׳ צרוהו וכן
כלם׳ וכן הלכו עתידי נתן שהם בצרי על דרך יפעול
נחמיה א — בחולם׳ ואמרו מן תן ותנהו לרחמים׳ ומן יתן
איוב ט — לא יתנני השב רוחי׳ ואשר הם לגזרת יפעל בפתח
יאמר גם כן הצווי והאיתן כמו שיהיה שלם׳ יאמר מן
שמואל ב ויסב לז — קח אקח יקח׳ קחנו ובאה׳ ויקחהו וישליכו אתו׳
עלותך יא איוב כא — ומן נשא שא׳ שאהו בחיקך׳ שאוני ואנכי אדבר
וכן כלם על דרך זה׳ ומן ידע דע׳ בכל־דרכיך
משלי ג — דעהו׃

ועתה אזכיר לך שאר הפעלים שפאיהם נון
הבאים בחסרון והשלמים אין צריכין
להזכיר׃ נאם׳ נאף׳ נאץ׳ נאק׳ נאר׳ שלמים
הם אתנו׳ והנפעל נאר בחסרון מן נאר נארת
מלאכי ב — נארתי׃ במארה אתם נארים׳ הצרי תמורת הדגש
בנגש נגשת נגשים׃

נבח העתידים אנבח ינבח׳ או בחסרון אבח
יבח תבח נבח׃

הצווי אחר שלא מצאנוהו ורוב חסרי הנון לא
יבא הצווי מהם בחסרון אין הדבר ברור אם
נאמר אותו בחסרון׳ ואפשר שנאמ׳ אותו בחסרון בח
בחו׳ כי הנה שרש נפל הצווי ממנו לא מצאנוהו
במקרא חסר׳ ורז״ל נשתמשו בו בחסרון באמרם
פול תחתי לאוצר׳ וכן משרש נדר אמרו דור לי
בחיי ראשך׳ וכן יתכן לכל הדומים אחר שנמצאו
שאר העתידים בחסרון נאמר גם הצווי בחסרון׳
אבל המקור בחסרון נון ותוספת תיו לא נאמר אם לא
מצאנוהו לא נאמר מן נפל פלת ומן נדר דרת
וכן השאר שאינם נמצאים׳ והמקור מזה נבוח׃
ישעיה נו — ובאות השמוש לא יוכלו לנבח׃

נבט אין בו בנין קל׳ וההפעיל ממנו הביט כמו
הגיש׃

נבל כמו נגש׳ והנפעל ממנו מצאנו מלת
ישעיה סד — קשה מעט והיא ונבל כעלה כלנו׳ ונפלה
ממנו נון השרש ומשפטו ונבבל ובהעדרה הוטלה
תנועתה על נון הנוספת במשפט ויש אומרים כי
הוא מבנין הפעיל ומשפטה ונבל בדגש׳ ובא הנח
תולדות כה — תמורתו כמו ויזד יעקב נזיד׃

נבע נגה נגח כמו נגש׳ והמקור נבוע׃
נגוה נגוח׃

יתרו יט — נגע כמו נגש׳ והמקור נגוע׃ ונגע בקצהו׃
שמואל שני יד — או געת׃ לגעת בך׃
ישעיה יט — נגף כמו נגש׳ והמקור נגוף ורפא׃
נגר אין בו בנין הקל והנפעל והכבד בו כמו
נגש׃

נגש כבר ביארנוהו וכן נגש כמוהו׃ ובא
ישעיה נח — באיתן ממנו שלם וכל־עצביכם תנגשו׃

נדד נדב נדח נדר כמו נגש׃ והמקור נדוד
תהלים כב — נדוב נדוח נדור׃ וכי תחדל לנדור׃
שפטים כ — לנדוח עליו גרזן׃

נדן כמו נגש׃ והמקור נדון׃ ומלת לא
בראשית ו — ידון רוחי הנח תמורת הדגש ויש
אומרים שהוא מנחי העין׃

נדף כמו נגש והמקור נדוף׃ ובא ממנו
איתן שלם ושם הפעל מן הכבד כהנדף
תהלים סח — עשן תנדף׃

נזד אין בנין הקל ממנו׃ וההפעיל ממנו בא
תולדות כה — ויזד יעקב נזיד הנח תמורת הדגש׃

נזל נזר כמו נגש׃ והמקור נזול נזור׃

נחם הנפעל נחם נחמתי׃

נחת המקור נחות׃ העתידים אחת יחת וכו׳
ירמיה כא — ומי יחת עלינו׃ ואפשר שיהיה וברגע
איוב כא — שאול יחתו מזה ונדגש התיו מפני ההפסק׃ ובא ממנו
תהלים לח — איתן שלם ותנחת עלי ידך׃ והנפעל נחת כי חציך
תהלים לח — נחתו בי׃

נטל כמו נגש׃ והמקור נטול׃

ישעיה נא — נטע כמו נגש׃ והמקור נטוע לנטוע שמים׃
קהלת ג — או טעת׃ עת לטעת׃

נטף כמו נגש׃ והמקור נטוף׃

נטר נטש כמו נגש והמקור נטור נטוש ובא
ירמיה ג — איתן שלם מן נטר הינטור לעולם׃

נכל כמו נגש והמקור נכול והאיתן אנכול
ינכול או בחסרון אכול יכול׃

נכר הנפעל נכר כמו נגש׃

עקב ט — נכת אפשר שיהיה מעקר זה ואכת אתו טחון׃
וכן יכות תכות וכולי והמקור נכות׃

נמל כמו נגש והמקור נמול׃ העתידים
לך לך יז — אמול ימול בחולם אשר לא ימול את־
איוב יח — בשר ערלתו׃ או בפתח וממעל ימל קצירו׃ והנפעל
לך לך יז וישלח לד — בו לגזרת פעול נמולו אתו׃ כאשר הם נמולים׃

נסג כמו נגש׃ והמקור נסוג׃

נסח כמו נגש׃ והמקור נסוח׃ והנפעל נסח
כמו נגש׃

ישעיה ל — נסך כמו נגש׃ והמקור נסוך ולנסוך מסכה
ולא רוחי׃

לך לך יב — נסע כמו נגש׃ והמקור נסוע הלוך ונסוע
הנגבה׃ והעתידים בפתח מפני העין סע
סעו וכולי אסע יסע וכולי׃

נסק כמו נגש׃ והמקור נסוק׃

נפח כמו נגש׃ והמקור נפוח או פחת
יחזקאל כב — לפחת עליו׃

שלח יד — נפל כמו נגש׃ והמקור נפול לנפל בחרב׃
שפטים ז — נפץ כמו נגש׃ והמקור ונפוץ הכדים׃
נפש הנפעל ממנו נפש נפשת וכולי שבת
כי תשא לא — וינפש׃

נצב הנפעל ממנו נצב נצבת ואין בו הכרע׃
ירמי׳ כא וישלח לב — נצג ההפעיל ממנו הציגנו כלי ריק׃ אציגה

נא עמך ׃ ויצג את־המקלות ׃

נצל הנפעל ממנו נצל נצלת וכולי ׃

נצר כמו נגש ׳ והמקור נצור ׳ ובא אית״ן ממנו שלם וכריתך ינצורו ׃ מאיש חמסים תנצרני ׃ תבונה תנצרכה ׳ ונכתב בו הנח אשר אחר כף הכנוי ׳ כמו ולא יעצרכה הגשם והדומים להם ׃

נצת הקל ממנו ותצת בסבכי היער ׃ באש יצתו ודגש התי״ו מפני ההפסק ׳ והנפעל ונצתה חמתי מלכי׳ סני כב ׳ והכבד למה הציתו ׃

נקב נקם נקף נקר נקש כלם כמו נגש והמקור בהם שלם לגזרת פעול ׃

נשב כמו נגש ׳ והמקור נשוב ׃

נשג ההפעיל ממנו השיג כמו הגיש ׃

נשך נשל נשף נשק כמו נגש והמקור בהם שלם לגזרת פעול ׃

נשק הנפעל ממנו נשק כמו נגש ׃

נשר וישר במגרה בא הנח תמורת הדגש כמו שבא גם כן ויזד יעקב נזיד ׳ לפי שעיקר המלה מחסרי הנון מענין נסרים כמו שאנו עתידים לבאר בחלק הענין במקומו בעזרת האל ׃

נתך כמו נגש והמקור נתוך ׳ ובבנין הפעיל ממנו בא מקור שלם לפחת עליו אש להנתיך ׃ והשם בהתיך כסף ׃

נתס נתץ נתק נתר נתש כמו נגש ׳ והמקור בהם לגזרת פעול

חסרי הפא ונחי הלמד נכתבם על עיקרם בשער נחי הלמד בעה

חסרי הקצוות נתן ׳ נתת ׳ נתתי ׳ נתנו ׳ נתתם ׳ נתננו ׳ או בחסרון מצרים נתנו יד ׳ נתנה ׳ נתת ׳ נתתן ׳ ובא בחסרון הקצוות ואויבי תתה לי ערף ׃

הבינונים הפועל נותן ׳ נותנים ׳ נותנה או נותנת ׳ נותנות ׃

הפעול נתון ׳ נתונים ׳ נתונה ׳ נתונות ׃

המקור נתון או תת בחסרון הקצוות והוא בצרי ׳ ואם במקף וסמוך למלה זעירא או למלה מלעיל בסגול לתת־לה ׳ לתת־לך ׃ לתת־לנו ׳ ומצאנוהו בתוספת נון בסוף לתתן שם את־ארון ברית יי ׃ ובהתחברו לאותיות הקנין למען תתו בידך ׃ טוב תתי אותה לך ׳ תתך ׳ תתם ׳ תתכם ׳ תתנו ׳ תתה ׳ תתך ׳ תתן ׳ תתכן ׃

העתידים הצווי תן בצרי ׳ ובמקף בסגול תן־לי הנפש ׳ אבל אם אינו סמוך למלה זעירא ומלה שהיא מלעיל הוא בצרי כמו תן־להם יי מה־תתן תן־להם רחם משכיל וגומר ׃ אבל נמצא אחד בסגול תן־להם כפעלם ׳ והמסורת עליו לית כותיה סגול ׃ וחד ותן־עליה אש ׃ ובתוספת הא תנה אותו על ידי ׳ תנו ׳ תני ׃ ובהפסק אומר לצפון תני ׳ תננה או תנה בדגש ׃ אית״ן אתן ׳ יתן ׳ תתן ׳ נתן בצרי ׳ ואם במקף וסמוך למלה זעירא או למלה מלעיל בסגול ותתן־לנו ׃ תתן־לו ׳ ומצאנו בפתח לגזרת פעל ואנחנו נתן לך ׳ יתנו ׳ תתנו ׳ תתן ׳ תתני ׳ תתננה או תתנה ׃

נפעל נתן ׳ נתת ׳ נתתי ׳ נתנו ׳ נתתם ׳ נתננו או נתנו נתנה ׳ נתת ׳ נתתן ׃

הבינונים נתן ׳ נתנים ׳ נתנה או נתנת ׳ נתנות ׃

המקור הנתן או הנתון בחולם ׃ הנתן תנתן העיר הזאת ׃ כי־הנתון ינתן ביד מלך בבל ׃

העתידים הצווי הנתן ׳ הנתנו ׳ הנתני ׳ הנתננה או הנתנה ׃ אית״ן אנתן ׳ ינתן ׳ תנתן ׳ ננתן ׳ ינתנו ׳ תנתנו ׳ תנתן ׳ תנתני ׳ תנתננה או תנתנה ׃

ואשר פאו למד מחסרי הפא

לקח או בחסרון קח כי כן מצאנוהו קח על מים רבים והוא קמוץ כמו אריה שאג ׳ או בא כן להפריד בינו ובין הצווי ׳ ובא הצווי קמוץ בזקף אם־אותה תקח־לך קח ׳ ויתכן לומר כי כן נעשה בכל החסרים וכן נהגו הפייטים ׳ ואמר בעל השירים בקרובה גש ויפגע באבן השתיה את כל התפלה והתחנה הזאת ׳ לקחת ׳ לקחתי ׳ לקחו ׳ לקחתם ׳ לקחנו וכולי ׃

הבינונים לוקח וכולי ׃ הפעול לקוח וכולי בשלמים ׃ המקור לקח את ספר התורה הזה ׳ או קחת ולבלתי קחת מוסר ׃ ובא לבלתי קחת־כסף בשוא הקוף להריץ המלה על כסף שהוא מלעיל ׳ ולקחת גם את־דודאי בני הלמד לשמוש ׃ וכן ולקחת רצון מידכם ׳ ורבי יונה כתב כי שניהם מקור שלם והלמד פא הפעל והנכון מה שכתבנו כי הלמד בשניהם לשמוש כי לא מצאנו מקור שלם בתוספת הא או תי״ו אלא אם כן הפא בקמץ חטף או בשוא או בחרק או בפתח אם יהיה עיינו גרונית כמו שכתבנו ׳ אבל בקמץ רחב לא מצאנו ׃ ובהתחברו עם הכנויים בקחתו את־רבקה ׃ המעט קחתך את־אישי וכן כלם ׳ אי קח ׃ וכן קחם על־זרועותיו מקור כי בתשלו לקחם ׳ ובהעדר הלמד הוטל הקמץ על הקוף ושב לקמץ רחב ׳ והשלם עם למד השמוש ללקחם בפלס לזכרם או הוא פעל עבר מן קח על מים רבים והוא הנכון ׃

העתידים הצווי לקח פר אחד בן־בקר ׳ לקחו ׳ לקחי ׳ לקחנה ׳ או בחסרון קח ׳ קחו ׃ ובהפסק ואת אחיכם קחו ׳ קחי ׳ קחנה ׃

אית״ן אקח ׳ יקח ׳ תקח ׳ נקח ׳ יקחו ׳ תקחו ׳ תקח תקחי תקחנה ׳ ומרוב השתמשם בזה השרש הפילו הדגש ברוב בעתידי הרבים שנקראים בשוא ׳ ויפילו הדגש להקל כמו ויקחו לי תרומה ׃ ויקחו אליך ׃ הקחי מוסר וזולתם ׳ וכן בעתידי היחיד הפילו הדגש כמו ואקחה פת לחם ׃ אתיו אקחה יין ׳ וכן בשרש נסע ׳ ויסעו ׳ מסעי ׳ מסעיהם תפול הדגש להקל ׃

והנפעל נלקח ׳ נלקחת ׳ נלקחתי וכולי ׳ ובשלמים הוא בעונו נלקח ׳ והוא קמץ בזקף ׃ וארון האלהים נלקחה ׃

ויצא ב
הברכה לג
תלים קמ משלי ב
מלכים יח
ישעיה ט
ישעיה לג
שמואל ב יח
דברי הימים ב
תולדות כח
יחזקאל כב ב כב
איכה ה
שמואל שני כב
אסתר ב לך לך טו
תבא כו מלכים ו
דברים ב ויצא כט
לך לך יד
הושע ט
תלים כח
קרח יז מקץ מב
ישעיה מג
קרח יז ראה טו
שפטים יז
ירמיה לח
ירמיה לב
לקח
יחזקאל יז
עמוס ג
שמואל כח
וילך לא
ירמיה יז מלכי׳ כים
ויצא ל מלאכי ב
תולדות כח
ויצא ל
הושע יא
יחזקאל יז
תצוה כט
מקץ מב
תרומה כה תצוה כז
צפניה ג
וארא ח ישעיה נג
יחזקאל לג
שמואל ד

לתע הנפעל נתע ׳ נתעתי ׳ נתעו וכולי ׳ כי מצאנו ושני כפירים נתעו ׳ שהוא מן מלתעות כפירים וכן כתב ר׳ יהודה המדקדק ז״ל ׳ ו״א שהוא מן תעה והיה משפטו נתעו בשקל נראו ראשי ההרים ׳ ובא בקמץ התיו מפני ההפסק והדגש להפארת ׳ ו״א שהוא מורכב מן עבר ועתיד ׳ ורבי אחי רבי משה כתב כי הוא מורכב מן נפעל והתפעל כמו ונכפר להם הדם ׳ ומשפטו נתתעו ׃

ואשר פאיהם יוד מחסרי הפא

יצב אין בנפעל ובהפעיל ממנו הכרע אם הם חסרי היוד או הנון ׃

יצג אפשר שיהיה הציגני כלי ריק ׃ ויצג את המקלות שרשם יצג וכבר כתבנו כי יכשר שרשם נצג כי חסרי הנון הרבים ׃

יצק יצקת ׳ יצקתי וכו׳ ׳ המקור יצוק או צקת ׃

העתידים הצווי יצוק בחולם וגם יצוק בו מים ׳ או יצק בפתח ׳ ובחסרון צק לעם ׳ צקו ׳ צקי צקנה ׃ איתן אצק ׳ יצק ׳ תצק ׳ נצק ׳ וכולי בדגש ׃ כי אצק מים ׃ אצוק רוחי ׳ וברוב נפל הדגש להקל ׃ לא יצוק עליו שמן ׃ ויצק עליה שמן ׃ ותצק לפניו ׃

יצר העתידים יצור החסרים ממנו אצר ׳ יצר ׳ תצר ׳ נצר בדגש כי מצאנו ובמקבות יצרהו ׃ בטרם אצרך בבטן ׃ וכן יצת המקור יצות ובבזכלם ביצות ׳ ויצות ׳ כיצות וכולי ׃

העתידים הצווי בחסרון צת ׳ צתו וכולי ׃

איתן אצת ׳ יצת ׳ תצת ׳ נצת בדגש ׳ ותצת בסבכי היער ׃

הנפעל נצת ׳ נצתה ׳ נצתי ׳ נצתו ׳ נצתם ׳ נצתנו ׳ נצתה נצת ׳ נצתו ׃ ונצתה חמתי ׃

הפעיל הצית ׳ הצתה ׳ הצתי ׳ הציתו ׳ הצתם ׳ הצתנו ׳ הציתה ׳ הצת ׳ הצתן ׃ למה הציתו עבדיך ׳ וכבר כתבנו בכל אלה ששרשם נצת ׳ אבל רבי יונה הכשיר בכל אלה שיהיה שרשם יצת בעבור שמצאנו אציתנה יחד ויהיה הפוך מן יצת כמו שנמצא ברבים מנחי הפא ונחי העין ועניינם אחד ׃

יגח גב מחסרי הפא לא הניח לאיש לעשקם ׃ ויגח משה ׃ והניחם שם ועוד נכתבנו בנחי הפא ׃ תמו החסרים ׳ ועתה נחל בנחים והם נחי הפא ונחי העין והלמד ׳ ואלה הם נחי הפא ונקדים שער אחד לאו״י כי ממנו תוצאותם ׃

שער דע ישכילך האלהים כי אותיות או״י הם אמות לכל האותיות וכן קראם בעל ספר יצירה ואם שלש אמות או״י ומה שאמר שלש אמות אמש הם אמות בעולם אבל אמות הספור הם או״י ונקראו אמות בעבור כי לא תוכל להוציא לא תיבה ולא אות בעולם מבלתי אחת מהן והן אותיות הנשימה כי הם פעמים בלא הרגשת אחת המוצאות וזה לך האות בתנועת חמשת המלכים כי הם כלל כל התנועות שיוכל אדם להניע ולהוציא ׳ אא הנה אלף נחה אחר וגעה ׳ אי הנה יוד נחה וגם כן אי ׳ או הנה וו

איוב ד
תלים כח
כח ח
שופטים כא
ירמיה כא ויקרא לב
יחזקאל כד
מלכים שני ד
ישעיה מד ב מד
במדבר ה ויקרא לה
שמואל שני יג
ישעיה מד ירמיה א
ישעיה ט
מלכים שני כב
שמואל שני יד
ישעיה כז
דה״י יז קרח יז
אחרי מות יז

נחה וגם כן או ׃ ואלה הנחים פעמים בכתב ופעמים בלא כתב רק בנשימה לבד ׳ בכתב כמו שנכתבה אלף צואר ׃ לעת צאת המלאכים ׳ וו גבור ׃ ויוד שריד חקת כא וו עוגב ׃ יוד עילם ׃ ויוד ויאמרו אליו זקנינו היוד אשר בין הקוף והנון ׳ וגם נתחברו ב׳ נחים בכתב באחרית המלה הא׳ לצורך והאחד שלא לצורך כמו שזכרנו שאינם לא למשך הנח ההלכוא אתו ׃ ולא אבוא שמוע ׃ נשוא לשוא עריך ׃ נשוא ינשוא כי לא יצעדו ׳ הווין סימן הרבים והאלפין נוספות וכן הוא והיא ׳ וכן אף כי לוא אכל אכל היום העם ׃ לוא הקשבת למצותי ׃ לוא קרעת שמים ׳ וכן כל לוא הלוא המלאים ׳ ורוב המקומות יוציאם אדם בנשימה שאינם נכתבות ואין צריכין להזכיר כי הם בכל תיבה שיוציא אדם בלשונו והוא עמהם בזה הדרך כי היא כתנועת האלף ולא כללוה עם או״י לטעם שנזכיר עוד ׳ ופעמים נכתבות ואפי׳ בנשימה לא נוציאם והיא מלה זעירא בהסמכה אל אשר אחריה כי יבא אחרי כן דגש חזק ולא יבא זה הדגש לא אם כן תקדמנו תנועה קטנה באמצע המלה ובסוף המלה נח נסתר כי אחר נח נראה לא יוכל להיות הדגש חזק לפיכך למד אל משה לאמר דגושה ׳ ולמד אל משה ואל אהרן לאמר איננה דגושה ׳ ופעמים נחטוף אותה ולא נחוש על הנח כמו מה זה מהרת למצוא בני ׃ מה פרי משלי ל מה בצע ׃ מה תארו ׃ מה תאמר נפשך ׃ מה פרצת ׃ ובאה ההא הזאת חסר מהמכתב במלת מלכם תדכאו עמי ׃ וכן מזה בידך ׃ הרואה אתה מהם עשים ׳ וכן בהיות מלה זעירא אחריה כמו נבה בו וזולתו ׳ וכן במלה אחת פעמים נכתבות ונבלעות שלא נוציאם בנשימה כמו בנות מלכים ביקרותיך שנכתב ביוד והבית בחירק לקריאת בן נפתלי ׃ וכן ליקהת אם ׃ וכן ורכתיו והמיתיו שנכתב ביוד ואחרים זולתם שנכתבו ביוד ׃ אשר יולד לישראל ׃ אדם לעמל יולד ׃ לבטר היולד ׃ ובתולותיו לא הוללו ׃ על מטה כבודה יחזקאל כג כל כבודה בת מלך ׃ ואת הכבודה לפניהם ׃ שמעתי את תלונות בני ישראל ׃ ויהיו שניהם ערומים ׃ ובגדי ערומים תפשיט ׃ אל נולדו להרפא ׃ ואלה נולדו לו בירושלים ׃ כי כולם ידעו אותי ׃ הוכה כעשב ואחרים זולתם שנכתבו בוו ׃ וכן נבוכד נאצר ׃ נבוכד ראצר שנכתב באלף ׃ וכן ואדיר כאביר ׃ וכן בסאסאה כי הסמך השניה דגושה ׃ וכן צואריו ׃ צואריכם שנכתב באלף ואבד הנח אף מהנשימה כי הוו בשוא ׳ ופעמים לא נחטוף אותה ויהיה הנח קיים וגם האות אשר אחריה רפה כמו מי כמכה באלים ׃ וכן ויאמר יהודה לתמר כלתו לפי שמתגלגל שעליו אינו מפרידו ׃ וכן ויאמרו לו חכמיו ׳ וכן אף על פי שאין המלה זעירא יאבד הנח כשיהיה הטעם באמצע המלה וישאר אחריו כמו מלה זעירא כמו ומשנה כסף ׃ קומו צאו ׃ ועשית קערותיו ׃ ועשית סירותיו ׃ אל מי דמית בכה ׃ ועשית ציץ ׃ ועשית פסח ראה יז עיני תראינה בה ׃ אציתנה יחד ׃ תקחנה

שמואל שני יא כח י
בראשית ד לך לך יד
יונה י
יונה ט
ישעיה כח תלים קלט
ירמיה י
שמואל יד
ישעיה מח כ סד
תולדות כז
ויקרא לו שמואל כח
שמואל כ ויקרא לה
ישעיה ג שמות ד
יחזקאל ח
בלק כב
תלים מה
משלי ל שמואל יז
שופטים יח
איוב ה שופטים יב
תלים עח
תלים מה שופטים יח
בשלח יז בראשית ב
איוב כב דה כ
דה ב ירמיה לא
תלים קב
מלכים שני ירמיה כא
ישעיה י ישעיה כז
ויקרא מה ירמיה כז
בשלח טו וישב לח
אסתר ו
מקץ מג כא יב
תרומה כה כ כז
יחזקאל לא תצוה כח
מיכה ז ישעיה כז

תקחנה לך ׀ תננה לי ׀ ושקה לי תלדות כו או מי נטה עליה קו ׳ והוא כשתהיה המלה הסמוכה מלעיל או מלה זעירא כי קומו צאו הא כמו מלה זעירא ׀ וכן קערתיו כי השוא איננו נחשב והנה הוא כמו מלעיל והנה העין קריאתה מלעיל כמו סמך סירתיו ׳ אבל ועשית בריחים הוא רפה לפי שהטעם רחוק בחית ׳ אך אם הנח שאחר הקמץ הגדול או הקטן נכתב לא תדגש המלה אשר אחריה כרוב כמו וילדה לו ׀ מצאה בית ׀ מלאה גת ׀ נוססה בו ׀ משלה לו ישעיה ת עשה לי ׀ חרה לך ׀ בורא נא ׳ ירמיה ה ובקמץ קטן כמו ועשה שם ׀ ועשה לי ׀ ועשה אסתר ג בן ׀ בנה לי רפה הלמדין ׳ ומעטים נמצאו בדגש בקמץ גדול כמו שעטרה לו אמו ׀ והיתה זאת לכם ׀ ושנתי ערבה לי ׀ שלחה לו ׀ נשבה בו ישעיה ת והחזיקה בו ׀ ונשקה לו ׀ למה באתי ׳ וכן נמצא בספרים מדוייקים כי מלאה גת כדגש׳ אבל בן נפתלי כתב כי הוא רפה אבל אחר הצרי לא נמצא אחד דגוש כי אחר הצרי לעולם הנח נכתב בסוף המלה ׳ אך כאשר המלה נקודה בפתח גדול או קטן ויהיה הגדול באמצע המלה והקטן אף בסוף המלה תדגש המלה אשר אחריה כמו יצוה לך ׀ ואעשה כן ׀ ואעשה שם ויצא לה מזבח ׀ אבנה לי בית מדות ׳ ואם ההא איננה שרשית לא שהיא נוספת בסוף המלה אף על פי שהיא נקודה בקמץ האות אשר אחריה תדגש כמו ונדמה שם ׀ קבה לי ׀ הניחה לי ׀ השבעה לי תלדות כס הכה לי ׳ אך כאשר תהיה מלה שיש בה אחת מאותיות אהוי נכתבת או איננה נכתבת באמצעיתה או בסופה וסמוך לה אחת מאותיות בגד כפת תרפה להניח הנח מאותיות אוי ולהוציאו בנשימה באמצע התיבה שלא נכתב כמו דגים שבים ׳ וכן כל הדומה להם זולתי מלת בתים שנדגש התיו קל מעט ואף על פי כן הנח קיים ולא אבד מהנשימה מהכל ׳ ובסוף התיבה כשנכתב כמו אתא בקר וזולתו ׳ וכאשר לא נכתב כמו והכית בצור וזולתו ׳ והיה זה הדגש במלת בתים להפריד בינו ובין ואשיתהו בתה שהוא ענין שממה לפיכך לא אמרו בתים בתיו רפה ׀

והכלל כל בגד כפת דסמיך לאהוי רפה בר ממפיק וממפסיק ודחיק ואתי מרחיק ׀ מפיק כמו אליו פי קראתי ׀ אדני שפתי תפתח ׀ נראה אלי בלוז ׀ בצדקה תשים ׀ ועתדה בשדה לך ׳ ובאו מהם שלשה רפים ונטה עליה קו תהו ׀ וקול המון שלו בה ׀ אדני בם סיני בקדש ׀ מפסיק עשוי בלה ׀ ואשרף אתו באש׳ וכן כשהוא מפסיק באחד מהטעמים המפסיקים והם הטעמים שיש להם נעימה או העמדה וידועים הם ׳ והתיב מפסיק כי יש לו העמדה כמו הפשט

יחזקאל ס שמואל כא
א וב לח
כא יב
תרומה כח
תרומה כז ב כו
משפטים כא תלדות פד
יואל ג ישעיה כט
עקב ח יונה ד
וישלח לה תלדות כו
בלק כג
שיר ג אחרי יז
ירמיה לא יחזקאל יז
משלי ז משלי ז
שמואל שני יד
יואל ג
תלים כא ראה יב
ירמיה כב
ירמיה ח
בלק כב תשא לב
ויצא ל
ישעיה כא
בשלח יז
ישעיה ה
תלים סו תלים כא
ניחי מח כח ג
משלי כד
ישעיה לד יחזקאל כג
תלים סח וירא יח
עקב ט

ותלשא כמו בימיו עלה פרעה נכה ׳ והוא שבסוף התיבה אינו מפסיק אף על פי שיש לו נעימה לפי שנקשר ומתגלגל הוא בנעימתו עם התיבה אשר אחריו ׳ ובמסורת כל כהוציאם כשומעם ודומיהם סמוך לתלשא לבן אשר רפה ודגש לבן נפתלי ׳ ותרין חוטרין אינו מפסיק אף על פי שיש לו נעימה כמו התביר אלא שזה מתגלגל עם התיבה אשר אחריו כמו למה תעשה כה לעבדיך ׀ נעניתי לו בה ׀ ובשלשת הספרים הטרחא שהוא בראש התיבה מפסיק כמו ואני ברב חסדך והאחר אינו מפסיק ׀ דחיק כמו מה פרצת ויצב לח מה תארו ׀ מה בצע ׀ מה ברי ׀ אתי מרחיק כמו אל מי דמית בכה ׀ וזבחת פסח ראה יו עליך פרץ ׀ ועבדיך באו ׀ ארצה כנען לך לך יב אנכי יי עשה כל ׀ אנפת בי ׀ ומשנה כסף מקץ מג עשה פרי ׀ תעשה פלא ׀ אשר יבנה בית דברי הימים שני ב חקרנוה כן היא ׀ גאלת בזרוע עמך ׳ ואם נקוד צרי הוא רפה אף על פי שהמלה מלעיל כמו עשה פלא והדומים לו ׳ והטעם לפי שנקוד צרי והנח כתוב ׳ אבל אשר הם קמוצים שיבא אחריהם דגש אין הנח כתוב ואף על פי שיש מעטים עם הנח כתוב אבל עם הצרי אין אחד דגוש כמו שכתבנו למעלה ׳ וכן אחר הקמץ רפה אף על פי שהוא אתי מרחיק ׳ אם אין הטעם באות הראשונה מן התיבה אשר אחריה כמו ועשית פרכת ׀ ביתה פרעה ׀ מברכיך ברוך וזולתם ׳ אבל גאלת בזרוע עמך אינו על המנהג כי אין הטעם באות הראשונה במלת בזרוע ׀ וכן חקרנוה כן היא אף על פי שמלת כן היא מלה זעירא אחר שהיא סמוכה למלת היא לא היה לה להיות משפטה כמשפט מלה זעירא אלא שכן מצאנו אותם ׳ ואם בית בזרוע משוכה בגעיא הוא יפה ׀ וכן עבית כשית אינו על המנהג כי נדגשה הכף ואין הטעם בה ׀

ועוד כלל אחר כשיהיו שתי אותיות מבגד כפת בתחלת התיבה והשנית רפה תדגש הראשונה אעפ שסמוכה לאהוי והוא שתהיה האות הראשונה בשוא ויהיו שתי אותיות בית ובית או כף וכף או בית ופא או כף ובית או כף ופא כמו נשכבה בבשתנו ׀ בהכבדי בפרעה ׀ לא ירדנה בפרך ׀ קטנה ככף איש ׀ הלא ככרכמיש כלנו ישעי י ובאו שלשה מהם רפים ויהי כבואך שם העיר ׀ משליך קרחו כפתים ׀ הן אני כפיך לאל ׳ ועוד אחר אבל לא הביא אותו בעל המסורת והיא כפרחת וכף וגימל פליגין עליה כמו הלא כגעת בה ׀ אזר נא כגבר חלציך יש שקוראין רפה והיא קריאת בן אשר ׳ ויש שקוראין דגש והיא קריאת בן נפתלי ׳ אבל בית ודלת או כף ודלית או בית וכף רפה כמו או בדל אזן ׀ גם עתה בדבריכם ׀ כסכה בכרם ׀ ועפו בכתף פלשתים ׀ שבכו בכבוד ׳ וכן אם חצי התיבה רפה אף על פי שהאות הראשונה שרש במלה הוא דגוש כמו ושמתי כדכד ׀ נלאיתי כלכל ׳ ובאו ברפה

מלכים שני כג
שמות ה יחזקאל יד
תלים ה
שמואל כח ויצב לז
משלי ל יחזקאל לא
ויצב לח מקץ מב
ישעי מד ישעי יב
בראשית א תלים פח
איוב ה
תלים עז
בשלח טו
תרומה כו
נינם מז בלק כד
תלים עז
איוב ה
האזינו לב
ירמיה ג בשלח יד
בחר כט מלכי יח
שמואל י
תלים קמו איוב לב
ויצב מ
יחזקאל יז איוב לח
עמוס ג
מקץ מד ישעיה א
ישעיה יא ישעי יד
ישעיה כד ירמי כ

בשתי אותיות דומות או אינם דומות והם שהאות הראשונה תשמש במלך כמו והוא אשה בבתוליה יקח ׃ והיתה בבל ׃ אזלו בבהילו ׃ והיה בכזיב הנה בדבר ייי מאסו ׃ אם לא בדברך ׃ כי כגבוה שמים פליגין עליה ׳ ומעטים נמצאו ברגש זולתי הכלל שכתבנו אשירה לייי כי גאה גאה ׃ מי כמוכה נאדר בקדש ׃ עם זו גאלת ׃ ידמו כאבן ׃ שירו לייי כי גאה גאה ׃ קתרוס שבכא פסנתרין ׃ גדבריא דתבריא ׃ וחכמה כחכמת אלהין ׳ ובמקצת נוסחאות מספרי המסרה כתוב עמהם גאלת בזרע עמך ׳ אבל דתבריא אפשר שהוא מהכלל שזכרנו שהם שתי אותיות בגד כפת בתחלת התיבה ׳ אבל לא זכרנו אותו בתוך הכלל לפי שאין אות הראשונה אות שמוש כמו אותם שזכרנו ועוד כי אינו בכל שתי אותיות בגד כפת כמו שכתבנו

ואף על פי כן קשה היא קריאת הדלת רפה סמוך לתיו רפה לפיכך הדגישו הדלת וכן כחכמת אלהין היה דגוש מפני כובד קריאת הכף רפה על החית ׳ והנשארים הם חמשה עד יבא ויורה צדק ׳ ואם אותיות אוי אינם אחר תנועה אלא אחר שוא כמו חטא שוא ויירא לא תרפה אות בגד כפת הבאה אחריה לפי שלא תקרא האות נחה אלא אם כן היא אחר תנועה ׳ אבל אם היא אחר שוא איננה נחה ואיננה יוצאה בנשימה כלל והרי היא כמי שאינה ׳ לכן תדגש אות בגד כפת הבא אחריה כמו ויירא געל ׃ ויירא פרעה ׃ ויירא דויד ׃

ומה שזכרנו אלה שש אותיות בגד כפת לפי שהם דגושות ורפות מה שאין כן בשאר האותיות ׃ ובעל ספר יצירה כתב הריש עמהם שאמר שבע כפולות בגד כפרת וקריאת הריש רפה ודגושה לא שמענו ׳ אבל מצאתי במחברת עלי בן יהודה הנזיר זה סימן ריש הדגוש והרך לבני מעזיה היא טבריא בלבד כי הם מדברים וקוראים במקרא ובדבריהם והוא בפי האנשים והנשים והטף לא יזוז ולא יתחלף קוראים בו במקרא ומדברים בו בדבריהם במקום דגש דגש ובמקום רפה רפה ׳ וסימן ריש הרך שבמקרא אשר איננו דגש נצב וסמוך לשמנה אותיות זדט סצת נל כמו מזרק ׃ מזרקות ׃ מדרך ׃ הדריכני ׃ דרכים תבא כח מטרות ׃ עטרות ׃ לטרוף תלי יז הטריפני משלי ל ישראל ׃ סרני פלשתים ׃ מצרים כח י יצרו תלי כה יצרו ׃ מצרף ׃ ואצרף ישעי א יתרן ויסלח לו יתרי ׃ הבתרון ׃ נר תבוה כח נדר ויבא כח לרוץ ׳ אלה שמנה אותיות כאשר תהיה אחת מהם סמוכה לריש וקודמת לו כאשר פירשנו ויהיה ניקודו בשוא תהיה קריאתו בלשון רך כמו מזרח ׃ מזרק ׳ ואם יהיה ריש הסמוך לשש אותיות ונקודן בשוא יצא בלשון רך ׳ ואם אין שוא תחת זטר סצת אז תחת ריש דגש וכן שתי אותיות נל הסמוכות לריש טלפניו כמו ערלי קרנו ׃ מר לי מר ׃ ערלות ׃

קרנות ויקרא ד גרנות ׃ ברננה ׃ על דרך זדט סצת יצאו השנים ושמושם בלא שוא ׳ ושאר הריש שבמקרא דגש סמוכים לעד לעולם ׳ וכן בשאר האותיות שאינם בגד כפת נקראות חזקות וקלות כשיבאו עליהם אותיות אהוי כמו מפר מחשבות אף על פי שהמם איננה דגושה קריאתה חזקה ׳ וכשיבא עליה אות אהוי קריאתה קלה כמו הנה אנכי יוצא מעמך ׃ וכן מהעוף למינהו חזקה הלמד ׳ עשה לי רפה הלמד ׃ וכן ויאמר יהודה לתמר לפי שמתגלגל עליו אינו מפסיקו ׳ וכן ויאמרו לו חכמיו וכן שלום שלום השין חזקה ׃ דברי שלום רפה ׃ וכן בירא נא נון נירא חזקה ונון נא רפה ׳ וכן נון עלינו ידינו ׃ רגלינו וכן דרך שאר אותיות זולתי היוד שהיא קלה לעולם זולתי אם תדגש ׳ והה"א עם אותיות אוי בזה הדרך כמו שהראיתיך כי היא גם היא מהנחות ולא כללוה עם אוי כי היא כתנועת האלף ואחר שזכרו האלף הנה זכרו אותה ׳ ועוד כי אין נחותה כמו האלף כי האלף נחה כשהיא פא הפעל ברוב כמו שתראה בנחי האלף ולא כן ההא ׳ כי מן הלך ומן הרג אהלך יהלך אהרג יהרג ולא תהיה נחה לעולם ׳ וכן באמצע התיבה לא תמצאנה נחה כמו האלף אבל נחותה בסוף התיבה ׳ ופעמים תראה גם בסוף התיבה כמו הא כנוי הנקבה המפיק ׳ וכן בשרש תראה פעמים כמה תמה גבה והאלף לא תראה לעולם בסוף התיבה ולכן לא יקראו אמות כי אם אוי ׳ ופעמים רבות תבוא ההא תמורת האלף כמו התיו לאכלה ירמיה יב כמו אתיו אקחה יין ׃ וההראל ארבע אמות יחזקאל מג כמו והאריאל ׃ והיך יוכל כמו ואיך יוכל ׃ הלה היא ברבת בני עמון בהא כמו באלף ׃ בלהטיהם כמו בלאטיהם מן לאט את פניו ובנחי הלמד רבים כמו שאנו עתידים לבאר ׳ ותבא ההא תמורת הוו אהלה בהא כמו אהלו כוו ׳ וכן אשר סביבתיו עזרה בהא כמו בוו ׃ פרעה וכל המונה ׃ את קול העם ברעה ׃ והזהירה ונשמר ׃ כי פרעה אהרן ׃ אסרי לגפן עירה ׃ ובדם ענבים סותה והדומים להם בתנועת החולם ׳ ובתנועת השורק באין שפכה אשרי ׃ ידינו לא שפכה ׃ לאמר שממה ׃ ערים לא נושבה והדומים להם ׳ והאלף תבא תמורת ההא כמו ואת יתר האמון ׃ אגאלתי ׃ אשתוללו תלי עו אתחבר יהושפט ׃ אשבים כמו שכתבנו ׃ וכן ושנא את בגדי כלאו דמלכים ׃ על כן גבהא קומתו ׃ כן יתן לידידו שנא ׃ על שארית הגוים ועל אדום כלא ׃ והיה לכם לזרא ׃ ויצא בחמא דניאל יא גדולה ׃ והיתה אדמת יהודה למצרים לחגא ׃ כמטרא לחץ ׃ כעגלה דשא ׃ קראן לי מרא ׃ וכן הוו תמורת יוד במלת היא והם רבים כתובים בוו ונקראים בחירק ׳ וכן היוד תמורת הוו במלת הוא כמו עמל היא בעיני שנכתב ביוד ונקרא כתנועת הוו בשורק ׃ וכן ותאכל הוא והיא ׃ והיא עון פלילים ׃

נכתבים

אמור כא · ישעיה יג עזרא ד · ניסב לח ירמיה ח · ספטו' יא תלים קב · בשלח טו ב טו · בשלח טו בשלח טו · דניאל ג דניאל ג · דניאל ה · תלים עז · דניאל ה · שפטים ו · וארא ט · שמואל כג · כשא ז כחמיה ז · דברי' ב תלים כה · איוב לז איוב לא · וישלח לב יושע יג · וילך לא משלי יז · שמואל ב כג ב ב ב · שמואל כ · ואתחנן ד כשא ז · ישעיה לח שמואל יח

הושע ט תלים ק · איוב ה · וארא ח כח ו · עקב ח ויסב לח · אסתר ו · ישעיה כז אסתר ט · ירמי' ה ישעיה יד · בראשי' ה תלים מז · ישעיה כו · דניאל י דברים ג · וארא ז · שמואל שני יט · לך לך יב · יחזקאל יב · יחזקאל לח תשא לב · מלכי' שני ו תשא לב · ויחי מט ויחי מט · תלים עב · שפטי' כא יחזקאל לח · ירמיה כב · ירמיה כב ישעי' סב · ד"ה שני כ ירמי' כח · סיף מלכי' יחזקאל לא · תלים קכו · יחזקאל לו עלותך יא · ישעיה יט איכה ב · ירמיה כ רות א · תלים עג · מלכים יז איוב לא

נכתבים ביוד ונקראים בשורק ׃

וכמו שנוציא אותיות אוי בנשימה לבד אף על פי שאינם נכתבות כך נוציאם פעמים בהרגשת המוצאות אף על פי שאינם נכתבות כמו כח ׃ ריח הניחוח ׃ שומע מקץ מב נוסע ׃ ירושלם ׃ נח דנאל יחזקאל יד הנה חכם אתה מדנאל ׃ ונח דנאל שלשה דניאל אלו כתובים בלא יוד והיוד נקראת בהם בתנועת הצרי אף על פי שאינה נכתבת ׳ ואשר אחר החולם או אחר השורק נקרא וו ׳ ואחר הצרי או החירק נקרא יוד וכן נשאלות זו לזו בתנועתן ׳ האלף בתנועת היוד שהוא בחירק כמו ורצאתי אתכם ׃ אתה דכאת כחלל רהב ׃ רפאנו את־בבל ׃ ראשון ׃ ראשונה ׃ כלאתי רגלי תלים קיט רפאתי למים האלה ׃ כל הבאיש על עם לא־יועילו למו ׳ ונכתב הבאיש בשני נחים כמו כי להם היה הגורל ראשונה ׃ ההלכוא אתו יהושע י ולא אבוא שמוע ׃ נשוא לשוא עריך ׳ ובתנועות היוד שהוא הצרי לעת צאת השואבות וזולתו ׳ ובתנועת הוו שהוא חולם ראש והיו שאסיך למשסה ׃ בצאתיו וגבאיו ׳ ובתנועת הוו שהוא השורק מסעף פארה ׳ וכן היוד בתנועת האלף שהיא הקמץ עליו ידיו רגליו ׳ וכן באה יוד נעלמת מהמכתב בתנועת הקמץ ועלתה כאור כלה שהוא כמו כיאור ׳ ואחר שאלה האותיות הם נחות ודרכם להסתר ברוב הסתירו והפילו אותם מהמכתב ומהמבטא בפעלים שאחת מאותיותיהם האלף או היוד פא הפעל או עין הפעל או למד הפעל ׳ והאלף תמצא פא הפעל ועין הפעל ולמד הפעל ׳ והיוד תמצא פא הפעל ועין הפעל ׳ אבל למד הפעל לא נמצא כי אם שרש חיי ׳ והוו לא תמצא פא הפעל ולמד הפעל כי אם עין הפעל שוו אין לה ולד היא תמורת יוד ילד ׃ ווו שלו הייתי ׃ לא שלותי איננה למד הפעל כי היא תמורת הא שלה ׃ וכן וו אחו ׃ שחו ׳ הנסתרות הם תמורת אחה שחה ׳ וההא כשתהיה למד הפעל תסתר ותנוח ברוב כמו האלף ׳ אבל הא פא הפעל ועין הפעל יבאו העוברים והבינונים והצווי ממנה כשלמים ׃

(תלים יד ׳ כח ח ׳ ישעי׳ י ׳ תלים יד ׳ יחזקאל כח ׳ יחזקאל יד ׳ יחזקאל מב ׳ תלים פט ׳ ירמיה כה ׳ כח ח ׳ [illegible] לב ׳ מלכי׳ ב ב ׳ ישעי׳ ל ׳ יהושע כא ׳ ישעי׳ כח ׳ תלים קלט ׳ חיי כד ׳ ירמיה ל ׳ יחזקאל מז ׳ ישעיה י ׳ עמוס ח ׳ כח יא ׳ איוב יז ׳ איוב ב ׳ איוב ח ׳ יחזקאל מז)

ואלה הפעלים שפאיהם אלף נחה

אבד העוברים והבינונים כשלמים וכן הצווי ׳ אבל אותיות איתן הונחה בהן האלף והאות הנוספת מונעת בחולם והאלף תכתב או לא תכתב ׳ ועם האלף לא תכתב ׳ אובד יאבד תאבד נאבד ׳ יאבדו תאבדו תאבד תאבדי תאבדנה ׃

הפעיל העוברים והבינונים והצווי בשלמים ׳ וכן האיתן פעמים אאביד יאביד וכולי ׳ ואפשר שעם האלף תנוח האלף פא הפעל שלא יפגשו שני אלפין כאחד ותאמר אוביד כי כן נכתבה אובידה עיר וכולי ׳ ואולי גם כן נאמר עם יתן יוביד תוביד נוביד ׃

(ירמיה מג)

והפיעל הדגוש בו כשלמי׳ ובאה מלת ואחללך מהר אלהים ואבדך שלא נכתב בו אלף השרש והאלף הכתובה היא אלף המדבר ומשפטו ואאבדך כמו ואאלפך חכמה ׳ ומפני כובד קריאת שני אלפין ביחד חסרה אלף השרש והוטלה תנועתה על אלף המדבר ׳ ורבי יהודה המדקדק כתב בהפך זה והנכון מה שכתבנו כי לא מצאנו אחת מאותיות איתן נעדרת מהמכתב ואף על פי שפעמים נחה ואיננה יוצאת במבטא כמו ברוך יי ואעשיר ׃ ואענה את זרע דוד למען זאת אף על פי כן לא תעדר מהמכתב לעולם ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי ואבדך מבנין הפעיל כמו ואבידך בשקל ואציבך ואפילך ומשפטו ואאבידך ונבלעה האלף בדגש ׃ וכן מכלת לביתו נבלעה האלף בדגש ומשפטו מאכולת ׳ וראיתו כי לא תחסר לעולם פא הפעל ועין הפעל בבנין הדגוש ׳ כי בחסרי הפא ונחי הפא ונחי העין לעולם בנין הדגוש מהם כשלמים ׃

(יחזקאל כח ׳ איוב לג ׳ זכריה יא ׳ מלכים יא ׳ מלכים ה)

אהב העוברים והבינונים כשלמים וכן הצווי ׳ אהב אהבו אהבי בפתח או בסגול כמו אהבו את־יי תלי׳ לא וכן אחזו לנו שועלים ׃ אהבה ׳ ויתן יאהב תאהב נאהב ׳ בתנועת האלף ועם האלף אהב בצרי ׃ אני אהבי אהב ׃ או בחולם ואהב את־יעקב ׳ יאהבו תאהבו בסגול ׳ ומלת תאהבו פתי משפטו היה תאהבו בשוא האלף וההא כמו יחרדו ׃ יאשמו ׳ ותכבד פגישת שני אותיות הגרון עם שני שואין ׳ או אפילו היה האלף בסגול כמו יחרדו כצפור ׃ ולא יערבו־לו היתה ההא חטופה ולהרחיב על ההא נתחלפה תנועתם השוא תחת התיו וצרי תחת האלף ושוא ופתח תחת ההא ׳ ורבי יונה כתב כי הוא מהדגוש ובא הצרי מקום פתח ׃

(שיר ב ׳ משלי ד ׳ משלי ח ׳ מלאכי א ׳ משלי א ׳ שמואל יג ׳ תלים לד ׳ הושע יא ׳ הושע ט)

אהל העתידים אאהל יאהל ׃ ויאהל עד סדום או אהל כמו אהב ׳ ועתידי בנין הפעיל ממנו אהל יהל וכולי ׃ ולא יהל שם ערבי ׳ והיוד פתוחה להבדיל בינו ובין אם אראה אור כי יהל שהוא שרש אחר וענין אחר ׃

(לך לך יג ׳ משלי ח ׳ ישעיה יג ׳ איוב לא)

אזל כי הלחם אזל מכלינו ׃ העתידים אזל יזל תזל נזל וכולי ׃ מה תזלי מאד הנח אשר בין התיו והזין מקום אלף אזל ׳ ולכן תיו תזלי בצרי להעמידה ולהוליד נח בינה ובין הזין ׃

(שמואל ט ׳ ירמיה ב)

אזן נמצא ממנו בנין הפעיל ולא האזין אליכם ׳ והצווי האזינו השמים ׳ והבינוני והעתיד ממנו מצאנו בהסתר ׳ הבינוני שקר מזין משפטו מאזין ׳ וכן העתיד אזין עד תבונותיכם משפטו אאזין ׳ ובפעל הדגוש ממנו הנאמר בו ואזן וחקר ׳ תאמר אאזן יאזן ׳ ולהקל על האלף תאמר אזן כמו שנאמר ואבדך על דעת המדקדקים ׃

(הדברים א ׳ האזינו לב ׳ משלי יז ׳ איוב לב ׳ קהלת יב ׳ יחזקאל כח)

אזר נמצא בפעל הדגוש ממנו ותזרני חיל שהוא מן אאזרך ולא ידעתני ׃ ותאזרני שמחה ׳ וכן היה משפט ותזרני ותאזרני ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי הוא מבנין הפעיל משרש זרה ׃

(שמואל שני כב ׳ ישעיה מה ׳ תלי׳ ל)

אזר

אחד העתידים אחד יחד וכולי ׃ אל תחד
כבודי ׳ ואפשר שיהיה שרשו יחד ׃ וכן
אל יחד בימי שנה ׳ ובא דגש הדלת לתקן הקריאה
לפי שהמלה מלעיל ׳ ואלו היתה מלרע היתה כמו
ולא יחם לו ׃

אחז העתידים אחז יאחז תאחז כמו ואחז
בפלגשו ׃ ותחז יד ימין יואב ׃ יאחז בעקב
פח והוא נכתב באלף ׃ וכן צירים וחבלים יאחזון ׃
הלוא חבלים יאחזוך וחית יאחזוך בשוא וסגול ׃
והנפעל נאחז נאחזת וכולי ובא ברפיון ונאחזו
בתוככם להקל ׃

אחר העתידים אחר יחר תחר וכולי כמו
ואחר עד עתה ׳ ובבנין הפעיל העתידים
אוחר יוחר כמו ויוחר מן המועד ׳ ולא נגזור
עליו שהוא מן הכבד כי יוכל להיותו מן הקל כמו
ותוחז יד ימין יואב ׃ ויוסף עוד דוד ׳ אך לפי
שמצאנו עתידי הקל במשקל אחר ואחר עד עתה
נאמר על זה שהוא מן הכבד ׳ ואף על פי שמצאנו
בשרש אהב עתידי הקל בשני המשקלים זה הוא יותר
קרוב היותו מן הכבד ׃

אכל העתידים אוכל יאכל תאכל וכולי ׳
האותיות הנוספות בחולם ועין הפעל
בפתח ׳ ופעמים כשתבוא בהפסק בצרי כמו מכל
עץ־הגן אכל תאכל ׃ מפרי עץ־הגן נאכל ׃ לחמנו
נאכל וכולי ׳ וכן מן אמר אמריה תאמר ׳ ומפני זה
כתב רבי יונה כי כל ויאמר ויאכל פתח באתנח
וסוף פסוק לזה הטעם לפי שהם מועתקים מצרי ואף
על פי שהצווי בחולם אכול אמור ׳ ומנהג הלשון
להיות הצווי והאית״ן שוים ׳ פעל יפעל ׳ פעול
יפעול ׳ אבל נהגו זה המנהג באכל אמר לפי
שהניחו בהם פא הפעל והניעו אותיות אית״ן בחולם
והיה כבד עליהם שני קבוצין כאחד אלו היה אומר
יאכל יאמר ולכן הניעו עין הפעל בהם בפתח ואף
על פי שנשתמשו שני קבוצין כאחד כאשר אמרו הרג
והגו לרוב השתמשם באמר יאכל וחבריהם היה
כבד עליהם ׳ ויש שיכתב בוו במקום אלף כי יוכלו
אתיקים מהנה ׃ ויש בלא וו ואכל פתי לבדי ׃ ואכלה
מציד בני ׃ והמרובע מזה תאכלהו אש לא נפח כי
הנפרד תאכל בחולם ׳ ובהתחברו אל הכנוי שב
לקמץ חטף כמשפט כמו מלשני מן מלושן ׃
ומבנין הפעיל ואט אליו אוכיל כמו אאכיל ׃ והשם
מזה בהבלע האלף בדגש מכלת לביתו ׳ וכתב אדוני
אבי ז״ל מבנין הפעיל ממנו להכיל למען ברק משפטו
להאכיל ׃

אכף כי אכף עליו פיהו ׳ העתידים כעתידי אכל
אוכף ׳ יאכף ׃

אלף פן תאלף ארחותיו וכן שאר העתידים
אאלף ׳ יאלף וכולי ׳ וברפיון לא מצאנו
אך נאמר אותו כאחד מחביריו ׳ ובפעל הדגוש ממנו
מלפנו מבהמות ארץ משפטו מאלפנו ׳ ובהעדר

ויחי מט ׃ איוב ג ׃ מלכים א ׃ שפטים כ ׃ שמואל שני כ ׃ איוב ח ׃ ישעיה יג ׃ ירמיה יג ׃ מטות לב ׃ וישלח לב ׃ שמואל שני כ ׃ שמואל ב כ ׃ וישלח לב ׃ בראשית ב ג ׃ ישעיה ד ׃ משלי א ׃ ישעיה כט ׃ יחזקאל מב ׃ איוב לא ׃ תלים כז ׃ איוב כ ׃ תלים קא ׃ הושע יא ׃ מלכים ה ׃ יחזקאל כא ׃ משלי יו ׃ משלי כב ׃ איוב לה

האלף הנפלה תנועתה על המם ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב
כי הוא מבנין הפעיל דינו מאליפנו וחסרה יוד המשך
כמו במלת וידרכו את־לשונם ׃ וידבקו גם־המה ׃
וכן אמר במלת ויבשהו ׳ ויגה בני־איש ׃
ויכתום שהם מבנין הפעיל לטעם שזכרנו במלת
ואבדך ׃

אמר העתידים אומר יאמר וכולי ׳ ובאו בצרי
בהפסק לגזרת פעל בעיר אמריה תאמר
׃ ושכר עבדיך אתן לך ככל אשר תאמר ׳ וכשהמלה
מלעיל ישוב הצרי לסגול כמשפט ויאמר ותאמר
ונאמר ובא בפתח גדול ומלעיל העזה פניה ותאמר
לו ׃ וכן בהפסק ויען איוב ויאמר וחבריו ׳ ונכתבו בלא
אלף ובלא וו אמר אל־אלוה אל־תרשיעני ׃ ואמרה
להם ׳ אשר ימרוך למזמה ׳ ולעמשא תמרו ׃
והנפעל נאמר ׳ נאמרת ׳ אאמר ׳ יאמר ׳
תאמר וכולי ׃ כעת יאמר ליעקב ׃
לא יאמר לך עוד עזובה ׃ ועתידי הפעיל אאמיר ׳
יאמיר וכולי את־יי האמרת ׃

אנש חרפה שברה לבי ואנושה משפטו
ואאנושה ובא בשורק כמו ישפוטו הם ׃
לא תעבורי מזה ׃

אסף נמצא בעתידיו כעתידי אחז ׃ ויוסף עוד
דוד משפטו ויאסף כמו שבאו רוב
עתידיו בהנעת האלף ׃ ויאסף כחול שבי ׃ ולא
נאסף את־תבואתנו וזולתם ׃ וכן אספה הצלעה
משפטו אאספה ׃ וכן תוסף רוחם יגועון כמו תאסוף ׃
ובבנין הפעיל ממנו פן אסיפך עמו ׳ ובא על דרך
אוביד עיר ׃

אסר העתידים בשלמים ׳ אאסור ׳ יאסור ׃
ויאסר אתו לעיניהם פא הפעל בשוא
וסגול ופעמים נחה האלף בשוא לבדו ׃ ויאסר יוסף
מרכבתו ׃ ויאסר את־רכבו ׃ ונגרעה גם מהמכתב
במלת כי מבית הסורים ׃ וכן במסרת הברית ׃

אצל בשלמים ובבנין הפעיל ממנו ויאצל מן־
הרוח נחה האלף ׃

אצר מצאנו בעתידים ואוצרה על־אוצרות
כפלס ואומרה ויתכן היותו מבנין הפעיל
ומשפטו ואאצירה ׃ ובא בשוא כמו וידרכו ׃ וידבקו
ואמרו זה בעבור כי הוא פעל יוצא כי פירושו שמתי
אוצרים ופקידים על האוצרות ׃

ארב מצאנו בעתידי הפעיל ממנו וירב בנחל
משפטו ויארב בנחל ׳ ובאה היוד קמוצה
תמורת האלף הנופלת או יהיה מהדגוש ומשפטו
ויארב ובהעדר האלף הוטלה תנועתה על היוד ׃

אשם שם רבי יהודה בזה השרש והאדמה לא
תשם ׃ ותשם ארץ ומלואה ומשפטם תאשם
בהנעת האלף בשוא וסגול ׃ או בשוא לבדו תאשם
שומרון ׳ ויאשם בבעל וימת ׃ ויאשמו יושבי בה ׃
וכן הנפעל גם עדרי הצאן נאשמו האלף בשוא לבדו
׳ וכן כתב רבי יהודה מעקר זה ישם וישרק בהבלעת

ירמיה ט ׃ שמואל יד ׃ נחום א ׃ איכה ג ׃ שלח יד ׃ יחזקאל כח ׃ משלי א ׃ מלכים ה ׃ משלי ז ׃ איוב ב ׃ איוב י ׃ נחמיה ה ׃ תלים קלט ׃ שמואל ב יט ׃ בלק כג ׃ ישעיה סב ׃ תבא כו ׃ תלים סט ׃ יתרו יח ׃ רות ב ׃ שמואל שני ו ׃ חבקוק א ׃ בהר כה ׃ מיכה ד ׃ תלים קד ׃ שמואל טו ׃ ירמיה מט ׃ מקץ מב ׃ ויגש מו ׃ בשלח יד ׃ קהלת ד ׃ יחזקאל כ ׃ בהעלותך יא ׃ נחמיה יב ׃ ירמיה ט ׃ שמואל יד ׃ שמואל טו ׃ ויגש מז ׃ יחזקאל יט ׃ הושע יד ׃ הושע יג ׃ ישעיה כד ׃ יואל א ׃ ירמיה יח

פא הפעל ברגש ׳ ואמר כי נהפכה האלף ביוד במלת
וְהַבָּמוֹת תִּישַׁמְנָה ׃ וכן בבנין הפעיל וַיַּשִּׁים עַד־נָפַח ׃ (יחזקאל ו חקת כא)
אִם לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נְוֵהֶם ׳ משפטם וַנַּאֲשִׁים ׳ (ירמיה מט)
יַאֲשִׁים ׳ ויתכן לומר על אלה כלם כי הם מפעלי
הכפל או מנחי הפא מהיוד ׳ והדגושים מחסרי הפא
מהיוד ׃

ואלה הם נחי הקצוות שפאיהם אלף ולמדיהם הא

אבה העתידים הצווי אֱבֵה ׳ אֱבוּ ׳ אֱבִי ׳ אֱבֶינָה ׳
או האלף בצרי להרחיב אֵבִי ׳ אֵבוּ ׳
האיתן אוֹבֶה ׳ יֹאבֶה ׳ תֹּאבֶה ׳ נֹאבֶה ׳ ונפלה
האלף גם מהמכתב במלת אִם־יְפַתּוּךָ
חַטָּאִים אַל תֹּבֵא והאלף תמורת הא ׃ (משלי א)
אפה הצווי אֱפֵה ׳ אֱפוּ ׳ אֱפִי ׳ אֱפֶינָה ׳
או האלף בצרי אֵת אֲשֶׁר־תֹּאפוּ אֵפוּ ׃ (במדבר יז)
וַתֹּפֵהוּ מַצּוֹת ׳ אלף אפה היא הוו הנסתרת במלת (שמואל כח)
ותופהו כמשפט ׳ וכן תאמר העתידים אוֹפֶה ׳ יֹאפֶה ׳
תֹּאפֶה ׳ נֹאפֶה וכולי בהעלם האלף ׃
אתה הצווי אֱתֵה העתידים אֶאֱתֶה ׳ יֶאֱתֶה ׳
תֶּאֱתֶה ׳ נֶאֱתֶה באלף נחה כמו עָדֶיךָ
תֵּאתֶה ׃ או באלף נעה בשוא וסגול כמו מִצָּפוֹן (מיכה ד)
זָהָב יֶאֱתֶה ׃ כְּסוּפָה יֶאֱתֶה ׃ חָרְבוּ (איוב לז משלי א)
וַיֶּאֱתָיוּן ׃ יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים ׃ ונפלה גם מהמכתב (ישעיה מא תלים סח)
במלת וַיֵּתֵא רָאשֵׁי עָם ׳ וההא למד הפעל נהפכה (הברכה לג)
לאלף ומחלוקת בקריאת המלה הזאת בן אשר
קורא אותה מלעיל בשני פשטין ובן נפתלי מלרע
בפשט אחד לבד ׳ ויש ספרים בפשט אחד לבד ולא
מחלפין ׃ הַעִירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיַּאת נכתבנו בנחי הלמד (ישעיה מא)
במקומו בעזרת האל ׃

אלה אנה ארה אחר שלא מצאנו העתידים
באלף נחה נאמר העתידים
באלף נעה אֶאֱלֶה ׳ יֶאֱלֶה וכולי ׃ אֶאֱנֶה ׳ יֶאֱנֶה וכולי ׃
אֶאֱרֶה ׳ יֶאֱרֶה ׃

הפעלים שפאיהם יוד נחה

תנוח בפעל הקל ובנפעל והפעיל והפעל והשאר
כשלמים ׃

הקל תנוח בו באיתן ותחסר מן הצווי ותאמר
מן ידע ׳ אֵדַע ׳ יֵדַע ׳ הנה היוד פא
הפעל אף על פי שנעדרה מן המכתב הנה היא קיימת
בנשימה כי אחר צרי לעולם יוד נחה כמו שכתבנו ׳
ופעמים היוד כתובה והאות הנוספת בחירק כמו אִיבַשׁ
׳ יִיבַשׁ וכולי ׳ אִיטַב יִיטַב וכולי ׃ ועם הצרי נכתבה
היוד במלת אֵילְכָה שׁוֹלָל וְעָרוֹם ׳ והצווי והאיתן (מיכה א)
לגזרת פָּעֵל רֵד שֵׁב בצרי ׃ ובמקף וסמוך למלה
זעירא או למלה מלעיל בסגול לֶךְ־נָא ׃ וְשֶׁב־שָׁם ׃ (תלדות כז ויש״ח לה)
ובתוספת הא רְדָה אֵלַי ׃ קוּם־נָא שְׁבָה ׃ (ויגש מה תלדות כז)
לְכָה אִתָּנוּ ׃ ונגרעה ההא מהמכתב בשלש מקומות (בהעלותך י)
לְךְ־נָא אִתִּי אֶל מָקוֹם אַחֵר ׃ לֵךְ וְנִקְרְבָה בְּאַחַד (בלק כג שפטי יט)
הַמְּקוֹמוֹת ׃ לְךָ נִתְרָאֶה פָנִים ׃ ובהפסק בצרי כמו (דברי הימים שני כה)
מַהֵרָה רֵדָה מלכים ב׳ כי א מַהֲרָה וְלֵכָה ׃ רְדוּ ׃ (שמואל כג מקץ מב)
שְׁבוּ ׃ ובהפסק או בזקף בצרי הָהָרָה לֵכוּ ׃ הַשְׁפִּילוּ (וירא כב יושע ב)
שֵׁבוּ וזה ההפרש בינם ובין נחי הלמד שהם בְּנוּ ׳ (ירמיה יג)
קְנוּ שלא ישתנו בהפסק ׃ ולנקבה גם כן בצרי לֵכִי ׃ (שמות ב)
ולרבות לֵכְנָה הלמד בסגול לפי שהיה בתשלומו ׳ (רות א)
יְלַכְנָה הלמד בפתח כמו שְׁמַעְנָה נָשִׁים ׃ ויש ספרים (ירמיה ט)
מדוייקים לֵכְנָה הלמד בצרי והוא על העיקר כמו לֵךְ ׃
ונגרעה הא הנקבה מהמכתב שֹׁבְנָה בְנֹתַי לֵכְןָ ׃ אֵרֵד ׃ (רות א ויגש מו)
אֵשֵׁב בצרי זולתי אם למד הפעל גרונית שנפתח (שפטים ו)
להרחיב על האות כמו דַּע ׃ אֵדַע ׃ וכן כשלא (וירא כ לך לך טו)
תהיה למד גרונית פעמים בפתח כמו לְמַעַן תֵּשַׁם (יחזקאל יב)
אַרְצָהּ ׃ יֵקַד יְקוֹד ׃ לֹא־יֵצַר צַעֲדֶךָ ׳ וכשיבא (ישעי׳ י משלי ד)
עליהם וו החבור ישובו מלעיל ויהיו האותיות הנוספות
בצרי כמו שהיה ׃ ועין הפעל בסגול וַיֵּרֶד מֹשֶׁה ׃ וַיֵּשֶׁב (יתרו יט וישב לז)
יַעֲקֹב ׃ וַיֵּלֶךְ לוֹ ׃ ואם בהפסק בפתח ומלרע וַיִּקֶם (יתרו יח)
וַיֵּלַךְ ׃ וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד וכן כל וַיֵּלַךְ וַיֵּרַד בהפסק (תלדות כה תלים יח)
בפתח כמו שבא כל ויאמַר פתח לפי שהוא תחת
סגול וַיֹּאמֶר ויבא בהם פתח גדול תחת פתח קטן
בהפסק ׳ ורבי יונה כתב כי כל אלה הפתחין בהפסק הם
נעתקים מצרי ׃

המקור רֶדֶת שֶׁבֶת כלו בסגול נוספה בהם
תיו לחסרון היוד פא הפעל כמו
שנוספה בחסרי הפא גֶּשֶׁת כמו שכתבנו ׃ ובא שלם
עם התיו יְבֹשֶׁת הַמַּיִם ׃ מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת ׃ ואם למד (נח ח שלח יד)
הפעל גרונית בפתח להרחיב על האות כמו לָדַעַת (הושע ו)
אֶת יְיָ ׃

נפעל היוד נחה בעוברים ובבינונים ונהפכה
לוו נעלמת ואמרו נוֹדַע יְיָ ׃ לא (תלים ט)
נוֹדַעְתִּי וכולי ולא אמרו נדע בקיום היוד בנשימה (נחמיה ו)
להפריש בינו ובין איתן הקל ׳ ועוד כי נכון בעיניהם
הפוך היוד לוו כדי להראות בעתידים והיא קלה
להראות מן היוד ׳ הִוָּדַע ׳ אִוָּדַע ׃ יִוָּדַע בַּגּוֹיִם ׃ (תלים מט)
פֶּן תִּוָּרֵשׁ וכן כלם ׃ ויש שיבא ביוד בשרשו וַיִּיָּחֶל (ויגש מה נח ח)
עוֹד ׃ או יָרֹה יִיָּרֶה ׳ ויתכן כי בא כן יִיָּרֶה להפריש (יתרו ט)
בינו ובין יִוָּרֵא לְמַעַן תִּוָּרֵא שהוא לשון יראה ׳
ואא זל כתב כי וַיִּיָּחֶל מבנין התפעל משפטו ויתיחל
׳ וכן יִיָּרֶה משפטו יִתְיָרֶה כי אמר כי הנפעל מנחי
הפא לא יבא העתיד כי אם בוו ׃ אבל התפעל יבא
פעם בוו כמו בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע והוא קמץ בזקף ׃ (בהעלותך יב)
וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח ׃ וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא ׃ ופעם (מיכה ו ויקרא ה)
ביוד כמו וַיִּתְיַצְּבוּ יתרו יט וַיִּתְיַלְדוּ ׃ וַיִּתְיָעֲצוּ ׃ (במדבר א תלים פג)

הפעיל גם כן נהפכה היוד לוו נחה בכל הבנין
ברוב הפעלים כמו הוֹדִיעַ יְיָ ׃ הוֹדַעְתָּ (תלים כח תלים עז)
בָעַמִּים עֻזֶּךָ וכן הוֹשִׁיב הוֹרִיד ותבריהם והנכון
בהם בתשלומם הידיע היריד והונחה היוד במשפטה
ונהפכה לוו נחה ׳ וכן הצווי הוֹדִיעַ הוֹרִיד ׃ הוֹדִיעוּ (דברי הימים יו)
בָעַמִּים ׃ או בצרי הוֹרֵד אוֹתָם אֶל הַמַּיִם ׃ ובא בצרי (שפטים ז)
וביוד המשך וְהוֹלֵיד אָוֶן ׳ וכן הוֹדִיעַ בפתח הוֹדַע ׃ (ישעיה כט)
לְמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע בפתח באתנח ׳ וכן האיתן (תלים צ)
אודיע

אוֹדִיעַ · יוֹדִיעַ · אוֹרִיד · יוֹרִיד וכולי · תּוֹרִידִי · תּוֹסִיפִי מלעיל ׃ וּבאו שנים מלרע כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ לָךְ גְּבֶרֶת מַמְלָכוֹת ׃ כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ־לָךְ רַכָּה וַעֲנֻגָּה שניהם בפשט אחד לבד · והמסורת עליהם שנים בטעם מלרע · או בצרי אוֹרֵד · יוֹרֵד · אוֹשֵׁב · יוֹשֵׁב וכולי ׃ וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף ׃ ואם הוא מלעיל בסגול וַיּוֹשֶׁב אוֹתָם · וכשלמד הפעל גרונית בפתח בֹּקֶר וְיֹדַע יְיָ אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ ׃ וַיּוֹדַע בָּהֶם ׃ וַיּוֹכַח אָמֶשׁ · ופעמים בפתח אף על פי שאין הלמד גרונית כמו זְכוֹר מִלְחָמָה אַל־תּוֹסַף ׃ וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתּוֹתַר ׃ אַל־תּוֹתַר · ואף על פי שהם בהפסק הם פתחין והיה משפטם להיותם בקמץ מפני ההפסק לא שהיו מבלי הפסק בצרי · לפיכך באו בהפסק בפתח כמו שכתבנו · ומשפטם עם הא הפעיל אֲהוֹדִיעַ · יְהוֹדִיעַ כמו יְהוֹשִׁיעַ יְיָ ׃ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ ובהעדר ההא מכובד הקריאה הוטלה תנועת על האות הנוספת · וכן נהגו בשמות להעלים ההא ולהטיל תנועתה על האות אשר לפניה להורות עליה · ואמרו יְהוֹנָתָן ׃ ואמרו יוֹנָתָן להקל ׃ יְהוֹנָדָב ׃ יוֹנָדָב ירמיה לה יְהוֹחָנָן ׃ יוֹחָנָן ׃ יְהוֹאָשׁ מלכים שני כה יוֹאָשׁ ׃ יְהוֹרָם ׃ יוֹרָם מלכים שני ח והדומים להם · ויש פעלים שהיוד קימת ולא נהפכה לוו והם המעט כדי שלא יתערב בקריאה עם אית"ן הקל כשיבא בצרי אֵיטֵב · יֵיטֵב · ומלעיל בסגול כמשפט וַתֵּיטֶב אֶת־רֹאשָׁהּ ׃ וַתֵּינֶק אֶת־בְּנָהּ ׃ ובא הצווי בהראות היוד הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ ׃ הַיְצֵא אִתָּךְ ׃ וכן האית"ן יֵישִׁירוּ נֶגְדֶּךָ ׃ אַיְסִרֵם כְּשֵׁמַע לַעֲדָתָם ׃

הפעל בשורק וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן ׃ וְהוּשַׁבְתֶּם לְבַדְּכֶם ׃ או בחולם אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ · כי גם הוא בשלמים בשורק או בקמץ חטף שהוא מקום החולם והוו הוא פא הפעל · והנכון בהם הֻדַּע · הֻרַד וכן כלם ׃

והעתידים אוּרַד · יוּרַד ׃ יוּבַל־שַׁי ׃ אַךְ אֶל שְׁאוֹל תּוּרָד ׃ תּוּקַד בּוֹ פתחין ׃ תּוּבַלְנָה בִּשְׂמָחוֹת וָגִיל ׃ גַּם אוֹתוֹ לְאַשּׁוּר יוּבָל קמץ בזקף ׃ הָאוֹמֵר לִירוּשָׁלִַם תּוּשָׁב קמץ ברביע ׃

(ישעיה מז · ישעיה מז · וינש מז · מלכים שני יז · קרח יז · שפטים ח · ויבא לא · איוב מ · רות ב · ויחי מט · שמואל יז · תלים קיו · שמואל יד · שמואל יד · ירמיה לה · דה כו · ירמיה מ · מלכים ב יא · ב כב · מלכים ב ט · שמואל א · תלים ה · כא ח · משלי ד · הושע ז · עלותך י · ישעיה ס · ויקרא ד · ישעיה יח · ישעיה יד · ג י · תלים מה · הושע י · ישעיה מד)

ואלה ראשי הפעלים

יאב לְמִצְוֹתֶיךָ יָאַבְתִּי ׃ (תלים קיט)

העתידים אחר שלא מצאנום נאמר אותם על דרך השלם בהם וכן בכלם לא נפיל מהם היוד אם לא מצאנוהו ונאמר אותו אל הקרוב והישר ׃

הצווי יְאַב · יְאַבוּ · יְאַבִי · יְאַבְנָה ׃ וכן המקור יְאַב או יְאֹב · ובאותיות בכלם בנוח היוד בִּיאֹב · בִּיאַב · לִיאַב · מִיאַב בפתח ׃ או בחולם כמו בִּיבֹשׁ קְצִירָהּ וכן כלם שהמקור בהם שלם ואיננו בתוספת תיו · והאית"ן אִיאַב · יִיאַב · תִּיאַב · נִיאַב · יִיאֲבוּ · תִּיאֲבוּ · תִּיאֲבִי · תִּיאַבְנָה · ופעמים תחסר פא (ישעיה כז)

הפעל מהכתיבה ולא יבא החסרון כי אם עם יוד האית"ן שתחסר פא הפעל פעמים כמו שנבאר עודו

יאל הנפעל ממנו נוֹאַל · נוֹאַלְתָּ · נוֹאַלְתִּי · נוֹאֲלוּ ׃ נוֹאֲלוּ שָׂרֵי צֹעַן · נוֹאַלְתֶּם ׃ אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וכולי ׃ (ישעיה יט · בהעלותך יב)

הבינונים נוֹאָל · נוֹאָלִים · נוֹאָלָה או נוֹאֶלֶת נוֹאָלוֹת ׃

העתידים הצווי הִוָּאֵל · הִוָּאֲלוּ · הִוָּאֲלִי ׃ הִוָּאַלְנָה ׃

איתן אִוָּאֵל · יִוָּאֵל · תִּוָּאֵל · נִוָּאֵל ׃ יִוָּאֲלוּ · תִּוָּאֲלוּ · תִּוָּאֵל · תִּוָּאֲלִי · תִּוָּאַלְנָה ׃

יאש הנפעל נוֹאַשׁ · נוֹאַשְׁתָּ וכולי ׃

יאת כִּי לְךָ יָאָתָה ׃ (ירמיה י)

העתידים לגזרת פָּעוֹל יֵאוֹתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים ׃ נֵאוֹת לָכֶם · בתשלומו על משקל יִפְעוֹלוּ · נִפְעוֹל · וכן הצווי אוֹת · אוֹתוּ · אוֹתִי · אוֹתְנָה ׃ (וישלח לד · וישלח לד)

יבל הפעל הכבד נמצא ממנו הוֹבִיל · הוֹבַלְתָּ · הוֹבַלְתִּי · הוֹבִילוּ · הוֹבַלְתֶּם · יהוֹבַלְנוּ · הוֹבִילָה · הוֹבַלְתְּ · הוֹבַלְתֶּן ׃

הבינונים מוֹבִיל · מוֹבִילִים · מוֹבִילָה או מוֹבֶלֶת · מוֹבִילוֹת ׃

הפעול מוּבָל · מוּבָלִים · מוּבָלָה או מוּבֶלֶת · מוּבָלוֹת ׃

העתידים הוֹבֵל · הוֹבִילוּ · הוֹבִילִי · הוֹבֵלְנָה ׃

איתן אוֹבִיל · יוֹבִיל · תּוֹבִיל · נוֹבִיל ׃ יוֹבִילוּ · תּוֹבִילוּ · תּוֹבִיל · תּוֹבִילִי · תּוֹבֵלְנָה ׃

יבש הצווי יְבַשׁ · יִבְשׁוּ · יִבְשִׁי · יְבַשְׁנָה כי לא נמצאנו חסרים וכן המקור יְבוֹשׁ ובאות השמוש בִּיבֹשׁ קְצִירָהּ ׃ (ישעיה כז)

איתן אִיבַשׁ · יִיבַשׁ · תִּיבַשׁ · נִיבַשׁ ׃ יִיבְשׁוּ · תִּיבְשׁוּ וכולי ׃ הֵן יַעְצוֹר בַּמַּיִם וְיִבָשׁוּ ביוד אית"ן לבד · ורבי יונה כתב כי וְיִבָשׁוּ בחירק הוו ונוח היוד ולא כן מצאנוהו אנחנו בספרים מדוייקים וְגַם נָשַׁף בָּהֶם וַיִּבָשׁוּ ביוד האית"ן לבד ׃ ובא עתיד ממנו לגזרת פָּעוֹל ויוד אית"ן בצרי וְיֵבוֹשׁ מְקוֹרוֹ ׃ ושם הפעל ממנו עַד־יְבֹשֶׁת הַמָּיִם · נוספה בו התיו אף על פי שהיוד כתובה וכן מִכָּלְתִּי יְכֹלֶת יְיָ מה שלא נוספה כן בשאר נחי הפא אלא אם כן תעדר היוד · ויש אומרים כי שניהם מקור · והפעיל ממנו הוֹבִישׁ יְיָ אֶת־מֵי יַם־סוּף ׃ הוֹבַשְׁתָּ הוֹבַשְׁתִּי וכולי ׃ (איוב יב · ישעיה מ · הושע י · נח יח · שלח יד · יושע ב)

ובפיעל הדגוש נמצאת מלה אחת והיא גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ יוד השרש נגרעה והוטלה תנועתה על היוד הנוספת ומשפטה וַיְיַבְּשֵׁהוּ כמו שכתבנו בִּמְלֹאת וָאֲבַדֶּךָ · ואדוני אבי ז"ל כתב כי הוא מבנין הפעיל ומשפטו וַיְּיַבִּישֵׁהוּ · ומענין בשת בא הקל ממנו העתידים לגזרת פָּעוֹל לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב ׃ גַּם־בּוֹשׁ לֹא־יֵבוֹשׁוּ על משקל יֵאוֹת יֵאוֹתוּ (נחום א · יחזקאל כח · ישעיה כט · ירמיה ו)

אף

אף על פי שרוב הענין הזה הוא מנחי העין משרש בוש הצרי שתחת היוד יורה עליהם שהם מנחי הפא׳ שאם היו מנחי העין בחבריהם היה יָבוּשׁ יָבוּשׁוּ בקמץ היוד כמו יָקוּם׳ יָקוּמוּ׳ ואף על פי שיש נח גם כן אחר הקמץ לא יורה הקמץ על היוד כמו שיורה הצרי׳ כי הצרי תנועה שמורה על היוד כמו אֵ׳ בֵּי גֵּי׳ דֵּי כמו שהראיתיך׳ לכן לא יתכן היות שרש יֵבֹשׁ יֵבֹשׁוּ כי אם יבש׳ ויהיה יָבֵשׁ ובוש בענין אחד׳ וכן מבנין הפעיל הוֹבַשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת-פְּנֵי-כָל-עֲבָדֶיךָ׳ וכן כֹּל הֹבִאישׁ ונכתב בשני נחים וכבר כתבנוהו בשער שלפני זה ויהיה יָבֵשׁ ובוש כי כן דרך העברים לאמר בענין אחד הפעל שידמו אותיותיו לאותיות פעל אחר אף על פי שהם הפוכים בסדר אותיותיהם יאמרו שניהם בענין אחד יָבֵשׁ בוש יָטַב טוב׳ יָגַד גוד׳ יָצַר צור׳ יָרַע רוע׳ יָקַץ קוץ׳ יָרַב רוב׳ יָרַשׁ רוש׳ יָשַׁב שוב׳ יָשַׁם שום׳ יָסַד סוד׳ יָסַךְ סוך׳ יָזַן זון׳ יָעַף עוף׳ יָאַל אול׳ יָבַל אבל׳ יָנַח נוח׳ יָדַע דוע שנאמר ממנו מַדּוּעַ׳ יָחַל חול׳ יָנַק נוק׳ יָסַף סוף׳ יָפַח פוח׳ יָצָא צוא׳ יָשַׁע שוע׳ יָקַשׁ קוש׳ וכן סוף סָפָה׳ עוד עָדָה׳ בוז בָּזָה׳ דוך דָּכָה׳ חוץ חָצָה׳ רוד רָדָה׳ רוץ רָצָה׳ שוא שָׁאָה׳ שוף שָׁפָה׳ הום הָמָה׳ און אָנָה׳ קון קָנָה׳ קַיִן מן קָנִיתִי אִישׁ אֶת-יְיָ׳ זוע זָעָה זְוָעָה וּלְזַעֲוָה׳ עול עָלָה׳ עַוְלָה שמואל ב ג עַלְוָה׳ שוע שָׁעָה׳ נוה נָהָה׳ נוח נָחָה׳ רוע רָעָה׳ עון עָנָה׳ בַּעֲנִי אֲמָתֶךָ׳ בְּעָנְיִי׳ סוח סָחָה׳ דוג דָּגָה׳ שוט שָׁטָה׳ מוח מָחָה׳ חוג חָגָה׳ הוג הָאָרֶץ׳ בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע׳ אור אָרָה׳ מְאִירוֹת אוֹתָהּ׳ אָרִיתִי מוֹרִי׳ וכן וַעֲדָרִים לָאֲוֵרוֹת׳ אֻרְוֹת סוּסִים׳ חוש חָשָׁה׳ וַתַּחַשׁ עַל-מִרְמָה רַגְלִי לפי שהתיו פתוחה׳ דום דָּמָה דָמָם׳ שוג מְשׁוּגָתִי׳ שָׁגָה שָׁגַג׳ שור שָׁרָה שָׁרַר׳ מוץ מָצָה מָצַץ׳ חית חָתָה חָתַת׳ שוח שָׁחָה שָׁחַח׳

תהלים לג ; שמואל ב יט ; ישעיה ל ; בראשית ד ; ישעיה כח ; ירמיה טו ; הושע י ; שמואל א ; ויקרא כט ; ישעיה מ ; שיר ב ; ישעיה כו ; שיר ה ; ד״ה ב לב ; מלכים ד ; איוב לא ; איוב יט

אלה הם בנחים ובכפולים וגם כן נהגו

בשלמים כמו כֶּשֶׂב׳ כֶּבֶשׂ׳ שַׂלְמָה משפטים כב שִׂמְלָה׳ כִּי בְּלַעֲגֵי שָׂפָה׳ נִלְעַג לָשׁוֹן ישעיה לג וּלְשׁוֹן עִלְּגִים׳ תִּמְנַת חֶרֶס׳ תִּמְנַת סֶרַח יושע יט וּבִבְלֵי גֹמֶא׳ וְאֶת-הָאַגְמִים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ׳ הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן ראשו׳ לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ׳ חֲמוּץ בְּגָדִים׳ וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ׳ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ׳ וּמְתַלְּעוֹת לָבִיא לוֹ׳ מַלְתְּעוֹת כְּפִירִים׳ וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת׳ נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי׳ לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל-פִּי יְיָ׳ פֵּשֶׁר דָּבָר׳ לַהֲקַת הַנְּבִיאִים׳ קְהִלַּת יַעֲקֹב ברכה לג סָחִישׁ׳ שָׁחִיס׳ תִּשְׁטֹף סְפִיחֶיהָ איוב יד מְטַר סָחִף׳ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים׳ אֵהִי מַלְכְּךָ הושע יג קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם כמו קִבְרָם׳ וְסַרְנֵי נְחֹשֶׁת׳

ויקרא ג ; ויקרא ה ; כח ט ; ישעיה כח ; ישעיה לב ; שפטים ב ; ישעיה יח ; ירמיה כא ; ישעיה כב ; תהלים סח ; ישעיה סג ; בשלח יז ; תבא כה ; יואל א ; תהלים כח ; רות ג ; ויצא ל ; אמור כד ; קהלת ז ; שמואל יט ; מלכים ב יט ; ישעיה לז ; משלי כט ; ויקרא יט ; תהלים מט ; מלכים ע

כמו וְנִסְרֵי מן המשנה מסכבין בנסרים׳ גֹּעֵר בַּיָּם׳ רֹגַע הַיָּם׳ עִם יוֹשְׁבֵי חָדֶל׳ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד׳ יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ׳ סִיר אֲשֶׁר חֶלְאָתָה בָהּ יחזקאל כד אֶנְקַת אָסִיר תהלים ע ט נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳ נִגְרַזְתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ׳ אָמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי׳ וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד׳ וַיִּפְרָץ-בּוֹ מלכים שני ה עֲצֵי אַלְגּוּמִּים׳ עֲצֵי אַלְמֻגִּים מלכים י וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו׳ לַאֲשֶׁר עַל הַמֶּלְתָּחָה מלכים שני י וְיַחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם׳ וְיַחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם תהלים יח חָרוּת עַל הַלֻּחֹת׳ חֲתַר-לְךָ בַקִּיר׳

הנה כתבתי לך מה שנהגו העברים בהפוך סדור האותיות בין בנחים בין בכפולים בין בשלמים אף על פי שיש לומר במקצתם סברא אחרת כאשר אני עתיד לזכור כל אחד ואחד בשרשו בחלק הענין מזה הספר בעזרת האל׳

וכן לא הקפידו העברים בסדור התיבות זו לפני זו והכניסו אות השמוש או מלת ענין זו בזו אף על פי שהמלה הראשונה או אות השמוש ענינה היותה באחרונה׳ וזה עשו בדבר שאין לטעות בו ולאמר בו הפך הסברא הנכונה כמו וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ׳ שהוא כמו ותשקמו דמעות בשליש אף על פי שי״ל בזה פרוש זולתי שלא יהיה הפוך כלומר השקיתמו בדמעות שלש פעמים והוא רמז לשלש גליות׳ ויהיה שָׁלִישׁ תאר לשֶׁבִי כן פירשו אדוני אבי ז״ל׳ וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ ותשם פוך בעיניה׳ וְכָל-הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל-יוֹסֵף׳ באו מצרימה אל יוסף לשבור׳ וְאֶת הָעִיר שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ׳ שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ׳ כמו שלחו אש בעיר׳ שלחו אש במקדשך׳ יֶשׁ לְאֵל יָדִי יש אל לידי׳ וכן הוא התרגום אית חילא בידי׳ עַל-הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם׳ כמו על מים יעמדו הרים׳ על דרך לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל-הַמָּיִם׳ והחכם רבי אברהם אבן עזרא ז״ל פירשו כמשמעו על הסדר׳ בִּירַקְרַק חָרוּץ כמו בחרוץ ירקרק כי התאר יבא אחר המתואר ברוב חוץ מתארי הבורא יתעלה ויתב׳ שהם פעם בראשונה פעם באחרונה׳ כמו כִּי צַדִּיק יְיָ׳ יְיָ צַדִּיק והדומים להם והם כמו בירקרק חרוץ׳ עַבְטִיט שהוא כמו טיט עב׳ וכן כָּל-רַבִּים עַמִּים׳ אַחַד נֶפֶשׁ׳ אֶחָד קָדוֹשׁ׳ וכן בתאר המספר וּמִשְׁנֶה-כֶסֶף׳ וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן׳ שהוא כמו כסף שני שברון שני׳ והעד שהם תאר ולא שם סמוך שהם נקודים סגול׳ וְקָרְאוּ אִכָּר אֶל-אֵבֶל וּמִסְפֵּד אֶל-יוֹדְעֵי-נֶהִי׳ כמו ויודעי נהי אל מספד׳ מְקוֹם שָׁם קֶבֶר׳ מקום קבר שם׳ יַעֲלוּ עַל-רָצוֹן מִזְבְּחִי׳ יעלו על מזבחי לרצון׳ תְּפַתַּח אֶת-שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל-שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳ תפתח את שמות בני ישראל על שתי האבנים׳ ואפשר לפרשו כמשמעו ויהיה על במקום בית השמוש כמו וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סַל אֶחָד והדומים לו׳ לִי יִזְעָקוּ אֱלֹהַי יְדַעֲנוּךָ יִשְׂרָאֵל׳ לי יזעקו ישראל אלהי ידענוך׳ אַף-אֵשׁ צָרֶיךָ תֹאכְלֵם׳ אף צריך תאכלם אש׳ כָּל-

כתוס א ; ישעיה כח ב לח ; תהלים מט ; תהלים יד ; וארא י ; תהלים לא ; איכה ג ; וירא יט ; ד״ה ב ט ; איוב לח ; שמואל ב כב ; תשא לב ; יחזקאל יב ; תהלים פ ; מלכים שני ט ; מקץ מא ; ספטים א ; תהלים עד ; נ כח לא ; תהלים קד ; תהלים קלו ; תהלים סח ; תהלים יא ב יא ; חבקוק ב ; תהלים פט ; דברים ח ; מקץ מג ; ירמיה יז ; עמוס ה ; יחזקאל לט ; ישעיה ס ; תצוה כח ; תצוה כט ; הושע ח ; ישעיה כו

הרע אויב בקדש ׳ כל אויב הרע בקדש ׃ כל־תשא (תלים עד תהלים יד)
עון ׳ כל עון תשא ׃ את־חקיך אשמר אל־תעזבני (תלים קיט)
עד־מאד ׳ את חקיך אשמור עד מאד אל תעזבני ׃
ודעת שפתי ברור מללו ׳ ודעת ברור שפתי מללו ׃ (איוב לג)
כי־הגדלת על־כל־שמך אמרתך ׳ כי הגדלת על כל (תלים קיח)
אמרתך שמך ׃ ויראו עליהם בהר לאמר ׳ לאמר דבוק (ואתחנן ה)
עם להגיד לכם את דבר יי׳ שזכר וכבר כתבנו בו
פירוש אחר בזכר חסרון המלים ׃ ואשר נתן כתר (אסתר ו)
מלכות בראשו ׳ וכתר מלכות אשר נתן בראשו וי״מ
אותו על הכדר ויהיה פירושו על הסוס ׃ ידעת כי אז (איוב לח)
תולד ׳ כמו הידעת אז כי תולד ׃ מתים אבל לא־ (יחזקאל כד)
תעשה כמו אבל מתים ׃ שר חמשים שלשים וחמשיו (מלכים שני א)
שר חמשים וחמשיו שלישים כי כבר שלח פעמים ׳
ואלה החמשים היו שלישים ׃ וזבחו זבחי שלמים ליי (אחרי מות יז)
אותם ׳ וזבחו אותם זבחי שלמים ליי ׃ כי לא הרבה (קהלת ה)
יזכר את־ימי חייו ׳ יזכור כי לא הרבה ימי חייו ׃ היא
הוחדה חרב ׳ היא חרב הוחדה ׃ אנכי עד אעבור ׳ (יחזקאל כא תלים קמח)
עד אעבור אנכי ׃ ויפעלהו בזרוע כחו ׳ בכח זרועו (ישעיה מד)
בגדול זרועך ׳ בזרועך הגדול ויתכן לפרש בגדול (בשלח טו)
שם והוא כמו בגודל זרועך ׃ עבטיט ׳ טיט עב ׃ כל (חבקוק ב)
רבים עמים ׳ כל עמים רבים ׃ רבות עתים ׳ עתים (תלים פט נחמיה ט)
רבות ׃ ותולעת שני ׳ שני תולעת ועוד נפרשנו בחלק (תרומה כה)
הענין בלא הפוך ׃ אבד תאבדון את־כל־המקומות
אשר עבדו־שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את־ (ראה יב)
אלהיהם ׳ את אלהיהם שב אל אשר עבדו שם הגוים ׃
ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל יי ׳ ונר (שמואל ג)
אלהים טרם יכבה בהיכל יי ושמואל שוכב כי לא היה
שוכב בהיכל יי ׳ וכן ת״י ושמואל שכיב בעזרת ליואי ׃
חציך שנונים עמים תחתיך יפלו בלב אויבי המלך ׳ (תלים מה)
בלב אויבי המלך שב אל חציך שנונים ׳ וכן בסדור
הפסוקים כמו צעקו ויי שמע ׳ אין ענינו דבק אל (תלים לד)
הפסוק הסמוך לו למעלה ממנו והוא פני יי בעושי (תלים לד)
רע ׳ אלא אל הפסוק שלמעלה ממנו עוד והוא עיני
יי אל־צדיקים ׃ ואף לאמתך תעשה כן אין ענינו (תלים לד ראה טו)
על הרציעה שזכר בסמוך אלא על הענקה שזכר קודם
׃ וכן ואם שלש אלה לא יעשה לה ׳ אינו אומר על (משפטים כא)
שארה כסותה ועונתה שזכר בסמוך אלא על היעוד
הוא אומר הוא או בנו הזכר או תפדה ׳ ופירוש ואם
שלש אלה לא יעשה לה ואם אחת משלש אלה ׃ וכן
ויקבר בערי גלעד ׳ באחת מערי הגלעד והדומים (שפטים יב)
להם ׃ וכן כי שמי בקרבו דבק עם אל תמר בו (משפטים כג)
לא עם כי לא ישא לפשעכם ׃ וירא אשה
רוחצת מעל הגג ׳ וירא מעל הגג אשה רוחצת ׃ (שמואל שני יא)
ונתתיה חרבה מתימן מתימן דבק עם והכרתי ממנה (יחזקאל כה)
אדם ובהמה אמר על דרך כלל מאדום ׳ ואמר אחר
כך על דרך פרט ׳ וזכר תימן ודדנה ואפשר שיהיה
דבק עם ונתתיה חרבה ׳ ופירושו אתן אדום חרבה
מצד תימן שיהיה חרב על דרך כאלה נבלת עליה (ישעיה א)
והדומים לו כמו שאנו עתידים לבאר בחלק הענין
בעזרת האל ׃ וכן מאשר יבאו עליך ׳ דבק עם (ישעיה מז)

ויושיעך שזכר ׳ ולדעת ז״ל דבק בסמוך לו עם
מודיעים לחדשים שאמרו מאשר ולא כל אשר ׳
כלומר כי אינם מודיעים בחכמתם כל העתידות כי אם
מקצתם ׃ והקימו את־המשכן עד־באם ׳ אינו אומר (בהעלותך י)
והקימו על הקהתים הסמוך אלא על בני גרשון ובני
מררי אשר זכר ׳ אבל עד בואם אומר על בני קהת ׃

הנה מאשר כתבתי לך תבין לאשר תמצא עוד ׃

יגב לכורמים וליגבים ׳ (ירמיה נב)
העתידים יגב ׳ יגבו וכולי ׳ איגב ׳ יגב
וכולי ׃

יגע העתידים יגע ׳ איגע ׳ יגע וכולי ׃ ויעפו
נערים ויגעו ביוד האיתן לבד ׃ וכן ויגעו (ישעיה מ ירמיה נא)
עמים בדי־ריק דבה אמר יי ׃ לא יגעו לריק ׃ (ישעיה סה)

יגר אשר יגרת מפניהם אחר שלא מצאנו (תבא כח)
העתידים כבר הראיתיך היאך תבנה אותם

ידע המקור ידוע או דעת או דעה ׃ לדעה (שמות ב)
מה־יעשה לו ׃ דעה את־יי ׳ ובאותיות (ישעיה יא)
הכנוי דעתו דעתך דעתי וכולי וכן שם הפעל ׃
והצווי דע ׳ ובתוספת הא דעה כמו
רדה אלי ׃ (ויגש מה)
ובהפסק מהרה רדה ׃ וכן המקור בתוספת הא מרדה (מלכים א ויגש מג)
מצרימה ׃ וכא כן דעה חכמה לנפשך בפתח קטן (משלי כד)
תחת קמץ גדול ׃ וכן בא ואשעה בחקיך תמיד בקמץ (תלים קיט)
ומשפטו ואשעה בסגול כי התנועות מתחלפות זו
בזו ׳ ובא דעה בפתח קטן ולא בא בקמץ קטן
להפריש בינו ובין ראה בנה צווי מנחי הלמד ׃
דעו דעי דענה בפתח מפני העין ׃
איתן אדע ׳ ידע ׳ תדע ׳ נדע וכולי ׃
והנפעל נודע ׳ נודעת וכולי ׃
והכבד הודיע ׳ הודיעו וכולי ׃ מודיע ׳
מודיעים וכולי ׃ מודע ׳ מודעים ׳
מודעה או מודעת ׃ מודעת זאת ׃ זמלת ואת (ישעיה יב)
הנערים יודעתי אמרו כי היוד תמורת הא הודעתי ׳ (שמואל כא)
וטוב הוא שתהיה היוד שרש ותהיה המלה מבנין
פועל הנוסף על משקל שופטתי מן למשפטי (איוב ט)
אתחנן ׃
יהב יהבת ׳ יהבתי וכולי ׃
העתידים הצווי הב בפתח ׃ ובתוספת הא
הבה נרדה ׃ הבה בא בקמץ ומלעיל (נח יא ויצא לח)
׃ ובאה מלרע הבה את־אשתי ׳ הבו ׳ (ויצא כט)
הבי ׳ הבנה ׳ ולא נאמר אותם בשוא כמו דעו ׳
דעי וחבריהם שלא לחטוף ההא שהיא גרונית
ונאמר הבו בצרי לגזרת פעל ׃ אהבו הבו קלון (הושע ד)
מגניה ׃
איתן אהב ׳ יהב ׳ תהב ׳ נהב וכולי ׃
יזע שם הפעל ממנו מצאנו במקרא לא
יחגרו ביזע ׃ ובלא יוד בזעת אפך ׳ (יחזקאל מד בראשית ג)
זעה על משקל דעה מן ידע ׳
ובהסמכו

ובחסמכו נשארה המלה על תנועתה ולא נשתנית כמו
מן עֵצָה עֲצַת ומן שֵׁנָה שְׁנַת מפני העין שלא לחטוף
עליה ונבנה ממנו כל הבנין אף על פי שלא מצאנוהו
במקרא נאם אותו על דרך סברא אחר שמצאנו השם
וידענו כי הוא שם שיש לו פעולה ורז״ל נשתמשו
בו בפעולה ובנין הפעיל הוא שנבנה ממנו כי כן
מצאנוהו להם בדבריהם ז״ל באומרם לְהָזִיעַ וְקוֹדֶם
גְּזֵרָה ואמרו מְזִיעִין אֲנַחְנוּ ויש לומר לְהָזִיעַ
בצרי תחת ההא בפלס להטיב מן יטב וכן מְזִיעִין
בצרי תחת המם בפלס מְטִיבִים ופירוש להזיע
להוציא הזיעה ותאמר כל הבנין הֵזִיעַ הֵזַעְתָּ וכולי
מֵזִיעַ מְזִיעִים הָזִיעַ הָזִיעוּ אָזִיעַ יָזִיעַ וכולי ׃

יחל הנפעל ממנו נוחל נוֹחַלְתָּ נוֹחַלְתִּי וכולי
ומלת וַיָּחֶל עוד יתכן היותו מן הדגוש (נח ח)
ונפל פא הפעל כמו שזכרנו בְּהִתְבַּשְּׁרוּ אבל אחר (כתים א)
שמצאנו היוד קמוצה יותר טוב היותו מבנין נפעל
ובא על דרך וְנָבֵל כְּעָלֶה כְּלָנוּ כמו שזכרנו כי בפיעל (ישעיה סד)
הדגוש אין האותיות הנוספות על החית קמוצים כמו
שזכרנו בשלמים ויותר נכון הוא היותו מנחי העין
מבנין הפעיל והוא דבור על אופניו וכן כתב אדוני
אבי ז״ל בספר הזכרון וכתב כי וַיִּיָּחֶל עוד מבנין (נח ח)
התפעל עקרו וַיִּתְיַחֵל ואלו היה מבנין נפעל כאשר
כתבוהו רבי יהודה ורבי יונה היה וַיִּוָּחֵל בוו כי בבנין
נפעל תהפך היוד פא הפעל לוו נראית בעתידים
לעולם ובהתפעל פעם בוו ופעם ביוד כמו וַיִּתְיַצְּבוּ (תהלים לד)
וַיִּתְיַלְדוּ וטוב מה שאמר אם היוד החת פתוחה (במדבר א)
אבל מצאנוה קמוצה במשפט האית״ן מבנין נפעל
כמו שכתבנו ׃

יחם העתידים אֵחַם יֵחַם ׃ וַיֶּחֱמוּ הַצֹּאן (ויקרא ל)
בפלס וַיֵּרְדוּ אבל ויחמו בסגול היוד
בעבור שהחית נקודה בחטף סגול ׃ וכן יוד יֶחֱמַתְנִי (תהלים נא)
אִמִּי שהוא מן הדגוש ׃ וַיֵּחַמְנָה בְּבֹאָן לִשְׁתּוֹת (ויקרא ל)
בא בסימן נקבה אחד לבד או יאמר האית״ן בחירק
אִיחַם יִיחַם תִּיחַם נִיחַם כי כן מצאנוהו וְלֹא
יֵחַם לוֹ ונפלה היוד פא הפעל מהמכתב כמו שנפלה (מלכים א)
במלת וַיִּטַב בְּעֵינֵיהֶם דבני גד ובני ראובן ׃ וכן וַיַּגִּידוּ (יהושע כב)
לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינָיו ׃ וַיִּרָא שָׁאוּל מִלִּפְנֵי דָוִד (שמואל יח ב יח)
ובמקצת ספרים ויישר הדבר בעיניו מלא אבל
וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד חסר ׃ והצווי יְחַם יְחַמוּ (שמואל יח)
יְחַמִּי יְחַמְנָה או חַם חַמוּ חַמִּי חַמְנָה ׃

והנפעל ממנו בא על דרך חסרי היוד הדגושים
הַנֵּחָמִים בָּאֵלִים בפלס הַנִּצָּבִים (ישעיה נז)
לולי החית שאינה מקבלה דגש ותאמר נֵחַם נֵחַמְתָּ
בצרי או בחירק ׃

והעתידים הִוָּחֵם הִוָּחֲמוּ אִוָּחֵם יִוָּחֵם וכולי
גם יתכן שבא הַנֵּחָמִים על דרך
נחי היוד כחבריו ויבא הנפעל על שני פנים האחד
בחולם והוא הרוב כמו נוֹלַד נוֹדַע ובהם הומרה
היוד בוו והשני עמדה היוד נחה אחר קמץ קטן
כמשפט ולא הומרה בוו והיוד לא נכתבה אך עמדה
בנשימה ועל הדרך הזה בא הַנֵּחָמִים בָּאֵלִים והוא (ישעיה נז)
הנכון וזה הדרך גם כן בבנין הפעיל מאלה הנחים
כי רבים בחולם בתמורת יוד בוו כמו הוֹדִיעַ הוֹרִיד
ובצרי כמו הֵיטִיב ׃ לְיַחֵמְנָה בַּמַּקְלוֹת מקור מן (ויקרא ל)
הדגוש ונון הא סימן הנקבה הפעולה כמו נון הא
תְּשַׁמֵּטְנָה וּנְטַשְׁתָּהּ ׃ יִרְאֶנָה ואע״פ שמם ליחמנה צרי (משפטים כג, תורה יג)
ואינו כן מנהג האות אשר על נון הא הנקבה כי אם
בסגול ואף על פי שאין המנהג לבא כי אם באותיות
אית״ן או יהיה נון הא ליחמנה סימן הנקבות הפעולות
רוצה לומר ליחם אותן ונוספה ההא כמו אותנה (יחזקאל לג)
בְּחָכְמָה ובא המם בצרי כמו שהיה מבלי תוספת הא
לְיַחֵמֵן כמו לְשָׁמְרֵם לְזָכְרֵם ואף על פי שהמקור
בא בקמץ כמו בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב אחר שהצווי יבא (תהלים יט)
בצרי יבא גם המקור בצרי או בא בצרי ומשפטו
בקמץ כי התנועות משתנות כי הנה בא צָעִיר
רודם בצרי ומשפטו בקמץ כמו יְלַבְּשָׁם הַכֹּהֵן בקמץ (תהלים סח, תצוה כט)
ומשפטו בצרי ׃ ונדגשה הנון שלא כמשפט כמו
תִּרְאֶינָּה בָּהּ שלא היה משפטה להדגש ובא כן (מיכה ז)
לתפארת הקריאה ׃

יטב העתידים יִיטַב יִיטְבוּ אִיטַב יִיטַב
תִּיטַב וכולי יִיטְבוּ תִּיטְבוּ בהעמדת
היוד והתיו בגעיא כמו וַיִּיטְבוּ דִּבְרֵיהֶם העמדת (בראשית לד)
היוד והנוספת בגעיא להורות על היוד פא הפעל
הנחה ׃ וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם דבני גד ובני ראובן נעדרה (יהושע כב)
היוד פא הפעל מהמכתב כמו וַיַּגִּידוּ לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר (שמואל יח)
הַדָּבָר בְּעֵינָיו ׃ וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו ׃ וַיִּעֲפוּ (חיי שרה כב, ישעיה מ)
נְעָרִים וְיִגָעוּ ׃ וַיִּרְשׁוּ אֶת שֹׁמְרוֹן ׃ יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי (מלכים ב יז, עובדיה א)
הַנֶּגֶב ׃ וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ והם על פי המסורת (ירמיה לב)
ארבעה חסרים ׃

והפעל הכבד הֵיטֵב הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת הֵיטַבְתִּי (ירמיה א)
וכולי וכן העתידים הצווי הֵיטֵב
הֵיטִיבוּ בשוה עם העבר או בצרי הֵיטֵב כמו זַעַק
וְהֵילֵל בֶּן אָדָם ׃ וכן המקור לִמְדוּ הֵיטֵב ׃ וְגַם (יחזקאל כא, ישעיה א)
הֵיטֵב אֵין אֹתָם בצרי ׃ בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת ׃ (ירמיה י, תצוה ל)
לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ בחירק ׃ (עקב ח)

אית״ן אֵיטִיב יֵיטִיב ׃ לֹא יֵיטִיב יְיָ ׃ הֲלוֹא דְבָרַי (צפניה א)
יֵיטִיבוּ ׃ מַה תֵּיטִבִי דַּרְכֵּךְ האות הנוספת (מיכה ב, ירמיה ב)
בהם בצרי ופא הפעל נחה או בצרי עין הפעל
אֵיטֵב יֵיטֵב ׃ יֵיטֵב אֱלֹהִים אֶת שֵׁם שְׁלֹמֹה ׃ ואם (מלכים א)
מלעיל בסגול וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים ׃ וַתֵּיטֶב אֶת רֹאשָׁהּ (שמות א, מלכים ב ט)
והנכון בתשלומם הֵיטֵב אֵיטֵב יֵיטֵב תֵּיטֵב וכולי
ובאו וְאַלְמָנָה לֹא יְיֵטִיב ׃ וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע (איוב כד, תהלים קיח)
בהנעת היודין לפי שהנכון בהם יְהֵיטִיב יְהֵידִיעַ
בהראות הא הבנין ונוח היוד פא הפעל כמו מְשַׁלְּלוֹ
יְהֵילִילוּ וכמו שנראית ההא במעט מהם כאשר (ישעיה כב)
הראיתיך בטור החמישי בשלמים ובהעדר הא הבנין
להקל הוטלה תנועתה על יוד השרש ׃

יכל העתידים הונעו האותיות הנוספות בשורק
אוּכַל יוּכַל ולא הונעו בחולם שלא
יתערב עם אוֹכַל לשון אכילה וגם לא הונעו בצרי

כשאר נחי היוד ארד אשב ׃ כדי שלא יתערב עם
פקודי לט — ותכל כל עבדת משכן אהל מועד וחבריו לשון כלה
שמח יד — והמקור מכלתי יכלת יי׳ עם תיו הנוספת אף
כח ח — על פי שכתובה היוד ׃ וכן עד יבשת
המים או יהיה שם הפעל׳ והמקור בחסרון יוד בלי
איוב מב — תוספת תיו ידעתי כי כל תוכל עיקרו יכול ׃
שמח יד — **יכת** כתב רבי יונה בזה השרש ויכום ויכתום ׃
והנכון בו וייכתום מהדגוש ׳ ואדוני אבי
ז״ל כתב כי הוא מבנין הפעיל ומשפטו ויכיתום שרשו
נכת ׳ ודעתי במלה הזאת להיות שרשה כתת ׳ ורבי
יונה הביא אותה גם כן בשרש נכת ובשרש כתת ׃
ילד העתידים אלד ׳ ילד ׳ תלד ׳ נלד וכולי ׃
דברי הימים כ — ונמצא בזה השרש אל נולדו להרפה בגת
דברי הימים ג — ׃ ואלה נולדו לו בירושלים ׳ נקראים בשורק והלמד
דגושה והדגש תמורת הנח אשר בנולד נולדו
בחולם ואף על פי שנכתב הוו עם הדגש אבד
ויסב לב יחזקאל יו — מהנשימה ׃ וכן יום הולדת את פרעה ׃ ביום הולדת
אותך הדגש תמורת הנח והוא מקור מבנין הפעל ׃
ילך העתידים לך לכו לכי לכנה שובנה ׃
ונגרעה הא הנקבה מהמכתב שבנה בנותי
רות א — לכן ׃ וצווי הרבים בהפסק בצרי כמו שכתבנו ההרה
יושע ב — לכו ׳ הפעל הזה מצאנו ענינו בשני שרשים הלך
וילך ׳ ובשרש ילך לא נשתמשו בעוברים רק
בעתידים נשתמשו בו ברוב ומעט נשתמשו בעתידים
בשרש הלך ׃ והפעל הכבד הוליך ׳ הולכת וכולי ׃
קרח יז — וכן העתידים ׳ הצווי הולך ׃ או בצרי והולך מהרה ׃
שמות ב — ובא מבלי תמורת היוד בוו היליכי את הילד הזה ׃
איתן אוליך ׳ יוליך ׳ תוליך ׳ נוליך ׃
ירמיה לא — אוליכם אל נחלי מים ׃ או בצרי אולך ׃
תבא כח בשלח יד — יולך יי׳ אתך ׃ ואם מלעיל בסגול ויולך יי׳ את הים ׃
ילל כתב רבי אחי רבי משה זל כי מקור מזה
שמואל ד — השרש הרה ללת משפטו ללדת כפלס
לרדת ׳ ולפגישת שלש למדין באחת עם למד השמוש
נפלה האחת ובא כמו לתת שעקרו בחסרון הפא
להנת ׳ ופירוש הרה ללת הגיעה אל הוללה
וחבלי יולדה ׃
והפעל הכבד ביוד נחה מבלי תמורה הילל ׳
הילת ׳ הללתי ׳ הילילו וכולי ׃ וכן
זכריה יא — הצווי הילל או הילל וכולי ׃ הילל ברוש ׃
והאיתן איליל ייליל ׃ ובאו בתנועת שני
ישעיה יו — היודין לכן ייליל מואב למואב כלה
הושע ז — ייליל ׃ וכן כי יילילו על משכבותם לקריאת בן אשר
׳ ולקריאת בן נפתלי היוד פא הפעל נחה ויוד איתן
ישעיה סה — בצרי ׃ וכן ומשבר רוח תילילו בהנעת התיו בשוא
והיוד בצרי ׳ אלה באו בתנועת היוד פא הפעל
לטעם שהראיתיך בשרש יטב וכן בשרש ידע ׃ וגבה
תלי קלח ישעי יו — ממרחק יידע ׃ ורבי יהודה כתב לכן ייליל מואב נח
היוד השני וצרי הראשונה׳ ורבי יונה חשב
במלה שלש יודין כי חשב יוד נחה אחר יוד השרש
המונעת בצרי ואמר כי הוא פא הפעל כפול ואין זה
כי אין אחר הצרי אות נחה ׳ כי הצרי אשר ביוד
השרש הוא סימן להא הפעיל הנופלת אשר במושלו
ישעיה נב — יהילילו ׃ ובכפול הוא שמו הצרי ביוד השרש
להורות על הא הנופלת כי כן המנהג כמו שכתבנו
בהרבה מקומות ׃
ימן הימין הימנת וכולי כמו מן יטב ויליל ׃
לך לך יג ויצא לב — אם השמאל ואימנה ׃ בשקל ואיטיבה
עמך ׃
ינח לא הניח לאיש לעשקם ׳ כל בנינו הוא דברי הימים יו
כדרך שאר חסרי היוד יצב יצק ׃ ומלת
זכריה ה — והניחה שם על מכונתה מורכבת מן הניחה והנחה ׃
ינק העתידים ינק ינקו וכולי ׳ אינק ׃ יינק
איוב ד ברכה לג — ראש פתנים יינק ׃ כי שפע ימים ינקו ׳
ובן הפעיל היניק הינקת וכולי ׃ העתידים היניק
שמות ב שמות ב — והיניקהו לי ׳ אינק ׳ ייניק ׃ ותינק לך את הילד ׃
יסד העתידים יסד ׳ יסדו וכולי ׳ איסד ׳ ייסד ׳
וכולי ׳ או איסוד ׳ ייסוד וכולי ׃
ישעיה כח — **והמקור** יסוד ׃ ובאות השמוש וליסוד ארץ ׃
דברי הימי׳ שני לא — ובא בדגש החלו הערמות ליסוד ׳ והוור
דברי הימים ג — כתובה כמו שבא גם כן נולדו בדגש עם הוו כמו
שכתבנו ׃
ישעיה כח — **והפעול** מן הכבד הנוסף מוסד מוסד הראשון
רפה והוא שם והשני דגוש והוא פעול ׳
או יהיה הראשון פעול והשני הדגוש שם ונבלע הנח
השוכן בדגש ואף על פי שנכתב כמו שהראיתיך
ברומים לו ׳ ומשפטו על דרך השלם מיסד כפלס
שמואל שני כ — משלך ׃
תשא ל — **יסך** על בשר אדם לא ייסך והוא חסר הפועל
׳ פירושו לא ייסך הסך או יהיה ייסך מן
דניאל י — סוך ׃ וסוך לא סכתי ׳ שנמצא בענינו ברוב ׳
ויחי ג — ויהיה חירק תחת שורק והוו מוכרת ביוד ׃ וכן ויישם
בארון ושני הפנים נכונים בו ׃
יסף העתידים יסף יספו וכולי ׳ איסף ׳
ייסף וכולי ׳ או איסוף ׳ ייסוף וכולי ׳
והכבד העתידים הוסיף או הוסף ׳ אוסיף או אוסף
איוב מ — בצרי ׃ ובא בפתח בהפסק זכור מלחמה אל תוסף ׃
רות ב — כמו ותאכל ותשבע ותתר ׃ ונכתבה אלף במקום וו
שמות ה שמואל יח — במלת לא תאספון לתת תבן לעם ׃ וכן ויאסף שאול
משלי ל — לרא מפני דוד ׃ אל תוסף ׳ הנכון בו אל תוסף כמו
ויוסף שאול ולהריץ המלה ל׳ אשר לפניה אמרו כן ׃
כח ט — וכן וישת מן היין על דעת רבי יונה כמו שכתבנו
וכתבנו גם כן שבר דבריו במלות האלה ובדומיהן ׃
משלי ט — **יסר** יוסר לץ ׃
העתידים יסר וכולי ׳ איסר ׳ ייסר וכולי ׳
או איסור וכולי ׃ ובא על דרך חסרי
ישעיה ח — היוד ויסרני מלכת בדרך העם הזה ׃ וכן באותי
הושע י — ואסרם ׳ ועל דרך זה נאמר העתידים אסור ׳
יסור בדגש ׳ ויתכן לומר כי ויסרני מן הדגוש ׳ ובא
הצרי תחת פתח כי הראוי ויסרני ׳ ובא בפעל הכבד
הושע ז — במנו האיתן שלם ׃ איסירם כשמע לעדתם ׃
יעד

יעד העתידים יעד · איעד וכולי ׃ ואם לבנו ייעדנה ׃ והכבד הועיד · אועיד ׃ ואם למשפט מי יועידני ׃ (שופטים כא · איוב ט)

יעז הנפעל את־עם נועז ׃ (ישעיה לג)

יעט מעיל צדקה יעטני · העתידים יעט · איעט ׃ (ישעיה סא)

יעל הפעל הכבד מה הועיל פסל ׃ ואין בם מועיל ׃ מה אועיל מחטאתי ׃ (חבקוק ב · ירמי׳ יו איוב לה)

יעף העתידים יעף · איעף ׃ לא ייעף ׃ ובא ויעפו נערים ביוד האית״ן לבד ׃ וכן ולאמים בדי ריק יעפו ׃ והפעול מן הכבד בענין אחר מועף ביעף · ונאמר הבנין ממנו הועיף · אועיף · או העיף · אעיף · ואפשר להיות מועף משרש עוף והוא הנכון ׃ (ישעיה מ · ישעיה מ · חבקוק ב · דניאל ט)

יעץ העתידים יעץ · איעץ וכולי ׃ ובא צווי הרבים ממנו בחסרון יוד ובשורק עוצו עצה ותופר ׃ עצו ודברו והשורק תחת חולם ׃ כמו ישפוטו הם ׃ לא תעבורי מזה · ומשפטו בתשלומו יעוצו בפלס עמדו עמודו אשר הוא בחולם מפני העמדת הטרחא · ואלה הארבעה אשר הם בשורק אינם בהעמדה כי תעבורי אף על פי שהוא בהעמדה הטרחא הוא בריש ׃ (ישעיה ח · שפטים יט · יתרו יח רות ב · כתים ב)

יפח ויפח לקץ ׃ ויפח חמס תואר · ואפשר שיאמר ממנו בנין הקל כלו · והעתידים יפח · איפח וכולי ׃ וההתפעל תתיפח תפרש כפיה ׃ (חבקוק ב תלים כז · ירמיה ד)

יפע וחללו יפעתך שם הפעל ׃ והפעל הכבד הופיע מהר פארן · אופיע · יופיע וכולי ׃ (יחזקאל כח · ברכה לג)

יצב בא השרש הזה על דרך חסרי היוד · הפעל הכבד הציב · הצבת · הצבתי וכולי · וכן הנפעל נצב · נצבת וכולי ׃ ובאה מלה אחת בזה השרש קשה מעט בבנין התפעל ממנו והיא ותתצב אחותו · ודע כי נחי הפא לא תמצא נחותם בפעל הדגוש ובהתפעל מפני דגש עין הפעל שלא יתכן דגש חזק באות אם לא תקדמנה אות אחרת מונעת באחד המלכים · וכשרצו לחסר היוד מן ותתצב שהיה משפטו ותתיצב הקדימו הנח שהוא מקום היוד בין שני התוין ודגש הצרי לא היה מורח על היוד כי הוא להוראת הבנין · וגם נח לא יתכן בין התיו והצדי מפני דגש הצדי לכן הקדימו הנח ושניהם קיימים הנח ודגש הבנין והנה משקל ותתצב ותתפעל ׃ (שמות ב)

יצג יצע חסרי היוד ׃

יצק צקון לחש חסר פא הפעל ׃ וכן והיום רד מאד שמשפטו ירד · כן משפטו יצקו והנון נוספת כמו לא ידעון אלהיך · ורבי יונה כתב בשם רבי יצחק בן ג׳קטילא כי הוא מנחי העין · אבל לפי ענינו יותר הוא טוב להיותו מנחי הפא · ויתכן להיות שנים שרשים והענין אחד ויהיה משרש צוק כמו ינק נוק והולתם כמו שכתבנו ׃ ויהיה משרש צוק גם כן וצור יצוק עמדי פלגי שמן ׃ ואבן יצוק נחושה · והעתידים יצק או יצוק ׃ וגם יצק בו מים ׃ ובחסרון היוד צק לעם ויאכלו · צקו · צקי · צקנה · והאית״ן איצק · יצק · תיצק · ניצק בפתח ׃ וממנו ויצק דם המכה ביוד האית״ן לבד · ובא מן יצק ויצק כמו מן יקץ וייקץ שלמה ׃ וייקץ נח ׃ או בחלם ויצק עליה שמן ׃ לא יצק עליה שמן · והיוד פא הפעל בהם נעלמת מהמכתב ׃ וכן ויצקו על העולה · ובא היוד הנוספת מועמדת בגעיא להורות יוד השרש הנעלמת מהמכתב כמו שכתב רבי יהודה או יהיה צווי ובא מועמד כמו משכו וכן כתב רבי יונה · ובאו עתידי השרש הזה עוד בדגש כדרך חסרי היוד כי אצק מים ׃ אצק רוחי · והפעל הכבד הוציק · הוצקת · והבינונים מוציק · מוציקים · מוציקה או מוצקת ׃ הם מגישים אליה והיא מוצקת · נהפך לקמץ בסוף פסוק · ויתכן להיות מן השרש הזה ויציקם לפני יי בפלס ויציבום ׃ (ישעיה כו · שפטים יט · יעקב ח · יעקב כט · איוב כח · יחזקאל כד מלכי׳ כ ד · מלכים כב · מלכים ג כח ט · וישלח לה כפא ה · מלכים יח · כא יב · ישעיה מד ב מד · מלכים כ ד · יושע ז)

יצר העתידים איצר · ייצר ׃ וייצר יי אלהים את האדם בשני יודין ׃ וייצר יי אלהים מן האדמה ביוד האית״ן לבד והיוד פא הפעל נעלמת מהמכתב · או בדגש אצר · יצר ׃ בטרם אצורך בבטן ׃ ובמקבות יצרהו · ובענין אחר בא זה השרש בהעלמת היוד ותאמר אצר · יצר ׃ בלכתך לא יצר צעדך ׃ משלי ד ויצר לו ׃ יצרו צעדי אוני ׃ (בראשית ב · בראשית ב · ירמיה א · ישעיה מד · וישלח לב איוב יח)

יצת כתבנו אותו בחסרי היוד ׃

יקד העתידים יקד · יקדו וכולי · איקד · ייקד · תיקד · ניקד ׃ ותיקד עד שאול תחתית · או בהעלמת היוד על דרך שאר נחי הפא אקד · יקד ׃ יקד יקוד כיקוד אש ׃ (האזינו לב · ישעיה י)

יקע העתידים קע · קעו · קעי · קענה · והמקור קעת ׃ אית״ן אקע יקע · תקע · נקע ׃ פן תקע נפשי ממך ׃ ותקע כף ירך יעקב · ואפשר שיהיה שרש אחד קעע או נקע כמו שאנו עתידים לבאר בחלק הענין בעזרת האל וכן דעת רבי יהודה כי לא זכר בזה השרש כי אם הפעל הכבד והוקענום ליי ׃ והצווי והוקע אותם · אית״ן אוקיע · יוקיע וכולי ׃ ויקיעם בהר ׃ (ירמיה ו וישלח לב · שמואל ב כא בלק כה · שמואל שני כא)

יקץ העתידים איקץ · ייקץ ׃ וייקץ יעקב ׃ וייקץ פרעה ׃ וייקץ נח ׃ ובאו וייקץ יעקב משנתו ויצא כח וייקץ שלמה ׃ וייקץ כישן יי ׃ אולי ישן הוא וייקץ ביוד האית״ן לבד ׃ וכן ויקצו מזעזעיך · והיוד בו מועמדת בגעיא להורות היוד פא הפעל כמו ויצקו על העולה ׃ (ויצא כח · מקץ מא כח ט · מלכי׳ ג תלים עח · מלכים יח · חבקוק ב · מלכים יח)

יקר העתידים איקר · ייקר ויקר שמו מאד ׃ תיקר נא נפשי · או בהעלמת היוד כשאר נחי הפא אקר · יקר · תקר · נקר ׃ ויקר פדיון נפשם יוד השרש נעלמת מהמכתב במנהג נחי הפא אשר על זה הדרך ׃ וייקר דמם בעיניו נכתבה בו יוד השרש כמו שנכתבה באילכה שלל וערום כמו שכתבנו ׃ והפעל הכבד הוקר הוקרת ׃ הצווי הוקר או הוקר ׃ ובא בפתח הוקר רגלך · כי הריש נכונה קריאתה עם הפתח אשר לפניה כמו ויקר שזכרנו ׃ (שמואל יח · מלכים שני א · תלים מט · תלים עב · מיכה א · משלי כה)

(משלי ד) לא יצר צעדך שהוא על המנהג בצרי כמו אשב ישב
ארד ירד וחבריהם רבים על זה הדרך וכן בנחי
העין הצר חפר בפתח מפני הריש ׃

אתן (ישעיה יג) אוקיר יוקיר וכולי ׃ אוקיר אנוש מפז ׃

יקש (ירמיה נ, ויקרא ל) יקשתי לך ׃ בפלס יכלתי ׃ (ישעיה כט)
קטנתי ׃ העתידים יקש וכולי ׃ איקש
ייקש וכולי ׃

ירד (שפטים יט) והיום רד מאד פתח חסר פא הפעל
ומשפטו ירד ואין המנהג הזה בשאר
נחי הפא לגרוע פא הפעל מהעוברים וגם בזה השרש
לא מצאנו כי אם בזאת המלה ואלו היה קמץ היינו
(שופטים יח) אומרים שהוא מנחי העין כמו עוד רד עם אל שהוא
(תולדות כז) קמץ והוא מנחי העין מענין והיה כאשר תריד
לשון ממשלה ׃ כן אם היה זה קמץ היינו אומרים
שהוא מנחי העין ויהיה ירד ורוד בענין אחר ׃
העתידים רד רדו רדי רדנה ׃ ארד ירד וכולי ׃

ירט (איוב טז) העתידים ירט ארט וכולי או ארט ׃
ירט ׃ ובא ועל ידי רשעים ירטני שלא
בהעמדת היוד כי בא על דרך הנבלעים פאי הפעלים
(ישעיה מד) בדגש כמו יצרהו ׃ ויסרני ולולי הריש היה דגוש ׃
או יהיה משקל ירטני יראני ויהיה שרשו רטה ׃

ירע (ישעיה טו) נפשו ירעה לו ׃ העתידים רע רעו ׃
(ראה טו) ארע ירע ׃ ולא ירע לבבך ׃ מדוע
(נחמיה ב) לא ירעו פני ׃

ירק (בהעלותך יב) ואביה ירק ירק בפניה ׃ העתידים
ארק יירק ׃

ירש העתידים ירש ירשו ׃ ובתוספת הא ים
(ברכה לג, דברים א) וירש ירשה ׃ ובחסרון בצרי עלה רש ׃
(דברים ב) או בפתח החל רש אלא שנקמץ מפני הזקף ׃ רשו
(דברים א) רשי ׃ רשנה ׃ באו ורשו את הארץ ׃ אירש יירש
(חיי שרה, עובדיה א) וכולי ׃ ובחסרון פא הפעל ויירש זרעך ׃ ירשו את
(מלכים ב יז, ירמיה לב) ערי הנגב ׃ וירשו את שמרון ׃ ויבאו וירשו אותה ׃
והם על פי המסורת ארבעה חסרים ׃ והפעל הכבד
הוריש ׃ הורשת וכולי ׃ אוריש ׃ יוריש וכולי ׃

ישב העתידים והצווי שב ׃ ובתוספת הא
(תולדות כז) קום נא שבה ׃ שבי ׃ שבו ׃ ובהפסק
(ירמיה יג) השפילו שבו ׃ שבי ׃ שבנה ׃ אשב ׃ ישב וכולי ׃
(ירמיה מב) אם שוב תשבו בארץ הזאת ׃ אמר רבי יהודה כי
נהפך פא הפעל לעין הפעל כי היה משפטו ישוב ׃
והנכון כי הוא כמשפטו והוו הכתובה בשוב היא וו
(ואתחנן ה, יתרו כ) המשך כוו שמור ׃ זכור ׃ ויוד פא הפעל נגרעה
ואף על פי שאין המנהג כן במקור ׃ הנה מצאנו
(איוב מב) ידעתי כי כל תוכל שהוא מקור כמו יכול ׃ ומלת
(זכריה י) והושבותים כי רחמתים הורכבה מן והושבתים מן
ישב ומן והשבותים מן שוב ושני הענינים נכונים
(שמואל ב יט) בו לפיכך הורכב בהם ׃ ומלת בשיבתו במחנים
(שמואל שני טו) אפרשנה בשרש שוב ׃ וכן אם ישב ישיבני יי ׃

ישח על דעת רבי יונה שכתב כי מן השרש
(מיכה ו, ישעיה כה) הזה וישחך בקרבך ׃ וכן שחי ונעברה ׃
נאמר העתידים שח ׃ שחו ׃ שחי ׃ שחנה ׃ אשח ׃
ישח וכולי ׃ וישחך שם בפלס וישעך תתן לנו ׃ (מיכה ו, תלים פט)
גם יש לומר שהוא משרש שחה כמו שנכתבנו במקומו
בעזרת האל ׃

ישם (יחזקאל ו) והבמות תישמנה ׃ ובבנין הפעיל בהבלע
(חקת כא) פא הפעל בדגש ונשים עד נפח ׃ אם
(ירמיה מט) לא ישים עליהם נוהם ׃

ישם (ויחי נ) ויישם בארון אמרו ששרשו ישם בפלס
(מלכים כב) ויצק דם מן יצק ׃ ותכון מה שאמרו בו
עוד כי החירק תחת שורק ומשפטו ויושם ׃ וכן על
(תצוה ל) בשר אדם לא ייסך ׃

ישן המקור ישון ׃ ובאות השמוש איננו מניח
(קהלת ה) לו לישון ׃ העתידים ישן ישנו ישני ׃
(משלי ד) ישנה ׃ אישן ׃ יישן ׃ תישן וכולי ׃ כי לא ישנו
אם לא ירעו ׃ נעלמה היוד פא הפעל מהמכתב ויוד
אתן מועמד בגעיא להורות עליה ׃

ישע (ברכה לג, ישעיה מה) הנפעל עם נושע ביי ׃ ישראל נושע ביי
תשועת עולמים שניהם פתח ׃ אין
(תלים לג) המלך נושע ברב חיל קמץ ׃ והפעל הכבד הושיע ׃
הושיעו וכולי ׃ העתידים הושיע או הושע ׃ אושיע
(איוב ה) יושיע או אושע ׃ יושע ׃ ויושע מחרב מפיהם ׃

ישר (ירמיה כז) לאשר ישר בעיני ׃ המקור ישור ׃
העתידים ישר ׃ אישר יישר וכולי ׃
(שמואל א ו) ובא היוד נבלע בדגש במלת וישרנה הפרות ׃ ובלא
(שמואל א יח) הבליעה ויגידו לשאול וישר הדבר בעיניו ביוד
(דברי הימים ב לב) האותן לבד ויישרם למטה מערבה משפטו ויישרם
בהנעת שני היודין ובנוח פא הפועל הגעיא תנועתה
על יוד האתן ׃ והפעל הכבד בזה השרש בהראות
(תלים ה, משלי ד) היוד בקריאה הישר לפני דרכך ׃ יישרו נגדך ׃

יתר על דעת רבי יהודה נאמר הפעל הקל
ממנו יתר ׃ יתרת וכולי ׃ העתידים
יתר ׃ יתרו ׃ איתר ׃ ייתר ׃ ותמצא ממנו שם
(קהלת יב, קהלת ז) התאר בשקל פועל ׃ ויותר מהמה בני הזהר ׃ ויותר
לראי השמש ׃ ותכן שהם שם הפעל ואף על פי
שרוב השמות במשקל הזה מלעיל באו אלו מלרע
(משלי יב, ויחי מט) ומשקל אחר יתר מרעהו צדיק ׃ ושם הפעל יתר
(קהלת א) שאת ׃ ומשקל אחר מה יתרון לאדם ׃ ומשקל
(קהלת ג, תלים עט) אחר ומותר האדם ׃ ויש בו פעל בכבד הותר בני
(ויחי מט) תמותה ׃ וכן אל תותר ׃ או יהיה אל תותר משלא
נזכר פועלו ממנו והחולם מקום שורק ׃ ויש בשרש
הזה גם כן ענין אחר תאמר ממנו לדעת רבי יהודה
(בא י, יואל א) יתר יתרת ׃ ושם הפעל ממנו יתר הפלטה ׃ יתר
(מצורע יד, שמואל טו) הגזם ׃ יתר השמן ׃ והתאר ואת היותר הותרמנו ׃
(מלכים ב כ, בא י) והנפעל לא יותר דבר ׃ והכבד הותיר הברד ׃ אותיר
יותיר וכולי ׃

והפעלים שפאיהם יוד ולמדיהם הא נזכרם שער בפני
עצמו עם נחי הקצוות אחר נחי הלמד בעזרת האל ׃

הפעלים שפאיהם יוד ולמדיהם אלף נחה

יצא יָצָאתָ׳ יָצָאתִי ׃ ובא חסר האלף עָרֹם
יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי ׳ יָצְאוּ ׳ יְצָאתֶם ׳ יָצָאנוּ ׳ (איוב א)
יָצְאָה ׳ יָצָאת ׳ יְצָאתֶן ׃

הבינונים יוֹצֵא ׳ יוֹצְאִים יוֹצְאָה או יוֹצֵאת
יוֹצְאוֹת ׃ כִּשְׁגָגָה שֶׁיּוֹצָא משפטו (קהלת י)
שֶׁיּוֹצְאָה ׳ ולהקל על האלף נפלה ההא והוטלה
תנועת האלף על הצדי להורות עליה ׃ הַיּוֹצֵת מִבֵּין (תבא כח)
רַגְלֶיהָ ׳ חסר האלף מהכתיבה ׃

המקור יְצוֹא או צֵאת ׃

העתידים צֵא ובתוספת הא צְאָה ׳ ובהפסק
רַבֶּה צְבָאֲךָ וָצֵאָה ׳ צְאוּ ׳ ובהפסק (שפטים ט)
וּמַלְאוּ אֶת־הַחֲצֵרוֹת חֲלָלִים צֵאוּ ׃ לֵאמֹר לַאֲסוּרִים (יחזקאל ט)
צֵאוּ ׳ צְאִי ׳ צֶאנָה או צֶאנָה בהעלם האלף ׳ ובא (ישעיה מט)
צְאֶנָה וּרְאֶנָה עין הפעל בשוא שלא כמנהג ובא כן לזוג (שיר ג)
המלות כמו שבא גם כן אֶת־מוֹצָאֲךָ וְאֶת־מוֹבָאֲךָ (שמואל ב׳ ג)
לזווג המלות ׳ אבל להפריש מעט ביניהם שהם שנים
שרשים אלף צְאֶנָה בסגול ואלף וּרְאֶינָה בצרי ׳
אֵצֵא ׳ יֵצֵא ׳ תֵּצֵא נֵצֵא כלן בצרי ׳ וכן כשיבא
מלעיל גם כן הצדי בצרי ׃ וַיֵּצֵא נֹחַ ׳ יֵצְאוּ ׳ תֵּצְאוּ ׳ (נח ח)
תֵּצֵא ׳ תֵּצְאִי ׳ תֵּצֶאנָה בנח האלף שלא ידמה
לנחי הלמד ׃ ובא הצווי בפעל הכבד מזה בהראות
היוד הַיְצֵא אִתָּךְ ׃ (נח ח)

ירא העוברים לגזרת פָּעֵל יָרֵא ׳ יָרֵאתָ ׳
יָרֵאתִי ׳ יָרְאוּ ׳ יְרֵאתֶם ׃ חֶרֶב יְרֵאתֶם ׃ (יחזקאל יא)
ובא לגזרת פָּעַל לְמַעַן יְרָאתֶם אֶת־יי׳ אֱלֹהֵיכֶם כָּל־ (יהושע ד)
הַיָּמִים בקמץ ׳ יָרֵאנוּ כִּי לֹא יָרֵאנוּ אֶת־יי׳ ׳ יָרְאָה ׃ (הושע י)
ואם בהפסק כִּי יָרֵאָה ׳ יָרֵאת ׳ יְרֵאתֶן ׃ (וירא יח)

הבינונים יָרֵא ׳ יְרֵאִים ׳ יְרֵאָה ׳ יְרֵאוֹת ׳ והוא
במשקל תאר ואין בו פָּעוּל כי אם
הנפעל לפי שהוא פעל עומד ׳ והנפעל הוא מי
שתבא היראה ממנו ׃

המקור יְרוֹא ׳ ובאותיות בוכלם בִּירוֹא ׳
וִירוֹא ׳ כִּירוֹא ׳ לִירוֹא ׳ מִירוֹא
בנוח היוד ׳ ונעלמה גם מהמכתב ונשארה ראיתה
בנחות הצרי בלמד השמוש לֵרֹא מִפְּנֵי דָוִד ׃ (שמואל א׳ יח)

העתידים יְרָא ׳ יְראוּ ׳ ואמרו הצווי לרבים
בהעלם האלף שלא להתחלף עם
יְראוּ מן רָאָה ׃ ואמרו אַךְ יְראוּ אֶת־יי׳ ׃ יְרָאִי ׳ (שמואל א׳ יב)
יְרֶאנָה או יְרֶאנָה בהעלם האלף ׃

איתן אִירָא ׳ יִירָא ׃ וַיִּרָא שָׁאוּל מִלִּפְנֵי (שמואל א׳ יח)
דוד ביוד איתן לבד ׃ וכן וַיִּרְאוּ (שמואל א׳ ז)
מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים ׃ לְמַעַן יִרָאוּךָ כָּל־הַיָּמִים ׳ וחבריהם (מלכים א׳ ח)
והם ידועים על פי המסורת ׃ תִּירָא ׳ נִירָא ׳ יִירְאוּ ׳
תִּירְאוּ ׳ תִּירָא ׳ תִּירְאִי ׳ תִּירֶאנָה ׃ וַתִּירֶאןָ הַמְיַלְּדוֹת (שמות א)
בנין הנקבות לבד וכבר כתבנו הדומים לו ׳ וצריך
להמשיך האותיות הנוספות בְּיִרְאוּ תִּירְאוּ להורות
על היוד פא הפעל תהיה כתובה או לא כתובה צריך
להורות עליה בקריאה ׳ והנקבות לא נאמר בהראות
האלף תִּירֶאנָה ׳ לפי שאין למד הפעל הזה בנקבו כמלת
הפעל נח נעה בתנועה ואע״פ שמצאנוה במקומות נעה

כמו וַתִּגְבְּהֶינָה יחזקאל יו תְּבוֹאֶנָה ׃ תְּחִימֶנָה ׃ (תלים מה, מיכה ב)
תְּסֻבֶּינָה ברוב לא נמצא כן שלא להחליף עם תראנה (ויקרא לז)
מן ראה בקריאה ׳ ואף על פי שתמשך התיו אין
הפרש אם לא תנוח האלף ׃

הנפעל נוֹרָא ׳ נוֹרֵאתָ ׳ נוֹרֵאתִי ׳ נוֹרְאוּ ׳
נוֹרֵאתֶם ׳ נוֹרֵאנוּ ׳ נוֹרְאָה ׳ נוֹרֵאת
נוֹרֵאתֶן ׃

הבינונים נוֹרָא ׳ נוֹרָאִים ׳ נוֹרָאָה ׳ נוֹרָאוֹת ׃

העתידים הִוָּרֵא ׳ הִוָּרְאוּ ׳ הִוָּרְאִי ׳ הִוָּרֶאנָה ׃

איתן אִוָּרֵא ׳ יִוָּרֵא ׳ תִּוָּרֵא ׳ נִוָּרֵא ׳
יִוָּרְאוּ ׳ תִּוָּרְאוּ ׳ תִּוָּרֵא ׳ תִּוָּרְאִי ׳
תִּוָּרֶאנָה ׃

ואלה הפעלים שעיניהם יוד או וו נחה

הפעלים שעיניהם יוד או וו נחה תנוח בקל ובנפעל
ובהפעיל ובהפעל ׳ אבל בפיעל הדגוש ובפועל
הדבק בו יבאו כשלמים בהראות עין הפעל כדי
שיראה בו הדגש ׳ ובפועל מרובע ובהתפעל
תכפל הלמד ׳ והיה זה כי לא יכולנו לומר אותם
בהסתר ׳ כי אם נאמר קוֹם ידמה לבנין הקל הבא
לגזרת פָּעוֹל ׃ הַבֹּקֶר אוֹר ׃ אֹרוּ עֵינַי ׃ מַה־ (מקץ מד, שמואל א׳ יד)
טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ ׳ ושלם לא אמרו אותו בהראות עין (בלק כד)
הפעל כי כן דרכם להסתיר האותיות האלה כמו שזכרנו
בשער אוי״ ׳ לכן כפלו עין הפעל להורות כי עין
הפעל נחה ׃ ואמרו כּוֹנֵן הִתְכּוֹנֵן ׳ ועוד כפלו
בדרך אחרת שאבדו עין הפעל אפילו מהנשימה
וכפלו הפא והלמד כמו מן חִיל חַלְחָלָה ׃ וַתִּתְחַלְחַל (ישעיה כא, אסתר ד)
הַמַּלְכָּה ׃ ומן טִיל וַיְטַלְטְלוּ אֶת־הַכֵּלִים ׳ אמרו (יונה א)
מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר ׃ ומן עוּר עַרְעֵר תִּתְעַרְעַר ׃ (ישעיה כב, ירמיה נא)
ומן פּוּר הִתְפּוֹרְרָה ׃ וַיְפַרְפְּרֵנִי ׃ ומן פוּץ (ישעיה כד, איוב טז)
פְּצוּ בָעָם אמרו וַיְפַצְפְּצֵנִי ׳ ופעמים כפלו הלמד (שמואל א׳ יד, איוב טז)
בבנין שלא נזכר פועלו מן הדגוש ולא רצו להראות
העין כמנהגם להסתירה ׃ ואמרו בְּאֵין תְּהֹמוֹת חוֹלָלְתִּי (משלי ח)
׃ לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי ׃ הָרְפָאִים יְחוֹלָלוּ ׃ עַמּוּדֵי (משלי ח, איוב כו)
שָׁמַיִם יְרוֹפָפוּ ׃ בְּיוֹם הִבָּרַאֲךָ כּוֹנָנוּ ׃ וכן כתב אדוני (איוב כו, יחזקאל כח)
אבי ז״ל שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדָד פועל שלא נזכר פועלו (נחום ג)
מנחי העין והוא פתח במקצת הספרים ובמקצתם
קמץ והמסרה פליגין ביה ׳ ובהתפעל גם כן נהגו
בו זה המנהג כי התפעל עינו דגושה ׳ ופעמים
תראה כמו הִצְטַיָּדְנוּ ׃ וַיִּצְטַיָּרוּ ׳ ובדברי רז״ל (יהושע ט, יהושע ט)
מִתְקַיְּים מִתְגַּיֵּיר ׳ וברוב הפעלים לא הראו היוד
במנהגם להסתיר הא ואחיותיה ׳ וכפלו למד הפעל
כמו שעשו בפועל מרובע כי התפעל דבק במרובע
ונחצב ממנו. כמו מן קוֹמֵם הִתְקוֹמֵם וכן מן כּוֹנֵן
הִתְכּוֹנֵן וכן כלם ׳ ויש פעלים שהעין שלהם וו שלא
תנוח אבל הם כשלמים בכל דרכיהם ׃ כִּי גָוַע אַהֲרֹן (חקת כא)
הֵן גָּוַעְנוּ קרח יז ׃ עָנִי אֲנִי וְגוֵֹעַ מִנֹּעַר ׃ אֶגְוַע וְעַיִן (תלים פח, איוב י)
לֹא־תְרְאֵנִי ׳ ויש שלא נמצא ממנו כי אם פִּעֵל הדגוש
ונראית בו העין כמשפט ׃ יְשַׁוְּעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ ׃ (תלים יח)
שועתי

שועתי אליך ׃ וכן שם הפעל הקל לרוחתי לשועתי ׃ (תלים ל׳ איכה ג)
וכן שהעין שלו יוד ואיבתי את־איבך ׃ אך בשם (משפטים כג)
הפעל נעלם ואיבה אשית ׃ איבת עולם ׳ ואשר (בראשית ג יחזקאל כה)
למד הפעל נחה לא תנוח העין לעולם אף על שהיא
וו כמו אוה דוה רוה ׃

הקל הונח בעוברים בן ׃

קם ׳ קמת ׳ קמתי ׳ הנה שאחר הקמץ בקם היא
האלף הכתובה במלת וקאם שאון שהיא מומרת (הושע י)
מיוד עין הפעל לקים את־ימי הפרים ׃ קימו וקבל (אסתר ט אסתר ט)
היהודים ׳ וכן רם ׳ רמת רמתי רמו רמתם ׳
רמנו ׳ רמה רמת רמתן ׳ הנה שאחרי הקמץ
ברמה היא האלף הנראית במלת וראמה וישבה תחתיה (זכריה יד)
וקמת ׳ קמתי ׳ קמנו נקודים בפתח ׳ והטעם שנקודים
פתח ואף על פי שעיקרם להיות קמץ כמו פא פעלת
ופעלתי ׃ נאמר כי בנפול מהם עין הפעל שהוא בפתח
נשארה תנועתה על פא הפעל והתנועה מורה על
הנופל כי שרש קמתי קימתי ואם תאמר קם למה
נקמץ והלא עין הפעל הנופל ממנו פתח שעקרו קים ׳
ובנפול ממנו עין הפעל היה הדין להשאר הנועתו
בפא הפעל להורות על הנופל נאמר כי אחרי שעינם
אותיות או״י ואותיות א״וי דרכם לבוא זו תמורת זו ׳
כשנאמר קם שב אלף נחה ביניהם והיא עין הפעל
׃ והעד הנאמן וקאם שאון ׳ הנה במלת וקאם אותיות (הושע י)
השרש שלשתן ועין הפעל נחה כמנהגה והקוף קמץ
וכן המשפט בקמה וקמו לפי שהנח בהם ׳ אבל
בקמת וקמתי וקמנו לא יתכן בהם כי אין אחריהם
מלך כי אם שוא ׳ ואף על פי שקריאתם בהעמדה
פעמים תשפל קריאתם כמו שיתבאר ׳ אבל קמנו
לא תשפל קריאתו כמו פעלנו בשלמים כמו שבארנו
׳ אף על פי שאחר הקוף נח נראה שהוא השוא ולפיכך
הקוף פתח ׳ ועוד על הטעם שכתבנו שמורה על
האות הנופלת ואתה דע לך ׳ וקם ׳ רם ׳ שב ׳
לעולם קמץ מנחי העין ומכפלי הכפל בפתח זולתי
מעטים נמצאו מנחי העין בפתח ׃ כי מי־בז ליום (זכריה ד)
קטנות ׃ טח מראות עיניהם ׃ (ישעיה מד)

ומפעלי הכפל מצאנו אחד בקמץ ומך אחיך (בהר כה)
עמך כמו שאנו עתידים לבאר ׳

וכשנוסף וו החבור על קמת קמתי ויורה על העתיד
יפול הנח ותשוב המלה מלרע כמו ושבת עד־יי (נצבים ל)
אלהיך ׃ וקמת ועלית ׃ ושבתי בשלום ׃ (שפטים יז ויצא כח)
וגלתי בירושלם ׃ וששתי בעמי ׃ (ישעיה סה ב סה)
ומשתי את־עון הארץ ההיא ׃ ובא בלא וו מלרע (זכריה ג)
שת עונתינו לנגדך והוא שלא כמנהג אולי בא כן (תלים צ)
מפני הדגש ולא היה מלעיל עם הדגש כמו ומתה (יחזקאל כח)
ממותי חלל ׃ פן־תדבקני הרעה ומתי ׳ כי יש בהם (וירא יט)
הפסק או העמדת טעם לפיכך הם מלעיל ׳ ושתה הוא
בשופר הולך שאינו טעם מעמיד והוא שאם היה
מלעיל עם השופר היה חטוף על מלת עונותינו והיתה
דחוקה העין ׳ ובקמתם וקמתן נפל הנח להקל מפני

רוב תנועתן בין עם וו בין בלא וו לעולם מלרע ׃
והנה קמתם ׃ וסרתם מן הדרך ׃ ולא־ (מטות לב ראה יא)
שבתם עדי ׃ ובא בחירק מקום הפתח ויצאתם (עמוס ד)
ופשתם ׃ והוא כמו וירשתם אותה ׳ כי בתשלומו (מלאכי ג ראה יא)
ופישתם ׃ וקמו ושבו מלעיל מנחי העין להוליד נח
בין הקוף והמם לתשלום עין הפעל ומנחי הלמד
מלרע ׃ ונמצאו מעטים מנחי העין מלרע כי שמו (וישב מ)
אתי בבור ׃ ושמו בדיו ׃ ושמו להם ראש אחד ׃ (במדבר ד הושע א)
ושמו את־שמי כסא יי אשר־תרו אותה ׃ צדו (שלח יג איכה ד)
צעדינו ׃ כפירים רשו ורעבו ׃ נמו רעיך ׃ (תלים לד נחום ג)
נמו שנתם תלים עו ונסו מנוסת חרב ׃ פקו (חקת כו ישעיה כח)
פליליה ׃ וסרו הצפרדעים ׃ ולא־רמו עיני ׃ (וארא ח תלים קלא)
נעו עורים איכה ד נעו מעגלתיה ׃ ונעו מים (משלי ה עמוס ח)
עד־ים ׃ ונעו אלילי מצרים מפניו ׃ ולא רבו עליה ׃ (ישעיה יט תולדות כו)
ורצו לפני מרכבתו ׃ אם־גנבים באו לך ׳ ותוכן (שמואל ח עובדיה א)
אלו הפעלים בתשלומם קים קימת ׳ וכן דים ׳
דימת ׳ גיל גילת וכן כלם ׃ ובאו העוברים מאלה
הנחים פעמים לגזרת פעול הבקר אור ׃ ראו נא כי־ (מקץ מד)
אורו עיני שמואל יד מה־טבו אהליך ׃ לבלתי (בלק כד)
באו הכלים הנותרים ׃ בשנו מאד ׃ למען תזכרי (ירמיה כז ב ט)
ובשת ׃ בשה וחפרה כלם מלעיל ׃ ובא מלרע (יחזקאל יו ירמיה טו)
ובשה החמה ׳ ותאמר אור ׃ אורת ׳ אורתי ׳ טוב (ישעיה כד)
טובת טובתי ׳ בוש בושתי ׳ משפטם איר ׳
טיב ׃ ביש ׃ בשקל ולא יכל יוסף ׃ וכן לגזרת (ויגש מה)
פעל בצרי כי־מת הילד משפטו מית ׃ וכן מתה (שמואל שני יב)
מתו ׳ אבל שאר העוברים לא באו בצרי ׃ ומתנו (מלכים שני ז)
ומתי בדגש ׃ וכן יאמר מתם מתן בדגש להבלעת (וירא יט)
התיו למד הפעל ׃ וכן הבינונים והם תאר ברוב לכן
באו במשקל התאר הקמוץ חכם רשע ׃ כי משפט
קם קים קמים קמה קמות ׃ בתשלומם קימים ׃
קימה קימות ׃ ובאו מהם בפתח שלא כמשפט כל־
עץ לח יחזקאל כא מקל לבנה לח ׃ לחים ויבשים (ויצא ל נשא ו)
אבל הובשתי עץ לח קמץ בזקף ׃ מפיקים מזן אל (יחזקאל יז תלים קמד)
זן ׃ סר וזעף שניהם פתחין והרבה מהן פתחין והן (מלכים כ)
ידועים על פי המסורת ועוד נזכרם בשער השמות ׃
וקמה בבינונים טעמה מלרע ובעוברים טעמה מלעיל
נחה ארם ׃ וסרה קנאת אפרים וכן רבים כעוברים (ישעיה ז ב יא)
טעמם מלעיל ׃ ובאו בעוברים טעמם מלרע מעטים
בזה לך לעגה לך ׃ ובאה הממשלה הראשונה ׃ (ישעיה לז מיכה ד)
ובאה חרב במצרים ׃ ושבה אל־בית אביה כנעוריה ׃ (יחזקאל ל אמור כב)
ושבה לאתננה ישעיה כג ורעה עינך ׃ ורעה לך (ראה טו שמואל ב יט)
זאת ׃ ונחה עליו רוח יי ׃ וכן במשקל אחר לגזרת (ישעיה יא)
פעול ׃

הבינונים טוב טובים טובה טובות תאר
בפלס גדול קרוב ׃ כי משפטם

טיוב טיובים ׃ ומזה המשקל אתה גוחי ׃ אתה גוזי ׃ (תלים כב ב עא)
שן רעה ׃ וכן הולך ואור עד־נכון היום ׃ מכף (משלי כה משלי ד)
מלך ארם ומכף מלך ישראל הקומים עלי ׃ וכן באו (מלכים שני יו)
בשורק כי השורק והחולם מתחלפים ׃ נחלץ חשים ׃ (מטות לב)
גולה וסורה ישעיה מט יסורי בארץ יכתבו ׃ (ירמיה יז)

סורי

סורי הגפן נכריה ׃ שכנה דומה נפשי ׃
כדמה בתוך הים ׃ ותבט עיני בשורי ׃
שובי מלחמה כמו שנמצא גם כן בשלמים תארים
בשרק ׳ שרוע וקלוט׳ ברוך׳ עצום ׃ השכוני באהלים
שבעי שבעות להם ׳ והוו שבין פא הפעל ולמד
הפעל איננה עין הפעל אך היא וו המשך כמו שתהיה
גם כן בשלמים גדול קרוב וכן בעוברים ולכן לא
יכתבו הווין ברוב המקומות ׳ וכן לגזרת פעל רק ׳
עד ׳ מת ׳ בן ׳ בנים ׳ בנה ׳ בנות ׃ לן מדוע
אתם לנים נגד החומה ׳ וכן הפעול מהפעלים
היוצאים שום ׳ שומים ׳ שומה ׳ שומות ׃ ובא
בחולם פני הלוט הלוט ׳ הראשון שם והשני פעול
והווין בהם אינם עין הפעל כי אם ווי המשך הכתובים
בשלמים פעול זכור שמור ׳ ובשנפלה עין הפעל
נשארה תנועתה על פא הפעל וכן לכלם כמו שזכרנו ׃

המקור בחולם ושוב אלי ׃ מות ישרים ׃
עד יום מותה ׃ ונוח מאיביהם ׃
צור תעודה ׃ כי קום יקומו דברי עליכם לרעה ׃
או בשורק לא אמין שוב מני חשך ׃ ולא יכלו קום ׃
על־מות לבן ׃ וכבעת מותה ׳ ועם הלמד מאותיות
השמוש רובם בשורק לשוב לקום ׃ ובתוספת הא
בבואה רגליך ׃ רעה התרועעה ׳ ומלת כבואה
מלרע ורועה מלעיל ׃

העתידים כלם לגזרת פעול והומר החולם
בשורק ברוב המקומות שוב ׳ שובה
שובי ׃ ובחולם מול את־בני ישראל ׃ וכן צור
תעודה כי יתכן שהוא צווי מנחי העין קומי ורשי ׃
והרבות בחולם שבנה בנתי ׳ אשוב ׳ ישוב ׳ תשוב ׳
נשוב והווין ווי המשך ואינם עין הפעל ׃

והצווי בתוספת הא שובה ישראל ׃ באה
אתי הביתה ׃ חושה יי על
עמך ׃ חושה לעזרתי מלעיל ׳ וכבר באו מהם
מלרע עורה הנבל וכנור ׃ שובה יי רבבות אלפי
ישראל ׃ קומה יי למנוחתך ׃ קומה יי ויפוצו איביך
׃ קומה יי אלהים לנוחיך ׳ וכל קומה דתהלים מלרע
בר מן חד וקומה בעזרתי ׃ סורה אדני סורה אלי
אל־תירא ׃ שובה אלי כי גאלתיך ׃ ואמר הנגיד כי
הרואה אתה שבה העיר בשלום מלעיל ׳ ואנחנו לא
מצאנוהו כן בספרים המדויקים ׳ וכן בספר אכלה
ואכלה שובה מלרע ׃ שובה יי רבבות אלפי ׃ שובה
אלי כי גאלתיך ׃ שובה יי את־שביתנו ׃ שובה יי
חלצה נפשי ׃ שובה יי עד־מתי ׃ שובי שובי מלעיל ׃
וכבר באו מלרע עורי עורי דבורה ׃ שובי נפשי
למנוחייכי ׃ עורי עורי לבשי־עז ׃ עלי עילם צורי
מדי ׃ ומבנין הפעיל גילי מאד בת־ציון מלרע ׃
ובחולם לגזרת פעול קומי אורי ׳ היה בתשלומו
אורי על משקל כתיים קומי עברי ׃

האיתן אקום ׳ יקום ׳ תקום ׳ נקום ׳
יקומו ׳ תקומו ׳ תקום ׳ תקומי ׳
תקומנה ׃ או בחולם ותארנה עיניו ׃ וערכך לא

ירמי׳ ב תלים כד
יחזקאל כו׳ תלים כב
מיכה ב
שמואל כב שפטי׳ ח
יחזקאל כח
נחמיה יג
ישעיה כח
ירמיה ג בלק כג
שמואל ב ו אסתר ט
ישעי׳ ח ירמיה מד
איוב טו תלים יח
תלים ט שמואל ר
מלכי׳ יד ישעיה כד
ישעי׳ ה ישעיה ח
מיכה ד
רות א
הושע יד מלכי׳ יג
יואל ב
תלים לח
תלי׳ כו עלותך י
תלי׳ קלב עלותך י
דברי הימים שני ו
תלים לה שפטי׳ ד
ישעיה מד
שמואל שני טו
עלותך י ישעיה מד
תלים קכו ב ו
תלים ב שיר ז
שפטים ה תלי׳ קיו
ישעיה נא ב נא
זכריה ט
ישעיה ס
ישעיה כג
שמואל יד

תשבנה ׃ או במשקל אחר תשבינה לקדמתכן ׃
תפוצנה ערי כשוב האותיות הנוספות בקמץ ׳ ופעם
בצרי כמו אבוש ׳ יבוש ׃ לא עתה יבוש יעקב ׃
אשר לא־יבשו קוי ׳ וכבר כתבנו כי שרשם יבש ׳
והצרי שתחת אותיות הנוספות יורה עליהם והוא
הנכון והנח שבין אותיות הנוספות ופא הפעל הוא
תשלום עין הפעל והווין שבהם ווי המשך כמו
ישפוט ישמור הכתובים פעמים בוו ולא חסרו הוו
ביקום ישוב כמו שעשו בישמר ישפט ברוב
המקומות לפי שהמירו החולם בשורק להקל על
הקריאה לרוב השתמשם בהם והשורק אינו סבלי וו
כי אם על הדגש או על שוא נח כמו שיתבאר ׳ לא
במקומות מעטים יבא סבלי וו במקום שהיה מקומו וו
׳ וכן באו גם כן יקם ׳ ישב ׳ ישבו ׳ יקמו חסרי וו
המשך במקומות ידועים על פי המסורת ׳ וכן כשיבאו
בחולם תחסר מהם וו המשך כמו וישב העפר ׃ ישב
אפך ׃ אל ישב דך נכלם ׃ תרס ידך ׃ לא
ידן רוחי ותחסר מהם וו המשך כמו שתחסר בישפט
ישמר ׳ וזו שהיא קימת ביקומו ישובו מה שאינה
קימת כן בישמרו ׳ ישפטו ׳ באמר כי גם בישמרו
ישפטו פעמים וו המשך קימת כשיבא בהפסק
ובהעמדה ופעמים בלא הפסק והעמדה כמו ישפוטו
הם ׳ אבל מה שחסרו אותה ברוב לרוב תנועות
האותיות להקל מעליהם ׳ אבל ביקומו ישובו אין
בהם אותיות נעות כמו שיש בישמרו ׳ ישפטו ׳ הלא
תראה הנח אשר בקם ׳ קמת ׳ קמו ׳ קמנו נפל
בקמתם לתנועת המם יותר ׳ וכן בשלמים בנח
שאיננו עקרי נהגו זה המנהג שמר ׳ שמרתי וכולי
הנח שבין השין והמם לא נפל כי אם בשמרתם
לתנועת המם יותר על חבריו ׳ וראיה עוד כי הנח
שאחרי הנוספות הוא תשלום אות השרש ׳ הכפולים
שבא גם כן בהן זה הנח יחן ׳ יסב ׳ ולרבים יסבו ׳
ואף על פי שהדגש יספיק להוראת האות הנעדרת
אף על פי כן נשאר הנח כמו שהיה היחיד כי פעמים
יפול הדגש כמו שאנו עתידים לבאר במקומו בעזרת
האל ׳ והנה יקומו ׳ ישובו בשתרבה תנועתם יסור
הנח כמשפט שלא להרבות התנועות ׃ יקומון ׃
ישובון ׳ וכן לרבות כשיבא במשקל אחר תבואנה
בהיכל מלך ׃ תשבינה לקדמתכן ׃ עוד תפוצנה
ערי ׃ כעב תעופינה ׃ תעוגנה לעיניהם ׳ פירוש
הנשים תעוגנה ׃ והגבעות תמוטינה ׃ וכן בבנוים
אל תבואני רגל גאוה ׃ יצודנו למדחפות ׃
ישופך ראש ׃ וחית השדה תדושה ׃ כי־רגל
תזורה ׃ לא אכזר כי יעורנו ׃ אדוש
ידושנו ׳ והנה יקום משפטו בתשלומו יקוום כמו
ישמר ישפט ׳ וכשהסתירו היוד כמנהגם הטילו
תנועתה על הקוף והוסיפו נח בין היוד והקוף הנופל ׳
והנה תנועת היוד ביקום שהוא קמץ בתנועת יקוום ׳
אלא שביקום יותר אותיות נראות בלשון ׳ אבל
בתנועות ובנחים הם שוים ׳ כי תנועת היוד ביקום

יחזקאל לט ב יז
זכריה א
ישעיה כט
ישעיה מט.
קהלת יב ישעי׳ יב
תלים עד מיכה ה
בראשית ו
יתרו יח
הברכה לג
מלכי׳ ח תלים מה
יחזקאל יז זכריה א
ישעי׳ ס יחזקאל ד
ישעיה כד
תלים לו ב קמ
בראשי׳ ג איוב לט
איוב לט ב מא
ישעיה כח

שהוא קמץ כנגד תנועת יוד יקום ישמור שהוא
חירק ׳ והנח השוכן שבין היוד והקוף ביקום כנגד
קוף יקום ושין ישמור שהם גם כן נחות אלא שזה
נח נסתר וזה נח נראה ׳ ותנועת הקוף אשר ביקום
כנגד תנועת יוד יקום ומם ישמור ׳ וטעם התמורה
שהמירו ביקום ישוב החולם בשורק ברוב בעבור
שלא יתערב עם פעלי הכפל שהם בחולם יסב ׳ יחן
יעז או להקל הקריאה מרוב השתמש בהם ׳
וכשנוספה וו תוספת ענין על יקום ישוב יהיו בחולם
בהפסק ׃ ושלשים שנה וימת ׃ הנוגע בארץ ותמוג — ברא׳ ה עמוס ט
כי הלך שמעי מירושלם גת וישב ׃ וישם שק על — מלכים ב
בשרו ויצם ׃ וירכב על כרוב ויעף ׃ וכן עם הטרחא — מלכים כב תלי׳ יח
כי גם הוא בהעמדה וימת רצח הוא ׳ וכשהמלה — מסעי לה
בלא העמדה בלל תסור הוו וישוב לקמץ חטף שהוא
במקום חולם בכל המקומות וישוב לקמץ חטף
בעבור חטפת המלה אל אשר אחריה כמו ויקם — ויצא לא
יעקב ׃ וישב אברהם וזולתם כמו שישוב גם כן — וירא כב
בשלמים החולם בישמר ישפט לקמץ חטף עם וו
התוספת ׃ ובלא וו התוספת כשתחטף המלה כמו
יעבר נא אדני ׃ אבתוב לו רבי תורתי ׃ וכן באלה — וישלח לב הושע ח
הנחי׳ בלא וו התוספת אחר שהמלה מלעיל תשב נא — מלכים יז
נפש הילד ׃ ופעמים גם כן בהעמדה כמו אל תצר את — הדברים ב
מואב אלא שהצדי פתוחה ׃ ויקם שדה עפרון ׳ — חיי כג
וכשתהיה פא הפעל או למד הפעל אות גרונית או
ריש יכבד על הלשון לקמוץ פא הפעל והשיבוה פתח
כמו והוא נרדם ויעף וימת ׃ ויעף העם מאד ׃ — שפט׳ ד שמו׳ יד
ויעף דוד ׃ אבל ויעף אלי אחד מן השרפים קמוץ — שמו׳ ב כא ישעי׳ ו
להבדיל בינו ובין ויעף דוד שהם שני ענינים ׃ ויעט — שמואל כה
בהם ׃ ותחש על מרמה רגלי ׃ אבל ותחס עליך ׃ — איו׳ לא שמו׳ כד
ותחס עיני עליהם תנועתם בקמץ ׃ ותנח התבה ׃ — יחזקאל כ כח ח
וינע לבבו ׃ ויסר אליה ׃ ויצר עליה דכיאל א — ישעיה ז שפטו׳ ד
אל תצר את מואב וכלם קמוצים האותיות הנוספות — הדברים ב
כמו שהיו טרם החטפם ׳ תנוע ׳ ינוע ׳ יסור ׳
תסור ׳ אבל ותחש על מרמה רגלי פתח ׳ אולי — איוב לא
הוא מנחי הלמד אף על פי שאין הענין מורה עליו יהיו
שני שרשים בענין אחד כי רבים נמצאים כן כמו
שכתבנו בשרש יבש ׳ ומנחי הלמד כלם האותיות
הנוספות על זו הדרך פתח ׳ ופעם אף על פי שהלמד
ריש פא הפעל בקמץ כמו ויגר אברהם ׳ אבל — וירא כא
ביקומו ישובו תעמוד הוו במקומה ויקומו ׳ וישובו ׃

הנפעל

נכון ׳ נכון ׳ ויתכן שנאמר בו
הסברא שאמרנו בעתידי הקל שיהיה
הנח תשלום עין הפעל והוו וו המשך ׳ ויבא לגזרת
פעול כמו ונחתום ׃ ונשלוח ספרים אלא לפי — אסתר ח אסתר ג
שבא כל הבנין לעולם כן בחולם ולא נמלט אחד
מהם לבא לגזרת פעל או פעל טוב הוא שנאמר כי
הווין בהם עין הפעל כמו שכתב החכם רבי יהודה
בכלם ומשפט נכון להיות נכן ׳ ואף על פי שנאמר
כי הוו עין הפעל נאמר כי הנח שבין נון נפעל ופא
הפעל יורה עליו לפי שהיא נעלמת ׃ ובא הנון בצרי
כי נעור ממעון קדשו ׳ כי הצרי והקמץ אחד להביא — זכריה ב
הנח אחריהם ׳ וכתבו רבי יהודה ורבי יונה ושאר
המדקדקים כי נון נעור בצרי מפני העין אלא שלא
הושוו בבנין המלה כי רבי יהודה כתבה בנין נפעל
מנחי העין ורבי יונה כתב הנון שרש מן נערו כגורי — ירמיה נא
אריות ׳ אבל שניהם אמרו כי הצרי מקום קמץ
מפני העין ולא ידעתי טעם לזה כי האלף גם היא
גרונית ובא עליה הנון בקמץ נאור אתה אדיר אולי — תלים עו
כי תקל קריאת העין עם הצרי אשר עליה יותר
משתהיה קמץ וכמו שתאמר נכון כך תאמר נכונה ׃
והממלכה נכונה ביד שלמה נכונו ׃ נכונו ללצים — מלכי׳ ב משלי יט
שפטים והנח קים ׳ אבל שארה עוברים נפל הנח לרוב
תנועות האותיות בהם ׳ נכונות ׳ נכונותי ׃
וכחכמתי כי נבונותי ׃ נפוגותי ונדכיתי בשורק ׳ — ישעים י תלי׳ לח
נבונותם ׳ נכונונו ׳ והזומר במקצתם החולם בשורק
להיות הוו קימת בהם שהוא עין הפעל אף על פי
שתחסר פעמים ׳ ועוד לטעם אחר הזומר בהם
החולם בשורק כי יותר קלה תנועת השורק עם החלם
מקריאת שני חולמים יחד ׃ ויבא גם כן בחולם כמו
אשר נפצותם בהם ׃ אשר נפוצותם בם ׃ — יחזקאל יא כ
ונקטותם בפניכם ׃ — יחזקאל כ

והבינונים

נכון ׳ ובסמוך הנון בשוא עד נכון — משלי ד
היום ׃ ונבון דבר נבונים ׃ חכמים — שמואל יו
ונבנים ׃ היו נכונים ׳ נכונה ׃ כי לא דברתם אלי — דברים א יתרו יט
נכונה ׃ נכונות וכלם בחולם ׃ ובא בשורק נבוכים — איוב מב בשלח יד
הם בארץ ׃ וכן והנשאר והנצור לדעת המתרגם ׃ — יחזקאל ו
וכן כעיר נצורה ׳ ומה שנפל הנח בנכונה אף על — ישעים א איו׳ מב
פי שלא רבו התנועות ולא נפל כן בנכונה העבר לפי — מלכים ב
שצריך מלת נכונה הבינוני היותה מלרע כמו שהוא
גם כן בשלמים רוח נשברה להפריש בין העבר — תלים נא
והבינוני ולפי שצריך היותה מלרע כבד על הלשון
לקרותה בקמץ נכונה לקבוץ שלשה נחים בהרחבה
׳ וכן בכל השמות אם תאמר לזכר חכם תאמר
לנקבה חכמה ולא תאמר חכמה וכן בכלם להקל
על הלשון בין ותדע ׳ לפיכך כשתבא הנקבה
הבינונית בתיו שהיא מלעיל בא כמו בשלמים ׃
נשברת מימים כן תאמר נכונת ׳ ואז תהיה בקמץ — יחזקאל כז
הנון לפי שהמלה מלעיל כמו ותהי שם המלחמה
נפוצת ׃ — שמואל שני יח

העתידים

הצווי הכון ׃ הכון והכן לך ׃ וכן — יחזקאל לח
המקור המול ימול משפט הכון — לך לך יז
הכון בפלט השמר ׃ — חיי כד

איתן

אכון ׳ יכון ׃ לא יכון אדם ברשע — משלי יב
תכון ׃ לא תכון אתה ומלכותך ׳ — שמואל כ
נכון ׳ יכונו ׃ יכונו יחדו על שפתיך ׳ ועם אות — משלי כב
הגרון בצרי יעורו ויעלו הגוים ׳ תכונן ׳ תכון ׳ תכוני ׃ — יואל ג

תוכננה

תכוננה או תכונה משפטם אכון יכון וכולי׳ ואם פא הפעל גרונית או ריש ינקדו האותיות הנוספות כלם בצרי לתשלום הדגש כמשפט ׃ ויאור להם בחברון ׃ יעורו ויעלו ׃ בתפשם בך בכף תרוץ ׃ וכן המקור לאור באור החיים משפטו להאור ׳ ובהפקד ההא הוטלה תנועתה בלמד השמוש ׳ וכן תאמר בשאר אותיות בכלם עם המקור ׃

הפעיל הכין אלדים הבין דרכה ׃ הפיר עצת גוים ׃ ולו הכין כלי מות ׃ וכי הקים יי להם ׳ והיוד יוד המשך בהם כיוד השליך השמיד והנח שאחרי הא הבנין הוא תשלום עין הפעל ׳ ואם למד הפעל אות גרונית או ריש פעמים פא הפעל בפתח ׃ כמו הרע לעם הזה ׃ את בריתי הפר ׃ והצר לך בכל שעריך ׃ והרבים מהם בצרי הרעו ׃ הפרו ׃ וכן בנקבה הרעה הפרה ׃ כן הקרה רעתה ׃ הבינו הכינה הכנתי ׃ והטלתי אתכם הכנת ׃ והמתה את העם הזה ׃ והפרתה לי ׃ הכנתם הכננו או הכנו ׃ הכנו והקדשנו בכלם הנח קים ויוד המשך נפל כמנהג השלמים וכן עם הכנויים הכנתיו הכנתיך וכן כלם ׳ וכשרצו להאריך המלה ולשנות משקלה הפילו הנח כמנהג ונקדו ההא בשוא ופתח או בשוא וסגול ואמרו הבינות ׃ הטיבות כי היה עם לבבך ׃ אשר הבינותי ׃ והקיצתי ועודי עמך ההא בשוא וסגול ׳ אם הניפותי על יתום ידי בשוא ופתח ׃ הבינותם ׃ הלוא הבינותם ההא בשוא ופתח ופא הפעל בחירק ׃ אשר השבותם לו אשם ההא בשוא ופתח ופא הפעל בצרי הכינונו ׃ השיבנו אליך ההא בשוא וסגול ׳ הכינותם וכן עם הכנויים בשוא ופתח הבינותיו או הבינותיהו הבינותיה וכן כלם ׃ אם לא הביאתיו אליך ׃ והשימותיהו לאות ולמשלים ׃ ומזה המשקל אתם המתם ׃ והמתם אתו ׃ והמתן אותו ׃ והביתיו והמתיו ׃ והמתיה בצמא משפטם אם היו שלמים עם התיו למד הפעל הנופלת אתם המותם המותיו ׃ המתותיה ׳ ורבי יונה כתב כי הם ממשקל האחר המתי המתה לא ששבה תנועת ההא כמו המשקל האחר מפני התחבר המלה אל הכנוי ׃ וכן והבאתה אל תוך ביתך ׃ והבאתו אלי ׃ עתה הבאתיה ׃ פן תשבענו והקאתו ׳ הנה אלה מהמשקל הראשון לא שנשתנה תנועת ההא בעבור הכנוי ׃ אבל אתם המתם הוא מהמשקל השני כי לו היה מהמשקל הראשון היה המתם ׃ ובא בשני משקלים כאחד והטיבתיו מראשותיכם ׳ ואפשר כי אמרו כן לפי שיטב וטוב בענין אחד הרבינו במלה שני שרשים באחד ׃ ויש שנפלה מהם הא הבנין מדוע אליו ריבות ׳ בנתי בספרים ׃ ובאשר פא הפעל אות גרונית תפתח הא הבנין להרחיב העידותי בכם היום ׃ העירותי מצפון ויאת ׃ העירותיהו בצדק ׃ וכן בכפלים החתות כיום מדין ׃ היום החלותי ׳ וכן הא השאלה כשתבוא על אות גרונית כמו שכתבנו ׳ וכן תאמר כנויי העוברים כשפא הפעל גרונית מן העיר העירהו העירני בצרי ׃ וכן בכנויי הרבים העירו העירוך העירוהו בצרי ההא ׃ ומן העירות העירותי שהם בפתח ההא כן עם הכנויים בפתח ההא וכן הצווי שהוא בקמץ ההא כשתבא על אות גרונית עם הכנוי תהיה ההא בפתח לבד שהיתה בשוא ופתח אם לא היתה האות גרונית ותאמר העירהו העירני בפתח ההא כי לא תבא ההא בשוא וסמוך לה אחת מאחיותיה הגרוניות לעולם ׃

והבינונים מבין מבינים מבינה מבינות ׃ מובן מובנים מובנה או מובנת מובנות כלם קמוצים ׳ ומובנת בשש נקודות ׳ ובשלמד הפעל ריש פעמים פא הפעל בצרי מפר אותות בדים ׃ מצר מצרה מצרות ׃ בלב אשה מצרה ׳ ואם למד הפעל גרונית פעמים בפתח כי בלו חנף ומרע ׃ כי מרעים יכרתון בצרי ׃

המקור הכין או הכן ׃ ובא בתוספת הא להנפה גוים בנפת שוא ׃

העתידים יאיר או יאר ׳ יכין או יכן ׳ יבינו ׳ יבינני ׳ יכוננה או יכנה ׃ או בפתח ישב אל תערה ׃ ואם הלמד אות גרונית ועיניו השע פתח באתנח ׃ השע ממני ואבליגה ׳ וחסרה מהם הא הבנין ברוב ׃ שים פה ׃ לין פה ׃ בינו בערים תלים צד ששו אתה משוש ׃ נירו לכם ניר ׃ שירו ליי ׃ שיתו לבכם לחילה ׃ דינו לבקר משפט ׃ ליני הלילה כלם מלעיל ׳ ובא מלרע גילי מאד בת ציון ׳ ועקרם השים ׳ הלין ׳ הבינו ׳ הששו ׳ הנירו וכן כלם ׃ וכן המקור מקום לנו ללין כמו להלין ׃ וכן נצב לריב יי ועמד לדין עמים עקרו להדין להריב ׳ ואלו היה שם היה לדין הלמד בשוא ׃ ועם הכנויים ההא בשוא ופתח או שוא וסגול כמו שכתבנו בעבר ׃ וכן במקור כי אם הסירך בשוא וסגול והוא מקור ׃ וכן כי אם לפני הביאך ׳ אבל ועד הקימו מזמות לבו בשוא ופתח ׃ ועם בכל בשוא ופתח לעולם ׃ בהבינו שמים ׃ בהביאי שברך ׃ כהרימי קולי ׃ ולהביאך אל המקום ׃ להפרכם את בריתי הוסב פתח הלמד בהא ושוא ההא בלמד להקל כי משפטו להפירכם והעבר רבו בשוא וסגול ׃ והביאך אל האמרי ׃ והשיבך יי מצרים ׃ והמיתך אדני ׃ אם יי הסיתך בי ׃ וכן בשוא ופתח והשיבך על כנך ׃ ואף הסיתך מפי צר

איתן אכין יכין או אכן יכן וכן כלם ׃ יגל יעקב ׃ ומלעיל בסגול מה יגל מאד ׃ ויבא מלרע בפתח ובהמרותם תלן עיני ׃ ועם אות גרונית בפתח עתה נרע לך מהם ׃ כי לא ארע לך עוד ׃ איש אל ינע עצמותיו ׃ ילע קדש וכמו שכתבנו בעוברי על הנח והיוד כן הוא בבינוני ובעתידי תשבנה אזנו בצרי ׃ או בחירק תקימנה את נדריכם ׳ וכשרצו להרבות תנועות המלה או לחברו עם הכנויים נפל הנח כמו תהימנה מאדם ׳ וכן עם הכנויים

שמואל שני ב
יואל ב יחזקאל כט
איוב לב
איוב כח תלים לג
תלים ז שפטים ב
שמות ח לך לך יז
תבא כח ירמיה ז
תלים קיט
ירמיה י ב יז
סלח יד שמואל ב טו
דברי הימים שני כט
דה ב ו דה כט
תלים קלט איוב לא
ישעיה מ
שמואל נ
מקץ מד
מקץ מג
יחזקאל יד
קרח יז שמואל ב יג
שמואל יז הושע ב
תבא כח שמואל ב יד
ישעיה לו משלי כה
קרח יז
יחזקאל לו
איוב לב דניאל ט
ואתחנן ד ישעיה מא
ישעיה מח ישעיה ט
שמואל ב ב
ישעיה מד
ירמיה מט
ישעיה ט
תלים לז
ישעיה ל
יחזקאל כא
ישעיה נ תלים לט
ויקרא לא שפטים יט
ישעיה סו ירמיה ד
בשלח טו תלים מח
ירמיה כא רות ב
זכריה ט
חיי שרה ישעיה ב
שמואל שני ס
שמואל שני ב
ירמיה כב
משלי ח יחזקאל לב
ויצא לט משפטים כב
בחקותי כו
משפטים כב תבא כח
ישעיה סה שמואל כו
ויצא מ איוב לב
תלים יד
תלים כא
איוב יז
וירא יט שמואל כו
מלכים ב כב משלי ב
איוב כ ירמיה מד
מיכה ב

ישיבנו יקימנו · או בצרי אישה יפרנו · וכשתוסיף תענית ל
וו תוספת ענין על העתידים תנקד פא הפעל בסגול
בהחטף המלה ל אשר אחריה ויקם יי · ויטל שאול · מלכי ח שמו׳ כ
ובן אע״פ שלא תחטף המלה אחר שהמלה מלעיל תנקד
פא הפעל בסגול כמו וישב את כל הרכש · וכבר לך לך יד
באה מהם מלה אחת בחירק ותרץ את גלגלתו אך שפטים ט
יוד המשך נפלה מפני שהמלה מלעיל · וכאשר למד
הפעל או פא הפעל גרונית או למד הפעל ריש תנקד
פא הפעל בפתח · ויעד מלאך יי · ויעד יי בישראל זכרי׳ ג מלכים ב יז
וביהודה · אבל ויחל מאד מהמרים בסגול החית · שמואל לא
ותנח בנהרותיך · וינח יי להם יחזקאל לב יושע כא
ויסר בגדי אלמנותה · ואף על פי שעתידי הקל באו וישב לח
כן תפריש בהם כפי ענין פעל עומד ויוצא כי הפעלים
העומדים הם מהקל והיוצאים מהכבד ברוב ·

ירמי׳ לא מקץ מב **הפעל** הוקם את דברי יהונדב · הושב בספי ·
ישעיה יו והוכן בחסד כסא · הנכון בהם בתשלומם
הקים השיב הכין · והוקם העבר פתח להפריש
בינו ובין הבינוני שהוא קמץ הוקם כאשר בארנו
בשלמים · הוכן · הוכנת · הוכנתי · הוכנו ·
ירמיה כב מדוע הוטלו · הוכנתם · הוכננו או הוכנו בדגש ·
הוכנה · הוכנת · הוכנתן ·

הבינונים אף על פי שלא מצאנום יתכן שנאמר
אותם בקמץ הוכן · הוכנים · הוכנה
הוכנות · או נסמוך על הפעול מהפעיל מוכן ·
מוכנים · מוכנה · מוכנות · ומצאתי בספרים
ישעיה ל מדוייקים גם היא למלך הוכן קמץ והוא בינוני בענין
ישעיה ל כמו שאמר כי ערוך מאתמול תפתה · ואם כן נאמר
כן כל הבינונים ·

משלי יו **איתן** אוכן · יוכן · בחיק יוטל את הגורל
· תוכן · נוכן · ובא האמר לירושלם
ישעיה מד תושב בקמץ בלא הפסק · יוכנו · תוכנו · תוכן ·
תוכני · תוכננה או תוכנה בדגש ·

פועל מרובע בונן · כונן · קומם · שובב
הוו בהם עין הפעל ומשקלם
פועל כלם שהם מנחי העין בצרי · ומפעלי הכפל
תלים סו איכה א בפתח · ורומם תחת לשוני · אשר עולל לי והוו
בהם למשך ומשקלם פועל · כונן · כוננת ·
כוננתי · כוננו · כוננתם · כוננו או כוננו בדגש
כוננה · כוננת · כוננתן ·

הבינונים הפועל מכונן בצרי · מכוננים ·
מכוננה בשוא או מכוננת בסגול ·
ישעיה כא מחוללת תנין · מכוננת · והתאר ממנו כי כפרה
הושע ד ישעי׳ כט סוררה · ונפשו שוקקה · ימין יי רוממה תלים קיח
ישעיה כג **הפעול** מכונן · מחולל מפשענו · מכוננים
מכוננה · מכוננות כלם קמוצים ·

העתדים הצווי כונן בצרי · כוננו · כונני ·
כוננה או כוננה בדגש ·

איתן בצרי אכונן · יכונן · תכונן · נכונן ·
יכוננו · תכוננו · תכונן · תכונני ·
תכוננה או תכוננה ·

התפעל הרכב בו ומורכב ממנו התכונן או
התכונן התכוננת התכוננתי התכוננו התכוננתם
התכוננו או התכוננו בדגש · התכוננה התכוננת
התכוננתן ·

הבינונים מתכונן מתכוננים מתכוננה או
מתכוננת מתכוננות ·

העתידים הצווי התכונן התכוננו התכונני ·
התכוננה או התכוננה בדגש ·

איתן אתכונן · יתכונן · תתכונן · נתכונן ·
ובבלוע התיו תכנה ותכונן · ובסוף חקת כא
פסוק בקמץ גדול עדותיך אתבונן · מפקודיך תלים קיט
אתבונן · עמי לא התבונן · יתכוננו · תתכוננו · תלים קיט ישעי׳ א
תתכונן תתכונני תתכוננה או תתכוננה בדגש ·
ובהפסק בקמץ וכל הגבעות תתמוגגנה · ויש שיפול עמוס ט
העין ויכפל הפא והלמד השתעשעו ושעו · וזה הדרך ישעיה כט
בכפולים גם כן ·

וזו מחברתם בכינויים והמשל לך בשרש שם

שם שמו · שמו אדון לביתו או שמהו · תלים קה
וצבי עדיו לגאון שמהו · שמך · מי שמך יחזקאל ז שמות ב
· שמני · שמני אלהים · שמם · שמכם · שמנו · ויגש מה
שמה · שמך · שמן · שמכן ·

שמת שמתו או שמתהו · שמתני · שמתם ·
שמתנו · שמתה · שמתן ·

שמתי שמתיו או שמתיהו · שמתיך · שמתים
שמתיכם · שמתיה · שמתיך · שמתין · שמתיכן ·
ואם הוא הפועל והפעול שמתיני · וכן הנמצא עם
הנמצא כמו שכתבנו בשלמים ·

שמו שמוהו · שמוך · שמוני · שמום ·
שמוכם · שמונו · שמוה · שמוך ·
שמון · שמוכן ·

שמתם שמתוהו · שמתוני · שמתום · שמתונו
שמתוה · שמתון ·

שמנו שמנוהו · שמנוך · שמנום · שמנוכם ·
שמנוה · שמנוך · שמנון · שמנוכן ·

שמה שמתהו או שמתו · שמתך · שמתני ·
נפשי שמתני · שמתם · שמתכם · שמתנו שיר ו
שמתתה או שמתה · שמתך · שמתן · שמתכן ·

שמת חבורו כחבור שמתי ואם למד הפעל
גרונית יפתח למד הפעל כי כבד לקרוא
שני שואין עם אות הגרון ונאמר מן נח נע לנקבה
תמצאת נחת נעת כמו שזכרנו בשלמים על הדרך
הזה · חבור שמתן כחבור שמתם ·

הבינוני הפועל שם שמו או שמהו בצרי
המם · שמך שמי או שמני בצרי
המם · שמם שמכם שמנו בצרי · שמה שמך ·
שמן שמכן ·

שמים שמיו שמיך שמי שמיהם · שמיכם
שמינו · שמיה · שמיך · שמיהן · שמיכן ·

שמח

שמה כחבור שמה העבר אלא שבניקוד יתחלף כי בעוברים ינקד למד הפעל בפתח כמנהג השלמים ובבינוני בקמץ שמחך ׳ ארץ צפתך ׳ וכן בשמות צדקתך ׳ רעתך — יחזקאל כב, תהלים לג, איוב כב

שמות שמותיו ׳ שמותיך ׳ שמותי ׳ שמותיהם ׳ שמותיכם ׳ שמותינו ׳ שמותיה ׳ שמותיך ׳ שמותיהן ׳ שמותיכן ׃

הפעול שום ׳ שומו ׳ שומך ׳ שומי ׳ שומם ׳ שומכם ׳ שומנו ׳ שומה ׳ שומך ׳ שומן ׳ שומכן ׃

שומים שומיו ׳ שומיך וכולי ׃

שומה שומתו ׳ שומתך וכולי ׃

שומות שומותיו ׳ שומותינו ׳ שומותיך וכולי ׃

המקור שום חבורו כחבור שום הפעול ׃

העתידים הצווי שום ׳ שומו או שומהו ׳ שומי או שומני ׳ שומם וכולי ׃

שומו שומוהו וכולי ׃

שומי שומיהו ׳ שומיני ׳ שומיה וכולי ׃

שומנה כפיתוחי שומו ׃

אתן אשום ׳ אשומו או אשומהו או אשומנו ׳ אשומך ׳ אשומם ׳ אשומכם ׳ אשומה או אשומה או אשומנה ׳ אשומך ׳ אשומן ׳ אשומכן ׃ וכן

ישום ישומנו ׃ יצודנו למדחפות ׃ ויכננו ברחם אחד ׃ — תהלים קמ, איוב לא

וכן תשום ׳ נשום תחברם על זה הדרך ׃

ואלה ראשי הפעלים אשר אתה צריך להורותך עליהם כי אשר בא מהם עיניהם נראית כמו

איב שלא נעלמה כי אם בשם ואיבה אשית בפלס אימה מן אים ׳ וכן גוע ׳ שוע כאשר כתבנו אין צריך להזכירם ׳ ואשר עינם נחה כבר הקדמתי לך הדרך הכללי ׳ ואשר בהם דרך נוטה מן הכלל אודיעך ואלה הם ׃ — בראשית ג

דוג מצאנו בשרשו מלה אחת והיא לדיגים רבים נאם יי ודיגום ודקדוקה על שני פנים ׳ האחד שתהיה מן הפעל הכבד הנוסף ותחסר ממנו הא הבנין כמו מדוע אליו רבות שמשפטו הריבות ׳ כן דיגום משפטו הדיגום ׳ והשני שיהיה מן הדגוש ומשפטו ודייגום בהראות היוד דגושה וכמו שהראיתיך בשלמים רבים שנרפו להקל כן נרפה זה ׃ — ירמיה יו, איוב לג

דוח לדעת החכם רבי יהודה דחו ולא יכלו קום מזה השרש מבנין קל לגזרת פעול בפלס טובו ׳ ודמה שמצא אותו בספר שקרא בו מלעיל ׃ והחכם רבי יונה כתב כי מצא אותו בספר מדויק מלרע ואנחנו מצאנו אותו גם כן בספר מדויק מלרע ׳ ואם כן יהיה משרש דחה מבנין שלא נזכר פועלו והוא הנכון ׃ — תהלים לו, במדבר כד

דום אמר רבי יהודה בזה השרש כי יתכן שיהיה מזה השרש גם מדמן תדמי משפטו תתדוממי ׳ והנכון היותו מפעלי הכפל מבנין נפעל או התפעל כי לא תפול האות הכפולה בנחי העין אחר שהיא לתשלום עין הפעל הנופלת ׃ — ירמיה מח

דון לא ידון רוחי באדם אף על פי שזכרנו אותו מחסרי הפא בשרש נדן ׳ אפשר שיהיה מזה השרש ומענינו ׃ — בראשית ו

דוש נאמר בו אדוש ידושנו האלף בו נוספת והוא מקור ׳ ונאמר בו בבנין נפעל כהדוש מתבן בשורק מקום חולם כי השורק והחולם מתחלפי בכמה מקומות ׃ — ישעיה כח, ישעיה כה

זול נאמר בשרש הזה מלה רחוקה מדרך הכלל והיא כל מכבדיה הזילוה כי על דרך הכלל הזילוה בפלס הקימוה השיבוה ׳ ולפי שטרם התחבר המלה עם כנוי הנקבה היתה הזילו כמו הקימו השיבו בקיום הנח המורה על עין הפעל כאשר הודעתיך ׳ וכשחברו המלה הפילו הנח מפני רוב התנועות בהרבות המלה ׳ ובהזילוה בא הדגש תמורת הנח והמלה נכונה על הלשון שלא נצריך בקריאת ההא אך נחטוף אותה על הזין עם הדגש ׳ וכן עשו במלת הסיתוך ויכלו לך שהוא מן סית ושמו הדגש תמורת הנח הנופל ׃ וכן פן יסית אתכם חזקיהו ׳ הדגש תמורת הנח הנופל ׃ וכן ויליני עליו ׃ — איכה א, ירמיה לח, ישעיה לו, במדבר יד

זון נאמר בשרש הזה כל בנין הקל ׳ זן ׳ זנת ׳ זנתי וכולי ׳ אזון ׳ יזון וכולי כי מצאנו הבינוני מפיקים מזן אל זן ׳ ואף על פי שהן פתחין שלא כמשפט ׃ — תהלים קמד

זור והזורה תבקע אפעה בא הסגול תמורת הקמץ כי משפטו והזורה בפלס כי על פי אבשלום היתה שומה ׃ וכן בא ולנה בתוך ביתו כמו ולנה בקמץ ׃ ובא פעל עבר מזה לגזרת פעול לא זורו ולא חבשו והוא פעל עומד אף על פי שהרוב בזה הבנין פעל יוצא כמו ויזר את הגזה ׃ ותשכח כי רגל תזורה זהו פעל עומד כי נמצא בבנין אחד עומד ויוצא כמו אז הלמו עקבי סוס פעל עומד ׳ הלמוני בל ידעתי פעל יוצא ואחרים זולתם ׃ — ישעיה כט, שמואל ב יג, זכריה ה, ישעיה א, שופטים ו, איוב לט, שופטים ה, משלי כג

חור הבינם רבי יהודה בזה השרש וחרה נחשתה ׳ ועצמי חרה מני חרב ׳ והנכון אצלי לשומם מפעלי הכפל ׃ — יחזקאל כד, איוב ל

לוט בא הפעול בזה השרש בחולם תמורת השורק ׃ פני הלוט הלוט הראשון שם והשני פעול ולזוג המלות היה בחולם כי כן מנהג הלשון במקומות ׃ — ישעיה כה

לון ולנה בתוך ביתו כמו ולנה בקמץ הסגול תמורת הקמץ ׃ וכן והזורה תבקע אפעה ׳ ונמצא בזה השרש בפעל הכבד פא הפעל בדגש תמורת הנח ויליגו עליו את כל העדה ׃ אשר אתם מלינים עליו ׃ והשם את תלונות בני ישראל הדגש בו תמורת הנח בפלס תלונות ׃ — זכריה ה, ישעיה כט, במדבר יד, במדבר יז

לוע ושתו ולעו ׃ ומזה השרש ואפרחיו יעלעו דם ׃ ונקדמה למד הפעל לפא הפעל שלא לחבר שני עינין כאחד שמשפטו ילועו בפלס — עובדיה א, איוב לט

בפלס

בפלס יְכוֹנֵנוּ ומשקלו יְלַפְעֲלוּ אם היתה בו עין הפעל ׳ אך נפלה ממנו עין הפעל גם מהנשימה ומשקלו יְלַפְּלוּ ׃

לוץ מָשַׁךְ יָדוֹ אֶת־לֹצְצִים המלה הזאת תאר היא ׳ ואלו היתה פועלים היתה מפעלי הכפל מהקל ועתה הוא תאר מזה השרש מן המרובע נאמר התאר לוֹצֵץ לוֹצְצִים ׳ ועוד יש לומר שתהיה המלה פועלים מזה השרש מן המרובע ׃ ומשפטו מְלוֹצְצִים ונפלה מם הבינונים להקל המלה כמו שנפלה גם כן במלת וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט ׳ ויש אומרים כי וּבִתְקוֹמְמֶךָ תאר ׃ וכן וְאַל־שָׂרָה תְּחוֹלְלְכֶם עם תיו הנוספת ׳ ואיננו נכון שתהיה תְּחוֹלְלְכֶם תאר כי היה לו לומר תְּחוֹלֶלְתְּכֶם עם תיו הנקבה ׳ והנכון שהוא פעל עתיד במקום עבר והתיו תיו הנקבה תְּחוֹלֵל אֶתְכֶם ׳ רוצה לומר אשר חוללה אתכם ׃

הושע ז ׀ תהלים קלט ׀ ישעיה כא

מוך וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ ׃ וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ ׳ כתבם רבי יונה בנחי העין והנכון לשומם מפעלי הכפל ושם נכתבם בעזרת האל ׃

ויקרא כה ב כה

נוה אמרו כי מזה השרש וְלֹא נֹהַּ בָּהֶם ׃ וכן וְנָשְׂאוּ אֵלַיִךְ בְּנִיהֶם קִינָה ׳ והנכון אצלי ששרשו נהה ובשערו נכתבם בעזרת האל ׃

יחזקאל ז ׀ יחזקאל כז

נוח השם מזה השרש בהכפל הלמד נִיחֹחַ כפלס נִיצוֹץ מן נוץ ׃

תהלים כט ׀ ישעיה א

נוץ וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד ׳ האלף נחה נכתבת תמורת עין הפעל ׃ וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל ׳ יתכנו בו הפנים שכתבנו בְּלוֹצְצִים בשרש לוץ ׳ והשם ממנו ופעלו לְנִיצוֹץ בפלס נִיחֹחַ ׃

קהלת יב ׀ יחזקאל א ׀ ישעיה א ׀ תהלים כט

סוג וְהֻסַּג אָחוֹר מִשְׁפָּט הדגש תמורת הנח בְּהוּקָם ׃ הוּשַׁב אף על פי שהנח בהם אינו יסודי ׃ ויתכן היות נפעל ממנו וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ פירושו וְנָסוֹג לְבֵנוּ ׃

ישעיה כט ׀ פקודי ׳ת מקץ מב ׀ ישעיה כט

סות אֲשֶׁר הֵסַתָּה אוֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ הדגש בתיו הֵסַתָּה שלא לצורך כי משפטו ברפיון הֵסַת ׳ הֵסַתָּה ׳ כמו הֵפֵר ׳ הֵפֵרָה ׳ הֵנֵץ ׳ הֵנֵצָה ׳ כן כתב רבי יהודה ׳ גם רבי יונה כתב כי דגש התיו לתיו אחרת תיו השרש והתיו הכתובה סימן הנקבה וכן ההא והוא בשני סמני נקבה כמו הֶחְבְּאָתָה וכן כתב אדוני אבי ז״ל ׳ ויתכן שהדגש תמורת הנח בְּהֵסַתָּה או הֵסִיתָה הֵסִיתוּךָ ׃ פֶּן־יַסִּית אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ כתבנו בשרש זול ׃

מלכים א ׀ יהושע ו ׀ ישעיה לו

עור פְּשֹׁטָה וְעֹרָה מקור בתוספת הא ׃ זַעֲקַת שֶׁבֶר יְעֹעֵרוּ מן המרובע ׳ אבל בזה נכפלה הפא במקום שנכפלה בזולתו הלמד שהם על משקלו ׃

ישעיה לב ׀ ישעיה טו

פוץ נאמר בשרש הזה מלה אחת קשה והיא וּתְפוֹצוֹתִיכֶם וּנְפַלְתֶּם כִּכְלִי חֶמְדָּה והתיו בחירק ומשפטה בצרי והוא שם בפלס וּתְשׁוּבֹתֵיכֶם נִשְׁאַר־מָעַל ׳ ובא התיו בחירק כמו אם לא שֵׁרִיתִךָ לְטוֹב ומשפטה בצרי והיה ראוי גם כן הפא בשורק ׳ אלא שבא כן לזוג התנועות כמו תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ ׃

ירמיה כה ׀ איוב כא ׀ ירמיה טו ׀ בשלח טו

הֹרוּ וְהָגוּ ׃ ונאמר מן הנפעל ממנו וַתְּהִי־שָׁם הַמִּלְחָמָה נָפוֹצֶת שמואל שני יח ויאמר עם ההא נְפוֹצָה ׃ נְבוֹנָה ועם התיו נְפֹצֶת ׳ ולפי שהוא מלעיל כמשפט נשארה הנון בקמץ כמו שהיה ביחיד נָפוֹץ ׃

ישעיה כט ׀ ירמיה י ׀ מלכים ג ׀ שפטים ז

ריב רִיבָה יְיָ אֶת־יְרִיבַי ׳ כתב רבי יהודה כי עין הפעל נהפכה בו לפא הפעל ׃ וכן וְאֶת־יְרִיבֵךְ אָנֹכִי אָרִיב ׳ ועוד אמר שיתכן שיהיו שני עיקרים יָרַב וְרוּב כמו יָטַב וְטוֹב ׳ והנכון שהיוד נוספת כיוד יעקב ויפתח וכיוד יָקוּם ׃ אֶת־כָּל־הַיְקוּם ששרשו קום ׃ וכן יְבוּל בֵּיתוֹ ׃ יְתוּר הָרִים ׃

תהלים לה ׀ ישעיה מט ׀ נח ז ׀ איוב כ איוב לט

רום עַתָּה אֵרוֹמָם ׳ כתב רבי יהודה בזה השרש ואמר כי משפט הריש להדגש ועקרו אֶתְרוֹמָם בפלס אֶתְבּוֹנָן ׳ ורבי יונה כתבו מפעלי הכפל מבנין נפעל בהשלמת אותיותיו ושתי הדיעות נכונות בו ׳ גם כן יתכן לומר שיהיה מבנין התפעל מפעלי הכפל ׳ גם כן כתב רבי יהודה מזה וַיֵּרֹמּוּ הַכְּרוּבִים ׃ הֵרֹמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה ׳ והנכון בהם היותם מפעלי הכפל או מבנין נפעל או מבנין התפעל כי אין דרך האות המרובעת בנחי העין להיותה נופלת כמו שזכרנו בְּתִדֹּמִּי ׳ אלא אם כן היא נון ותהיה עם נון הרבות שיכבד על הלשון לקרוא שלשה נונין באחת ׃ ואז תפול כמו בְּנוֹת הַגּוֹיִם תְּקוֹנֵנָּה אוֹתָהּ ׃

ישעיה לג ׀ יחזקאל י ׀ קרח יז ׀ ירמיה מח ׀ יחזקאל לב

רוע הפליא רבי יהודה בזה השרש לשום ממנה וְלֹא־יֵרַע לְבָבְךָ ׃ מַדּוּעַ לֹא־יֵרְעוּ פָנַי ׳ על דרך הזרות ׃ וכן כתב בלֹא יֵצַר צַעֲדֶיךָ ׃ וַיֵּצֶר לוֹ ׳ והנכון מה שכתבנו בהם שהם מנחי הפא ׃

ראה טו נחמיה ב ׀ משלי ד ויסלח לב

שוב אִם יָשׁוֹב יְשִׁיבֵנִי ׳ כתב ר׳ יהודה כמו שכתב בִּירִיבַי כי נהפך עין הפעל לפא הפועל ׳ גם יתכן לומר שהיוד נוספת אע״פ שלא מצאנו יוד נוספת במקור תהיה זאת נוספת כמו שנוספה על השמות כמו שכתבנו ׃ אִם־שׁוֹב תֵּשְׁבוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת כתבנו בשרש ישב ׃ בְּשִׁיבָתוֹ בְמַחֲנַיִם כתבו רבי יהודה בשרש הזה בענין שני ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי נפל פא הפעל ומשפטו בִּישִׁיבָתוֹ ׳ ויתכן שבא על שני הדרכים ׳ כי המקור מן ישב ׃ שֶׁבֶת ׃ שִׁבְתּוֹ ׳ והשם עם פא הפעל יְשִׁיבָה ׃ יְשִׁיבָתוֹ ׳ ונפל פא הפעל על דרך המקור ועמד על עקרו ׃

שמואל שני טו ׀ ירמיה מב ׀ שמואל שני יט ׀ הדברים א עוברים א

שות באו בזה השרש שתי מלות נשתנו מן הכלל ׃ והם כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל שַׁתּוּ ׃ שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם ׳ והדגש בהם תמורת הנח במלת אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי ׳ ויש אומרים שהם מפעלי הכפל ׃

תהלים מט ב עג ׀ תהלים ג

הפעלים שעיניהם נחה ולמדיהם אלף נחה נכתבת

בוא בָּא ׳ בָּאתָ ׳ בָּאתִי ׳ בָּאוּ ׳ בָּאתֶם ׳ בָּאנוּ ׳ ונפל האלף מהכתב כִּי־עַל־יוֹם טוֹב בָּנוּ ׳ בָּאָה ׳ בָּאת ׳ בָּאתֶן ׃

שמואל כה

הבינונים בָּא ׳ בָּאִים ׳ בָּאָה ׳ בָּאוֹת ׃

העתידים הצווי בֹּא ׳ בֹּאוּ ׳ בֹּאִי ׳ בֹּאנָה ׃

איתן אָבֹא ׳ יָבֹא ׳ תָּבֹא ׳ נָבֹא ׳ יָבֹאוּ ׳ תָּבֹאוּ ׃

תבאו׳ תבא׳ תבאי׳ תבאנה או תבאינה ׃ עד־באנה בית לחם מקור עם כנוי הרבות והיה על מנהגו בואן כמו בבאן לשתות׳ ונוספה בו ההא כמנהג במקומות להיות הא נוספת אחר נון הנקבה כמו לבדנה בלנה ׃ אל קרבנה ׃ לבלתי באו הכלים ירמי׳ כז לגזרת פעול כמו באו ׃ והוא במשקל כי־אורו עיני ׃ מה טבו אהליך והנני עתיד לבאר ענינו היטב בחלק הענין בשרשו ׃ תבואתה לראש יוסף׳ תוכן המלה תבא והתיו סימן הנקבה הנסתרת ר״ל כל ברכה וברכה תבא לראש יוסף ׃ וההא נוספת בסוף המלה בהא ותקרב ותבואה ׃ אשמרה דרכי ׃ והתיו נוספת בתיו נפלאתה אהבתך לי ׃ כי החבאתה ׃ ובשמות ישועתה ׃ עזרתה׳ ולפי דעתי כי כל כפל תוספת לכפל ענין וכשאמר ישועתה עזרתה ר״ל רוב ישוע רוב עזרה וכן נפלאתה להגדיל האהבה ולהפליאה׳ נכפלה בו התוספת׳ וכן כי החבאתה לפי שהחביאה אותם יפה יפה שלא יכירו מקומם אם יחפשו אותם בגג׳ וכן תבאתה ר״ל תבא ותבא לרב ׃ ותבאתי לקראתי׳ הורכבה המלה בשני סימני נקבה עבר ועתיד כי אם היתה כלה לעתיד היה תבאי כי כן כתוב ותבאתי ביוד ׃ ואם לעבר באת ולרוב זריזותה לבא אמר כן ׃ וכן תבואתך טובה הורכבה מן תבא ובאה או תהיה התיו תמורת הא נוספת במלת ותקרב ותבאה כמו שדרכה להיות נוספת באשמרה ׃ אזכרה וזולתם והוא הנכון׳ ורבי יונה כתב כי תיו ותבאתי מקום יוד ותבאי ומה יעשה ביוד הכתובה ׃ את־מוצאך ואת מבואך אין מוצאך כמו מבואך כי מוצאך הוו נחה שרש ומבואך הוו נוספת או היא שרש והוסבה לזוג המלות מוצאך מבואך ׃ וכן ומוצאיו ומבאיו בא כן לזוג המלות כמו צאנה וראינה שבא כן לזוג המלות כמו שכתבנו׳ והכתוב הוא כמשפטו מבואך אבל הקרי הוא מבואך ׃

רות א · ויצא ל · וירא כא · מקץ מב · מקץ מא · שמואל יד · בלק כד · הברכה לג · ישעי׳ ח · תלים לט · שמו״ב א · יהושע ו · תלים ג · תלי׳ מד · שמואל כח · איוב כב · ישעיה ס · תלים לט · ב · מב · שמואל שני ג · יחזקאל מג · שיר ג

קא קאת׳ קאתי׳ קאו׳ קאתם וכולי ׃

הבינונים קא׳ קאים׳ קאה׳ קאות ׃ כאשר קאה את־הגוי ׃ (אחרי מות יח)

העתידים קוא׳ קואי׳ קואנה או קאנה ׃

איתן אקא׳ יקא׳ תקא׳ נקא וכולי ׃

ובא שלא כדת שתו ושכרו וקיו והיה משפטו וקאו בפלס באו ונפלה עין הפעל ובא היוד תמורת אלף קאו׳ ויותר נכון מזה להיות שרש קיו קאה או קיה ובא על דרך נחי הלמד במשפטו׳ וגם כן כאשר קאה אפשר שיהיה מנחי הלמד בשקל עשה ׃ כי מצאנו ארץ כלשון זכר כמו ולא־נשא אתם הארץ וזולתם ׃ (ירמיה כה · בראשית א · לך לך יג)

הפעיל הביא׳ לא הבאת ׃ ובאו מהם מלאים בעין הפעל נחה והביאת אתו חדר בחדר ׃ הביאת לי שה עולתיך ׃ והביאתי אתם דמרגלים ׃ וכן עד שהביאתיו ׃ עתה הביאתיה׳ הבאת או הביאותה׳ הבאתי או הביאותי׳ הביאו הבאתם ׃ והבאתם גזול או הביאותם ׃ והבאתן אלי הבאנו או הביאונו׳ הביאה הבאת או הביאות׳ הבאתן או הביאותן ׃ (מלכים שני ט · ישעי׳ מג · שלח יד · שיר ג · ישעיה לז · מלאכי א · שמו״ב יד)

הבינונים מביא׳ מביאים׳ מביאה׳ מביאות׳ מובא׳ מובאים׳ מובאה׳ מובאות ׃

הנני מבי דפרשת ויבא ירמיהו מהתפת חסר אלף בכתוב ׃ (ירמיה יט)

העתידים הביא או הבא׳ הביאו או הביאו׳ הביאי או הביאי׳ הבאנה או הביאנה

איתן אביא׳ יביא׳ תביא׳ נביא ׃ עוד היורש אבי לך בחסרון האלף בכתוב׳ או אבא יבא׳ תבא׳ נבא׳ יביאו׳ תביאו׳ תביא׳ תביאי׳ תבאנה או תביאנה ׃ ידיו תביאנה ׃ שמן ראש אל־יני ראשי בחסרון האלף כי הוא עתיד מן כי הניא אביה ׃ ובא חסר האלף כמו ויי חפץ דכאו החלי שבא גם כן בחסרון אלף ׃ וכן אשר־החטי את־ישראל דאך לא סרו ׃ למען החטי את־יהודה ׃ וכן ישי מות עלימו ׃ (מיכה א · כי ז · תלים קמא · מטות ל · ישעיה נג · מלכים ב יג · ירמי׳ לב · תלים נה)

הפעל הובא׳ הובאת ׃ הבאתה הנה׳ הובאתי׳ הובאו ׃ כי הובאו בית יוסף ׃ הובאתם׳ הובאנו׳ הובאה׳ הובאת׳ הובאתן ׃ ובא אשר הובאת לך בתיו במקום הא הובאה ׃ וכן וקראת אתכם ואחרים זולת אלה כמו שכתבנו בטור הראשון במלת פעלה ׃ (יחזקאל מ · מקץ מג · וישלח לג · וילך לא)

העתידים אובא׳ יובא׳ תובא׳ נובא׳ יובאו׳ תובאו׳ תובא׳ תובאי׳ תובאנה ׃

ואלה הפעלים שלמדיהם הא נחה

הפעלים שלמדיהם הא נחה היא נחה בכל הבנין פעם נחה נכתבת פעם אינה נכתבת ׃

הקל בנה׳ בנית׳ בניתי׳ היוד בהם למד הפעל תמורת ההא כי כן המשפט לבא אותיו׳ אהוי׳ זו תמורת זו בכל המקרא ועקרם בהראות היוד בקריאה׳ בנית׳ בניתי בפלס שמרת׳ שמרתי׳ זכרת׳ זכרתי ׃ ופעמים תחסר היוד מהמכתב כמו והבית אשר בנתי לשמך ׃ והית עלי למשא ׃ והיתה לי לישועה ׃ ראתה כי אתה עמל וכעס תביט׳ וכן בניתם׳ בנינו עיקרם בניתם׳ בנינו בהראות היוד בפלס זכרתם׳ זכרנו׳ והרבים הנסתרים בנו מלרע ׃ ובאו מהם מלעיל תעו מדבר ׃ כלו בעשן כלו׳ רוצה לומר כלו השני ׃ ויודעו לא חזו ימיו׳ ומשפט בנו בנו ׃ וכן מצאנוהו שלם צור חסיו בו ׃ כמעט נטו רגלי׳ ואמרו אותם במשקל פעלו הבא בהפסק להקל קריאת היוד׳ והנקבה בנתה באה התיו תמורת הא למד הפעל כי היו צריכים להראותה כי אם היו מסתירים למד הפעל בנקבה כמו שעשו בקנו בנו תדמה הנקבה לזכר כי היינו אומרים בנה לנקבה כמו בנה לזכר ולא היה בהם הפרש שהא בנה שהיא לנקבה והא בנה שהיא לזכר היא למד. הפעל לכן היו צריכין על כל פנים להראות

(מלכים א · שמו״ב טו · שמו״ב כ · י · תלים י · ישעיה טז · תלים לז · איוב כד · האזינו לב · תלי׳ עג)

להראות בנקבה למד הפעל והיא קשה להראותה ׳
לכן היו צריכים להמירה בתיו ואמרו בנתה ׳ ופעמים
נעדרה ההא ונשארה התיו ועשת את התבואה משפטו
ועשתה או התיו הוא במקום הא נקבה ולמד הפעל
נפלה והוא הנכון ׳ ולכן כשהפילו למד הפעל היו צריכי
להמיר הא הנקבה בתיו להבדיל בינה ובין עשה לזכר
׃ וכן תאבים הלאת ׃ הגלת שלומים ׃
הגלת יהודה כלה ׳ והומרה למד הפעל בנקבה ביוד
הנראת כמשפט ׃ בך חסיה נפשי ׳ ובא במשקל
ההפסק להקל קריאת היוד כמו שכתבנו בחסיו נטיו ׃

הבינוני בונה קונה רובם בסגול להפריש
בינהם ובין פעלי האלף שהם בצרי
קורא ׳ שונא ׳ מוצא ׃ והמעט מהם בצרי עושה
פלא ׃ את־שש ועשה צדק ׳ וחם על פי המסורת
עשה שמנה קמצין ׳ וכל איוב משלי תלים דברי
הימים תרי עשר קהלת עזרא דבוותהון בר מן
ב״ב פתחין ׃ וכן בצרי יתנודדו כל־ראה בם ׃ בנה
ירושלם יי ׃ קנה שמים ׳ והמסורת כל קונה בשתי
נקודות ׳ אבל מצאתי קונה־לב ברגש הלמד ׳ א״כ הוא
בשלש נקודות מפני הדגש ׃ במצות דויד וגד חזה
המלך ׃ רעה ישראל האזינה ׃ ויהי הבל רעה צאן ׃
רעה צאן עבדיך ׃ כי־תועבת מצרים כל־רעה צאן ׃
מקול פרש ורמה קשת ׳ ואמרו כי אלה שהם בצרי הם
סמוכים ׃ ובאו עם האלף בסגול הנני רופא לך ׃
ומוצא אני ׃ ולחוטא נתן ענין ׃ אשר
חוטא עושה רע ׃ כטוב כחוטא ׃
וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ׃ והחוטא בן־מאה
שנה ׃ וכן וכל איש אשר לו נושא ׃ ובא ביוד תמורת
הא באהל רעי ׃ הוי רעי האליל ׳ בונים ׳ בונה ׃
ובתיו תמורת הא בן־פרת יוסף בן פורת עלי־עין
והוא קמוץ ׳ בונות ומשפטם בוניים ׳ בוניה ׳
בוניות ׃ ובא לשון הנקבה שלם שלמה אהיה כעטיה
׃ ובא בחירק צופיה הליכות ביתה ׃ לך דמיה תהלה ׃
עיר הומיה ׃ פריה ועניפה ׃ על־אלה אני
בוכיה ׃ וכן לרבות האותיות שאלוני ׳ ודמיה בשורק
פא הפעל מקום חולם ׃ ובאו על דרך פועל תומיך
גורלי ׃ חנני יוסיף על־ימי כמו שזכרנו בשלמים ׳
ויש אומרים כי היודין ליחש ביוד תחתיה ׃ שליה ׃
תרומיה ׃ פליליה ׃ שעריריה הושע ו והפעול
כלו שלם בהראות היוד במקום הא למד הפעל בנוי ׳
בנוים ׳ בנויה ׳ בנויות ׃

המקור בנה בניתי ׃ ואחרי שתה ׃
עשה יעשה לו ׃ הוה עמל ׃ ובאו מהם בוו בכו
בכו ׃ בכו לא־תבכה ׃ הלוך ובכו ילכו ירמיה כ
בכו אל־תבכו ׃ הרו עמל ׃ כי מרו מריתי איכה א
עשו אלה לך ׃ ראו ראינו ׃ וראו ראו ישעיה ו
ובשוא עשה צדקה ומשפט ׃ קנה חכמה מה־טוב ׃
ראה פניך לא פללתי ׃ ואפשר שיהיה כמוהם לבזה
נפש ׃ ובמשקל הצווי למען היה לה ברק ׃ הבט
ימין וראה ׃ ובא מקור שלם בתמורת למד הפעל
כוו נחה לראוה בך כפלס לאהבה ׃ ויבא בתמורת
למד הפעל בוו נחה ובתיו נוספת ביום עשות יי ׃ היות
אהיה כמוך ׃ בנות בתים ׃ בלא ראות ׃ או בקמץ
אלות שוא ׃ ראות רבות ׳ ויש אומרים כי התוין
למדי הפעל והוין למשך כוו שמור ׃ זכור ׃ ובא
המקור ביוד הרבוי בבנותיך גבך בראש כל־דרך ׃
וכן בהזרותיכם בארצות ׳ ולפי שהמקור והשם
קרובים יבא המקור בדרך השם וכן השם יבא כענין
המקור ׃ ולמסע את־המחנות ׃ קום לך למסע לפני
העם שהם כענין להסיע ׃ ומספר את־רבע ישראל
שהוא כענין ולספור ׃ למשאות אותה משרשיה ׃
שהוא בענין להשיא ׃ ומשלוח מנות ׃ בענין
ולשלוח הכל כמו שכתבנו בשלמים ׃ ובא המקור
בתוספת נון השיבות מחרון אפך ׳ והוצרכנו לזה
בעבור כי השיבות פעל יוצא ואפך הוא הפעול ׳
אם כן יהיה מחרון מקור ואם היה שם היה לו לומר
מחרון בקמץ החית כי איננו סמוך ׃

העתידים הצווי בנה בצרי ׃ ובא אחד בסגול
שמר מצותי וחיה ותורתי כאישון
עיניך ׳ בנו בני בננה ׃ ואם פא הפעל אות גרונית
פא הפעל בשוא ופתח כמו עלה אלי ההרה ׃ עלו
אלינו ׃ עשי לה הטוב בעיניך ׃ כדמיך חיי ׃ אחותינו
את היי חיו כד או בשוא וסגול הוא ארץ ׃ והיה
שם ׃ היו לפני יי קרח יו ענו־לה ׃ ענו ליי ׃
אלי כבתולה חגורת שק ׃ ופעמים עם האלף בצרי
כמו אשר תאפו אפו ׃ ובא שלם אם־תבעיון בעיו
שבו אתיו ׃ והיה ראוי להיות אתיו בחטף כמו בעיו ׳
ולהרחיב על האלף נקדוה בצרי כמו אשר תאפו אפו ׃

איתן אבנה ׳ יבנה ׳ תבנה ׳ נבנה ׳
יבנו ׳ תבנו ׳ תבנה ׃ ובאה מלת
ותזני שם היוד מקום הא ותזנה ׃ תבני ׳ תבנינה ׃
ובאו עיני תראינה בה הנון דגושה שלא כמשפט כי
אין משפט נון הנקבות להדגש לעולם אלא אם תהיה
נון הנקבה פעולה כנון ישפילנה ׃ יגיענה ׃ אבל נון
הרבות לעולם קלה כמו תראינה ירושלם וזולתו
וכבר כתבנו כל זה בשלמים ורוב האיתן מנחי הלמד
בסגול ׃ ובא ואשעה בחקיך בקמץ מקום סגול ׃ ובאו
מהם בצרי כמשפט יעשה למחכה לו ׃ ומה תעשה
לשמך הגדול ׃ אם תעשה עמנו רעה ׃ אל תעשה
את־הדבר הזה כי שקר אתה דובר ׃ אל־תעשה את־
הנבלה הזאת ׳ ונירא מאד לנפשותינו מפניכם
ונעשה הדבר הזה ׃ אל תהיה לי למחתה ׃ וכאשר
תראה עשה עם עבדיך ׳ וכשחסרו ההא למד הפעל
מן האיתן הטילו תנועת עין הפעל בפא הפעל והעמידו
האותיו הנוספו בגעיא להשלים החסרון ׃ ואמרו ויקן
את־חלקת השדה ׃ ויקש דבר איש יהודה ׳ אבן ׳ יבן ׳
תבן ׳ נבן בחירק ׃ או בצרי ואפן וארד ׃ אל תפן
אל־מנחתם ׳ ואם פא הפעל או עין הפעל גרונית
תפתח פא הפעל מקום הסגול והאות הנוספת בצרי
או בחירק כמו תחת גערה במבין בצרי ׃ ויחר

למשח

למשה ׃ ויחן שם ישראל בחירק ׃ ותלד ותתע ׃
ותכה מכעס עיני ׃ ותלה ארץ מצרים בצרי ׃
וישע יי ׃ וימח את־כל היקום בחירק ׳ ובא עם החית
פעמים האות הנוספת בפתח ׃ ותחז בציון עינינו ׃
ברזל בברזל יחד ׃ ואיש יחד פני רעהו ׳ ונקמץ יחד
הראשון מפני החפסק וכן ויחץ את הילדים ׃ שמאל
בעשותו ולא אחז נקמץ מפני ההפסק ׃ וכן בעליתו
אשר בשומרון ויחל נקמץ מפני ההפסק ׳ אבל עם
העין לא בא בצרי ובחירק כי אם בפתח לעולם ׳
ויעל ׳ ויען ׳ ויעש ׃ וכן עם ההא ותהר ׃ ובא
ויבא אל הגר ותהר פתח באתנח ׳ והאתן השלם
עם אות גרונית האות הנוספת בפתח או בסגול ׳
בפתח אם תחנה עלי מחנה ׃ בסגול ואתה תחזה ׃
הגה נהגה ׃ נהמה כדבים אבל עם העין לעולם
בפתח ׳ יעלה ׳ יעשה ׳ תעשה ׳ תעלה ׳ נעלה ׳
נעשה אבל האלף בסגול בכלם ׳ אעלה אענה ׳
אעשה אהיה אחיה אהמה ׃ אבל אעלה אבסה
ארץ ׃ אענה אף־אני חלקי שהם בפתח אומרים כי
הם מבנין הפעיל אף על פי שידמה בהם שהם פעלים
עומדים ׳ ונכון הוא שיהיו מבנין הקל כי הם פעלים
עומדים ואיננו רחוק שתהיינה אלו פתח מן הקל כמו
יתן אף על פי שאין כן המנהג ׳ וכן עם הכנויים מן
הקל האלף בסגול אענך בסתר רעם ׃ ומן הכבד
אעלך גם עלה אבל יתן שוים הקל והכבד ׃ יענך
יי מן הקל ׳ וכן יאמר מן הכבד יעלך ׃ אם כן
נאמר כי יחתך ויסחך יתכן היותו מן הקל או מן הכבד
ובא בשוא החית כמו ויעזרו אחרי אדוניה והדומים
לו שכתבנו בטור הראשון בשלמים ועם החית וההא
פעמים בחירק יהיה תהיה נהיה ׳ יחיה תחיה ׳
נחיה ׳ והרבים יבנו תבנו ׃ ומצאנום שלמים בצל
כנפיך יחסיון ׃ רמה ידך בל־יחזיון ׃ ונזליהם בל
ישתיון ׃ כהמות ימים יהמיון ׃ ישעיה יז
ירויון מדשן ביתך ׃ אם תבעיון בעיו ׃ ובקרך
וצאנך ירביון ׃ ומן הדגוש ואל מי תדמיון אל והנון
בהם נוספת כנון ישמעון ׃ ישמרון ׃ אזכרה אלהים
ואהמיה היוד למד הפעל וההא נוספת כהא אשמרה
דרכי ׳ ובאו פעלים מהם שבאו העתידים חסרים
בדרך אחרת ונפל הסגול מן פא הפעל והגעיא מן
האותיות הנוספות וישב ישמעאל כי שרשו שבה ׃
וכן ויפת בסתר לבי ׃ ובצרי וירד מיעקב ׃ אל
ישט אל דרכיה לבך ׃ וישת מן היין ׳ וכתב רבי
יונה כי באו כן להריץ המלה אל אשר אחריה כמו שבא
גם כן ישבת בלבנון ׃ וילדת בן טפטים יג
מקננת בארזים כמו שהזכרנו בשלמים דעת רבי יונה
ב״ה וכבר כתבנו גם אנחנו דעתנו בהם ׳ והנה מצאנו
מהם באו בהפסק כן ואין מלה סמוכה אליהם כמו
ויבא לו יין וישת ׃ וישא עשו קולו ויבך ׃ ואולי
הלך המעט אחר הרוב ואף על פי כן נפלאו בעיני כי
בפעלים אשר מצאנום כן לא מצאנו אחד בא במשקל
הראשון לא מצאנו וישת ויבך ולא וירד וישב מן

שמות יט ויקרא כא · איוב יז · ויגש מז · בראשית ד · נח ז · מיכה ד · משלי כז · ויטלח לב · איוב כג · מלכים שני א · בראשית ד · לך לך יז · תהלים כז · שמות יח · ישעיה כט · ב כט · ירמיה מז · איוב לב · תהלים פא · ויגש מז · תהלים כ · תהלים כב · מלכים א · תהלים לו · ישעיה כז · תהלים עח · תהלים לו · ישעי׳ כא · דברי׳ ח · ישעיה מ · תהלים עז · ב לט · ירמיה מא · איוב לא · בלק כד · משלי ז · כח ט · ירמיה כב · ירמיה כב · תולדות כז · ב כז

רדה שבה ׳ ובפעלים אשר באו במשקל הראשון
כמו יפן יקן לא מצאנו אחד מהם בא על משקל
השני ואם הדבר כן כמו שכתב רבי יונה כי להריץ
המלה אל אשר אחריה באו כן איך לא נמלט אחד
מאלה הפעלים לבא במשקל אלה ומאלה לבא
במשקל א״ה אך יש לנו לומר טעם במקצתם ׳ נאמר כי
מן שבה שאמרו וישב ישמעאל ׃ וישב ממנו שבי ׳
אם היינו אומרים וישב או וישב ידמה שהוא
מהפעלים שפאיהם יוד נחה ונאמר ששרשו ישב ׳
אבל ויפן ויקן ויבן לא מצאנו שרש מן יפן יקן
יבן שנוכל לטעות וכן וירד מיעקב אלו היינו
אומרים וירד ידמה ששרשו ירד ׳ אך טעם האחרים
ויפת אל־ישט ויבך וישת לא נתברר אצלנו
טעמם כראוי ונאמר כי הטעם שלא באו בזה המשקל
הפעלים שבאו במשקל הראשון כמו יבן יקן יפן כי
לא תכון קריאתם מפני הנונין ׳ וכתב רבי יונה כי
ויחד יתרו הוא ממשקל וישב ישמעאל ומפני שהחית
גרונית נפתחה והראיה כי הדלת דגושה ושואית ׳
ונאמר כי הטעם שנראית למד הפעל במקומות כמו
כי בך חסיה נפשי ׃ צור חסיו בו ׃ ובבינונים בנקבה
כעטיה ׳ ובצווי הזכרים בעיו אתיו ׃ ובצוו הדגוש
דליו שוקים מפסח ׃ וכן בעתידים ברבים יהמיון ׃
תבעיון כמו שזכרנו נאמר כי הראו אותה באלה
להודיע ולגלות על למד הפעל כי נסתרה מהם כאותם
שלא באו שלמים כמו בנו חסו ׃ יבנו ׳ תבנו ׳
שלא נראתה בהם הלמד כל עיקר ׳ לפיכך הראו
אותה במקומות לגלות כי כן המשפט בכלם ובחסיה
נפשי הראו אותה ביוד להודיע כי נכון הראותה
בחילוף ההא ביוד כמו בחילוף ההא בתיו כמו עשתה
בנתה ׳ קנתה אלא שברוב הראו אותה בתיו כי קלה
קריאתה מקריאת היוד ׃ אבל בבנית בניתי ׃ בניתם
בנינו ׳ וכן השאר שנראתה בהם הלמד או ביוד או
בהא אף על פי שהוא נחה לא חשו לגלותה בקריאה
ולאמר באחת המקומות בנית ׳ בניתי ׳ בניתם ׳
בנינו וכולי שהרי גלויה הוא לעינים בכתיבה אף על פי
שהוא נחה ׃

נפעל נבנה נבנית נבניתי נבנו נבניתם
נבנינו ׃ ונגלינו אליהם ׳ נבנתה ׳
נבנית בחירק או בצרי נלאית ברוב עצתיך ׃ עוד
אבנך ונבנית ׳ נבניתן ׃

הבינונים נבנה בסגול לזכר לאל הנראה אליך
לבית הנבנה לשם יי ׳ ולנקבה נבנה
בקמץ ׃ אין אבן נראה ׃ וכל־נעשה במרחשת ׃
מכה נחלה מאד ׃ או בתיו נבנית כמו שבא בתיו בנחי
האלף כי נשאת למעלה מלכותו כמו שבא בשלמים
נפקדה או נפקדת ׃ ובאו בקמץ לזכר הנלוה אל־יי ׃
כי היום יי נראה אליכם ׃ נראה אתה יי ׃
הנראה אליו פעמים ׃ הנראה אלי בתחלה ׳ ויתכן
לומר שיהיו כל א״ה פעל עבר ולא בינוני ׳ ואם בעבור
הא הנלוה והא הנבנה והא הנראה נאמר כי ההא

חקת כא · ויטלח יח · תהלי׳ כז האזינו לב · שיר א ישעיה כח · משלי כז ישעיה יז · ישעיה כח · שמואל׳ יד · ישעיה מז · ירמיה לא · ויטלח לא · דברי הימי׳ שני כב · מלכי׳ ו ויקרא ו · ירמיה יד · דברי הימים יד · ישעיה כו · שמיני ט פלח יד · מלכי׳ יא דניאל ח

בהם במקום אשר כמו שכתבנו בזכרנו שמוש האותיות
ואם בעבור נראה אתה יי נראה הוא נסתר והוא רמז
אל הכבוד ופירושו אתה יי נראה ׳ נבנים ׳ נבנות ׃

המקור הבנה בצרי ׃ או בחלם להראה אל־ (שפטים יג)
מנוח ׃ להראה בשילה ׃ ועם התיו (שמואל ג)
וביום הראות בו ׃ ולפי העלות הענן ׃ (תזריע יג בעלתך ט)
בהתעות שכור ׃ כהגלות נגלות שניהם מקור האחד (ישעי׳ יט שמו׳ ב ו)
מהם חסר נון הבנין והאחר שלם ׃ ובא שלם עם ההא
הנגלה נגליתי ׃ נדמה נדמה מלך ישראל ׃ (שמו׳ ב הושע י׳)

העתידים הצווי הבנה בצרי ׳ הבנו ׳ הבני ׳
הבנינה ׃ איתן אבנה יבנה תבנה ׳ נבנה
בסגול ׳ ובא תבנה ותכונן בצרי על העיקר וכן ימצת (חקת כא ויקרא ה)
אליסוד המזבח ׳ וכתב רבי יעקב בן עזור כי בספר
הללי אשר בטוליטולא לא תאפה חמץ בצרי ולא (צו ו)
מצאנוהו אנחנו כן בספרים המדויקים ׳ יבנו ׃ עוד
יקנו בתים ׳ תבנו תבנה ׃ תבנה ותכונן תבני ׳ (ירמיה לב)
תבנינה ׃ ולערי יהודה תבנינה בסגול וכן כל אשר (ישעיה מד)
במשקלו בסגול ׃ תעשינה ׃ תאפינה ׃ ובא הלהן (ויקרא ד אמור כב)
תעגנה בצרי לפיכך אני אומר ששרשו עגן ובחסרון (רות א)
הבן ׃ איתן אבן יבן תבן נבן וכלם פא
הפעל בקמץ מנחי הלמד ׃ תגל ערותך ׃ ויקר (ישעי׳ מז בלק כג)
אלהים ׃ פתיתני יי ואפת ׃ אבל ויגל כמים משפט הוא (ירמיה כ עמוס ה)
בפתח שהוא מפעלי הכפל מענין גלות מים ׳ אבל (יהושע טו)
נמצא מנחי הלמד עם שהעין שלו חית פתח ׃ ידחו (ירמיה כג)
ונפלו בה ׃ בדור אחר ימח שמם ובא ידחו מלעיל (תלים קט)
שלא כמנהג ׳ ואם פא הפעל גרונית נון נפעל בפתח
ונעלה הענן ׃ אשר לא נעשה כן ׃ מאד (בהעלתך ט מלכים י)
נעלית ׃ נעניתי לו בה ׃ הנעשות בתוכה יחזקאל ט (תלים כז יחזקאל יד)
ואת הנחלות לא חזקתם ׃ או בסגול הנחרים בך ׃ (יחזקאל לד ישעי׳ מא)
נהייתי ונחליתי ׃ נחלו ולא יועילו ׃ ובא בחירק (דניאל ח ירמיה יב)
נחרו בי ׃ הנהיה כדבר ׳ נהייתי ׳ נהיית לעם תבא כז (שיר א ואתחנן ד)
והעתידים הנוספות בצרי העלו מסביב ׃ וכן לא יעשה (קרח יז וישלח לד)
עד חצי המלכות ותעש ׃ ויעלו מסביב ׃ ובא (אסתר ז קרח יז)
ותעלו על שפת לשון העין בשוא ופתח ׃ (יחזקאל לו)

הפעיל הגלה הגלית הגלתי עין הפעל
בצרי כמו כי שחת עמך אשר העלית (תשא לא)
או בחירק אתה והעם אשר העלית ׃ כי העלית בכחך (תשא לב שלח יד)
הקשית לשאול ׃ הראית עמך קשה ׳ הגלו הגלתם (מלכי׳ ב ב תלי׳ ס)
בחירק והקריתם לכם ערים ׃ או בצרי כי התעתם (מסעי לה ירמי׳ מב)
בנפשותיכם ׃ הרביתם חלליכם בעיר הזאת ׃ הגלתה (יחזקאל יא)
הפנתה לנוס ׃ ובתיו תמורת הא הנקבה ונפלה למד (ירמיה מט)
הפעל תאנים הלאת ׃ והרצת את־שבתותיה קמוצים (יחזקאל כד חקותי כו)
׳ ואם פא הפעל גרונית ההא בפתח ובן פא הפעל
והעלתה לו וקריאתו מלרע כי הטעם בתיו ׳ הגלית ׳ (שמואל ב)
הגליתן בכלם הא הפעיל בחירק או בסגול ׃ בחירק
כמו הרבה אשמה ׃ כי הקרה יי אלהיך לפני ׃ (ד״ה ב לב תלדות כז)
הקנני מנעורי ׃ כי המרו את־רוחו ׃ אשר (זכריה יג תלים קו)
הגלו אותו ׃ אשר הנחני ׃ והראני יי מלכי׳ ב ח (ירמיה כב חיי כד)
והראני אתו ואת־נוהו ׃ כה הראני עמוס ז (שמואל ב טו)
הראית עמך קשה ׃ והשקית את־העדה והדומים להם (תלים ס חקת כ)

או בסגול אשר הגלה נבוכד־נצר ׃ הן הראנו יי ׃ (אסתר ב ואתחנן ה)
הראך את־אשו הגדולה ׃ את־כל־דברי יי אשר הראני (ואתחנן ד יחזקאל יא)
׳ והמסורת עליו לית סגול וקמץ הראיתיך בעיניך ההא (הברכה לד)
בסגול והאלף בחירק ׃ ומה הלאתיך ההא בסגול והאלף (מיכה ו)
בצרי ׃ ובא בפתח והראתי גוים מערך שלא כמנהג ׃ (נחום ג)
ואם פא הפעל גרונית העלה ׃ העלה נרותיה ׃ העלית (בהעלתך ח)
העליתי ההא בסגול ופעמים בפתח בהתחבר עליהם
וו החבור ׃ והעלית את־נרותיה ׃ והעליתי עליכם בשר (פקודי מ יחזקאל לז)
׳ ובאה מלת אחת משונה מחברותיה פלה בחכה העלה (חבקוק א)
ההא נקודה בצרי והעין בשוא ופתח כמו שבא גם כן
למה העברת העביר כמו שכתבנו בשלמי׳ בבנין הפעיל (יהושע ז)

הבינונים מגלה בסגול ׃ ככל אשר אני מראה (תרומה כה)
אותך ׃ עמדו עמדו ואין מפנה ׃ ובסמוך (נחום ב)
בצרי עד כל־מרבה רגלים ׃ משקה מלך מצרים ׃ (תזריע יא וישב מ)
משקה רעהו חבקוק ב מלוה יי ׃ למרבה המשרה ׃ (משלי יט ישעיה ט)
ומזה מי הנדה חקת יט משה ידו ׃ מעלה מנחה ׃ (ראה טו ישעיה סו)
בצרי ׃ ויש לפרש למרבה המשרה שם סמוך בשקל
ומשקה צמא ׳ מכה ׳ חמשה מהם בסגול וסימן מכה (ישעיה לב שמות ב)
איש עברי ׃ ומכה נפש בהמה אמור כד
מכה עמים ישעי׳ יד כי אני יי מכה ׃ הנה אנכי מכה (יחזקאל ז וארא ז)
במטה והשאר בצרי ׳ מגלים ׳ מגלה ׳ מגלות ׃

הפעול מגלה מגלים מגלה מגלות בשורק או
בקמץ חטף אשר אתה מראה בהר ׃ אשר מפנה (תרומה כה יחזקאל ט)
צפונה ׃ ובא חלם תחת קמץ חטף הוי מראה ונגאלה ׃ (צפניה ג)

המקור מצאנוהו בשלשה משקלים הרבה ארבה ׃ (בראשית ג)
הרבות גבהותיכם ׃ מהרבת גאל הדם ׃ ובחירק ההא (עמוס ד שמו׳ ב יד)
אחרי הקצות את־הבית ׃ וכן הצווי בצרי כמו הזנה הזנה (מצורע יד הושע ד)
׃ זאת נעשה להם והחיה אותם ׃ והרבה המכשלים ׃ (יהושע ט יחזקאל כא)

העתידים הצווי הגלה בצרי ׳ הגלו ׳ הגלי ׳ הגלינה
איתן אגלה ׳ יגלה ׳ תגלה נגלה בסגול ׳ יגלו ׳
תגלו ׳ תגלה ׳ תגלי ׳ תגלינה ׳ ואם פא הפעל
גרונית ינקדו האותיות הנוספות בפתח גם כן אעלה (שמות ג)
אתכם ׳ יעלה ׳ תעלה ׳ נעלה ׳ ובאיתן אין הפרש בין
הקל ובין הכבד ׳ אבל באלף יש הפרש כי בקל הוא
בסגול אעלה ׳ אענה ׃ ובאו מן הקל בפתח אענה אף (איוב לב)
אני חלקי ׃ אעלה אכסה ארץ ׳ ולא שאף הם מהכבד (ירמיה מו)
אעפ שהם עומדים ובחסרון למד הפעל כלו בסגול
הגל ׃ הרף ממני ׃ הרב כבסני ׳ ואם פא הפעל גרונית (דברי׳ ט תלים כא)
כלו פתח והעל את־הצפרדעים ׃ והאיתן אגל ׳ (וארא ח)
יגל ׳ תגל ׳ נגל ׳ ושמו הסגול תחת אותיות הנוספות
תמורת הפתח אשר תחתיהן כאשר הם שלמים אגלה
׳ יגלה ׳ וזה ההפרש יש בין עתידי הקל החסרים
הבאים בזה המשקל ובין אלו העתידים מן הכבד ׳
כי עתידי הקל האותיות הנוספות בצרי כמו אל־תפן (קרח יז)
אל־מנחתם שמשפטו תפנה מן הקל ׃ ויפן זנב אל (שפטים טו)
זנב ׳ האות הנוספת בסגול משפטו יפנה ׳ ואם פא
הפעל גרונית האות הנוספת בפתח ׳ וכן הקל אין
הפרש ביניהם אלא לפי הענין ׃ ויעל משה מן הקל ׃ (ברכה לד)
ויעל עולות מן הכבד ׳ אבל עם החית יש הפרש כי (נח ח)
מן הקל הוא בחירק ויחר למשה ׃ ויחר עלי אפו (קרח יו איוב יט)

מן

מן הכבד בפתח · וכן מן ראה שניהם בפתח ׃ וירא אותה מן הקל ׃ ויראו אתם את בן המלך מן הכבד ׃ ואם עין הפעל גרונית פא הפעל בפתח כמו ויתע מנשה · וכמו שבאו עתידי הקל במשקל אחר שזכרנו וישב ׃ ויפת · כן באו עתידי זה הבנין בזה המשקל על גזרתם האות הנוספת בפתח ׃ וישק את צאן לבן ׃ יפת אלהים ליפת ׃ ומלכים ירד · משפטם ישקה · יפתה · ירדה ׃

(משלי לד · מלכים שני יא · דברי הימים ב לב · חזקאל כא · איוב לא · ויקרא כט · כח ט · ישעיה מא)

הפעל הגלה בקמץ חטף ׃ אשר הגלה מירושלים ׃ ובא הועלה על המזבח הבנוי בחולם מקום הקמץ להרחיב על העין ׃ וכן והועב גלתה העלתה ׃ כמו חלם אשר בזעמה ישראל ׃ שהוא מקום הקמץ חטף בזכרה לי אלהי לטובה · הגלית הגליתי ׃ ובא כי החליתי מוסב הקמץ חטף אל החית להקל מפני שהיא גרונית · וכן יאמר החלה החלית ׃ או כמו העלת על המזבח הבנוי · הגלו · הגליתם · הגלינו · הגלתה ׃ וכתיו תמורת הא הנקבה ונפלה למד הפעל הגלת יהודה כלה ׃ הגלת שלמים והם קמוצים · הגלית · הגליתן ׃

(אסתר ב · שפטים ו · נחום ב · כלק כב · עזרא ס · מלכים א · שפטים ו · ירמיה יג · ירמיה יב)

המקור הגלה בצרי כמו והפדה לא נפדתה ׃

(קדושים יט)

איתן אגלה · יגלה · תגלה · נגלה · יגלו · תגלו · תגלה · תגלי · תגלינה ׃

פיעל הדגוש גלה · גלית · גליתי ׃ אתה צויתה פקודיך ׃ וצויתי את ברכתי ׃ אם כסיתי כאדם פשעי ׃ אליך כסיתי ׃ וחכיתי ליי ׃ ולא כליתי את בני ישראל ׃ או בצרי אני צויתי למקדשי ׃ מדוע קויתי לעשות ענבים ׃ וקויתי לו ׃ גליתי את מסתריו ׃ האבלתי כסתי עליו את תהום ׃ וכסיתי בכבותך שמים ׃ ורויתי נפש הכהנים דשן ׃ כה כליתי שני הדרכים נבונים בהם · גלו · גליתם · גלינו · גלתה · גלית · גליתן ׃

(תהלים קיט · בהר כה · איוב לא · תהלים קמג · ישעיה ח · פנחס כה · ישעיה יג · ב ה · ישעיה ח · ירמיה מט · יחזקאל לא · ב · לב · ירמיה לא · ישעיה מט)

הבינוני מגלה בסגול ׃ ובא בצרי נגיד ומצוה לאמים ׃ וכן מזרה ישראל יקבצנו ׃ למחכה לו · מגלים · מגלה · מגלות ׃

(ישעיה כה · ירמיה לא · ישעיה סד)

הפעול מגלה בסגול · מגלים · מגלה · מגלות ׃

המקור גלה בצרי ׃ אם ענה תענה ׃ ונקה לא אנקך ׃ באפפק עד כלה ׃ ובחלם קוה קויתי יי · או גלות ׃ יום ענות אדם נפשו ׃ ביום צותו ׃ ואומר חלותי היא · ובא מלעיל מפני המלה זעירא אשר בצדו · ויתכן שהוא מפעלי הכפל בשקל חנות ׃ לכלא הפשע האלף תמורת הא ׃ וכחכי איש גדודים היוד תמורת הא ׃

(משפטים כב · ירמיה ל · מלכים שני יג · תהלים מ · ישעיה כח · כי ז · תהלים עז · תהלים עז · דניאל ט · הושע ו)

העתידים הצווי גלה בצרי ׃ ובא רבה צבאך וצאה בסגול ׃ גלו מלרע ׃ ובאו מלעיל ערו ערו עד היסוד בה ׃ לאמר הסו · ומשפטם מלרע כמו כלו מעשיכם אלא שבאו כן מפני ההעמדה וערו הראשון בא מלעיל מפני השני ׃ ובא שלם ביוד נראית דליו שוקים מפסח ולא נדגש הלמד וכבר כתבנו בשלמים רבים שנרפו להקל · גלי · גלינה ׃

(שפטים ט · תהלים קלז · נחמיה ח · שמות ה · משלי כו)

איתן אגלה האלף בשוא ופתח ׃ ובא האלף בשוא וסגול ואתכם אזרה בגוים ׃ וכל אגפיו אזרה לכל רוח · והשלישית לכל רוח אזרה · יגלה · תגלה · נגלה בסגול ׃ וכן לא תגלה שבא בהפסק הוא בצרי · יגלו · תגלו · תגלה · תגלי · תגלינה ׃ ובחסרון גל עיני ואביטה ׃ חל נא את פני יי אלהיך ׃ ויגל את מסך יהודה ׃ ויחל משה תשא לב וסוד אחר אל תגל ׃ ותכל להשקותו ׃ ותקש בלדתה ׃ יצו יי אתך ׃ ויקו למשפט כלם פתוחין כמשפט ׃ ובא ויתו על דלתות השער קמץ ׃ ובאה מלת אריוך דמעתי בהראות למד הפעל והא הוו שהיא תמורת ההא והיוד תמורת הה עין הפעל והוה ראוי על המנהג היוד בשוא לא שבא כן לפאר הקריאה והוא מלעיל בשני פשטין ׃

(בחקתי כו · יחזקאל יב · יחזקאל ה · אחרי מות יח · תהלים קיט · מלכים יג · ישעיה כב · משלי כה · חיי כד · ויחלח לה · תבא כח · ישעיה ה · שמות כא · ישעיה יו)

ושלא נזכר פעלו ממנו

גלה · גלית · גליתי · גלו · גליתם · גלינו · גלתה · גלית · גליתן ׃

והבינונים ממנו גלה בסגול כמו אשר זורה ברחת · כן תאמר גלה · גלים · גלה · גלות כמו שהוא בבנין נפעל ׃

(ישעיה ל)

העבר נגלה בקמץ והבינוני נגלה בסגול ׃

והמקור או שם הפעל ממנו גלות ׃ את כל עונותו ׃

(תהלים קל ב)

איתן אגלה · יגלה · תגלה נגלה · יגלו · תגלו · תגלה · תגלי · תגלינה ·

ומצאנו בנחי הלמד פועל אשר על דרך המרובע ועתידותיהם שוששתי · ותאמר ממנו כל הבנין שושה שוששת · שוששתי · שוששתם וכולי ׃

(ישעיה י)

הבינוני משושה · משוששים וכולי · והפועל והפעול שוים בו לבד היחיד שהפועל בצרי והפעול בקמץ והצווי שושה ׃

והאיתן אשושה · ישושה וכולי · וכתב אדוני אבי זל שלא נזכר פועלו ממנו כאשר הונה מן המסלה ועוד נכתבנו בשרש יגה ׃

(שמואל שני כ)

התפעל התגלה · התגלית · התגליתי · התגלו · התגליתם · התגלינו · התגליתה · התגלית · התגליתן ׃

הבינונים מתגלה בסגול ׃ ובא והאיש משתאה לה בצרי · מתגלים · מתגלה · מתגלות ׃

(חיי כה)

המקור התגלה בצרי או התגלות ׃ כי אם בהתגלות לבו ׃ וכהתפלל עזרא וכהתודותו ׃

(משלי יח · עזרא י)

העתידים הצווי התגלה בצרי · התגלו התגלי התגלינה ׃ או בחסרון התגל בפתח ׃

סמואל׳ שני יב — ובהפסק בקמץ שְׁכַב עַל מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל ׃

איתן אֶתְגַּלֶּה׳ יִתְגַּלֶּה׳ תִּתְגַּלֶּה׳ נִתְגַּלֶּה
יִתְגַּלּוּ׳ תִּתְגַּלּוּ׳ תִּתְגַּלֶּה׳ תִּתְגַּלִּי׳
תִּתְגַּלֶּינָה ׃ ובא וְנִשְׁתָּעָה וְנִרְאֶה בקמץ העין ומשפטו (ישעיה מא)
בסגול ׃ וכן בא וְאֶשְׁתָּעָה בְחֻקֶּיךָ כמו וְאֶשְׁתָּעֶה ׃ וְאֵשֶׁת (תלים קיט)
מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה מורכב מן נפעל והתפעל והוא פעל (משלי כז)
עבר לזכר והוא על דלף טורד שזכר אומר כי דלף
טורד ואשת מדינים נשתוה או יהיה בינוני לנקבה
אף על פי שהוא מלעיל אומר כי אשת מדינים נשתוה
עם דלף טורד ׃ ונקדמה השין פא
הפועל לתיו התפעל כמשפט אותיות זס שץ כמו
שכתבנו והוו היתה ראויה להדגש והוקלה כמו
שהוקלו אחרים מזה הבנין כמו שכתבנו בשלמים ׃
ובחסרון אֶתְגַּל יִתְגַּל תִּתְגַּל נִתְגַּל פא הפעל
בפתח ׃ ואם בהפסק בקמץ וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן וַיִּתְחָל ׃ (סמואל׳ שני יג)
ובכר באו מהם בקמץ זולתי הפסק וְיִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ ׃ (תלים מה)
אַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו ׃ וְאַל תִּתְגָּר בָּם ׃ (משלי כג, דברים ב)
וְהִתְגָּר בּוֹ ׃ אַל תִּשְׁתָּע ׃ והטעם כי באו אַל תִּתְאָו (דברי׳ ב, ישעי׳ מא)
וְיִתְאָו קמוצים בעבור שיצאו על משקל יָדָיו ׃ רַגְלָיו
׃ שֹׁמְרָיו ׃ זֹכְרָיו ׃ ובן בל יוד הרבים עם וו הנסתר
שהם קמוצים בעבור הנח השוכן בהם וכן וַיִּתְאָו
תִּתְאָו שבאו על משקלם נקמצו ׃ וטעם וְאַל תִּתְגָּר
׃ וְהִתְגָּר בעבור שהיו כמו בן בהיותם שלמים קמוצים
לתשלום הדגש בהם תִּתְגָּרֶה הִתְגָּרֶה באו גם כן
בהיותם חסרים קמוצים ׃ וכן אַל תִּשְׁתָּע שהיה
ראוי תִּשְׁתָּעֶה ׃ אבל אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים שהוא פתח (תלים לז)
איננו התפעל אך הוא בשקל תְּבַחֵר תְּשַׁמַּע ויהיה
שרשו תחר והוא שלישי ׃ ובפָּעֵל הכבד יבא רביעי
׃ כִּי אַתָּה מְתַחֲרֶה בָאָרֶז ׃ וְאֵיךְ תְּתַחֲרֶה אֶת הַסּוּסִים (ירמיה כב, ב יב)
יאמר העבר תִּחֲרָה או יהיה תִּתְחַר גב רביעי מן הקל ׃
ואם היה שלם היה תְּתַחֲרֶה החית בשוא ופתח ׃ ונפלה
האות הרביעית כמנהגה כי היא מהנחות ונפתח תְּתַחַר
לפי שהוא בשקל תְּבַחֵר ׃

וזה מחברתם עם הכנויים

גלה גָּלֵהוּ ׃ וְהוּא עָשָׂהוּ ׃ לַאֲשֶׁר קָנָהוּ ׃ (תל׳ בה, בחקתי כז)
ולא נאמר גָּלוֹ להפריש בינו ובין נחי
העין ואף על פי שנאמר גם כן בנחי העין עם הא
או עם וו אחר שלא מצאנו בנחי הלמד בלא הא כמה
שנוכל להפריש נפריש ׃ גָּלְךָ הוּא עָשְׂךָ ׃ וְנָחֲךָ יְיָ (האזינו לב, ישעי׳ נח)
תָּמִיד ׃ ובהפסק אָבִיךָ קָנֶךָ ׃ גָּלָנִי גָּלָם ׃ פֶּן תֹּאמַר (האזינו לב)
עָצְבִּי עָשָׂם ׃ גָּלְכֶם גָּלֵנוּ ׃ הוּא עָשָׂנוּ ׃ גָּלָהּ ׃ (ישעיה מח, תל׳ ק)
גָּלָךְ גָּלָן גָּלְכֶן ׃

גלית גְּלִיתוֹ או גְּלִיתָהוּ גְּלִיתָנִי ׃ כִּי בְדִיתָנִי (סמואל׳ שני יב)
גְּלִיתָם גְּלִיתָנוּ גְּלִיתָהּ גְּלִיתָן ׃

גליתי גְּלִיתִיו או גְּלִיתִיהוּ גְּלִיתִיךָ ׃ ואם
הוא הפועל והפועל גְּלִיתָנוּ גְּלִיתָנִי
גְּלִיתִים גְּלִיתִיכֶם גְּלִיתִיהָ גְּלִיתִיךְ ׃ גְּלִיתִין ׃ גְּלִיתִיכֶן ׃

גלו גָּלוּהוּ ׃ אֶת אֲשֶׁר כְּבָר עָשׂוּהוּ ׃ (קהלת ב)
גָּלוּךָ גָּלוּנִי גָּלוּם גָּלוּכֶם גָּלוּנוּ
גָּלוּהָ גָּלוּךְ גָּלוּן גָּלוּכֶן ׃

גליתם גְּלִיתוּהוּ גְּלִיתוּךָ גְּלִיתוּנִי גְּלִיתוּם גְּלִיתוּנוּ
גְּלִיתוּהָ גְּלִיתוּן ׃

גלינו גְּלִינוּהוּ גְּלִינוּךָ גְּלִינוּם גְּלִינוּכֶם ׃
גְּלִינוּהָ גְּלִינוּךְ גְּלִינוּן גְּלִינוּכֶן ׃

גלתה גָּלַתְהוּ או גָּלָתוּ ׃ כמו וְכִלַּתּוּ וְאֶת (זכריה ה)
עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו ׃ גָּלַתְךָ גָּלַתְנִי ׃
גָּלָתַם גְּלָתְכֶם גָּלַתְנוּ גָּלָתָה גָּלָתֶךְ גָּלָתַן
גָּלַתְכֶן ׃

גלית בחבור גָּלִיתִי ׃

גליתן בחבור גְּלִיתֶם ׃

הבינונים גּוֹלֶה גּוֹלוֹ ׃ הָעֹשׂוֹ יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ ׃ או (איוב מ)
גּוֹלֵהוּ ׃ וַיִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶת עֹשָׂיו ׃ (הושע ח)
וּנְלוֹז דְּרָכָיו בּוֹזֵהוּ גּוֹלְךָ ׃ וְהַפּוֹדְךָ ׃ ובהפסק יְיָ (משלי יד, דברי׳ יב)
עֹשֶׂךָ ישעיה כח גּוֹלִי ׃ אַחֲרֵי רֹאִי ׃ יְיָ רֹעִי ׃ (לך לך יו, תלים כג)
או גּוֹלֵנִי ׃ הֲלֹא בַבֶּטֶן עֹשֵׂנִי ׃ ובא פתח גדול תחת (איוב לא)
קמץ קטן במלת אָמַרְתְּ אֵין רֹאָנִי ׃ כמו לְהוֹצִיאֵנוּ (ישעי׳ מז, במדב׳ יד)
מִמִּצְרָיִם שהראוי לְהוֹצִיאֵנוּ ואלף רֹאָנִי פתח כמו
כל אָנִי בָּנִי גָּנִי בנוי היחיד כמו שכתבנו בכנויי
השלמים ואלף לְהוֹצִיאָנוּ קמוץ כמו כל אָנוּ בָּנוּ
גָּנוּ כנוי המדברים כמו שכתבנו ׃ וכתב רבי יונה כי
רֹאָנִי קמץ ובאתנח ואני מצאתיו פתח ובזקף בספרים
מדוייקים ׃ אבל מה שכתב הוא באתנח אומר אני כי
היא שגגת הסופר כי במקום אחר בזכרו שני התנועות
כתב ומבנו עוד אין ראני אלא שהוא קמץ בעבור
הזקף ׃ אך בשני המקומות כתב שהוא קמץ וכן
נמצא במקצת ספרים מדוייקים ׃

גולם ובא קמץ קטן תחת קמץ גדול במלת
שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם ומשפטו (תלים סח)
רוֹדָם בקמץ ׃ כמו וְכִי יַעֲלוּ עוֹלָה וּמִנְחָה אֵינֶנִּי
רֹצָם ׃ וכן בשלמים זֹכְרִים שֹׁמְרָם בקמץ ׃ וכן (ירמיה יד)
הַמַּעֲלֵם מַיִם בצירי משפטו מַעֲלָם בקמץ ׃ גּוֹלְכֶם (ישעיה סג)
גּוֹלֵנוּ גּוֹלָהּ ׃ כֹּה אָמַר יְיָ עֹשָׂהּ או גּוֹלָהּ בלא יוד ׃ (ירמיה לג)
ובא אחר מן הדגוש כתוב ביוד מקום למד הפעל הִנֵּה
אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ ׃ גּוֹלֵךְ גּוֹלָן גּוֹלְכֶן ׃ (הושע ב)

גולים גּוֹלָיו גּוֹלֶיךָ גּוֹלַי גּוֹלֵיהֶם ׃ בּוֹרֵא
הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם והוא לשון רבים (ישעיה מב)
ליחיד בלשון הפארת ׃ גּוֹלֵיכֶם גּוֹלֵינוּ גּוֹלֶיהָ ׃
גּוֹלַיִךְ גּוֹלֵיהֶן גּוֹלֵיכֶן ׃

גולה גּוֹלָתוֹ גּוֹלָתְךָ גּוֹלָתִי גּוֹלָתָם ׃
הֹבִישָׁה הוֹרָתָם גּוֹלַתְכֶם גּוֹלָתֵנוּ ׃ (הושע ב)
גּוֹלָתָהּ גּוֹלָתֵךְ גּוֹלָתָן גּוֹלַתְכֶן ׃

גולות גּוֹלוֹתָיו גּוֹלוֹתֶיךָ גּוֹלוֹתַי ׃
גּוֹלוֹתֵיהֶם גּוֹלוֹתֵיכֶם גּוֹלוֹתֵינוּ ׃
גּוֹלוֹתֶיהָ גּוֹלוֹתַיִךְ גּוֹלוֹתֵיהֶן גּוֹלוֹתֵיכֶן ׃

גלוי גְּלוּיוֹ גְּלוּיְךָ גְּלוּיִי גְּלוּיָם גְּלוּיֵנוּ
גְּלוּיְכֶם גְּלוּיָהּ גְּלוּיֵךְ גְּלוּיָן
גְּלוּיְכֶן ׃

גלויים גְּלוּיָיו גְּלוּיֶיךָ גְּלוּיַי גְּלוּיֵיהֶם ׃
גְּלוּיֵיכֶם גְּלוּיֵינוּ גְּלוּיֶיהָ גְּלוּיַיִךְ ׃
גלוייהן

גלויהן · גלויכן ׃

גלויה גלויתו · גלויתך · גלויתי ·
גלוייתם · גלויתכם · גלויתנו ·
גלויתה · גלויתך · גלויתן · גלויתכן

גלויות גלויותיו · גלויותיך · גלויותי ·
גלויותיהם · גלויותיכם גלויותינו ·
גלויותיה · גלויותיך · גלויותיהן · גלויותיכן ׃

המקור גלות · גלותו · ובא מבלי תיו עם
(יתרו יח) הא ווו הבנוי לא תוכל עשוהו · גלותך
· גלותי או גלותני ׃ ובא בבנין הדגוש בפתח מקום
(דברי הימים יב) הצרי ואם לרמותני לצרי · גלותם · גלותכם ·
גלותינו · גלותה · גלותך · גלותן · גלותכן ׃

העתידים הצווי גלה · גלהו · גלני ׃ ובא מן
הכבד כתוב ביוד מקום למד הפעל
(מלכים כ) בדבר יי הכיני נא · גלם · גלינו · גלה גלן ׃

גלו גלוהו · גלוני · גלום · גלונו ·
גלוה · גלון · וכן גלי · גליהו וכולי ׃

גליבה כחבור גלו ׃

איתן אגלה · אגלהו או אגלנו · אגלך ·
(שמואל לב) אגלם או בהא ומם כמו אפאהם מן
הכבד · אגלכם · אגלה · אגלך · אגלן · אגלכן ׃

יגלה יגלהו או יגלנו · יגלך · יגלני ׃ ובא
(תהלים לב) פתח תחת צרי במלת כי לא יראני
(איוב ב) האדם וחי ׃ ובא שלם כי פחד פחדתי ויאתיני · יגלם
יגלכם וכולי · וכן וגלה · נגלה · וכלם על זה הדרך ׃

ואלה ראשי הפעלים אשר אתה צריך להורותך עליהם

(ברכה לג ישעיה כא) **אתה** ואתה מרבבות קדש ׃ אתה בקר ׃
(ירמיה ג) ובא הננו אתנו לך נקרא בקמץ
כבעלי האלף · ובאו העתידים מזה השרש בהראות
(ישעיה כג כ כי) למד הפעל אתיו אקחה יין ׃ אתיו לאכל ׃
(תהלים סח איוב ל) יאתיו חשמנים ׃ כפרץ רחב יאתיו ׃ כי שנות
(איוב יו ישעיה מא) מספר יאתיו ׃ קרבו ויאתיון · והוטרה האלף בהא
(ישעיה כא ירמיה יב) התיו מים ׃ התיו לאכלה · ונקדו אלף אתיו והא
(ישעיה כא) התיו בצרי והיה משפטם בשוא כמו בעיו מפני שהן
אותיות הגרון ׃

והעתידים בחסרון בנוח פא הפעל אאת · יאת ·
(ישעיה מא) תאת · נאת ׃ העירותי מצפון ויאת ׃
כי כבד על הלשון להגיע האלף בפלס יפן · יקן ׃

דוה אחרי שמצאנו שם הפעל ממנו כימי
(ויקרא יב) נדת דותה ׃ ומשקל אחר על ערש
(תהלים מא איכה ה) דוי ׃ והתאר על זה היה דוה לבנו ׃ ומשקל אחר
(ירמיה ח) עלי לבי דוי נאמר ממנו פעל הקל דוה · דוית ·
(איוב ו) דויתי וכולי · אדוה · ידוה וכולי ׃ המה כדוי לחמי ·
שם לרבים מן דוי יאמר לרבים דויים ובסמוך דויי
הפא בחירק ובנפול למד הפעל שב הפא לשוא ׃

היה לפי שפא הפעל ועין הפעל ממנו גם
כן מאותיות אהוי נשתנו מנהגו
בחסרון מחבריו ואמרו בהפסק אהי · יהי בהסתר היוד

כמנהגה ומשפטם אהיה יהיה על משקל אפן יפן ·
ובתשלומם אהיה יהיה והקלו המלה עוד ואמרו ברוב
אהי יהי הנה נתחלפה תנועת היוד הנוספת בהא
ותנועת ההא ביוד · ונשתמשו עוד בפעל הזה בחלוף
(כתובים ו יחזקאל ז) היוד בוו ואתה הוה להם למלך ׃ הוה על הוה ׃
(תלדות כז איוב לז) הוה גביר לאחיך ׃ הוא ארץ בחלוף הא באלף ·
(ישעיה יו) ולנקבה הוי סתר למו מפני שודד · ויש בפעל
(קהלת יא) הזה מלה יוצאה מן הכלל מקום שיפול העץ שם יהוא
כי משפטו יהיו · ונפלה עין הפעל ממנו כמו שנפלה
(כתוב ג) במלת גם את תשכרי תהי נעלמה שמשפטה תהיי ·
(ישעיה כח) והאלף הכתובה כאלף ולא אבוא שמוע · ורבי יהודה
כתב כי יהוא לשון יחיד וכמו שאמרו מן היה בחסרון
יהי כן תאמר מן הוה יהוא שמשפטה יהוה ׃

זכה (ישעיה א) רחצו הזכו כבר הזכרנו דקדוקו בשלמים
בבנין התפעל ׃

חיה (שלח יד לך לך יב) חיו מן האנשים ׃ וחיתה נפשי ׃
(נצבים ל) וחית ורבית · וכתב רבי יהודה כי מרוב
השתמשם בשרש הזה הפילו ההא ברוב ואמרו כל
(בראשית אחרי יח) ימי אדם אשר חי ׃ וחי בהם משפטם חיה · וכן
(שמות א) הפילו ההא בנקבה ואמרו ואם בת היא וחיה שמשפטה
(מקץ מב שמואל ב) וחיתה ׃ והתאר העודנו חי ׃ אם עודני חי ׃ אם
(בראשית ב) כל-חי והיה משפטו חיה כפלס כלה ׃
(איכה ה יונה ט) דוה · וכן יש לומר לרבים חיים ברפיון כמו בלים
(שמות א) דוים במו שנאמר לנקבות כי חיות הנה · אבל מה
(ואתחנן ד) שנדגש חיים בלבם היום וזולתו לחסרון יוד אחרת
(בראשית א תלים קד) במקום הא למד הפעל כמו שנדגש גם כן חיה חיות
(בראשית מקץ מב) · ויש לומר כי חי העבר · וכן התאר חי ׃
(ואתחנן ד) וחיים שרשם חיי מפעלי הכפל ונפל הכפל כמשפט ·
(שמות א שמות א) ומלת וחיה נרפית שהיתה ראויה להדגש ׃ וכן כי חיות
הנה נרפה שלא להתערב עם חיות השדה ׃ ונרפו
(משלי ז) אלה כמו שנרפו בכפלים זין העזה פניה וזולתו מן
(משלי יח) הכפולים ׃ והשם מות וחיים והוא בלשון רבים
(מקץ מב) לעולם ולא יתפרד · ורבי יהודה כתב כי חי פרעה הוא
יחיד מן מות וחיים והנכון שהוא לשון רבים בסמוך
והיוד יוד הרבים ויוד השרש נעלמת והראוי חיי ׃
(בהר מה) וחי אחיך עמך הוא לגזרת פעל או נח הלמד
ומשפטו חיה או חסר הכפל ומשטו חיי · ועתידי
השרש הזה כעתידי היה שכתבנו ׃

חפה בא ממנו בפעל הכבד כבעלי האלף
(מלכים שני יז) ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן
על יי אלדיהם ׃

כלה (מלכים יז) כד הקמח לא תכלה והיה ראוי תכלה
בסגול ובא הקמץ תמורתו כמו שבא
(תלים קיט תהלים לב) גם כן ואשעה בחקיך שהוא כמו ואשעה ׃ פן אכלך
בדרך · בא בפתח קטן תחת פתח גדול ומשפטו
(איוב טו) אכלך והוקל כמו אחוך שמע לי ׃

כפה (מיכה ו) כתב רבי יהודה בזה השרש אכף לאלדי
מרום ואולי מצאו בספרו קמוץ · ורבי
יונה אמר שהוא מפעלי הכפל כי מצאו פתוח וכן
מצאנוהו אנחנו פתוח ׃

כרה (הושע ג, בשלח טו) ואכרה לי דגש הכף לתפארת כדגש קוף מקדש יי׳ ׃

מחה (ירמיה יח) וחטאתם מלפניך אל תמחי ההא למד הפעל הומרה ביוד ומשפטו תמחה׳ וכתב רבי יהודה ורוב שאר המדקדקים שהוא מן הקל אף על פי שהתיו בסגול הסגול מקום צרי וכן אמרו (נחמיה יג) באל תמח חסדי שהוא בסגול׳ והנכון היותם מן הפעל הנוסף על המנהג לבא סגול באותיות א״יתן וכן כתב רבי יעקב בן אלעזר ׃ וכן (ירמיה ג) ותזני שם כמו ותזנה ההא למד הפעל מומרת ביוד או הוא מדבר לנוכח הנקבה ואף על פי שתחלת הפסוק שלא לנוכח שאמר הלכה היא הרבה ימצא כזה בכתוב שידבר בפסוק אחד לנוכח ושלא לנוכח כמו (ישעיה מב) ראות רבות ולא תשמר פקח אזנים ולא ישמע ׃ (רות ד) ואם לא יגאל הגידה לי ׃ (מלאכי ב) ובאשת נעוריך אל יבגוד ׃ (ישעיה א) כי יבושו מאלים אשר חמדתם ׃ (צפניה ב) גם אתם כושים חללי חרבי המה ׃ (איוב יז) ואלם כלם תשבו ובאו נא ׃ (מלכים כב) שמעו עמים כלם ׃ (שמוא׳ ו) לכלם ולסרניכם ׃ (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ׃ (ישעיה לג) היה זרועם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה ׃ (מיכה ז) יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם ורבים כמוהם ׃

מסה (יהושע יד) ואחי אשר עלו עמי המסיו את לב העם ׃ כתב רבי יהודה כי המסיו בא על דרך לשון ארמי (דניא׳ ג) אשתיו חמרא ׃ ורמיו לגו אתון נורא ׃ (דניא׳ ה) היתיו מאני דהבא׳ וכן עשו בכל תרגומיהון (תלים קיו) עלי שנהגו בו על דרך ידוהי ׃ ורגלוהי׳ ורבי אחי רבי משה ז״ל כתב כי המסיו לשון יחיד והוא על משקל הפקיד השמיד והוו תמורת ההא למד הפעל והיוד למשך ׃

נהה (יחזקאל ז) מזה השרש לפי דעתי ולא נה בהם׳ (משלי כא) והוא בפלס שד מן שדד כי זה השרש אף על פי שהוא מנחי הלמד הנה הוא כפול העין או הלמד כשאר הכפלים׳ ונהגו בשם מנהג שלמדיהם הא נראית (משלי יד, איוב כב) נהה בפלס נגה ׃ גבה׳ ומפני שזה כפול הפילו אחת מהן להקל כמנהג הכפולים ואמרו נה׳ ואמרו במשקל אחר מזה השרש בחסרון למד הפעל ותמורת עין הפעל ביוד (יחזקאל כז) ונשאו אליך בניהם קינה ׃ הנפרד ני בפלס (איוב לז) אף ברי יטריח עב ׃ (ישעיה לג) צי אדיר ׃ (ישעיה כג) יושבי אי ׃ וכן (ג) כי תחת יופי משרש כוה לדעת קצת המפרשים והא מם בניהם והם לכנוי כהא מם פריהם כי הנה מצאנו (עמוס ט) ואכלו את פריהם ׃ וכן (תלים מט) בפיהם ירצו סלה בשקל בניהם׳ ואלו היה שרש בניהם ניה והוה השם ניה בפלס שיר ׃ (שפטי׳ ה, ויקרא א) קיר היה בניהם ההא בקמץ׳ ניהם בפלס שירם ׃

כלה יצא מעיקר זה מקור בבנין הפעיל ׃ (ישעיה לג) כנלתך לבגוד משפטו כהנלותך בפלס בהגלותך ובהעדר ההא חוטלה תנועתה על כף השמוש ונדגש הנון לחסרונה ׃

קרה (שמואל כח) אם יקרך עון׳ דגש הקוף לתפארת כדגש (הושע ג) ואכרה לי׳ ויש אומרים כי הוא מבנין נפעל והיתה הקוף ראויה להקמץ תפל כמו שנפל במלת (ברכה לד) ויתמו שהיה ראוי ויתמו ׃

ראה העתידים בחסרון ארא ירא תרא נרא מלעיל והאות הנוספת בצרי והריש בסגול ׃ (מקץ מא) וארא בחלומי ׃ (שמות ה) ירא יי עליכם ׃ (דה יב) ירא אלהי אבותינו ויוכח ׃ (דה ב כד) ירא יי וידרש ׃ (איוב כ) אל ירא בפלגות ׃ ובאו מהם מלרע שלא במשפט (מקץ מא) ועתה ירא פרעה ׃ (מיכה ז) ותרא איבתי ׃ (זכריה ט) תרא אשקלון ותירא׳ ולפי שנשתמשו ביוד הא״יתן יותר מן השאר שנו תנועתו להקל בהתחבר עמו ה החבור ואמרו (וישלח לד) וירא אותה ׃ (בראשי׳ ג) וירא יי׳ וכתב רבי יהודה כי בא במשקל (כח ט) וישת ׃ (איוב לא) ויפת ׃ וישב ולא אמרו וירא בחירק שלא יתחלף בקריאה (ירמיה מא) עם ויר מן ירה׳ ואמרו קצת המדקדקים כי לא (בשלח טו) נאמר וארא ותרא ונרא כי אם הנמצא וירא׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי כן נאמר כל הא״יתן׳ וכן כתב במלת עמדי בכנויים אף על פי שלא נמצא כי אם עם יוד המדבר כי כן נאמר כל הכנויים ׃

שאה באה מלה אחת בזה השרש משונה (מלכי׳ י) להשות גלים נצים הכתוב במלכים הלמד פתוחה וההא בשוא והיה משפטו עם האלף להשאות כמו שכתוב בישעיה וכשחסרו האלף היה צריך להחליף התנועות כי חלם האלף נשאר בשין ואחר זה לא תוכל להפתח ההא אם לא תדגש השין או שתהיה קמוצה ונקל בעיניהם להחליף התנועות מלקרוא ההא בקמץ׳ וכן נשתנו התנועות במלת (בחקותי כו) להפרכם את בריתי בשוא הלמד ופתח ההא והיה משפטו בהפך בפתח הלמד ושוא ההא כמו שכתבנו בשמוש האותיות ובנחי העין ׃

שחה הפעל הקל שחי ונעבורה בפלס עשי (ישעיה נא) קני בני׳ ורא״א ז״ל כתב מזה כי שחה (משלי ב) אל מות ביתה בשקל בנה קנה ואף על פי שהוא מלעיל ׃ וההפעיל ממנו (משלי יב) דאגה בלב איש ישחנה בפלס יגלנה ׃ וכן (מיכה ו) וישחך בקרבך׳ ובא פתח קטן תחת פתח גדול ומשפטו וישחך וההתפעל ממנו אמרו אותו בהכפל למד הפעל הראשונה נראית והשנית נחה׳ השתחוה׳ השתחוית׳ השתחויתי׳ השתחוו׳ השתחויתם׳ השתחוינו׳ השתחויתה או השתחויה מלעיל כי מלרע הוא שם (מלכים שני ה) בהשתחויתי בית רמון׳ השתחויה׳ השתחוות׳ וכן אמרו במשנה ושלש עשרה השתחוות היו במקדש׳ השתחוית׳ השתחויתן ׃

הבינונים משתחוה׳ משתחוים׳ משתחוה׳ משתחוות ׃

העתידים הצווי השתחוה׳ השתחוו׳ השתחוי השתחוינה ׃

איתן אשתחוה׳ ישתחוה׳ תשתחוה׳ נשתחוה׳ ישתחוו׳ תשתחוו׳ תשתחוה׳ תשתחוי׳ תשתחוינה׳ ובנפול אות הכפל נשארה הוו נחה שהיא למד הפעל (חיי כד) וישתחו ארצה

אַרְצָה ׃ וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ ׳ ולא נמצא אלא עם יוד ועם תיו איתן אולי נאמר כן בכל האיתן ׃ ומלת וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם הורכבה ממשתחוים והשתחויתם ׳ וטעם ההרכבה אמר הנביא כי מצא אותם האנשים משתחוים קדמה לַשָּׁמֶשׁ ואמר לנכנסים דרך שאלה השתחויתם והורכבה המלה משתי מלות לקצר הענין וא״א ז״ל כתב בספר חבור הלקט כי התיו ר״ל הוא הנוספת בהשתחוה ׳ משתחוה ׳ ובא הא הנוספת נראית במשתחויתם בהא צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם ׃ בְּצֹנַאֲכֶם ׳ ונקדמה פא הפעל לתיו התפעל בבנין הזה כמשפט אותיות זס ש״ץ כמו שכתבנו ׃

תאה נאמר כי מעקר זה תְּתָאוּ בפלס תְּגַלּוּ או יהיה שרשו תָּוָה מן וְהִתְוִיתָ תָּיו ובאה האלף תמורת הוו ׃

ואשר פאיהם חסר ולמדיהם הא נחה אלה הם

נזה אמרו בפעל הקל ממנו וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ ׳ וכשנפלה ההא למד הפעל כמנהג נחי הלמד נפל גם הדגש כי לא ירתכן דגש חזק באות שתהיה בסוף המלה ולא תהיה מונעת באחד המלכים ׃ ואמרו וַיִּז מִדָּמָהּ אֶל־הַקִּיר בחירק ׃ ובצרי וְיֵז נִצְחָם עַל בְּגָדַי ׃

והכבד ממנו הִזָּה ׳ הִזֵּיתָ ׳ הִזֵּיתֶם ׃

הבינוני מַזֶּה ׳ מַזִּים וכולי ׃

המקור הַזֵּה או הַזּוֹת ׃

הצווי הַזֵּה ׳ הַזּוּ וכולי ׃

איתן אַזֶּה ׳ יַזֶּה וכולי ׳ ובחסרון אַז ׳ יַז ׃ וַיַּז מִמֶּנּוּ וכולי ׃

נטה העתידים בחסרון אֵט ׳ יֵט בצרי ׃ ומהכבד אַט ׳ יַט פתחין ׳ ואף באתנח וסוף פסוק משפטם להיות פתחין לפי שעקרם להיות הטית דגושה אַטֶּה ׳ יַטֶּה ׃ ובא דַּרְכּוֹ שָׁמַרְתִּי וְלֹא אָט קמץ בסוף פסוק שלא כמשפט ׳ ובא כן כדי שלא יתחלף עם וַיְהַלֵּךְ אַט שהוא ענין אחר ׃

והנפעל נִטָּה ׳ נִטֵּיתָ וכולי ׃ ובא שלם בלמד הפעל כִּנְחָלִים נִטָּיוּ ׃

העתידים הצווי הִנָּטֵה ׳ ובחסרון הִנָּט ׃

איתן אֶנָּטֶה ׳ יִנָּטֶה ׳ ובחסרון אֶנָּט ׳ יִנָּט ׃

נכה הכבד ממנו הִכָּה ׳ הִכֵּיתָ ׳ הִכֵּיתִי ׃

העתידים בחסרון אַךְ ׳ יַךְ ׳ תַּךְ ׳ נַךְ פתחין ׳ וכן באתנח כִּי לֹא פָתַח וַיַּךְ ׳ ושלא נזכר פועלו הֻכָּה ׳ הֻכֵּיתָ וכולי ׃ ונכתב בוו עם הדגש הוּכָּה כָעֵשֶׂב ׃

נצה בא בבנין הקל ממנו כִּי נָצֹא תֵּצֵא ׃ האלף במקום הא ׳ ותֵצֵא היה ראוי תִּצֶּה בדגש בשקל תִּטֶּה ובא הנח תמורתו כמו שכתבנו במלת וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד ׃ וענין אחר אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן ׳ אף על פי שלא מצאנו העתידים ממנו חסרים נאמר אותם כחבריהם הַץ ׃ הַצּוּ וכולי ׃

אַץ ׳ יַץ ׳ תַּץ ׳ נַץ ׃

נשה נָשִׁיתִי טוֹבָה ׃ ונכתב באלף וְנֹשֶׁא בוֹ אָלָה ׃ כַּאֲשֶׁר נֹשֵׁא בוֹ ׃ וכן אֲשֶׁר לוֹ נֹשֶׁא והוא בסגול ׃

העתידים אֶשֶּׁה ׳ יִשֶּׁה ׳ ובחסרון אֵשׁ ׳ יֵשׁ ׳ תֵּשׁ ׳ נֵשׁ ׃ ובא יוד תמורת ההא למד הפעל צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי ׳ והתיו בסגול כי משפטו בתשלום פא הפעל תֶּנְשִׁי בפלס תֶּמְחִי ׳ ולדעת רוב המדקדקים הוא מן הקל והסגול מקום צרי כמו תֶּמְחִי ׳ ונכון הוא לפי שאינו פעל יוצא לשלישי כמו כִּי הִשָּׁה אֱלוֹהַּ חָכְמָה ׳ ויש לומר כי מעיקר זה מהדגוש כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹהִים ׳ ומשפטו נִשַּׁנִי בחירק ובא הפתח תמורתו ׳ ועוד יש לומר ששרשו נָשַׁשׁ והוא בפלס חַנֵּנִי אֱלֹהִים ׳ ומן נָשָׁא באלף בנין הפעיל הִשִּׁיא ׃ הַשֵּׁא הִשֵּׁאתָ לָעָם הַזֶּה ׳ והעתיד ממנו בא בחסרון אלף יַשִּׁי מָוֶת עָלֵימוֹ ׃

ואלה הם נחי הקצוות שפאיהם יוד ולמדיהם הא

יגה נאמר מעיקר זה הפעל הכבד אֲשֶׁר הוֹגָה יְיָ ׳ הוֹגֵיתָ ׳ הוֹגֵיתִי וכולי ׃ כִּי יְיָ הוֹגָהּ במפיק הוא לנקבה ׳ ומשפט הוֹגָה בתשלום הֵיגָה בפלס הֶגְלָה ׃

הבינונים מוֹגֶה ׳ מוֹגִים וכולי ׃

המקור הוֹגוֹת או הוֹגֵד בפלס הוֹרֵד וְהוֹגוּ לדעת אדוני אבי ז״ל שפירש הוֹרֵד משרש יָרָה מענין וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׳ אבל והוגו שרשו הָגָה ׃

העתידים הוֹגֶה ׳ הוֹגוּ ׳ הוֹגִי ׳ הוֹגֶינָה ׳ אוֹגֶה ׳ יוֹגֶה וכולי ׳ ובחסרון אוֹג ׳ יוֹג וכולי ׃ ובא שלם עַד אָנָה תּוֹגְיוּן נַפְשִׁי ומשפטם בתשלומם אֵיגֶה ׳ תֵּיגֶה ׳ בפלס אַגְלֶה ׳ תַּגְלֶה ׃

הנפעל נוֹגָה ׳ נוֹגֵיתָ ׳ נוֹגֵיתִי וכולי ׃

הבינונים נוֹגֶה ׳ נוֹגִים ׳ נוּגָה ׳ נוּגוֹת כלם בשורק או בחולם ׳ אבל מה שמצאנו מהם מצאנום בשורק ׳ בְּתוּלֹתֶיהָ נוּגוֹת ׃ נוּגֵי מִמּוֹעֵד מפני הסמיכות נפל המם במשפט כי מבלי הסמיכות נוּגִים ׳ ומשפטם בתשלומם נִיגֶה ׳ נִיגִים ׃

העתידים הִוָּגֶה ׳ הִוָּגוּ ׳ אֶוָּגֶה ׳ יִוָּגֶה וכולי ׳ ובחסרון הִוָּג ׳ אִוָּג ׳ יִוָּג וכולי ׳ וכתב אדוני אבי ז״ל כי אז יָרֹה יִיָּרֶה אינו מבנין נפעל כי היה לו לומר יִוָּרֶה כי כל נפעל מנחי הפא יהיה וו פא הפעל ׳ אבל הוא מבנין התפעל ומשפטו יִתְיָרֶה ׳ ועתיד מבנין פִּעֵל הדגוש מזה וַיַּגֶּה בְּנֵי־אִישׁ נפלה יוד השרש והוטלה תנועתה על היוד הנוספת ומשפטו וַיְיַגֶּה ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב כי הוא מבנין הפעיל משפטו וַיֵּיגֶה ׳ ונמצא גם כן מזה השרש ענין אחר שלא נזכר פועלו מן ההפעיל כַּאֲשֶׁר הוֹגָה מִן הַמְסִלָּה משפטו הֻיְגָה בפלס הָגְלָה ׃

ירה נאמר הקל מזה יָרוּ אֵלֶיהָ ׳ ותאמר

העתידים

ותאמר העתידים ממנו אידה ׳ יידה וכולי ׳ ובחסרון
איד ׳ ייד ׳ תיד ׳ ניד ׃ ונאמר מן הרגוש לידות — זכריה ב
את־קרנות הגוים ׃ וממנו ידו גורל משפטו יידו — עובדיה א
כמו שכתבנו בויגה בני־איש ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב — איכה ג
כי הוא מבנין הפעיל ומשפטו ויידו ׃ וכן ויידו אבן בי ׃ — איכה ג
והפעל הכבד ממנו בענין אחר הודה ׳ הודית וכולי ׃

המקור הדות ׳ ובא שלם עם פא הפעל
ובשורק ההא מקום חולם על היודות — נחמיה יב
הוא ואחיו ודגש היוד להרגיש ולפאר קריאתה כי
לא היתה קריאתה נכרת על הבאור אם לא נדגשה ׃

העתידים הודה ׳ הודו ׳ הודי ׳ הודינה ׳
אודה ׳ יודה ׳ תודה ׳ נודה ׳
יודו ׳ תודו וכולי ׳ ובאו מהם עם הא הבנין ומשירי
אהודנו ׃ על כן עמים יהודוך ׃ — תלים כח ב מה
יהודה לתפלה ׳ ותאמר העתידים בחסרון אוד ׳ יוד — נחמיה יא
תוד ׳ נוד ׃

יונה נאמר הקל ממנו העיר היונה ׳ מפני — צפניה ג
חרב היונה ׃ חרון היונה ׃ אמרו — ירמיה מו ב כה
בלבם נינם יחד בפלס ונירם והראוי נינם ׳ נירם — תלים סד חקת כה
בצרי ׳ ובחסרון אין ׳ יין ׳ תין ׳ נין ׃

והכבד ממנו הונו בך ׃ ולא תונו איש את־ — יחזקאל כב בהר כה
עמיתו ׃ הונה ׳ הונית ׳ הוניתי וכולי ׃

והעתידים הונה ׃ אונה ׳ יונה וכולי ׳ ובחסרון
און ׳ יון ׳ תון ׳ נון ׃

יעה נאמר הקל ממנו ויעה ברד ׃ — ישעיה כח

העתידים יעה ׳ יעו ׃ איעה ׳ ייעה ׳ ואולי
נאמר אותם גם כן בחסרון איע ׳
ייע ׳ תיע ׳ ניע ׃

יפה מה־יפית ומה־נעמת ׃ מה־יפו — שיר ז שיר ז
פעמיך ׃

העתידים איפה ׳ ייפה ׳ תיפה ׳ ניפה ׳
ובחסרון איף ׳ ייף ׳ תיף ׳ ניף ׳
ויף בגדלו היוד הנח שבין היוד המונעת והפא הוא — יחזקאל לא
פא הפעל ומשפטו להיות וייפ בהנעת שתי היודין
בפלס וישב ישמעאל ׳ וכן מצאתי בספר מדוייק כי — ירמיה מא
בקריאת בן אשר הוא בהנעת שתי היודין על זה הסדר
הראשונה בחירק והשניה בשוא כמו וישב ישמעאל
׳ אבל רבי יונה כתב כי לקריאת בן אשר הראשונה
בשוא והשניה בחירק ׳ וכן מצאתי ברוב הספרים
לקריאת בן אשר ולקריאת בן נפתלי בחירק הראשונה
ונח השניה ׃ וכן ותיפי במאד מאד הונחה היוד — יחזקאל יו
במשפטה ולולי שהיא יוד היה פא הפעל מונע כמו
ותבני ׳ ומשפט המלה בתשלומה ותיפיי בפלס — יחזקאל יו
ותגדלי והוא לקריאת בן אשר ותפי מלעיל בשני — יחזקאל יו
פשטין ׳ ולקריאת בן נפתלי מלרע בפשט אחד לבד ׃

ירה נאמר הקל ממנו אשר יריתי ׃ והמקור — ויצא לא
לירות במו אופל ׃ — תלים יא

העתידים אירה יירה ובחסרון איר ייר תיר
ניר ׃ והכבד הורני לחומר ׳ ויורו — איוב ל דה שני לה
המורים ׃ וענין אחר אשר הורהו יהוידע ׃ והמקור — מלכים שני יב

ולהורות את־בני ישראל ׳ וכתב אדוני אבי ז״ל מזה — שמיני י
הרד והגד מקור ׃ — ישעיה כט

והעתידים אורה יורה ׳ ובחסרון אור יור ׃
ויאמר אלישע ירה ויור והוא מהענין — מלכים שני יג
הראשון ׃

ואשר למדיהם אלף מנחי הלמד אלה הם

רע כי אלה הפעלים מתערבים עם
שלמדיהם הא מנחי הלמד כי קרובים
הם כמו שתראה באלה שאני זוכר לך

חבא הנפעל ממנו נחבא ׳ כי נחבא פועל — שפטים ט
עבר ׃ הנה הוא נחבא אל הכלים — שמואל י
פועל עומד אין הפרש ביניהם אלא לפי הענין ׃ למה
נחבאת ׃ ולנקבה נחבאת במקום אשר נבראת ׃ — ויצא לא יחזקאל כא
ונחבאתם שמה אלף נחבא נעלמה ובא על דרך נחי — יהושע ב
ההא ׃ ונכתב בהא ונחבה לא יוכל והוא מקור נבנה — ירמיה מט
על תשלומו כי נמצא מקור בבנין נפעל שבא שוה
עם העבר ׳ וכן להחבה בשדה ׃ חדר בחדר להחבה — מלכים ב ז מלכים כב
נכתבו בהא ׃ והיה איש כמחבא רוח נכתב באלף — ישעיה לב
ונקרא כבעלי ההא בשקל מעשה ׃ מחנה ואלו היה — ויצא מ בשלח יד
כבעלי האלף היה מחבא בשקל מקרא ׳ ומפני החית — אמור כג
יהיה המם בסגול כמו המחצה ׃ או בפתח כמו מחתה — מטות לא אחרי יג

והבינונים תאמר נחבא ׳ נחבאים בקמץ ׃ או
בשוא נחבאים במערה כמו שכתבנו — יהושע י
בשלמים נחבאה או נחבאת נחבאות כלם בהראות
למד הפעל בקריאה אבל בנחבאת נחה להקל על
האלף כי היה משפטה בהראות נחבאת בפלס נשבחת — ישעיה כב
או נחבאת בפלס נשברת מימים ׃ — יחזקאל כז

והפעל הנוסף החביא החבאת החבאתי ׳
החביאו החבאתם החבאנו
החביאה החבאת החבאתן ׃ כי החביאה ׃ בצל ידו — ישעיה מט יהושע ו
החביאני ׃ ובאה מלת החבאתה בשני סימני נקבה כמו
שכתבנו בתבאתה לראש יוסף ׃ וכן בשמות ישועתה — ברכה לג תלים ג
עזרתה ושם כתבנו טעם הכפל ׃ ובהאריך התנועות — תלים מד
במלת החבאתה מפני הכפל שבה תנועת הבית לשוא
להקל כי משפטה בחירק כמנהג בעלי האלף ׳ ואלף
החבאת בפתח והמסורת עליו לית כותיה ונקדו האלף
בפתח כמו שהיה עם התיו בחסרון ההא החבאת
מפני נח נראה שאחרי האלף ׃

חטא תאמר חטאת חטאתי חטאנו ׳
חטאתם חטאנו חטאה חטאת ׳
חטאתן ׃

והבינונים חוטא חוטאים חוטאה או חוטאת
חוטאות ׃ ובא חוטאים ליי כתוב על — שמואל יד
דרך בעלי האלף ונקרא כדרך בעלי ההא כי האלף
נחה ׃ ובא מחטי לי כוו תמורת האלף למד הפעל ׃ — ויקרא כ
ונאמר כי וחטאת עמך כמו וחטאה והומרה ההא — שמות ה
בתיו והונחה האלף ובא במשקל ועשת את־התבואה — בהר כה
׃ ובבנין הפעיל ממנו אשר החטיא את־ישראל בה הלך — מלכים שני יג

ואך לא סרו חסר האלף למד הפעל ׃ וכן למען החטי את יהודה ׃ וכן אנכי אחטנה ׃ (ירמי׳ לב ׳ ויקא לא)

והפעל הדגוש בבעלי האלף בצרי ברוב כמו וחטא את הבית ׃ מלא אותם ׃ מלא ציון ׃ אשר קנא לאלהיו פנחס כ״ה ׃ וכי נשא ממלכתו ׃ ובאו בקמץ כדרך בעלי ההא נשא את שלמה בעצי ארזים ׃ אם נשאת נשא לנו ׃ דבא לארץ חייתי ׃ מלא כרשו ׃ ורבי יעקב בן אלעזר כתב מלא כרשו בצרי ׳ אבל אנחנו מצאנוהו בקמץ בכל הספרים המדויקים ׳ והמסורת עליו שנים בתרי לישני אין מלה קדמאה כתוב באלף ׳ בתראה כתוב בהא ויבא היחיד העבר בצרי או בקמץ ושאר העוברים לעולם בפעל הדגוש בצרי כמו ומלאת בו תבנית כ״ח וחטאת אותו ׃ וביראת לך שם ׃ ואת החולה לא רפאתם ׃ ובידכם מלאתם ׃ וששאתיך ׃

(מכורע יד ויקהל לה — ישעיה לג — שמוא׳ ב ה מלכי׳ ט — שמואל שני יט — תהלי׳ קמב ירמי׳ כח — יחזקא׳ מג יושע יז — יחזקאל לד — ירמי׳ מד יחזקא׳ לט)

חלה נכתב באלף ויחלא אסא ׳ אבל נקרא כבעלי ההא ׃ ובא ממנו שם כבעלי האלף וימת בתחלואים רעים ׳ ואת תחלאיה ׃ והתאר תחלואי רעב ׃ (דברי הימים שני יז — ד״ה ב כא נכבים כט — ירמיה יד)

ובבנין הפעיל ויי חפץ דכאו החלי ׳ נקרא כבעלי האלף וחסרה האלף מהמכתב ׃ (ישעיה כג)

כלא כלאו שמים מטל והארץ כלאה יבולה ׃ והפעול כלוא ולא אצא ׃ בפלס אני קרוא לה ׃ והצווי ממנו אדני משה כלאם ׃ ובאו כדרך בעלי ההא ואת בניהם כלו בבית ׃ כלאתי רגלי ׃ לא יכלה ממך ׃ וכלאתי נכתב באלף ונקרא כבעלי ההא ׃ (חגי א — תהלים פח — אסתר ה עלותך יא — שמוא׳ ו תהלים קיט — חיי כב)

מלא נאמר הקל ממנו לגזרת פעל מלא ׳ מלאת ׳ מלאתי ׃ כי מלתי מלים ׳ והוא חסר אלף ׃ וכן הבינוני ממנו שהם על דרך התאר מלא ׳ מלאים ׳ מלאה ׳ מלאות ׃ ובא ממנו כדרך בעלי ההא מלו תוכך חמס ׃ ומן הכבד עד ימלה שחוק פיך ׳ ונכתבוהו בהא ונקרוהו בצרי כדרך בעלי האלף וכן אמרו המקור מורכב משתי הלשונות ובמלואת הימים האלה נכתב בוו ובאלף ׃ עד יום מלאת ימי מלאיכם נכתב באלף ונקראו כתיו כדרך בעלי ההא ׃ עד גלות ירושלם ׳ ונכתבו עם האלף כי בקריאת האלף היה אומר מלאת כמו עד יבשת המים או מלאת כמו בשנאת יי׳ אותנו ׃ וכן ביום חטאתו נכתב כבעלי האלף ונקרא כבעלי ההא ׃ (איוב לב — יחזקאל כח — איוב ח — אסתר א — בי ח — ירמיה א — כח ח דברים א — יחזקאל לג)

מצא מצא עבדך חן ׃ ומצא חן ׃ ובפעל הכבד ממנו נכתב ונקרא בבעלי ההא ולא המציתך ביד דוד ׃ (בראשית יט משלי ג — שמואל שני ג)

והנפעל יאמר מן בעלי האלף כן ׳ נמצא ׳ נמצאו ׳ והמדברים בעדם והנמצאים בצרי ׳ נמצאת ׳ נמצאתי ׳ נמצאנו ׳ נמצאתם ׃

והבינונים נמצא ׳ נמצאים בקמץ ׃ ובא בשוא הנמצאים בשושן ׃ (אסתר א)

והעתידים המצא ׳ אמצא ׳ ימצא בצרי ׃

נבא נאמר בנפעל ממנו המקור בתוספת וו ותיו כמנהג נחי הלמד מבעלי ההא ׃ איש מחזונו בהנבאותו ׳ ודומה לו נמצא במשנה והלא במאמר אחד יכול להבראות ׃ (זכריה יג)

נשא נשאת ׳ נשאתי ׳ נשאו ׳ נשאתם ׳ נשאנו ׳ נשאה ׳ נשאת ׳ נשאתן ׃ ובא ונשו את כלמתם כדרך בעלי ההא ׃ וכן נשוא לשוא עריך והאלף נוספת ׃ וכן נשוא ינשוא ׳ ויש אומרים כי הם הפוכים ויש אומרים כי נשוא פעול ׃ (יחזקאל לט תלי׳ קלט — ירמיה י)

הבינונים נושא ׳ נושאים ׳ נושאה או נושאת בנוח האלף ׃ נושאת חן ׃ או נושאת בהראות האלף בקריאה ׃ נושאת זהב וכסף ׃ וכן אין בשורה מוצאת בנות האלף ׃ כמוצאת שלום בנוע האלף ׳ נושאות ׃ (אסתר ב — מלכים י — שמואל ב יח שיר ח)

הפעול נשוא ׳ נשואים ׳ נשואה ׳ נשואות ׃ ובא כבעלי ההא אשרי נשוי פשע ׃ (תהלים לב)

העתידים הצווי נשא ׳ נשאו ׳ נשאי ׳ נשאינה ׃ ונכתב נסה עלינו אור פניך יי׳ בהא כבעלי ההא ׳ ונקרא בקמץ כבעלי האלף ׃ וכן רפה שבריה כי מטה וסמך נסה מקום שין ׃ ובנפול פא הפעל שא ׳ שאו ׳ שאי ׳ שאינה ׳ ועם הכנויים שאהו בחיקך ׃ שאוני ואנכי אדבר כמו שהיה שלם נשאהו ׳ נשאני כמו שכתבנו בטור הראשון וכן בא המקור בנפול פא הפעל בשוא גליו ׃ ובתוספת תיו כמשפט שאר חסרי הנון יתר שאת ׃ בשאת אותו ׳ ובא שאת בשאת בשוא להקל על קריאת האלף כי משפטו על משקל האחרים חסרי הפא שאת על משקל גשת ׃ וכן עם הכנוי שאתי בחיקי ׃ אך משאתו יעצו להדיח ׃ ונפל האלף גם מהמכתב והשין בצרי ׃ משתו יגורו אילים ׃ (תהלים ד — תהלים ס — במדבר יא איוב כ — תהלים פט — ויחי מט תרגומה כו — תהלים פט — תהלים סב — תהלים מא)

איתן אשא ׳ ישא ׳ תשא ׳ נשא ׳ ישאו ׳ תשאו ׳ תשא ׳ תשאי ׳ תשאנה בנוח האלף ׃ כמו ותשאנה קולן ותבכינה ׃ וחסרה גם מהמכתב ותשנה קולן ותבכינה עוד ׃ ותשנה עלינו בהי ׃ וכא בהראות האלף בקריאה וחטאי גלוליכן תשאינה והיוד למשך ׃ ושם הפעל מזה ואם נשאת נשא לנו ׃ בפלס יושבות על מלאת ׃ ועוד שם הפעל ממנו בנפול פא הפועל אם יעלה לשמים שיאו שם ושרשו נשא בפלס כי שיח וכי שיג לו מן השיג ששרשו נשג ׃ (רות א — רות א — ירמיה ט — יחזקאל כג — שמואל ב יט שיר ה — איוב כ מלכים יח)

פלא הכבד ממנו כי הפליא חסדו לי ׃ ומפליא לעשות ׳ ועל דרך בעלי ההא והפלא יי׳ את מכותך כתוב באלף ונקרא כבעלי ההא ׃ והפלה יי׳ בין מקנה ישראל כתוב בהא ׃ והפליתי ביום ההוא ׃ הפלה חסדיך ׃ (תהלים לא — שפטים יג — תבא כח — וארא ט וארא ח — תהלים יז)

ובנפעל ונפלינו אני ועמך ׃ נוראות נפליתי ׳ ואפשר שיהיו מזה ענין אחר ׳ ושרשם פלה בהא ׃ ובא בנפעל ממנו מלה בשני סימני נקבה (תשא לג תלי׳ קלט)

נפלאתה אהבתך לי (שמואל שני א) והאלף בפתח כמו שכתבנו
בהחבאתה וכתבנו טעם הכפל ׀ היא נפלאת בעינינו (תלים קיח)
עיקרו נפלאה ׀ והומרה ההא בתיו והונחה האלף כמו
וחטאת עמך ׀ (שמות ה)

קרא — קראת ׀ קראתי ׀ קראו ׀ קראתם ׀
קראנו ׀ קראה או קראת ׀ וקראת (וילך לא)
אתכם הרעה כמו וחטאת עמך ׀ קראת ׀ קראתן ׀

הבינונים — קורא בצרי ׀ וכן כל בעלי האלף
לבד מעטים שנמצאו מפעלי האלף
בסגול ומוצא אני מר ממות ׀ ולחוטא נתן ענין ׀ אשר (קהלת ז קהלת ב)
חוטא עושה רע ׀ וחוטא אחד (קהלת ח קהלת ט)
והחוטא בן מאה שנה יקלל ׀ קוראים ׀ קוראה ׀ (ישעיה סה)
או קוראת ׀ קוראות ׀ הפעול קרוא ׀
קרואים ׀ קרואה ׀ קרואות ׀ קוראים אל יי והוא (תלים כט)
יענם נכתב כבעלי האלף ונקרא כבעלי ההא ׀ וכן
המקור לבלתי קראת לנו ׀ כמו מלאת ימי מלאיכם ׀ (שפטים ח, בנ ח)
שנאת רע ׀ (משלי ח)

הצווי — קרא ׀ קראו ׀ קראי ׀ קראינה ׀
קראן לי מרא ׀ נגרעה הא הנקבה (רות א)
מהמכתב והאלף נחה והריש בצרי ׀ וכן ומצאן מנוחה ׀ (רות א)
׀ אבל קראן לו ׀ נראית האלף והיא בסגול והיא בסימן (שמות ב)
נקבה אחת לבד ׀ וכן קראן לי מרא בסימן אחד לבד (רות א)
אלא שנשארה ההא במבטא ודברו בשרש הזה ענין
שעיקרו שלמדו הא ׀ ונכתב במקומות באלף והוא
ענין מקרה כי הא הלמד שלו ברוב ׀ ונכתב באלף
במקומות כמו וקראהו אסון ׀ את אשר יקרה לעמך (מקץ מב, דניאל י)
נכתב בהא ונקרא כבעלי האלף ׀ כי יקרא קן צפור ׀ (תצא כב)
נקרא נקראתי בהר הגלבוע ׀ ונקרא מקור שלם כמו (שמואל שני א)
שכתבנו הדומים לו בשלמים ׀ שתים הנה קוראתיך (ישעיה כא)
בנוע האלף ׀ ותקראנה אותי כאלה האלף נחה להקל (שמיני י)
׀ והשם עם אלף נחה לעולם לקראת האלהים ׀ הנה (יתרו יט)
הוא יוצא לקראתך ׀ (שמות ד)

רפא — רפאני יי ונכתב בהא ונקרא בבעלי (ירמיה יז)
האלף רפה שבריה כי מטה ׀ וכן (תלים ס)
שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם ׀ ובבעלי ההא (ירמיה ג)
ימחץ וידיו תרפינה ׀ (איוב ה)

והנפעל — נרפא נגע הצרעת ׀ ובבעלי ההא (מצורע יד)
ולא נרפתה ׀ וירפו המים ׀ אשר (ירמיה כא, מלכים ב)
לא הוכל להרפה ׀ והשם לעת מרפה והנה בעתה ׀ (תבא כח, ירמיה ח)
ומן הדגוש נקרא כן כדרך בעלי ההא בחירק רפאנו (ירמיה כא)
את בבל ׀ רפאתי למים האלה ׀ וכן נכתב ונקרא (מלכים שני ב)
כבעלי ההא וירפו את שבר בת עמי על נקלה ׀ וכן (ירמיה יד)
מהענין האחר שהוא בהא בא באלף על כן הוא מרפא (ירמיה לח)
את ידי אנשי המלחמה ׀

רצה — בשרש הזה מלה אחת כתובה באלף
מקום הא והחיות רצוא ושוב ׀ כי יש (יחזקאל א)
בענין מרוצה בשרש הזה אם ראית גנב ותרץ עמו ׀ (תלים נ)
שעיקרו ותרצה ׀ וכן ורצאתי אתכם נכתב באלף (יחזקאל מג)
אבל נקרא כבעלי ההא ׀

שנה — נכתב באלף ישנא הכתם הטוב ׀ אבל (איכה ד)
נקרא כבעלי ההא ׀ ושנא את בגדי כלאו דמלכים (מלכים שני כה)
נכתב באלף ׀ וכן ועוז פניו ישנא נכתב באלף ונקרא (קהלת ח)
כבעלי ההא ׀

תלה — נאמר בעיקר זה כבעלי האלף והיו
חייך תלואים לך מנגד ׀ ועמי (תבא כח)
תלואים למשובתי ׀ אשר תלאום שמה ׀ (הושע יא, שמואל ב כא)

ואלה הפעלים פעלי הכפל והם שהעין הפעל ולמד הפעל דומות זו לזו

אלה — הפעלים מפני שהכפלם בשתי אותיות
דומות זו לזו הפילו אחת מהן והיא עין
הפעל ׀ אך למד הפעל נשארה והפילוה ברוב במנהג
העברים להקל בלשונם ברוב דבריהם ׀ והפעלים
שהם כן כמו וסבב בית אל ׀ ושלל שללה ׀ (שמואל א ז, יחזקאל כט)
ובז בזה (יחזקאל כט) בזזנו לנו ׀ והמס גלגל (דברים ב, ישעיה כח)
עגלתו ׀ דללו וחרבו ׀ וגללו את האבן ׀ וזקנים (ישעיה יט, ויצא כט)
לא חננו (איכה ה) שבתי זממתי ׀ והחתתי את (זכריה ח, ירמיה מט)
עילם ׀ הרנינו גוים עמו ׀ אכלים ושותים וחוגגים (האזינו לב, שמואל א ל)
לגזוז את צאנו (ויצא לא) בעזוז עינות תהום ׀ (משלי ח)
לשדוד את כל פלשתים ׀ ושדדו את בני קדם ׀ (ירמיה מז, מט)
אין נחלת לחסם ׀ אלה הפעלים ודומיהם במעט (ישעיה מז)
מקומות הם שלמים וברוב הם חסרים ׀ ושמו אלף
במקום אות הכפל אשר בזאו נהרים ארצו ׀ כמו (ישעיה יח)
בזזו ׀ ימאסו כמו מים כמו ימססו ׀ וכן (תלים נח)
אמרו כי הנון בא במקום אות הכפל במלת חסדי יי
כי לא תמנו כמו תממו ׀ וכן יחפשו עולות תמנו ׀ (איכה ג, תלים סד)
וכן לשמיד מעזניה כמו מעזזיה ׀ כמו ששמוח (ישעיה כג)
במקום הא נחה מפני שכבד להניעה עם יוד ראיחש
ושמו תחתיה נון כמו מן פוח פוני ׀ ומן שלח (פנחס כו, ב יו)
שלני ׀ ומן שילה שילוני ׀ ומן גילה גילוני ׀ (מלכים יח, שמואל ב טו)
וכן עשו לגון לכל זונות יתנו נדה ואת נתת את (יחזקאל יו)
נדניך ׀ לפי שקשה עליהם להניע ההא בקבוץ ׀

וחסרון אלה הפעלים בקל ובנפעל ובהפעיל
ובהפעל כמו שכתבנו בנחי העין ׀

הקל — בא היחיד העבר ממנו לגזרת פעל
תם עונך בת ציון ׀ חת מדורך ׀ (איכה ד, ירמיה כ)
עד אשר דק לעפר ׀ ורב שלום (עקב ט, ישעיה נד)
בניך ׀ וברקים רב והם פתחין ׀ כי בהעדר עין (תלים יח)
הפעל שהוא בעיקרם תמם ׀ חתת ׀ דקק ׀
נשארה תנועתה על פא הפעל לפיכך הם פתחין ׀
זולתי אחד נמצא קמץ ומך אחיך עמו ׀ לפיכך (בהר כה)
כתב רבי יונה כי הוא מנחי העין וכן על פי מקצת
המסורת וברקים רב קמץ ׀ ואם כן הוא תאר ׀ (תלים יח)
והנקבה והנסתרת תמה בפתח

בפתח פא ופעל ומלעיל להפריש בינו ובין הבינוני
כמו שזכרנו בנחי העין ׃ ובא מלרע ורבה עליך חית
השדה מפני הוו והרבים הנסתרים תמו בפתח
פעמים מלעיל כמו כאשר תמו ׃ כי פסו אמונים ׃
מעט דגנם ותירושם רבו ׃ ומלרע רבו דבריו משמן
חתו ולא ענו עוד ׃ רבו משערות ראשי ׃
זכו נזיריה ׃ וקלו מנמרים סוסיו ׃
וחדו מזאבי ערב משפטם בתשלומם רבבו ׳ תממו
׳ פססו ׳ זכבו ׳ רבבו ׳ קללו ׳ חררו ׃ ולגזרת
פעול רמו מעט ׃ וימררהו ורבו משפטם בתשלומם
רממו רבבו ׃ כמו להוציא את הכנים ולא יכולו ׳
ורבי יהודה כתב כי ורבו מפועל רהכבד המרובע
ומשפטו רבבו ׃ והמדברים בעדם לגזרת פעול
תמונו כמו כי דלונו מאד ׃ בזונו לנו והם מלעיל ׃
ובאו בדרך זו האם תמנו לגוע ׃ חסדי יי כי לא
תמנו ׳ ורבי יונה כתב בחסדי יי כי לא תמנו שהנון
תמורת אות הכפל ׃ וכן תמנו חפש מחופש ׳ ואדוני
אבי ז״ל כתב האם תמנו ׃ חסדי יי כי לא תמנו מנחי
העין בשקל קמנו ׃ וכן מבנין הפעיל כהתימך שודד
תושד מנחי העין ׳ והמדבר בעדו תמותי ׃ ויש
מלעיל וסבותי אני ׃ היום גלותי ׃ ויש מלרע וחנותי
לבני בטני ׃ וחנותי את אשר אחון ׃ חמותי ראיתי
אור ׃ דלותי ולי יהושיע ׃ והיחיד הנמצא תמות ׃
מלעיל ׃ כי אתה שלות גוים רבים ׳ והנמצאים
תמותם ׳ ולנקבה תמות ׳ ולרבות תמותן ׃

הבינונים

תם הוא ואשר במשקלו קמוצים ברוב
להפריש בינו ובין העבר ׳ ועוד כי
התאר השלם במשקל זה קמוץ חכם ׳ תמים ׳ תמה
׳ תמות ׳ ויש לגזרת פעול גול אל יי יפלטהו כמו
שהוא בנחי העין גם כן טוב ׃ וכן לשום לחם חם ׃
מעוז לתם דרך יי ׃ המבליג שד על עז ׃
הרוב דברים לא יענה ׃ ובקמץ חטף עם המקף
צדקה תצר תם דרך ׃

המקור

תם רב לכם סוב ׃ עד תום כל
הדור ׃ ובא בשורק ולבור את כל
זה ׃ ובפתח לגזרת פעל כמו לשבב את בת יעקב
לרד לפניו גוים ׃ כשך יקושים ׃ ובתוספת תיו
שמות ושצוף אתכם ׃ ואמר חלותי היא ׃
השכח חנות אל ׃

העתידים

הצווי תם תמו כמו סב דמה לך ׃
ובתוספת הא בשורק עזה אלהים ׃
ולרבים שומו שמים ׃ סבו ציון ׃ התקוששו
וקושו ׃ בזו כסף בזו זהב ׃ או בקמץ חטף מקום
החלם רנו ליעקב שמחה ׃ רנו שמים ׃ ולנקבה
תומי כמו קומי רני ׃ צהלי ורני ׃ הרגעי
ודמי ׃ קרחי וגזי ׃ או בקמץ חטף
רני ושמחי ׃ גזי נזרך ׳ ולנקבות תמנה בשורק או
בחטף ׃

איתן

אתום ׳ יתום ׳ תתום ׳ נתום ׳
יסוב אתו ׃ אף יחם ׃

שופטים כג · דברים ב תלים יב · תלים ד תלים כח · איוב לב תלים סט · איכה ד חבקוק א · חבקוק א · איוב כד ויחי מט · נחמיה ח · תלים עט דברי׳ ב · קרח יז · איכה ג · תלים סד · ישעיה לג · קהלת ב יושע ה · איוב יט תפלה לב · ישעיה מ׳ תלי׳ קיז · חבקוק ב · תלים כב · שמואל כא · משלי י עמוס ה · איוב יח · משלי יג · דברים ב ב ב · קהלת ח · וישלח לד · ישע׳ מח ירמיה ח · יחזקאל לו תלים עז · תלים עז · שיר ב · תלים סח · ירמיה ב תלים מח · צפניה ב נחום ב · ירמי׳ לא ישעיה מד · איכה ב׳ ישעיה יב · ירמיה מז מיכה א · זכריה ב ירמיה ז · מלכי׳ ז ישעיה מד

תבו לך ׃ ותרון לשון אלם האותיות הנוספות
קמוצות והנח שאחריהן תשלום אות הכפל כמו שכתבנו
בנחי העין ׳ יתומו ׳ תתומו בדגש ׃ ירונו יושבי
סלע ׃ תסבו את העיר ׳ ואף על פי שיש בהן דגש
הנח קים כי פעמים יפול הדגש כמו ונבזה בהם ׃
ובנקבות יפול הנח לרוב התנועות תתמינה ׃ ותהנה
תסבינה ׳ וכשנוספה וו על האותיות הנוספות ותהיה
המלה מלעיל ישוב החלם לקמץ חטף כמו ויתם
בשר הילד ׃ ויקח מהם ויחם ׃ ונסב את הר שעיר
׃ ויבל לחמורים ׃ ויהם יי את סיסרא ׃
ויחן יי אותם ׃ ותעז ידך ׃ ואם בהפסק ישוב לחלם
ברק ויהם ׃ אבל ויקח מהם ויחם אף על פי שהוא
בזקף הוא בקמץ חטף ומלעיל ׃ וכן ויהם את מחנה
מצרים שהוא מועמד בזקף גדול ׃ ובא ירון ישמח
בשורק תחת חולם ׃ וכן ישוד צהרים ׳ וכן בא עם
הוו הנוספת בשורק שהוא קבוץ שפתים ויורם תולעים
ויבאש והיה משפטו קמץ חטף על המנהג ׳ ובא כן
להבדיל בינו ובין וירם כבוד יי שהוא ענין אחר ׳
ועקר המלות האלה בתשלומם אסבוב יסבוב ׳
אתמום יתמום ארנון ירנון וכן כלם ׃ ובא
במשקל אחר האיתן מה אקוב ודגש הקוף לתשלום
אות הכפל ומשפטו אקבוב ׃ וכן ואפות אותו טחון
׳ וכן כתב רבי יונה אז איתם שהוא מבנין הקל ׃ וכן
ימר שכר לשתיו ׃ ואקל בעיניה ׃
ותקל גבירתה כל אלו שבאו מבלי דגש ׃ וכן ישם
וישרוק שהוא דגש ׃ וכן ויתם השנה ההיא שהן מן
הקל ׳ ויתכן שיהיו אלו הקלים וכן הדגושים כמו ישם ׃
ותתם מבנין נפעל ׃ אבל אקוב ׃ אפות לפי שהם
יוצאים לא יתכנו אלא מן הקל ׳ ואדוני אבי ז״ל כתב
מהקל מה אקוב ׃ ואפות אותו ׃ ישם וישרוק ׃
ותתם השנה ההיא ׃ ויתמו ימי בכי אבל משה ׃
ידמו כאבן ׃ ידמו למו עצתי ׃ ונדמה שם ירמי׳ ח
שרשם נקב נכת נשם נתם נדם ׃ ולא ימס את
לבב אחיו לפי שהוא יוצא מפני מלת את נאמר
שהוא מבנין הקל על דרך מה אקוב אלא שהוא
שהוא לגזרת אפעול בחולם וזה לגזרת יפעל בפתח
׳ ולדעת אדוני אבי ז״ל יהיה שרשו נמס ויהיה מן הקל
גם כן ׳ ואפשר שיהיה מבנין נפעל כמשפטו ומלת
את היא לתוספת ביאור כמו יחלק את הארץ ׃

נפעל

בא הנפעל מהם בשלשה דרכים ׳
הראשון יאמר נתם לגזרת פעל כמו
ונקל זאת בעיני יי ׃ נחר מפוח ׃
ונסב גבעתה משפטם בתשלומם נקלל נסבב נחרר
׳ ובהעדר הכפל הוסב תנועתה שהוא הפתח על פא
הפעל ׃ וכן וחם השמש ונמס לא שהוא קמץ מפני
ההפסק ׃ ובא הנון בחירק נחר גרוני ׃ ומפני שמי
נחת הוא ׃ אל מקדשי כי נחל והוא קמץ בלא הפסק
׳ ובבר כתבנו בשלמים כי נפעל עבר מצאנו קמצין
בלא הפסק ויהיה זה כמו הם ואפשר שהוא תאר ׃
אבל ואל אדמת ישראל כי נשמה הבא אחריו יורה

שופטי׳ כ ישעי׳ לא · ישעיה מב · ישע׳ ו · שמואל יד · ויצא לז · מלכים שני ד · ישעיה מד דברי׳ ב · שופטים יט כ ד · מלכי׳ ב יג שופטי׳ ב · שמואל ב כב ישעי׳ מד · בשלח יד · משלי כט · תלים כח · בשלח יז · יחזקאל י · בלק כג · עקב ט · תלים יט · ישעי׳ כד לך לך יו · לך לך יז ירמי׳ מט · ויגש מז · ברכה לד · בשלח טו איוב כט · שופטים ב · פנחס כו · מלכי׳ א ב ירמיה · ירמיה לא · בשלח יו · תלים סט · מלאכי ב יחזקאל כח · יחזקאל כט

שהוא נפעל עבר ׃ והתאר קמוץ עם נבר תתבר׳ (שמואל שני כב)
כמו שמשפטו להיות קמץ אם היה שלם נברר בפלס
נאסף אל עמי ׃ וכן ותוכו נחר ׳ ואפשר שהוא נפעל (ויחי מט יחזקאל טו)
עבר וקמצותו מפני הזקף ׃ ולרבים העבר ונמקו כל־ (ישעיה לד)
צבא השמים ׃ ונמסו ההרים ׃ והדרך השנית לגזרת (מיכה א)
פעל נמס בתוך מעי ׃ הנקל לבתו ׃ וכן התאר (תלים כב מלכים יז)
ולב נמס ׃ נקל מהותך לי עבד ׃ ולנקבה בזה הדרך (נחום ב ישעיה מט)
נסבה אלי ׃ ובאו מהם מוקלים ורחבה ונסבה ׃ (יחזקאל כו ב מא)
ונבקה רוח מצרים ׃ ונבלה שם שפתם ׳ משפטם (ישעיה יט נח יא)
נסבה נבלה נבקה ׳ ויש אומרים שהם שרש אחר
שפאיהם נון בפלס ונפלה ׃ ויתכן ונבלה מבנין (כפח ה)
הפעיל והנון כנון נרדה ׃ הדרך השלישית לגזרת (נח יא)
פעול ׃ וכן נגוזו ועבר ׃ ונגלו כספר השמים ׃ (נחום א ישעיה לד)
ונקוטו בפניהם ׳ היחיד מהם נגול ׳ נגוז נקוט ׳ (יחזקאל ו)
נתמות ׳ נתמותי ׃ ונקלותי עוד מזאת ׳ נתמו (שמואל שני ו)
בחולם ׃ ובא מוקל ונחלו מקדשיהם משפטו ונחלו (יחזקאל ז)
בדגש ׃ וכן ונחלת בך ׳ משפטו נחלות ׳ נתמתם (יחזקאל כב)
נתמנו ׃ ובא בשורק שדוד נשדונו ׳ והחכם רבי (מיכה ב)
יהודה כתב כי הנון ורגו סימני הפועלים ׳ ופירושו
נשדו ממנו כמו בני יצאוני יצאו ממני ׳ נתמה ׳ (ירמיה י)
נתמות ׃ ובא מוקל מה נחנת בבא לך חבלים ׳ ובא (ירמיה כב)
כדרך התשלומו שהיה בתשלומו נחננת ׃ וצרי הנון
תשלום הדגש כי פעמים יבא נח תמורת דגש ׳ ומן
נחל נחת שהנון בחירק יאמר על דרך הקלות כמו
ונחתה קשת נחושה זרועתי ׃ בן יאמר על זה הדרך (תלים יח)
נחתו נחתם נחתנו ׳ ויאמר על דרך הדגוש
נחתותם ׳ נחתונו ׳ נחתותן ׃

הבינונים נתם נתמים נתמה נתמות ׃ ובם
אנחנו נמקים ׃ והארץ הנשמה (יחזקאל לג ב לו)
בפתח ׃ ובחירק כי היתה נסבה מעם האלהים ׃ (דברי הימים שני י)

המקור התם בחולם ׃ או בצרי בהמס (תלים סח)
דונג ׃

העתידים הצווי הגז הגל דתם בחולם ׳ או
בפתח הגזו התמו מלעיל ׃ הברו (ישעיה נב)
נושאי כלי יי ׃ והנפעל מנחי הלמד מלרע לאשר
בחשך הגלו ׃ (ישעיה מט)

איתן אתם יתם ׃ ולא יתם פריו ׃ ותתם (יחזקאל מז ויגש מז)
השנה ההיא ׃ ובא בשורק תחת הלם
תתם חלאתה ׃ ולגזרת פעל אשר ׃ אימד ׃ ולשונו (יחזקאל כד הושע א)
תמק בפיהם ׃ ידל כבוד יעקב ׃ (זכריה יד ישעיה יז)
ויגל כמים משפט ׃ תמקנה בחוריהם ׃ (עמוס ה זכריה יד)
תצלנה אזניו וכלם פתחין להפריש ביניהם ובין עתידי (ירמיה יט)
נפעל מנחי הלמד שהם קמוצים כמו שכתבנו ׳ ואם
בהפסק קמוצים ׃ ובא בזקף קמוץ ובפניהם אל־
תחת ׃ והם שנים זקפין קמצין אל תירא ואל תחת (יחזקאל ב)
דיהושע ודין ׃ הימס ימס קמץ באתנח ומשפטם (ח שמואל שני יז)
על עקרם אמסס ימסס ימדד ידלל ימקק ׃ ויש
שבאו בלי דגש ובא נח הצרי תמורתו ואקל בעיניה ׃ (לך לך יו)
ותקל גברתה ׃ יימר שכר לשתיו ׃ (לך לך יו ישעיה כד)
ובזי יקלו ׃ ובא בחירק היוד ובדגש הקוף על כן יקלו (שמואל א ב ישעיה ל)

רודפיכם ונשתנה לפי שהוא ענין אחר ׃ אז איתם׳ (תלים י ט)
נכתב אחר האלף הנח שהוא היוד שלא כמנהג ׃ ועם
אות גרונית יחת אפרים מעם ׃ אל תירא ואל תחת ׃ (ישעיה ז יהושע ח)
ואל אחתה אני ׃ והעצמות יחרו ׳ יתמו ׳ תתמו ׳ (ירמיה יז יחזקאל כד)
אל תדמו בעונה ׃ או בחולם לגזרת פעול גם מרמן (ירמיה נא)
תדמי ׃ והקלו המלה ואמרו ויתמו ימי בכי אבל משה (ירמיה מח ברכה לד)
ידמו כאבן ׃ וידמו למו עצתי ׃ (בשלח טו איוב כט)
ונדמה שם ׳ כי הדגש שהוא בפא הפעל להורה כי (ירמיה ח)
הוא לשון נפעל ולכן סמכו על המבין והקלו המלים
במנהגם ׳ ויש אומרים כי ויתמו וידמו שרשם נתם
נדם והם כענין תמם דמם וכן דעת אדוני אבי ז״ל
׃ ובא האלף במקום אות הכפל עורי רגע וימאס כמו (איוב ז)
וימסס ׃ ימאסו כמו מים ׳ כמו ימססו ׃ וכן אמרו (תלים נח)
בלא יומו תמלא ׳ כמו תמלל ׃ (איוב טו)

הפעיל הסב ׳ התם ׃ והסב לב מלך אשור (עזרא ו)
עליהם ׃ החל הנגף בצרי ׳ והנח (קרח יז)
שאחרי הא הבנין תשלום הכפל ׃ או בפתח הקל (ישעיה ט)
ארצה זבולן ׃ המר שדי ׃ הדק לעפר ׃ שבר (רות א מלכים ב כג)
והדק ׃ הסיר התז ׳ ויתכן התז מנחי העין כמו את־ (ד״ה ב לד ישעיה יח)
בריתי הפר ׳ הסבה התמה ׃ והמשאת החלה ׃ (לך לך יז שפטים כ)
ובא רפה העזה פניה ׃ הסבו אותו ׃ (משלי ז שמואל יג)
הסבו אלי בפתח ׃ וכן בהפסק בפתח ואת נוהו (שמואל ה)
השמו ׳ וכן התמו ׃ החל להכות בצרי ׳ ובשאר נפל (תלים עט שפטים כ)
הנח והאריכו המלה ׃ ואתה הסבות את־לבם אחורנית (מלכים יח)
השמות כל־עדתי ׃ והדקות עמים ׳ הקלותי ׳ (איוב יז מיכה ד)
התימותי ׃ והתמותי טומאתך ממך ׃ והשמותי (יחזקאל כב הושע ב)
גפנה ותאנתה ׃ ואם פא הפעל גרונית תפתח ההא
להרחיב ׃ החלותי תת לפניך ׃ החתות כיום מדין ׃ (דברים ב ישעיה ט)
וכן המקור עם הכנוי וזה החלם לעשות וכן יאמר (נח יא)
הצווי ׃

והבינונים מתם מתמים מתמה מתמות כלם
פא הפעל מונעת בחירק ׃ ראש מסבי (תלים קמ)
׃ והוא מסבות שלא להתחלף עם הדגוש מנחי הלמד (איוב לז)
מגלים מגלות הנני מסב את־כלי המלחמה ׃ מחל (ירמיה כא ב כס)
להרע בצרי ׃ ובפתח חרש מצל ׃ מסב קלע ׃ (יחזקאל לא מלכים ו)

הפעול מותם ׳ מותמים ׳ מותמה מותמות ׃
מוסבות שם ׃ (מנות לב)

המקור התם הבשר ׃ החל וכלה ׳ (יחזקאל כד שמואל ב)
כהתמך שודד קל הכם ׃ (ישעיה לב)

העתידים הצווי התם ׳ התמו ׳ התמי ׳ התמנה ׃
הסבי עיניך מנגדי ׃ (שיר ו)

איתן אתם ׳ יתם ׳ תתם ׳ נתם ׃ אחל תת (דברים ב)
פחדך ׃ אחל גדלך ׃ יקל את־ידו ׃ אשר (יהושע ג שמואל ו)
יחל ׃ והוא יחל ׃ ויסב חומה ומגדלים (שפטים י ב יג עזרא יד)
האות הנוספת קמוצה ופא הפעל בצרי ׃ ובא לא יחל (מטות ל)
דברו היוד פתוחה ׃ וכן ולא אחל את־שם קדשי האלף (יחזקאל לט)
בפתח והם מהדגושים לפיכך באו בפתח או להפריד
הענין באו פתחין ׃ ובא קמץ קטן תחת קמץ גדול
במלת כי תחל לזנות משפטו תחל ׃ וכן והפסילים (אמור כא)
כתת להדק כמו להדק ׳ ויש אומרים כי הם מבנין (דברי הימים ב לד)
נפעל

נפעל וחצרי שתחת החית במלת תחל מקום פתח ׃
יחזקאל כ — וכן לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם ׳ או בדגש אַתֶּם ׳ יִתֶּם ׳
מלכי ב כב איו׳ כב — וַיַּתֵּם אֶת־הַכֶּסֶף ׃ וְאִם־בֶּצַע כִּי תַתֵּם דְּרָכֶיךָ
בפלח יג הקת כא — וַיַּסֵּב אֱלֹהִים ׃ ובחירק פא הפעל וַנַּשִּׁים עַד נֹפַח ׃
ירמי׳ מט שמו׳ ח — אִם לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נְוֵהֶם ׳ יִתֵּמּוּ ׃ ובא וַיַּסֵּבּוּ אֶת־
שפטים יח — אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בדגש הסמך והבית ׃ וכן וַיַּסֵּבּוּ
דברי הימים ב כט — פְּנֵיהֶם דמיכה ׃ וַיַּסֵּבּוּ פְנֵיהֶם מִמִּשְׁכַּן־יְיָ ׳ אף על פי
שדגש הסמך לא היה צריך נשאר עם הרבים כמו
שהיה עם היחיד ׳ תַּתֵּם ׳ תַּתֵּמּוּ ׳ תַּתֵּם תַּתֵּמִּי ׳
מקץ מא שמו׳ ג — תִּתַּמְנָה ׃ וַתְּחִלֶּינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב ׃ תְּצִלֶּינָה שְׁתֵּי
אָזְנָיו ׳ וכשנוספה עליהם וו החיבור הם מלעיל ׃
איוב לח ויצא כט — וַיָּסֶךְ בִּדְלָתַיִם יָם ׃ וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן ׃
מלכים שני כג — וַיָּדֶק לְעָפָר ׳ ומפני שהמלה מלעיל פא הפעל
כח יא — נקודה בסגול ׃ ובא מוקל וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם ׳ ויתכן
שמואל יד — היותו מן הקל והיה משפטו בשקל וְנָבוֹזָה בָּהֶם וההא
כח יא — נוספת כהא של נֵרְדָה ׃ ובהתחברם עם הכנויים כִּי
ירמיה ח — יְיָ אֱלֹהֵינוּ הֲדִמָּנוּ בשוא ופתח ׃ או בשוא וסגול
שמו׳ ב יט ב כב — וּמַדּוּעַ הֱקִלֹּתַנִי ׃ והאתן כְּטִיט חוּצוֹת אֲדִקֵּם ׃
ירמיה א שמו׳ ה — פֶּן אֲחִתְּךָ ׃ וַיְשִׁמֵּם יְיָ ׃ וּמִתֵּבֶל יְנִדֻּהוּ איוב יח
חבקוק ב — וְשֹׁד בְּהֵמוֹת יְחִיתַן בא הנח תמורת הדגש ויש אומרים
כי שרשו חָתַת ׳ בכלם פא הפעל בחירק שלא להתחלף
עם עתידי הדגוש מנחי הלמד ׃

הפעל הוּתַם ׳ הוּדַק ׳ הוּסַב ׳ הוּסַבָּה ׳
הוּסַבּוֹתָ ׳ הוּסַבּוֹתִי ׳ הוּסַבּוּ ׳
לא כי צב — הוּסַבּוֹנוּ ׳ הוּסַבֹּתֶם ׃ הוּסַבָּה חַיַּת הַשָּׂדֶה ׃ חֶרֶב
יחזקאל כא — הַמּוּחַדָּה ׳ הוּסַבּוֹת ׳ הוּסַבּוֹתֶן ׃

איתן אוּסַב ׳ יוּסַב ׳ תּוּסַב ׳ נוּסַב רפה ׃
ישעיה כח — כמו לֶחֶם יוּדָק ׃ או בדגש עַל כַּמֹּן
ישעי׳ כח — יוּסַּב והוא כתוב בוו עם הדגש ׳ ופליגי עליה יוּסַב
ישעיה לג — רפה וכן כתוב בוו עם הדגש שׁוֹדֵד תּוּשַּׁד ׃ וְכָל־
הושע י — מִבְצָרַיִךְ יוּשַּׁד ׃ ובמקצת ספרים יוּשַּׁד קמץ בזקף ׃
ישעיה כד — יֻכַּת שָׁעַר ׳ ולרבים יוּסַבּוּ ׳ תּוּסַבּוּ ׳ תּוּסַבִּי ׳
איוב יט — תּוּסַבֶּינָה ׃ ובא מוקל מִי יִתֵּן בַּסֵּפֶר וְיֻחָקוּ ׃

פועל אשר על דרך המרובע סוֹבַב בפתח ׃
תלים סו איכה א — וְרוֹמַם תַּחַת לְשׁוֹנִי ׃ אֲשֶׁר עוֹלַל לִי ׃
איכה א — כַּאֲשֶׁר עוֹלַלְתָּ לִי ׳ סוֹבַבְתָּ ׳ סוֹבַבְתִּי ׳ סוֹבְבוּ ׳
סוֹבַבְתֶּם ׳ סוֹבַבְנוּ ׳ סוֹבְבָה ׳ סוֹבַבְתְּ ׳ סוֹבַבְתֶּן ׃
פלח יט שפטי׳ יח — **הבינונים** מְסוֹבֵב בצרי ׃ מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים ׃ מְעוֹנֵן
משלי יד חקת כא — וּמְנַחֵשׁ ׃ וּמְחוֹנֵן עֲנָוִים ׃ בִּמְחוֹקֵק
ישעיה ג מיכה ה — בְּמִשְׁעֲנוֹתָם ׃ נוֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל ׳ מְסוֹבְבִים ׃ וּמְעוֹנְנִים
שפטים ה — לֹא יִהְיוּ לָךְ ׃ יָרְדוּ מְחוֹקְקִים ׳ מְסוֹבְבָה או מְסוֹבֶבֶת
מלכים יז כחס ב — וּמְקוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים ׳ מְסוֹבְבוֹת ׃ מְתוֹפְפוֹת עַל
לִבְבֵהֶן ׃

ישעיה כג — **הפעול** מְסוֹבָב בקמץ ׃ וְהוּא מְחוֹלָל
מִפְּשָׁעֵינוּ ׳ ואפשר שהוא מנחי העין
ישעיה ט — מְסוֹבָבִים ׳ מְסוֹבָבוֹת ׃ מְגוֹלָלָה בְדָמִים ׃
ירמיה נ — **המקור** סוֹבֵב ׃ עוֹלֵל יְעוֹלְלוּ כַגֶּפֶן ׃
איכה א — **העתידים** הצווי סוֹבֵב ׃ וְעוֹלֵל לָמוֹ ׳ סוֹבְבוּ ׳
סוֹבְבִי ׳ סוֹבֵבְנָה ׃

איתן אֲסוֹבֵב ׳ יְסוֹבֵב ׳ תְּסוֹבֵב ׳ נְסוֹבֵב ׃
יְסוֹבְבוּ ׳ תְּסוֹבְבוּ ׳ תְּסוֹבֵב ׳ תְּסוֹבְבִי ׳
תְּסוֹבֵבְנָה ׃ עַד אָנָה תְּהוֹתְתוּ שרשו הָתַת בשקל — תלים סב
תְּסוֹבְבוּ ׳ ויש אומרים ששרשו הָוָה בשקל תְּכוֹנְנוּ ׳
ודע כי רוב פעלי הכפל ההתפעל דבק עם המרובע
כמו שהוא בנחי העין כמו שכתבנו כמו שתאמר
המרובע מן הכפולים רוצץ וַיִּרְעֲצוּ וַיְרוֹצְצוּ ׃ — שפטים י
וההתפעל הִתְרוֹצֵץ כמו וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים ׃ — תלדות כה
מְגוֹלָלָה בְדָמִים ׃ מִתְגּוֹלֵל בְּדָם ׃ — ישעיה ט שמו׳ ב כ
יְרוֹשֵׁשׁ עָרֵי מִבְצָרֶיךָ ׃ מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב ׃ — ירמיה ה משלי יג
מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים ׃ הִתְקוֹשְׁשׁוּ וָקוֹשׁוּ וזולתם שבאו כן ׃ — פלח יט צפניה ב
אֶשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב כמו הִשְׁתּוֹלְלוּ ׃ ובא האלף — תלים עו
במקום הא ׃ וכן וְכָל־מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי ׃ וְאַחֲרֵי כֵן — ישעיה סג
אֶתְחַבַּר יְהוֹשָׁפָט כמו שכתבנו ׳ ויש שיבא ההתפעל — דברי הימים שני כ
מהם כדרך השלמים כמו וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְיָ ׃ מִתְפַּלֵּל — עקב ט דניאל ט
וּמִתְוַדֶּה ׃ אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם ׃ וָאֶתְחַנַּן אֶל — בא י ואתחנן ג
יְיָ וזולתו כמו שבאו גם כן בנחי העין ההתפעל כדרך
השלמים כמו שכתבנו ׳ ויש מאלה הפעלים פעלי
הכפל שיכפל בהם גם פא הפעל כמו וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן — ירמיה נא
הַסְּלָעִים ׃ וההתפעל תַּחַת שֹׁאָה הִתְגַּלְגָּלוּ ׃ — איוב ל
יִשְׁתַּקְשְׁקוּן בָּרְחֹבוֹת ׃ וַיִּתְמַרְמַר אֵלָיו ׃ ומחברת — נחום ב דניאל ח
הקל עם הכנויים תאמר מן סָבַב סַבָּהוּ או סַבּוּ ׃ לא
קַבֹּה אֵל ׳ והוא מקום וו הכנוי בהא אֶהֱרָה והדומים — בלק כג בא ט
לו ׳ סַבֶּךָ ׳ או סַבֵּךְ ׳ סַבַּנִי ׃ כִּי חַנַּנִי אֱלֹהִים וכן — וישלח לב
כלם ׳ ומן סַבּוּ סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים עקרם בתשלומם — תלים קיח
סְבָבוּהוּ או סַבְבוּ ׳ סְבָבֶךָ סְבָבוּנִי ׳ סְבָבוּנוּ וכן כלם ׃
והעתידים וּפְרָשָׁיו לֹא יְדֻקֶּנּוּ ׃ יְסֻבֻּהוּ צֶאֱלִים — ישעי׳ כח איוב מ
צִלֲלוֹ ׃ יְסֹבּוּהוּ עַרְבֵי נָחַל ׃ וַיְהֻמֵּם — איוב מ יהושע י
יְיָ ׃ וַיְחָנֵּךָ ׃ וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֹתוֹ אלה — נשא ו ירמיה נב
בשורק ׃ ובקמץ חטף שְׁאֵרִית עַמִּי יְבָזּוּם ׃ וְסִלֵּף — צפניה ב
בּוֹגְדִים יְשָׁדֵּם ׃ זְאֵב עֲרָבוֹת יְשָׁדְדֵם ׳ בא נקוד על — משלי יא ירמיה ה
דרך החסר אף על פי שהוא שלם כי נקוד השלם היה
יְשׁוֹדְדֵם כמו יִשְׁמְרֵם ואפשר שהוא מבנין פועל
המרובע מן יְשׁוֹדֵד מַצֵּבוֹתָם ׃ אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ ׃ וכן — הושע י תלים סז
הצווי בשרק כמו עַל סֵפֶר חֻקָּהּ ׃ ובקמץ חטף סָלוּהָ — ישעי׳ ל ירמיה נ
כְמוֹ עֲרֵמִים ׃ חָנֻּנִי חָנֻּנִי אַתֶּם רֵעָי ׃ וכן המקור — איוב יט
בשורק עַד תֻּמָּם ׃ בְּחֻמָּם אָשִׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם ׃ עַד — וילך לא ירמי׳ נא
תֻּמִּי אותם ירמיה כן וחוקלו בְּחֻקּוֹ חוּג ׃ בְּחוּקוֹ — משלי ח ב ח
מוֹסְדֵי אָרֶץ ׃ ובא בחירק בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי על — איוב כט
דרך השלם כי בתשלומו בְּהִלְּלוֹ בפלס וּכְפִתְחוֹ — נחמיה ח
עָמְדוּ כָל־הָעָם ׃

ואלה ראשי הפעלים שאתה צריך להורותך
עליהם ׃

אפף כִּי אָפְפוּ עָלַי רָעוֹת ׃ אֲפָפוּנִי מַיִם — תלי׳ מ יונה ב
אף על פי שלא מצאנו ממנו חסר
נאמר העתידים בחסרון ׳ אָף ׳ אָפוּ ׳ אָאֹף ׳
יָאֹף וכולי ׃

ארר כתב רבי יהודה כי אָרָה לִי מהדגוש ׳ — בלק כב
ומשפטו אָרְרָה לִי ׳ ויתכן להיותו כן
הקל והיה מבלי תוספת ההא אֹר בפלס סֹב ׳
ובשתוסף

ובשתוסף הא על סב תאמר סבה בחטף ׳ ומפני שלא היתה הריש ראויה להדגש הרחיבו תנועת האלף והוסבה לקמץ רחב תחת קמץ חטף ׃ וכן קבה לי כשר׳ אפילו הדגש אף על פי שהבית איננה גרונית הרחיבו הקמץ והיה הנח תמורת הדגש כי משפטו מבה בדגש ובחטף ׳ וכתב עוד רבי יהודה כי במארה אתם נארים איננו מעקר זה כי אם מעקר נאר בפלס נגשים לולי האלף ונכון הוא ׳ גם יתכן מה שכתב בו רבי יונה שמשפטו היה נארים בשוא הנון בפלס ובם אנחנו נמקים ׳ אלא שהרפו הריש והניעו הנון בצרי מפני האלף ׃

ברר יש מלה קשה בזה השרש והוא עם נבר תתבר ומשפטו תתברר ׳ ובנפול אות הכפל לו היינו אומרים תתבר היה דומה ששרשו ברה כמו ויתגל בתוך אהלה מן גלה ׳ לפיכך הטילו תנועות תתברר בתתבר ׃ והדגש בתיו להורות כי חסר מן התיבה חסרון כפל ׃ ומלת לברם האלהים הראוי לבררם הבית חטופה והריש רגושה בפלס להמם כי השורק והקמץ חטף אחדים כמו שהראיתיך ׳ ובעבור כי הריש איננה ראויה להדגש נמשך הקמץ והונעה הבית בקמץ רחב תחת קמץ חטף כמו שכתבנו במלת ארה לי ׃

חנן אלהים יחנך בני ׃ חנון יחנך לקול זעקך ׳ היה ראוי להיות יחננך ׳ אך הניחו החית ונפל הדגש מן הנון והוטלה תנועת החית על היוד׳ וכתב רבי יהודה כי חנני יי הוא מן הדגוש והרפו הנון כמו בהתחננו אלינו ׳ גם היה נכון לומר שהוא מן הקל כמו שמרני אל לולי החית שהיא פתוחה ׳ וזה הטעם הצריכו לרבי יהודה לומר שהוא מן הדגוש ׳ ונמצא במקצת ספרים בקמץ כי עת לחננה כי בא מועד ׳ בא פתח קטן תחת פתח גדול ומשפטו לחננה כי המלה מפעל הדגוש והוקלה כמו שהוקלו רבים מן הדגוש כמו שכתבנו ׃

מכך ומך אחיך עמו ׳ אף על פי שהוא קמוץ כמשפט נחי העין טוב הוא לשומו מפעלי הכפל לפי שמצאנו וימכו בעונם שהוא באמת מפעלי הכפל ׃ וכן והנפעל ימך המקרה בפלס ובל לבב אנוש ימס ׳ ואחרי שיש לו חברים מפעלי הכפל ואין לו חבר מנחי העין טוב הוא שנאמר שהוא מפעלי הכפל ובא הקמץ תמורת הכפל ׃ וכן וכי ימוך אחיך בא בשורק כמו ירון ושמח ׃ ישוד צהרים ׃ והמכו ככל יקפצון משפטו והומכו בדגש בפלס והומקו והוסבו ׃ והוקל כמו ויתמו ימי בכי אבל משה ׃ וידמו למו עצתי כמו שכתבנו ׳ ויש אומרים כי שרשו נמך לפי שמצאנו בדברי ר״ל במקום נמוך בפלס רחוק קרוב ׳ ועל דעתי כי נמוך הנזכר בדברי ר״זל הוא נפעל כמו שתאמר נגוז מן נגוז ועבר ׳ נגול מן ונגלו כספר השמים ׃

פתת והפתית בשפתיך ׳ אמרו כי היוד תמורת ת ומשפטו הפתות בפלס הסבות את־ לבם ׳ ורבי אחי רבי משה כתב כי הוא לתמיהה במקום אם כאלו אמר אם פתית והוא מן הדגוש משרש פתה ׃

קבב באה מלה זרה בשרש הזה וקבנו לי משם ׳ ורבי יהודה כתב ששרשו קבן ׳ ואין זה נכון אחר שלא מצאנו זה השרש ׳ ויותר נכון שתהיה הנון נוספת כמו שכתבנו בשלמים בטור הראשון ׳ או שתהיה הנון במקום אות הכפל ׃ כמו לשמיד מעזניה ׃ כי לא תמנו ׳ גם יתכן לומר שהנון היא כנוי הפעול כמו שהוא באלתן ישמרנו יזכרנו ׳ וכן הוא בצווי והיה משפטו בהדגש קבנו ׃ והוקלה המלה ונפל הדגש מן הכפל ומן הנון ובא בחולם כמו עונותיו ילכדונו את־הרשע ׃

רכך כתב ר יהודה אך והבאתי מורך בלבבם איננו מעקר זה והנכון והישר להיותו מעקר זה בפלס במועד ידיהם ששרשו עלל משפטם בתשלומם מרכך מעלל ׃ בפלס וזבח משחת ליי ׃ כי משחתם בהם ׃

שמם למה תשומם ׳ כתב רבי יהודה שהוא מבנין התפעל ודגש השין לחסרון תיו התפעל ונכון הוא אף על פי שתיו התפעל לא תבא על אותיות זס שץ לפניהם כי אם לאחריהם אף על פי כן הדגש שיש בשין מורה עליה כי כאן היה מקומה לולי קריאת האותיות שלא יתכן כן כמו שכתבנו בשלמים ׳ גם יתכן לומר שיהיה מבנין נפעל ׳ ואל תתמה לפי שבא בחולם ולא אמר תשמם בפלס תשמר ׃ תזכר כי הכל אחד כי בחסרונם באו כן ישם וישרוק ירמיה מט וידם אהרן ׃ ותתם השנה ההיא ׳ ואם בתשלומם יהיו ישומם ידומם תתומם ׳ וכן העוברים מנפעל באלה הפעלים יש מהם בחולם ויש מהם בפתח ויש מהם בצרי כמו שזכרנו כי הכל אחד ואין לחוש על זה ׳ ואם יאמר אומר כי ישום וידום משפטם בתשלומם ישמום ידמום כי בבנין הקל שהוא יסוד הפעלים גזרת פעול מצאנו ולא גזרת פועל ׳ נאמר לו אף על פי כן אחר שמצאנו גזרת פועל בבנין פועל הכבד נאמר כי לקחו בכפולים גזרתו כמו שעשו בהתפעל בכפולים כן נהגו זה המנהג בנפעל במקצת מקומות ׃ והנה רבי יונה כתב כי עתה ארומם מבנין נפעל משרש רמם ׳ וכן כתב בהרמו מתוך העדה ׳ ורבי אברהם אבן עזרא ז״ל כתב גם כן למה תשומם מבנין נפעל ׃ בהשמה מהם ׳ בלא בית השמוש היה אומר השמה ׳ ובשנכנסה עליו בית השמוש נהפך הקמץ חטף בבית השמוש להקל על ההא ומשפטו בהשמה כמו שבא גם כן להפרכם את־בריתי שהיה ראוי להפירכם כמו שכתבנו בשמוש האותיות ׃ כל־ימי השמה הוא מקור ׳ וטרם הסמכו אל הכנוי יאמר השם כמו המקור מהפעול בחסרון הפא הגד הגד לי ׳ ובהסמכו עם הכנויים שב הדגש במם לחסרון אות הכפל במשפט ׳ ונשאר הדגש בשין כמו שהיה טרם הסמכו ׃ פנו אלי והשמו ׳ נמצא במקצת הספרים בדגש השין ׳ והוא

אם כן תקרא בקמץ חטף ואם הוא כן נצטרך לומר כי הוא פעל עבר מוסב לעתיד מפני הוו כי אין צווי בבנין שלא נזכר פועלו כאשר כתבנו ׳ ויש ספרים מדוייקים שאין השין דגושה והוא אם כן תקרא בקמץ רחב והיא הקריאה הנכונה ׳ ויהיה צווי מבנין הפעיל כמו השמו השין בצרי כמו שבא השב אל תערה בפתח והוא כמו השב בצרי ׃

כלו פעלי הכפל בני שלש אותיות

ויש פעלים בני ארבע אותיות

יש בלא כפל אות כמו כרבל ׳ כרבלת ׳ כרבלתי וכולי ׃

הפועל מכרבל ׳ מכרבלים ׳ מכרבלה או מכרבלת ׳ מכרבלות ׃ והפעול ודוד מכרבל במעיל בוץ ׃ (דברי הימים טו)

העתידים הצווי כרבל ׃

איתן אכרבל וכולי ׳ וכן כרסם מן יכרסמנה חזיר מיער ׳ כרסם ׳ כרסמת ׳ כרסמתי וכולי ׃ (תלים פ)

הפועל מכרסם וכולי ׃

העתידים הצווי כרסם וכולי ׃

איתן אכרסם וכולי ׃

רטפש בשרו מנוער והוא נבנה על בנין פועל תאמר ממנו גם כן בנין פעל רטפש ׳ רטפשת כולי כי אין פועל מבלתי פעל ׃ (איוב לג)

פרשן עליו עננו ׳ אפשר כי הפתח מקום חירק והוא נבנה על בנין פעל כמו וקרקר כל־בני שת שהפתח מקום חירק ׳ ואיפשר שיהיה פרשז מקור מבנין פעל ׳ ויש אומרים כי היא מלה מורכבת משלש תיבות פרש שדי זיו ׳ על כל פנים תכנה כל בנין פעל ממנו ׃ (איוב כו) (בלק כד)

ואשר נכפלה בו הפא לחרחר ריב ׳ והוא מקור מן הדגוש ותכנה כל בנין פעל ממנו ׳ והיה ראוי לחרחר בצרי אלא שהתנועות משתנות ׃ וכן מקרקר בפתח ומשפטו בצרי ׃ (משלי כו) (ישעיה כב)

ואשר נכפלה בו הלמד אמלל אני ׃ ואמלל כל־יושב בה והוא בנין פעל תכנה ממנו כל הבנין ובנין פעל ׳ ויש שתהיה האות הרביעית נוחה ׃ (תלים ו הושע ד)

תחרה מן כי אתה מתחרה בארז ׃ ואיך תתחרה את־הסוסים והוא בנין פעל תאמר ממנו כל הבנין ׳ ויש אומרים כי כמוהו ברוחו שמים שפרה ׳ ויש אומרים כי בית ברוחו נוספת והוא לנקבה והיה משפט הפא להדגש ׃ וכן מן במטחוי קשת תאמר טחוה ׃ (ירמיה כב) (ירמיה יב) (איוב כו) (וירא כא)

ואשר יכפל בהם הפא והלמד כלכל ׳ וכן כרכר ׳ וכן סכסך וכן צפצף ׳ וכן קרקר כי שרשם כול כיר סיך ציף קור כולי והוא כלכל את המלך ׳ ובבנין פעל מענין אחר התפקדו (שמואל ב יט)

וכלכלו ומכל אחד משניהם תכנה בנין פעל ופועלו ׃ (מלכים ב)

כרכר מן מכרכר בכל־עז ׳ כרכר ׳ כרכרת וכולי ׃ (שמואל ב ו)

סכסך מן וסכסכתי מצרים במצרים ׳ סכסך סכסכת וכולי ׃ (ישעיה יט)

צפצף מן המצפצפים והמהגים ׃ (ישעיה ח)

קרקר וקרקר כל־בני שת ׳ מקרקר קיר ׳ אבל הוא כפול הפא והלמד כי שרשו קיר ׳ וקרקר פא הפעל פתוחה ומשפטה בחירק אבל התנועות משתנות ׃ וכן מקרקר קיר משפטו מקרקר בצרי ׃ (בלק כד ישעי׳ כב)

שגשג מן ביום נטעך תשגשגי והוא כפול הפא והעין כי שרשו שגה ׃ וכן (ישעיה יז)

שעשע ושעשע יונק על חור פתן שרשו שעה והוא כפול הפא והעין ׳ אשעשע ׳ ישעשע ׳ תנחומיך ישעשעו נפשי בפתח העין להרחיב ׃ וכן (ישעיה יא) (תלים צד)

תעתע כפול הפא והעין כי שרשו תעה ׃ והייתי בעיניו כמתעתע ׃ והתפעל ממנו ומתעתעים בנביאיו משפטו מתתעתעים ׃ וכן (תולדות כז) (דברי הימים ב לו)

יפיפית מבני אדם ׳ ופא הפעל נקרא בקמץ חטף והוא פעל שלא נזכר שם פעלו ׳ ויש שהעין שלו נחה וכפולה ׃ (תלים מה)

טאטא מן וטאטאתיה במטאטא השמד ׃ טאטא טאטאת ׳ טאטאתי ׳ טאטאנו ׳ טאטאתם ׳ טאטאו ׳ טאטאה או טאטאת ׳ טאטאתן ׃ (ישעיה יד)

הפועל מטאטא ׳ מטאטאים ׳ מטאטאה ׳ או מטאטאת ׳ מטאטאות ׃

הפעול מטואטא ׳ מטואטאים וכולי ׃

העתידים טאטא וכולי ׃ אטאטא ׳ יטאטא ׳ והשם ממנו בהראות עין הפעל במטאטא השמד ׳ וכן שהעין שלו הא נראית כפולה ׃ (ישעיה יד)

התמהמה כי לולי התמהמהנו ׃ ויתמהמה ׃ אם יתמהמה חכה לו תאמר כל בנין התפעל ממנו ׳ ובא ויתמהמה קמץ המם האחרונה מפני השלשלת כי יש לה משפט הפסק ׃ וכן וישחט ויקח קמוץ מפני השלשלת ׳ ויש שאחר שלש אותיות השרש יכפל העין והלמד ׃ (מקץ מג וירא יט) (חבקוק ב) (כג ח)

הפכפך דרך איש וזר והוא שם תאר ׃ (משלי כא)

חמרמר מן פני חמרמרה מני בכי ׃ מעי חמרמרו והוא נבנה מגזרת פעל שלא נזכר שם פועלו ותאמר כל הבנין ממנו ׳ חמרמר ׳ חמרמרת ׳ חמרמרתי ׳ חמרמרו ׳ חמרמרתם ׳ חמרמרנו ׳ חמרמרה ׳ חמרמרת ׳ חמרמרתן ׃ (איוב טז) (איכה א)

איתן אחמרמר ׳ יחמרמר וכולי ׃

סחרחר לבי סחרחר והוא בגזרת בנין הקל ׳ ומפני הכפל שב פא הפעל בשוא ׳ ותאמר כל הבנין ממנו סחרחר ׳ סחרחרת וכולי ׃ (תלים לח)

הבינונים סוחרחר׳ סוחרחרים׳ סוחרחרה׳
או סוחרחרת׳ סוחרחרות ואין בו
פעול כי הוא פעל עומד ׃

העתידים הצווי סחרחר׳ סחרחרו׳ סחרחרי׳
סחרחרנה ׃

איתן אסחרחר׳ יסחרחר׳ תסחרחר׳
נסחרחר׳ יסחרחרו׳ תסחרחרו׳
תסחרחרי׳ תסחרחרנה ׃

תמו הפעלים

שער השמות

משקלי השמות משתנים לכמה פנים יש שמות
בתוספת אות בתחלה או באחרונה ויש מבלי
תוספת והאותיות הנוספות סימנם האמנתי לכן אתה
צריך להורותך המשקלים ואשקלם לך כלם בשקל
פעל כמו ששקלו הראשונים כל המלות בין בפעלים
בין בשמות בשקל פעל וכמו שסדרם אדוני אבי ז״ל
בספר הזכרון ואוסיף לפרש לך עליהם כפי אשר
תשיג ידי ואלהים יהיה עמדי׳ וצריך בתחלה
שאקדים לך שער התנועות טרם השמות כי התנועות
הם סבת השתנות השמות׳ ועוד שתהיה לך בהם
תועלת בכל המקרא ׃

שער

דע כי התנועות הם חמש כי לא יוכל אדם
להניע אות מבלי ה׳ התנועות ׃ הראשונה
אָא ושמה קמץ גדול׳ השנית אֵי ושמה צרי ונקראת
גם כן קמץ קטן לפי שעלייתה כעלית הקמץ לבא
אחריה נח ובמקומות רבים תבוא זו תחת זו׳
השלישית אוֹ ושמה חלם׳ הרביעית אוּ ושמה
שורק׳ החמישית אִי ושמה חרק׳ אלה הם חמש
התנועות הגדולות ויש להן חמש בנות כנגדן
ותנועתן קטנה ושפלה מהאמות׳ והן אַה ושמה
פתח גדול והיא כתנועת הקמץ אלא שהיא שפלה
ממנה׳ אֶי ושמה סגול והיא כתנועת הצרי אלא
שהיא שפלה ממנה ונקראת גם כן פתח קטן לפי
שעלתה כעלת הפתח ובמקומות רבים תבוא זו
תמורת זו׳ אֳא ושמה קמץ חטף והיא כתנועת
החלם אלא שהיא שפלה ממנה׳ אִ בלא יוד והיא
כתנועת החירק אלא שהיא שפלה ממנה׳ אֻ בלא
וו ושמה קבוץ שפתים והיא כתנועת השורק אלא
שהיא שפלה ממנה ׃

ודע כי חמש התנועות הגדולות אחריהם נח
לעולם ואין באות שבצדיהן לאחריהן
דגש אם לא תהיה המלה מלעיל שיתקים הנח כמו
לָמָּה׳ שָׁמָּה׳ יָמָּה׃ חֲדָלוּ׃ נָזֹלוּ׃ (מפגיח ישעיה סי ירמיה ב)
שובו שָׁמַּיִם׳ לכן תעמיד אותם ותרחיב קריאתם׳
ובראותך תנועה גדולה ובצדה שוא תרחיב קריאת
התנועה ותניע השוא כמו זָכְרוּ׳ שָׁמְרוּ׳ יָרְדוּ׳
יֵדְעוּ׳ אוֹמְרִים׳ שׁוֹמְרִים׳ סִיסְרָא׳ פִּינְחָס׳
שוּבְךָ׳ טוּבְךָ׳ אבל החמש הקטנות תחטף קריאתם
והשוא שבצדיהם נח כמו אַבְרָהָם׃ שַׁרְבִיט׃ צַמְרִי׃ (אסתר ד הושע ב)
גַּפְנִי׳ ואם השוא באות גרונית ישתתף פתח עם (יואל א)
השוא להאריך התנועה ולהרחיב על האות הגרונית
כמו וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח׳ אַעֲלֶה׳ יַעֲלֶה׳ ופעמים (בא יב)
תחטף גם עם אות גרונית כמו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא (ראה יג)
תְכַסֶּה עָלָיו׃ לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ׳ ופעמים תארך (יתרו כ)
ותרחב קריאת הפתח גם בלא אות גרונית בהיות
המלה מלעיל אבל השוא שבצדו יהיה נח גם כן כמו
זָכַרְתִּי׳ שָׁמַרְתִּי׳ זָכַרְנוּ׳ שָׁמַרְנוּ׃ שַׁבְתִּי וְרָאֹה׃ (קהלת ט)
קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד וזולתם׳ וכן עם אות גרונית (תלים כ)
כשהמלה מלעיל יהיה השוא שבצדו נח אם לא
ישתתף פתח עם השוא כמו שָׂמַחְתִּי׳ שָׂמַחְנוּ׳
שָׁמַעְנוּ׳ אֲנַחְנוּ השוא שבחית ובעין נח אף על פי
שמאריכין הפתח שעליהם׳ והחירק יִשְׁמֹר׳ יִזְכֹּר
עִבְרִי׳ קִבְרוֹ׳ שִׁבְרוֹ׳ ועם אות גרונית תארך
התנועה הקטנה וישתתף פתח עם השוא כמו וּמִכְחֲבֵם
שִׁחֲדוּ בַעֲדִי׳ ופעמים גם בלא אות גרונית תאריך (איוב ו)
התנועה הקטנה וישתתף פתח עם השוא כמו רֻטֲפַשׁ (איוב לג)
בְּשָׂרוֹ מִנֹּעַר או בבוא מאריך עם החירק כמו וְנִקַּף (ישעיה י)
סִבְכֵי הַיַּעַר׳ ואף על פי שאין נקוד פתח עם השוא
אתה קורא השוא כמו שוא ופתח ׃ וכן בְּשִׁקְתוֹת (ויצא ל)
הַמָּיִם׃ וְהָיָה בְּקֶרֶב־אִישׁ׃ כְּקֶסֶם־שָׁוְא׃ וכן אם (שמואל ב טו ירמיה כח)
תהיה וו תחלת המלה כמו וְשֶׁבַח שֶׁבֶךָ׃ וּסְגוֹר (שפטים ה ישעיה כו)
דְּלָתֶךָ׃ וּשְׁתֵה בְלֶב־טוֹב יֵינֶךָ׳ אבל אם המלה (קהלת ט)
שבראשיתה וו נקשרת עם המלה שבצדה אף על פי
שהוו במאריך השוא נח ולא יקרא כמו שוא ופתח
כמו וְשְׁלַח לִי עֲצֵי אֲרָזִים׃ והסגול אֶלְבַּשׁ אֶגְרֹף׃ (דה ב ב משפטים כא)
ועם אות גרונית תארך אֶעֱמֹד׳ אֶעֱלֶה וישתתף
סגול עם השוא׳ ופעמים יולד נח אחריה כשהמלה
מלעיל כמו אֶרֶץ גֶּפֶן צֶמֶר חוֹבֶרֶת שׁוֹמֶרֶת (תרומה כו)
וזולתם׳ וכן בסוף המלה אחר הסגול נח נכתב
אֶגְלֶה׳ אֶעֱלֶה וכן כל איתן מנחי הלמד מפעלי
ההא כמו שכתבנו׳ והקץ חטף כמו שָׁמְרֵנִי זָכְרֵנִי׳
ופעמים משתתפים עם הקמץ שוא להודיע כי הוא
חטף והוא כאשר תנקד האות שאחריה באחת
התנועות ולא תדגש כמו אֳנִי׃ חֳלִי׃ (מלכים י משלי כח)
צָרִי והדומים להם׳ אבל אם תדגש האות שאחריה (מקץ מג)
ינקדו הקמץ לבדו כי אין לטעות בו כי בודאי הוא
חטוף אחר שהדגש לצדו כמו גָּזִּי נִזְרֵךְ׃ רָנּוּ שָׁמַיִם (ירמיה ז ישעיה מד)
והדומים להם׳ וכן אם האות שאחריה היא בשוא
נח ינקדו הקמץ לבדו כי אין לטעות בו כי בודאי הוא
חטוף אחר שהשוא נח הוא לצדו׳ כי אין אחר הקמץ
הרחב שוא נח כמו קָרְבָּן קָדְשׁוֹ והדומים להם׳
לפיכך נפלה המחלוקת בקריאת כָּרְתוּ יַעְרָהּ׳ כי יש (ירמיה מו)
אומרים כי השוא נח וקוראים הקמץ חטוף ומפרשים
המלה צווי כמו חָרְבוּ מְאֹד ויש אומרים כי השוא (ירמיה ב)
נע וקוראים הקמץ רחב ומפרשים המלה עבר כמו
שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו והיא הקריאה הנכונה׃ אבל בְּשַׂר (תלים צט)
הקרבן

הקרבן יחזקאל מ ולהציב הדרבן שמואל יג
כדרבונות קהלת יב וישפח תהלים כח
וברקת וזהב ושהדי במרומים יזל מים (יחזקאל כח איוב יו)
מדליו יקבלנו קריאתם בקמץ רחב ולא שמענו ולא (בלק כד)
ראינו בהם מחלוקת לא שרבי יונה כתב בשר הקרבן
בחטיפת הקוף ורפיות הבית ולעולם כל קמץ על שני
שואים יקרא חטף כמו יקחאל יקדעם (מלכי ב יד יהושע טו)
יקמעם ישבקשה והדומים להם והקבוץ שלחן (דה ו דה כה)
קרבן והדומי להם ואם ישתתף פתח עם השוא תארך (נחמיה יב)
קריאת הקבוץ כמו רטפש בשרו מנער ואם תהיה (איוב לג)
בצד התנועה הגדולה תנועה אחרת קטנה או גדולה
ובאות אשר לצדה טעם אתה משפיל התנועה
הראשונה אף על פי שהיא גדולה כמו זכרתי לך (ירמיה א)
הנה הטעם בכף והיא תנועה קטנה ואף על פי כן
תעמידנה מפני הטעם שבה ולפי שתעמידנה תשפיל
קריאת הזין אף על פי שהיא קמוצה אבל אם יהיה
הטעם רחוק לה ולא יהיה באות שבצדה אתה מעמיד
האות הקמוצה כמשפטה ותשפיל האות שבצדה אם
היא בתנועה קטנה כמשפטה כמו ושמרת כל חקיו (בשלח טו)
והלבת וכן הצרי מרשית השנה (תבא כח עקב יא)
מראשו ועד רגליו לפי שהטעם בשין שהוא רחוק (תזריע יג)
מתנועת המם תעמיד תנועת המם כמשפט אבל
הצרי שבריש או החולם תשפילנו אף על פי שהיא
תנועה גדולה מפני הטעם שבצדו אבל כשהטעם
בריש אתה משפיל קריאת המם כמו מראש ועד סוף (קהלת ג)
וכן החולם והתיצבו בכובעים אסירים בכושרות (ירמי מו תלים סח)
תועבה היא נוטרה את הכרמים לפי שהטעם רחוק (מקץ מג שיר א)
מן החולם תעמיד האות החלומה במשפט אבל
כשהטעם באות שבצדה תשפילנה כמו תנור בוערה (הושע ז)
שהטעם בעין וכן אומר שומר וכן החירק ביוד
שירה חידה חודה חידתך אתה משפיל קריאת (שפטים יד)
החירק לפי שהטעם באות שבצדה אבל שירתי
חידתי שהטעם בתיו רחוק ממנה אתה מאריך החירק (שפטים יד)
במשפט וכן השורק בוו שלש מאות שועלים לפי (שפטים טו)
שהטעם בלמד שהוא רחוק ממנה תעמיד השורק
וכשתאמר שועל עוגב שהטעם קרוב לה תשפיל (נחמיה ד איוב כא)
קריאת השורק וכן משפט החירק והשורק אף על פי
שחסרו וו יוד פעמים כמו שעלים לססתי (שיר ב שיר א)
ועגבי לקול בוכים והדומים להם אחר שמקומם וו (איוב ל)
או יוד תארך קריאתם כמו עם הוו ועם היוד
והתנועה הקטנה אף על פי שמשפטה להחטף אם
תבוא על אות גרונית תעמידנה אם לא יהיה הטעם
באות הגרון כמו החלותי תת לפניך אתה מעמיד (דברים ב)
ההא אף על פי שהיא בפתח מפני החית שהיא גרונית
וכן התיתות כיום מדין החטאת הענן בשלח יד (ישעי ט ויקרא ד)
האמור בית יעקב והדומים להם (מיכה ב)

שער השוא

דע כי השוא איננה תנועה אך היא משרתת
התנועות על שלשה דרכים הראשון
בשתהיה על אות אחה"ע תטה קריאת השוא לקריאת
אותה האות אם קמוצה תטה לקריאת קמץ ואם
פתוחה תטה לקריאת פתח כמו יאבד הון ואם (משלי כט)
צרי כמו באר שאת שאר תאנה קריאת השוא
נוטה לצרי ואם שורק כמו קחו דעו קריאת
השוא נוטה לשורק מפני החית או העין שהיא שרוקה
ואם חירק כמו קחי רחים סחי ומאוס (ישעי מז איכה ג)
יהי אור קריאת השוא נוטה לחירק ואם חולם כמו (בראשית א)
לעולם שאול בעור פעור קריאת השוא
נוטה לחולם וכן על הקמץ חטף כמו ומגער בך (ישעיה כד)
קריאת הגימל נוטה לקמץ חטף מפני העין ויש
ספרים מדויקים שהגימל נקודה בקמץ חטף ואם
עם השוא געיא תקרא השוא בהרחבה בקריאת האות
שבצדה לפי שהגעיא מאריך קריאתה כמו צדקתך
כהררי אל תלים לו שאו זמרה ותנו תוף תחי (תלים פא ב קיט)
נפשי קרבם בתימו לעולם וזולתם (תלים מט)

השני כשתהיה שוא על היוד תטה קריאתה
לעולם לחירק ואף על פי שאין היוד
בחירק אלא באחת התנועות כמו וידעו ביעקב
ביום ייחל לעולם קריאת השוא נוטה לחירק ואם (מיכה ה)
הגעיא עמה תקרא חירק בהרחבה כמו ביד משה (תלים עז)
וידעו כי אלהים מושל ביעקב ואם ישתתף עם (תלים נט)
השוא סגול או פתח לא תטה קריאתה לחירק אלא
לסגול או לפתח כמו היה הוי חיי היי

השלישי כשתהיה השוא על שאר האותיות
ויהיו מונעות באיזו תנועה מן התנועות
לעולם קריאת השוא נוטה לפתח כמו ברכה קללה
רשעים שמנים גברים ישנים גלילים
לעולם קריאת השוא נוטה לפתח ואם הגעיא עמה
תקרא פתח בהרחבה כמו במקהלות ברכו אלהים (תלים סח)
וזולתו

ודע כי כאשר יהיו שני שואים באחד באמצע
המלה או בסופה הראשון נח והשני נע
באמצע המלה כמו ישמעו ילמדו ישמרו
ובסוף המלה אם דבקה אל אשר בצדה תניע השוא
השני ותקראנו בקריאת ראשית המלה אשר בצדה
כמו ויבך עליו וישב ישמעאל אל (ויחי כ ירמיה מא)
תוסף על דבריו עד לא שמת אלה על לבך אל (משלי ל ישעיה מז)
ישט אל דרכיה לבך אבל אם ראשית המלה שבצדה (משלי ז)
שוא והנה הם ג' שואין הב' שבסוף המלה הם נחים כמו
יפת אלהים וכן כאשר הם השני שואין במלת ההפסק (נח ט)
הם נחים כמו ויפל על צוארו ויבך ויש שקוראים כל (ויגש מו)
שני שואין בסוף המלה נחים גם הראשונים שזכרנו
וכן נמצא בספרים מדוייקים ויפת בסתר לבי בית (איוב לא)
בסתר רגושה וכן וילדת בן בית בן רגושה וכן (שפטים יג)
וישב ממנו שבי בפסק ואם בן איננו נקשר ויפת עם (חקת כא)
בסתר ולא ילדת עם בן ולא וישב עם ממנו
אלא נקרא בעצמו ויפת בשני השואים נחים וכן
וילדת וכן וישב כמו יפת שאם היו נקשרים
ויפת וילדת היו בית בסתר ובית בן רפים כמו

שיתבאר ׃ וכן וישב׃ ממנו׃ שיש פסק בין וישב
ובין ממנו׃ ואם היה נקשר לא היה בו פסק אם כן
אינם נקשרים כלם שהם בסוף המלה׳ וכשיהיו שני
שואין באמצע המלה׃ ויהיה השוא השני תחת אות
בגד כפת השנית נעה ודגושה דגש קל כמו בשבתך
׳ישברו׳ יכתבו׳ ונמצאו שנים רפים והם יקתאל (מלכים ספי יד)
׳יקדעם ואולי מפני אהח הע נרפו׳ והאות שבסוף (יהושע ט״ו)
המלה שאין תחתיה אחת מהתנועות ואינה מאותיות
אהוי תקרא בשוא והוא נח נראה ולא נהגו לנקד תחת
האות שוא כי אין דרך לטעות כמו אמר ׳אבל ׳ויאמר
׳וישמר וכל הדומים להם כי אין תחת הריש והלמד
שוא ולא הוצרכו לנקד שוא כי אין דרך לטעות
שתקרא האות ההיא באחת התנועות שאם כן היתה
אות נחה אחריה כתובה׳ אבל כף כנוי הנקבה כמו
ידך׳ רגלך׳ עינך׳ אזנך ינקדו בשוא כי יש
דרך לטעות בו שתקרא קמץ אף על פי שאין אות
נחה כתובה אחריה לפיכך נקדו הכף סימן הנקבה
בשוא לעולם׳ ולפי שהרגילו בנקידת זאת הכף נקדו
גם כן הכף השרשית באחרית המלה לעולם כמו שפך (ויקרא ד)
׳חשך׳ דרך׳ הנה הכף בהם כמו ריש אמר ולמד
אבל ולא נקדו הריש והלמד ונקדו הכף ׳וכן כל אות
בגד כפת הדגושה אשר בסוף המלה נקדוה גם כן
שוא בין שתהיה האות ההיא שרשית או משמשת כמו
ויפת׃ וישב ירמיה מא ויבך׃ ויגש מ״ז (איוב לא)
וירד׃ זכרת׃ שמרת׳ וגם כן זולתי בגד כפת (בלק כד)
כמו אל ישט׳ ועשו כן מפני שהאות שלפניה נקודה (משלי ז)
בשוא והיא נח נראה׳ גם כן נקדו כמו כן האות הזאת
שהיא נח נראה שוא׃ ויחד יתרו היתה ראויה גם (יתרו יח)
כן החית שוא לולי כובד הקריאה ומפני זה נקדו הדלת
שוא׳ אבל בשתהיה האות רפה לא ינקדו אותה שוא
בין שתהיה שרשית או משמשת לפי שאין לפניה נח
נראה כמו עשית׳ בנית׳ ועשת׳ וקראת׳ (בהר כה וילך לא)
וחטאת זולתי הכף כמו שזכרנו והוא הנעה בסוף (שמות ס)
המלה לא ינקדוה בשוא אבל שמו תחתיה נקודה
אחת תקרא מפיק שמוציאה מן ההסתר ומראה אותה
שהיא תהיה שרשית כמו גבה׃ כמה׃ או משמשת (איוב כב תלים סג)
כמו ידה׳ רגלה׃

ועוד דע לך כי כל שוא נע וסמוך לה אחרת
מאותיות בגד כפת האות ההיא אשר היא
מבגד כפת תרפה כגון בביתך׳ בבעל׳ בגדיו׳ (ואתחנן ד)
בברכמיש׳ בכל׳ כפרעה׳ בחמר׳ זולתי מלת (ישעיה י שיר ז)
שתים׳ שתי׳ לפיכך קורא כן אשר בראש המלה
אלף קודמת כדי שתהיה השין נחה והיא אות גרונית
גנובה כי כן קוראים אותה לפי שאינה נכתבת׳ וכן
קוראים אנשי מזרח גם כן אשתים׳ אשתי׃ ומלת
משתי עיני מפלשתים באה על נכון שהתיו רפה׃ (שפטים יו)
ומלת משתים עשרה רבו׃ המם במאריך והשין נחה (יונה ד)
בעבור דגש התיו׳ וכן בשתי מלות ומקף ביניהם
כמו מה־שתי שבלי הזיתים׳ והשין נחה בהסמך עליה (זכריה ד)
מה ונקראו שתי מלות כמלה אחת ושין שתי נחה׃

וכן בשאר האותיות כפי חזקתם וכפי קלותם כמו
למה קריאת הלמד חזקה׳ ולמה קריאת הלמד קלה (שלח יד)
מפני שוא הנע אשר עליה׃ שאל שאל האיש קריאת (מקץ מ״ג)
השין חזקה׃ וישאל לו קריאת השין קלה׃ נפלו (פנחס כז בראשית ד)
פניך קריאת הנון חזקה׃ ונפלו ולא יקומו עוד (עמוס ח)
קריאת הנון קלה וכן שאר האותיות על זו הדרך
זולתי היוד שהיא קלה לעולם זולתי אם תדגש׳ ואם
השוא נח ואחריה אחת מאותיות בגד כפת לא תהיה
האות רפה זולתי מלין מעטים כמו עבדי׳ עבדיהם
׳מלכי׳ מלכיהם׳ מלכות וזולתם׳ ומעטים הם
שנהגו בקריאתם רפה ויש שקוראים אותם דגש
והוא הנכון׳ וכן נמצא במקצת ספרים ספרדים ׳ויש
מהם על פי המסורת רפים ודגושים כמו ברכי׳
ברכיו׳ ברכיהם׳ כל לישנא דגושים בר מן שנים
רפים׃ כרעו על ברכיהם׃ הוא ברך על ברכוהי׃ (שפטי׳ ז דניאל ו)
וכן רשפי אש דגש׃ רשפי קשת רפה׳ וכן המקור (שיר ח תלים עו)
כשיכנס עליו אות תשמוש וישוב השוא נח תהיה
האות השנית דגושה לסגור׳ לשבור׳ לקבור׳
לחפור והדומים להם׃ לצבא על הר ציון ועל (ישעיה לא)
גבעתה׳ המסורת עליו לית בותיה דגש וכל השאר
רפין׃ לסבב את־ארץ אדום במחזורא רבה (חקת כא)
רפה ולטבריא דגש׃

שער לבאר המקומות אשר נקבו בשמות

דע ישכילך האלהים כי השמות הם שנים
חלקים יש מהם שם שהוא נגזר מן
הפועל או הפועל ממנו כמו ראובן׳
שמעון׳ זבולן שהוא שם נגזר מן הפועל׃ חכם׳
רשע׳ צדיק׳ חרב׳ שלג והדומים להם נגזר
הפועל מן השם׃

ויש שם שהוא שם דבר ואיננו נגזר מן הפועל
ולא יהיה פועל נגזר ממנו כמו איש׳
אשה אבן גפן סוס פרד חמור גמל שור
עץ ברזל והדומים להם׃ ויש מהשמות האלה והדומים
להם מכונים בלשון זכר׳ ויש בלשון נקבה כמו
שיתבאר כל אחד במקומו בחלק הענין בעזרת האל׃
ויש שרצו בו זכר ונקבה ולא אמרו כי אם הזכר לבד
או הנקבה לבד כמו את־הגמל את־החזיר את־השפן (שמיני יא)
׃ וכן הנקבה ואת־הארנבת׃ כל־צפור טהורה׳ ואין (שמיני יא ראה יד)
ספק כי בזכור הזכר הוא הדין לנקבה׳ ובזכור
הנקבה הוא הדין לזכר׳ ורבי יונה כתב כי
הלשון בעצמו לזכר ולנקבה אחד כי יאמר לזכר
גמל ויאמר לנקבה גמל וכן חזיר ושפן׃ ויאמר
ארנבת לנקבה וארנבת לזכר׃ תור לנקבה ותור
לזכר׃ יונה לנקבה ויונה לזכר׃ וראייתו גמלים
מיניקות׃ ולפי דעתי כי לא יאמר גמל חזיר שפן (וישלח לב)
כי אם על הזכר ובאמרו

ובאומרו על הזכר והוא הדין על הנקבה · כי ספור הדברים יבא ברוב על הזכר כי הוא עיקר הבריאה · ובספור על הנקבה והוא הדין על הזכר הוא מעט כמו ספור ארנבת וצפור ויונה והיה זה מפני הבחירה בהם מהזכרים יותר · ודבר הכתוב על ההוה ועל הרגיל אצל בני אדם כמו ואת בת היענה · הוא הדין לאם ולזכר אלא שאין דרך בני אדם לאכול מהם כי אם הנקבה בעודה קטנה · וכן לא תבשל גדי בחלב אמו הוא הדין לעז לאיל ולשור אלא שאין דרך לאכול ממין הבשר עם החלב כי אם הקטן · וכן מכשפה לא תחיה הוא הדין למכשף אלא שמעשה הכשפים נמצא בנשים ברוב · ומה שאמר ארנבת

אומרים כי הזכר לא תראה זכרותו והזכרים ידמו נקבות · ומה שאמר שתי תורים ונאמר ברוב ענין הקרבן הספור על הנקבות להודיע כי גם הנקבות כשרות לא כמו בבהמה שנבחרו הזכרים כמו שאמרו ז״ל תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף ·

והנה זכרו במשנה חזרה באמרם לא היתה פרה וחזרה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים שלא היו נוטלין האום שלה · וכן אמרו נמלה באמרם אחד גמל הנולד מן הגמלה ואחד גמל הנולד מן הפרה · ובאמרו הקבוץ יבא בלשון זכרים כמו גמלים מינקות · וכן ותצאנה שתים דבים מן היער כמו מן אשה נשים ומן נמלה נמלים · גם נזכרה הנקבה בלא הא בדבר שאין לטעות בו בין זכר לנקבה כמו ופרה ודוב תרעינה שהרי אמר ירבצו ילדיהן · וכן זכרו בתלמוד צפור בלשון נקבה ואמרו צפורת כרמים · ומה שאמרו במקרא צפור טהורה צפור הוא שם כלל לכל העופות כמו שאמר גם כן ואת הצפור לא בתר וכלל בו התור והגוזל · אמר צפור שמים ודגי הים וכלל בו כל העופות ומה שאמר כל צפור טהורה לפי רגילות בני אדם אצל הנקבות מהזכרים · או נהגו בכלל בלשון נקבה כמו שנהגו לזכור כלל הדברים בלשון נקבה כמו זאת החיה · זאת הבהמה · וכן בשאר זכר ענינים כמו עדה מלחמה מערכה והדומים להם · אבל בודאי יאמר בשמות לנקבה שם בלא הא בהיות לזכר שם בלשון אחר כמו שקרא לכבשה רחל ואמרו וכרחל לפני גוזזיה נאלמה · רחלים מאתים · וכן עז בת שנה · עזים מאתים · ונאמר על הזכרים אילים כבשים תישים · ואמרו בתלמוד צבי הבא על התיישה אמרו מן תיש תיישה אף על פי שיספיק להם בעז כמו שנאמר במקרא כבשה מן כבש אף על פי שיספיק ברחל · ומה שאמר ותעל הצפרדע · וצפרדע ותשחיתם הוא שם כלל ור״ל עדת הצפרדעים · כמו ותהי ישראל כמו שכתבנו · וכן ותהי הכנם ·

ויש בשמות יאמר בלשון אחד לזכר ובלשון אחר לנקבה כמו שנאמר לזכר אדון

ולנקבה גבירה או גברת · ונאמר גם כן לזכר הוי גביר לאחיך · גבר לא יצלח בימיו · אבל לא נאמר אדונה לנקבה · ונאמר עבד לזכר ושפחה או אמה לנקבה ולא יאמר מלשון עבד לנקבה ולא מלשון שפחה או אמה לזכר · ונאמר חמור לזכר ואתון לנקבה · ופעמים השם הנופל על האחד יפול על רבים והוא שם כלל כמו ויהי לי שור וחמור · מאה איש · כי בא סוס פרעה · אלף גפן והוא בעצמו שם פרט · איש אחד · ורוכב הסוס · שוחט השור · והנה גפן לפני ·

ויש שם שהוא כלל גבוה כמו חי · כי כל הנמצאים תחת שלשה כללים גבוהים חי צומח · ודומם · ותחתיהם כללים שפלים מהם ותחתיהם פרטים · הנה חי הוא כלל לכל החיים העליונים והתחתונים והם המלאכים והגלגלים ואדם ובהמה ועוף ודג ורמש · ותחתיהם כללים שפלים מהם ותחתיהם פרטים · וכן צומח הוא כלל לכל עשב ולכל עץ ותחתיהן כללים שפלים מהם ותחתיהם פרטים · וכן דומם כלל לאבנים ולמתכות ולעפר ותחתיהם כללים שפלים מהם ותחתיהם הפרטים ·

ויש שמות שהם כלל על לשון יחיד לעולם

כמו מיני המתכות ברזל ונחשת בדיל ועופרת כסף וזהב לפי שהם שם המין ואין תחת המין אישים · אבל אבן ועץ אף על פי שהם שם המין יש תחת המין אישים כי האבן יתחלק המין לאישים רבים כמו אבני שהם · לאבני אקדח · אבני פוך והדומים להם שלא יכללם גדר אחד אלא שם אבן לבד ובאישיהם גם כן נפרדים · וכן עץ יש תחת המין אישים רבים ואין עץ זה כמו זה · אבל המתכות כל אחד במינו הוא דבר אחד לא יפרד כי כל כסף אחד וכל זהב אחד וכל ברזל אחד וכל נחשת אחד וכל עופרת אחד וכל בדיל אחד אף על פי שיש בהם זה טוב מזה גדר אחד יכללם הכסף לכסף והזהב לזהב וכן השאר · וכאשר ישתנו לחשבות יתארו אותם לאותה המעלה כמו נחשת קלל · נחשת מצהב · ברזל עשות · זהב סגור · אבל אין להם אישים אלא בכלים ואז יכנו אותם הכלים בשם ויסמכו אותם אל אחת מהם כמו קערת כסף · כפות זהב והדומים להם · וכן מטבעות שעשו מכסף וזהב הם אישים על צד אחד מפני השתנות הצורות · ומפני זה שאינם אלא על צד אחד לא נמצאו במקרא מקובצים רק בלשון יחיד כמו חמשים כסף · עשרה כסף · מאה כסף תבח כב עשרה זהב · אבל לא מצאנו במקרא בשום מקום אחד ממיני המתכות מקובץ · ומה שאמר ואסירה כל בדיליך לפי שהוא משל על רשעי ישראל · ומה שאמר את צרורות כספיהם · ולהשיב כספיהם · הקבוץ הוא לענין הצורות · ובמשנה מצאנו זכר המטבעות פעמים על דרך המקרא בלשון יחיד כמו שאמרו האונאה ארבעה כסף הטענה שתי כסף · שתי כסף יש לי בידך · ואמרו שם בלשון רבים נפלו לה כספים ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ·

תם יב ב

שמיני יא · משפטים כג · משפטים כב · תזריע יב · וישלח לב · מלכים שני ב · ישעיה יא · ראה יד · לך לך יט · תלים ח · שמיני יא ראה יד · ישעיה נג · וישלח לב שלח טו · וישלח לב · וארא ח תלים עח · שמואל ב כד וארא ח · תולדות כז ירמיה כב

וישלח לב מלכים ב ד · בשלח טו ישעיה ז · שלח יג עמוס ב · ישעיה סו וישב מ · תרומה כח ישעיה כד · דברי הימים כט · יחזקאל א · תרומה ח יחזקאל כז · מלכים ו · נשא ז כשא ז · תצוה כב שמואל ב יח · כי תשא ז · ישעיה א · מקץ מב מה

וגם שמות הפעלים יש הפרש ביניהם כי יש שהוא שם הפעולה כמו חָכְמָה ׳ סִכְלוּת ׳ רֶשַׁע ׳ צֶדֶק והדומה להם ׃

ויש שהוא שם לפועל או לפעול ויקרא שם התאר כמו חָכָם ׳ רָשָׁע ׳ סָכָל ׳ מֶלֶךְ ׳ עֶבֶד והדומים להם ׃ ויש מן התארים ישובו שם העצם לרוב התגברות המקרה כמו אָדָם מאדמה ׳ וכן אוֹדֶם פִּטְדָה מרוב האדמימות נקרא כן ׃ וכן זְכוֹכִית לרוב הזכות ׳ לְבָנָה מרוב הלובן ׃ חַמָּה לרוב החום ׳ ויקרא זה השם שם מתגבר ׳ ואין רצוני להפריש ביניהם בהביאי אותם על משקלם כי אסמוך על המבין כי נקל הוא להפריש ביניהם לפיכך לא אחוש לחלק ביניהם ברוב כי עקר חפצי להורות לך משקלי השמות המשתנים וקבוצם וחבורם ׳ ואשר יהיו במשקל אחד בין שהוא שם פועל בין שהוא שם דבר בין שהוא שם תאר אביאם יחד ׳ וכתב אא זל בספר הזכרון כי השם נחלק בחכמת ההגיון לשלשה חלקים החלק הראשון שם שיש לו גוף מרגיש או אינו מרגיש אך הוא מורגש כמו אָדָם ׳ בַּיִת ׳ שָׂדֶה או כֶּרֶם והדומים להם ׳ והחלק השני שם הנקרא רוּחַ שאין לו גוף ולא הרגשה אך הוא יש כמו חָכְמָה ׳ שֶׂכֶל ׳ כֹּחַ ׳ חַיִּים ׳ גְּבוּרָה והדומים להם ׳ והחלק השלישי שם ללא יש כמו חשֶׁךְ ׳ חֲלִישׁוּת ׳ מָוֶת ׳ כְּסִילוּת ׳ פֶּרֶץ ׳ שֶׁבֶר ׳ אלה השמות והדומים להם אין להם לא גוף ולא הרגשה ואינם בריאה ׳ ואין חַיִּים ומָוֶת אור וחשֶׁךְ שֶׂכֶל וסֶכֶל דבר והפכו כמו מַר ומָתוֹק כי מַר ומָתוֹק זה יש וזה יש זה בריאה וזה בריאה ׳ אבל מָוֶת וחַיִּים הסרת החיים הוא המות והסרת האור הוא החשך ׃

ועתה אבארם לך על מחלקותם איש על דגלו באותות לבית אבותם

פֶּעֶל דָּבָר ׳ זָכָר ׳ אָבָק ׳ קָטָן ׳ חָכָם ׳ עָשָׁן ׳ עָנָן ׳ עָתָר ׳ גָּמָל ׳ שָׁפָן ׳ מָחָר ׳ רָעָב ׳ זָהָב ׳ זָקֵן ׳ יָלָד ׳ כָּנָף והדומים להם כלם קמוצים ׃ וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מזה המשקל והוו תמורת הא למד הפעל ׳ ויש שמות שמצאנו המחובר מהם ולא מצאנו הנפרד מהם ונגזור עליהם אל הקרוב והישר למשקלם ׃ חֳדָשִׁים לַבְּקָרִים ׳ נאמר כי אם היה מחובר מן בֹּקֶר היה אומר בֳּקָרִים בחטף קמץ כמו מן חֹדֶשׁ חֳדָשִׁים ׳ ומן קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים ׳ לכך נאמר כי הנפרד ממנו בָּקָר ׃ וכן כְּפָרִים עִם נְרָדִים ׳ אם היה מאֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר היה אומר כֳּפָרִים בחטף קמץ ׃ וכן אָרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי ׳ אלו היה מחובר מן בֹּשֶׂם היה אומר בָּשְׂמִי בחטף ׳ ואלו היה מחובר מן בֶּשֶׂם היה אומר בַּשְׂמִי בפתח או בחירק כמו מן גֶּפֶן גַּפְנִי ומן שֶׁבֶר שִׁבְרִי ׳ לכך נאמר כי הנפרד ממנו בָּשָׂם ׃ וכן וּבַחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ המוכרת ממנו חָדָר ׳ כי חֶדֶר אינו משתנה בסמיכות כמו גֶּפֶן אֶרֶץ שלא ישתנו ׃ וכן וּכְגוֹר דְּלָתֶךָ הנפרד ממנו דָּלֶת ׳ כי מן דֶּלֶת יאמר דַּלְתְּךָ ׃ כמו וַיַּעֲקֹב חוֹר בְּדַלְתּוֹ ׃ וכן הֶבֶל הֲבָלִים נגזר מן הֲבָל כי הֶבֶל לא ישתנה בסמיכות ׳ ויש אומרים כי השמות כמו שהם אבל בסמיכות ישתנו פעם יסמכו כך ופעם יסמכו כך ׃ וזה המשקל בסמיכות פא הפעל בשוא ועין הפעל בפתח ׃ דְּבַר יְיָ ׃ עֲשַׁן הָעִיר ׃ רְחַב־נֶפֶשׁ ׃ ויש בצרי כמו מן חָלָב חֲלֵב גּוֹיִם ׃ ומן לָבָן וּלְבֶן־שִׁנַּיִם והוא בסגול מפני המקף ׃ ותחבר המשקל הזה עם הכנויים כן ובהתחברו תשוב פא הפעל שואית כמו בסמיכות ותאמר בכנוי הנסתר כן ׃

דְּבָרוֹ ועין הפעל בקמץ וכן בכל הכנויים מלבד הנמצאים והנמצאות שעין הפעל בפתח ׳ ופעמים תבא ההא בכנוי מקום וו כמו אָהֳלֹה ׃ וְכֹל אֲשֶׁר סְבִיבֹתָיו עֶזְרֹה ׃ כֻּלֹּה בּוֹצֵעַ בָּצַע כֻּלֹּה עֹשֶׂה שָׁקֶר והדומים להם כמו שכתבנו בשער אהוי ׳ ופעמים כנוי הנסתר גם בשמות כמו בפעלים בהא וו ׃ אִישׁ שׁוֹדֵד וְאִישׁ שֵׂיֵהוּ ׃ עַל מִי לֹא יָקוּם אוֹרֵהוּ ׃ אֶשְׁבּוֹר מֹטֵהוּ ׃ וּבְעַד נִבְרֵיה חֲבֵלֵהוּ ׃ וּדְקָרֻהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ ׃ אִישׁ בְּאָחִיהוּ יְדֻבָּקוּ ׃ הִנֵּה בִתִּי הַגְּדוֹלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ ׃ מֵאֹיְבִים מִנֵּהוּ ׃ שֶׁמֶן מִנֵּהוּ ׃ רוֹם יָדֵהוּ נָשָׂא ׃ רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי ׃ וכנוי הנמצא

דְּבָרְךָ ואם בהפסק דְּבָרֶךָ למד הפעל בסגול ופעמים כן עם הזקף ׃ ובאו בלי הפסק וְלִי אֲנִי עֲבָדֶךָ ׃ כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ ׃ וְסַר אֶל מִשְׁמַעְתֶּךָ ׃ עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה תלים ג מֵהֵיכָלֶךָ עַל יְרוּשָׁלָם ׃ ובא בשוא באתנח טוֹב עָשִׂיתָ עִם עַבְדְּךָ ׃ ופעמים הא המכטא תכתב אחר הכף כמו אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁלַחַת בְּשִׁמְכָה סְפָרִים ׃ וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה והדומים להם ׃ ובא הכף בצרי עם ההא וְלֹא יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֵכֵה כמו מַלְאָכֵךְ ׃ וכנוי המדבר בעדו

דְּבָרִי ויבא כנוי המדבר פעמים בנון ויוד כמו תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתֵּנִי ׃ וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי ׃ הֵן בְּעוֹדֶנִּי חַי עִמָּכֶם ודגש שבנון בעודני לתפארת המלה ׃ וכנוי הנסתרים

דְּבָרָם ואפשר שיאמר בהא מם כמו שאמר אֹתָהֶם כמו אֹתָם ׃ וכן בא וְנָשְׂאוּ אֵלַיִךְ בְּנִיהֶם קִינָה בהא מם הכנוי ׳ כי אלו היתה ההא מן השרש היה אומר בְּנִיהָם בקמץ כמו עִירָם שִׁירָם ׳ אבל הא לכנוי לפיכך היא בסגול כמשפט כל הא מם לכנוי ׃ וכן פִּיהֶם וכן מִנְהֶם ׃ וכן שֶׁבַע כִּבְשֹׂת הַצֹּאן לְבַדְּהֶן ׃ וכן וְאָכְלוּ אֶת־פִּרְיָהֶן כמו פִּרְיָן ׃ הַמִּתְכַּבְּאוֹת מִלִּבְּהֶן כמו מִלִּבָּן ׃ וכן חֶלְבֵּהֶן ׃ וּמֵחֶלְבֵּהֶן ׳ ואפשר שיהיה וּמֵחֶלְבֵהֶן לרבים לפי שהבית בצרי ואף על פי שאין בו יוד הוא חסר יוד הרבים כמו שבא כן במקומות רבים חסר יוד הרבים כמו שכתבנו ׳ ואפשר שיבא הכנוי הזה במם וו כמו שיבא בהדבק ברבים נְדִיבֵמוֹ ׃ נְסִיכֵמוֹ ׃ פְּנֵימוֹ ׃ וכן בא פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד כמו פִּרְיָם ׃ וכנוי

תמוז כח

בהעלותך יב

איכה ב

שיר ד

שיר ד

שיר א

שיר ה

ויקרא ח

ישעיה כו

מלכי ב יב קהלת א

יחזקאל א ישעיה ח

משלי כח ישעיה ס

ויחי מט

כח ט

יחזקאל יב ירמיה ו

שמואל יד

איוב כח נחום א

משלי ב זכריה יב

איוב מא שפטים יט

תלים סח איוב ד

חבקוק ג וישב לח

מלכים א תבא כד

שמואל כב

תלים ס ח

תלים קיט

ירמיה כט

כא יב

נחום ב

שמואל ב כב תלים קלט

וילך לא

יחזקאל כב

יחזקאל כז

איוב יח

ויקרא כא ירמיה כט

יחזקאל יב

בראשית ד

תלים פג ב פג

תלים יא ב כא

וכנוי הנמצאים ׃

יחזקאל לו

דברכם אבל עַנְפְּכֶם תִּתֵּנוּ אינו מגזרת עָנָף ׳ כי היה לו לומר עֲנַפְּכֶם בשוא ופתח אלא מגזרת אֶרֶץ גֶּפֶן וכנוי המדברים בעדם

דְּבָרֵנוּ וכנוי הנקבה הנסתרת

דְּבָרָהּ וכנוי הנקבה הנמצאת

תהלים קג

דברך ונוספה יוד עם הכף והכף בחירק הַסּוֹלֵחַ לְכָל־עֲוֹנֵכִי ׳ ואפשר שהוא לשון רבים אף על פי שאין בו יוד ׳ ונכון הוא לומר כן לפי שאמר לכל ׃ וכנוי הנסתרות

בראשית כא

יחזקאל לה מקץ מב

דברן ופעמים הא נוספת אחר הנון אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבַדְּנָה ׃ אֲשֶׁר נָשָׂא לָבָן אוֹתָנָה ׃ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה ׃ וַתְּבֹאנָה אֶל קִרְבֶּנָה מקץ מא ובא הבית בסגול שלא כמנהג ׃

וכנוי הנקבות הנמצאות

יחזקאל כג ב יג

דברכן ונוספה הא אחר הנון וְלֹא תַעֲשֶׂנָה בְּזִמַּתְכֶנָה ׃ הִנְנִי אֶל כְּסְתוֹתֵיכֶנָה ׃ והקבוץ

שמות ד

דברים וכשתסמכנו אל מלה אחרת תסור המם ותשאר היוד אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְיָ ׳ ומן חֲכָמִים חַכְמֵי בפתח מפני אות הגרון ׳ וכן בכל השמות ובכל הפעלים כשיסמך קבוץ הרבים תסור המם ותשאר היוד וכבר בארנו דקדוק היוד והמם סימן הרבים בחלק הפעלים בטור הראשון במלת פוֹעֲלִים באר היטב ׳ ופעמים יבאו סמוך על סמוך

ישעיה ט איוב כ

דה כ לב שמואל ב כד

ישעיה כה יחזקאל לא

יחזקאל לח

כמו חַכְמֵי יֹעֲצֵי פַרְעֹה ׃ נַהֲרֵי נַחֲלֵי דְּבַשׁ וְחֶמְאָה ׃ בְּמַלְאֲצֵי שָׂרֵי בָבֶל ׃ וכן אֶת מִסְפַּר מִפְקַד הָעָם ׃ וּמִבְצַר מִשְׂגַּב חוֹמֹתַיִךְ ׃ מִבְחַר וְטוֹב לְבָנוֹן ׃ נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל ׃ ועם הכנויים

דבריו פא הפעל בשוא ועין הפעל ולמד הפעל קמוצים ׳ ופעמים תסור יוד הרבים ויהיה הכנוי בהא וו מונע בשרק מָגֵן גִּבֹּרֵהוּ ׳

נחום ב

איוב כד

יחזקאל מב איוב מב

משלי יט משלי כט

כמו גִּבּוֹרָיו ׃ וְעֵינֵהוּ עַל דַּרְכֵיהֶם כמו וְעֵינָיו ׃ וכן וּמַעֲלוֹתֵהוּ פְּנוֹת קָדִים ׃ בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ ׃ אַף כִּי מְרֵעֵהוּ רָחֲקוּ מִמֶּנּוּ ׃ וְשֹׁמֵר תּוֹרָה אַשְׁרֵהוּ ׳ והטעם כי באשר הכנוי בהא וו מונעת האות שלפני ההא בצרי והוא מבטא היוד ואף על פי שאינה נכתבת נאמר כי יוד הרבוי חסרה מהמכתב ונשארה במבטא

תהלים קיו

׳ ובא בהא יוד בחירק כָּל־תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי ׃ ובא על דרך הארמי יְדוֹהִי רַגְלוֹהִי עֲלוֹהִי ׃

דבריך ופעמים תחסר יוד הרבים מהמכתב כמו שכתבנו בטור הראשון במלת פוֹעֲלִים ׃

שמואל שני כב

דברי ובא זה הכנוי עם נון יוד תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתֵּנִי כמו תַּחְתָּי ׃

יחזקאל מ

דבריהם ובא הא נוסף אחר המם אֶל־הַתָּאִים וְאֶל אֵלֵיהֵמָה ׳ ויבא בכם וו כי המם סימן הרבים הנסתרים והוו סימן היחיד הנסתר ויתחברו שניהם לסימן הרבים כי הם ידברו עליהם בכלל ובפרט

תהלים פג

׳ שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ ׃ כָּל־נְסִיכֵמוֹ תהלים פג

תהלים קמ

תהלים ב איוב ו

יְחֱזוּ פָנֵימוֹ תהלים יא תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ סֶלָה ׃ הֲרֹס־שִׁנֵּימוֹ בְּפִימוֹ תהלים כח אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ ׃ עָלֵימוֹ יִתְעַלֶּם שָׁלֶג ׃

יחזקאל מא

דבריכם דְּבָרֵינוּ ׳ דְּבָרֶיהָ ונכתב בו הנח שאחר ההא וְאַתִּיקֶהָא מִפּוֹ וּמִפּוֹ ׃

בראשית ב

ויבא זה הכנוי בנון הא כמו ביוד הא וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָה שהוא כמו תַּחְתֶּיהָ ׃

תהלים קג ב קג

דבריך ונוספה יוד עם הכף והכף בחירק תַּחֲלוּאָיְכִי ׳ חַיָּיְכִי ׃

יחזקאל יח

דבריהן ונוספה הא אחר הנון אֶת גְּוִיֹּתֵיהֶנָה ׃

יחזקאל יג

דבריכן ונוספה הא אחר הנון הִנְנִי אֶל כִּסְּתוֹתֵיכֶנָה ׳ וכן תחבר כל השמות שהם על משקל זה ׃ והשנים כְּנָפַיִם כְּנָפָיו ׃ אֲשֶׁר לוֹ

שמיני יא כא יב

דברים ב משלי כח

ישעיה לב ירמיה ל

כְּרָעַיִם ׃ ראשו על כְּרָעָיו האחד כֶּרַע בפלס כָּנָף ׃ דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ האחד דֶּלֶת ׃ וְנִעְקַשׁ דְּרָכַיִם ׃ האחד דֶּרֶךְ ׃ וַחֲגוֹרָה עַל חֲלָצַיִם ׃ וְיָדָיו עַל חֲלָצָיו האחד חָלָץ ׳ אך גָּמָל ׳ וְשָׁפָן ׳ וְקָטָן ישתנו בקבוצם מחבריהם ׳ ונדגש למד הפעל בהם ונאמר שְׁפַנִּים ׳ גְּמַלִּים ׳ קְטַנִּים בדגש תמורת הנח במלת דְּבָרִים וכשתסמכם תאמר גְּמַלֵּי קְטַנֵּי שְׁפַנֵּי לקים הדגש בהם ׳ וכן תאמר עם הכנויים גְּמַלּוֹ ׳ גְּמַלְּךָ ׳ גְּמַלַּיִךְ ׳ קְטַנֵּךְ ׳ שְׁפַנֶּךְ כלם בדגש ׃ ונמצאו מזה המשקל

יחזקאל כז ב לח

זכריה ב

ירמיה כב יחזקאל כג

עין הפעל פתוחה מקול פָּרָשׁ וְגַלְגַּל ׃ פָּרַס כּוּשׁ וּפוּט ׃ לְכָל־חַרְטֹם וְאַשָּׁף ׃ וכן נמצאו בסוף פסוק פתוחים וּמָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר ׃ חֲקוּקִים בַּשָּׁשַׁר ׳ ויש פעלים נחי האלף למד הפעל שלהם נחה על משקל זה כמו צָבָא צָמָא ׳ תאמר גם כן צְבָאוֹ ׳ צְבָאֲךָ ׳ צְבָאֲכֶם ׳ צְמָאוֹ ׳ צְמָאָם ׳ צְמָאֲכֶם וכולי ׃

מלכים א

איוב לח

פעל כְּתָב ׳ יְקָר ׳ אֱסָר מן וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ ׃ לְיוֹם קְרָב ׃ וַתַּעַל

בשלח יו פקודי לט

יחזקאל כז דה ב ב

אסתר ו

אסתר ח

אסתר א אסתר ד

הַשָּׁלָיו ׃ אֶת־בִּגְדֵי הַשְּׂרָד ׃ כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו שיר ב בִּשְׁאָט בְּנֶפֶשׁ ׃ אַחֲרֵי הַסְּפָר ׃ כְּגֶבֶר אֵין אֱיָל תהלים פח זְמָן במוכרת הם קמוצים ובסמוך פתוחים ׃ יְקָר וּגְדוּלָּה ׃ כִּי כְתָב אֲשֶׁר נִכְתַּב קמוצים ׃ וְאֶת־יְקָר תִּפְאֶרֶת ׃ כְּתַב הַדָּת פתוחים ׃ ונמצא בספרים מדויקים וְאֶת־יְקָר תִּפְאֶרֶת קמוץ ׳ וכן הביאו בעל

יחזקאל יג

דברי הימים ב לה

המסורת עם הקמוצים סמוכים ׃ וכן וּבִכְתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ ׃ בִּכְתָב דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ׃ וכן שְׁאָר קמוץ לעולם במוכרת ׃ ובסמוך שְׁאָר יָשׁוּב

ישעיה י

ישעיה כא ב יא

כהעלותך יא

בשלח יז

ירמיה א

שְׁאָר יַעֲקֹב ׃ וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ ישעיה ׃ וּשְׁאָר מִסְפַּר קֶשֶׁת ׃ לִשְׁאָר עַמּוֹ ׃ והקבוץ מהם יְקָרִים כְּתָבִים אֲסָרִים ׃ אבל וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן הַיָּם אינו מחובר מן וַתַּעַל הַשְּׂלָו שהיה אומר שְׂלָוִים כמו מן כְּתָב כְּתָבִים ׳ אבל שַׂלְוִים הוא מחובר מן שַׂלָּו בדגש על משקל מַקֵּל אם המם שרש ׃ וכן מן רַחֵם רַחֲמִים ׃ וכן קבוץ מַקֵּל מַקְלִים או מַקְלוֹת ׳ וכן תאמר מן שַׂלָּו שַׂלְוִים ׳ והוקל כמו עִוְרִים פִּסְחִים ׳ אבל זְמָן ישתנה מהם כי הוא דגש בקבוצו ׳ ובסמיכותו אל הכנוים זְמַנּוֹ ׳ זְמַנִּים כולי ׃ וכן מְעַט ידגש

קהלת ה

בקבוצו יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים ׳ אבל הוא מן הפתחים

כמו דבש · וכתב הר' יצחק אבן גיאת ז"ל כי דגש
(כס"ח טו) ט"ת מטטים לתפארת · כדגש מקדש יי וזולתו לפי
ש"א בא זה הדגש תמורת הנח כמו כזמן וכמו כגמל
שפן שיאמר גמלים זמנים שפנים · כי אלו כמוצים
וזה פתח · ובמסורת שבעה קמוצים וזקפין וס"מניהון
(תבא כח מת לב יב) ונשארתם במתי מעט · ואם מעט ואוספה לך · גם
(הושע ח) כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט · וקצף גדול
(זכריה א) אני קוצף על הגוים השאננים אשר אני קצפתי מעט ·
(חגי א) זרעתם הרבה והבא מעט · פנה אל הרבה והנה
(חגי א, ד"ה ב כט) למעט · רק הכהנים היו למעט · וכל אתנח וסוף
פסוק כותיה · ובסמיכות כתבי · יקרי · אסרי או
אסרי כי אולי הוא מן הדגושים כמו מן זמן זמני
לקיים הדגש כמו שכתבנו בגמלי שפני · ועם הכנויים
(אסתר א) כתבו · כתבך · מדינה ומדינה ככתבה · ואל
(אסתר ח, ירמיה כ) היהודים ככתבם וכלשונם · ואת כל יקרה · יקרו ·
יקרך וכולי כחבור המשקל שהקדמנו · וזמן בדגש
זמנו זמנך · ואולי יקר שזכרנו לא יקבץ לרבים
ולא נאמר יקרים כי יקר הוא שם כולל כמו כבוד
של"א מצאנו כבודים אך נאמר יקרים מן יקר
(זכריה יד) שהוא שם תאר · ואם אור יקרות שם דבר הנה הוא
מקובץ ואולי הוא שם תאר · ויש פעל בפתח ואחד
הוא בסמוך ובמוכרת · אבל באתנח וסוף פסוק קמץ ·
(תלים פג) דבש · וכתב רבי יעקב בן אלעזר כי גבל ועמון פתח
(יחזקאל כז) ·אבל זקני גבל קמץ · ואני מצאתי בספרים מדוקים
זקני גבל פתח · והמסורת עליו לית פתח · גבל
ועמון קמץ והמסורת עליו לית קמץ · וכן מצאתי
בספר אכלה ואכלה כל פרת קמץ · וכן כפתח דרבן ·
(וירא כב, תלים מא) נאחז בסבך · וכן ערש דוי אלא שהוא קמץ מפני
(תלים יח, איוב ו) האתנח · גבר תמים · תראו חתת ·
(ישעיה לג ב לה) תהרו חשש · והיה השרב לאגם אף על פי שהוא
(ישעיה כה) זקף הוא פתוח · וכן ותחת הסרפד יעלה הדס פתח
(שמואל טו) באתנח · ובמסורת כל אגג דסמיך למם פתח · אגג
(שמואל טו, בלק כד) מעדנות · אגג מלך עמלק · מאגג מלכו ושאר
(ויצא לא) קמצין · וקנז פתחין · ויחמת הרך קמץ באתנח ·
קנה · קהת קמצין · צפת פתח אף באתנח · ויכו
(שפטים א) את הכנעני יושב צפת · וכן בתוספת הא בג"א
(דברי הימים ב יד) צפתה בפתח · ודדן וגבר יקבצו לרבים דדנים ·
גברים · ועם הכנויים מצאנו חבור דבש כחבור
(שיר ה) משקל פעל · אכלתי יערי עם דבשי וכן תאמר כל
הכנויים ממנו · וכן תאמר מן גבר גברו גברי ·
אבל אגם הדס הם דגושין בקבוצם ובהסמכם ·
אגמים · הדסים · אגמי · הדסי · וכן עם הכנויים
(ישעיה יט, וארא ז) אגמיהם · אבל אגמי נפש · ועל אגמיהם אינם מן
הדגושים כי אם מן דרך דרכיהם או הם משקל אחר
(איוב ו) ·ודרך לא מצאנו קבוצו · ואפשר שיהיה המה כדרני
לחמי קבוצו ואמר דוים כמו דדנים גברים·
ובסמיכות דויי · ודהקל נפל יוד השרש ונשארה יוד
הרבים ונשארה תנועתו על דרך היחיד הדלת בשוא
·ורבי יהודה כתב כי כדוי תאר סמוך מן דוים ·
פעל בצרי כמו כאב · זאב · באר · שאר ·

(ירמיה מט) פאר · זעיר · אל גזי שליו אחד בסמוך ובמוכרת
·ויקבצו לרבים זולתי פאר שהוא שם כלל · אבל
(פקודי לט, ישעיה ג) פארי המגבעות · הפארים והצעדות הוא שם
לכובעים שעל הראש לפאר · ובאר מצאנו אותו
(תולדות כו) מקובץ בקבוץ הנקבות וכל הבארות · ובסמוך לא
(תולדות כו, לך לך יד) נשתנה את בארות המים · ונשתנה בארות בארות
חמר אולי הוא משקל אחר · והאחרים יקבצו בלשון
זכרים זאבים · כאבים · זערים · שארים ובסמוך
(חבקוק א) זאבי ערב · וכן כאבי · שארי · זערי וכן עם
הכנוים לא ישתנו מתנועתם בארו · בארך זאביהם ·
שארך · אבל פארי המגבעות שנשתנה אולי הוא
משקל אחר או נשתנה כמו בארות חמר · ויש
פעל שיתחבר עם הכנוים במשקל פעל והוא
(ויחי מט) שכם והוא בסגול · ויט שכמו לסבל ·
(וירא כא) על שכמה · ואולי הוא כן בעבור שהוא פעם על
(תלים כא) משקל פעל · כי תשיתמו שכם וכולו בסגול · וכן
(הושע ו) בתוספת הא דרך ירצחו שכמה כמו מן נגב נגבה ·
(וירא יט) ומן פתח ויצא אליהם לוט הפתחה כלם פא הפעל
(חיי כח) בסגול · אבל קדמה בצרי · אך וילך אבימלך בן
(שפטים ט) ירבעל שכמה נשאר בשוא כמו שהיה שכם טרם
התוספת ונשאר הכף בסגול כמו שהיה ונשתנה כן
(הושע ו) לפי שהוא שם עיר להפריש בינו ובין דרך ירצחו
שכמה ·
פעל נכר · שער · חמר · ענב · לבב ·
(יחזקאל מא) שכר · שגל · צלע אל צלע · היכל
(דברי הימים ב) קמצין · וישתנו בסמיכות כמו שמצאנו עם לבב
(שפטים יז) דויד אבי · ויחל שער ראשו לצמח · אבל את
(ישעיה ז) הראש ושער הרגלים הוא משקל אחר · וכן תאמר
ענב · חבר וכן נכר · ואף על פי שמצאנו אלהי
(וילך לא) נכר הארץ שלא נשתנה בסמיכות אולי הנסמך חסר ·
או בא מלעיל להורות על הסמיכות או בפתח להורות
על הסמיכות · ועם הכנוי הפא בשוא לבבכם · וכן
(יחזקאל יז) יאמר שערכם · חמרכם · ענבכם · ושערך צמח ·
(תזריע יד תזריע יב) יגלח את כל שערו · ושערה לא הפך לבן · אבל
(שיר ו) שערך כעדר העזים הוא מחובר מן ושער · והיכל לא
(ירמיה ז, יוסף) נשתנה בסמיכות · היכל יי נפתח בסמיכות · וכן צלע
האלף נפתח אולי הוא סמוך אלא שנראה שהן שתי
ערים במספר וכן תרגם יונתן וצלע ואלף · וכן
(הושע ח) בקבוץ לא נשתנה ויבן היכלות · ולא נשתנה מפני
היוד שלא תפול ואף על פי שאינה עיקרית ואפשר
שהיא עיקרית והוא בן ארבע אותיות · והקבוץ ענבים
נכרים · אבל נכרים הוא מקובץ מן נכרי · והכנוי
ענביו · ענביך · ענבימו · ועם כנוי הנסתרים
והנמצאים הפא בחרק או בפתח ענביהם · ענביכם
(נחום ב) · מתופפות על לבבהן והוא חסר יוד הרבים · וכן
(בהר כה, האזינו לב) בסמיכות ואת ענבי נזרך · ענבי ראש ודגש הנון
לתפארת · ואפשר שיהיה מזה המשקל בכשיל
(תלים עד, יחזקאל מ) וכלפות יהלומון · ואלמוה סביב סביב · יאמר האחד
כלף · אלם · והם דגושים ולא נשתנו בקבוצם ·
ואפשר שיהיה מזה המשקל אחד ואף על פי שהאלף
בסגול

בסגול ׳ ובסמיכות לא נשתנה מפני החית אבל נפתח
כלו להורות על הסמיכות ׃ אחד העם ׃ ומן שער
הקבוץ שערים ׳ אף על פי שהקבוץ לא מצאנו כי
אם בלשון נקבות שערות אחר שמצאנו הנפרד
בלשון נקבה אל השערה ולא יחטיא ׳ נאמר כי
המקובץ ממנו שערות ׃ ובסמוך רבו משערות
ראשי אם כן המקבץ מן שער שערים ׳ גם יש
לומר כי השערה ההא נוספת לפי שהמלה מלעיל כמו
השערה אל הזקנים ׳ ולא נאמר המקובץ רק בלשון
נקבות אחר שלא מצאנו אותו בלשון זכר ואף על פי
שהנפרד בלשון זכר ׃ הנה כמוהו אב שלא נאמר
אבים אחר שמצאנו המקובץ בלשון נקבות אבות ׃
וכן היכל מזה המשקל יקובץ בלשון נקבות ׃ ויבן
היכלות ׃ ויקובץ בלשון זכרים גם כן בהיכלי עונג ׳
וכן מן לבב לבבות ׳ ומן צלע צלעות ׳ אבל אחר
שמצאנו תסמר שערת בשרי כי נהפכה ההא לתיו מפני
הסמיכות נאמר כי ההא לנקבה ולא נוספת ׳ והכנוי מן
המקובץ בלשון נקבות שערותיו ׳ שערותיך ׳ שערותי
שערותיהם ׳ שערותיכם שערותינו ׳ שערותיה ׳
שערותיך ׳ שערותיהן ׳ שערותיכן ׳ ובאה התיו
בחרק במלת ותפוצותיכם ומשפטה בצרי על המנהג ׃
וכן רוב כנויי שמות הנקבות נכתב בב׳ סימני רבוי בוו ותיו
שהוא רבוי הנקבות וביוד שהוא רבוי הזכרים ׃ ובאה
מלת והפלה יי׳ את מכותך בסימן רבוי הנקבות לבד ׃
וכן היו מכותם ׃ בצדקתך אחותך ׃ ועל דבשת
גמלים אוצרותם ׃ לדורותם ׃ ויבשו
מזבחותם ׃ ונתצתם את מזבחותם ׃ ושברתם את
מצבותם ׃ ובסימן רבוי הזכרים לבד ואחותיך סדום
ובנותיה ׃ נלאית ברב עצתיך ׃ ונשאו את זנותיכם
׃ בזנותיך וברעתך ׃ למען אספרה כל תהלתיך ׃
משנאתיך בם ׳ אבל בסמיכות בלא כנוי לא יבא כי
אם ברבוי אחד משערות ראשי ׃ צדקות יי׳ ׃
דורות עולמים וכן כלם ׳ ובא אחד בלא כנוי בשני
רבוים מראשותי שאול ׳ יאמר האחד ממנו ראשה
על משקל קערה ׳ או ראשה על משקל נערה ׳
והקבוץ והסמוך באלה שני המשקלים שוה ׳ ובאה
זאת המלה בשני סימני הרבוי בי הוו והתיו רבוי הנקבות
והיוד רבוי הזכרים ׳ ואשר באו מהם בסימני הזכרים
לבד כמו אחתיך ׳ עצתיך יאמר גם כן הסמוך בלא
כנוי בסימן הזכרים לבד ׳ ויאמר מן עצתיך עצתי ׳
ומן אחותיך אחותי ׳ ומן זנותיך זנותי ׃ וכן בא
מן ליריעתים שהוא בתיו הנקבה ובסימן השנים ׃ בא
הסמוך וליריעתי המשכן ׃ וכן יאמר מן שבעתים
בסמוך שבעתי ׃ ובא עם סימן רבוי הנקבות ועם
סימן השנים את כל לוחותים ׃ רבותים ׃

פעל ״ מלרע וכלו צרי כמו הילל בן שחר ׃ ויחן
בתבץ ׃ ומי שם תבל כלה ׳ ולא יקבץ
תבל לרבים כי איננו כמו ארץ ׳ כי ארץ אף על פי
שהוא כלל לפעמים הוא פרט ותבל לעולם כלל ׃
והוא שם לכל ארצות הישוב ׃ ואולי הוא שם עצם

תולדות כו
שפטים כ
תלים סט
תבא כח
הושע ח ישעיה יג
איוב ד
ירמיה כח
תבא כח
תלי׳ סד יחזקא׳ יו
ישעיה ל תשא לא
הושע ד ר״ה יב
ר״ה יב יחזקא׳ יו
ישעיה מז שלח יד
ירמיה ב תלים ט
יחזקאל לה
תלים מ שפטים ה
ישעיה כח
שמואל כו
תרומה כו
תרומה כו בראשי׳ ד
יחזקא׳ כז תלים סח
ישעיה יד
שמוא׳ ט איוב לד

העולם השפל ואינו שם תואר ולא יתחבר עם הכנוים
ולא יקבץ כמו שלא יתחבר ולא יקבץ שם אדם ושם
עיר ׃

פעל ״ בדגש ובצרי ורוב המשקל הזה הוא תאר
׳אטר עור פסח אלם עקש עלג ׃
וכשכב בראש חבל ׃ לי נקם ושלם ׃ הלא את
הקטר ירמיה מד והדבר אין בהם ׃ תחלת דבר
יי׳ בהושע ׳ חרש בצרי החית מפני הריש שלא תדגש
ולא ישתנו בסמיכות ׃ ובקבוץ הרבים עין הפעל
בשוא כמו חרשים ׳ פסחים ׳ עורים ׳ עלגים ׳
עקשים ׳ כלבים אלמים ׃ המאנים לשמוע את
דברי האחד מאן והוקלו עורים פסחים ושקמים
מזה המשקל ׃

פעל ״ אבר ׳ כבר ׳ אפר קמוצים ׃ וכן הנני
יסד בציון ׳ ובמקצת ספרים מדויקים
הוא פתח ובהסמכם פתוחים ׃ והקבוץ העין בקמץ
הובישו אכרים ׃ אבריכם וכרמיכם ׃ ויחפהו זהב
טוב לככרים שש מאות ׃ ובסמוך העין בשוא עשר
ככרי כסף ׳ והשנים הואל קח ככרים בקמץ ׃ ובדרך
הסמוך ויצר ככרים כסף ׃ ואפשר שיהיה מגזרה זו
פחם ׳ כחש מן בנים כחשים ׳ וכן מן גחלים יאמר
האחד גחל ׃ וכן בסמיכות הרבים גחלי אש ׃ כמו
ככרי כסף לולי שהחית לא תדגש ׳ ובא פא הפעל
בהם בסגול לקמצות החית כמו נחמה בהלה ׃
בהרה נאצה ׳ מן בהרות נאצות ואחד היינו
אומרים שהוא מזו הגזרה לפי שהוא סגול בשקל
פחם ׳ אבל מפני שנשתנה בקבוץ אחרים ידמה
שהוא מן תקלים לא מן הדגושים ׃

פעל ״ שכן ׳ שמן ׳ שפל ׳ מהר ׳ יבש ׳
חמץ ׳ חפץ ׳ חצר ׳ שבע ׳ שמח ׳
יפח ׳ שבח ׳ בשר ׳ זקן ׳ עצל ׳ אבל ׳ כבד ׳
ערל ׳ ירח ׃ מטיט היון ׃ יאחז בעקב פח כלם
קמוצים הפא והעין בצרי ׃ ובא אחר העין בסגול
אז לחם שערים ׃ ובסמוך הפא בשוא והעין בפתח
שכן שומרון ׃ זקן ביתו ׃ שפל רוח משלי טו
כבד פה ׃ ערל שפתים ׃ חצר המשכן תרומה כו
ויש שיבאו בצרי על עיקרם בעקב עשו ׃ חמש מאות
בין מצולה ׃ כאבל אם והוא בסגול בעבור הסמכו
אל מלה זעירא במקף ׃ והכנוי בצרי את בצקו ׃
ולקח הוא ושכנו ׃ ואת עקבו מים ׃
בכתפם במוטות ׃ ולו באר בחצרו ׃ תחת
ירכי ׃ וערל לב אינו מזו הגזרה כי אם מגזרת פעל
שהוא אחד בסמוך ובמוכרת ׃ וירחך לא יאסף ׃
ויפח חמס מגזרה זו ׃ אך ירח ימים ׃
גרש ירחים אינו מגזרה זו כי אם מגזרת ארץ ׃ והקבוץ
מגזרה זו בצרי שכנים ׳ שמנים ׳ חצרים ׳ חפצים
׳ ופעמים יקבץ חצר בלשון נקבות מן הבתים ומן
החצרות ׃ ובסמוך לחצרות בית יי׳ ׳ וכן מן גדר
וגדרות לצאנכם ׃ ובסמוך גדרות צאן ואפשר
שהקבוץ הזה מן וישבי נטעים וגדרה ׳ וכן המקבץ
בלשון

משלי כג האזינו לב
ירמיה ס הושע א
ישעיה כו ירמיה יג
עמוס ז
ישעיה כח
יואל א ישעיה סא
דברי הימים ב ג
ד״ה ב ה מלכי׳ ב ה
דברי הימים ב ה
ישעיה ל
אחרי מות יו
תלים מ איוב יח
שפטים ס
הושע י חיי כד
שמות ד נשא ו
תלד׳ כה בראשי׳ ה
תלים סט ׳ ב לה
בא יב
בא יב יושע ח
ד״ה ט׳ שמוא׳ ב יז
חיי כד יחזקא׳ מד
ישעיה ס
תלים כז תבא כח
הברכה לג
נשא ח ד״ה כח
מטות לב ב לב
דברי הימים ד

בלשון זכרים בסמוך הפא בחירק או בפתח אם היא
גרונית שִׁכְנֵי ׳ שְׁמֵנֵי ׳ חַצְרֵי ׃ כָּל־דִּשְׁנֵי אֶרֶץ ׃
שִׂמְחֵי לֵב ׃ זִקְנֵי מִדְיָן ׃ וְכִבְדֵי לָשׁוֹן יחזקאל ג
עִקְבֵי סוּס ׃ גִּדְלֵי בָשָׂר ׃ עַרְלֵי לֵב ירמיה ט
ובא עִקְבֵי סוס הפא בחירק אף על פי שהיא גרונית ׳
ודגש הקוף לתפארת ׃ ויש שבאו הסמוכים בצרי על
עקרם שְׂמֵחֵי רָעָתִי ׃ חֲפֵצֵי צִדְקִי ׃ כָּל־גּוֹיִם
שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים ׃ לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן ׳ וכן שהלמד שלו
אלף יְרֵא ׳ יְרֵאִים ׃ ובסמוך יִרְאֵי יְיָ ׳ והנקבה יְרֵאָה כמו
שְׁפֵלָה ׃ ובסמוך יִרְאַת יְיָ ׃ כמו שִׁפְלַת קוֹמָה וכן
כלם ׳ אבל טָמֵא שהוא במשקלו מצאנוהו בסמיכות
הנקבה נשאר על עיקרו טְמֵאַת הַשֵּׁם ׳ ועם הכנויים
שְׁכֵנָיו ׳ שְׁמֵנָיו ׳ יְרֵאָיו ׃ וכן המקובץ בלשון נקבה
בֵּיתִי וַחֲצֵרוֹתַי ׃ חֲצֵרוֹתָיו בִּתְהִלָּה ׃ וְכָל־
יִתְדוֹתָיו ׃ פָּרַצְתָּ כָל גְּדֵרֹתָיו וכן כלם ׳ אבל עם
כנוי הנסתרים והנמצאים ישתנה בְּחַצְרֵיהֶם וּבְטִירֹתָם
׃ זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם ׃ אִישׁ עַל גַּגּוֹ וּבְחַצְרֹתֵיהֶם ׃
דֹּרְשִׁים לְכָל חֶפְצֵיהֶם בסגול מפני החית ׃ לֹא תִגָּרְעוּ
מִלִּבְנֵיכֶם ׃ אבל וְתֹאֲנֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם לא נשתנה מפני
האלף ׳ וְאַחֵר אפשר שיהיה מזן הגזרה והכלל יוכיח
בְּגָדִים אֲחֵרִים כמו שְׁמֵנִים ׳ שְׁכֵנִים ואף על פי
שבא פא הפעל בפתח כי כן דרך החית לבוא עליה
פתח במקום הקמץ וזה ימצא בהרבה מקומות ׃ כמו
טַח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם פתח ומשפטו קמץ ׃ וַתַּחַשׁ עַל־
מִרְמָה רַגְלִי התיו פתוחה ומשפטה להיות קמוצה ׃
לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ ׃ וְלֹא אֲחֵל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי ׃ כָּל־עֵץ
לַח ׃ לַחִים וִיבֵשִׁים פתוחים ומשפטם קמוצים ׳
ואפשר שיהיה אָחֵר שתי גזרות אחד ממשקל זה
שזכרנו שהוא קל ׳ והכלל ממנו אֲחֵרִים ׳ אֲחֵרוֹת ׳
ואחר ממשקל הדגושים ׃ והנקבה ממנו בַּשָּׁנָה
הָאַחֶרֶת ׃ אִם אַחֶרֶת יִקַּח לוֹ ׃ בפלס עֹוֶרֶת אחד כב
יַבֶּשֶׁת ׳ כי אם היה מן הקל היה אומר אֲחֵרָה או
אֲחֵרֶת האלף בחטף פתח ׃ ויש פָּעֵל שסמיכתו
במשקל אחר כמו גָּזֵל ׳ כָּתֵף ׳ יָרֵךְ ׳ גָּדֵר
שסמיכתו מבלי הכנויים במשקל אֶרֶץ ׳ גֶּפֶן ׃ אֶל
כֶּתֶף הַבַּיִת ׃ יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ בשש נקודות ׃
גֵּזֶל אָח ׃ וְגֵזֶל מִשְׁפָּט ׃ וְגֶדֶר אֲבָנָיו משלי כד
שניהם גֵּזֶל וְגֶדֶר בחמש נקודות ׳ וכהסמכם עם
הכנויים הם במשקל פָּעֵל שהקדמנו יְרֵכוֹ ׳ כְּתֵפוֹ ׳
גְּדֵרוֹ ולא נשתנה בסמיכות ׃ וְעָפוּ בְכָתֵף פְּלִשְׁתִּים
ויתכן לפרשו בלתי סמוך כמו שאנו עתידים לפרשו
בחלק הענין בשרשו בעזרת האל ׳ ובן אשר כתב כי
בא כן מפני פא פְּלִשְׁתִּים לתקן הקריאה ׃

פֹּעֵל בצרי מלרע יוֹצֵר גֹּבַי ׃ ופירושו אסיפת
ארבה ׃ וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק ׃ עֵין רֹגֵל ׃
עֹרֵק מן וְעֹרְקַי לֹא יִשְׁכָּבוּן ׃ וְאֵת־הַיּוֹתֵר הֶחֱרַמְנוּ ׃
וְאַתֶּם תָּקֻמוּ מֵהָאוֹרֵב ׃ וְאֵת כָּל־עֹרֵב ׃
יוֹבֵל הִיא ׃ כָּל־חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת ׃ והתאר רַב
הַחֹבֵל ׳ אוֹיֵב ׳ עוֹלֵל ׳ יוֹנֵק ׳ רוֹזֵן מִן הַנּוֹתֵן
רוֹזְנִים לְאָיִן ׃ ובקבוץ ובכנוי העין בשוא שׁוֹפְרוֹת

תלים כב
ישעי׳ כד כלק כב
ניחי מט יחזקאל ין
תלים לה תלים לה
תלים ט ישעי׳ סא
תלים טו
משלי לא יחזקאל יז
יחזקאל כב
ד״ה כח תלים ק
תרומה כז תלי׳ פט
חיי כה
כבבים כט נחמיה ח
תלים קיא
שמות ה עמוס ד
בג ו
ישעי׳ מד משלי לא
מטות ל יחזקאל לט
יחזקאל כא כשא ו
לך לך יח משפטי׳ כא
תלים כה
מלכים ו ויקרא א
יחזקאל יח קהלת ה
ישעיה יא
עמוס ז
ישעיה ה מלכים א
איוב ל שמואל טו
יושע ח ראה יד
בהר כה בראשי׳ ד
יונה א
ישעיה מ

הַיֹּבְלִים יושע ו וְעֹרְקַי לֹא יִשְׁכָּבוּן ׃ מִפִּי עוֹלְלִים
וְיוֹנְקִים ׃ עֹלְלֵי טִפֻּחִים ׃ וְעוֹלְלֵיהֶם יְרֻטָּשׁוּ ׳
ועוֹלְלֵי ועוֹלְלֵיהֶם יתכן גם כן שהם ממשקל פוֹעָל
בקמץ כמו כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם מן כּוֹכָב ׳ ויש מזה
המשקל שלא ישתנה לנקבה ולרבים שָׁמְנֵי שׁוֹמֵם ׃
הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים ׃ נַחֲלוֹת שׁוֹמֵמוֹת כלם בצרי ׃ וכן
עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת ׃ וכן צֹבָה וְסֹחֵרָה ׳ נאמר ממנו
גם כן סֹחֲרוֹת ׃

פֶּעֶל אֶרֶץ תֶּבֶן אֶרֶךְ אֶדֶר גֶּפֶן צֶדֶק
שֶׁלֶג מֶלֶךְ חֶבֶל חֶרֶם דֶּבֶר קֶסֶם
טֶרֶם זֶבֶד זֶבֶר פֶּרֶד רֶסֶן מֶתֶג שֶׁטֶף עֶשֶׂר
חֶרֶב גֶּשֶׁם אֶמֶשׁ פֶּטֶר רֶחֶם פֶּתַח פֶּרַח קֶדֶם ׳
אבל קדמה בצרי הקוף ׳ ופְּתָחָה וְגָבְהָה בסגול
לוט הַפְּתֻחָה הַגְּבֹהָה ׳ יֶשַׁע שֶׂכֶל ה׳ מהם בסגול ׃
יוֹעֵץ בְּשֶׂכֶל ׃ אִישׁ שֶׂכֶל מִבְּנֵי מַחְלִי ׃ וְשׂוֹם
שֶׂכֶל ׃ אַךְ יִתֶּן־לְךָ יְיָ שֶׂכֶל וּבִינָה ׃ וְהָאִשָּׁה טוֹבַת
שֶׂכֶל ׃ ובמסורת אחרת מצאתי נֹתֵן הַשֶּׂכֶל ׳ אבל
יִתֶּן לְךָ יְיָ שֶׂכֶל וּבִינָה הוא בחמש נקודות ׳ וסימן
בלשון ארמית אִתְּתָא יַעְצַת וִיהַבַת לְגַבְרָא סִפְרָא ׳
שֶׁבַע צֶלַע ׃ עֶרֶב וָבֹקֶר ׃ וְאֵת כָּל מַלְכֵי הָעֶרֶב ׳
והמסורת אומ״א ורמשא בשלש נקודות ׳ ערוב
ומטוה בשתי נקודות ׳ עֶצֶב עֶצֶם שֶׁבֶר יֶתֶר
נֶתֶק נֶשֶׁךְ ׃ נֶבֶל יַיִן ׳ עֵבֶר והדומה להם בסגול
הפא והעין ובחלק הענין יתבאר כל אחד וא׳ בשרשו
איזה בחמש נקודות ואיזה בשש נקודות ׳ ואשר מהם
הפא בצרי והעין בסגול כמו עֵשֶׂב חֵפֶר שֵׁבֶט ׳
עֵרֶךְ עֵדֶר עֵזֶר סֵפֶר סֵתֶר סֵפֶל ׃ סֵמֶל הַקִּנְאָה ׃
ובן זֵבֶד טוב במקצת ספרים ׃ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ ׃
אֵרֶךְ הָאֵבֶר אֵפֶר עֵפֶר אֵצֶל אֵצֶר ׃ וַיָּבֹא הֵלֶךְ ׳
וּלְחֵלֶם וּלְטוֹבִיָּה זכריה ו נֵצֶר מַטָּעַי ׃ לְרֵבֶץ בָּקָר ׃
בְּתֵקַע שׁוֹפָר תלים קנ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר ׃ בְּנֵבֶל
עָשׂוֹר בצרי ׃ אבל בִּכְלִי נֶבֶל בסגול והמסורת עליו
לית סגול ׃ ואחד עם וו וְהָיָה כְּנֵדֶר וָנֵבֶל ׃ גָּדוֹל יֶתֶר
מְאֹד ׳ עֵקֶב עֵפֶר עֵמֶק חֵדֶק עֵדֶן ׳ ויש מהם
ארבעה בסגול והם שם עיר וסימנם בלשון ארמי
אברם אברהם נטר קרתא ׳ וכן הוא המסורת
ארבעה בסגול ׃ וסימנם וְרֶצֶף וּבְנֵי עֶדֶן ׃ וחברו
חָרָן וְכַנֵּה וָעֶדֶן ׃ וְתוֹמֵךְ שֵׁבֶט מִבֵּית עֶדֶן ׃ אבל
אשר הוא שם אדם הוא בצרי וְעַל יָדוֹ עֵדֶן ׃ וְעֵדֶן
בֶּן־יוֹאָח ׳ חֵשֶׁב חֵלֶב חֵפֶץ שֵׁבֶט מֵזַח ׃ אֵין מֵזַח
עוֹד ׳ מֵצַח נֵצַח ׃ והמסורת ארבעה בלישנא
בצרי וְגַם נֵצַח יִשְׂרָאֵל ׃ לְנֵצַח נְצָחִים ׃
וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד ׃ עַד נֵצַח לֹא יִרְאוּ אוֹר והשאר בסגול
׃ חֵלֶק חֵדֶר חֵבֶל ׃ בְּטֶרֶם יָבוֹא חֵבֶל־לָהּ ׃ תֵּשַׁע
יְצוּדוּ חֵרֶם ׃ אוֹ בִשְׁתִי אוֹ בְעֵרֶב ׃ וְגַם־
עֵרֶב רַב כא יב וַיַּבְדִּילוּ כָל־עֵרֶב ׃ פֵּתַח דְּבָרֶיךָ
יָאִיר ׃ בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע ׃ אָשִׁית בְּיֵשַׁע ׃ יָצָאתָ
לְיֵשַׁע עַמֶּךָ לְיֵשַׁע אֶת־מְשִׁיחֶךָ ׃ אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים
בצרי ׃ והשאר בסגול והם חמשה ׃ וְיִפְרוּ יֶשַׁע ׃
בִּגְדֵי יֶשַׁע ישעיה סא אַלְבִּישׁ יֶשַׁע ׃ שִׁגְבוּ יֶשַׁע ׃

איוב ל תלים ח
איכה ב ישעיה יג
ישעיה יג
איכה ב
איכה א ישעיה מט
תלים סח כ כא
נירא יט
ד״ה כו עזרא ח
נחמיה ח ד״ה כב
שמואל כא קהלת י
דברי הימים כב
תלים כו ירמיה כה
שמואל ג
יחזקאל לח
ויצא ל פקודי לט
יחזקאל יז שמואל ב יב
ישעיה ס ב סם
תלים קנ תלי׳ לב
תלים עא
ישעיה ה ב כג
מלכי׳ ב יט ישעי׳ לז
יחזקאל כז עמוס א
ד״ה ב לא ד״ה ב כט
ישעיה כב
שמואל טו ישעי׳ לד
ד״ה כט תלים מט
ישעיה סו
מיכה ז תוריע יג
כחמיה יג תלי׳ קיט
תלים כ תלים יב
חבקוק ג תלים כ
ישעיה מה
תלים קלב איוב ם

ירחקו

יִרְחֲקוּ בָנָיו מִיֶּשַׁע ׃ נֶסֶךְ שנים מהם בצרי והשאר בסגול
וְנֶסֶךְ רְבִיעִית הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד ׃ וְנֶסֶךְ לֹא תִסְּכוּ
עָלָיו ׃ וחד וְהַנֶּסֶךְ בַּחַגִּים וּבֶחֳדָשִׁים ׃ נֵדֶר חמשה
מהם בצרי והשאר בסגול וסימניך בלשון ארמי נדרא
דארמלתא עבדא שלים בכספא לא אתקבל ׃ וּלְנֵדֶר
לֹא יֵרָצֶה ׃ וְנֵדֶר אַלְמָנָה ׃ כָּל־נֵדֶר וְכָל־שְׁבֻעַת אִסָּר
׃ כִּי נֵדֶר נָדַר עַבְדְּךָ ׃ וְנָדְרוּ נֵדֶר לַיְיָ ׃ שֵׁבֶר שלשה
מהם בצרי והשאר בסגול ׃ וּשְׁבָרָהּ כְּשֵׁבֶר נֵבֶל
יוֹצְרִים ׃ וּמִשֵּׁבֶר רוּחַ תְּיֵלִילוּ ׃ וְלֹא נֶחְלוּ עַל שֵׁבֶר
יוֹסֵף ׃ ורוב המשקל הזה ישתנה באתנח וסוף פסוק
וישוב קמץ גדול תחת פא הפעל ׃ ויש שישתנה גם
בזקף כמו וְסָפוּן בָּאָרֶז ׃ הוּא יִהְיֶה לִי עָבֶד שנים
בעניינא ׃ לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט גָּבֶר ׃ וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־
חָרֶץ ׃ וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת פָּרֶץ ׃ וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבֵנָה
לָאָבֶן ׃ ויש שלא ישתנו אף באתנח וסוף פסוק
מֶלֶךְ ׃ תֶּבֶן ׃ נֶדֶר ׃ עֵדֶן ׃ חֵפֶץ ׃ אֵפֶר ׃ חֵרֶם ׃
קֶדֶם ׃ נֶגֶב ׃ יֶתֶר ׃ צֶדֶק ׃ חֵלֶק ׃ עֵקֶב ׃ מֶלַח ׃
בֶּטַח ׃ לֶקַח ׃ יֶשַׁע ׃ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ ׃ כַּאֲשֶׁר
בִּהְיוֹת הַתֶּבֶן ׃ וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר ׃ לְעוֹלָם
עֵקֶב ׃ תַּשְׁתִּמוֹ שֶׁכֶם ׃ אוֹכֵל עֵשֶׂב תלים קו
אוֹ מִן הַשְּׁתִי אוֹ מִן הָעֵרֶב ׃ יִשְׁכֹּן בֶּטַח ׃ וְאָכְלָה אֶת־
הַחֵלֶק ׃ וְכֶסֶף ישתנה ׃ ונמלט אחד שלא נשתנה
כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף ׃ רֶשַׁע לא ישתנה ׃ כִּי לָחֲמוּ
לֶחֶם רֶשַׁע ׃ מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע ׃ ונשתנה מְקוֹם
הַצֶּדֶק שָׁמָּה הָרֶשַׁע ׃ דֶּרֶךְ ישתנה ׃ ולא נשתנה
זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ ׃ שֶׁקֶר ישתנה ולא
נשתנה עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר ׃ אַל יִשְׂמְחוּ לִי
אֹיְבַי שֶׁקֶר ׃ חֶסֶד ישתנה ׃ ולא נשתנה כִּי עִם יְיָ
הַחֶסֶד ׃ לֶחֶם ישתנה ׃ ולא נשתנה אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ
לֶחֶם ׃ סֵתֶר לא ישתנה ׃ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ בַסֵּתֶר ׃ ונשתנו
וְשָׂם בַּסָּתֶר ׃ מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר ׃ אַתָּה עָשִׂיתָ
בַסָּתֶר ׃ אֶרֶץ ישתנה ׃ ולא נשתנה בארבע מקומות
וְעַל רִגְעֵי אֶרֶץ ׃ לֶאֱכֹל עֲנִיִּים מֵאֶרֶץ ׃ כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים
כֵּן תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי אֶרֶץ ׃ תַּחַת שָׁלֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ ׃
ובאו עשרה קמצין בזקף וסגולה ׃ וְאֶרֶץ יהיה בקמץ
כשיכנסו עליו אותיות השמוש ואות השמוש בקמץ
ואף על פי שאינו בהפסק הָאָרֶץ בָּאָרֶץ לָאָרֶץ ׃
וָאָרֶץ ׃ ובתוספת הא האלף בפתח אַרְצָה כְּנַעַן ׃
ובאו שנים מזו הגזרה בקמץ בטרחא וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ ׃ כִּי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר ׃ ומלת
כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן מזו הגזרה כי לא תשתנה בין סמוך
למוכרת ׃ וכשלמד הפעל אות גרונית יפתח עין
הפעל כמו פֶּרַח צֶמַח שֶׁמַע פֶּתַח מֶזַח מֵצַח ׃
שֶׁלַח כֶּלַח שֶׁבַע תֵּשַׁע ופא הפעל מהם בצרי
ומהם בסגול כמו שזכרנו ׃ ושֵׁמַע חמשה מהם בצרי
אֶת־שֵׁמַע יַעֲקֹב בֶּן אֲחוֹתוֹ ׃ שֵׁמַע שָׁוְא ׃ אֶת־
שֵׁמַע שְׁלֹמֹה ׃ וחברו דדה שני ט ׃ כַּאֲשֶׁר שֵׁמַע
לְמִצְרַיִם יָחִילוּ כְּשֵׁמַע צֹר ׃ לְשֵׁמַע

איוב ח
תצוה כט תצוה ל
יחזקאל מה
אמור כב
מטות ל מטות ל
שמואל ב טו ישעיה יט
ישעיה ל
ישעיה סה עמוס ו
ירמיה כב מקץ מד
איכה ג ד"ה ו
רות ד
כח יא
תלים כא
שמות ה תלים סה
תלים קיט ב כא
תזריע יג משלי א
עמוס ז
תלים סח
משלי ד שמואל כד
קהלת ג
תלים נ
תלים סט
תלים לח
תלים קל
תלים יד ב קלט
תבא כז תבא כז
שמואל מכי יב
תלים לה משלי ל
תלים מח משלי ל
לך לך יב
בהעלותך ט תלי קכח
יתרו יט
ויצא כט משפטים כג
מלכים י ישעיה כג
הושע ז תלים יח

אֹזֶן יִשָּׁמְעוּ לִי ׃ וכשעין הפעל גרונית יפתח כלו פתח
גדול כמו טַעַם זַעַם בַּעַר רַעַל נַעַר שַׁעַר ׃
בַּעַר כַּחַשׁ פַּחַת שַׁחַת לַהַב רַחַב ׃ כִּי לֹא נַחַשׁ
בְּיַעֲקֹב ׃ רַחַב לֹא מוּצָק תַּחְתֶּיהָ ׃ והדומים להם כלם
פתוחין ומלעיל ולא ישתנו בסמיכות ׃ וכן בתוספת
הא הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים הפא בפתח והעין בשוא
ומלעיל ׃ נַחְלָה מִצְרַיִם ׃ נַחְלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ ׃
ורֶחֶם אע"פ שעינו גרונית לא נפתח בפתח גדול אבל
כלו סגול ׃ וכן רֶחֶם במקצת מקומות ׃ פֶּטֶר רֶחֶם ׃
מֵרֶחֶם מִשְׁחָר ׃ ובהפסק זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם ׃ ונפתח
רַחַם רַחֲמָתַיִם ׃ וכן כשבא בהפסק בְּהַעֲבִיר כָּל־פֶּטֶר
רָחַם אבל הריש קמוצה מפני ההפסק ׃ ובסמיכות
הרבים ועם הכנויים ישתנה בהם הפתח והחרק והסגול
בפא הפעל ׃ ואשר פא הפעל בסגול חֶבְלֵי יוֹלֵדָה ׃
אִישׁ לְעֶבְרוֹ תָּעוּ ׃ אַל בְּקֶצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי ׃
וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ ׃ כְּגֶלְלוֹ לָנֶצַח יֹאבֵד שהנפרד ממנו
גֵּלֶל כי מן גָּלָל כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הַגָּלָל ׃ בְּגֶלְלֵי צֵאת
הָאָדָם ׃ יאמר כְּגֶלְלוֹ ׃ וְכָל־עֶשְׂבָּם אוביש בסגול ׃
חַבְלֵי מְנַשֶּׁה יושע ז וּבְיַלְדֵי נָכְרִים ׃ וְאֶת־יַלְדֵיהֶן ׃
בְּהַבְלֵי נֵכָר ירמיה ח נִסְתְּרָה דַרְכִּי ׃ בְּהַדְרָם שֵׂעִיר
גַּפְנָהּ וּתְאֵנָתָהּ בפתח ׃ וכן לנקבה הַיַּלְדָּה ׃
הַמַּלְכָּה בפתח ׃ הֲלוֹא אַתֶּם יַלְדֵי פֶשַׁע ׃ סִתְרִי וּמָגִנִּי ׃
שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו ׃ בְּכֶסֶף שִׁבְרוֹ ׃ וְנֶשֶׁף חִשְׁקִי ישעיה כא
כִּי בְּקִצְפִּי הִכִּיתִיךְ בחירק ׃ שִׁלְחוֹ ׃ מִצְחוֹ בחירק ׃
זַרְחֵךְ בפתח וכן כל הכנויים על זה הדרך ׃ והכלל
מְלָכִים עֲבָדִים אֲבָנִים נְעָרִים עֲבָדָיו מַלְכֵיהֶם
וכן כלם ׃ וכאשר עין הפעל גרונית נַעְרוֹ ׃ נַעְרִי בשוא
העין ׃ וכן נַעֲלוֹ נַעֲלִי פעמים בשוא ופתח כמו אַשְׁלִיךְ
נַעֲלִי תלים ס גֵּחֲזִי נַעֲרוֹ ׃ תַּרְחִיב צַעֲדִי ׃
או בשוא לבדו מוֹאָב סִיר רַחְצִי ׃ ועם כנוי הנמצא
וּפֻרָה נַעֲרֶךָ ׃ שַׁל נַעַלְךָ בפתח ׃ וכן יאמר נַחַלְךָ
בפתח להקל הקריאה ׃ אבל מן לֶחֶם אמרו לַחְמְךָ
ולא נשתנה כמו שלא נשתנה לֶחֶם אף על פי שעיינו
גרונית ׃ ואם בהפסק העין בשוא ולמד הפעל בסגול
לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ ׃ והרבים נְעָרֶיךָ נְעָלֶיךָ נְעָרַי ׃
נְעָרָיו נְעָרֵינוּ בשוא הנון נַעֲרֵיכֶם נַעֲרֵיהֶם ׃
נַעֲלֵיכֶם ׃ נַעֲלֵיהֶם בפתח ׃ וכשהוא בלשון שנים לבד
אמרו קַרְנַיִם רַגְלַיִם קַרְנָיו רַגְלָיו ׃ עַל הַבִּרְכַּיִם ׃
עַל בִּרְכָּיו ׃ כִּפְלַיִם ׃ וּבֶגֶד כִּלְאַיִם האחר כֶּלֶא
בפלס פֶּלֶא והנכון שלא יפרד כִּלְאַיִם ׃ גִּידֵי פַחֲדָיו
יְשֹׂרָגוּ ׃ אבל בַּעַל הַקְּרָנַיִם ׃ וַיְשַׁבֵּר אֶת־שְׁתֵּי קְרָנָיו ׃
פְּעָמָיו יִרְחַץ ׃ מַה־יָּפוּ פְעָמַיִךְ ׃ אף על פי שהם מן
השנים בא פא הפעל בשוא ועין הפעל בקמץ בקבוץ
הרבים לא בקבוץ השנים מזרה השרש או רהם
ממשקל אחר ממשקל פָּעָל ׃ כמו שנאמר מן כָּנָף
כְּנָפַיִם כְּנָפָיו ׃ וכן אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם ׃ ראשו על
כְּרָעָיו האחד כָּרָע בפלס כָּנָף כמו שזכרנו ׃
ובא בלשון קבוץ הרבות ובלשון השנים כאחד את

בלק כג
איוב לו
תבא כח
מסעי לד תלי קכד
בא יג
תלים קי ב כח
שפטים ה
יחזקאל כ
הושע יג
ישעיה מז תלי לח
תלים פח איוב כ
מלכים יד יחזקאל ד
ישעיה מב
ישעי ב ויצא לג
ישעי ח לך לך יד
הושע ב
ישעי כז תלים קיט
תלים קמ מקץ מד
ישעיה ס
מלכי ב ד תלי יח
תלים ס
שפטים ז יושע ח
עובדיה א
משלי ד
תבא כח
שפטים ז קדשים יט
איוב מ
דניאל ח דניאל ח
תלים נח שיר ז
שמיני יא
בא יב

כָּל־לְחָתַיִם ׃ רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן והוא לענין מורה כי הרבוי הוא בתכונת שנים ׳ וכן אמר אחר רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן שפירושו אַלְפַּיִם שנים ׳ ומזה המשקל נֵרְדְּ אלא שהוקל ׃

פֹּעֶל מלעיל חֹדֶשׁ ׳ קֹדֶשׁ ׳ גֹּרֶן ׳ אֹפֶל ׳ עֹפֶל ׳ חֹפֶשׁ ׃ חֹרֶשׁ מֵצַל ׃ הוֹלֵם פָּעַם ׃ שׁוֹבֵךְ הָאֵלֶּה כלם והדומים להם עין הפעל בסגול ולא ישתנו בסמיכו׳ ובכלל ישוב החולם לקמץ חטף חֳדָשִׁים ׳ קֳדָשִׁים ׃ ופעמים יקרא בקמץ רחב כְּצֹאן קָדָשִׁים ׳ ועם הכנוים בקמץ חטף קָדְשׁוֹ ׳ קָדְשְׁךָ קָדְשִׁי ׳ חָדְשׁוֹ ׳ חָדְשִׁי ׳ קֳדָשָׁיו חֳדָשָׁיו ופעמים בקמץ רחב קָדְשֵׁי בָזִיתָ ׃ רַק קָדָשֶׁיךָ ׃ מִתַּחַת שָׁרָשָׁיו יִבָשׁוּ ׃ ובא בשורק הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ ׃ מְלֹא קֻמְצוֹ ׳ וכשיהיה בלשון שנים יהיה עין הפעל בשוא כמו שהוא במשקל הקודם לזה ׳ ונאמר מן חָפְנַיִם ׃ וּמְלֹא חָפְנָיו שהאחד ממנו חֹפֶן ׃ ובמשקלו דָּבָר דָּבֻר עַל אָפְנָיו שהאחד ממנו אֹפֶן ׳ ואפניו הוא מן השנים ׳ והשניות בו הוא הנסתר והנגלה ׳ פירוש המשל והמליצה ׳ ואם עין הפעל גרונית יפתח פתח גדול ׳ תֹּאַר ׳ בֹּהַק ׳ רֹחַב ׳ בֹּחַן שֹׁחַד ׳ צֹהַר ׳ ובאו שנים מהם בסגול כמו האחרים אֹהֶל מוֹעֵד ׃ בֹּהֶן יָדוֹ ׳ והכלל מן אֹהֶל ׃ בָּאֳהָלִים תֵּשְׁבוּ ׃ הַשְּׁכוּנִי בָּאֳהָלִים ׃ ובא האלף בחולם להאריך על ההא צֹאן וּבָקָר וְאֹהָלִים ׃ אִישׁ לְאֹהָלָיו ׃ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ ׃ מַה־טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ או יהיו משקל אחר ׳ אֹהָל כפלס גּוֹרָל ׳ גּוֹזָל ׳ ומן בֹּהֶן ׃ בא בקבוץ הנקבות בְּהוֹנֹת כמו מן נֹגַהּ ׃ לִנְגֹהוֹת בָּאֲפֵלוֹת נְהַלֵּךְ ׳ ומן נֹכַח ׃ לֹא תֶחֱזוּ לָנוּ נְכֹחוֹת ויתכן שיהיו משקל אחר ׳ יאמר הנפרד מהם בְּהֹגָה ׳ נְגֹהָה כמו שבא הנפרד מן נְכֹחוֹת ׃ וְלֹא יָדְעוּ עֲשׂוֹת נְכֹחָה או יהיה הנפרד מן בְּהֹנוֹת בֹּהֶן ׳ כמו שתאמר מן לְשֹׁנוֹת לָשׁוֹן ׳ וּבְאֹהֶל ובדומה לו שעין הפעל שלו גרונית ישוב הקמץ חטף שהוא בפא הפעל תחת עין הפעל ויקרא פא הפעל בקמץ רחב כמו אָהֳלֵי אֱדוֹם ׃ גָּאֳלֵי הַכְּהֻנָּה ׃ תָּאֳמֵי צְבִיָּה ׃ אבל תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרוֹעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים שהאלף בחולם הוא משקל אחר ׃ וַיֵּט אָהֳלֹה ׃ בְּתוֹךְ הָאֹהֶלִי ׃ וַיֵּלְכוּ לְאָהֳלֵיהֶם ׃ פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּהוּ ׃ אָגוּרָה בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים ׃ וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ ׃ כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְיָ בְּפָעֳלֶיךָ ׳ וכבר כתבתי כי וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ הוא לשון רבים אף על פי שהוא חסר יוד הרבים כבר כתבנו הדומים לו והצריכתנו לזה מלת בכל ׳ וכן מן תֹּאַר ׃ מַה־תָּאֳרוֹ ׃ אבל באו מהם בחולם וְתֹאֲרוֹ מִבְּנֵי אָדָם ׃ וּפָעֳלוֹ לֹא יִתֶּן לוֹ ׳ וכן כלם שעייניהם גרונית יתחברו כזה או כזה ׳ אבל רֹחַב לא נשתנה עם הכנויים ׳ ובא כדמות אשר אין עייניהם גרונית רָחְבּוֹ ׳ רָחְבָּהּ ׃ וכן וַעֲלֵה בָאֹשׁוֹ ׃ יַעֲלֶה בָאְשָׁם ׳ והאלף נחה בהם כי הנפרד מהם בְּאֹשׁ בפלס חֹדֶשׁ ׳

(הפניות בשוליים: יחזקאל כז תלים סח; שיר ד; יחזקאל לא ישעיה מח; שמואל שני יח; יחזקאל לו; יחזקאל כב ר״ה יב; איוב יח תלים קנ; ויקרא ב; אחרי מות יו; משלי כה; תביה כט; מצורע יד ירמיה לה; שפטים ח; לך לך יג ד״ה ב כה; ברכה לג בלק כד; שפטים א ישעיה כט; ישעיה ל; עמוס ב; תלים פג; נחמיה יג שיר ז; שיר ד; לך לך יג יהושע ז; מלכים ח חבקוק ג; תלים סא ב עז; תלים כב; שמואל כח ישעיה כב; ירמיה כב; יואל ב ישעיה לד)

ואפשר שהנפרד הוא משקל אחר בְּאֹשׁ מַחֲנֵיכֶם ׳ והיה משפטם בְּאשׁוֹ בְּאָשָׁם בחולם האלף והניחו האלף בתוכם כמנהגם והשילו תנועתה בבית כי הקמץ חטף והחולם שוים ׳ ואשר למדיהם גרונית רֹמַח ׳ נֹגַהּ ׳ אֹרַח ׳ גֹּבַהּ ׃ ולא נקמץ עם הקבוץ בַּחֲרָבוֹת וּבָרְמָחִים ׃ אבל עם הכנוי נקמץ חַרְבֹתֵיהֶם רָמְחֹתֵיהֶם וְקַשְּׁתֹתֵיהֶם ׃ וקבוץ אֹרַח בלשון נקבות אֳרָחוֹת עֲקַלְקַלּוֹת ׃ ובסמוך אָרְחוֹת תֵּמָא ׃ ומזה המשקל קֹשְׁטְ אִמְרֵי אֱמֶת אלא שהוקל ׃

פֹּעֶל מלעיל הפא קמוצה והעין בסגול ׃ תַּחַת אָוֶן ׃ אַחַר אַחַד בַּתָּוֶךְ ׃ לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל ׃ מָוֶת וְחַיִּים ובכנוי בְּעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יָמוּת ׳ וכן מן מָוֶת עם הא הנוספת הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו וכן כלם ׳ או שתהיה הוו נחה כמו מן אָוֶן ׃ מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ ׳ וכן מן תָּוֶךְ ׃ כָּל־אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ ׃ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכֵךְ וכן בכל הכנויים בוו נחה ׃ וכן יאמר בהסמך בוו נחה מוֹת יְשָׁרִים ׃ בְּתוֹךְ הָעִיר ׃ ונשתנה אחד בהסמכו לסגול בְּעֶוֶל רְכֻלָּתְךָ ויתכן שיסמכו כלם גם כן ׃ וכן בקבוץ וו נחה מוֹתֵי עֲרֵלִים תָּמוּת ׳ וְשָׁוְא מזו הגזרה אלא שהוקל כמו שהוקל חֵטְא מגזרת פֶּלֶא ׳ כֶּלֶא ׃ וכמו שהוקל נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם מגזרת אֶרֶץ ׃ וְקֹשְׁטְ מגזרת קֹשֶׁט סֶלָה ׳ ושין שוא קמוצה כמו שהיה משפטה אם לא הוקל ׃ והכנוי שָׁוְאוֹ ׳ שָׁוְאֶךָ או בוו נחה כמו שכתבנו ׳ ואפשר שיהיה גַּיְא מזו הגזרה גם כן אף על פי שנכתב פעמים בלא אלף והוא פתוח אם לא בהפסק ׳ והטעם כי גַּיְא פתוח וְשָׁוְא קמוץ לפי שיצא גַּי על משקל אַי בַּי גַּי כנוי המדבר בעדו שהם פתחין כמו שכתבנו בכנוי הפעלים וְשָׁוְא קמץ במשפטו ויצא גם כן על משקל אָיו בָּיו גָּיו כנוי הנסתר שהן קמצין כמו שכתבנו ׃

פֶּעֶל ברגש ׃ וּבְמַקְּלְ יָד ׃ וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים ׃ כְּלֵי הַשָּׁרֵת אחד בסמוך ובמוכרת ׃ וּמַקַּל לִבְנֶה שנשתנה לפתח בסמיכות הוא משקל אחר ׃ ואפשר שיהיה מזו הגזרה בְּחַלְּקֵי נַחַל חֶלְקֵךְ האחד ממנו חֵלֶק ׃ וכן בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר ׃ והקבוץ והכנוי עין הפעל בשוא רַחֲמִים ׳ רַחֲמָיו ׳ מַקְלוֹת ׳ מַקְלוֹ ונפל מהם הדגש להקל ׳ ואפשר שיהיה מַקֵּל שרשו נָקַל משפטו מַנְקֵל ועוד נזכרנו ׃ וכן בזו הגזרה קָרוֹב וּמַהֵר מְאֹד ׃ וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ שהם תארים ׃ כמו וְשַׁבֵּחַ מבנין הדגוש ׃ וּמַהֵר פתח ׃ וּמָאֵן קמץ כל אחד כמשפטו ׃ וְשִׁקֻּמִים מזה המשקל או ממשקל עִוֵּר כמו שכתבנו ׃

ויש פֶּעֶל הפא בפתח בגלל הדגש והעין קמוצה נֹשֵׂא סַבָּל ׃ שׁוֹמֵר שַׁבָּת ׃ והתאר חָרָשׁ ׳ סַלָּח ׳ דַּיָּן ׳ גַּנָּב ׳ מַלָּח ׳ וכן

(הפניות בשוליים: עמוס ד; מלכים יח נחמיה ד; שפטים ה; איוב ו; משלי כב; חבקוק ג ישעיה סו; משלי יח; משלי יח; יחזקאל יח; תלים קיו; ירמיה ד; תזריע יא זכריה ב; בלק כג; יחזקאל ה ב כח; יחזקאל כח; שיר ד משלי כב; תלים ס; יחזקאל לט קהלת ד; במדבר ד; ויקרא ל; ישעיה כז; חבקוק ג; צפניה א וארא ח; קהלת ד; ישעיה ט; מלכים ח ישעיה נג)

זכן לשון שקר ישנא דכו והה תמורת אף דכא ולא
ישתנו אלו בסמיכות בגלל הדגש ׃ אבל בסמיכות
ישוב הקמץ לפתח שבת שבתון ׃ שבת קדש ׃
שבת קדשך כחמו״ע שבת הארץ וכן שבת בשבתו
׃ וכן להכין שבת שבת הראשון בפתח אף על פי
שלא ידמה סמוך ׃ חרש עצים ׃ חרש ברזל ׃
חרש אבן וחי״ת חרש קמוץ לתשלום הדגש ׃ ודין
אלמנות ׃ ומזו הגזרה רבה קשת והוא תאר בפלס
גנב ׳ או הוא שם בפלס שבת שהכלל ממנו את־
שבתותי תשמרו ׃ וכן מזה וקשתותם תשברנה ׳
ויתכן שיהיה שבת ממשקל אחר והראוי שבתת ׳
בפלס דלקת יבשת ונפלה התיו למד הפעל לחקל
מפני פגישת שתי תוין כאחת ואף על פי שפגשו
שתי תוין באחרית במלת פחתת זו המלרע לרוב
השתמשם בה הפילו התיו האחת ואמרו שבת והראוי
שבתת ׳ והראיה מדי שבת בשבתו ׃ חדשה ושבתה
הדגש בהם לחסרון תיו למד הפעל ׳ ואלו היה מזה
המשקל שבת היה הכנוי ברפה שבתו שבתה התיו
רפה ׳ ואפשר שיהיה מזו הגזרה פחם כחש ׳ גחל ׳
וכבר כתבנום בגזרת פעל הגוש ׳ וצואר מזה
המשקל והאלף נחה למשך ׃ ונפל מהמכתב מן לא
הביאו צורם ונפל המשך ואף על פי שנכתב האלף
על צוארי בנימן ׃ הביאו את־צואריכם ׃ ובסמוך
עין הפעל בפתח צואר ירמיה ׃ ויש שמות בזה
המשקל פתחון וחטי מנית ופנג ׃ ואפד וכלנה ׳
ואפשר שיהיה מזו הגזרה שדי והיוד במקום אות הכפל
ובא פתח כמו ז״ה הפתחין או לפי שיצא על משקל
אי בי גי ׳ ואפשר להיות עוד מזו הגזרה פרש
וגלגל ׃ פרס כוש ופוט שעין הפעל פתוחה בהם
והריש היתה ראויה להדגש לולי שהיא עלולה לקבל
דגש לפיכך פא הפעל בהם קמץ ׳ ואחר מזו הגזרה
נהיה ראוי להיות דגוש לולי החית ׳ והקבוץ העין
בשוא אחרי אחריו ׃ מפדן ארם ׳ אפשר שהוא
מאלה הפתחין או הוא פתוח מפני הסמיכות ׃
ובתוספת הא פדנה ארם בפתח קטן מקום פתח גדול
׳ והקבוץ מאלה הפתחין העין בשוא כמו שכתבנו אחרי
אחריו ׳ אבל הקמוצים לא ישתנו חרשי צירים ׃
מלחיך וחבליך ׳ וכן תאמר גנבי ׳ גנביו ׳ וכן מי
שהלמד שלו אלף חטא ׳ חטאים ׃ וחטאיה ישמיד
ממנה ׃ כל־חטאי עמי ׃ וכן ואת־דכא ׃
קנא שמו ׃ ובא בשוא ואת־דכאי רוח יושיע ׃

פעול שאור ׳ תהום ׃ סגור לבם ׃ לא יתן
סגור תחתיה ׃ חמור לחם ׳ יקוד ׳ גדול ׃
בגדול זרועך ׃ ואל־גבה קומתו ׃ והלכו אליך
שחוח ׳ ואפשר להיות מזה המשקל תאומי צביה ׃
האחד ממנו תאום או יהיה האחד ממנו תאום בפלס
גדול ׃ שמאל כי האלף תמורת וו המשך ואף על
פי שנכתבה גם הוו פעמים ׳ ואפשר שיהיה מזה
המשקל ואל־המלכים אשר מצפון כי אין שם סמיכות
ואלו לא ישתנו בסמיכות ובכנוים וכן בשורק ׃

משלי כו
אמור כג בשלח יו
בהר כה פנחס כח
דברי הימים ט
ישעיה מד ב מד
תבוה כח תלי׳ סח
ויראה כח
תשא לא תלים לו
שבתת
תזריע יג
ישעיה סו הושע ב
נחמיה ג
ויגש מו ירמיה כו
כח
יחזקאל כו כח י
יחזקאל כו
יחזקאל לח
תלדות כה
תלדות כח
ישעיה מה
יחזקאל כו
ישעיה יג
עמוס ט ישעיה כו
תשא לד תלים לד
הושע יג
איוב כח שמואל יו
בשלח טו שמואל יו
ישעיה ס שיר ד
יהושע א

פעול זכול ׳ ברוב ׳ אשון ׃ באשון חשך ׳
יצוע יצועי עלה ׳ יצור ויצורי כצל
כלם ׳ נאם ׃ כסוי עור תחש ׃ ואת־פדויי השלשה
שהאחד פדוי לא ישתנה בין בסמוך בין בכנוי ׃

פעול גדול ׳ רחוק ׳ קרוב ׳ קטון ׳ שלום
׳ כבור ׳ עשוק ׳ עבות ׳ ארון ׳
ארון ׳ אסון ׳ כלם והדומים להם ישתנו בהרכות
התנועות כי לנקבה נאמר קרובה ׳ רחוקה ׳
ולרבים קרובים ׳ רחוקים ׳ וכן עם הכנויים קרובו
׳ קרוביו ׳ ובאה מלה אחת מלעיל שלא כמנהג כי
רחוקה היא מצידון והטעם בחית והריש מעמדת
בגעיא ׃ ובא על דרך היחיד בגודה אחותה יהודה ׳
כי הראוי בגודה בפלס רחוקה קרובה ׃ וכן ותהי
שם המלחמה נפוצת ׳ ומשפטו נפוצה בפלס גדולה
ונהפכה ההא לתיו ושבה המלרע מלעיל או יהיה
ממשקל קטורת ׳ אבל הקמץ מקום שוא על כל
פנים ואם הוא מנחי העין והנון לנפעל כמו שכתבנו
יהיה הקמץ על מקומו כראוי כי לפי שהמלה מלעיל
נשאר בה הקמץ נכון נפוץ כמו שכתבנו ׃ וכן
בסמיכות ישתנה גדול העצה ׃ קטון בניו ׃ את־
שלום העיר ירמיה כט ובכבוד יערו ׃ ובעבות
העגלה חטאה ׃ ארון עצי שטים וכן כלם ׃
ויקח יהוידע הכהן ארון אחד הוא סמוך והטעם
ארון איש אחד כמו שפי׳ בפירוש מלכים ׃ בלא ויעשו
ארון אחד הוא משקל אחר כמו שאור ׳ תהום ׳
כי איננו סמוך ׃ ובמקף ישוב החולם בזה המשקל
לקמץ חטף אוהב טהר־לב ׃ ארך אפים וגדל־כח ׃
גדל־חמה נשא ענש ׃ ובא גם פא הפעל בקמץ
חטף וטהר ידים יוסיף אמץ ׳ אבל קטנים ׳ קטנה
אינם מזו הגזרה כי אם מגזרת קטן בפלס שפן גמל
׳ ומן קטן תאמר קטנה ׳ קטנים ׳ ועם הכנוים
קטנך ׳ קטני ׃ ומלת קטני נשאר הקמץ בקוף כמו
שהיה ביחיד הנפרד כמו שזכרנו במלת בגודה ׳
ובהתחברו נבלע הוו בדגש ושב החולם לקמץ חטף
׳ וכן נשאר הקמץ בכנוי על דרך הנפרד במלת אחי
קטנך שאול ׳ וכן נשאר הקמץ בסמיכות במלת
ויכהו קבלעם ׃ וכן בכנוי ומחי קבלו ונדגש
להבלעת הנח כמו קטני עבה ׳ ויש במשקל הזה
שידגש בקבוצם מקום הנח כמו מן ערום ערמים ׳
אדום אדמים ׳ נקוד נקדים ׳ וכן מן עבות ׃
אלה עבתה ׳ ויקבץ בלא דגש עבתים ׳ עבותות ׳
ויש במשקל הזה שהוא דגוש ׃

פעול עשה הרתוק ׃ וכמון יזרוק לא
ישתנה בסמוך ובקבוץ ובכנוי מפני
הדגש ׃ וקבוץ רתוק בשורק ובלשון נקבות ויעבד
ברתוקות זהב ׃ אבל ורתוקות כסף צורף הוא מן
הקלים ׃ ובהשלמד שלו אלף קנא ונוקם יי ׃

פעול שאול ׳ חרול ׳ שרוע וקלוט ׳ ברוך
עצום ׳ שבוע ׃ וכן לדעת אדוני אבי
אל חץ שחוט לשונם שם תאר עניננו כמו שוחט ׃ וכן

משלי כ
ויחי מט איוב יז
במדבר ד ב ג
שפטים יח
ירמיה ג
שמואל ב׳ יח
ירמיה לב דה ב כח
ישעיה י ישעיה ה
תרומה כה
מלכים ב יב
דברי הימים כד
משלי כב כחם א
משלי יט
איוב יז
הושע יב
מלכים ב טו יחזקאל כג
מלכים יב
יחזקאל ו
יחזקאל ז ישעיה כח
מלכים ו ישעיה מ
כחם א
אמור כב
ירמיה ט

במשקלו אדם עשק בדם נפש כמו עושק וישתנו (משלי כח)
בסמוך ובקבוץ ובכנוי כמו שישתנה רחוק · קרוב ׃
ושבוע יקובץ בלשון זכרים ובלשון נקבות ולא
ישתנה בקבוץ ובכנוי ׃ שלשה שבעים ימים ׃ שבעים (דניאל י דניאל ט)
שבעים ׃ שבעה שבעות תספר־לך ׃ בשבעותיכם ׃ (ראה יו פינחס כח)
והיה כן להפריד בינם ובין שבעי שבעות להם שהוא (יחזקאל כא)
ענין אחר ׃ ובסמוך נשתנה מלא שבע זאת ׃ חג (ויצא כט)
שבעות ימים מצות יאכל · וחרול נדגש בקבוצו (יחזקאל כה)
כמו כסו פניו חרלים · ויש במשקל זה שהוא דגוש ׃ (משלי כד)

פעול טבור הארץ · תנור · תפוח · עמוד · (שפטים ט)
אלוף ׃ חנון ורחום · שכול · חלוק ׃ (תלים קיא)
חלוקי אבנים · ולולי החית היה רחום דגוש לפיכך (שמואל יז)
הריש פתח · ואלו היה מן הקלים היה קמץ ולא ישתנה
בקבוץ ובכנוי ובסמוך שלא יפול הדגש · תפוחים ·
עמודים ׃ וכן בחורים וגם בתולות ׃ ובחורי ישראל (תלים קמח ב עח)
· ואשר הוא מן הקלים יאמר בחורים · בחורי ׃ שלשת
אלפים איש בחורי ישראל ׃ ויבחר מכל בחורי (שמואל כו שמואל ב י)
ישראל והם מן בחור שהוא קמוץ ׃ אבל משרת
משה מבחריו הוא שם לא תאר כמו מנעריו ׃ ואפשר (בעלותך יא)
להיות למורג חרוץ מזה המשקל או הוא קל ׃ אבל (ישעיה מא)
מחשבות חרוץ הוא מזה כי לא ישתנה בקבוץ ׃ ויד (משלי כא)
חרוצים תעשיר ׃ ומזה הקימו בחוניו פתח הבית לפי (משלי י ישעיה כג)
שהחית היתה ראויה להדגש ׃

פיעול קיטור הארץ · שילוח · גיחון · (וירא יט ישעיה ח)
פישון · שיחור ׃ אל המהפכת ואל (בראשית ב ירמיה ב)
הצינק לא ישתנו ויש בזה המשקל שהוא דגוש ׃ (ירמיה כט)

פעול צפור כנף ׃ קמוש וחוח ׃ הרוב עם (ואתחנן ד ישעיה לד)
שדי יסור שפירושו מוסר · גבור · צנור (איוב לט)
שכור כלם והדומים להם לא ישתנו · ובקבוץ צפור
שב החולם לקמץ חטף צפרים · ואפשר שיהיה
ועירם יכסה בגד מזו הגזרה לפי שלא נשתנה בקבוצו (יחזקאל יח)
כי עירמם הם ידמה כי הוא מן הדגושים וכן בשורק ׃ (בראשית ג)

פעול צבור · קבוץ · נחום · נאוף · פגול ·
חתול · שקוץ · חבוק ׃ את סכות
מלככם ואת כיון צלמיכם · קשוא מן את הקשואים ׃ (עמוס ה בעלותך יא)
שכול מן בני שכוליך ׃ קבוץ יצילוך קבוציך ׃ (ישעיה מט ב כז)
גדוף וישראל לגדופים ׃ וגדופי בני עמון ׃ בכור (ישעיה מג צפני ב)
בכורי כל־אשר בארצם ׃ צבור שני צבורים ׃ (קרח יח מלכי ב י)
נכמרו נחומי ׃ למוד מדבר ׃ למודי יי ישעיה כד (הושע יא ירמיה ב)
צפוי למזבח ׃ ושקוי לעצמותיך והדומים להם לא (קרח יז משלי ג)
ישתנו · ויתכן להיות מזה המשקל זרע זרוע ׃ (תזריע יא)
זרועיה תצמיח ובא בצרי מפני הריש ׃ (ישעיה סא)

פועיל ואט אליו אוביל ׃ ואת־אופיר ואת־ (הושע יא כח י)
חוילה לא ישתנו ׃

פועל אוצר גוזל שושן תולע גורל ·
עולם כוכב חותם ׃ מגן וכובע · (יחזקאל לח)
שופר · עולל · שולל · כלם והדומים להם קמוצי
העין ׃ ובהסמכם פתוחים שופר תרועה ׃ אוצר יי ׃ (בהר כה יהשע ו)
כוכב אלהיכם ׃ ועם הכנוי ועם הקבוץ לא ישתנו (עמוס ה)
יפתח יי לך את־אוצרו הטוב ׃ חותמך ופתילך ׃ עלה (תבא כו ויצא לח)
אתי בגורלי ספטים א גורלך תפיל בתוכנו ׃ (משלי א)
ואת־הכוכבים בראשית א דורות עולמים ׃ (ישעיה כא)
עוללים שאלו לחם ׃ והתיצבו בכובעים ׃ ויירם (איכה ד ירמיה מו)
תולעים ׃ היה צאן ובקר ואהלים שהאחד ממנו (בשלח יו לך לך יג)
אהל ׃ כתאנים השוערים ׃ על גוזליו ירחף ׃ איש (ירמיה כט האזינו לב)
לאהליו ׃ עולליה הלכו שבי ׃ ונפץ את (דה ב כה איכה א)
עולליך ׃ ובסמוך מבלי הכנוי העין בשוא ככוכבי (תלים קלז וירא כב)
השמים ׃ עד עולמי עד · ויש מהם שבאו בדגש ולא (ישעיה מה)
ישתנו בקבוץ ובכנוי אופנים · שושנים · אופני נחשת (מלכים ז)
אופניהם ׃ ויש מהם שיקבצו בלשון נקבות אוצרות
שופרות גורלות ׃ ובסמוך העין בשוא שופרות (יהשע ו)
היובלים ׃ אוצרות בית יי וכן תאמר גורלות ׃ וכן (מלכים יד)
עם הכנוי כל־אוצרותיה ׃ ואוצרותיהם אמלא ׃ (ירמיה יז משלי ח)
ואת־שופרותיהם ׃ וכבר באו מהם פתחין זולתי (שפטים ז)
הסמיכות כהמס דונג מפני אש ׃ מגן וכובע תלו (תלים סח יחזקאל כז)
בך ׃ אופן אחד ׃ צנה ומגן וקובע ורבי יהודה (יחזקאל א ב כג)
כתב כובע וקובע קמצין ׃ ויש ספרים כאשר יהיה
האופן פתח ׃ ויש בשורק (יחזקאל י)

פועל עוגב · אולם יוקש ׃ מן יוקשים בני (קהלת ט)
האדם ׃ מועד מן רגל מועדת ׃ ובאו (משלי כה)
פתחין לב הותל הטהו ׃ ויתנהו בסוגר ׃ ובן נפתלי (ישעיה מד יחזקאל יט)
קורא בסוגר מלעיל בשני פשטין ׃ מעשה שושן
באולם ׃ ועל־יובל ישלח שרשיו ואולם לעולם (מלכים ז ירמיה יז)
קמץ ואפילו בסמיכות ׃ אולם העמודים ׃ ואולם (מלכים ז מלכים ז)
הכסא ובזה המשקל בדגש ׃

פעל בשורק או בקמץ חטף מעשה ידי אמן ׃ (שיר ז)
לקח מאתך ׃ והסנה איננו אכל ׃ לנער (מלכים ב ב שמות ג)
היולד · סלם גומץ ובאו היולד גומץ בוו עם (שפטים יג)
הדגש ׃

פעל ברגש ובחולם את־על סבלו הנפרד (ישעיה ט)
ממנו סבל ׃ ועם התיו בזה המשקל
בתנת את־הכתנת ׃ וכן מזה המשקל עלה אריה (וישב לז)
מסבכו הנפרד ממנו סבך והיה לו לומר סבכו (ירמיה ד)
הבית בקמץ חטף אלא שהספיק לו בשוא לבדו להקל
כמו שאמרו מכתנת וישאום בכתנתם התיו בשוא (שמיני י)
לבדו בלא קמץ חטף · ואפשר שיהיה הנפרד מן
סבכו תחת שובך האלה כמו מן גודל גדלו ומן (שמואל ב יח)
קומץ קמצו ודגש הבית לתפארת ׃ (ויקרא ב)

פעיל נזיר נזיד חריש קציר בציר גדיש
שמיר שליש שביר אביר כי הסמוך
אביר יעקב · נדיב פתיל סריס ובדברי רזל מליח (ויחי מט)
שם תאר לדבר הנמלח בשר המליח וכן אמרו שם
תאר למולח מליח באמרם מדיח ומליח ונהגו לקרוא
מליח המם בצרי כמו מדיח לזוג המלות או להפריד
בין הנמלח והמולח כלם קמוצים הפא ׃ ובסמוך הפא
בשוא סריס פרעה ׃ כשביר שנה ׃ וכן עם הכנויים (וישב לז בהר כה)
ובקבוץ הפא בשוא חותמך ופתילך ׃ גם שביריה (וישב לח ירמיה מו)
בקרבה ׃ את־סריסי פרעה ׃ זכו נזיריה וכן כלם ׃ (וישב מ איכה ד)
ובאו מהם בקמץ עם הכנוים שלא כמשפט בדקר
שלישו מלכים ב ט ושלישים על כלו ׃ ומבחר שלישיו (בשלח יד בשלח טו)
והיה

והיה זה השנוי להבדיל ביניהם ובין וישלח שר חמשים
שלישים ׃ יום שלישי שהוא תאר למספר השלשה ׳
ויש במשקל הזה שהוא דגוש בקבוצ שעפים
נחתים ׃ חבתים והדגש בהם תמורת הנח ׃ ויש על
המשקל הסמוך הזה

פעיל מחיר ׳ אויל כסיל ידיד כליל עויל
שחין ׳ רצין ׳ כפיר ׳ דביר ׳ גביר ׳
חסין אחד בסמוך ובמוכרת ׃ ולנקבה כמו מן גביר
גבירה או גברת ׃ ויש

פעיל ברגש אביר ׳ כביר ׳ אמיץ ׳ אדיר ׳
פטיש ׳ שליט ׳ לפיד ׳ ספיר ׳ בבשיל
וכלפות ׳ צדיק ׳ סריס לולי הריש היה דגש כלם
לא ישתנו בסמוך ובמוכרת ובכנוי ׃ וסריסי המלך ׃
על שני סריסיו ׳ וכן עריץ מזו הגזרה כי לא נשתנה
עריצים ׃ ושהלמד שלו אלף שגיא כח ׳ ולנקבה
כמו מן אדיר אדירה או אדרת ׳ ומן שליט
שליטה או שלטת ׃

פעול אזור ׳ אזוב ׳ אפוד ׃ ונכתב הנח
אשר אחר הצרי כי עירום אנכי ׃ ועירום
כסה בגד ׃ בהיותך עירום ועריה ׃ כי עירמים הם ׳
אלו תאר ׃ וכן השם ובעירם ובחסר כל זה המשקל
הוא אחד עם אשר הוא בשורק ׃

פעול אהוד ׃ בנים לא אמן בם ׃ אטון מצרים
׃ אבוס בעליו ׃ בית האסור כלם שוים
בסמוך ובמוכרת ׃ ולא נפתח אזור חלציו ׃ אפוד
בד ׃ אבל אם ילין על אבוסך אינו מזו הגזרה ׳
ואפשר שיהיה מזו הגזרה וישתנה בכנוי לרוב התנועות
ולא ישתנה בסמיכות ׳ ואפשר כי כן ישתנה בקבוץ
אבוסים ׳ אזובים ׳ אפודים ׳ אזורים ׳ וכן אמר
בעל השיר איכה אזובי קיר בים נגערו ׳ ובדברי רז״ל
אם בארזים נפלה אש מה יעשו אזובי קיר ׃ וכן עד
אמונים ׃ מן בנים לא אמן בם ׃ ויאסר
אסוריו מן אסור ׳ ועירום לא נשתנה בקבוץ כי
עירמים הם לקיום הנח אף על פי שאיננו יסודי כמו
אם היה בחירק שלא תפול היוד בקבוץ ובכנוי או
יהיה מן הדגושים כמו שכתבנו ׃

פועל בית חורן ׃

פועל ויעבר אלישע אל שונם וסמיכות היחש
ממנו השונמית הלז ׃ וברגש ואת
אזן שארה ׳ ואפשר שיאמר במשקלו האחד מן
בשמים בשם ׃ או יהיה מקובץ מן בשמת ׃

פועלי עזריקם בכרו ׳ ואמר רבי יונה כי
תהו ובהו הנכון בהם תהיו בהיו ׃

פעולי יהודי ׳ ולרבים יהודים ׳ והנכון
יהודיים ולהקל נפל יוד היחש ברבים

פעלי חפשי ׳ נכריו ׃ ואל ארץ תחתים
חדשי ׳ ולרבים נכרים ׳ חפשים ׳
ונעמי מזו הגזרה ולהקל על העין הוסב הקמץ חטף
תחת העין והנון בקמץ רחב כמשפט ׃ וכן בחירק
הפא

פעלי עברי ׳ מצרי ׳ תחתי בפתח מפני
החית ׃ ובסגול מי נתן לשכוי בינה ׃
וממשקל זה והוא פלאי אלא שנח האלף ׳ ובשוא
פנימי ׳ אדומי ׳ עדירי ׳ ולרבים עברים ׳ מצרים
ובכלם נפל יוד היחש מהם לפגישת שני יודין כאחת
לכובד קריאתם והיו ראויים יהודיים ׳ חפשיים ׳
נכריים ׳ עבריים ׳ מצריים ׳ פנימיים ׳ עדיריים ׳
אדומיים ׃ כמו שבאו גם כן אלהי העבריים נקרה
עלינו ׃ ופלשתיים מכפתור ׃ הלא כבני כשיים
אתם לי ׳ תחתיים שניים עם יוד היחש ׳ אבל
בתחתים שנים נפלה יוד הרבים ׃ או העבריה ׃
רות המואביה ׃ או יאמר בתיו בנוח היוד כמו בן
האשה הישראלית ׃ נעמה העמונית ׃ והרבות
המצריות העבריות ׃ מואבית עמניות אדמית
צדנית חתית ומם עמניות בקמץ חטף מקום חולם
עמון להקל מפני אריכות המלה ׃ וכן אהרן אחיך
הלוי מזו הגזרה כי משפטו בתשלום למד הפעל לויי
בפלס עברי ׳ או לויי בפלס עדירי ׳ אדומי כי
הקבוץ בשוא ׳ והפילו היוד למד הפעל לכובד
קריאתם כמו שעשו גם כן באמרם לכרמי משפחת
הכרמי ׃ לגוני משפחת הגוני הספיקו ביוד אחד
והפילו האחרת כי משפטם בשני יודין ׳ וכן כשהשם
סופו הא נחה יפילוה בלא תמורה פעמים להקל ואמרו
מן תמנה חתן התמני ׃ ומן בריעה משפחת
הבריעי ׃ ופעמים ימירוה בתיו ואמרו מן צרעה
הצרעתי והאשתאלי ׃ ופעמים ימירוה בנון ואמרו
לפוה משפחת הפוני ׃ לשלה משפחת השלני ׃
ואמרו מן שלה אחיה השילני ׃ ומן גלה אחיתפל
הגילני ׳ ופעמים ישאירוהו עם ההא מבלי יוד היחש
לימנה משפחת הימנה ׃ למנשה משפחת המנשה
וכן הפילו הנון שבאחרית המלה ואמרו לנעמן
משפחת הנעמי ׳ והרבים לוים ביוד השרש לבד ׳
והיה ראוי על המנהג לויים בשני יודין ועל התשלום
לויים בשלש יודין ׳ וזה היוד שהוא יוד היחש ברוב
השמות שתבא בהן לא יתכן המלה זולתה כמו אלה
שזכרנו ׳ ויש שיאמר גם כן עם היוד וזולתה כמו
אבזרי שיאמר גם כן אבזר ׳ וכן שני מזו הגזרה והיה
והיה ראוי שניי כמו שלישי ׳ רביעי ׳ חמשי וכן
ששי היה ראוי ששיי ולהקל נפל יוד למד הפעל ׳
ובקבוץ מן שני שניים ׳ ומן ששי ששיים עם יוד
השרש ויוד היחס ׳ ואם היה על התשלום עם יוד
הרבים שניים ׳ ששיים בשלש יודין ׃

פעלי נחרי הבארתי ׃ פערי הארבי ׃
מהרי הנטפתי ׃ אללי לי ׳ וכתב אדוני
אבי ז״ל מזבח אדם אחרי חן ימצא תאר בזה המשקל
׳ והוא תאר לאדם הנסוג אחור והיוד נוספת על שם
התאר כיוד וחשופי שת אם הוא יחיד וכבר כתבנו
שהוא רבים משפטו וחשופים ׳ ומזה המשקל עוד
שדי בתשלומו שדדי ׃

פעלה אמרה ׳ שמלה ׳ שפחה ׳ משחה ׳
שבכח

מלכים ב ח · בראשית א · איוב ד · מלכים ב נ · ד״ה ט · תלים עד · אסתר ו · ויסב מ · איוב לז · בראשית ב · יחזקאל יח · יחזקאל יו · בראשית ג · תכה כח · האזינו לב · משלי ז · ישעיה א · ירמיה לז · ישעיה ה · שמואל ב · איוב לט · משלי יד · האזינו לב · שפטים טו · בראשית ב · יושע י · מלכים שני ד · מלכים שני ד · דברי הימים ז · נחמיה ט · דברי הימים ח · בראשית א · שמואל שני כד

איוב לח · שפטים יג · שמות ג · עמוס ט · עמוס ט · כח ו · רות ב · רות ב · אמור כד · מלכים יד · שמות א · מלכים י א · שמות ד · פנחס כו · פנחס כו · שפטים טו · פנחס כו · דברי הימים ב · פנחס כו · פנחס כו · מלכים יב · שמואל שני טו · פנחס כו · פנחס כו · שמואל ב כג ב כג · שמואל ב כג · מיכה ז · משלי כח · ישעיה כ

שבבה׳ אבחה׳ בבשה׳ כשבה׳ כליה מן
כליות חטה׳ שביה׳ בריה׳ מן הביאי הבריח (האזינו לב שמואל ב יג)
החדר׳ קריה׳ פשתה׳ שמחה׳ וכן חטה הראוי
חנטה׳ ונמשך פא הפעל בטעם במלת לשממה (יחזקאל לה)
ושממה׳ וכן אהבה׳ אחוה׳ פחדה׳ שארה׳
נערה׳ רחצה׳ אמצה׳ עלוה׳ עולה׳ וענוה (תלים מח)
צדק בפתח בפני אות גרונית׳ וכן בלא אות גרונית
בפתח שלמה׳ שמלה׳ שלוה׳ וכבשה אחת׳ (מצורע יד)
ובסמוך תשוב הה״א לתי״ו ולמד הפעל בפתח שפחת (לך לך יו)
שרי׳ ואהבת עולם׳ כל אמרת אלוה צרופה׳ (ירמיה לא משלי ל)
אבחת חרב׳ וכן בסגול הפא עם אות גרונית חלקה׳ (יחזקאל כא)
חליה׳ ערנה׳ עריה׳ ערוה׳ חרפה׳ וממשקל
זה מי יתן תבא שאלתי׳ ויתן להם שאלתם׳ ובסמוך (איוב ו תלים קו)
חלקת השדה׳ חרפת עולם׳ ערות אביך אחרי יח (רות ד תלים עח)
ובקבוץ כבשות׳ שמלות׳ שפחות׳ כליות׳
ורוח סערות׳ קערות׳ ונשלות בלות׳ אפשר (יחזקאל יג יושע ט)
שהנפרד ממנו נעלה בפלס נערה׳ או יהיה הנפרד
נעל׳ ויקובץ בלשון זכרים ובלשון נקבות ובסמוך
כבשות הצאן׳ כליות חטה׳ נערות אסתר ד (וירא כא האזינו לב)
ומזה המשקל והטיבתי מראשתיכם׳ ובא נלכדה (יחזקאל לו)
הקריות בחירק הריש ודגש היוד תמורת הנח כי היה (ירמיה מח)
דינו בשקל כליות או הוא משקל אחר׳ ובכנוי
ושכב בשלמתו׳ השולח אמרתו׳ ובסגול בצע (תבא כד תלים קמז)
אמרתו אף על פי שהנפרד בחירק כי הכל שוה (איכה ב)
במשקל׳ שמלתך לא בלתה הלמד בקמץ וכן בכל (עקב ח)
אשמות׳ אבל בפעלים הלמד בפתח חבלה ילדתך (שיר ח)
כמו שכתבנו׳ הגר המצרית שפחתה׳ ותערזנה (לך יו)
כליותי׳ ותקם רבקה ונערתיה וכן כל הכנויים בזה (משלי כג חיי כד)
הדרך׳ וכן כל שם שסופו הא הנקבה תשוב תיו בסמוך
ובכנוי׳ וכן בקבוץ וו תיו זולתי מעטים כמו שכתבנו
ופשתה יקבץ בלשון זכרים פשתים׳ וכן מן חטה
חטים׳ ובכנוי נגרעה ממנו ההא הנקבה ולא הומרה
תיו כמשפט משקלו ואמרו צמרי ופשתי׳ והיה לו (הושע ב)
לומר ופשתתי על המנהג׳ ונהגו בו מנהג סכה כמו
ויחמס כגן שכו׳ כי יצפנני בסכה׳ וכן אמרו מן (איכה ב תלים כז)
תבונה כתבונם עצבים׳ ורז״ל נשתמשו בו עם (הושע יג)
נון בסוף באמרם כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו
אלא פשתן׳ וכן נשתמשו בו עם הכנוי בנון גמל
העובר והדליק פשתנו את הבירה׳ או יהיה פשתים
פשתי משקל אחר פשתה בסגול על משקל לבנה׳ (ויצא ל)
אשה׳ וההא בזה המשקל תפול בקבוץ ובכנוי׳ (תבא כט)
ויתכן להיות מזו הגזרה מנחה והראיה מה שנהגו
לקרוא במשנה מנחות המם בשוא להורות כי שרשו
מנח כמו שפחה ששרשו שפח ואלו היה שרשו נחה
והמם נוספת היה ראוי לקרוא מנחות המם בחירק כמו
מצות או בפתח כמו מראות׳ ויתכן להיות מזאת
הגזרה יעלת חן יאמר במוכרת יעלה בפלס נערה׳ (משלי ה)
וכן נהגו בעלי השיר בשיריהם לקרוא יעלה׳ גם יתכן
להיות יעלת חן מן יעלים׳ והסמוך יעלי סלע׳ (איוב לח)
כמו מן לבנים לבני׳ לא תגרעו מלבניכם׳ לבנת (שמות ה משפטי׳ כד)

הספיר׳ ואם כן יהיה המוכרת מן יעלת חן יעלה
בפלס לבנה וזהו דעת רבי יעקב בן אלעזר׳ ותפש על
הראשונים בעלי השיר שאמרו יעלה בפלס נערה׳
והנשיא הרופא רבי יצחק בן כאן כנשת חזק דברי
הראשונים בעלי השיר שאמרו יעלה כי כמוהו בנות
יענה׳ כיענים במדבר׳ (ישעיה יג איכה ד)

פעלה

עצמה׳ ערמה׳ חכמה׳ קרחה׳
חרבה׳ ערלה׳ שפכה׳ כתנה׳
מן ויעשו את הכתנת שש משחה׳ מן להיות להם (פקודי לט)
משחתם פקודי מ והסמוך חכמת חכמיו׳ בעצמת (ישעיה כט)
חבריך׳ והכנוי עצמתי׳ ובחכמתי כי נבונותי׳ (ישעיה י)
וכן הקבוץ חכמות בחוץ תרנה׳ ערלות פלשתים (משלי א שמואל יח)
אחד בסמוך ובמוכרת׳ אבל אל גבעת הערלות (יהושע ה)
והוא משקל אחר׳ ובשורק טמאה׳ וטמאתו עליו׳ (צו ז)
או חמשה לא נתן לה׳ חמצה׳ מלוש בצק עד (קדושים יט)
חמצתו או הוא מקור׳ ובתיו מקום הא בזה המשקל (הושע ז)
מחרת ומפני החית שהיא גרונית הוסב הקמץ חטף
תחתיה׳ וכל יום המחרת׳ ויהי ממחרת והוא קמץ (בהעלותך יא יתרו יח)
אלא אם כן הוא סמוך ממחרת הפסח׳ ובא שהעין (מסעי לג)
שלו גרונית ולא הוסב הקמץ תחתיה ותחת שערה
באשה והאלף נחה׳ והלאה מזה המשקל אלא ששב (איוב לא)
הקמץ חטף לקמץ רחב כמו שבא גם כן בצווי הקל׳
שמרה נפשי כי חסיד אני בקמץ רחב תחת קמץ חטף (תלים פו)
בשמרה זאת לעולם׳ (דברי הימים כט)

פעלה

גערה׳ קערה׳ צדקה׳ ברכה׳
ובא הפא בקמץ חטף בסערה השמים (מלכים ב׳ ב)
וכן הוא האחד מן בשעלים בחרבות׳ חרבה כי מן (יחזקאל יג)
חרבה יאמר חרבות בסמוך ובמוכרת׳ ובסמוך הפא
בחירק צדקת הצדיק׳ ברכת יי׳ וכן בכנוי ובקבוץ (יחזקאל יח משלי י)
הפא בשוא הלך צדקות׳ כי תשיתהו ברכות לעד׳ (ישעיה לג תלים כא)
ובסמוך את כל צדקות יי׳ ברכת אביך הפא בחירק (שמואל יב ויחי מט)
וכן בכנוי ולא תזכרנה צדקתו׳ ואם עין הפעל אות (יחזקאל ג)
גרונית פא הפעל בפתח גערת חכם׳ קערת כסף׳ (קהלת ז נשא ז)
קערת כסף׳ ומזה המשקל מראשתי שאול׳ ראשות (נשא ז שמואל כו)
בפלס קערות אלא שזה בא בשני סימני רבוי כמו
שכתבנו במשקל פעל׳ ומזו הגזרה ובנבלתם לא (שמיני יא)
תגעו׳ לא תלין נבלתו הנפרד נבלה בקמץ ואלו (תצא כא)
היה נבלה בצרי היה עם הכנוי נבלות נבלותם בצרי
כמו שיתבאר במשקלו׳ ומצאנו בזו הגזרה מלה
שלא נשתנית בסמיכות מערה׳ והקבוץ מערות
ובסמיכות כמו כן ובאו במערות צרים׳ את מערת (ישעיה ב חיי כג)
המכפלה׳ אל מערת עדלם׳ בתעלת הברכה׳ (שמואל ב כג ישעיה ל)
וכן מצדות סלעים׳ במצדות עין גדי ואפשר כי (ישעיה לג שמואל כד)
מצדות לא נשתנה מפני כובד הקריאה אם היה אומר
מצדות הפא בחירק ושוא הצדי׳ וכן ועשית קערתיו (תרומה כה)
והיה דינם להשתנות בפתח פא הפעל מפני האות
הגרונית מערה׳ מערות קערותיו׳ כמו מפני
צערת חמשה׳ סערת יי׳ קערת כסף׳ (נשא ז ישעיה ל ירמיה כג)
וכן היה ראוי לומר מצדות הפא בחירק׳ וכן לא
נשתנה מנת הלוים׳ מנאות התורה׳ ואולי אלה (נחמיה יג נחמיה יב)

באו כן להקל על היוד ועל האלף כי תכבד קריאתם אם היה פא הפעל בחירק ׳ ובן מצדות תכבד קריאתה אם היה פא הפעל בחירק כמו שכתבנו ׃

פעלה הפא בסגול כי היה ראוי להדגש העין והיה הפא פתח ובא פתח קטן תחת פתח גדול לתקון הקריאה מפני קמץ העין ׳ נחמה ׃ זאת נחמתי ׳ והקבוץ נחמות ׃ ולא ילדו לבהלה ׃ עיר (תלים קיט ישעי׳ סח)
ובהלות ׳ בהרה ׳ בהרות ׳ נאצה ׳ נאצות ׃ להבה (ירמיה טו חקות כא)
מקרית סיחן ׳ וכן כהות הראוי להיות כהיות ׃ כמו
ובכל־גאיות ׳ אלא שבכהיות ובגאיות פא הפעל (יחזקאל לה)
בצרי וכל אלה מהדגושים אלא שאין אות הגרון מקבלת דגש ובסמיכות ובכנוי ובקבוץ לא ישתנו ׃
ובא פא הפעל בקמץ שמעתי את־כל־נאצותיך או (יחזקאל לה)
הוא משקל כפרה ׃ ולהבות אש אינו מזו הגזרה כי (תלים כט)
אם מגזרת להבת כמו שאנו עתידים לבאר ׳ כי מזה המשקל יאמר להבות במוכרת ובסמוך ׳ ואפשר שיהיה להבות אש מזו הגזרה ונשתנה בסמיכות ׃ כמו
בלהות צלמות ׳ מן בלהה בלהות ׃ (איוב כד)

פעלה אבדה ׳ גזלה ׳ אפלה ׳ חשבה ׳ שאלה ׳ בהמה ׳ נבלה ׳ לבנה ׳
תאנה ׳ ברכה ׳ זה המשקל הוא קרוב אל משקל פעלה שזכרנו ׳ ולא ישתנו כן התנועות גם כן בסמוך
ובכנוי ובקבוץ ׃ לכל־אבדת אחיך ׃ טמאת השם ׃ (תבא כב יחזקא׳ כב)
שאלתי ובקשתי ׃ מה שאלתך אסתר ה (אסתר ה)
נבלתי יקומון ׃ גפנה ותאנתה ׃ ברכת השלח נחמי׳ ב (ישעי׳ כו הושע ב)
ויש שנשתנה או בנבלת חיה טמאה ׃ לא תלין נבלתו (ויקרא ה תבא כא)
׃ ואת־בהמת הלוים ׃ בבהמת בני ישראל ׃ מי יתן (במדבר ב כ ג)
תבא שאלתי או הם משקל אחר כמו שכתבנו ׃ (איוב ו)
אבל תחת בהמתם ׃ וחמרך וכל־בהמתך אינו נגזר (במדבר ג ואתחנן ה)
מן בהמה כי אם מן בהמת ואם לא נמצא יאמר על משקל דבלת כי ההא תהפך לתיו רפה לא לדגושה כאשר הודעתיך ׳ והקבוץ פעמים ישתנה בסמיכות
כמו מן חצרות ׃ בחצרות בית יי ׃ בחצרות בית יי ׳ (תלים קיו ד״ה ב כב)
ומן בארות ׃ בארת חמר ׃ ופעמים לא נשתנה כמו (לך לך יד)
ביתי וחצרותי ׃ ברכות מים ׃ בארת המים תלדו׳ כו (ד״ה כח קהלת ב)
כמו שהודעתיך בשקל פעל ׳ ולבנה יקובץ בלשון זכרים לבנים אף על פי שהמלה בלשון נקבה כמו מן
חטה חטים ׳ נמלה נמלים ׳ ובסמוך לבני ׃ וכן
בכנוי לא תגרעו מלבניכם ׃ וכן סמיכות היחידה (שמות ה)
לבנת הספיר ׳ או יאמר לבנת ׃ כמו אבדת אחיך כי (משפטי׳ כד תבא כב)
ישתנה כמו שהודעתיך ׃ ואפשר שיהיה לבנת הספיר המוכרת ממנו לבנה בקמץ כמו צדקה לפיכך נשתנה ׳ אבל תאנה לא נשתנית תנועתה בסמיכות הקבוץ
מפני האלף ׃ כתאני הבכרות ׃ וכרמיכם ותאניכם ׃ (ירמי׳ כב עמוס ד)

פעלה מקל לבנה ׃ תחת אלון ולבנה בא (ויבא לא הושע ד)
בסגול עם ההא כמו עלפה ׃ תפתה ׃ (יחזקאל לא ישעיה ל)
צחה צמא צרי מפני הסמיכות ׳ וכן כל המשקל לא (ישעיה ה)
ישתנה בסמיכות כי אם מסגול לצרי ׃ וכן אשה ליי (ויקרא ב)
סגול ׃ אשה ריח ניחוח צרי ׳ ואשה בתשלומי (ויקרא א)
אששה ׳ וכן צחה צחחה על משקל לבנה ׃

ובקבוצם יפול ההא ויאמר לבנים ׳ אשים ׳ עלפים ׳
צחים ׳ ובסמוך לבני ׳ עלפי ׳ צחי ׃ אשי יי ׳ (אמור כא)
וכן עם הכנוים לבניו ׳ לבניך וכן כלם בחירק ׃

פעלה בדגש כפרה ׳ יבשה ׳ חטאה ׳
בקשה ׳ בקרה ׃ כבקרת רעה עדרו ׃ (יחזקאל לד)
פרשה ׃ ופרשת גדלת מרדכי והפא קמוצה לתשלום (אסתר י)
הדגש ׃ ויתכן מזה את־כל־נאצותיך וכבר כתבנוהו (יחזקאל לה)
עם נחמה ׳ בצרה ׳ על דברי הבצרות ׳ וי״מ (ירמיה יד)
כן לעתות בצרה ׳ בלהה ׳ בלהות וכן כלם ׳ (תלים ט)
ובסמיכות הקבוץ העין בשוא כי יכיר בלהות צלמות (איוב כד)
והוא קל ׃ ומזה המשקל ונתתי יארים חרבה ׃ מכל (יחזקאל ל)
אשר בחרבה ולולי הריש היה דגש ׃ וכן מזה המשקל (נח ז)
ישא מדברתיך האחד דברה ׳ והקבוץ דברות ׳ (הברכה לג)
ובסמוך דברות על משקל בלהות צלמות אלא (איוב כד)
שהוא קל ׳ ועם הכנוי דברותיו ׳ דברותיך ׃

פעולה בפתח ובשורק חבורה ׳ בכורה ׃
מן כתאני הבכרות ׳ בטוחה ׃ מן (ירמיה כד)
ובטחות למרגיזי אל ׳ קשובה ׃ מן תהיינה אזנך (איוב יב)
קשבות ׳ רתוקה ׃ מן ברתקות זהב ׃ ותהי נבלתם (תלי׳ קל מלכים ו)
כסוחה ׃ ושבלה אין בהם ׃ ובחרק פא הפעל (ישעיה ה שיר ו)
כבכורה בתאנה בראשיתה ׳ גדופה ׃ מן ובגדפתם (הושע ט ישעי׳ כח)
אל תחתו ׳ מלואה ׃ מלאת אבן ׃ (תצוה כח)

פועלה תועבה שורקה סוחרה שוממה ׃
ובשוא עין הפעל סוללה ׳ בוגדה ׃
והקבוץ תועבות ׳ שוממות לא תשתנה תנועתם ׃
תועבות גדלות ׃ נחלות שוממות ׃ והסמוך ישתנה (יחזקא׳ ח ישעי׳ מט)
תועבת יי ׃ שוממות דור ודור ׳ ובכנוי תועבתו ׃ (משלי יא ישעי׳ סא)
תועבתך וכולי ׳ תועבותיו וכולי ׃ וראה שממתינו ׳ (דניאל ט)
וקבוץ סוללה הנה הסללות באו העיר ׃ וקבוץ (ירמיה לב)
בוגדה ׃ אנשי בגדות ׃ (צפניה ג)

פעולה בשורה עבודה חגורה אגורה ׃
לאגורת כסף לא ישתנו ׃ (שמואל ב)

פעילה אבילה שנינה נגינה ׃ ומן הדגושים
והם שנבלע בהם הנח בדגש ׃ תאניה (ישעיה כט)
ואניה ׃ כלמה שמטה קהלה ׃ אחיה השלני ׃ (מלכים יא)
עניה ׃ שביה בת ציון ׃ עליה שתיה ׃ מה אמך (ישעיה כב)
לביא ׃ צדיה ׃ צביה ׃ גדיה ׃ שביה ׃ נשיה ׃ (יחזקאל יט)
טריה לא ישתנו ׃ והקבוץ שביות החמדה ׃ ועליות (ישעי׳ ב ירמיה כב)
מרוחים ׃ שביות ׃ צביות ׃ גדיות ׃ ורעי את־
גדיתיך ׃ ואפשר שיהיה מזה המשקל נלכדה הקריות (שיר א ירמיה מח)
יאמר האחד ממנו קריה בשוא הקוף ׃

פעלה עליה ׃ צפיה ׃ בצפיתנו צפינו ׃ (איכה ד)
גלת עלית ׃ ואפשר שיהיה הנפרד (שפטים א)
מן עליות עלית היוד בהם למד הפעל תמורת ההא
ויתכן שהיוד יוד היחש כיוד תרומיה ׃ שלשיה
והיוד למד הפעל נבלעת ביוד היחש הדגושה ׃

פועלה דמיה ׃ (תלים סח)

פועלה ארוה אחד מן וארות לכל־בהמה ׃ (דברי הימים ב לב)
ובסמוך ארות סוסים ׃ ובמשקל (מלכים ד)
הזרת שם בדברי רבותינו ז״ל חתלה נתנן מחתלות ׃

פעלה

פְּעֻלָּה סְגֻלָּה׳ אֲדָמָה׳ חֲתֻלָּה׃ וַעֲרָפֶל חֲתֻלָּתוֹ׳ אֲלֻמָּה הַמְּלָה׳ רְכֻלָּה׳ עֲגֻלָּה׳ כְּבֻדָּה׳ עֲבֻדָּה כלם לא ישתנו׃ (איוב לח)

פְּעוּלָּה אֲרוּכָה׳ מְלוּכָה׳ נְחוּשָׁה׳ גְּדוּפָה׳ שְׁמוּעָה׃ וְרַבָּה הָעֲזוּבָה׳ גְּבוּרָה׳ יְצוּקָה׃ מן יְצֻקִים בְּיִצָקְתּוֹ׳ חֲלוּשָׁה׳ יְשׁוּעָה לא ישתנו׃ (ישעיה ו) (מלכים ז)

פֶּעֶלֶת דְּבֶלֶת׳ עֲטֶרֶת׳ גְּבֶרֶת׳ עֲקֶרֶת׳ עֲשֶׂרֶת׳ עֲצֶרֶת׳ בְּרֶדֶת הַיַּעַר׳ (ישעיה לב)

פְּחֶתֶת כלו בסגול׳ ויש מהם בצרי עין הפעל תְּכֵלֶת׳ חֲמֵשֶׁת׃ נֶטֶף וּשְׁחֵלֶת׳ וכן אֵשֶׁת׳ שֵׁשֶׁת צרי וסגול׳ וכן יאמר בְּהֵמֶת׳ יְבֵמֶת ואם לא נמצאו חבורם אל הכנוים יוכיח בְּהֶמְתְּךָ בְּהֶמְתָּם׳ יְבִמְתּוֹ יְבִמְתֵּךְ׳ כי אם היו מחוברים מן בְּהֵמָה יְבָמָה היתה התיו רפה כמו שכתבנו׃ וכן וְשָׁאֲלָה אִשָּׁה מִשְּׁכֶנְתָּהּ חובר מן שְׁכֶנֶת׳ וכן וְהִיא חֲבֶרְתְּךָ מן חֲבֶרֶת ובכנוי ישאר בסגול כמו אלה שזכרנו׳ או ישוב חירק כמו אלה שזכרנו׃ וכן שָׂרַי גְּבִרְתִּי׃ כַּשִּׁפְחָה כַּגְּבִרְתָּהּ בחירק׳ ובקבוץ עֲקָרוֹת׳ עֲטָרוֹת׳ ובסמוך עַקְרוֹת עַטְרוֹת׳ וכן בכנוי עַטְרוֹתָיו׳ עַקְרוֹתָיו׃ ומזו הגזרת וְעִם הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ׃ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו׃ וְאַמְהֹתֶיהָ מְנַהֲגוֹת היחידה מהם אֲמֶהֶת בפלס גְּבֶרֶת ולהקל על הלשון אמרו אָמָה ולא אמרו אֲמָהָה ולא אֲמֶהֶת והפילו ההא והתיו והונחה ההא כמשפט׳ ועשו בנוי היחיד מן אָמָה אֲמָתוֹ אֲמָתְךָ׳ ובנוי הרבות מן אֲמֶהֶת אמרו אַמְהוֹת ולא אמרו אָמוֹת׃ (תהלים ל) (שמות ג) (מלאכי ב) (לך לך טז) (ישעיה כד) (שמואל ב ו) (וירא כ) (נחום ב)

פַּעֶלֶת אַדֶּרֶת׳ צַמֶּרֶת׳ דַּלֶּקֶת׳ יַבֶּשֶׁת׳ שַׁחֶפֶת׳ שַׁלֶּטֶת׳ לַהֶבֶת׳ בַּהֶרֶת׳ גַּחֶלֶת׳ ואלה שעייניהם הא וחית פא הפעל פתוחה כי לא יבא עליהם תשלום הדגש כמו שכתבנו׳ אבל קָרַחַת פא הפעל בקמץ כי על הריש יבא תשלום הדגש׳ עַוֶּרֶת׳ יַבֶּלֶת׳ ובחירק פא הפעל כִּנֶּרֶת אִגֶּרֶת כלם בסגול׳ וכשהלמד גרונית סַפַּחַת׳ קָרַחַת׃ גַּבַּחַת כלו פתח׃ והכנוי וְכִבּוּ אֶת־גַּחַלְתִּי׃ וַיַּעֲבֵר אַדַּרְתּוֹ׃ בְּקָרַחְתּוֹ או בְגַבַּחְתּוֹ וכן כלם לא ישתנו׃ ונשתנה עַצֶּבֶת בסמיכות וּבְעַצְּבַת לֵב׳ ואפשר שהוא משקל אחר והדגש להפארת׳ והקבוץ אַדָּרוֹת צַמָּרוֹת׳ ואשר עייניהם גרונית לֶהָבוֹת׃ בֶּהָרוֹת׃ גֶּחָלוֹת פא הפעל בסגול׳ ובסמוך עין הפעל בשוא ודגש סַפְּחוֹת דַּלְקוֹת׳ גַּבְחוֹת׳ קָרְחוֹת׃ לַהֲבוֹת אֵשׁ׃ ובא בשוא בלא סמיכות וְגַם אִגְּרוֹת כָּתַב עַל אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וכן כל כִּנְּרוֹת והוא קל והכף מעמדת בגעיא׃ (שמואל ב יד) (יונה ג) (תזריע יג) (משלי טו) (תהלים כט) (דברי הימים שני ל)

פֻּעֶלֶת בַּקֹּרֶת׳ שִׁבֹּלֶת׃ ובשורק פא הפעל כֻּתֹּנֶת׃ והכנוי פָּשַׁטְתִּי אֶת־כֻּתָּנְתִּי׃ וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כֻּתָּנְתּוֹ׳ והקבוץ בַּקֹּרוֹת׳ כֻּתֳּנוֹת בחולם או בקמץ חטף׃ וכן בסמוך ובכנוי וַיִּשָּׂאוּם בְּכֻתְּנֹתָם בשוא לבדו ודינו בקמץ חטף׳ ובספר אחד מדוייק מצאתיו בקמץ חטף׃ וקבוץ שִׁבֹּלֶת בלשון זכרים׃ שֶׁבַע שִׁבֳּלִים׃ (שיר ה) (וישב לז) (שמיני י) (מקץ מא)

פַּעֹּלֶת כַּפֹּרֶת׃ בַּצֹּרֶת׃ ואולי פָּרֹכֶת בדגש גם כן אלא שלא נדגש מפני הריש והפא קמוצה לתשלומו אלה לא ישתנו׃ והקבוץ כַּפֹּרֹת׃ בַּצֹּרוֹת׃ ורז״ל אמרו קבוץ פָּרֹכֶת פַּרְכִיּוֹת שְׁחוֹרוֹת חברו אותו כחבור מַלְכִיּוֹת או תַּחְתִּיּוֹת כמו שיתבאר׳ וכן אמרו קבוץ פַּרְפֶּרֶת פַּרְפְּרִיּוֹת׃

פּוֹעֶלֶת כלו בסגול לְמִי הַחֹתֶמֶת׃ וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת׃ עוֹפֶרֶת׃ כּוֹתֶרֶת׃ תּוֹלַעַת נפתח מפני העין׳ והקבוץ גֻּלּוֹת הַכֹּתָרוֹת׃ (וישב לח) (ויקרא ג) (מלכים ז)

פְּעֹלֶת קְטֹרֶת׃ כְּתֹבֶת׃ נְחֹשֶׁת׃ יְבֹשֶׁת הַמַּיִם׃ שְׁכֹבֶת׃ מן וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ כשא ח לא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ׃ מִבְּלִתִּי יְכֹלֶת שלח יד וְשַׁמְנִי וּקְטָרְתִּי׃ ובשורק וְחָרָה נְחֻשְׁתָּהּ׃ הִכְבִּיד נְחֻשְׁתִּי׃ יַעַן הִשָּׁפֵךְ נְחֻשְׁתֵּךְ וכן כלם על זה הדרך וכן כל שם שהוא בתיו נוספת בסוף שהוא מלעיל התיו דגושה בהתחבר והקבוץ כמו שכתבנו׃ וכשתהיה המלה שנוספה בה תיו מלרע התיו רפה בהתחברות׃ (כח ח) (אחרי מות יח) (יחזקאל יג) (יחזקאל כד) (איכה ג) (יחזקאל יג)

פַּעֶלֶת וְהַחִטָּה וְהַכֻּסֶּמֶת׃ אֶת־קֻבַּעַת נפתח מפני העין׳ וקבוץ כֻּסֶּמֶת בלשון זכרים וְדֹחַן וְכֻסְּמִים אולי כן הוא קבוץ קֻבַּעַת׃ או יהיה בלשון נקבות קֻבָּעוֹת׃ ואפשר שיהיה קבוץ כֻּסֶּמֶת כֻּסָּמוֹת׃ והאחד מן כֻּסְּמִים כֻּסֵּם׃ (וארא ט) (ישעיה כא) (יחזקאל ד)

ואשר הם בתוספת תיו ומלרע אלה הם.

פַּעְלוּת שַׁחֲרוּת׃ גַּבְהוּת׃ יַלְדוּת׃ מַרְדּוּת׃ מַלְכוּת׃ פַּחֲזוּת׃ אַלְמְנוּת חַיּוּת׃ הראוי בתשלומו חַיְּיוּת׃ וְאַלְמְנוּת מזה המשקל אלא שנוספה בו נון ומפני זה ישתנה בסמיכות שיאמר במוכרת אַלְמָנוּת בקמץ ובסמוך אַלְמְנוּת חַיּוּת׃ וכן נהגו לומר רַחֲמָנוּת׃ אבל משקל פַּעְלוּת לא ישתנה׃ ובקבוץ אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת׃ ולפי שפעמים רבות התיו תמורת הא באה היוד תמורת תיו כמו שדרכה לבא תמורת הא׃ וכן אמ׳ במשנה מן אוּמָנוּת שָׁלֹשׁ אוּמָנִיּוֹת עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים עַד חֲצוֹת׃ ובשורק פא הפעל כְּרֻם זֻלֻּת הראוי בתשלומו זֻלְלוּת׃ ובחירק פא הפעל רִפְאוּת׃ סִכְלוּת׃ שִׁפְלוּת׃ עִקְּשׁוּת פֶּה ונדגשה הקוף לתפארת הקריאה כמו שכתבנו׃ ובחולם מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן׃ ובמשקלו אָחוֹת חָמוֹת ושם נכתבנו׃ (שמואל שני כ) (דניאל ח) (תהלים יב) (משלי ו) (תהלים קיג)

פְּעָלוּת אֱיָלוּת׃ אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃ ובדגש פְּתַיּוּת וּבַל יָדְעָה מָּה׃ והקבוץ כקבוץ מַלְכוּת׃ (תהלים כב) (משלי ט)

פְּעִילוּת יְדִידוּת נַפְשִׁי׃ שְׁרִירוּת׃ כְּסִילוּת׃ צְמִיתוּת׃ מְרִירוּת׃ וְשֵׁם בַּעַל פְּקִידוּת׃ כְּרִיתוּת׃ הֲרִיסוּת׃ וְאֶרֶץ הֲרִיסֻתֵךְ׃ עֲלִיצוּת׃ עֲלִיצֻתָם כְּמוֹ לֶאֱכֹל עָנִי בַּמִּסְתָּר׃ ובדגש וּבַלְּמוּת עוֹלָם׃ וקבוצם כקבוץ המשקלים שהקדמנו׃ אבל מצאנו קבוץ כריתות בלשון זכרים׃ וָאֶתֵּן (ירמיה יב) (ירמיה לז) (ישעיה מט) (חבקוק ג) (ירמיה כג)

את

את־ספר כריתתיה אליה׃ (ירמיה ג)

פעלות וינהגהו בכבדת (בשלח יד) וקבוץ כל אלה השרוקים כקבוץ מלכות שכתבנו ׳

ויש במשקל אלה השורקים שיכפל בהם למד הפעל ׃

פעלילות חכלילות עינים ׃ (משלי כג) וכן

פעלליות ואולך אתכם קוממיות (בחקותי כו) אבל עין הפעל נחה כמשפט ׃

פעלית גפרית ׃ (יחזקאל כח) חותם תכנית ׃ ומזה המשקל ותרבי לך ברית (ירמיה ב) הראוי בתשלומו בורית ׳ ואפשר שיהיה מזה המשקל גזית והיה ראוי גזית הפא בקמץ חטף והזין בדגש אלא שהוקל והנח תמורת הדגש ובתשלומו גזזית בשקל גפרית ׃ ובפתח פא הפעל

פעלית אחרית ׳ תחתית ׳ וכן מזה המשקל בחירק פא הפעל חתית הראוי בתשלומו חתתית ׃ וכן בשוא פא הפעל וצרי עין הפעל

פעלית שארית ׳ ומזה המשקל ראשית והיה ראוי ראשית אלא שנחה האלף כמשפט או יהיה במשקל אחרית ׳ וקבוץ אלה שלשת המשקלים בהנעת היוד חתיות ׳ תכניות ׳ ראשיות ׳ תחתיות ׳ שאריות ׳ וכן מצאנו קבוץ תחתיות ׃ בתחתיות ארץ ׃ (תלים קלט) וכן

פעילית צפיחית בשלח יו

פעילית ונתתם חמישית (ויגש מז) והקבוץ חמשיות ׳ וכן בדברי רז״ל וחמשתיו יוסף עליו לרבות הרבה חמשיות על קרן אחד ׳ והיה ראוי חמשיותיו בשני קבוצים בקבוץ הנקבות ובקבוץ הזכרים כמנהג אלא שפעמים יספיק באחד כמו שכתבנו במשקל פעל ׳

או יהיה חמישית מקובץ בלשון זכרים חמישיתים וממנו חמישיתיו ׃

פעלת וכסיל יפרוש אולת ׃ (משלי יג) בשקל ים כנרת (מסעי לד) ׃ וכן ערות ונפתח מפני העין וכבר כתבנום בשקל פעלת ׃

פעלת וכל יום המחרת ׃ (בהעלותך יא) ובסמוך הריש פתוחה ממחרת השבת (אמור כג) וכבר כתבנוהו בשער פעלה ׃

פעלם שלשם ׳ (שמות ד) פתאם בהעלותך יב פדיום ׳ (במדבר ג) ואפשר שיהיה במשקלם מתום בתשלומו מתיום ׃ (תלים לח)

פעלם בקמץ חטף או בשורק ׃ ואת־הסלעם (שמיני יא) ׳ אמנם ׃ האמנם ׳ (בלק כב) ומן המשקל הזה יומם אלא שהוא נח העין ׳ וכן דומם (ישעיה מז) אפשר שהוא מזה המשקל אלא שנחה עין הפעל ׃

פעלון ישתוה בהם פא הפעל החרק והסגול והפתח שמעון ׳ שלטון ׳ זכרון ׳ צקלון ׳ פעמון ׳ אחרון ׳ יתרון ׳ חסרון ׳ עליון ׳ אביון ׳ חשבון ׳ וראשון מזו הגזרה אלא שנחה האלף ׃ וכן סלון ממאיר (יחזקאל כח) הראוי סללון ׳ וכן רמון הדגש לחסרון מם רממון או יהיה דגש רמון מקו׳

נח וכן חלון הראוי חללון ׃ כמו בחצצון תמר (לך לך יד) ׳ וכן חרבון מן בחרבוני קיץ ׳ (תלים לב) ואפשר שיהיה ארמון מזה המשקל שתהיה בו האלף שרש ׳ והקבוץ ארמנות כמו זכרונות ׃ אבל ארמנות בן הדד ׃ ואכלה ארמנותיה (עמוס א עמוס א) הוא משקל אחר כי לא ישתנה זה המשקל בסמיכות ובכנוי ׳ ויתכן לומר כי ארמנות ארמנותיה מזה המשקל והיתה ראויה המם בקמץ חטף שהוא במקום החולם ולהקל הפילוהו ונשאר השוא כמו וישאם בכתנתם (שמיני י) וזולתו מן החטופים ׃

פעלן פשתן ׳ חרצן ׳ כבשן ׳ אלמן ׳ אבדן ׳ קנין ׳ בנין ׳ רענן ׳ וכן ביתן ׳ אבל הוא נח העין והם קמוצים ובסמוך פתוחים ׳ ורבי יהודה כתב כי קנין בנין משקלם פעלע ׳ וקבוץ חרצן בדגש ׃ מחרצנים ועד זג ׃ (נשא ו) וכן קבוץ רענן ׃ דשנים ורעננים יהיו ׳ (תלים נב) וקבוץ כבשן מצאנו בדברי רז״ל בלשון נקבות לפי שאין כובשין בכבשונות בירושלם ׳ ונהגו לקרוא בכבשונות בחולם השין כמו שנאמר מן דרבן שמואל יג דרבנות ׃ ומגדנות (קהלת יב חיי כד) אם המם שרש יהיה מזה המשקל ותאמר האחד מגדן ׳ ויש אומרים כי המם נוספת והוא בפלס משמרות ׳ משכנות ׃

פעלן קרבן בחטף ׃ ובשורק הפלנו על קרבן העצים ׃ ולקרבן העצים ׃ (נחמיה י ב יג) ועשית שלחן ׳ (תרומה כה) ובמוכרת הם קמוצים ובסמוך הם פתוחים ׳ והקבוץ בלשון נקבות קרבנות ׳ שלחנות ובא פא הפעל בקמץ רחב בשר הקרבן ׃ (יחזקאל מ) ולהציב הדרבן ׃ (שמואל יג) דברי חכמים כדרבנות ׳ (קהלת יב) ומלת הדרבן בפתח הבית לבן אשר ולבן נפתלי בקמץ ׳ ובית כדרבנות בחולם אולי היחיד ממנו דרבון בחולם ׃

פעלון ובימי רעבון ישבעו ׃ (תלים לז) היא כסלון ׳ (יהושע טו) לבנון ׳ פרזון ׳ ובסמוך ובכנוי ישתנה ׃ ואת־רעבון בתיכם ׃ (מקץ מב) צדקות פרזונו ׃ (שפטים ה)

פעלון בדגש ׳ בצרון ׳ כליון ׳ קנמון ׳ עורון ׳ שברון ׳ שכרון ׳ צמאון ׳ זכרון ׳ תמהון ׳ שדפון ׃ ובצרי פא הפעל דראון (ישעיה סו) מפני הריש שאיננה מקבלת דגש ירקון ׳ הריון ׳ ובפתח הפא שבתון ׳ איילון ׳ צוארון ׳ ובסמוך יפול קמץ העין וישוב שוא ויפול הדגש ׃ ורא נפל בקנמן־בשם ׃ (תשא ל) וכן באחד ענק מצורניך ׳ (שיר ד) ובלא הכנוי יאמר צוארונים בלשון שנים כמו עינים אזנים כי הוא שני צדדים ׃ ובשוא העין עם הדגש

פעלון צרים על גבתון ׃ (מלכי ט שמואל יג) ודרשלש קלשון ׳ שכרון ׃ ותאר הגבול שכרונה ׳ (יהושע טו) קמשון ׃ והנה עלה כלו קמשונים ׃ (משלי כד) ועם יוד היחש אוב וידעוני ׳ (שפטים יח) וקבוץ זכרון שכתבנו ׃ בלשון נקבות ספר הזכרונות ׳ (אסתר ו) ואפשר שהוא מקובץ מן זכרון הקל שהקדמנו ׃ פעלון אבדון ׃ ונפל הנון מן שאול ואבדה ונכתב בהא ׃ (משלי כו) ובחירק עין הפעל בבקעת מגדון (זכריה יב) ׳ אביון ׃ מן ותפר האביונה ׃ (קהלת יב)

פעילון ישימון ׳ שפיפון ׳ אמנון ׃

פעלן — גרזן ועוד נזכרנו במשקל המרובעים אלא שאין זה מרובע לפי דעתי · ודעת רוב המדקדקים כי שרשו גרז מן נגרזתי מנגד עיניך ׃ (תלים לא)

פעליון — קיקיון עין הפעל נחה בו כי הוא קיק הנזכר במשנה ולא בשמן קיק ׃ (יונה ד)

פעלתון — נחש עקלתון ׃ (ישעיה כז)

פעלנית — וילכו אחורנית · וכי הלכנו קדרנית ׃ (כח ט, מלאכי ג)

פעלל — פרחח יקומו · ובפתח פא הפעל לעשתת (איוב ל) שאנן · נוה שאנן · ויש פתחין הנון והם (איוב יב, ישעיה לב) פעלים עוברים והם על פי המסורת ארבעה · ושקט ושאנן ואין מחריד · שאנן מואב מנעוריו · ושקט (ירמיה ל, ב מח) ושאנן ואין מחריד · ושאנן מפחד רעה · רענן פתח (ירמיה מו, משלי א) פא הפעל והנון קמוצה · ורענן בהיכלי גם הנון פתוחה (דניאל ד)

פעלול — נאפוף · נאפופים · ונאפופיה מבין שדיה · גבנון · ובקבוץ דגש הנון הרים (הושע ב) גבננים · וכדגש העין כמו שבלול ׃ (תלים כח, תלים כח)

פעלול — חבקוק הנביא ׃ א

פעלול — ניחוח · ניצוץ כי היוד בהם עין הפעל (ישעיה א)

פעליל — בעליל · סגריר · ועם יוד היחש חכלילי ׃ (תלים יב, משלי כז, ויחי מט)

פעפול — בקבוק · ובחרחור כי שרשו חרר ׃ מן ושכן חררים ׃ (ירמי׳ יט, דבא כח, ירמיה יז)

פעפל — בחולם ובצרי הקלוקל ׃ (הקת כא)

פעפל — כלו פתח · גלגל · אראל · אראלים · דרדע · דרדר · חתחת · עפעף · וכן בהפסק שיתמו בגלגל פתח ׃ (בראשית ג, תלים פג)

פעפל — ברכם סיר ד ברכב תרומה כו

פעפל — קדקד ויחי מט

פעפל — ובצלצל דגים פא הפעל בחירק והצדי השניה בפתח · ובהבת קעקע כלו פתח (איוב מא, קדשים יט)

פעפיל — זרזיף ארץ תלים עב

פעפל — הצלצל פתח בסוף פסוק או הוא פעפע ׃ (דבא לח)

פעפלת — צנצנת · קשקשת או משקלם פעפעת ׃ (בשלח יו, שמיני יא)

פעלע — על דעת רבי יהודה הוא משקל בנין · קנין · ענין · כי עין הפעל שהוא הנח כפול בהם וכבר כתבנו אותם שהנון בהם נוספת ׃

פעלוליה — שערוריה הושע ו

פעלולית — שערורית ירמיה יח

פעלעל — ירקרק פתח · אדמדם קמץ · לבנה אדמדמת · עקלקל · ארחות עקלקלות חלקלק · כחלקלקות באפלה · הפכפך דרך איש וזר (תזריע יג, ב יג; תזריע יג, משפטי׳ ח; ירמי׳ כג, משלי כא)

פעלעול — בשורק או בחולם והאספסף אשר בקרבו · ובחולם שחרחר · שאני שחרחרת · ועקש ופתלתל · וכן פקח קח מזה המשקל ואף על פי שהוא בתוב שתי מלות עננו ענין מלה אחת ׃ וכן מאשר למד הפעל שלו נחה (בהעלותך יא, ש״ר א, האזינו לב ישעי׳ סא)

פעליל — יפה פי · ולנקבה יפה פיה ואף על פי שהוא כתוב שתי מלות עננו ענין מלה אחת ׃

פעלה — חצצרה · חצוצרת כסף ׃ (הושע ה, בעלותך י)

ומהשמות אשר נוספה בהם אות בראש

מפעיל — ובטל משכים הלך · משכים היו · יתן אכל למכביר · לדוד משכיל · והודי נהפך עלי למשחית · ועם הא הנקבה מנגינה · אני מנגינתם · ובחירק המם יצא קרן אחת מצעירה · ודגש הצדי לתפארת ׃ (הושע ו, ירמיה ה; איוב לו, תלים לב; דניאל י; איכה ג, דניאל ח)

מפעל — משקל · מקטר · משכן · מזרק · משפט מבחר · משען קמוצים ובהסמכם פתוחים · ובאו בסמיכות בקמץ ומשקל הכסף והזהב והכלים · מתן אדם ירחיב לו · מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים · מבטח בוגד ביום צרה · אבל ביראת יי מבטח עז פתח · ובאו פתוחים מבלי הסמיכות משפט אחד יהיה לכם · מזרק אחד · ומקסם חלק · ולשומר מרמס · ויהי המלצר · וכן אף באתנח ויאמר דניאל אל המלצר · וכן מחבת פתח אף באתנח · וכל נעשה במרחשת ועל מחבת · ובספר ירושלמי מזרק אחד קמץ ׃ ואשר למדיהם אף יהיו ג״כ קמוצים בסמיכות מפני הנח השוכן מקרא קדש · ובאו מדברה בית און · מדברה דמשק הבית בפתח אף על פי שאחריהן נח באו כן לפי שהם סמוכים ׃ והמסורת דמשק שקרתא · ונשתנה מזרחה שמש לשוא מפני הסמיכו׳ שלא כדרך חבריו כי פתח הריש היה מורה על הסמיכות ונשתנה כמו שנשתנה את מקדשו ממנו ובקבוץ ובכנוי לא ישתנו ׃ משכנות לאביר יעקב · ואעמדה משמרתי ׃ בקע משקלו חיי כר ונתתי משכני · על מקדשך השמם ׃ ונשתנה את מקדשו ממנו אולי בא כן להפריש בינו ובין ומקדשי תיראו · כי זה הוא שם למקום המקדש וזה שם לקדש · וסמיכות הקבוץ ישתנה משכני עליון · מבצרי בת יהודה · אבל עם הכנוי יעמד על תנועתו · כל מבצריך · שחת מבצריו · כי מאס יי במבטחיך · אלא שעם כנוי הרבים ישתנה מפני רוב התנועות · מבצריהם · מבצריכם · וכן הכנוי עם קבוץ הנקבות ישתנו כל הכנוים מפני רוב התנועות · ומשכנותיו מלחה ׃ ובקמץ חטף המם (עזרא ח; משלי יח, תלים סה; משלי כח; משלי יד, אמור כד; כשא ז, יחזקאל יב; ישעיה י, דניאל א; דניאל א; כי ז, כשא ז; אמור כג, יושע יח; מלכים יט; ואתחנן ד; קרח יח; תלי׳ קלב, נחמי׳ יב; בחקותי כו, דניא׳ ט; קרח יח; בחר כה; תלים מו, איכה ב; נחום ג, איכה ב; ירמיה ב; איוב לט)

מפעל — כי משחתם בהם ׃ (אמור כב)

מפעל — אשר בחבורו ידגש למד הפעל והמם בפתח או בחירק · מטעם · משאב · מרבד · מחמד · מחמל · מכמן · מחשך · מנעם · משען · משגב · וכל אלחם במנעמיהם · מרבדים רבדתי ערשי · אכלו משמנים בפתח המם ׃ משמני הארץ בחירק · מחשכים ׃ מחשכי ארץ · בין משאבים משפט׳ ה נתנו מחמדיהם · במכמני הזהב · משגבי ומנוסי · ומזה והיה יי מבטחו · מבטחי מנעורי לפיכך הטית פתוחה לפי שהיתה החית ראויה להדגש לולי שהיא גרונית · ואלו היה שם מן הקלים היה קמץ ׃ ובאו בסגול וירד עז מבטחה ׃ (תלי׳ קמא, משלי ז; נחמי׳ ח, תלדות כז; תלים עד; איכה א, דניאל יא; שמו׳ב כב, ירמי׳ יז; תלים עא; משלי כא)

מבית

מִבֵּית אֶל מִבְטֶחָם ׳ ובאו פתחין מבלי הסמיכות אלא שהם סמוכים על אות השמוש מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה ׃ מַחְמַד לְכַסְפָּם ׃ והאחד מן מַאֲוַיֵּי רָשָׁע ׳ מַאֲוַי ׃ ויש תאר בזה המשקל וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם כלם בהתחברם רגושי למד הפעל ׃ ואפשר להיות מַלְמַד כמוהם ׃ וכן מַחְסַל ׃ ורבי יונה כתב כי מַאֲוַיֵּי רָשָׁע רפה ולא מצאנוהו אנחנו כן ׳ לא בספר אחד ירושלמי ראיתיו רפה קמץ הוו והוא הספר אשר סמך עליו רבי יונה כי הוא מביא ראיה תמיד ממקרא ירושלמי וזהו שהיה בסרקוסטא זה שנים רבות ׃

ירמיה מח
תלים ט
הושע ט תלי׳ קמ
תלים עח
שפטים ד
יחזקאל כד תלי׳ קמ

מִפְעֵל

בצרי והמם בפתח או בחירק מַמְזֵר ׳ מַשְׁבֵּר ׃ ואפשר שיהיה מַקֵּל מזו הגזרה משפטו מַנְקֵל ׳ מַקְהֵל ׳ מַרְבֵּץ ׳ מַחְצֵב ׳ מַשְׁעֵן ׳ מַעֲשֵׂר ׳ מַרְזֵחַ ׳ מַפְתֵּחַ ׳ ובחרק מִסְכֵּן ׳ מִזְבֵּחַ ׃ ובסמוך בפתח והמם בחירק מִזְבַּח אֲדָמָה ׃ מִרְזַח סְרוּחִים ׃ מִשְׁעַן לֶחֶם ׃ לְמִרְבַּץ צֹאן ׃ מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן המם פתוחה מפני העין ׃ וּמִפְתַּח שְׂפָתַי ׃ אבל מַקַּל לִבְנֶה נשאר המם בפתח ׃ ולא נשתנה בסמיכות מַפְתֵּחַ בֵּית דָּוִד להבדיל בינו ובין וּמִפְתַּח שְׂפָתַי ׃ וכן לא נשתנו מַקֵּל שָׁקֵד ׃ וּבְמַקֵּל יָד ׳ ובקבוץ ובכנוי העין בשוא הָיוּ לוֹ מִזְבְּחוֹת לַחֲטֹא ׃ עָרֵי מִסְכְּנוֹת ׃ עַל הַמַּעְבְּרוֹת ׃ מֵעִם מִזְבְּחִי ׃ זָנַח יְיָ מִזְבְּחוֹ ׃ וכן וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ מפני ההפסק הבית בשוא כי החית בסגול ׃ אבל וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ והדומים לו הבית בפתח מפני שוא חתית שלא יפגשו שני שואים נעים כאחת וַיְחַזְּקֵהוּ בְּמַסְמְרִים ׃ וּכְמַשְׂמְרוֹת נְטוּעִים ׃ ומזו הגזרה וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים ׃ ומן מַקְהֵל יאמר מַקְהֵלוֹ בצרי שלא ישתנה מפני ההא ׃ וכן בקבוץ בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְיָ ׃ ואפשר להיות מזו הגזרה אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ ׳ ואפשר כי ב׳ המשקלי׳ האלה שזכרנו מִפְעָל וּמַפְעֵל יהיה הזכרים חבורם אחד אף על פי שמצאנו הבדל ביניהם ברוב ׃ וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ מִמַּעַשְׂרוֹ היתה ראויה העין בשוא אלא שנפתחה מפני שהיא גרונית ׃

ירמיה א
יתרו כ עמוס נ
ישעי׳ ג יחזקא׳ כח
בחקותי כז משלי ח
ניצב ל
ישעיה כב
ירמי׳ א יחזקא׳ לט
הושע ח
שמות א יושע כ
משפטי׳ כא מיכה ב
הברכה לג
מלכים ח
ישעי׳ מא קהלת יב
זכריה ג
תלים כו
קרח יח
בחקותי כז

מִפְעָל

לְמִתְעַב גּוֹי ׃ וּמְבַשְּׁלוֹת עָשׂוּי מִתַּחַת הַטִּירוֹת ׳ האחד ממנו מְבַשֵּׁל או מְבַשְּׁלָה ׃ וכן מְזַמְּרוֹת מִזְרָקוֹת ׃ וְאֶת־כָּל־הַמְקַטְּרוֹת הֵסִירוּ ׃ ומזו המשקל וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו האחד מְרַאֲשָׁה בפלס מְבַשְּׁלָה ׳ מְזַמְּרָה ׳ מְקַטְּרָה ׃ ומאשר למד שלהם נחה מְמַלֵּא עַל כָּל־גְּדוֹתָיו ׃ וכן וְלִמְכַסֶּה עָתִיק שהוא כמו מְכַסֶּה ׃ יָמֵךְ הַמְּקָרֶה ׃ ויתכן להיות מזו הגזרה וְנִחֲלוּ מְקַדְשֵׁיהֶם יאמר האחד מְקַדֵּשׁ ׳ והרבים מְקַדְּשִׁים ׳ מְקַדְשֵׁיהֶם ׳ והוקל זה כמו רבים מהדגושים ׳ וכן יאמר מְנַקָּה ׃ ועם הא הנקבה מְנַקִּיָּה בדגש היוד ובחירק הקוף מן וּמְנַקִּיֹּתָיו ׃ ובתוספת נון מְפַעֲלוֹן ׳ מְסַדְּרוֹן ׃ וַיֵּצֵא אֵהוּד הַמִּסְדְּרוֹנָה ׃ ובתוספת תיו מִפְעָלוֹת ׃ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנוּת ׃

ישעי׳ מט יחזקא׳ מו
מלכי׳ ב יב ד״ה כ ל
ניצב כח
דברי הימים יב
ישעיה כב קהלת י
יחזקאל ז
תרומה כח
שפטים ד
עקב ח

מִפְעוֹל

מִזְמוֹר ׃ וְכָל־עִיר מִבְחוֹר ׃ בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל ׃ בְּמִשְׁלוֹשׁ חֳדָשִׁים ׃ בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים בלק כב ׃ בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר ׃ מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ ׳ ובפתח המם מַכְאוֹב ׳ מַטְמוֹן ׳ מַשְׁקוֹף ׳ מַרְגּוֹעַ כלם לא ישתנו ׳ וּמִקְצוֹעַ יקובץ גם בלשון נקבות לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת ׃ וכן בסמוך בְּאַרְבַּעַת מִקְצֹעוֹת הֶחָצֵר ׃ אבל לִמְקֻצְעֹת הַמִּשְׁכָּן אינו מזה המשקל ׳ ויאמר האחד ממנו מְקֻצָּע ׃

מלכי׳ ב ב יחזקא׳ ד
ניצב לח
יחזקא׳ מו שמוא׳ ב כב
תרומה כו
יחזקא׳ מו תרומה כו

מַפְעוּל

בשורק מַסְלוּל וָדֶרֶךְ ׃ כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל ׳ וּמַכְלוּל מִן הֵמָּה רֹכְלָיִךְ בְּמַכְלֻלִים ׳ מַעֲרוּם מִן וְכָל מַעֲרוּמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ ואפשר שיהיה מַעֲרוֹם בחולם כמו מן עֵרוֹם עֲרֻמִּים ׳ ואפשר שיהיה מן וּמַטְמֻנֵי מִסְתָּרִים מַטְמוֹן בשורק ׃ ומזה המשקל מָצוֹק מִצָּפוֹן הראוי מַצּוּק או מַצְיוּק ׳ וכן מַבּוּל הראוי מַנְבּוּל וכן מַחֲלוּי ׃ והקבוץ כִּי עָזְבוּ אֹתוֹ בְּמַחֲלֻיִים רַבִּים ׃

ישעיה לה שיר ה
יחזקאל כז
דברי הימים ב כח
בראשית ג
ישעיה מה
שמואל יד
דברי הימים ב כד

מַפְעֵלָה

מַכְשֵׁלָה ׳ מַשְׁעֵנָה ׳ מַחֲרֵשָׁה ׳ מַדְמֵנָה ׳ מַהְפֵּכָה ׳ ובקבוץ ובכנוי ובסמוך לא ישתנו אלא שתשוב ההא תיו רפה ׃ אֶת־קַרְדֻּמּוֹ וְאֶת־מַחֲרַשְׁתּוֹ ׃ כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים סמוך אל הפועל ׃ כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם סמוך אל הפעול ׃

שמוא׳ יג ישעיה ג
נצבים כט

מַפְעָלָה

הפתח והחירק והסגול שוים בזה המשקל מֶמְשָׁלָה ׳ מַמְלָכָה ׳ מֶרְכָּבָה ׳ מַלְתָּחָה ׳ מִלְחָמָה ׳ מִשְׁפָּחָה ׳ וּמְלָאכָה מזה המשקל אלא שנחה בו האלף והראוי מַלְאָכָה ׃ ומזה המשקל כִּי יָרַד מַרְאֲשֹׁתֵיכֶם בפלס מַמְלְכוֹתֵיכֶם ׳ מַרְאֲשָׁה בפלס ממלכה ׃ ומזה המשקל עוד אלא שהוא דגוש הלמד חָזוּ מַהֲתַלּוֹת ׳ האחד מַהֲתַלָּה ׳ ובסמוך מִלְחֶמֶת ׃ מַמְלֶכֶת סִיחוֹן ׃ וְהָיָה בְּיוֹם מִלְחֶמֶת אפשר שחסר הנסמך או יהיה משקל אחר והוא העקר כי מִלְחֶמֶת אחד בסמוך ובמוכרת ׳ וחבורו יוכיח מִלְחַמְתִּי ׳ וכן מִשְׁמֶרֶת מִשְׁמַרְתִּי ׳ וכן מֶמְשֶׁלֶת ׃ לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה ׃ וכן לְמִשְׁפַּחַת לִבְנֵי קְהָת ׳ וכן מַמְלֶכֶת אחד בסמוך ובמוכרת ׳ ואלו היה החבור מן מִלְחָמָה ׳ מַמְלָכָה היתה התיו רפה כדרך כל הא הנקבה שתהפך תיו ועשו החבור מן מִלְחֶמֶת לא מן מִלְחָמָה לפי שהוא נקל בלשון כמו שעשו מן פֹּקֶדֶת לא מן פְּקֻדָּה כמו שכתבנו ׳ ובקבוץ מַמְלָכוֹת כִּלְחָמוֹת ׃ ובסמוך בשוא מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ ׃ מִלְחֲמוֹת כְּנַעַן ׃ מִשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי ׃ ובא בקמץ בסמוך וּמִשְׁפָּחוֹת קִרְיַת יְעָרִים הַיִּתְרִי וְהַפּוּתִי ובמקצת ספרים ראיתיו בשוא ׃ ובא בשוא זולתי בסמוך לְמִשְׁפְּחוֹת לִבְנֵי קְהָת ׃ לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה ׃ ומזה המשקל מַתָּנָה הראוי מִנְתָּנָה ׃

ירמיה יג
ישעיה ל
מטות לב שמוא׳ יב
בראשית א ד״ה נ
תלים סח שפטים ג
במדבר ג ד״ה ב
תלי׳ קלו חקת כא

מַפְעֵלָה

ברגש הלמד מַהֲתַלָּה ׳ מַעֲדַנָּה ׳ מַעֲשַׁקָּה ׃ חֲזוּ מַהֲתַלּוֹת ׃ אֲגַג מַעֲדַנֹּת ׃ בֹּצֵעַ בְּמַעֲשַׁקּוֹת ׃

ישעיה ל שמוא׳ טו
ישעיה לג

מַפְעוֹלֶת

מִשְׁקֹלֶת ׳ מַחֲגֹרֶת ׳ מִכְמֹרֶת ׳ מַלְכֹּדֶת ׳ מַשְׂכֹּרֶת ׃ מַכֹּלֶת לְבֵיתוֹ ׳ הראוי מַאֲכֹלֶת ׃ בְּמָסֹרֶת הַבְּרִית ׳ הראוי בְּמַאֲסֹרֶת ׳ ובכנוי ישוב החולם לקמץ חטף מִשְׁקַלְתּוֹ ׳ מַחֲגֹרְתּוֹ ׃ או בשורק הַגִּידָה לִּי מַה מַּשְׂכֻּרְתֶּךָ ׃ וְעַל מַחְלְקֹתָיו

מלכים ח
יחזקאל כ
ניצא כט ד״ה כז

עשרים וארבעה אלף ׃ ומלכדתו עלי נתיב ׳ — איוב יח
והקבוץ משקלות ׳ מחגרות ׃ אבל ויקטר למכמרתו — חבקוק א
אינו מחובר מן ופרשי מכמרת כי אם מן מכמרת — ישעיה יט
בסגול ׃

מפעלת מגערת ׳ מחמצת ׳ מרחשת ׳
מחשבת רעה ׳ מחברת ׳ מרקחת ׳ — יחזקאל לח
משלחת ׳ ויתכן לפרש מחמצת שם תאר לעסה ׳ — בא יב
וכן מולדת שם תאר והוא במשקלו ׃ ובהפסק ישוב — אחרי מות יח
הסגול לקמץ כמשפט וצדקה למשקלת ׃ ונשאר — ישעיה כח
עם הסגול את־האש ואת־המאכלת ׳ ומלאכת מזה — וירא כב
המשקל אלא שנחה בו האלף כמשפט ׳ מחברתו ׃
את־מחרשתו ואת־איתו ׳ משמרתו ׳ מלאכתו בנוח — שמואל יג
האלף ׳ והקבוץ מחברות ׳ משמרות ׳ מלאכות בנוח
האלף ׃ ובסמוך ובכנוי תנוע האלף כל מלאכות ׃ לספר — דברי הימים כח
כל־מלאכותיך ׳ משמרותיו ׳ משמרותיך וכן — תלים עג
כלם ׃ תפעלת ׳ תפארת ׃ תפלצת ׃ תפעולת — מלכים טו
תלבושת ׃

תפעלה תפארה ׳ וכן תשבחה שנאמר
בתפלות ׳ ובן תשבחות התיו בחירק ׃

תפעולה ותעלומה יוציא אור והמפיק — איוב כח
לתפארת הקריאה ׃ וכן במפיק ותגולה — זכריה ד
על ראשה ׳ כבכורה בטרם קיץ ׃ לא גשמה ביום — ישעי׳ כח יחזקאל כב
זעם ׳ וכן יאמר תעצומה ׃ מן עז ותעצמות ׳ — תלים סח
תנחומה ׃ מן תנחומות אל ׳ תהפוכה ׃ מן דור — איוב טו
תהפכות המה ׳ תהלוכה ׃ מן ותהלוכה לימין מעל — האזינו לב נחמי׳ יב
לחומה ׳ תערובה ׃ מן בני התערבות ׳ תלאובה ׃ — דברי הימים ב כה
מן בארץ תלאבות ׳ תחנונה ׃ מן בקול תחנונותי ׃ — הושע יג תלים פו

תפעול תמרוק ׳ תענוג ׳ תמרור ׳ תנחום
׳ תחלוא ׳ תעלול ׃ תמרקיהן ׃ — אסתר ב
אהבה בתענוגים ׃ כוס תנחומים ׃ תמרורים ירמי׳ ל — שיר ז ירמיה יו
וימת בתחלאים ׃ ואת־תחלאיה כבכים כט — דברי הימים ב כא
תחלואי רעב ׃ ותעלולים ימשלו בם ׃ — ירמיה יד ישעי׳ ג

תפעל ובתנת תשבץ ׳ ובדברי רז״ל תרבץ — תצוה כח
הושט ׃

תפעיל תרשיש ׃ תכריך ׃ תלמיד ׃

תפעלוני תחכמני ׃ — שמואל שני כג

תפעלה תרדמה ׳ תבערה ׃

תפעלה תאניה ואניה ׳ ודגש הנון לחסרון — ישעיה כט
המשך ׃

תפעל תדהר ותאשור ׳ תדעל ׃ ואת־ — ישעיה מא
התחמס ׃ — שמיני יא

תפעול תבלל בעינו ׃ ותאשור ׃ — אמור כא ישעי׳ מא

תפעל אשר בתלשר ׃ — מלכים שני יט

תפועלל תקומם ועין הפעל בו נחה ׃
ובתקוממך אתקוטט ׃ — תלים קלט

נפעול נפתול ׃ מן נפתולי אלהים נפתלתי ׃ — ויצא ל

נפעול נמרוד הנון בחירק ׃ נפתוח והנון — יהושע טו
בסגול ׃

יפעל יפתח ׳ יצחק ׳ ידלף ׳ יצהר ׳
יגאל ׃ ישבק ׃

יפעול יעקב ׃

יפעול ובילקוט ׃ — שמואל י

יפעל ארץ יעזר ׃ — מטות לב

אפעל אשכר ׳ אשנב ׳ אצבע ׳ אשפר
קמוצים ובהסמכם פתוחים ׳ ובפתח
האלף ארבע גם הבית פתוחה גם באתנח וסוף פסוק ׳
אשמן ׃ מן באשמנים כמתים ׃ אכזר ׳ אכזב ׃ — ישעיה כט

אפעול אגרוף ׳ אזרוע ׃ אפרוח ׃ אשכול ׃
אתמול ׃ ובשורק ואתמול עמי לאויב — מיכה ב
יקומם ׃ ונדגשה התיו והאלף בחירק כל־יודעו
מאתמול שלשם ׃ וקבוץ אשכול בלשון נקבות — שמואל י
לאשכלות ובפתח האלף ׃ ובסמוך ובכנוי הכף בשוא — שיר ז
באשכלות הגפן האלף בסגול ׃ הבשילו אשכלותיה — שיר ז ויצא מ
האלף בפתח ויתכן להיות משקל אחר ׃ כי אשכולות
לא ישתנו בסמוך ׃ וכמוהו מן ארמון ארמונות ׃
ובסמוך ארמנות בן הדד ׃ ויתכן שהוא משקל אחר — עמוס א
ואף על פי שארמון אינו מזה המשקל כי הנון בו נוספת
ואפשר שגם בו האלף נוספת ׃

אפעל אבנט לא ישתנה בסמוך ׃ ובכנוי
ובקבוץ ואבנטך אחזקנו ׃ ועשית — ישעיה כב
להם אבנטים ואפשר שהוא מן ארבע אותיות ׃ — תצוה כח

אפעיל בתי אכזיב לאכזב ׃ כי מצאנוהו בלא — מיכה א
אלף והיה בכזיב ׃ ובתוספת הא — ויצא לח
אכזיבה ׃ ועד ארגיעה לשון שקר שם כמו רגע ׃ — משלי יב
ואפשר שיהיה מזה המשקל אתיק אל פני אתיק היה — יחזקאל מב
ראוי אנתיק ׃

אפעיל בדגש אבטיח ׃ ואת האבטיחים ׃ — בהעלותך יא

אפעל אפדן הדלית בפתח או בצרי מן
ויטע אהלי אפדנו ׃ ויתכן שיהיה — דניאל יא
האלף שרש והנון נוספת ׃

אפעלון אפריון ׃ — שיר ג

אפעלון אדרכון ׃ לאדרכנים באלף אפשר — עזרא ח
כי האלף נוספת כי נמצא בלא אלף
עם מם בסוף דרכמונים שש רבאות ׃ — עזרא ב

אפעלה אצעדה ׃ ובפתח אזכרה ׃ אזכרתה — צו ו
ליי׳ ׃

אפעולה ואשמורה בלילה ׃ ועם תיו באשמרת — תלים צ בשלח יד
הבקר בחלם ׃

אפעליות אכזריות חמה ׃ — משלי כז

אפעפועה אבעבועה ׃ לשחין פרח אבעבעת — וארא ט
נכפלה בו הפא והעין ונפל למד
הפעל והיא ההא כי שרשו בעה מענין נבעה בחומה — ישעיה ל
נשגבה ׃

הפעול בהנדף עשן ׃ המול ׃ ובשורק — תלי׳ סח לך לך יז
בהתוך כסף ׃ — יחזקאל כב

הפעלה רוח והצלה הברה ׃ הברת פניהם ׃ — אסתר ד ישעיה ג
ראויים בתשלומם הנצלה הנברה ׃

הפעלות להשמעות אזנים ׃ — יחזקאל כד

ומחסרי הפא

מעול

מְעוֹל מַשּׁוֹר בחלם ובדגש ׳ ובשורק מַבּוּל מַבּוּעַ ׳ מַדּוּחַ ׳ מן מַשְּׁאוֹת שָׁוְא וּמַדּוּחִים ׃ ובקמץ

איכה ב

מְעַל מַבָּט ׃ מַטָּע ׃ מַפָּל ׃ מַפָּח ׃ מַפָּץ ׃ מַצָּב ׃ מַתָּן ׃ והתאר מַכָּר ׃ אִישׁ מֵאֵת מַכָּרוֹ קמוצים ׃ ובהסמכם פתוחים וּמַפַּל בַּר ׃ מַטַּע יְיָ ׃ מַפַּח נָפֶשׁ ׃ אבל עם הכנוים יהיו קמוצים בעיקרם וְאִישׁ כְּלִי מַפָּצוֹ בְּיָדוֹ ׃ נֵצֶר מַטָּעַי ׃ תְּרוּמַת מַתָּנָם ׃ ובסמיכות הרבים בשוא מַפְּלֵי בְשָׂרוֹ ׃ ובא קמץ בסמיכות מַתַּן אָדָם יַרְחִיב לוֹ ׃ מַצַּב פְּלִשְׁתִּים ׃ ובא פתח במוכרת לֵךְ לְמַסַּע לִפְנֵי הָעָם ׃ וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת ׃ וּמִמַּסַּד עַד הַטְּפָחוֹת ׃ ובצרי מֵפֵּץ אַתָּה לִי ׃ ובהא הנקבה

מלכי׳ ב יב עמוס ח
ישעי׳ סא איוב יא
יחזקא׳ ט ישעי׳ ס
קרח יח איוב מא
משלי יח שמו׳א יג
עקב י עלותך י
מלכי׳ ז ירמיה כא

מַעֲלָה מַטָּרָה ׃ מַפָּלָה ׃ מְעִי מַפָּלָה ׃ מַתָּנָה ׃ ובצרי מַגֵּפָה ׃ מַסֵּכָה ׃ מַפֵּלָה ׃ שָׂמָה לְמַפֵּלָה ׃ קִרְיָה בְצוּרָה לְמַפֵּלָה ׃ מַצֵּבָה ׃ ובסמוך מַפֶּלֶת הָאַרְיֵה ׃ מַצֶּבֶת קְבֻרַת רָחֵל ׳ ויתכן שיאמר גם כן במוכרת כמו מַמְלָכָה מַמְלֶכֶת ׳ מִלְחָמָה מִלְחֶמֶת כמו שכתבנו ׃ וכן בא במוכרת וַתָּשֶׂם אֶת־הַמַּקֶּבֶת בְּיָדָהּ ׃ ונשתנו בסמיכות ובאו על דרך המוכרת מלרע ובפתח למד הפעל מַגֵּפַת הַסּוּס ׃ מַסֶּכֶת זְהָבֶךָ ׃ ונשתנה עוד ובא עין הפעל בשוא מַצְּבַת הַבַּעַל ׳ והקבוץ מַטָּרוֹת ׃ וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן ׃ מַפָּלוֹת ׃ מַגֵּפוֹת ׃ מַצֵּבוֹת ׃ מַפָּלוֹת ׃

ישעיה יז
ישעיה כג ב כה
שפטי׳ יד וישלח לה
שפטים ד
זכריה יד
ישעיה ל
מלכי׳ ב ג מלכי׳ ו

ומחסרי הפא עוד שִׂיא ׳ שִׂיג ׳ עקרם נְשִׂיא נְשִׂיג ׃ אִם־יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ ׃ וְכִי שִׂיג לוֹ ׃

איוב כ מלכים יח

ומנחי הפא

מוֹעַל בחולם או בשורק מוֹלָד ׃ מוֹשָׁב ׃ מוֹדָע ׃ מוֹרָד בחולם ׃ מוּסָד מוּסָּד בשורק קמוצי העין ׃ ובסמוך פתוחין לְמוֹרַשׁ קִפֹּד ׃ אֶל מוֹשַׁב הַקִּיר ׃ מוּסַר יְיָ ׃ מוּסַר הֲבָלִים ירמיה י מוּסַר אַכְזָרִי ׃ מוּסַר הַשְׂכֵּל ׃ ובא בלי סמיכות פתח וְהָיִיתָ מוּצַק במקצת ספרים ׃ ובמסרה אין פתח כי אם מוּצָק נְחֹשֶׁת ׃ ובכנוי וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל מוֹשָׁבוֹ ׃ וַיְהִי מוֹשָׁבָם מִמֵּשָׁא ׳ ובקבוץ מוֹלָדִים ׳ מוֹשָׁבִים העין בקמץ ׃ ובסמוך העין בשוא וּבְכֹל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ ׃ הֵמָּה הָיוּ בְּמֹרְדֵי אוֹר ׳ ויש אומרים כי מוֹשְׁבֵי מוֹרְדֵי משקל אחר מוֹשֵׁב מוֹרֵד בצרי ׳ כי מזה המשקל יהיה גם הסמוך בקמץ כמו מוֹרָשֵׁי לְבָבִי ׃ מוֹצָאֵי בֹקֶר ׃ כְּמוֹצָאֵי גוֹלָה כי מזה המשקל הם שהלמד שלהם אלף מוֹרָא מוֹצָא ׃ וְאֶת־מוֹרָא לֹא תִירְאוּ ׃ וְהוּא מוֹרַאֲכֶם ׳ אבל בסמיכות הוא גם כן בקמץ מפני האלף הנחה וַיֵּצֵא אֶל מוֹצָא הַמַּיִם ׃ ובהא הנקבה

ישעיה כח
ישעיה יד
שמו׳א כ משלי ג
ירמיה ל משלי א
איוב יא
מלכים ז שמו׳א כ
כח י
יחזקאל לד
איוב כד
איוב יז
תלי׳ סה יחזקא׳ יב
ישעיה ח
ישעיה ח
מלכים ב ב

מוֹעָלָה בחולם או בשורק מוֹרָשָׁה ׃ ובסמוך מוֹרֶשֶׁת גַּת בחולם ׃ ובשורק עָרֵי הַמּוּעָדָה ׃ מַטֵּה מוּסָדָה ׃ מוּסְדוֹת הַצְּלָעוֹת יחזקא׳ מא וכן במשפט הזה

איכה א
יהושע כ ישעיה ל

מוֹעֵל בצרי מוֹעֵד ׳ מוֹקֵד ׳ מוֹפֵת אלה לא ישתנו בסמוך ׃ ובקבוץ ובסמוך ובכנוי העין בשוא מוֹפְתִים ׳ מוֹעֲדִים ׃ מוֹקְדֵי עוֹלָם ׃ מוֹעֲדֵי יְיָ אמור כג וְאֶת־מוֹפְתַי ׃ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי ׃ וכן בכנוי היחיד עַל מוֹקְדָהּ ׃ אֶת־קָרְבַּן יְיָ בְּמוֹעֲדוֹ ׃ ובכנוי הנמצא העין בפתח או בסגול כמו שכתבנו בכנוי פועל מוֹעַדְךָ ׳ וכן היחיד בכנוי הנמצאים מוֹעַדְכֶם בפתח העין ׃ או בסגול אֲנִי מוֹפֶתְכֶם ׳ והקבוץ בכנוי העין בשוא ׳ אבל וְאֵין בּוֹדֵד בְּמוֹעָדָיו שהוא קמוץ אמרו שהוא משקל אחר מוֹעָד בקמץ ׳ בפלס מוֹלָד כי אם היה ממוֹעֵד בצרי היה מוֹעֲדָיו העין בשוא ׃ והנה מצאנו פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי בצרי ׳ ואם הנפרד מוֹסֵר בצרי היה לו לומר מוֹסְרַי בשוא ׳ אך נאמר כי הנפרד מוֹסָר בקמץ ׳ ועם הרבים מוֹסָרִים ׳ מוֹסָרַי ׳ ובא קמץ קטן תחת קמץ גדול ובהא הנקבה

ישעיה לג
ויקרא ז אמור כב
כג נ בהעלותך ט
יחזקאל יב
ישעיה טו
תלים קיו

מוֹעֵלָה בצרי מוֹעֵצָה ׳ מוֹסֵרָה ׃ וכן הקבוץ בצרי וַיֵּלְכוּ בְּמוֹעֵצוֹת ׃ מוֹסֵרוֹת וּמֹטוֹת ׳ והסמוך בשוא מוֹעֲצוֹת ׃ וּמוֹסְרוֹת עָרוֹד ׃ וכן הכנוי וּמוֹסְרֹתֶיךָ אֲנַתֵּק ׃ וּמִמֹּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ ׃ ובתיו הנקבה מוֹלֶדֶת בַּיִת ׃ מוֹרֶשֶׁת גַּת ׳ וכבר כתבנוהו למעלה מוֹדַעַת פתח מפני העין ׳ מוֹלַדְתְּךָ ׳ מוֹלַדְתֵּנוּ ׳ מוֹדַעְתֵּנוּ בצרי ׃ ובא בקמץ הֲלֹא בֹעַז מֹדַעְתָּנוּ ומשפטו צרי ׳ וכן יאמר מוֹשַׁעַת ׃ והקבוץ ממנו הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת ׃

ירמיה ז ב כז
איוב לט
ירמיה ל משלי א
אחרי יח מיכה א
רות ג
תלים סח

מֵיעַל מֵיטַב ׳ מֵישַׁר בצרי המם ׃ ובחירק עֲבָרוּ מִיכַל הַמַּיִם והם קמוצים ׃ ובסמוך פתוחים מֵיטַב שָׂדֵהוּ ׃ והקבוץ מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ ׃

שמואל שני יז
משפטים כב שיר א

מִיעוֹל מִישׁוֹר ׃

תֵּיעָל תֵּימָן ׃

תִּיעוֹל תִּירוֹשׁ ׃ תִּינוֹק ׃ וקבוץ תִּינוֹק בלשון נקבות תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן כי תינוק ותינוקות לא נמצא כי אם בדברי רבותינו ז״ל ואמרו לנקבה תנוקת ׃

תּוֹעָל תּוֹשָׁב ׃ כְּשָׂכִיר כְּתוֹשָׁב קמץ ׃ ובסמוך פתח תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר ׃ ועם הא הנקבה

בהר כה
אמור כב

תּוֹעָלָה תּוֹלָדָה ׃ ובסמוך תּוֹלֶדֶת וכן יאמר גם כן במוכרת תּוֹלֶדֶת כמו שזכרנו בְּמִשְׁמֶרֶת תִּפְאֶרֶת ׃ וכן יאמר תּוֹכֵחָה תּוֹעָפָה או תּוֹעֶפֶת ׳ תּוֹכַחַת ׃ טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגֻלָּה ׃ והקבוץ בְּתוֹכָחוֹת עַל עָוֹן ׃ וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ ׃ ובצרי בְּיוֹם תּוֹכֵחָה ׃ והקבוץ תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים ׃ וסמיכות הקבוץ אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב ׃ תּוֹכְחוֹת מוּסָר ׃ בְּתוֹכְחוֹת חֵמָה ׃ כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ ׃

משלי כז
תלים לט איוב כב
הושע ה תלי׳ קמט
וישב לז משלי ו
יחזקא׳ לה בלק כד

עֵלָה שֵׁנָה דֵּעָה עֵצָה לֵדָה צֵאָה עֵדָה חֵמָה ׃ ובסמוך שְׁנַת ׃ עֲצַת ׃ עֲדַת ׃ חֲמַת עין הפעל בשוא ׃ אבל צֵאָה לא ישתנה מפני האלף צֵאַת הָאָדָם ׃ וכן דֵּעָה דַּעַת פתח כלו מפני שהוא מלעיל ׃ והכנוים דַּעְתּוֹ ׃ דַּעְתְּךָ ׃ דַּעְתִּי והם מחוברים מן דַּעַת שהוא אחד בסמוך ובמוכרת לא מן דֵּעָה כי אלו היה מחובר מן דֵּעָה היתה התי׳

יחזקאל ד

רפה כמו שזכרנו במלחמת ׃ ויתכן שסמיכות דעח
דעת עין הפעל בצרי ומלרע כמו צאה צאת ׳ והכנוים
צאתו ׳ צאתך ׳ דעתו ׳ דעתך ׳ אבל להקל
על הקריאה עשו החבור מן דעת לא מן דעה ׃
ובמשקל דעת שחת נחת ׳ שרשם ישח ינח ׳
שנה ׳ שנתי ׳ שנתו וכן כלם עין הפעל בשוא ׳
אבל בלדה נהגו בקריאתו מנהג צאה לקיום הצרי ׳
לדתו ׳ לדתך ׳ ואולי נהגו כן מפני שהלמד והדלת
ממוצא אחד שלא לחטף האחת על חברתה ׳ ובאו
בתיו ובפתח שלא בסמיכות אם אתן שנת לעיני ׃ וחמת
למו ׳ אבל הם סמוכים סמיכות אותיות השמוש
׳ והקבוץ בצרי שנות ׳ דעות ׳ עצות ׳ לדות ׳
צאות ׳ עדות ׳ חמות ׳ ובסמוך בשוא שנות ׳
חמות ׳ עדות ׳ עצות ׳ אבל דעות ׳ צאות לא
ישתנו ׳ וכן לדות ׳ והכנוי שנותיו ׳ חמותיו ׳
עדותיו ׳ עצותיו בשוא נלאית ברב עצתיך ׃ ישעי׳ מז
והפייט אשר אמר וסבות לעצותיו העין בצרי תפשו
עליו ואמרו כי הישר לעצותיו ׳ ודומה לי כי השגהו
משקל עדותיו ׃ אשרי נצרי עדתיו ואותו הוא בצרי
לקיום בו הנח שהוא מנחי העין ׃

עולה צואה ׃ ובסמוך צואת בנות ציון ׃
ומצאתו לא רחץ ׳ ובתשלומו הוא
יצואה על משקל בשורה ׃

על דע ׃ אשא דעי ׃ צא תאמר לו ׃

עול בחולם ובשורק ׳ צא ׃ הבגדים הצאים
ובתשלומו יצואים על משקל גדולים
׃ ובשורק כי בול הרים ישאו לו ׃ לבול עץ אסגוד ׃
אם בפידו להן שוע ׃

עלעל צאצא ׃ הצאצאים ׃ וצאצאי מעך
שרשם יצא ׃

ומנחי העין

מפול מקום ׳ מלון ׳ מכון ׳ מאור ׳
מגור ׳ מזור ׳ מצור ׳ מקור ׳
משוש ׳ מנוס המם בקמץ ׃ ובצרי כי לא לקלים
המרוץ הווין עייני הפעלים ׃ ובהסמכם תשוב המם
שואית מקום הכנעני ׃ מקום שם קבר ׃
מלון ארחים ׃ משוש פראים ישעיה לב
ואל מצור ירושלים ׃ מקור מים חיים ׃
למאור פניך ׃ וכן בכנוי אל מקומי ׃ את־
מזורו ׃ את־מקורה ׳ ובקבוץ מלונים ׳ מכונים ׳
מאורים ׃ כל־מאורי אור בשמים ׃ כמבואי עיר
מבקעה ׃ ממותי תחלאים ׃ ובקבוץ הנקבות את־
שני המארת ׳ וכן קבוץ מקום בלשון נקבות מקומות
מקומותיו ׳ מקומותיך ׳ וכן בשורק מעוף ׃ ובסמוך
מעוף צוקה ׃ ומצודו עלי הקיף ׳ מרוד ׃ מן
ועניים מרודים ׳ מבוש ׳ מבושים ׃ והחזיקת
במבשיו ׃ מצוק מצפון ׃ מצוקי ארץ שמו׳ ב
מגור ׃ מגורי אל חרב ׃ ובא במשקל הזה עשו
משטיך ׃ כי הוא מן כל תפשי משוט ׳ שהוא במשקל

תלים קלב ב כח
א׳ המגיה שנת קמוץ
ואמרו ובאו בתיו שב
לשנת וחמת ובפתח
שב לחמת לבד והעד
על זה שא׳ בשרשים
ז״ל ובלי סמיכות עם
התיו אם אתן שנת
ולא הזכיר הפתח
תלים קיט
ישעיה ד
משלי ל
איוב לז ישעיה ל
זכריה ג
איוב מ ישעיה מד
איוב ל
ישעיה כב ב מח
קהלת ט
שמות ג יחזקאל לט
ירמיה ט
יחזקאל לד ירמי׳ ב
תלים ב הושע ה
הושע ה קדמים כ
יחזקאל לב ב כו
ירמיה יו
בראשית א
ישעיה ח איוב יח
ישעיה כח
תבא כח שמו׳ יד
יחזקאל כ א
יחזקאל כז ב כו

מכון ׳ מקום ׳ ובא הדגש תמורת הנח שאחר קמץ מם
מכון ׳ מקום ׳ ויאמר האחד אם היה קל משוט ׳ והרבים
משוטים ׳ משוטיך ׳ ומן הדגש יאמר האחד משוט
בחירק המם ׳ והרבים משוטים ׳ משוטיך ׳ והמשקל
הזה בתשלומו כמשקל מזמור ׳ מגדול ׃

מפל מועף ׳ מוצק והוא בתשלומו במשקל
משחת ׃ מן כי משחתם בהם ׃ ובהא
הנקבה שמת מועקה במתנינו ׃

תופל אפשר שיהיה תאר במשקלו שמן תורק
שמך ׳ ובא פתח לפי שבא במשקל איתן
׃ וכן מצינו תאר פתח הנני יסד בציון ׃ לב הותל ׃

פילון פישון ׳ גיחון כי ענין פישון מן ויצאתם
ופשתם ׳ וכן גיחון מן יגיח ירדן אל
פיהו ׳ תיכון ׳ חיצון ׳ קיצון ׃ מן הקיצונה ׳ ובצרי
זידון ׃ המים הזידונים ׃ ובקמץ

פלון בא זדון משלי יא אנשי לצון ׃ ששון
ושמחה קמצות הפא לעין הפעל והווין
והנונין נוספות ׃ ובסמוך הפא בשוא זדון לבך
השיאך ׃ כי ששון לבי המה ׳ וכן בכנוי ובקבוץ ובצרי
זדון ׃ מן המים הזידונים ונכתבה בו היוד עין הפעל ׃
ובמשקלו עם אלון מצב אשר בשכם ׃ באלני ממרא ׃

פיל שיר ׳ קיר ׳ עיר ׳ ציר ׳ ציץ ׳ גיר ׳
ניר אחד בסמוך ובמוכרת ׳ והקבוץ
שירים ׳ צירים ׃ ונבלע הנח ברגש במלת ופטורי
צצים ׳ וקיר בקבוץ נקבות קירות הבית ׳ ועיר
בקבוץ הפא קמוצה ערים ׃ ויש בהראות עין הפעל
ושלשים עירים להם ׳ וסיר יקובץ בלשון זכרים ׃ כי
עד סירים סבכים ׳ וסיר אחר יקובץ בלשון נקבות ׃
ועשית סירתיו ׃ ויש

פיל שעין שלו נראית בית ׳ חיל ׳ עיר ׳
עין ׳ יין ׳ שית ׳ ביר ׃ ובסמוך תנוח
עין הפעל בית יי שמוא׳ א עין יי ׃ עין הקורא ׃
זית שמן עקב ח כיין לבנון ׃ חיל פרעה ׃
ובאו במוכרת על דרך הסמיכות כיין הטוב ׃ בחיל
כבד ׃ ובאו בסמוך על דרך המוכרת מיין הרקח ׃
היין החמה ירמיה כה יין תרעלה ׃ ועיר פרא
והקבוץ זתים בצרי ׳ בתים בקמץ ׳ וקבוץ עיר
בהראות עין הפעל ועיירים עשרה ׃ וכן קבוץ חיל
בהראות עין הפעל שרי החיילים ובסמיכות תנוח ׳
וקבוץ עין עינים ׃ ובלשון נקבות בהראות עין הפעל
עיינות ותהומת ׃ ובסמוך נחה עינות מים ׃ ובחירק
עינות תהום ׳ ובכנוי עינו ביתו בצרי ׃ ובחירק
שיתו ושמירו ׃ אסרי לגפן עירה ׳ וכן תאמר יינו ׳
זיתו ׳ בירו בצרי או בחירק וכן שאר הכנויים ׃
וקבוץ ביר לא מצאנו ואולי יקובץ בלשון נקבות כי
הוא לשון נקבה כהקיר ביר מימיה ונאמר בירות כמו
עיינות ׳ ואולי נאמר בירים כמו זתים ׳ וקבוץ יין
מצאנו בדברי רז״ל יינות שמנים וסלתות ׃ ואפשר
שיהיה מזה המשקל ונשב בגיא והיה ראוי להיות גיא
על משקל בית זית אלא שהוקל ׃

שמואל סני כ
אמור כב
תלים סג
שיר א
ישעיה כח ב מד
מלאכי ג איוב מ
תרומה כו
תלים קכד
ישעיה כח ב כב
עובדיה א
תלים קיט
תלים קכד
שפטים ט וירא יח
מלכים ו ס ו
שפטים י
כחוס א
תרומה כז
תלים עב שפטו׳ טו
הושע יד בשלח יד
שיר ז ישעיה לו
שיר ח
תלים ס איוב יח
וישלח לב
מלכים טו
עקב ח בשלח יו
משלי ח
ישעיה י ויחי מט
ירמיה ו
ואתחנן ד

פל בצרי · אל · גר · כן · נר · זר · נד · עד · ער · רק · רש · כי אתה תאיר נרי · כי אתה נירי יי ונכתבה בו עין הפעל בשירת ספר שמואל · בין איש ובין אחיו ובין גרו · בשמים עדי · ובא כמהלך ראשך · מחתת דלים רישם · וקבוצם אלים · גרים · כנים · ונר יקובץ בלשון נקבות יאירו שבעת הנרות · ובסמוך אילי מואב · וכן בכנוי יתנו עדיהם ׃

פל בקמץ זר · רע · רש · שב · עב קמוצים ובהסמכם פתוחים · ובאו קמוצים בסמיכות כעב טל · כעב מלקוש · ועב עץ יחזקאל מא ורע הרבה ממנו פתוחים והן ידועין על פי המסורת · וכן צר הרבה פתחין · ויש שבעה קמצין לו צר · ידו פרש צר · נצב ימינו כצר · לפני צר איכה א בצר הרחבת לי · אין שלום מן הצר · כי אין הצר שוה קמצין · על הצר הצורר · בצר לי פתחין · בפש מאד פתח · פח · פחי · פחים פתח · וכן חח · חחי · חחים · וכל עד פתח · וכל ועד סגול · אבל היודע ועד צרי שהוא ענין עדות · ובקבוצם זרים · רעים · ובסמוך זרי · רעי · עבי · ושתי כזב · לא יפול הקמץ לקיים הנח בהם · וכן הנקבות רעות · עבות · וכן בסמיכות רעות · רעות מראה · אבל מנחי הלמד שהנח בהם איננו עיקר יפול הקמץ כמו מן בנים בני · ומן שנים שני · ומן פנים פני · דוים דוי · ידים ידי · וכן בשנים מן דם דמים דמי · ומן שמים · שמי יי · ובכנוי לא יפול הקמץ ביחיד · דמו · דמך · דמי · ידו · ידך · ידי · ולנקבה דמך ידך · ועם כנוי הרבים הנמצאים ישוב תנועה קטנה ואך את דמכם · מלאו ידכם · והרבים דמיך · ידיך · ידינו · ועם הנסתרים והנמצאים ידיהם · ידיכם · דמיהם · דמיכם הפא בשוא אבל בנחי העין לא יפול הקמץ בכל הכנויים ׃

פול בחלם אור · בור · סוד · כוס · יום · שור · כור · אוי · גוי · עור · חור · כח · שוע · לוג · לול · מן ובלולים יעלו · ובקבוץ נדגש תמורת הנח · וכן נהגו בקבוץ לוג לגים כמו שבא גם כן בשלמים מן ערום ערמים · ומן אדום אדמים · ומן עבות עבתה · אלה עבתה · או יהיה הנפרד מן ובלולים לול בשורק · וקבוץ בור · עור בלשון נקבות בורות · עורות · וכן כוס · גביעים מלאים יין וכסות · וכן בכנוי לא ישתנו בסמיכות וכן בהחטפם במקף לא ישובו לקמץ חטף כמו שישובו הכפולים אשר בזה המשקל לא ישאר החולם במקומו לקיים הנח שהוא עין הפעל · כמו באור פני מלך חיים · אוי לך מואב · יום בשורה הוא וזולתם ׃ ושור בקבוץ בתנועת הוו שורים זבחו · ומן אור · בור · חור · גוי · אורים · בורים · חורים · גוים · ובוש · וטוב שהם תאר בושים · טובים · אבל טוב בשורק הוא שם · ואפשר שיהיה טוב בחולם

תלים יח שמואל ב כב
דברים א
איוב יו משלי ו
משלי י
שמות ח בשלח טו
ישעיה מב
ישעיה יח משלי יו
ישעיה סג
איכה א איכה ב
תלים ד זכריה ח
אסתר ז שמות י
תלים יח איוב לה
ירמיה כט
תלים ח
מקץ מא
איכה ב
כח ט
תשא לב
מלכים ו
יחזקאל ו
ירמיה לה
משלי יו
חקת כא מלכים ב ז
הושע יב

במוכרת · וטוב בשורק בסמוך טוב הארץ וכן בכל מקום הוא על הסמיכות · ורב טוב לבית ישראל הינו אומרים כי נסמך על אות השמוש כמנהג · וכן חור בחולם · ובסמוך על חר פתן בשורק כיוצא בו מצאנו מלת מצולות שהוא בחולם במוכרת כמו ירדו במצולות וחבריו · ובסמוך בשורק ותשליך במצולות ים · כל מצולות יאור · אלא שמצאנו ובתים מלאים כל־טוב שהוא מוכרת והוא בשורק · מבחר וטוב לבנון שהוא סמוך והוא בחולם · וקבוץ יום נשתנה מבני משקלו כי בקבוצו ישוב החולם לקמץ ימים · וכן במשקלו ראש ראשים · ובסמיכות ובכנוי קיים הנח בראש · ראשי בני ישראל · ראשיכם שבטיכם מפני שהנח כתוב · אבל ימים שאין הנח כתוב נפל הנח בסמיכות · כל־ימי אדם · וכן בכנוי הנסתרים והנמצאים ימיהם · אבל בשאר הכנויים קיים הנח · ימיך · ימי · ימיו · ימיה · ימינו ·
ויתכן כי שוא ימי מקום קמץ חטף כי משפטו ימי חטף בקמץ מקום חולם יום ולהקל בא בשוא לבדו כמו שכתבנו באשר דינם להיות בקמץ חטף · ולהקל בא בשוא לבדו בפעלים ובשמות · וכן ימים או עשור · מימים ימימה · ימים תהיה גאלתו ואף על פי שענינו שנה הוא לשון רבים כי משפטו ימים שלמים והם ימי השנה ששלמו ימי תקופת השמש במסיבתו וחוזר חלילה לפיכך קורא השנה ימים סתם · וקבוץ השנים בחולם יומים ׃

פול בשורק אור · שום · שוק · פור · חור · לוח · כור · טור · דוד · רוח · והקבוץ אורים · שומים · חורים · פורים · פורים ולא ישתנו לא בסמוך ולא בכנוי אלא שתסיר מם הרבים כמשפט · אבל לוח · רוח קבוצם בלשון נקבות לוחות רוחות · וקבוץ שוק · דוד בהנעת הוו בשוקים וברחובות · בסירות ובדודים · כמו קבוץ שור · שורים בהנעת הוו ׃

פולה בשורק צורה · בסירות דוגה · שובה · בושה · דומה · ובחולם לא תלכו רומה מיכה ב בבוא כשואה · ובסמוך ובכנוי צורת הבית · את־כל־צורתו וכן כלם ׃

פלה צדה לדרך · יונק עם איש שיבה לא ישתנו לא שתהפך ההא לתיו בסמוך · ובכנוי עדה · וקבוצו העדות והחקים · כי קמו עיניו משיבו ראוי משיבתו · כמו וצורם לבלות שאול · כמו וצורתם · או יהיה הנפרד ממנו שיב על משקל בית זית · ויש במשקל הזה שהוא בתיו ומלעיל כמו שזכרנו מלאכה ומלאכת · דבלה ודבלת · תוכחה ותוכחת והיה ראוי על משקל פלת לא מה שמצאנו מהם הם פתחים בעבור שעינם גרונית והם נחת · שחת · רחת והם אחד בסמוך ובמוכרת · ובכנוי נחתו נחתי רחתו רחתי · בשחתם נתפש · ובקבוצם נחות · רחות · שחות · ואפשר שיהיה זרת ארכו מזה המשקל או תהיה התיו שרש ׃

ישעיה א
ישעיה סג
ישעיה יא
בשלח טו מיכה ז
זכריה י
ואתחנן ו
יחזקאל לא
שלח יג במדבר כט
בראשית ה
איוב כד
בא יג בהר כה
שיר ג דה ב לה
הושע יב
עמוס ד
משלי א
יחזקאל מג ב מג
ויגש מה האזינו לב
ואתחנן ד
מלכים יד תלים מט
יחזקאל יט
תרומה כח

פלה קמה׳ במה׳ צרה׳ עלה׳ רעה׳
נפה ׃ ובסמוך להנפה גוים בנפת שוא׳ (ישעיה ל)
ובא מלעיל מפני מלה זעירא שבצדה בבבת עינו ׃ (זכריה ב)
בקמת רעך תצא כי בקמות פלשתים ספטי׳ טו
עלות ינהל ׃ ובמות עולם למורשה יחזקאל לו (ישעיה מ)
ובא במתי עב ׃ במתי ארץ בשני סימני הרבוי׳ (ישעיה יד עמוס ד)
ברבוי הזכרים וברבוי הנקבות כמו שהמשפט לבא
כן בשני סימנים עם הכנויים אבל זולתי הכנויים אין
המנהג ברוב׳ וחולם במות נהפך בבמתי לקמץ חטף
להקל ׃ ואפשר שיהיה מזה השער עלו בשרותיה (ירמיה ה)
ושחתו יאמר האחד שרה׳ והרבות שרות שרותיך
׃ ובן השתות יהרסון ׃ והיו שתתיה מדכאים ׃ אבל (תלים יא ישעי׳ יט)
עד שתותיהם יצא מדרך המשפט כי משפטו בקמץ (שמואל שני י)
כמו שתותיה׳ ואפשר שיהיה שתותיהם מנחי הלמד ׃

פילה חידה׳ שירה׳ בינה׳ וכל אשר על
המשקל הזה לא ישתנו אלא שתהפך
ההא לתיו ׃ לא מצאתם חידתי ׃ ורוח מבינתי ׃ (שפטי׳ יד איוב כ)
והקבוץ שירות היכל וכן כלם ׃ ומזה המשקל (עמוס ח)
והטבתי מראשותיכם על משקל שירותיכם׳ (יחזקאל לו)
חידותיכם׳ כי באה הריש בחירק כתנועת היוד אף על
פי שעין הפעל אלף וכבר בתבנוהו בשלמים בשקל
פעלה ׃

פלות ארון העדת ׃ בגרות במוהם׳ ובכנוי (פקודי לט ירמי׳ מח)
לא נשתנית תנועתו אלא שהוא בחולם׳
כי השורק והחולם מתחלפים ׃ ועדותי זו אלמדם׳ (תלים קלב)
או יאמר מן עדותי בלא כנוי עדות בחולם׳ והקבוץ
עדיות׳ גריות ׃ אבל קבוץ העדות והחקים ׃ גם (ואתחנן ד)
עדותיך שעשעי הוא קבוץ עדה ׃ תהיה לי לעדה ׃ (תלי׳ קיט ויצא כא)
אבל בדרך עדותיך ששתי וזולתו שנראית בהם הוו (תלים קיט)
בקריאה נהפכה בהם עין הפעל ללמד הפעל כמו
עלוה׳ עולה ׃

פלת ובשת פנים כסתני ׃ ונפת צופים׳ ובכנוי (תלים מד כ יט)
בקמץ חטף בשתי׳ בשתו׳ נפתי׳
נפתך׳ והקבוץ בושות׳ נופות ׃

פילם ריקם ׃

פלנה בשנה אפרים יקח הושע י

תפולה תכונה׳ תכונה׳ תשומה׳ תמונה׳
ובסמוך תמונת כל ׃ ובא פתח קטן תחת (ואתחנן ד)
פתח גדול או בתשומת יד ׃ ובכנוי ותשובתו הרמתה (ויקרא ה שמואל ז)
וכן כלם׳ והקבוץ תכונות׳ תמונות׳ תשובות׳
תמונותיכם ׃ ותשובתיכם נשאר מעל ׃ ובאה מלת (איוב כא)
והפוצותיכם התיו בחירק ומשפטה בצרי׳ ובאה גם (ירמיה כה)
כן הפא בחולם ומשפטה בשורק׳ אבל בא כן הפא
בחולם לזווג התנועות כמו תהומות יכסימו׳ והתיו (בשלח טו)
שבאה בחירק הוא במקום צרי ׃ וכן אם לא שריתיך (ירמיה טו)
לטוב בחירק התיו והנכון בסגול ׃ ומלת כתבונם (הושע יג)
עצבים חסרת תיו הכנוי ומשפטה כתבונתם׳ כי לא
יתכן לומר תבון כי לא מצאנו ממשקלו ׃ וכן ארכה
מארץ מדה׳ משפטה מדתה ׃ וכן עבר בשוק אצל (איוב יא)
פנה׳ משפטה פנתה ׃ וממשקל הזה תאנים הלאת (משלי ז יחזקאל כד)
שנפרד תאונה בפלס תבונה׳ ונאמר הקבוץ בלשון
זכרים כמו מן חטה חטים ערמה ערמים׳ ויש
אומרים כי ההא הנוספת תחסר בכנוים׳ ונאמר תבון
׳ תבוני׳ תבונו׳ תבונם ׃ וכן וצורם לבלות שאול (תלים מט)
יאמר ממנו צורו׳ צורך וכן כלם׳ ומן מדה׳ פנה׳
יאמר מד׳ פן ׃

מפולה מבוכה׳ משובה׳ מלונה׳ מרוצה׳
מרודה ׃ מן ועניים מרודים ׃ ובחולם (ישעיה כח)
במצודה רעה ׃ (קהלת ט)

ממפולה ממגורה ׃ נהרסו ממגרות (יואל א)

הפלה והנחה למדינות עשה ׃ והמקור (אסתר ב)
במשקלו להנפה גוים בנפת שוא ׃ (ישעיה ל)

הפולה הפוגה ׃ מאין הפגות ׃ (איכה ג)

מפלה מצדה׳ מן יביאהו במצדות׳ ואפשר (יחזקאל יט)
שהמם שרש ׃

ומנחי הלמד

תפעה וההא לנקבה ׃ בתרמה לאמר׳ ויש (שפטים ט)
אומרים כי התיו שרש והוא שם מקום
׃ ובמלאכיו ישים תהלה׳ ומפני ההא שהיא אות (איוב ד)
גרונית נקדו התיו בקמץ רחב והפכו הקמץ חטף אל
ההא כמשפט ׃ ובן ממשקל זה כי תאנה הוא מבקש׳ (שפטים יד)
והושב הקמץ לחולם להרחיב על האלף ׃ וכן עשו
במלת זעמה ישראל כי הראוי זעמה לולי שהעין (בלק כג)
גרונית ועוד נכתוב תהלה בכפולים ׃

תפעה תאוה׳ תאנה׳ תאלה לולי האלף
היתה התיו בחירק כמו תגרה ׃ מתגרת (תלים לט)
ידך ׃ תאלתך להם ׃ תאנתה מי ישיבנה ׃ (איכה ג ירמיה ב)

תפעה וההא לנקבה ואת המים אשר בתעלה (מלכים יח)
לחבה ׃ רפאות תעלה ׃ תלאה׳ (ירמיה ל)
ובסמוך תלאת ׃ תעלת הברכה׳ וכן יאמר בכנוי (ישעיה ז)
תלאתך׳ תעלתו וכן כלם התיו בשוא׳ ובקבוץ
תלאות׳ תעלות ׃ ואת תעלותיה שלחה ׃ (יחזקאל לא)

מתפעה וההא לנקבה הנה מתלאה ׃ (מלאכי א)

תפעית והיוד והתיו נוספות כמו אחרית׳
והראוי תפעיית׳ תכלית׳ תבנית׳
והקבוץ תכליות׳ תבניות׳ וכן אמרו במשנה
תעניות מן תענית סדר תעניות ׃

תפעות תרבות אנשים חטאים׳ תזנות׳ (מטות לב)
ובחולם תחנות ׃ אל מקום פלוני
אלמוני תחנתי והוו והתיו בהם נוספות כוו ותיו (מלכים ב ו)
מלכות׳ ידידות׳ שרירות׳ והראוי בתשלומו
תרביות ׃ והקבוץ תרבויות ׃ ובן קבוץ תחנות ׃
תחנויות אף על פי שהנפרד בחולם או הקבוץ ביוד
מם תרבותים תזנותים ׃ ותרבי את תזנותיך ׃ (יחזקאל יו)

מפעית ואבן משכית ׃ ובר מרבית ביתך ׃ (בהר כו שמואל ב)
ובמרבית לא תתן אכלך היוד והתיו (בהר כה)
נוספות ׃ והראוי מרביית משכיית׳ והקבוץ מרביות
׃ משכיות ׃ את כל משכיותם ׃ (מסעי לג)

מפעות מצות ׃ הראוי מנצות ׃ אנשי מצתך (ישעיה מא)
ובמשקלו

וכמשקלו בדברי רז"ל מַלְקוֹת ׃

מַפְעֶה וההא למד הפעל מִקְנֶה ׳ מִבְנֶה ׳ מִשְׁנֶה ׳ מִקְרֶה ׳ ואם פא הפעל גרונית המם בפתח מַעֲנֶה ׳ מַעֲדֶה ׳ מַחְסֶה ׳ מַחֲנֶה ׳ מַעֲשֶׂה ׳ ויש בפתח גם בלא אות גרונית ׳ מַרְאֶה ׳ מַדְוֶה ׳ מַשְׁקֶה ׳ מַטְוֶה ׃ עַד שָׁלָל מַרְבֶּה כלם במוכרת ועין הפעל בהם בסגול ובהסמכם בצרי ׃ מַחֲנֵה דָן במדבר ב לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה ישעיה ט מַחְסֵה כָזָב ישעיה כח וּמַשְׁקֵה צָמֵא ישעיה לב וּמַרְאֵה כְּבוֹד יי׳ משפטים כד מִרְעֵה עֲדָרִים ישעיה לב כְּמִקְרֵה הַכְּסִיל ׳ וכתב אדוני אבי ז"ל כִּי מִקְרֶה בְנֵי הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה וּמִקְרֶה אֶחָד לָהֶם שלשתם בסגול והם מוכרתים וכן נמצא בספרים מדוייקים ׳ ופירושו כי בני האדם מקרה הם בעולם וכן הבהמה ומקרה אחד להם במיתתם ׃ ובא יִקְחוּ מִקְוֵה בִּמְחִיר בצרי ואף על פי שאינו סמוך ׃ ובדברי הימים הוא באלף מִקְוֵא יִקְחוּ בִּמְחִיר וכן היוצאים על משקל זה אף על פי שאינם מן השרש הזה הם בסגול ׃ כִּי עָרוּךְ מֵאֶתְמוּל תָּפְתֶּה ישעיה ל אִשֵּׁה לַיי׳ ויקרא ב צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם ׃ וּדְדָנֶה בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ ׃ עָלָיו עֶלְפֶּה אלו והדומים להם בסגול ואם בסמוך בצרי ׃ אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיי׳ ׃ וַהֲמוֹנוֹ צִחֵה צָמָא ׳ וְאַרְיֵה לעולם צרי על העיקר לפי שלא יבא כן בסמיכות כי אם בחסרון ההא אֲרִי ואף על פי שיאמר גם כן אֲרִי במוכרת ׳ והכנוי מִקְנִי ׳ מַחֲנִי ׳ מַעֲשִׂי ׳ מִשְׁנִי ׃ וְכָל־מִקְנְךָ תִּזְכֹּר ׳ מִשְׁנֵהוּ ׳ מִקְנֵהוּ ׳ מַעֲשֵׂהוּ ׳ מַעֲשֶׂיהָ ׳ מִקְרֶיהָ ׃ וַיִּקֶר מִקְרֶהָ אף על פי שהוא יחיד כי אין בו יוד הוא בסגול ועוד שאמר וַיִּקֶר ׳ ולו היה לרבים היה אומר מִקְרֶיהָ ביוד והיה אומר וַיִּקְרוּ ׳ מַרְאֵהָ ׳ ואולי נאמר כן מַרְאוֹ ׳ מַרְאָה ׳ מִקְרָה ׃ ואם לא נמצא ׳ כי הנה שָׂדֶה ההא גם כן למד הפעל ומצאנו אֶל בֵּיתָה וְאֶל שָׂדָהּ ׃ וכן במשקל זה בהא ׃

הַפְעֶה אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה ׳ וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה ׃ כִּי הַרְבֵּה יִהְיוּ והם בצרי כלם כי אין בהם סמיכות ׳ והמסורת כל הַרְבֵּה בשתי נקודות וכל אַרְבֶּה בשלש נקודות ׳ והקבוץ במַפְעֶה שהקדמנו מַחֲנִים ׳ מִשְׁנִים ׳ מַעֲשִׂים ׳ מַעֲנִים ׳ מַעֲנָיו ׳ מַעֲשָׂיו ׳ מַחֲנָיו ׳ מִשְׁנֵיהֶם ׳ מַעֲשֵׂיהֶם ׳ וּמַחֲנֶה יקובץ גם בלשון נקבות מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים ׳ והרבה אין בו קבוץ כי הוא עצמו קבוץ ׃ ובנפול למד הפעל

מַפְעַ ומלעיל ופתח כלו מפני הפא שהיא גרונית מאשר מצאנו במשקלו כְּמַעַר אִישׁ וְלֹיוֹת ׃ מִמַּעַל לְרַגְלָיו ׃ מַעְלָה מִלְמַעְלָה ההא נוספת והא השרש נגרעה לפיכך המלה מלעיל ׃ ומן המשקל הזה מַטָּה ׃ מִלְמַטָּה והמם פתוחה אף על פי שהוא מלעיל לא נקמץ כמו לָמָּה ׳ שָׁמָּה ׳ יָמָּה שנקמצו כי משפטו מַנְטֶה כי הוא מחסרי הפא ואם היה שלם היתה המם פתוחה מפני נח נראה שאחריו במם מַעְלָה כן עתה גם כן המם פתוחה אם לא בהפסק והיה מלעיל מפני שהיא נוספת בהא שהוא נוספת

כהא מַעְלָה ׳ וכן לַיְלָה ׳ ואפשר להיות מן המשקל הזה וּמֶמֶר לְיוֹלַדְתּוֹ בא בסגול כמשפט ׳ ועוד נכתוב ממר בכפולים ׃

מִפְעָה וּלִמְכַסֵּה עָתִיק ׃ יָמַךְ הַמִּקְרֶה ׃

מִפְעָה המם בפתח או בסגול או בחירק ׃ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע ׃ וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה ׃ לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה ישעיה ט בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה ׃ מִנְחָה הִיא שְׁלוּחָה ׃ קַח אֶת־הַמַּחְתָּה ׃ שׁוֹמֵר מִצְוָה וההא בהם לנקבה ולמד הפעל נפלה ובסמיכות ועם הכנויים תשוב ההא תיו במשפט כל הא הנקבה כמו שכתבנו ׳ והקבוץ מַחְתּוֹת ׳ מִרְמוֹת ׳ מִצְוֹת ׳ מִשְׂרוֹת שוים בסמוך ובמוכרת ׳ אבל מִנְחָה אף על פי שבתבנוריהו פרה כבר כתבנוריהו בשלמים במשקל שִׂמְלָה והוא הנכון ׃

נִמְפְעָה נִמְבְזָה וָנָמֵס ׃ שמואל טו

אִפְעָה אִתְנָה הֵמָּה לִי ׳ אַחֲוָה ׃ וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיהֶם האלף נפתחה מפני החית ׃

אֶפְעַן אֶתְנַן ואמרו הבמי והקבוץ מֵאֶתְנַן לא מן אֶתְנָה להקל ׃ וְשָׁבָה לְאֶתְנַנָּה ׃ וְכָל־אֶתְנַנֶּיהָ יִשָּׂרְפוּ בָאֵשׁ ׳ וכמו כן באו שִׁרְיָה וְשִׁרְיָן ׳ והקבוץ והכנוי נאמר מן שִׁרְיָן ׃ וּבְתִתֵּךְ אֶתְנַן קמץ ׃ ובסמוך פתוחים אֶתְנַן זוֹנָה ׃ כִּי מֵאֶתְנַן זוֹנָה קִבָּצָה וְעַד אֶתְנַן זוֹנָה ׃ ובאו פתחין מבלי סמיכות וְאֶתְנַן לֹא נִתַּן לָךְ ׃ וְגַם אֶתְנַן לֹא תִתְּנִי עוֹד ׃

פְּעוֹ לְשֵׁם שְׁבוֹ ׃ וּתְאוֹ וָזָמֶר ׃ וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בַּדְּיוֹ ׳ והקבוץ והכנוי אפשר שיתחלף בהם למד הפעל באלף או ביוד ויאמר שְׁבוֹאִים ׳ תְּאוֹאִים ׳ שְׁבוֹאֲךָ ׳ תְּאוֹאֲךָ ׳ דְּיוֹאֲךָ וכן כלם או שְׁבוֹיִים ׳ תְּאוֹיִים ׳ ואפשר שיהיה תאר על משקל זה לִבְזֹה נֶפֶשׁ ׃

פְּעִי מלעיל ׃ יִשְׁגֶּא אָחוּ ׃ מֵי שֶׁחוּ ׃

פְּעִי מלרע ׳ צְלִי ׳ קְלִי ׳ עָנִי ׳ נָקִי ׳ שָׁנִי ׃ ובסמוך צְלִי אֵשׁ ׃ שְׁנִי תוֹלַעַת ׃ נְקִי כַפַּיִם ׃ ומזה המשקל רָזִי־לִי רָזִי לִי ׳ ובא מלעיל מפני לי שהיא מלה זעירא ׳ ובכנוי צְלִיִי ׳ קְלִיִי ׳ צְלִיוֹ צְלִיֵךְ קְלִיוֹ קְלִיֵךְ עֲנִיוֹ עֲנִיֵּךְ ׃ ובהפסק לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ וכן כלם ׳ וכן הקבוץ צְלִיִּים ׳ קְלִיִּים ׃ עֲנִיִּים נְקִיִּים וכלם בדגש היוד בשקל נְחִתִּים ׳ שְׁעִפִּים ׳ ורבותינו ז"ל נשתמשו קבוץ קָלִי בלשון נקבות קְלִיּוֹת וֶאֱגוֹזִים ׃

פְּעִי שְׁבִי מְרִי פְּרִי צְבִי דְּלִי כְּלִי ׃ חֲלִי לְחִי מְעִי גְּדִי רְעִי ׃ ובהפסק ובזקף פא הפעל בסגול הוא בָא עַד לֶחִי ׃ מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי ׃ וַיֶּאֱסֹף בַּחוֹל שֶׁבִי ׃ בְּבֵית הַמֶּרִי יחזקאל ב רָמַת לֶחִי שפטים טו עֵין גֶּדִי ׃ וְאֶל הַמִּזְרָח וְאֶל הַצֶּבִי ׃ ובא בטרחא כמו בהפסק אַל תְּהִי מֶרִי לפי שהטרחא יש לו העמדה ומפני זה יבא פעמים בדרך ההפסק ׃ וכן בא בפשט בסגול וְאָמַרְתָּ אֶל מֶרִי אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל ׃ ופעמים לא ישתנו בזקף יַכּוּ עַל הַלֶּחִי ׃ ובא בְּאֶרֶץ הַצְּבִי ׃

וישסעהו טו א

ישעיה לב · קהלת ב · קהלת ג · מלכים י · דברי הימים ב א · תלים ח יחזקאל כח · יחזקאל לח · ויקרא א ישעיה ס · תהלים לד · רות ב · מלכים ב ח · ישעיה ל קהלת א · קהלת יא · שמואל יז · מלכים ז · שמיני יא תבא כח · תרומה כו · תבא כח תרומה כו

משלי יז · ישעיה כג קהלת י · עלותך יב מקץ לא · תלדות כז · וישלח לב קרח יז · משלי יט · הושע ב איוב יב · ישעיה כב · מיכה א · יחזקאל יז · תבוא כג מיכה א · יחזקאל יו · יחזקאל יז · תבוא כח ראה יד · ירמיה לו · ישעיה מט · איוב ח יחזקאל מז · בא יב משפטים יד · תלים כד ישעיה כב · ראה טו · שפטים טו · חקת יט חבקוק א · שיר ח דניאל ח · יחזקאל ב · יחזקאל מד · מיכה ה דניאל יא

וישסעהו כשסע הגדי ׃ וחצי אף על פי שהוא מזה — שפטים יד
המשקל כי בלא הפסק יאמר בשוא ותנו את־החצי — מלכים ג
לאחת ואת־החצי לאחת ובהפסק הוא בצרי ׃ אז
יחלק העם ישראל לחצי ׃ וכן בהעמדת טעם אמתים — מלכים יז
וחצי ואמה וחצי ׃ אבל הלא החצי ממך והלאה אינו — תרומה כז שמו׳ כ
מזה המשקל כי היוד בו נוספת והראוי החץ וחבורם
עם הכנויים שביך פריך כליך תליך מריך ויעדיך
׃ עדיו לבלום בסגול ׃ או בחירק במריים ׃ שביו ׃ — תלים לב נחמי׳ ט
פריו ׃ נשיך ׃ וכן עם כנוי הרבים במם לבדה יאמר — מלכים סני ד
כליים פריים עדיים בסגול או בחירק ׃ ועם ההא
והמם פא הפעל בשוא ולמד הפעל נחה לחיהם ׃
פריהם ׃ כליהם ׃ עדיהם ׃ שביהם ׃ וכן עם הכף
והמם שביכם ׃ פריכם ׃ וכן שביכן ׃ פריכן ׃ ובא
גם בתנועת היוד ובסגול הפא ענפכם תתנו ופריכם — יחזקאל לו
תשאו לעמי וקבוצם אינו אחד ׃ כי גדי ׃ צבי ׃
עדי ׃ לחי ׃ חלי ׃ ארי ׃ קבוצם אריים ׃ צביים ׃
עדיים ׃ חליים ׃ או באלף תמורת הא למד הפעל
כמו חלאים ׃ אבל וכצבאים על ההרים למהר האלף — שיר ז דה יב
נחה למשך והיוד נעה והיא למד הפעל ויוד הרבים
חסרה ׃ וכן כל פתאים האלף נחה והיוד נעה והיא
למד הפעל ויוד הרבים חסרה ׃ וכן מבין עפאים ׃ — תלים קד
אשימך כצבאים ׃ ומברום לשבאים ׃ — הושע יד יואל ד
יהודאין מפיק יוד דניאל ועזרא ׃ כשדאין מפיק
אלף דניאל ועזרא ׃ ולחי חבורו בלשון שנים
לחיים ׃ וארי קבוצו גם בלשון נקבות אריות ׃
ובסמוך ורסן מתעה על לחיי עמים ׃ שני גדיי עזים — ישעי׳ ל תלדות כז
׃ וכלי קבוצו כלים בצרי פא הפעל ׃ וכן עם כנוי
היחיד שא נא כליך ׃ וכלי כליו רעים ׃ כי מששת — תלדו׳ כז ישעיה לב
את־כל־כלי ׃ תעדה כליה ׃ ובסמוך — ויצא לא ישעיה סא
כלי בית יי אולי כן הוא קבוץ דלי או כקבוץ צבי ׃ — ירמיה כז
עדי ׃ חלי ׃ ועם כנוי הרבים בנוח היוד ובצרי עין
הפעל לחיהם ׃ כליהם ׃ צביהם ׃ גדיהם ׃ ואולי
נאמר גם כן גדייהם לחייהם בהראות למד הפעל
כמו שנראתה בלחיי גדיי ׃ וכן מזו הגזרה המו מעי — ירמיה לא
לו ׃ המון מעיך ׃ יאמר האחד מעי בפלס כלי ׃ — ישעיה סג
ובסמיכות הרבים ממעי הדגה ׃ — יונה ב

פעי — קשי ׃ דמי ׃ חרי ׃ צרי ׃ חלי ׃ כן
׃ יאמר בהפסק ׃ כמו ודבש ושמן וצרי ׃ — יחזקאל כז
ולהקל קריאתם הוסב החולם לקמץ חטף בלא הפסק
׃ מה חרי האף ׃ אל דמי לך ׃ גם כל־ — דברי׳ כט תלים פג
חלי וכן בסמוך ׃ ופעמים בשוא לבדו וצרי ולט ׃ — תבא כח וישב לז
קשי העם הזה ׃ על יפי חכמתך ׃ ובא בהפסק בקמץ — עקב ט יחזק׳ כח
חטף אני הגבר ראה עני ׃ וחבורם כחבור שבי אלא — איכה ג
שהם בקמץ חטף ׃ ויהי חליו חזק ׃ — מלכים יז
מפעי — ובמים לא רחצת למשעי ׃ — יחזקאל יז
פעיע — הגיג ׃ בינה הגיגי ׃ לחזיז קלות ׃ — תלים ה איוב כח
שרשם חזה הגה ׃ וכן צליל לחם — שפטים ז
שערים שרשו צלה ׃ וכן
פעוע — זנון ׃ מרב זנוני זונה ׃ — נחום ג
פעיען — שפיפן ואפשר ששרשו שפף וכבר — ויחי מט

זכרנוהו ׃

פעון — יגון ׃ חזון ׃ חרון ׃ שאון ׃ רזון ׃
רצון והדומים להם ׃ ובסמוך בשוא
חזון ישעיהו א ׃ חרון אפו ׃ רצון יראיו ׃ וכן — שמו׳ כח תלי׳ קמה
בכנויים ובקבוץ חרונים יגונים הווין למדי הפעלים
והנונין נוספות ׃ ובצרי פא הפעל והנון עצבונך
והרנך ולא נשתנית תנועת ההא עם הכנוי ואף על — בראשית ג
פי שדינה להשתנות עשו כן להקל קריאת ההא או
הוא מן הדגושים לפיכך לא נשתנה ׃

פעות — שבות עמי ׃ ראות עיניו ׃ ואין — ירמי׳ ל קהלת ה
כסות לאבדון איוב כו ושמתי פדת ׃ — וארא ח
זנות ויין ותירוש ׃ שחות ׃ מן בשחותו הוא יפול ׃ — הושע ד משלי כח
ובסמוך ובמוכרת פא הפעל שואית ׃ וכן בכנוי
שבותו ׃ שבותי ׃ ראותו ׃ ראותי וכן כלם ׃ וקבוץ
זנות מצאנו בלשון זכרים בזנותיך וברעתך ׃ והתאר — ירמיה ג
לנקבה רעות ׃ ואשה רעותה ׃ וכן בחולם חצות — ירמי׳ ט תלים קיט
לילה ׃ דוות ׃ נדת דותה ׃ ענות גבורה ׃ — תזריע יב תשא לב
פנות קדים ׃ למנות ימינו ׃ וכן — יחזק׳ מג תלים ב

פעית — בחירק ׃ שבית ׃ שחית ׃ מן נלכד
בשחיתותם ׃ בכית ׃ מן ויעברו ימי — איכה ד
בכיתו ׃ ברית ׃ פרית ׃ חנית ׃ והקבוץ בכלם — ויחי נ
שביתות שחיתות בריתות בכיתות כריתות ׃
חניתות ׃ וחניתותיהם למזמרות ׃ וגם יתכן שיתקבצו — ישעיה ב
גם בלשון זכרים כמו חנית שמצאנוהו גם כן מקובץ
בלשון זכרים ואת־החניתים כמו כן נאמר שביתים ׃ — דברי הימים ב כג
שחיתים בריתים ׃ וכן מצאנו קבוץ שבות בלשון
זכרים ׃ ושבית שביתיך בתוכהנה ׃ וכן יהיה קבוץ — יחזקאל יו
שבות ראות פדות ׃ או יהיה קבוצם בקבוץ חנות
׃ גלות בהראות למד הפעל ׃

פעות — הפא בקמץ וגלת החל ׃ והחסות בצל — עובדי׳ א ישעים ל
מצרים ׃ חזות קשה ׃ וכן כדברי ר״זל — ישעים כא
טעות חנות כלם אחד בסמוך ובמוכרת ׃ לגלות — יחזקאל א
המלך יויכין ׃ וגלת ירושלם ׃ והגות לבי תבונות ׃ — עובדי׳ א תלי׳ מט
וכן עם הכנוי וגלותי ישלח ׃ וחזותכם את־שאול ׃ — ישעים מה כ כח
ויתנו בברותי ראש ׃ ומלאתי הגאיות רמותיך והיה — תלי׳ סט יחזק׳ לב
זה שלא נשתנה בסמיכות ובכנוי להורות כי הם
ממשקל מלכות כי כן יהיה בתשלומו גליות ׃ ובקבוץ
תשוב הפא שואית ותראה למד הפעל כמו שמצאנו
ואל החניות שהוא קבוץ מן חנות כך גליות ׃ — ירמיה לז
חזיות ׃ חסיות ׃ טעיות ׃ כמו שנאמר מן מלכות
ארבע מלכיות אף על פי שבמלכיות לא נשתנית — דניאל ח
תנועתה ובחניות נשתנית תנועתה מפני שמם
מלכיות בתנועה קטנה וחית חנויות היה בתנועה
גדולה אם לא היה שלם לפיכך שבה החית לשוא
לרוב התנועות ׃ גם יתכן כי חנויות מקובץ מן חנות
בשוא ופתח החית כי לא נמצא חנות במקרא כי אם
בדברי רבותינו זכרם לברכה ולפיכך

ולפיכך לא נתבררה קריאתו אם בקמץ אם בשוא ׃ ויהיה חֲנוּת בשקל פְּדוּת שְׁבוּת רְאוּת ׃ אבל מן גָּלוּת יאמר גָּלְיוֹת בקמץ הפא ׃ גם יתכן שתיו גָּלוּת חֲנוּת נהפכה יוד לטעם שזכרנו במלת מַלְכוּת במשקלו ׃

פעות הפא בצרי וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת ׃ גֵּאוּת לָבֵשׁ ׃ והחבור והקבוץ כמו גָּלוּת כי היו ראויים בתשלומם עֵדְיוֹת ׃ גַּלְיוֹת ׃ גֵּאֻיוֹת על משקל סַבְלוּת ׃

פועה וְעִם שָׁאוּל עֲשִׂינוּ חָזֶה ׃ בְּיַד כָּל־נְבִיאֵי כָל־חֹזֶה ׃ שָׁגוּ בָּרֹאֶה ׃ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ ׃ שׁוֹאֶה ׃ מִן הָשִׁיבָה נַפְשִׁי מִשֹּׁאֵיהֶם ׃ האחד שׁוֹאֶה והרבים שׁוֹאִים ׃ ועם הכנוי שׁוֹאָיו ׃ שׁוֹאֶיךָ ׃ שׁוֹאֵיהֶם וכולי ׃

פועה וּלְדַבֵּר אֶל יְיָ תּוֹעָה ׃ שׁוֹאָה וּמְשׁוֹאָה והוא לנקבה ולמד הפעל נפלה ׃ וקבוצו וכנויו ידוע ׃

פעה מלעיל וכלו סגול והוא למד הפעל הַרְבֵּה בֶכֶה ׃ וְהֶגֶה מִפִּיו יֵצֵא ׃ יִתְּנוּ נֵדֶה ׃ בַּכֶּסֶא לְיוֹם חַגֵּנוּ ׃ וכן וְאֵין קֵצֶה לְמַרְכְּבֹתָיו ׃ ואפשר שהוא כמו קֵץ מן קצץ והוא נוספת ׃

פעה מלרע פא הפעל בצרי ועין הפעל בסגול ׃ גֵּאֶה וָרָם ׃ רֵעֶה דָוִד ׃ אֲנִיּוֹת אֵבֶה ׃ אבל רֵעֶה דָוִד היה ראוי העין בצרי מפני הסמיכות אלא שנמצא בספרים כן ׃ וכן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ ׃ ומזה גֵּא מְאֹד ׃ משפטו גֵּאֶה כמו גֵּאֶה וָרָם ׃ ונפל ההא כמו רֵעַ ׃ מן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ ׃ והכנוי והקבוץ בשני המשקלים האלה ׃ רֵעוֹ ׃ רֵעִי ׃ רֵעֲךָ ׃ כֵּסוֹ ׃ כֵּסִי ׃ כֵּסֶךָ ׃ קִצוֹ ׃ קִצִי ׃ קִצֶּךָ וכולי ׃ בֵּכִים ׃ גֵּאִים ׃ הֵגִים ׃ נֵדִים ׃ כֵּסִים ׃ רֵעִים ׃ אֵבִים ׃ גֵּאָיו ׃ כֵּסָיו ׃ רֵעָיו ׃ רֵעֶיךָ בצרי ׃ והרבים בשוא כְּסֵיהֶם ׃ אֲבֵיהֶם ׃ רְעֵיהֶם וכן כלם ׃ ואולי נאמר רֵעֵיהֶם ׃ רֵעֵיכֶם בצרי ׃ כי כן נמצאו וַיְנַאֲפוּ אֶת־נְשֵׁי רֵעֵיהֶם ׃ וזה כדי שלא לחטוף על העין ׃ ואולי נאמר אותם שהם מלעיל בקבוץ עם נון תמורת הא ׃ כמו יִתְּנוּ נֵדֶה וְאַתְּ נָתַתְּ אֶת־נְדָנַיִךְ ׃

פָעֶה הפא בקמץ והעין בסגול והוא למד הפעל ׃ קָנֶה ׃ קָצֶה ׃ שָׂדֶה ׃ עָלֶה ׃ חָזֶה ׃ והתאר בָּלֶה ׃ דָּוֶה ׃ רָוֶה ׃ נָכֶה ׃ רָזֶה ׃ בָּאֶה ׃ והנקבה בלא יוד בָּלָה ׃ דָּוָה ׃ רָוָה ׃ רָזָה ׃ ובהראות למד הפעל כּוֹסִי רְוָיָה ׃ ובסמוך בִּקְנֵה הַמִּדָּה ׃ עֲלֵה זַיִת ׃ חֲזֵה הַתְּנוּפָה ׃ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ ׃ וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם ׃ וכן יאמר בְּלֵה ׃ דְּוֵה ׃ וכן נְכֵה רַגְלַיִם סמוך מן נָכֶה בפלס דָּוֶה ׃ והכנוי קָנֵהוּ או קָנוֹ ׃ קָצֵהוּ או קָצוֹ ׃ קָצִי ׃ קָנִי ׃ קָנֶהָ או קָנָהּ ׃ קָצֶהָ או קָצָהּ ׃ אֶת־שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת ׃ אֶל בֵּיתָהּ וְאֶל שָׂדָהּ ׃ והקבוץ מָצִים ׃ קָנִים שָׂדִים בָּלִים דָּוִים בָּאִים ׃ ובא קבוץ נָכֶה בצרי פא הפעל נֶאֶסְפוּ עָלַי נֵכִים וכן שֵׁטִים ׃ אבל וְשָׁטֵי כָזָב הוא מנחי העין ׃ ובסמוך שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה ׃ עַל שְׂדֵי חֶמֶד ׃ וכן נאמר קְצֵי ׃ בְּלֵי ׃ דְּוֵי ׃ אבל כִּדְוֵי לַחְמִי נאמר כי אינו מזה המשקל לפי שהוא שם לא תאר ולא מצאנו מזה השרש שם בזה המשקל ׃ אבל הוא מקובץ מן עֶרֶשׂ דְּוָי ׃ והראוי בו דְּוָיֵי כמו שכתבנוהו בשקל פְּעַל סְבַךְ ׃ ואפשר שיהיה מזה המשקל ויהיו השם והתאר במשקל אחד כמו שבאו רבים במשקל אחד ׃ וכנוי הקבוץ שָׂדָיו שָׂדֶיךָ ׃ שָׂדֵינוּ ׃ לְשׁוֹבֵב שָׂדֵינוּ ׃ ולנמצאים ולנסתרים בשוא שְׂדֵיהֶם שְׂדֵיכֶם ׃ וכן פָּנָיו פָּנֶיךָ ׃ פָּנֵינוּ פְּנֵיהֶם פְּנֵיכֶם שהאחד פָּנֶה ואם לא נמצא ׃ וְשָׂדֶה יקובץ גם בלשון נקבות שָׂדוֹת ׃ והכנוי בשוא שְׂדוֹתָיו שְׂדוֹתֶיךָ שְׂדוֹתֵינוּ שְׂדוֹתֵיכֶם שְׂדוֹתֵיהֶם ׃ וּסְנֶה מזה השער אף על פי שהפא בשוא כמו שכתבנו שְׁכֶם משער אֶרֶץ ׃

פעה והוא לנקבה שָׂפָה ׃ קָצָה שָׁנָה ׃ קָנָה ׃ מָנָה אָלָה הָרָה קָשָׁה ׃ וכן שהפא בצרי מֵאָה פֵּאָה גֵּאָה גֵּוָה ׃ ומזה המשקל כָּרְתוּ עֵצָה ׃ ובסמוך שְׁנַת קְצַת עֲצַת שְׂפַת מְנַת ׃ הֲרַת עוֹלָם ׃ ואפשר כי אָלָה לא תשתנה בסמיכות כמו שלא נשתנה בכנוי אם לא אָלָתִי אֲשֶׁר בָּזָה ׃ מְנָת שֻׁעָלִים יִהְיוּ בקמץ בסמיכות וכבר זכרנוהו עם הדומים לו בטור הראשון במלת פְּעוּלָה ׃ מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף ׃ פְּאַת רֹאשְׁכֶם ׃ וְקֵבָה אפשר שיהיה ממשקל זה ׃ אבל למה שנהגו לקרוא במשנה המלה בסמיכות הקוף בצרי קֵבַת הַגֶּבֶר ׃ וכן בכנוי כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה קֵבָתָהּ אֲסוּרָה ידמה שהוא מנחי העין ׃ והכנוי שְׂפָתִי קְצָתִי מְנָתִי שְׁנָתִי וכן כלם ׃ והקבוץ שָׁנוֹת קְצוֹת קָנוֹת אָלוֹת הָרוֹת מָנוֹת קָשׁוֹת ׃ וכן מֵאָה פֵּאָה גֵּאָה גֵּוָה מֵאוֹת פֵּאוֹת גֵּאוֹת ׃ גֵּוֹת ׃ והשנים שְׁנָתַיִם שְׂפָתַיִם ׃ ונאמר מָאתַיִם להניח האלף ׃ והכנוי מן השנים שְׁנָתָיו שְׂפָתָיו וכן כלם פא הפעל בשוא לבד כנוי הנסתרים והנמצאים שהם פא הפעל בחירק שִׁנְתֵיהֶם שִׂפְתֵיהֶם ׃ וְעָמָל שִׂפְתֵיהֶם תְּדַבֵּרְנָה ׃ וכן בסמוך שְׁנָתֵי שִׂפְתֵי ׃ בְּשִׂפְתֵי נָבוֹן ׃ ובסמיכות הקבוץ שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן ׃ קְצוֹת דְּרָכָיו ׃ קְשׁוֹת הַכֶּסֶף ׃ וכן יאמר מְנוֹת ׃ אבל אָלוֹת לא נשתנה מפני האלף ׃ אָלוֹת הַבְּרִית ׃ וכן הָרוֹת הַגִּלְעָד ׃ וכן מֵאוֹת פֵּאוֹת לא ישתנו מפני האלף ׃ והכנוי שְׁנוֹתַי ׃ וּקְשׂוֹתָיו וּמְנַקִּיֹּתָיו ׃ וכן מזה המשקל עַל כָּל־גְּדוֹתָיו האחד ממנו גָּדָה ׃ כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנוֹתָם ׃ וכן יאמר בשני הקבוצים קְנוֹתֵיהֶם שְׁנוֹתֵיהֶם ׃ ובא שלא כמשפט אֶת־תַּמְרוּקֶיהָ וְאֶת מָנוֹתֶיהָ המם בקמץ ובא בשוא עם אות הגרון וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ כִּמְעֹתָיו האחד ממנו מָעָה ׃ אבל אָלוֹת לא ישתנה מפני האלף וכן הָרוֹת לא נשתנה ׃ הָרוֹת הַגִּלְעָד ׃ כָּל־הֶהָרוֹתֶיהָ בִּקֵּעַ ׃ וְהָרוֹתֵיהֶם תְּבֻקָּעַ ׃ ואם הרות הגלעד ההרותיה והרותיהם מענין הַר משרש הרר משפטם שלא ישתנו כי משפטם להדגש לולי הריש העלולה לקבל דגש ׃

וכנוי מאות · פאות לא ישתנה מפני האלף · וכן נאמר מאתיו · פאתיו וכן כלם בנוח האלף · או בתנועת האלף מאתיו פאתיו · ובסמוך פאתי ׃ כמו שנאמר פאתי מואב שהוא לקוח מן פאתים ׃ וכן סאה סלת מזה השער אף על פי שפא הפעל שוא כמו שכתבנו סנה מהשער הקודם לזה · ופרה מן הדגושים שלא נשתנה בסמיכות הקבוץ ׃ פרות הבשן וכן לא ישתנה בסמיכות היחיד · וכן בכנוי פרתו · פרתך וכן כלם פא הפעל קמוצה · והקבוץ השלם בזה המשקל ויבא המורה למד הפעל תיו או וו או יוד או ההא עצמה כמו מן שפחה שפחות ׃ ובסמוך ושפחות כסיל ׃ והכנוי שפחותיו שושנים · ומן קצה ויראו ישבי קצות מאותתיך · ומן קשה ׃ ואת הקשות אשר יסך בהן · ומן הרה ׃ והריותיו יבקעו · ומן אמה ׃ ועם האמהות אשר אמרת ׃ את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו · כן היה משפט והריותיו בפתח הריותיו בפלס אמהותיו · והנכון אצלי כי הנפרד מן אמהות אמהותיו אמהת בפלס עקרת כמו שכתבנו במשקלו · וקבוץ אמה אמות אלא שלא נהגו לומר כן · וכן יהיה הריותיו משקל אחר בפלס דליותיו · ויהיה הנפרד מהם הריה · דליה · וכן זויה ׃ מן כזוית מזבח · או יהיה הנפרד מן זויותיו זוית ומשקלו פעית · וכן הוא כדברי ר״זל אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת · וכן הנפרד מן דליותיו דלית · וכן זכרוהו במשנה ובדלית הדקל בעל הבית מוריד ומחלק · וכן יאמרו מן הריותיו הרית ׃ וכן מזה המשקל צפה הצפית · וכן עמית ׃ לא תונו איש את עמיתו ואפשר שיהיה שרש עמית עמת ׃

פעה

מאה · פאה בצרי הפא כבר כתבנו אותם בשער פעה הקודם ׃ ונאמר כי לחם הפחה איננו מזה המשקל כי הוא מן הדגושים לפיכך הפא בסגול כי כן המנהג כמו שכתבנו · כשתהיה החית ראויה להדגש והיא קמוצה האות שלפניה בסגול במקום אשר בזולתה בצרי וכן ההא במו החית · והסמוך פתוח כלו ומלרע כמשפט פחת יהודה ׃ פחת מואב ׃ ובא אחד מלעיל אמור אל זרובבל פחת יהודה ׃ והכנוי הקריבהו נא לפחתך · והקבוץ בפתח פחות וסגנים וכן כלם · וכן בסמוך ופחות הארץ · וכן יאמר עם הכנוים פחותיו פחותיך וכן כלם ׃ כמו שאמרו את פחותיה ואת כל סגניה ׃ והקבוץ בלמד הפעל נראית על פחוות עבר הנהר והוא סמוך · והמוכרת פחות הפא בסגול והחית בקמץ ׃

פעת

אל השקת · וכן יאמר קובת ׃ מן ואת האשה אל קבתה · וכן כנוי שקת על זה הדרך · והקבוץ שקתות · קבתות · והסמוך שקתות · קבתות ׃ אבל בשקתות המים איננו מזו המשקל ׃

פעת

והצפת אשר על ראשו אמות חמש · וכן יאמר שקת מן בשקתות המים · כי אלה שני המשקלים אף על פי שהם מלעיל אין התיו דגושה בהתחבר עם הכנוים ולא תפול בקבוץ כמו המשקלים שהקדמנו בשלמים כי אותם אין התיו בהם שרש ובאלה התיו בהם שרש מקום הא למד הפעל לפיכך התיו רפה בהתחבר עם הכנויים ולא תפול בקבוץ · ובכנוי צפת · צפתי · צפתו פא הפעל בחירק או בפתח כמו שקל ארץ וכן כלם וכן בכנוי שקת · והקבוץ צפתות · שקתות · ובסמוך צפתות · שקתות · וכן הכנוי צפתותיו · שקתותיו וכן כלם · ואפשר שיהיה שקתות המים מן שקה בפלס שפה יאמר שקתות · ובסמוך שקתות כמו מן שפה שפחות ׃ ובסמוך ושפחות כסיל ׃

פעות

אחות לנו קטנה · וכן חמות ׃ ובצרי ובשורק את הנזר ואת העדות ׃ ובסמוך אחות אביך · וכן יאמר חמות ׃ וכן יאמר עם הכנוי אחותי בת אבי הוא (ירמ׳ כ) נעמי חמותה ׃ ולאחותו הבתולה ׃ ובא אחד האלף בפתח לבדו לאחיו ולאחתו · ואפשר שיהיה זה השם בשני פנים רפה ודגוש כמו שמצאנו בזולתו מן השמות כמו שכתבנו · והנה יהיה ולאחתו הבתולה מן הרפה · ויהיה לאחיו ולאחותו מן הדגוש ולפיכך לא נשתנה תנועתו לפיכך האלף פתוחה כמשפטה על החית הראויה להדגש ואלף אחות קמוצה לפי שהוא רפה בעיקרו ׃ וזה היא עלת פתח האחיכם יבאו למלחמה · ובאחיכם בני ישראל · ופתח אחים אחי אחיך הרבים · וסגול אלף אחי אחיו כי הם מן הדגושים · וזה הטעם עד נאמן למכין לפי הכללים שהקדמנו והטעמים שכתבנו · ונאמר כי הוו אשר באחות ובחמות למד הפעל והתיו לנקבה · ובתשלומו אחיות חמיות בפלס מאשפת ירים אביון שהוא שם ליחידה לפי דעתי · והיה ראוי הקבוץ אשפתות אלא שקל עליהם להמיר הנח בדגש · ואמרו חבקו אשפתות · והמקובץ מן אחות וחמות אחיות חמיות · והסמוך אחיות חמיות היוד למד הפעל והוו והתיו סימן הרבות ׃ ועם הכנוי ואת אחי ואת אחיותי ׃ ובא בסימן רבוי הנקבות לבד בצדקתך אחיותך ׃ ובסימן רבוי הזכרים לבד ואחותיך סדם ובנותיה ׃ ולאחתיהם רחמה ׃

פע

שהעין שלו יוד נחה ׃ אף ברי יטריח עב ששרשו ריר · וכן ני ׃ מן ונשאו אליך בניהם קינה יחזקאל כז ורצי אדיר ישעיה לג אך לא בעי ישלח יד ׃ קינים והגה והי · אי ׃ אי בתיים ׃ וכן כי תחת יפי ששרשו כוה לדעת קצת המפרשים · וכן פי אלא שנשתנה מחבריו כי זה במוכרת פה ובסמוך פי · וחבריו בקבוץ עיים · ציים בהראות היוד וכן בכנוי · ופה נרפה בקבוץ פים ׃ הפצירה פים ׃ וכן נרפה וצים מיד כתים · וכן בכנוי פיו או פיהו או פיך פי · ויוד פי יוד הכנוי ויוד השרש נגרעה · והראוי פיי וכן פיו פיך · ובכנוי הרבים פיהם ׃ פיכם ׃ פינו ׃ וכן בניהם ההא והמם כנוי הנסתרים · ולא היתה ההא למד הפעל היתה קמוצה כמו שירם ׃ וכאשר קובץ בלשון נקבות נראית היוד

ולה

זָלָה שְׁנֵי פֵּיוֹת והפא בצרי ׃ והבליעו הנח ברגש והפא ספטים ד
בחירק ואמרו חַדָּה כְּחֶרֶב פִּיּוֹת ׃ וכן תאמר בכנוי משלי ה
פִּיּוֹתָיו ׃ פִּיּוֹתֶיךָ וכן כלם ׃ ובהכפל הפא וְחֶרֶב
פִּיפִיּוֹת ׃ ובמשקל פֶּה שֶׂה היה משפטם בהראות תלים קמט
עין הפעל פֶּיֶה שֶׂיֶה ׃ בפלס דָוֶה רָוֶה ׃ או פֵּיֶה ׃
שֵׂיֶה על משקל גֵּאֶה ׃ וסמיכות שֵׂה בצרי ׃ שֵׂה
כְשָׂבִים וְשֵׂה־עִזִּים ׃ ועם הכנויים בהראות עין הפעל ראה יד
או אֶת־שֵׂיוֹ נִדָּחִים בצרי ׃ אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שֵׂיֵהוּ תצא כב שמואל יד
בשוא ׃

פע יוֹבִילוּ שַׁי לַמּוֹרָא ׃ וְהַגַּי בֵּינוֹ וּבֵין הָעָי תלים עו הושע ח
פתוחים ׃ וגַי פעמים יכתב בו למד הפעל
וַיֵּשֶׁב בַּגַּיְא וזולתו ׃ וְהִתְוִיתָ תָּו ׃ ואתחנן ג יחזקאל ט
קָוֵה הַמִּדָּה ׃ אֶת־קָו שֹׁמְרוֹן ׃ קָו תֹהוּ ישעיה לד ירמיה לא מלכים ב כא
קמוצים ׃ צַו לָצָו צַו לָצָו קַו לָקָו קַו לָקָו הראשונים ישעיה כח
פתוחים ׃ הוֹאִיל הָלַךְ אַחֲרֵי צָו קמץ בסוף פסוק ׃ לֵךְ הושע ה
יוֹבִילוּ מְלָכִים שָׁי קמץ בסוף פסוק ׃ בַּעֲב הֶעָנָן פתח תלים סח יתרו יט
׃ וַיַּכֵּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשַּׁל פתח באתנח ׃ וכן מזה שמואל שני ו
המשקל אָב ׃ אָח ׃ יָד ׃ גָּב ׃ דָּג ׃ מָן ׃ אַל
יַאֲמֵן בַּשָּׁו נִתְעָה ׃ הֻקַּם עָל קמוצים ובהסמכם איוב טו שמואל ב כג
פתוחים ׃ ובא סמיכות אָב בפתיחות האלף אַב הֲמוֹן לך לך יז
גּוֹיִם ׃ ובא גם כן עם למד הפעל האלף בשוא ופתח
אֲבִי כָּל־בְּנֵי עֵבֶר ׃ וסמיכות אָח לא בא אלא עם למד נח י
הפעל אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל ׃ וכן יתכן דָּם מזה השער ׃ נח י
והקבוץ דָּמִים ׃ דָּמוֹ ׃ דָּמָהּ ׃ ובסמוך דְּמֵי כמן
מן עַל עָלֵי וכבר בתבנוהו בשער פָּל ׃ ובנוי אָב ׃
אָח בהראות למד הפעל במכתב אָבִיו ׃ אָחִיו או אָבִיהוּ
אָחִיהוּ ׃ אָבִיךָ ׃ אָחִיךָ ׃ אָבִינוּ ׃ אָחִינוּ ׃ והנסתרים
והנמצאים האלף בשוא ופתח אֲבִיהֶם ׃ אֲבִיכֶם ׃
אֲחִיהֶם ׃ אֲחִיכֶם ׃ אבל למדבר בעדו לא נכתבה
בו יוד למד הפעל מפני יוד הכנוי אָחִי ׃ אָבִי ׃ וקבוץ
אָב בלשון נקבות רָאשֵׁי אָבוֹת ׃ ובסמוך אֲבוֹת משפטים לו מטות לב
הַמַּטּוֹת ׃ וכן עם הכנויים אֲבֹתָיו ׃ אֲבוֹתֶיךָ וכן
כלם ׃ וקבוץ אָח אַחִים והאלף בפתח ׃ והכנוי
אַחֶיךָ ׃ אַחַי ׃ אַחֵינוּ האלף בפתח ׃ וְאַחַי בהפסק
האלף בסגול ׃ אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי והוא בסגול תלים כב
מפני קמץ החית וכן אֶחָיו לעולם בסגול האלף מפני
קמץ החית ׃ ובכנוי הרבים אֲחֵיהֶם ׃ אֲחֵיכֶם האלף
בשוא ופתח ׃ ובא בפתח לבדו וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃ בהר כה
הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וכבר בתבנו טעם הפתח מטות לב
והסגול באלה בשער פָּעוֹת ׃ ובנוי צָו קָו תָּו יָד ׃
דָּג ׃ צָוִי ׃ קָוִי ׃ תָּוִי ׃ צָווֹ ׃ קָווֹ ׃ צָוְךָ ׃ קָוְךָ ׃
יָדוֹ ׃ יָדְךָ ׃ תָּווֹ ׃ תָּוְךָ וכן כלם על זה הדרך ׃
וקבוצם צָוִים ׃ קָוִים ׃ תָּוִים ׃ דָּגִים ׃ אבל יָד
יקובץ בלשון שנים יָדַיִם ׃ והכנוי יָדָיו ׃ יָדֶיךָ ׃ קָוָיו ׃
צָוָיו ׃ צָוֶיךָ ׃ קָוֶיךָ ׃ יָדֵינוּ ׃ קָוֵינוּ ׃ צָוֵינוּ ׃ יְדֵיהֶם ׃
יְדֵיכֶם ׃ קְוֵיהֶם ׃ צְוֵיכֶם ׃ תְּוֵיכֶם ׃ ובנוי גַּי ׃ שַׁי ׃
גַּיִי ׃ גַּיוֹ ׃ שַׁיוֹ ׃ גַּיְךָ ׃ שַׁיְךָ ׃ והקבוץ גָּיִים ׃
שָׁיִים ׃ והכנוי גָּיֵינוּ ׃ שָׁיֵינוּ ׃ גָּיָיו ׃ שָׁיָיו ׃ גְּיֵיהֶם ׃
שְׁיֵיהֶם כמו יְדֵיהֶם וכן כלם ׃ אבל לַאֲפִיקִים וְלַגֵּאָיוֹת יחזקאל ו
אינו מחובר מן גַּיְא כי אם מן כָּל־גֶּיא יִנָּשֵׂא כמו ישעיה מ

שזכרנו בשערו ׃ וְיָד יקובץ גם בלשון נקבות שְׁתֵּי
יָדוֹת ׃ ומָן ירגש בכנויו ובקבוצו מַנּוֹ ׃ מַנְּךָ ׃ מַנִּי תרומה כו
׃ והראיה מה שמצאנו וּמַנְּךָ לא מָנְעַתְּ מִפִּיהֶם שהמם נחמיה ט
פתוחה ידמה כי הנון תרגש אלא שהוקלה כמו הרבה
מן הרגושים כמו שכתבנו ׃ ואלו היה מַן רפה בכנויו
היה מם של וּמַנְּךָ בקמץ כיוד יָדְךָ ׃

פע בֵּן חָכָם בצרי ׃ ובסמוך בסגול כשהוא משלי י
סמוך סמיכות ענין ׃ כמו בֶּן אַבְרָהָם ׃ בֶּן תולדות כה יחזקאל א
אָדָם ׃ בֶּן בְּלִיַּעַל ׃ ואם איננו סמוך סמיכות ענין שמואל כה
אף על פי שהוא במקף הוא בצרי ׃ כמו וַתֵּלֶד בֵּן־ ויצא ל
שֵׁשִׁי ׃ וַיִּמָּלֵט בֵּן־אֶחָד ׃ וְלִמְפִיבֹשֶׁת בֵּן־קָטָן ׃ וְהוֹלִיד שמואל כב שמואל ב ט
בֵּן־פָּרִיץ ׃ ואם סמוך סמיכות ענין אף על שאינו יחזקאל יח
במקף הוא בסגול ׃ כמו וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר ׃ בֶּן ויקרא א אמור כד
הַיִּשְׂרְאֵלִית ׃ וְאֶת־זְכַרְיָהוּ בֶּן יְבֶרֶכְיָהוּ ׃ זְכַרְיָה בֶּן ישעיה ח דה ט
מְשֶׁלֶמְיָה ׃ אֶת־בַּת מְשֻׁלָּם בֶּן בֶּרֶכְיָה ׃ בֶּן יָאִיר ׃ וחד נחמיה ו אסתר ב
הַלְּבֶן מֵאָה שָׁנָה יִוָּלֵד ׃ והכנוי בְּנוֹ ׃ בִּנְךָ ׃ ואם בהפסק לך לך יז
בְּנֶךָ ׃ וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ ׃ בְּנִי ׃ בְּנָם או בְּנָהֶם ׃ בִּנְכֶם ׃ ישעיה ז
בְּנֵנוּ ׃ בְּנָהּ ׃ בְּנֵךְ ׃ בְּנָן או בְּנָהֶן ׃ בִּנְכֶן ׃ והקבוץ
בָּנִים ׃ והכנוי בָּנָיו ׃ בָּנֶיךָ ׃ בָּנַי ׃ בְּנֵיהֶם ׃ בְּנֵיכֶם ׃
בָּנֵינוּ ׃ בָּנֶיהָ ׃ בָּנַיִךְ ׃ בְּנֵיהֶן ׃ בְּנֵיכֶן ואפשר שיהיו
מזה המשקל זֵר זָהָב ׃ עֵץ פְּרִי ׃ גֵו ׃ יֵשׁ ׃ כֵּס ׃ תרומה כה בראשית א
עֵט ׃ עֵץ ׃ שֵׁם ואף על פי שלא נשתנו בכנוי ׃ גֵּוִי ישעיה נ
נָתַתִּי לְמַכִּים ׃ עַמִּי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל ׃ מִתַּחַת לְזֵרוֹ ׃ הושע ד תרומה לז
אפשר שישתנה בסמיכות הרבים כמו ׃ תָּו ׃ דָּם ׃
קָו שלא נשתנה בכנוי בְּעֵצוֹ ישאל ׃ ובסמיכות הרבים
נשתנה עֲצֵי הָעוֹלָה ׃ אבל שֵׁם הוא על משקל בֵּן ועל וירא כב
תכונתו שישתנה גם בכנוי שְׁמוֹ ׃ שִׁמְךָ ׃ אבל קבוץ
שֵׁם בלשון נקבות וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת ׃ ובסמוך בראשית ב
שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃ ושם במקף וסמוך למלה זעירא שמות א
או למלה מלעיל בסגול ׃ וכן יֵשׁ הוא מזו הגזרה
באמת כי הוא נבנה על תכונת בֵּן בהתחבר לבנויים
בתנועה קטנה ׃ יֶשְׁנוֹ ׃ יֶשְׁכֶם בסגול ׃ או בחירק
הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים ׃ ואולי יאמר גם כן יֶשְׁנוֹ ׃ יֶשְׁךָ בשוא ׃ ראה יג
כמו בְּנִי ׃ בִּנְךָ ׃ וכן בנון וו יֶשְׁנוֹ עִם־אֶחָד ׃ וְרֵעַ אסתר ג
כבר נזכר בשער פָּעֶה ׃ ובתוספת מם לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר משפטים יד
רֵעָה לוֹ ׃ שְׁלֹשִׁים מֵרֵעִים המם בצרי ׃ ובא בשוא שופטים יד
אַף כִּי מְרֵעֵהוּ רָחֲקוּ מִמֶּנּוּ ׃ משלי יט

מפע שהעין שלו יוד נחה ׃ מְעֵי מַפָּלָה ׃ ישעיה יז
ושהלמד שלו אלף

פעא צָמָא ׃ צָבָא ׃ וכבר בתבנום בשער
פָּעַל ׃

פעא כלו סגול ומלעיל ׃ וְלַחְשׂוֹף מַיִם מִגֶּבֶא ׃ ישעיה ל
מִבֵּית כֶּלֶא ׃ דֶּשֶׁא ׃ טֶנֶא ׃ עֹשֵׂה פֶלֶא ׃ ישעיה מב בשלח טו
אבל וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא הפא בצרי ׃ וכל שאר פֶּלֶא ישעיה ט
סגול ׃ והתאר עם יוד היחס והוא פִּלְאִי ׃ וכן כָּל־ שופטים יג
גֶּיא יִנָּשֵׂא מזה המשקל ׃ והיה ראוי להיות גֶּיא על ישעיה מ
משקל פֶּלֶא כֶּלֶא אלא שהוקל ונחה היוד ואף על
פי ששאר גֵּיא בצרי לבד כָּל גֶּיא יִנָּשֵׂא בא בסגול
להורות כי המשפט היה גֶּיא בפלס פֶּלֶא ׃ כֶּלֶא ׃
גֶּבֶא ׃ ואשר באו טהם בצרי במשפט מפני הנח הנסתר

או הם מאשר פא שלהם צרי ׃ ואפשר שיהיה ונשב בגיא מזה המשקל אלא שרצו להראות עין הפעל בשוא כמו שעשו בחטא ונקל עליהם להראותה עם פתחות הגימל מהיותה סגול ׃ ומלת לאפיקים ולגאיות אינה מקובצת מן גיא כי אם מן גאה בהא הנקבה ׳ או מן גאת בתיו ׳ ובקבוצו באה היוד תמורת ההא או התיו כמו שכתבנו בקבוץ מלכות ׳ או יהיה ולגאיות מקובץ מן גיא ויהיה מקובץ מלשון נקבות והאלף עין הפעל תמורת היוד אשר בגיא והיוד הנראית תמורת האלף ׳ וחטא היה ראוי להיות על משקל פלא אלא שהוקל וחטא בצרי כמו שיש במשקל ארץ רבים הפא בצרי ׳ והכנוי פלאו ׳ גבאו ׳ כלאו ׳ פלאך בחירק ׃ או בפתח ברוך טנאך ׳ או בסגול חטאו ׳ והקבוץ חטאים ׳ גבאים ׳ פלאים ׳ כלאים ׳ והכנוי חטאיו ׳ בצאתיו וגבאיו ׳ כלאיהם ׳ פלאיהם ׃ דשאיהם ׃ גבאיהם ׳ וכן הסמיכות בלא כנוי פלאי ׳ פלאי ׃ ונשתנה סמיכות הרבים בחטאי ׃ רק חטאי ירבעם ׃ אם יהיו חטאיכם כשנים ׳ ויורה עליו שהוא דגוש בקבוצו לולי האלף ׃

(הדברים ב — יחזקאל נ — תבה כח — יחזקאל מז — מלכים ב י — ישעיה א)

פעא ובבלי גמא ׳ וכן סבא ׃ מן סבאך מהול במים ׃ סר סבאם וכן עפא ׃ וכן יאמר גמאו ׃ עפאו ׃ גמאי ׃ גמאם ׃ וכן הקבוץ גמאים ׃ סבאים בקמץ חטף ׃ מבין עפאים יתנו קול ׃

(ישעיה יח כ א — הושע ד — תלים קד)

פעא בדגש העין ובצרי כסא ׃ ובהתחברו אל הכנויים ובקבוץ העין בשוא ויפול הדגש כסאו ׃ כסאך ׃ וכן הקבוץ והוא בלשון נקבות כי שמה ישבו כסאות למשפט ׃

(תלים קכב)

פעא ואת־דבא ׃ קנא שמו ׳ חטא ׃ והקבוץ דכאים ׃ חטאים ׃ קנאים ׃ והסמוך והכנוי נשאר בקמץ כמשפט ׃ חטאי עמי ׃ וחטאיה ישמיד ממנה ׃ ובא בשוא ואת־דכאי רוח יושיע ׳ אולי הוא מן דכא בצרי לפיכך בא בשוא ׃

(ישעי׳ כו תבה לד — עמוס ט ישעיה יג — תלים לד)

פעא קנא ונקם יי וכבר זכרנו אלה השנים עם השלמים ׃

(נחום א)

פעיא נשיא ׳ נביא ׃ קריא ׃ קריאי מועד ׳ ובשוא הפא מריא ׃

(קרח יז)

פעא מלא כל־הארץ כבודו ׃ לעת מצא ׃

פעאת לקראת האלהים לא נמצא כי אם בסמוך לפיכך הוא פתח בסמוך ויהיה במוכרת קמץ אף על פי שהתיו תיו הסמיכות כמו מחרת כמו שכתבנו ׃ וכן בכנוי הוא קמוץ הנה הוא יצא לקראתך ׃ והנה אשה לקראתו ׃

(ישעיה ו תלים לב — יתרו יט — שמות ד — משלי ז)

פעת העין בקמץ ובדגש חטאת ׃ ובסמוך פתח חטאת יהודה ׃ ובא בפתח שלא בסמיכות לחטאת ולנדה ׃ והקבוץ וירא את־כל־חטאת אביו אחד בסמוך ובמוכרת ׃ וכן עם הכנוי ושא לכל־חטאתי וכן כלם ׃

(ירמיה יז — זכ׳ יס יג יחזקאל יח — תלים כה)

פעאת בצרי ׃ אם נשאת נשא לנו ׃ ישבות על מלאת והוא אחד בסמוך ובמוכרת ׃ והכנוי נשאתי ׃ מלאתי ׃ מלאתו וכן כלם בצרי עין הפעל ובנוח האלף ׃ והקבוץ עין הפעל בשוא נשאות ׃ מלאות ׃ וכן הכנוי נשאותיו ׃ נשאותיך ׃ מלאותיו ׃ מלאותיך וכן כלם ׃ או בנוח האלף ועין הפעל בחולם כמו חטאת כמו שכתבנו ׃

(שמו׳ כ יט — שיר ה)

ומחסרי הפא ונחי הלמד

מעה מצה ׃ מסה ׃ מכה ׃ וכן בדברי ר״זל מפה כלם חסרי נון פא הפעל וההא לנקבה והא השרש נגרעה ׃ והם בתשלומם עם פא הפעל מנצה ׃ מנסה ׃ מנכה בפלס מראה ׃ מרמה ׃ משרה ׃ ובתשלומם כלם בלמד הפעל מומרת ביוד מנסיה ׃ מנפיה ׃ מנכיה ׃ מנציה ׃ בפלס ממלכה ׃ משמרה ׃ ובסמוך מכת אויב ׃ למסת נקיים ילעג ׃

(ירמיה ל איוב ט)

ושהלמד שלהם אלף

משא משא ׃ וכן בסמוך גם כן קמוץ ׃ משא דבר יי ׃ ומשא כל־יד ׃

(מלאכי א — נחמיה י)

מעה וההא למד הפעל ׃ מכה ׃ מטה ׃ וקבוץ מטה מטים ׃ נקבת במטיו או מטות ׃ וקבוץ מכה ׃ מן המכים אשר יכהו ארמים ׳ ומשפטם עם פא הפעל מנטה מנכה בפלס מראה ׃ מקנה ׳ משנה ׃ וכנויים וקבוצם וסמיכותם כמוהם ׃

(חבקוק ג — מלכים שני ח)

מעות מצות ׃ אנשי מצתיך ׃

(ישעיה מא)

נחי הקצות

תועה בחולם או בשורק תורה תודה בחולם ובשורק תוגה ׳ והם על דרך השלמות במשקל תפארה ׳ ובהראות היוד במקום למד הפעל תושיה ׃

תועין תופין ׃ והקבוץ תופינים ׃ ובסמוך תפיני מנחת פתים שרשו אפה ׳ ונהפכה האלף בתנועת הוו השרוקה ואף על פי שאינה נכתבת והונחו שתי קצותיו ׃

(כו ו)

ושהלמד שלו אלף

מוצא מורא ׃ נתכנום בנחי הפא במשקלם ׃

פעלי הכפל

מפל מעוז ׃ מחול ׃ ומחול נשתנה בסמיכות במחול משחקים וכן בקבוץ לא נדגש ׃ וירא את־העגל ומחלת ׃ וכן עם תיו הנקבה כמחלת המחנים ׳ והיו ראויים מחלת ׃ מחלות בדגש ׃ אלא שבא בהם הנח תמורת הכפל להבדיל בינם ובין ובמחלות עפר ׃ ואפשר שיהיה מחול מחולות מנחי העין ׳ ומעוז לא נשתנה בסמיכות ובכנוי אולי הוא מן הדגושים או עמד בו הנח תמורת אות הכפל הנופלת ואף על פי שנדגש גם כן הזין בכנוי ׃ במעוז פרעה ׃ ערי מעוז ׃ עזי ומעזי ׃ לשמיד מעזניה קל הזין והנון נוספת או היא במקום אות הכפל ׃ ובא שם בזה המשקל בשוא שלא בסמיכות

(ירמיה לא — תשא לב שיר ז — ישעיה ב — ישעיה ל — ישעי׳ יז ירמיה יז — ישעיה כג)

ישעיה א תלים לח — אין בו מתם · אין מתם בבשרי ששרשם תמם וכבר כתבנום בשער פעלום ׃

מפל מגן ולא נשתנה בסמיכות ובכנוי כי עמד בו הנח תמורת אות הכפל הנופלת · מגן שאול · מגננו ראה אלהים ׃
שמואל שני א · תלים פד

מפל ואת־המסך לשער החצר קמץ · ובסמוך פא הפעל פתח את מסך הפתח ׃
פקודי לט · פקודי מ

מפל בפתח מסב קלע · וחרש מצל · מן המצר קראתי יה · ואפשר שיהיה מצל מפעל כמו מחל מצל והפתח מקום צרי
מלכי׳ ו יחזקאל לא · תלים קיח

מפל ויהי המכס · וממר ליולדתו · ובן־משק ביתי משפטם מכסם · ממרר · משקק בפלס משקל ׃
מטות לא משלי יז · לך לך טו

מפל והבאתי מרך בלבבם · במעל ידיהם בפתח מפני העין משפטם מרכך · מעלל משחת ׃
בחקותי כו כתוני ח

מזפל מעשה מורד בחולם · מוסך השבת בשורק ובפתח מפני הסמיכות ׃
מלכי׳ ז מלכי׳ ב יו

מפל משק · כמשק גבים פתח מפני הסמיכות הראוי בתשלומו משקק בפלס משקל
ישעים לג

ואף על פי שהדגש בפא הפעל הוא סימן לחסרון הכפל · כמו מה אקב שמשפטו אקבב כמו שכתבנו ׃
בלק כג

מפלה מגלה · מחתה · מגנה · בעלית המקרה ולול הריש היה דגש · ובא צרי הקוף תשלום הדגש כמו שכתבנו · ובא אחר מוקל מזה המשקל והוא במכסת נפשות · הראוי מכסת · בפלס מגנת לב ׃
שפטים ג · בא יב · איכה ג

תפלה תהלה · תפלה · והוקל ואלוה לא ישים תפלה שהיה ראוי תפלה · מן ונתן בפלילים · ונשתנה להבדיל בינו ובין תפלה למשה · והוקל ובמלאכיו ישים תהלה · הראוי תהלה · מן הוללות ושכלות · או מן יהללו אורם · ונשתנה להבדיל בינו ובין תהלה לדוד ׃
איוב כד · משפטי׳ כא תלים צ · איוב ד · קהלת א ישעי׳ יג · תלים קמה

תפל וכלו סגול תבל עשו · תמס יהלך ׃
קדשים כ תלים נח

הפל המס · מן כקדח אש המסים · ובא בו הנח תמורת הדגש כי הראוי המסים בדגש כי שרשו מסס ׃
ישעיה סד

הפלה לקול המלה גדולה שרשו מלל והוא כמו מלה ׃
ירמיה יא

פלה בצה · גזה · נדה · חבה · זמה · חתה · חתת אלהים · מלה ויתכן להיות ממשקל זה גרה · ואפשר להיות ממשקל זה כהה · פחה · אלא שיותר נכון שיהיו מבחי הלמד יהיו קלים או דגושים · אבל פחה הוא מן הדגושים וסגול הפא יורה עליו כמו שכתבנו · ואלו היה מן הקלים היה הפא בצרי · ואפשר להיות ממשקל זה חטה · אלא שבארמית מצאנו חנטין ירמה ששרשו חנט ׃
וישלח לה · כתוים ה · עזרא ו

פלה שמה · קרה · ואין כסות בקרה ׃
איוב כד

פלות כרם זלות · וכבר זכרנוהו במשקל פעלות ׃
תלים יב

פלה סכה · גלה · חקה · קבה · חפה ׃ ובקמץ חטף אדמת ישראל לחגא ·

לב יודע מרת נפשו והוא סמוך · ובמוכרת מרה · כי יצפנני בסכה הראוי בסכתו כי הנפרד סכה או יהיה הנפרד ממנו סך ׃
ישעיה יט · משלי יד · תלים כז

פל תם · עז · קר · חם · על כלם בהתחברם עם הכנויים דגושים כמו עזו קרו · חמו · עלו · תמו וכן כלם פא הפעל בשרק או בקמץ חטף · וכן ממשקל זה והיה מקל זנותה · ופי׳ מקלות · וכן מזו הגזרה כל · ובמקף ישוב החולם לקמץ חטף חוץ משנים שיקראו בלא מקף בקמץ רחב כל עצמתי תאמרנה · כל אחי רש שנאהו · וכמו שמלת כל הקמוצה היא חטופה במקף כן כל אות קמוצה באחרית המלה ובצדה אות נחה נראית ובמקף היא חטופה לעולם · כמו זכר־נא · שמר־תם · כי תאמרו מה־נרדף־לו · מקצף עליך ומגער־בך · אם חטאת מה־תפעל־בו · חוץ משתי מלות · ים · עם · כמו ים־כנרת · ים־המלח · וכן העם־הזה וזולתו כי הם קמוצים והם במקף ונקראים בקמץ רחב · אך בהסמכם אל מלת אחרת סמיכות ענין תשובנה פתח · כמו ים סוף · עם יי׳ · אך ים כנרת ים המלח הם קמוצים אף על פי שהם סמוכים סמיכות ענין וכן כל ים זולתי ים סוף ׃
ירמיה ג · תלים לה משלי יט · איוב ד תלים לז · איוב יט ישעיה כד · איוב לה · מסעי לד ב לד · תשא לב · בשלח על תוך יא

פל דל · קל · עז · חם · תם והדומים להם מן התארים היה מן הדין להיותם קמוצים כלם כמו חכם רשע לא שמצאנום מקצתם פתוחים · ונאמר כי הטעם כי אשר הם בפתח בתשלומם ממשקל ארץ גפן שהם פתחין · ואשר הם קמוצים הם ממשקל חכם · או ממשקל ספר · סתר שהפא שלהם קמץ קטן · ואשר הם קמוצים ואשר הם פתוחים אנחנו סומכים על פי המסורת ·

וכן השמות שאינן תארים יש מהם קמצים ופתחים ידועים על פי המסורת יהיו כפולים או נחים או שניים

דל שנים עשר פתחין בלישנא · וכל דל ואביון כותיה · זה לחמנו חם קמץ ולית כותיה · וכל שם בר נש כותיה · שמן זית זך שנים קמצין · אם זך וישר אתה פתח וכן כל שאר זך · תם וישר קמוץ ושאר פתחין · דק כדק פתח · הר פתח · ההר · בהר · להר קמץ · חי החי פתח אם לא יהיה באתנח וסוף פסוק · קל הקל פתח · גל · הגל פתח אם לא יהיה בהפסק · גן פתח · הגן · בגן קמץ · טל הטל פתח · ותעל שכבת הטל קמץ באתנח · וכן בסוף פסוק ועל כל־הארץ יהיה טל · יערפו טל · ובזקף קמץ ממגד שמים מטל · שראשי נמלא טל · טף · הטף פתח · לחם לפי הטף קמץ בסוף פסוק · סף · הסף · בסף פתח · מן הדם אשר בסף קמץ באתנח · וידיה על הסף פתח בסוף פסוק · וכן שמר הסף · סל · הסל · בסל פתחין · כף פתח · ובהפסק קמץ · ובא בזקף קמץ ויכו כף ויאמרו יחי המלך · חג פתח · החג בחג קמץ ·
תלים עב · יושע ט · תצוה כז · איוב ח · איוב א · בשלח יו · שפטים ו · ברכה לג ב לג · שיר ה ויגש מז · בא יב שפטים יט · ירמיה לה · מלכים שני יא

רַךְ וָטוֹב קמץ ויקרא יח רַךְ וְיָחִיד משלי ד
רַךְ וּמְשׁוּחַ פתח שמואל ב ג צַח וְאָדוֹם שיר ה
וְשַׁח עֵינַיִם פתח ׳ צַר פתח ׳ הַצָּר שנים קמצין ׳ איוב כב
כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים זכריה ח כִּי נִמְכַּרְנוּ אסתר ז
בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִּי קמץ ׳ שַׂר פתח ׳ שַׂר וְנָגִיד ׳ תלים ד
ושנים קמצין בזקף אֵין מֶלֶךְ וְאֵין שָׂר ׳ וְנָגִיד וְשָׂר ׳ הושע ג ד״ה ב לב
הַשַּׂר ארבעה פתחין הַשַּׂר שָׁאוּל ׳ מִיכָאֵל הַשַּׂר ׳ מיכה ז דניאל יב
הַשַּׂר שְׁמַהוּת הַיִּזְרָח ׳ וּכְנַנְיָה הַשַּׂר ׳ דָּם קמץ ד״ה כז ד״ה טו
ובהסמכו פתח ׳ דַּם הַפָּר ׳ דַּם נָקִי קמץ ׳ ויקרא ד שפטי יט
דַּם־הַנָּקִי פתח ׳ דַּם נְקִיִּים פתח ולא כתבנוהו בזה שפטים ירמיה יט
השער אלא להורות על נקודו כי אין לנו בו ראיה
שיהיה מן הכפולים והקרוב להיותו מן השניים וכבר
כתבנוהו בשער פַּל ובשער פַּע ׳ פַּר פתח ׳ ופרי
דבלק קמצין ׳ וכל הַפָּר לַפָּר קמצין ׳ מֹנֵעַ בָּר משלי יא
קמץ ׳ והמסורת לית כותיה קמוץ ׳ וכל בָּר דיוסף
קמוצין כלם ׳ בַּז הַבַּז בפתח ׳ יֶתֶר הַבָּז קמץ בזקף במדבר לא
׳ והמסורת לית כותיה קמץ ׳ וכל בָּז דמשלי כותיה
קמץ ׳ פַּח פַּחִים פתח ׳ מִשְׂגָּב לַדָּךְ ׳ יָתוֹם וָדָךְ תלים ט תלים י
קמצין ׳ דַּךְ נִכְלָם פתח ׳ שָׂק ארבעה קמצין ׳ תלים עד
חֲגֹרִי שָׂק ירמיה ו לְבוּשִׁי שָׂק תלים לה או
עוֹר או שָׂק ׳ וְהַעֲלֵיתִי עַל־כָּל־מָתְנַיִם שָׂק ׳ וכל הַשָּׂק תזריע יג עמוס ח
בַּשָּׂק באתנח וסוף פסוק כותיה קמץ ׳ תֵּלְדוּ קַשׁ פתח ישעיה לג
באתנח ׳ יֹאכְלֶמוֹ כַּקַּשׁ פתח בסוף פסוק ׳ לַהַב אֵשׁ בשלח טו
אָכְלֵי קָשׁ קמץ באתנח ׳ כל גַּת בַּגַּת ׳ מִגַּת פתח יואל ב
באתנח וסוף פסוק ׳ וכן בתוספת הא וַיֵּלֶךְ גִּתָּה ׳ וכן מלכים ב
יוֹשֵׁב צְפַת פתח באתנח ׳ וכן בתוספת הא בְּגֵיא שפטים א
צְפָתָה ׳ וכל דָּת כַּדָּת הַדָּת בַּדָּת קמץ ׳ ומִפַּז ד״ה ב יא תלים יט
רָב פתח ׳ וכל שאר פז קמץ ׳ וכל אַט לְאַט פתח
באתנח וסוף פסוק ׳ דַּרְכּוֹ שָׁמַרְתִּי וְלֹא אָט קמץ איוב כג
בסוף פסוק שהוא ענין אחר ׳ גַּג הַגָּג קמוץ ׳ עַל גַּג שמואל שני יא
בֵּית הַמֶּלֶךְ קמץ בסמוך ׳ עַל גַּג הַמִּגְדָּל שפטים ט
אֶל גַּג הַשַּׁעַר פתח בסמוך ׳ והקבוץ בלשון שמואל ב יח
בקכות וידגש כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת ׳ וכן בכנוי אֶת־ ישעיה כב
גַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו ׳ גַּד לַגָּד קמץ ׳ כְּזֶרַע גַּד ׳ אֲשֶׁר תצוה ל בשלח יו
בְּתוֹךְ הַנַּחַל הַגַּד פתח ויש ספרים הַגָּד קמץ ׳ מַס שמואל ב כד
לַמַּס הַמַּס פתח באתנח וסוף פסוק ׳ לַמָּס מֵרֵעֵהוּ איוב ו
חָסֶד קמץ לפי שהוא ענין אחר ׳ מַר הַמַּר פתח ׳
בַּד פתח ׳ וְעָשָׂה לָהֶם מִכְנְסֵי בָּד קמץ בזקף ׳ והמסורת תצוה כח
עליו לית כותיה קמץ ׳ וכל הַבָּד כותיה קמץ ׳ בַּד
בְּבַד פתח ׳ לְבָד קמץ והמסורת כל ואלה שמות
ותרי עשר לְבָד קמץ וכל שאר קריה פתח בר מן חד
כָּל־אֲשֶׁר יָלֹק בִּלְשׁוֹנוֹ מִן הַמַּיִם כַּאֲשֶׁר יָלֹק הַכֶּלֶב
תַּצִּיג אוֹתוֹ לְבָד וכל סוף פסוק דכותיה ׳ כל בַּת שפטים ז
הַבַּת פתח ׳ וכן כל אַף הָאַף פתח לעולם ועיקרו
אֱנֶף כלו בסגול ׳ והסרה עין הפעל ממנו ונבלעה
בדגש עם הכנויים אַפּוֹ אַפְּךָ אַפִּי ׳ כל עַד לַעַד
פתח ׳ עָם שמנה עשר קמוצין ידועים על פי המסורת
׳ וְעָם שלשה קמצין ׳ וְעָם כַּחוֹל ׳ וְעָם לֹא יָבִין שמואל יג הושע ד
יִלָּבֵט ׳ וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ ׳ לְעָם אֶחָד ׳ יִהְיֶה עמוס ג וישלח לד
לְעָם קמוצים ׳ לְעַם נָכְרִי ׳ משפטים כא ויחי מח

לְעַם אַחֵר פתוחין שהם בסמוכים ׳ בְּעַם שנים פתחין תבא כח
וסימנם וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם חקת כ
כָּבֵד ׳ אוֹדְךָ בְּקָהָל רָב בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ ׳ וכל תלים לה
הָעָם בָּעָם בָּעָם קמוצין ׳ רָב שבעה ועשרים קמוצין
ועם החטופים שלשה ושלשים והם ידועים על פי
המסורת וכל וְרָב קמץ ׳ וְרַב שבעה פתחין וסימנם
יַעֲבֹד תולדות כה הַעְתִּירוּ וארא ט
עַם גָּדוֹל הדברים ב וְכָל־בָּנַיִךְ ישעיה כד
חַסְדֵי יְיָ אַזְכִּיר ישעיה סג גְּדֹל הָעֵצָה ירמי לב
שֶׁיִּהְיוּ יְמֵי שָׁנָיו ׳ וכל וְרַב חֶסֶד דכותיה ׳ הָרַב לָרַב קהלת ו
שנים פתחין ׳ מֵאֵת הָרַב ׳ לָרַב תַּרְבֶּה ׳ והכנוי מסעי לה פנחס כו
והקבוץ רַבִּים בפתח פא הפעל כמו עַמִּים ׳ קַלִּים ׳
חַמִּים ׳ תַּמִּים ׳ עַמּוֹ ׳ עַמְּךָ ׳ שַׂקּוֹ ׳ מִשְׁכַּב וְסַפּוֹת שמואל ב יז
וכן רבים ׳ ויש בחירק פִּתִּים ׳ פִּתּוֹ ׳ פִּתְּךָ ׳ מִסִּים
צִדִּים ׳ שִׁבִּים ׳ אַמּוֹת הַסִּפִּים ׳ סִפּוֹת כֶּסֶף ׳ ישעי ו מלכי ב יב
פֵּל בצרי קֵן חֵן שֵׁן עֵץ נֵץ נֵס לֵב עֵת ׳
קֵץ תֵּל חֵץ ׳ ובמקף בסגול עַל שֶׁן־סֶלַע ׳ איוב לט
וְשֶׁן־בְּהֵמוֹת האזינו לב בְּלֹא עֶת־נִדָּתָהּ ׳ לֹא עֶת־ מצורע טו חגי א
בֹּא עֶת־בֵּית יְיָ ׳ אבל לֵב לא ישוב סגול כי אם בהיותו
סמוך למלה זעירא או למלה מלעיל כמו בְּלֶב־יָם ׳ משלי ל
בְּלֶב־נָעַר ׳ אבל וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אוֹתוֹ ׳ וְחִזַּקְתִּי אֶת־ משלי כב שמואל ב כד
לֵב־פַּרְעֹה צרי אף על פי שהם במקף לפי שאינם בשלח יד
סמוכים למלה זעירא ולמלה מלעיל ׳ כל עוֹלָם וָעֶד
סגול ׳ להפריד בינו ובין הַיּוֹדֵעַ וָעֵד שהוא ענין עדות ירמיה כט
׳ וכן ממשקל זה בתוספת הא סֶלָה והוא נקוד סגול ׳
וכן הֶרֶה נֵסִי ׳ קַן נשתנה בסמיכות ׳ קַן צִפּוֹר בפתח לך לך יד תבא כב
אולי הוא משקל אחר והקבוץ והכנוי בכלם פא הפעל
בחירק ׳ ובדגש למד הפעל
פִּלֵם חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם בתשלומו חִנָּם ׳ מן חָנַן ישעי כב וישלח לג
אֱלֹהִים אֶת־עַבְדֶּךָ

ויש שמות שהם בני ארבע אותיות

אין להם משקל בפעל כי אם נשקלים בפעלל הנה
הוא כפול הלמד והם לא יכפל בהם אות בארבע
מאותיותיהם ואין אות מהם דומה לחברתה לכך
נביאם כמו שהם ׳

פַּרְדֵּס ויקרא כב סַרְפָּד ישעיה כה
שַׁנְעָר לך לך יד טִפְסָר ירמיה כה
גִּזְבָּר ׳ פִּתְגָּם הַמֶּלֶךְ והוא קמץ בסמיכות ובכנוי ׳ עזרא א אסתר א
טִפְסָר נשתנו תנועותיו בכנוי הטית בפתח והסמך ירמיה כא
בשוא וְטַפְסְרַיִךְ אולי הוא ממשקל אחר ׳ טַפְסֵר בצרי נחום ג
׳ וביוד נחה אחרי החירק פִּינְחָס ׳ ושהאות השלישי
בצרי כִּסְלֵו ׳ ואשר הם פתוחים האות הראשונה נחמיה א
והשלישית גִּנְזַךְ ׳ שַׂרְעַף ׳ ובקבוץ ובכנוי תדגש
האות הרביעית וְגִנְזַכָּיו וַעֲלִיֹּתָיו ׳ בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי ד״ה כח תלים כד
׳ ובקמץ הראשונה ובפתח השלישית צָרְתָן ׳ צָרְפַת ׳ מלכי ז עובדיה א
כַּרְפַּס ׳ אַרְגַּז פתוחים ואפשר שיהיה ארגז בן שלש אסתר א שמואל ו
אותיות והאלף נוספת כמו אלף אַרְבַּע ׳ דַּרְדַּר ׳ בראשית ג
וכן חַשְׁמַל ׳ וְחַשְׁמַלָּה פתחין ׳ דַּרְכְּמוֹן מן יחזקאל א ב א
דַּרְכְּמֹנִים הנון נוספת וארבע אותיות השרש הם עזרא ב
דרכם

דרכם ׳ ואשר האות הראשונה בפתח והשלישית בסגול בַּרְזֶל ברכה לג כַּרְמֶל אמור כג גַּרְזֶן ׀ וכן הַכַּרְמֶלָה ׳ ובהסמכם לכנוי או לקבוץ ירגשו כמו שמצאנו וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמִלּוֹ ׳ וכן יאמר בַּרְזִלַּי ׳ בַּרְזִלּוֹ ׀ וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי נאמר ממנו ׳ וכן יאמר גַּרְזִנּוֹ ׳ גַּרְזִנִּי ׳ גַּרְזִנָּם ברגש ׳ וגַרְזֶן כבר כתבנוהו במשקל פַּעְלֶן כי הנון נוספת ׳ ואשר אות השלישי צרי בזה המשקל חֶרְמֵשׁ ׀ אַבְנֵט ׀ יַרְדֵּן ׀ פַּרְדֵּס ׀ וכן בכנוי ובקבוץ וְעָשִׂיתָ לָהֶם אַבְנֵטִים ׀ וְאַבְנֵטְךָ אַחַזְקֶנּוּ ׳ וכן חֶרְמֵשׁוֹ ׳ חֶרְמֵשִׁים ׳ פַּרְדֵּסִים ׳ פַּרְדֵּסוֹ ׀ וכן עֲזָאזֵל בצרי ׀ ובחרק וביוד נחה שַׁרְבִיט כַּרְמִיל ד״ה ב ב סַפְרַד עובדי׳ א סַמְדַר ׀ שיר ב חֲנָמַל האו׳ השלישית בפתח ׀ ואף בהפסק אֲשֶׁר בִּסְפָרַד וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל ׀ מַמְלְכוֹת אֲרָרַט פתח ושאר אררט קמצין ׳ עֲמָלֵק בצרי ׀ עֲרָפֶל בסגול ׳ ובקבוץ ובכנוי תדגש הלמד ׳ וכן בָּבֶל ׳ בָּבֶלָה ׳ יִזְרְעֶאל ׀ יִזְרְעֶאלָה בסגול ׳ וכן אַמְרָפֶל שם אדם ׀ וּבֵית לְבָאוֹת וְשָׁרוּחֶן שם עיר בסגול ׀ עֲטַלֵּף בצרי ׀ ועם התיו בזה המשקל חֲבַצֶּלֶת בסגול ׀ שְׁקַעֲרוּר ׳ ולנקבה שְׁקַעֲרוּרָה ׀ ולרבות שְׁקַעֲרוּרוֹת ונכפלה בו האות הרביעית ׀ פְּתִיגִיל ישעי׳ ג עַכָּבִישׁ ישעי׳ כט חַלָּמִישׁ עקב ח כַּפְתּוֹר תרומה כה חַרְצֹב ׀ חַרְגֹּל שמיני יא קַרְסֹל ׳ רַפְסֹד ׀ פַּרְעֹשׁ ׀ גִּבְעֹל ׀ ובשורק גַּלְמוּד ׳ וחבור כַּפְתּוֹר ׳ כַּפְתּוֹרִים ׳ רַפְסֹד ׀ רַפְסֹדוֹת ׳ או יהיה האחד מן רַפְסֹדוֹת ׳ רַפְסוֹדָה ׳ וחבור קַרְסֹל ׳ חַרְצֹב ברגש האות הרביעית ׀ וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי ׀ כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם ׳ או יהיה האחד מן חַרְצֻבּוֹת ׳ חַרְצֻבָּה ׀ פִּלֶגֶשׁ בסגול ׀ וישלח לו

(ספטי׳ יט · שמוא׳ ב יז · ישעיה י · שמואל ב יז · תבא כב · תבוה כט · שיר ד · תבוה כח · ישעיה כב · אחרי יו · אסתר ד · תלי׳ עח · עובדי׳ א · תלים עח · ירמי׳ כא · יתרו ב · יושע יט · יושע יט · שמיני יא · שיר ב · מצורע יד · שמואל כד · וארא ט · איוב ג · דברי הימים ב ב · שמו׳ ב כב · תלי׳ עג)

בדולח הזה הלמד בסגול לולי החית ובעבורה נפתח כמו רוֹמַח כי המלה מלעיל ׀ וכן שׁוּתֶלַח ׳ ויהיה קבוץ בְּדֹלַח ׳ בְּדֹלָחִים הלמד בקמץ ׳ ובכנוי ישוב החולם לקמץ חטף בעבור שהמלה מלעיל ׳ בָּדָלְחִי ׳ בָּדָלְחוֹ ׳ והרבים בְּדוֹלָחִים הלמד בקמץ ׳ בְּדוֹלָחַי ׳ בְּדוֹלָחָיו ׀

(בראשית ב · פנחס כו)

ויש בני חמש אותיות

אַרְגָּמָן ׳ אַרְגָּוָן ׀ מן אַרְגְּוָנָא ׳ אֲגַרְטָל ׀ מן אֲגַרְטְלֵי כֶסֶף ׳ אֲדַרְכֹּן ׀ מן וַאֲדַרְכֹּנִים רִבּוֹ ׳ ואפשר שהאלפין נוספות ׳ ואפשר גם כן שהנונין בארגמן ארגון אדרכן נוספות ׳ ואם יקובץ ארגמן יהיה הגימל בשוא וכן בכנויים ׀

(תרומה כה · דניאל ה · עזרא א · ד״ה כט)

תחפנס וַתִּגְמְלֵהוּ תַּחְפְּנֵס שם אדם ׳ ובהכפל בו החית נשתנו תנועותיו והוא שם מקום וּבִתְחַפְנְחֵס חָשַׂךְ הַיּוֹם ׀ ומשקל אחר גַּם בְּנֵי נֹף וְתַחְפַּנְחֵס ׀

(מלכים יא · יחזקאל ל · ירמיה ב)

צפרדע ובכנוי צְפַרְדֵּעַ בצרי ׳ ובקבוץ ישוב הצרי לשוא צְפַרְדְּעִים ׳ ויתכן גם כן בכנויים ישוב לשוא כמשפט השמות השלישיים שהם בצרי כמו שכתבנו ׀

(וארא ח)

שעטנז והוא על משקלו רַעַמְסֵס לא שרעמסס בן ארבע אותיות נכפלה בו האות הרביעית ׳ ושעטנז בן חמש אותיות ׳ ואמרו ר״זל כי היא מלה מורכבת שוע טווי ונוז ׀

(קדשי׳ יט · שמות א)

ויש שמות שהם בכלל לעולם ולא יתפרדו כמו מַיִם ׳ רֵחַיִם ׳ שָׁמַיִם והדומים להם ׀ ובהסמכם מִתַּחַת שְׁמֵי יי׳ ׳ ומים היה ראוי מַיִם ׳ מֵי ׳ וכשיתחבר עם הכנוים לעולם הוא כפול ׀ וְאִם מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה ׀ אֶת־לַחְמִי וְאֶת־מֵימַי שמואל כה מִקְוֵה מֵימֵיהֶם ׀ מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ ׳ וכן בסמיכות בלא כנוי פעמים מֵימֵי הַיַּרְדֵּן ׳ וכנוי שָׁמַיִם ׳ שָׁמָיו ׳ שָׁמֶיךָ ׳ שְׁמֵי ובכנוי הנמצאים והנסתרים ישוב הקמץ לשוא שְׁמֵיהֶם שְׁמֵיכֶם ׳ וכן רֵחַיִם יתחבר בזה הדרך לא בנסתרים ובנמצאים אפשר שלא יתחלף התנועה מפני החית ׳ וכן יש שמות ומלין שהם לשון רבים לעולם בסמיכות הכנוים ׳ וכן פעמים בסמיכות בלא כנוי כמו אַחֲרֵי ׳ ועם הכנויים אַחֲרַי ׳ אַחֲרָיו ׳ אַחֲרֶיךָ ׳ אַחֲרֶיהָ ׳ אַחֲרֵינוּ ׳ אַחֲרֵיהֶם ׳ אַחֲרֵיכֶם לעולם לא יסמך אחד אל הכנוים בלשון יחיד ׀ וכן אַשְׁרֵי הָאִישׁ ׳ אַשְׁרֵי ׳ אַשְׁרָיו ׳ אַשְׁרֶיךָ ׳ אַשְׁרֶיהָ ׳ אַשְׁרֵינוּ ׳ אַשְׁרֵיהֶם ׳ אַשְׁרֵיכֶם לעולם לא יסמך אל הכנוי בלשון יחיד ׀ וגם נפרד לא ימצ׳ בלשון יחיד וגם פָּנִים פְּנֵי לא ימצ׳ בלשון יחיד אבל אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִים אע״פ שהקרי׳ היא בלשון יחיד לשון רבים הוא שיוד הרבוי כתובה בו ׳ וכן לא נמצאו אַחֲרֵי ׳ אַשְׁרֵי בלא סמיכות לפי שאין ענין המלות האלה בלא קשר מלה אחריהם ׳ וכן אֶל ׳ עַל לא יסמכו אל הכנוי אלא בלשון רבים אֵלָיו ׳ אֵלֶיךָ ׀ אֵלַי ׀ אֲלֵיהֶם ׀ אֲלֵיכֶם ׀ עָלַי ׀ עָלָיו ׀ עָלֶיךָ ׀ עֲלֵיהֶם ׀ עֲלֵיכֶם ׀ עָלֵינוּ ׀ וכן פעמים בסמיכות בלא כנוי אֱלֵי מַיִם ׀ כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר וזולתם ׳ ועוד יש שמות ימצאו לעולם לשון רבים זְקֵנִים ׳ נְעוּרִים ׳ בְּתוּלִים ׳ בְּחוּרִים ׳ עֲלוּמִים ׀

(איכה ב · חקת כ · וארא ז · איכה ה · יושע ד · תלים א · קהלת י · איוב כט · בלק כד)

ושמות המספר אֶחָד לזכר האלף בסגול והחית בקמץ ׀ ואם בסמוך כלו פתח אַחַד הָעָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ ׀ ובא פתח כלו גם בלא סמיכות לְאַחַד קָרָאתִי נֹעַם וּלְאַחַד קָרָאתִי חֹבְלִים ואולי נגרע הנסמך ׳ רוצה לומר לאחד המקלות ׀ וכן בפתח נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד ׀ עַד אַחַד לֹא נֶעְדָּר ׳ וְדִבֵּר חַד אֶת־אַחַד ׀ וכן מִתֵּת לְאַחַד מֵהֶם ׀ או אֶל־אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים ׀ כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע ׳ כי אין על המם סמיכות ׀

(תולדות כו · זכריה יא · ויחי מח · שמוא׳ ב יז · יחזקאל לג · תבא כח · תזריע יג · בראשית ג)

אחת לנקבה כלו פתח ׳ ואם הוא באתנח וסוף פסוק האלף בסגול והחית קמוצה ׀ וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל אֶחָת ׳ וכן בא בזקף במקצת מקומות ׳ ובמסורת אַחַת ששה פתחין זקפין ׀ וסימנם צִנְצֶנֶת אַחַת ׀ וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר ׀ וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֶל דָּוִד ׀ וַיְחַלֵּק לְכָל־הָעָם ׀ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ ׀ וְהִנֵּה כִּכַּר עֹפֶרֶת ׳ וכל חֻקָּה ׳ מִדָּה ׳ שָׁנָה ׳ תּוֹרָה דכותיה פתחין ׀ בר מן חד נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת ׳ וכל אתנח וסוף פסוק וזקף

(ויקהל לו · בשלח טז · יושע ו · שמואל כו · ב ב כ · מלכי׳ ג · זכריה ה · תבא כד)

וזקף קמוצין כותיה ׳ ואפשר שהם שתי לשונות ׳
רוצה לומר אחד ואחת ׳ או תהיה מלה אחת חסרה
דלת ומשפטה אחדת ׃ ופעם יפול האלף מן אחד
וְדִבֵּר חַד אֶת־אַחַד ׃ וַיַּעֲשֶׂה אַח מֵאַחַת מֵאֵלֶּה חסר
דלת הזכר או תיו הנקבה ולא נתחבר עם הכנוים ׳
ולפי דעתי שמלת אחת גזרה בפני עצמה ולא נגזרה
ממלת אֶחָד כי אם ממלת אַח ׳ ותאמר אַח לזכר
ואַחַת לנקבה ׳ אבל מגזרת אחד לא נאמר ממנו
לנקבה כי נקל עליהם לומר אחת מלומר אחרת כי
כבד עליהם לומר שתי אותיות רפות ממוצא אחד ׃
וקבוץ אַחַד פְּיָמִים אֲחָדִים ׃ ובא הפעל הקל ממנו
אַל תֵּחַד בִּכְבֹדִי ׃ וההתפעל הִתְאַחֲדִי הֵימִינִי ׃

שנים

לזכרים ׳ שְׁתַּיִם לנקבות ׳ משפטו
שְׁנְתַּיִם אלא שנפל הנון להקל ונקדו אותו
במשקל שנים ונשארה התיו דגושה דגש קל כמו
בִּשְׁנְתַּיִם לאות ולסימן כי כן משפטה כי לולי זה היה
התיו רפה כמנהג כל בגד כפת אחר שוא נע כמו
שכתבנו ׃ ובסמיכות עם המם שְׁנֵים עָשָׂר ׃ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה ׃ ובלא המם שְׁנֵי עָשָׂר ׃ בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה ׃
ואין סמיכות שם המספר בשאר סמיכות אלא שסומך
המספר על הנספר או אחד על חברו ׃ על הנספר
כמו עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן ׃ שְׁלֹשֶׁת הַנָּפֶת ׃
מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ רות א שְׁלָשׁ־אֵלֶּה משפטים כא
שְׁנֵי אֲנָשִׁים שמות ב חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת תרומה כו
מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף ׃ ואחד על חברו כמו שְׁנֵים עָשָׂר ׃
רוצה לומר שנים ועשרה ׃ וכן שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה ׃
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה ׳ שלשה ועשרה ׳ שתים ועשרה ׃
וכן לְאַלְפֵי רְבָבָה ׳ רוצה לומר לאלפים ולרבבות
כלם על זה הדרך ׃ ובחסרון מם מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ ׃ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים ׳ ויסמך גם כן הנספר ׃ כמו וַיְהִי דָנִיֵּאל עַד
שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ ׃ בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ
הַמָּדִי ׃ בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם ׃ בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ ׳ והכנוי שְׁנֵיהֶם
שְׁנֵיכֶם ׳ שְׁנֵינוּ ׳ ורוצה לומר הם השנים אתם
השנים ׳ אנחנו השנים ׃ וכן צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אתם
השלשה ׳ אבל אינו אומר השנים שלכם השלשה
שלכם ׳ כי לא נתחבר שם המספר בזה הדרך ברוב
׳ ולא מצאנו כי אם במספר חמשים ׃ שאמר וְתֹאכַל
אֹתְךָ וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ ׃ וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו ׃
וכן במספר הגדול הִנֵּה אַלְפִּי הַדַּל בִּמְנַשֶּׁה ׃ הִכָּה
שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו ׳ ואולי כן נעשה
בכלם על זה הדרך ׃ והתאר שֵׁנִי ולמד הפעל חסרה
ומשפטו שְׁנִיִּי ׳ בפלס שְׁלִישִׁי ׳ וכן בא הרבים שְׁנִיִּים
׳ ולנקבה שֵׁנִית או שְׁנִיָּה ׃ ובמשקל אחר התאר
בְּמַגִּיד מִשְׁנֶה ׃ מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ ׃ ולרבים וְהַבָּקָר
וְהַמִּשְׁנִים ׃ והשם מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה ׃ אֶת־כֹּהֲנֵי
הַמִּשְׁנֶה ׃ וכן וּמִשְׁנֶה כֶסֶף או הוא תאר ׳ רוצה
לומר בסף שני ׳ וכן העיקר לפי שהוא נקוד סגול ׳
ואלו היה שם סמוך היה נקוד צרי ׃ ובא פעל קל
ממנו וַיֹּאמֶר שְׁנוּ וַיִּשְׁנוּ ׳ ופעמים יבא המספר על
דרך גוזמא הן להמעיט הן להרבות ׳ וזה הדרך גם

יחזקאל לג ב יח
ויסלח כט
ויחי מט יחזקאל כא
מקץ מב כסא ז
יושע ב יחזקאל לב
אסתר ט יושע יז
פקודי לח מקץ מב
לך לך יד
כסא ז
חיי כד
רות א שמות ב
דניאל א דניאל יא
מלכים ב א דניאל ח
בהעלותך יב
מלכים ב א ב ב א
שפטים ו
שמואל יח
זכריה ט אחשורוש ׳
שמואל טו שפטים ז
מלכים ב כג מקץ מב
מלכים יח

כן בשאר הלשונות זולת לשון הקדש ׃ להמעט כמו
שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גַּרְגְּרִים בְּרֹאשׁ אָמִיר ׃ שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה
סָרִיסִים ׃ וְהִנְנִי מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים ׳ רוצה לומר
מעטים ולקח לענין זה המעטים שבמספר ׃ ופעמים
להגדיל כמו עֶשֶׂר פְּעָמִים תַּכְלִימוּנִי ׳ רוצה לומר
פעמים רבות ׃ הֲלֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֲשָׂרָה בָּנִים ׳
רוצה לומר מבנים רבים ׃ כִּי עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה
אֲלָפִים ׃ מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים ׃ אִם יוֹלִיד אִישׁ מֵאָה ׃
יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ ׃ שֶׁבַע כְּחַטֹּאתֵיכֶם ׃
שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם ׃ שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן וְלֶמֶךְ
שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה ׃

שלשה

לזכרים ׳ ושָׁלֹשׁ לנקבות ׳ ושָׁלֹשׁ ׃
בסמוך שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה ׳ ושְׁלֹשָׁה ׃
בסמוך לִשְׁלֹשֶׁת אַחְיוֹתֵיהֶם ׃ ובכנוי צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם
וַיֵּצְאוּ שְׁלָשְׁתָּם ׃ ומשקל אחר שם המספר בִּמְשֻׁלָּשׁ
חֳדָשִׁים באלו אמר כשלשה חדשים ׳ והתאר שְׁלִישִׁי
׳ ולנקבה שְׁלִישִׁית ׃ או שְׁלִישִׁיָּה ׃ ולרבים שְׁנִיִּם
ושְׁלִישִׁים ׃ שַׂר חֲמִשִּׁים שְׁלִישִׁים ׃ ומשקל אחר
הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ והוא תחת המשנה ׃ ויאמר גם
כן ממנו שָׁלִישִׁים לרבים אבל הוא קמץ ׃ וְשָׁלִישִׁים
עַל כֻּלּוֹ ׃ וּמִבְחַר שָׁלִישָׁיו ׃ והיה זה להפריש בינו
ובין שְׁנִיִּים ושְׁלִישִׁים שיש ביניהם מעט הפרש בענין ׃
ומשקל אחר שִׁלֵּשׁ שִׁלֵּשִׁים ׃ ומשקל אחר כִּתְמוֹל
שִׁלְשֹׁם ׳ ורוצה לומר היום השלישי לאחור ׃ ובא
פעל כבד ממנו וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד ׃ ושם לחלק
מחלק השלשה שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל ׃

ארבעה

לזכרים ׳ ואַרְבַּע לנקבות והאלף
נוספת ולא ישתנה אַרְבַּע בסמוך ׃
ואַרְבָּעָה ׃ בסמוך אַרְבַּעַת רְבָעָיו ׃ והכפל יְשַׁלֵּם
אַרְבַּעְתָּיִם ׃ והכנוי וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעְתָּם ׃
והתאר וְעַל רִבֵּעִים האחד ממנו רִבֵּעַ ׃ ומשקל
אחר רְבִיעִי ׃ ושם לחלק מחלק הארבעה רְבִיעִית
הַהִין ׃ ומשקל אחר רֶבַע הַהִין ׃ ומשקל אחר וּמִסְפָּר
אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל ׃ והפועל הקל ממנו רָבוּעַ יִהְיֶה ׃
ובנין הדגוש וְרֹחַב מֵאָה אַמָּה מְרֻבָּעַת ׃

חמשה

לזכרים ׳ וחָמֵשׁ לנקבות ׳ וחֲמִשָּׁה
בסמוך חֲמֵשֶׁת המם בצרי ׳ ובסמוך
לנקבות חֲמֵשׁ בשוא ופתח ׃ והכנוי מן חֲמִשָּׁה ׳
חֲמִשְׁתּוֹ ׳ חֲמִשְׁתָּם וכן כלם ׃ והתאר חֲמִישִׁי בנוח
בין המם והשין תמורת הדגש ׃ והפעל הקל ממנו
וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל ׳ או הוא תאר לא יבנה
ממנו פעל קל עבר ועתיד אחר שמצאנו ממנו בנין
הדגוש וְחִמֵּשׁ אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם ׃ והחלק לְפַרְעֹה
לַחֹמֶשׁ ׃ ומשקל אחר וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפַרְעֹה
בנוח בין המם והשין ׃ וַחֲמִשִׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו ׃
ובקבוץ חֲמִישִׁיתָיו והיה משפטו חֲמִישִׁיּוֹתָיו בשני סמני
רבוי כמשפט והספיק באחד ׃ או יהיה הקבוץ בלשון
זכרים חֲמִישִׁיתִים ׃ ומכנו חֲמִישִׁיתָיו ששה

ישעיה יז מלכים ב ט
מלכים יז
איוב יט
שמואל א
שמואל שני יח
קהלת ז קהלת ו
תהלים צא בחקתי כו
משלי כד בראשית ד
לך לך יד
איוב א בהעלותך יב
ויסב לח
ישעיה טו כח ו
מלכים שני א
מלכים שני ז
בשלח יד
בשלח טו
כח ו
ויחי כ
ויצא לא
שמואל כ
נחמיה י
יחזקאל מג
שמות ב י דניאל א
יתרו כ
בראשית א שלח טו
תצוה כט
בלק כג תרומה כז
יחזקאל מ
בראשית א
בשלח יג
מקץ מא
ויגש מז ויגש מז
כסא ה

ששה לזכרים · ובסמוך ששת בצרי פא הפעל ולנקבות שש בצרי · ובמקף וסמוך למלה זעירא או למלה מלעיל בסגול · שש-הנה שנא יי · והתאר ששי בדגש · והפעל הרגוש ממנו וששיתם האיפה · והחלק ששית ·

שבעה לזכרים · ובסמוך שבעת · והכפל שבעתים · והכנוי ויפלו שבעתם יחד · והוא משקל אחר מן שבעת · כי מן שבעה היה לו לומר שבעתם · כמו מן שפחה שפחתם · שפחתי · ובא בתוספת נון שבענה בנים · וכמוהו בשנה אפרים יקח שהוא כמו בושה · ויש לומר כי התוספת לרבוי · ושבע לרבות בסגול · ובסמוך בשוא שבע עשרה · שבע מאות · ובא שבעה לנקבות ומעלות שבעה עולותו · ואפשר שיהיה מעלות או עולות קבוץ זכרים אף על פי שהוא בוו תיו · והתאר שביעי · והחלק שביעית ולא נמצא פעל ממנו ·

שמנה בקמץ לזכרים · ושמנה בסגול לנקבות · ובסמוך שמנת · והתאר שמיני · והחלק שמינית ולא נמצא פעל ממנו ·

תשעה לזכרים · תשע בצרי לנקבות · ותשעה בסמוך תשעת · ותשע בסמוך בשוא תשע עשרה · תשע מאות · והתאר תשיעי כסא ז והחלק תשיעית ולא נמצא פעל ממנו ·

עשרה לזכרים · ובהדבק מספר אחר עליו אחד עשר · שנים עשר · ולא בא עליו בדרך הסמיכות כי אם שנים עשר כי שאר המספרים יאמרו בדרך המוכרת אחד עשר · שלשה עשר · ועשרה בסמוך עשרת בסגול · ולנקבות עשר בסגול · ובהדבק מספר אחר עליו אחת עשרה · שלש-עשרה · שתים עשרה הריש בצרי · והנדבקים עליו כלם בדרך הסמיכות אחת עשרה שתים עשרה שלש עשרה וכן כלם · ובהכנס עליהם הא הידיעה כמו שני האנשים יושע ב שלשת הנפת יושע יז שני העמר בשלח יז חמש היריעות תרומה כו עשרת הדברים · לתשעת המטות וחצי המטה · לשבעת הימים · וכן בלא סמיכות המספר שבע הפרות · שבע השבלים · וכאשר הוא סמיכות המספר על מספר חברו תבא הא הידיעה על המספר השני כמו ויקרא יהושע אל שנים העשר איש · והוא בשנים העשר · או על המספר הראשון כמו האחת עשרה בירח בול · ויבא גב על הנספר עם שני המספרים כמו ואת שתים עשרה האבנים האלה · ובן מעשרים ולמעלה תבא ההודעה גם כן על הנספר כמו עשרים הקרשים · את-ארבעים היום ואת-ארבעים הלילה · שלשים הכסף · ויבא על המספר שנת החמשים שנה · ויבא על התאר הנספר ומאת הכסף · וכאשר יסמך מספר על מספר תבא על הראשון · עד יום האחד ועשרים לחדש · את החמשים ומאתים · ואת-האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים · ותבא על כל המספרים ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים ·

משלי ו · בראשית א · יחזקאל מה כ ד · שמואל שני כא · איוב מב · הושע י · וישב לז בראשית ס · יחזקאל מ · בראשית א משפטים כא · שמיני ט תלים ו · כח יא · בראשית ס · בהר כה · דברים א מקץ מב · פנחס כט · יושע טו · לך לך יד ב יד · ואתחנן ד משפטים לד · כח ז מקץ מא · מקץ מא · יושע ד · מלכים יט מלכים ו · יושע ד · ויקהל לו · עקב ט · זכריה יא בהר כה · נחמיה ה · בא יב · קרח יז · פקודי לח · במדבר ג

והתאר בזה המשקל עשירי · ולנקבה עשיריה · או עשירית · ומשקל אחר עשור · ולנקבה עשורה ורוצה לומר עשור בכלי הנגון בעל עשרה יתרים · ימים או עשור פירוש עשרה חדשים והתאר הזה על הזמן · והחלק עשירית · או עשרון · ובסמוך ובקבוץ בשוא עשרון עשרונים כמו מן זכרון · זכרונים · והפעל הקל ממנו צאנכם יעשר · רוצה לומר יקח המעשר · והרגוש עשר תעשר · רוצה לומר תתן המעשר · והפעל הנוסף כי תכלה לעשר משפטו להעשר · עד כאן הוא המספר · וממנו ומעלה יסמכו אל עשרה אחד עשר · או עשתי עשר ועשתי הוא מקום אחד או אחת ולא עמדנו על תכונת ענין המלה הזאת · וכתב החכם רבי יונה בפירושו על שתי עשר ולא יתכן זה כי המלה מצאנו במספר הזכרים מבבני עשתי עשר · לאליאב עשתי עשר · ואם כדברו היה ראוי לומר מספר הזכרים עשני ·

והחכם רבי אברהם אבן עזרא כתב כי המלה מן עשתנותיו שפירושו מחשבותיו ובעבור כי עשרה ראש חשבון שיבא אחריו כאלו הוא מחשבת העשרה ותולדותיו וגם זה הפירוש איננו נכון ולא נדע האמת שנים עשר מקץ מב שתים עשרה לך לך יד שלשה עשר · שלש עשרה וכן כלם עד עשרים והם שתי עשרות ולא אמר עשרים כמנהג כל מלה שהיא במספר שנים לבד מפני שאין לטעות בו שיהיה יותר משתי עשרות שכלל מספר שלמעלה ממנו יש לו בפני עצמו כי נאמר שלשים לשלש עשרות · ארבעים לארבע עשרות וכן כלם עד מאה · וכן ממאה עד אלף אבל אין מספרם במלה אחת כי אם בשתי מלות שלש מאות ארבע מאות וכן כלם עד אלף · ומאלף עד רבוא וכלם שוים לזכר ולנקבה ולא נמצא מהם מעשרה ולמעלה לא תאר ולא חלק ·

וכשירצה לומר מאחד מהם יאמר המספר בעצמו כמו ושלש עשרה שנה מרדו רוצה לומר שנת שלש עשרה · שנת החמשים שנה בהר כה ויש פעלים מאלף ורבבה צאננו מאליפות מרבבות והא מאה לנקבה · והוא מקובץ בלשון נקבות מאות · והכפל מאתים · ובן רבבה · רבבות · ובסמוך רבבות אלפי ישראל · ופעמים הבית נפלה ונחשת רבו · ובאלף ארבע רבוא · וכפל המספר רבותים אלפי שנאן · וקבוץ רבו בלשון נקבות דרכמונים שתי רבות · וקבוץ אלף עשרה אלפים · עשרת אלפים · והכפל אלפים · ופעמים אלף שם לאלפים רבים כמו שור איש גפן כמו שכתבנו ששה עשר אלף · מאה אלף ·

בחקותי כו ישעיה ו · בשלח יז כא יב · חיי כד · בשלח יז מצורע יד · שמואל ח · ראה יד · תבא כו · דברים א בא א · ד"ה יב ד"ה כד · תלים קמו · פנחס כט לך לך יא · לך לך יד · תלים קמד · בהעלותך י · דברי הימים כט · נחמיה ז תלים סח · נחמיה ז · שמואל ב יז ד"ה כט · מטות לא · מלכים ב

עד הנה נשלמו משקלי השמות ודקדוקם ואם לא כתבתים לך כלם מאשר כתבתי לך תבין לכל אשר תמצא כמו שאמר החכם תן לחכם ויחכם עוד · ואומר ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה ·

שער

יו ב

שער המלים

המלים הם מלים לבד שאינם שם לכל דבר אלא הם
משמשות בשמות ובפעלים כמו שתאמר ראובן הרג
שמעון לא נודע מי ההורג ומי ההרוג ׳ ובשתאמר
ראובן הרג את שמעון הנה מלת את נופל על הפעול
ונודע כי שמעון הוא ההרוג לפיכך בדבר שהוא
מבואר מי הפועל והפעול לא הוצרכו למלת את ׃
ואמרו לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ ׃ ואתחנן ד
ואף על פי שאמרו בָּרָא אֱלֹהִים אֵת־הַשָּׁמַיִם וְאֵת־ בראשית א
הָאָרֶץ ׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם הוא תוספת באור בראשית א
או לבטל דעת המינין ׳ ואמרו הָרְגוּ אִישׁ ׃ יַהֲרֹג ויחי מט
בַּבָּרָד גַּפְנָם ׃ וכשאמרו הָרְגוּ לְאַבְנֵר היו מספיקין תלים עח שמואל ב ג
בלא למד אלא שנהגו תוספת ביאור במקומות ׳ וכן
כשהנפעל לבדו לא הוצרכו למלת את אלא שפעמים
אמרו כן עם הפעול לבדו לתוספת ביאור ׃ כמו וְלֹא
יִמַּס אֶת־לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ ׃ יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ ׃ יוּמַת שפטים כ פנחס כו
נָא אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה ׃ הוּקַם אֶת־דִּבְרֵי יְהוֹנָדָב ׳ והקדימו ירמיה לח ב לה
הפועל לפעול ׳ וכשהדבר מבואר הספיקו בלא זכר
את ובלא הקדמת פועל לפעול ׃ ואמרו לָכֵן כֶּאֱכֹל
קַשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וַחֲשַׁשׁ לֶהָבָה יִרְפֶּה ׃ אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם ישעיה ה איוב יד
מַיִם תִּבְעֶה אֵשׁ ׳ וכן שאר המלים משמשות כל אחת ישעיה סד
ואחת לפי מקומה כמו שאנו עתידים לבאר בחלק
הענין בעזרת האל ׃ ושמוש

את בשני פנים האחת שמורה על עצם
הפעול והשני במקום עם והתחברו עם הכנויים על
זה הדרך אֵת בצרי ובמקף בסגול ׃ ובא בצרי ובמקף
אֵת־כָּל־גָּבֹהַּ יִרְאֶה ׃ וזולתי מקף בא בסגול בשלש איוב מא
מקומות ׃ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהֵב סֶלָה ׃ כִּי אֶת תלים מז משלי ג
אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְיָ יוֹכִיחַ ׃ בְּהַצּוֹתוֹ אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם הנה תלים ס
שבין האלף והתיו שהוא עין הפעל שלו שב בחולם
עם הכנויים פעם בוו פעם בלא וו ׳ אוֹתִי ׳ אוֹתְךָ ׳
ובהפסק אוֹתָךְ התיו קמוצה והכף בשוא ׃ וכן גם בלא
הפסק בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ ׳ אוֹתוֹ ׳ אוֹתָם או משלי ו
אוֹתְהֶם ׳ אוֹתָנוּ ׳ אֶתְכֶם ׳ ונשתנה אתכם מחבריו
לרוב התנועות וכן אתהם ׃ ופעם בא בחולם עַד
הַשְׁמִידוֹ אֹתְכֶם ׳ ולנקבה אוֹתָהּ ׳ אוֹתָךְ בקמץ יהושע כג
והוא שוה לזכר ולנקבה ובא מורכב מן אוֹתָךְ ואוֹתְךָ
בְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָכָה והה״א נוספת ׃ ונכתב בנון תצוה כט
אוֹתָן ׃ ובתוספת הא אֲשֶׁר נָשָׂא לִבּוֹ אֹתָנָה או אֶתְהֶן ויקהל לה
׳ אֶתְכֶן ׳ ופעם בא בחולם וּבָרֵא אוֹתְהֶן בְּחַרְבוֹתָם ׃ יחזקאל כג
ובא במם לנקבות הִנֵּה בִתִּי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ
אוֹצִיאָה נָּא אוֹתָם ׃ וַאֲנָשִׁים צַדִּיקִם הֵמָּה יִשְׁפְּטוּ שפטים יט
אוֹתְהֶם והוא בחולם ׳ וכשיבא את בענין עם יתחבר יחזקאל כג
במשקל אחר ברוב אִתּוֹ ׳ אִתְּךָ ׳ ובהפסק אִתָּךְ ׃
וּמָחָר אֶתֵּן וְיֵשׁ אִתָּךְ ׃ וכן בזקף אָנֹכִי שֹׁאֶלֶת מֵאִתָּךְ ׃ משלי ג מלכים ב
אִם תִּרְאֶה אֹתִי לֻקָּח מֵאִתָּךְ ׳ אִתִּי ׳ אִתָּם ׳ אִתְּכֶם ׳ מלכים שני ב
אִתָּנוּ ׳ אִתָּהּ ׳ אִתָּךְ בקמץ התיו ושוא הכף ׃ ובא
אחר בצרי התיו וְחַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא יָמוּשׁ ׳ אִתָּן ׳ ישעיה כד
אִתְּכֶן והדגש בהם תמורת הנח ׃

אין בצרי בהסמך ענינו אל מלה אחריו ׃ אֵין מיכה ז
אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכוֹל ׃ אֵין עֲנָבִים בַּגֶּפֶן וְאֵין ירמיה ח
תְּאֵנִים בַּתְּאֵנָה וזולתם ׃ ובא בחירק וְאִין יֵשׁ פֹּה תַּחַת שמואל כא
יָדְךָ חֲנִית אוֹ חָרֶב ׃ ובהפסק ענין בפתח האלף ובחירק
היוד וְאָדָם אַיִן ׃ ובאתנח וסוף פסוק קמוץ וְאָמְרוּ בראשית ב
אָיִן ׃ וְאָמַרְתְּ אָיִן ׃ ובא בזקף קמץ וּמוֹתַר הָאָדָם מלכים יח שפטים ד
מִן הַבְּהֵמָה אָיִן ׃ ובא בפתח ואתנח יְקוּ לְאוֹר וָאַיִן ׃ קהלת ג איוב ג
וַאֲקַוֶּה לָנוּד וָאַיִן ׳ ויתחבר לכנוים כן אֵינֶנּוּ או אֵינוֹ תלים סט
אֵינֶנִּי או אֵינִי כאשר מצאנום במשנה אֵינָם ׳ אֵינְכֶם ׳
אֵינֶנּוּ ׳ ולפי הענין תכיר בין המדברים בעדם ליחיד
נסתר כמו ממנו לנסתר ולמדברים בעדם והענין
מבדיל ביניהם ׳ אֵינֶנָּה או אֵינָהּ ׳ אֵינְךָ ׳ אֵינֵךְ ׳
אֵינְכֶן ׃ אַף בפתח לעולם ׃ אָז קמץ ׃ אַךְ פתח ׃
אֲשֶׁר בסגול ׃ אָמְנָם קמוץ ׃ אֲבָל קמוץ הבית ׃
אַן פתח ׃ אָנָה קמץ ומלעיל ׃ ובאו שנים מלרע
אָנָה אֲנַחְנוּ עוֹלִים ׃ אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ ׃ דברים א תלים קלט

אנא קמץ ומלעיל והעין דגושה ׳ ופעמים
יכתב בהא אנה ׃ כמו אָנָּה יְיָ כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ תלים קיו
והם ששה על פי המסורת ׃ אוּלָם קמץ ׃ אוּלַי
פתח ׃ אָכֵן קמץ וצרי ׃ אַל פתח ׃ אֵיךְ צרי ׃
אֵיכָה צרי וקמץ ׳ וכן אֵיכָכָה והוא מלרע ׃ כִּי אֵיכָכָה אסתר ח
אוּכַל וְרָאִיתִי ׃ ומלעיל אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה ׃ אֵיכָכָה שיר ה
אֲטַנְּפֵם כל אלה לא יתחברו בכנוים ולא יקבצו בלשון
רבים ׃

אל בצרי ׳ ובתוספת הא אֵלֶּה מלעיל והלמד
בסגול והוא שוה לזכרים ולנקבות והוא דגוש ׃
ובמשקלו וְשֵׁם הָאֶחָד סֶנֶּה ׃ ויכנסו עליו אותיות השמוש שמואל יד
בקמץ עם הא הידיעה הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה ׃ לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק נישלח לד פנחס כו
הָאָרֶץ ׃ וַתִּקְרֶאנָה אֹתִי כָּאֵלֶּה ׃ ובשוא לֹא כְאֵלֶּה שמיני י ירמיה י
חֵלֶק יַעֲקֹב ׃ בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת־אֲרָם ׃ ובאו שנים דברי הימים יח
קמוצים לֹא אוּכַל לָלֶכֶת בָּאֵלֶּה ׃ לֹא בָחַר יְיָ בָּאֵלֶּה ׃ שמואל יז ב יז

אי בצרי ׳ ובתוספת הא אַיֵּה ויתכן שההא
שרשית ונפלה באי ׳ ואַיֵּה האלף בפתח
והיוד בצרי ובדגש ׳ ויחבר כן אַיּוֹ או אַיֵּהוּ ׳ אַיֶּךָּ
׃ ובהפסק וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה בהא ׳ ואם יתכן בעניך בראשית ג
למדבר בעדו יאמר אַיִּי ׳ אַיָּם ׳ אַיְּכֶם ׳ אַיֵּנוּ ׳
אַיָּהּ או אַיֶּהָ ׳ אַיֵּךְ ׳ אַיָּן ׳ אַיְּכֶן ׃

אל בסגול בין במקף בין בלא מקף ׃ ויבא
ביוד הרבים אֱלֵי מַיִם ׳ וחבורו לכנויים איוב כט
בלשון רבים ׳ וכשיתחבר עם הכנויים האלף בצרי ׳
זולתי בכנוי הנסתרים והנמצאים שהאלף בשוא אֵלָיו ׳
אֵלֶיךָ ׳ אֵלַי ׳ אֲלֵיכֶם ׳ אֲלֵיהֶם ׳ אֵלֵינוּ ׳ אֵלֶיהָ ׳
אֵלַיִךְ ׳ אֲלֵיכֶן ׳ אֲלֵיהֶן ׃ וכן

על והוא שם יתחבר בזה הדרך והוא פתח ׳
ובאשר יחבר אל הכנויים העין קמץ עָלָיו
׳ עָלֶיךָ ׳ עָלַי ׳ עָלֶיהָ ׳ ובנסתרים ונמצאים העין
בשוא ופתח ׳ עֲלֵיהֶם ׳ עֲלֵיכֶם ׳ עֲלֵיהֶן ׳ עֲלֵיכֶן ׃
ובכל הכנויים הוא ביוד הרבים ׃ וכן בלא כנוי פעמים
עֲלֵי נָהָר וזולתו ׳ ועל שנים קמוצים ׃ הֻקַם עָל ׃ בלק כד שמואל ב כג
יְשׁוּבוּ לֹא עָל ׃ מעל שלשה קמוצים ׃ בִּרְכֹת שָׁמַיִם הושע ז
מעל

מֵעָל ׃ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל ׃ יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם (ויחי מט תלדות כז)
מֵעָל ׳ ועַל אף על פי שהוא שם כתבנו אותו בכלל (תלים נ)
המלין לפי שברוב הוא עם חצרוף כמו המלין ׃

אפס ֶ ֶ בשש נקודות ׃ בְּאֶפֶס עֵצִים ׃ אֶפֶס כִּי (משלי כו סלח יג)
עַז הָעָם ׳ ואף על פי שכתבנו אותו בכלל
המלין הוא שם במקומות ׳ וקבוצו אֲפָסִים ׃ ובסמוך
אַפְסֵי אָרֶץ ׃ כמו קַצְוֵי אָרֶץ ׳ והכנוי אַפְסוֹ ׳ אַפְסְךָ ׳ (ברכה לג תלים מח)
אַפְסִי ׳ אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד ׳ פירושו כמו ואין זולתי וכן (ישעיה מז)
כל הכנויים על זה הדרך ׃

אתה ַ ָ כנוי הנמצא והאלף בפתח לפיכך הוא
מלרע והתיו דגושה׳ וכשיהיה מלעיל
כשיהיה בהפסק יהיה האלף קמוצה ׃ כִּי עֵרֹם אָתָּה ׃ (בראשית ג)
ובאו מהם האלף בפתח באתנח אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה ׃ (תלים ב)
בְּחַסְדְּךָ זְכָר לִי אַתָּה ׃ עֶזְרִי וּמְפַלְטִי אַתָּה ׃ עֶזְרָתִי (תלים כה תלים ע)
וּמְפַלְטִי אַתָּה ׃ ובפתח בזקף כִּי עָפָר אַתָּה ׃ כִּי (תלי׳ מ בראשי׳ ג)
זָכָר אֲנִי וְאַתָּה ׃ הֲטוֹב טוֹב אַתָּה ׃ ובמקצת ספרים (מלכי׳ ב ט שפטי׳ יא)
מדוייקים הֲטוֹב טוֹב אַתָּה מלרע ׃ ובא מלרע בזקף
כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ ׳ וכן בא בפתח ומלעיל (ואתחנן ז)
בלי הפסק וזקף ׃ אבל היא מעמדת בטעם לְמִי
אַתָּה וְאָנָה תֵלֵךְ ׃ ולנקבה אַתְּ ׃ וכן לזכר בשלש (וישלח לב)
מקומות וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִי ׃ וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ ׃ (בעלתך יא ואתחנן ה)
אַתְּ כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ ׳ ואַתָּה הוא כנוי הפועל ׳ (יחזקאל כח)
ובנוי הפעול בלי זכר הפועל כמו בָּרוּךְ אַתָּה כי כנוי (תבא כח)
הפעול עם זכר הפועל אוֹתְךָ עם כף מחוברת עם
השמות והפעלים ׃

אתם ַ ֶ בסגול כנוי לפועלים הנמצאים ולפעולים
בלי זכר הפועל כמו וְאַתֶּם תְּלֻקְּטוּ לְאַחַד (ישעיה כז)
אֶחָד כי לפעולים עם זכר הפועל אֶתְכֶם עם כף מם
מחוברים בפעלים ובשמות ולנקבה אַתֵּן בצרי ׃
וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי או אַתֵּנָה ׃ וְאַתֵּנָה יְדַעְתֶּן בצרי (יחזקאל לד ויצא לא)

אני ָ ִ ואם בהפסק אָנִי בקמץ ׃ וכן פעמים
בהעמדה בלא הפסק בָּרְכֵנִי גַם אָנִי ׃ אם (תלדות כז)
אֲנִי לֹא־אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ ׃ אַף־אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ ׃ עַבְדְּךָ (תלי׳ פט ויצא לא)
אָנִי הֲבִינֵנִי ׳ או אָנֹכִי כנוי המדבר בעדו והוא על (תלים קיט)
הפועל או הפעול בלי זכר הפועל כי כנוי הפעול
עם זכר הפועל אוֹתִי או נון יוד או יוד לבדה
בהתחבר עם הכפולים והשמות ׳ ומה שאומר בָּרְכֵנִי
גַם אָנִי אָבִי אין מלת אני בכנוי הפעול אל הברכה ׳ (תלדות כז)
כי כבר אמר כנוי הפעול במלת ברכני ׳ ופירושו גם
אני בנך כמוהו ברכני ׃ וכן הֲצוֹם צַמְתֻנִי אָנִי ׳ ר״ל (זכריה ז)
וכי אני צויתי אתכם לצום אתם צמים מדעתכם
בעונותיכם ׃

אנכי ָ ִ מלרע ואם בהפסק מלעיל ובהעמדת
טעם בלא הפסק מלעיל ׃ כמו כִּי עֵירֹם
אָנֹכִי ׳ והמסורת שמנה בטעם מלעיל כִּי עֵירֹם אָנֹכִי ׃ (בראשית ג כ ג)
לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי ׃ הֲלֹא בֶן יְמִינִי אָנֹכִי ׃ וַיֹּאמֶר (שמות ד שמוא׳ יא)
אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי ׃ נַעַר מִצְרִי אָנֹכִי ׃ הָרֹאשׁ כָּלֵב (שפטי׳ יז שמואל ל)
אָנֹכִי ׃ כִּי בוֹקֵר אָנֹכִי ׃ וְגָאַלְתִּיךְ אָנֹכִי רות ג (שמואל ב ג עמוס ז)
וכל אתנח וסוף פסוק וזקף כותיה מלעיל ׃ בר מן חד
נמצא באתנח מלרע חַף אָנֹכִי וְלֹא עָוֹן לִי ׃ (איוב לג)

אנחנו ֲ ְ ּ או נַחְנוּ או אָנוּ ׳ כי נמצא במקרא אֲשֶׁר
אָנוּ שׁוֹלְחִים אוֹתְךָ בכתוב ׳ ובמשנה (ירמיה מב)
הרגילו בו הרבה והוא כנוי המדברים בעדם הפועלים
או הפעולים בלי זכר הפועל כי כנוי הפעולים עם
זכר הפועל אוֹתָנוּ עם נון וו רפה בהתחבר עם
הפועלים והשמות ׃

בל בלי ַ ְ ִ לא יקבצו בלשון רבים ולא יחוברו
לכנויים ׃

בלתי ִ ְ ִ היוד בבלתי נוספת ולא מצאנוהו
בלתה ׳ ובכנוי נפלה בִּלְתִּי ׳ בִּלְתֶּךָ ׳
בִּלְתּוֹ וכולי ׃

בלעדי ִ ְ ֲ ֵ היוד לרבים ולא נמצא בלשון יחיד ׳
ועם הכנויים בִּלְעָדֶיךָ ׳ בִּלְעָדַי ׳
בִּלְעָדָיו כולי ׃ בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים היוד (לך לך יד)
גם כן לרבים ׃ ובאה נראית כמו וַחֲשׂוּפַי שֵׁת ׃ (ישעיה כ)
וְאוֹרְגִים חוֹרָי וזולתם כמו שכתבנו ׃ ונכנסה עליו מם (ישעיה יט)
לתוספת ביאור הַמִּבַּלְעֲדֵי יְיָ ׃ (ישעיה לו)

בין ֵ הכנוי בֵּינוֹ ׳ בֵּינְךָ ׳ בֵּינִי ׳ בֵּינָם או
בֵּינֵיהֶם ׳ בֵּינֵיכֶם ביוד הרבים וכן בֵּינָיו ׃
אַךְ רָחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינָיו אולי נאמר כן בֵּינַי ׳ (יהשע ג)
ומקובץ בלשון רבות בֵּינוֹת ׳ בֵּינוֹתֵינוּ ׃ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ (תלדות כו)
והמלה הזו משתמשין בה בכפל ׃ כמו בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין (שמיני י)
הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר ׃ בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם ׳ (יהשע כב)
ופעמים יספיק באחד כשיתחבר עם כנוי הפעולים
במלה אחת ׃ כמו יְהִיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ ׃ כִּי הַמֵּלִיץ (שפטים יא)
בֵּינוֹתָם ׳ וכן יספיק באחד כשיהיו שני הפעולים במלה (מקץ מב)
אחת ׃ כמו שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם ׃ בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה ׃ (דברי׳ א לך לך טו)
וּבֵין דֹּרוֹתֵינוּ אַחֲרֵינוּ ׃ מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים ׃ (יהשע כב כשת ז)
בֵּין שְׁנֵינוּ ׳ וכן יספיק בבין אחד אם תהיה במלה (ויצא לא)
השנית למד ׃ כמו בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל ׃ בֵּין הַבְּהֵמָה (יחזקאל מד)
הַטְּהֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לַטָּהֹר ׃ בֵּין דָּם (קדשים כ)
לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע ׳ אבל לא יספיק (שפטים יז)
בבין אחד אם יהיה במקום הלמד וו לא יאמר בֵּין דָּם
וָדָם בֵּין טָהוֹר וְטָמֵא ׃ ונכנסה בית השמוש לתוספת
ביאור וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כי יספיק זולתה ׃ (ישעיה מד)

גם בפתח לא יקובץ ולא יחובר ׃

הן ֵ בצרי ׳ ובמקף בסגול כשהוא סמוך למלה
זעירא או למלה מלעיל ׃ הֶן־תָּוִי ׳ (איוב לא)
ובתוספת הא הִנֵּה בצרי ובדגש לעולם ׃ אבל הִנֶּה־ (וירא יט)
נָא אֲדֹנַי סגול מפני הדגש אשר במלת נא ׳ והכנוי
הִנְּךָ או הִנֶּנּוּ ׳ הִנְּךָ ׳ הִנִּי או הִנְנִי ׃ הִנְנִי עֲנוּ בִי (שמואל יב)
קל ובשוא ׃ ובדגש ובצרי אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל גּוֹי (ישעיה סה)
לֹא קֹרָא בִשְׁמִי ׃ ובדגש גם הנון השניה ובסגול
הראשונה וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְּנִי ׃ וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי מִי אַתָּה בְּנִי ׳ (וירא כב תלדות כז)
והמסורת עליהם שנים דגושים ׃ הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ ׃ (ירמיה ג)
הִנְנוּ בְיָדֶךָ ׃ הִנְנוּ עַצְמְךָ וּבְשָׂרְךָ אֲנָחְנוּ קל ובשוא ׳ (יהשע ט שמואל ב ה)
או הִנֶּנּוּ בדגש שני הנונין ובסגול הראשונה ׃ הִנֶּנּוּ (שלח יד)
וְעָלִינוּ ׃ הִנֶּנּוּ עֲבָדִים לַאדֹנִי ׃ הִנֶּנּוּ לְךָ לַעֲבָדִים ׃ (מקץ מד ויחי ג)
והמסורת שלשה דגושים וברפה הנון הראשונה ׃
וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ ׃ הִנֶּה ׳ הִנֵּךְ בצרי ׃ או בקמץ (איוב לח)

הַגֵּד הָרָה · הִנָּם · הִנְּכֶם · הִנֵּן · הִנְנֶן ׃ (לך לך יז)

הנה בצרי ומלעיל והנון בדגש ואין בו קבוץ
וכנוי ׃

הא אין בו כנוי ׃

הוא כנוי לנסתר הפועל ולפעול בלי זכר
הפועל כי לפעול עם זכר הפועל אותו
או הא וו או נון וו דגושה ובשורק · או וו לבדה בחלם
מחוברים בשמות ובפעלים · ופעמים עם הנון והוו
ברפה ובחולם עֲוֺנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת־הָרָשָׁע ׃ וְקַבֹּנוֹ־ (משלי ה · בלק כג)
לִי מִשָּׁם ׃ ולנקבה

היא ותכנס עליהם הא הידיעה פתוחה הָאִישׁ
הַהוּא ׃ מִן הָאָרֶץ הַהִיא יָצָא אַשּׁוּר · והוו (אחרי יז · נח י)
בשוא או בקמץ וְהוּא · וָהוּא · וְהִיא · וָהִיא · אבל
אותיות בכלם לא יכנסו עליהם כי בענין אחר ישמשו
כמו שאנו עתידים לבאר · והשין תכנס עליהם והיא
בסגול שֶׁהוּא · שֶׁהִיא ׃ ובא אחד בשוא שְׁהוּא עָמֵל ׃ (קהלת ב)

הם בצרי כנוי לפועלים הנסתרים ולפעולים
בלי זכר הפועל כי עם זכר הפועל יאמר
אוֹתָם · וכן לפעולים כשיתחבר בפעלים ובשמות
ובמלים ואז תהיה ההא בסגול או מם לבדה ׃ ובא הֵם
לפעולים בלי התחבר בָּא הַמַּלְאָךְ עַד הֵם וְלֹא שָׁב · (מלכים שני ט)
ובתוספת הא הֵמָּה בצרי ׃ הֵמָּה מֵי מְרִיבָה ׃ והמם (חקת כ)
בדגש לָשֵׂאת אותו בָּהֵמָּה ׃ כִּי בָהֵמָּה שָׁמֵן חֶלְקוֹ ׃ (תבוה ל · חבקוק א)
וְאֵין מְקַבֵּר לָהֵמָּה ואותיות השמוש קמוצות ׃ ולנקבות (ירמיה יד)

הן ובתוספת הא הֵנָּה בצרי ומלעיל והנון
בדגש ׃ ופעמים גם בנון לזכרים הֲלָהֵן תְּשַׂבֵּרְנָה ׃ (רות א)
וְהִנֵּה בָּאוּ עַד תּוֹךְ הַבַּיִת לוֹקְחֵי חִטִּים · דֶּרֶךְ הֵנָּה (שמואל ב ד · ירמיה נ)
פְּנֵיהֶם ׃ ובא לנקבות במם שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת ובכלם (שיר ו)
בצרי הֵם · הֵמָּה · הֵן · הֵנָּה · וכל לָהֶן הוא בסגול
בלשון הקדש ובלשון ארמי הוא בצרי ׃ בָּהֶן הם
שמנה עשר חמשה עשר מהם בצרי אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֵן (וירא יט)
לוט ׃ אֲשֶׁר עָבַדְתִּי אֹתְךָ בָּהֵן ׃ וַיְפַצֵּל בָּהֵן ׃ אֲשֶׁר (ויצא ל · ויצא ל)
יִסַּךְ בָּהֵן ׃ וחברו אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֵן ׃ לְנַתֵּר בָּהֵן שמיני יא (תרומה כה · ויקהל לז)
אֲשֶׁר בָּהֵן הַנֶּגַע ׃ וְתָקְעוּ בָּהֵן ׃ וּתְנוּ בָהֵן אֵשׁ קרח יז (מצורע יד · בהעלותך י)
אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ ׃ אֲשֶׁר אַתָּה בֹּטֵחַ בָּהֵן ׃ (שמיני י · תבא כח)
מִקּוֹל פָּרָשׁ וְרֹמֵה קֶשֶׁת ׃ תְּנוּ צִיץ לְמוֹאָב כִּי נָצֹא (ירמיה ד · ב · מח)
תֵּצֵא ׃ ושנים בפסוק אחד אֶרֶץ לֹא יֵשֵׁב בָּהֵן כָּל אִישׁ (ירמיה נא)
וְלֹא יַעֲבֹר בָּהֵן בֶּן אָדָם ׃ ושלשה בסגול בִּגְדֵיהֶם
אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָהֶן ׃ וּלְכֹל בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי ׃ וַיָּבֹאוּ (יחזקאל מב · ישעיה לח)
פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶן ׃ ועם הכף וְלֹא יַעֲשֶׂה כָּהֵן בסגול (שמואל א לא · יחזקאל יח)
וכן הם כשיבואו עליו אותיות השמוש כמו בכלם הוא
בסגול ברוב ועם ההא והוו והשין והכף בצרי ׃ בַּיָּמִים
הָהֵם ׃ אַתָּה וָהֵם ׃ שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי שיר ו וְיוֹסֵף (אסתר א · קרח יז)
יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָעָם כָּהֵם וְכָהֵם ׃ ואחד בא עם הכף (שמואל שני כד)
בסגול לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת כָּהֶם · והמסורת לית כותיה (מלכים ב יז)
סגול ׃ וכן עם כלם בסגול · בָּהֶם · לָהֶם · מֵהֶם ׃
והכף בצרי כָּהֵם אֲדַבֵּרָה ובכלם אותיות כלב שיכנסו (איוב יז)
עליהם קמוצות · כָּהֵם · לָהֶם · בָּהֶם · ולא יבואו
בשוא לעולם · ובשתכנס עליהן הוו פעם בשוא פעם
בקמץ ׃ אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן וזולתו ׃ והא הידיעה תכנס (קרח יז)
עליהן קמוצה ׃ כמו בַּיָּמִים הָהֵם וזולתו · והמם בצרי (אסתר א)
מֵהֶם · והשין בסגול שֶׁהֵם ׃ ובא אחד בשוא שְׁהֵם (קהלת ג)
בְּהֵמָה ׃

זה בסגול · או זו בשורק לזכר · וזו בחולם
או זאת לנקבה ׃ וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּה עֹשָׂה ׃ (קהלת ב)
כָּל זֹה נִסִּיתִי בַחָכְמָה ׃ זֹה מַתַּת אֱלֹהִים ׃ וְלֹא (קהלת ז · ב · ה)
זֹה הָעִיר ׃ כִּי כָזֹה וְכָזֶה תֹּאכַל הֶחָרֶב ׃ ונכתב בוו (מלכים ב ו · שמואל ב יא)
בשני מקומות זוֹ לַעֲגָם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם ׃ וְעֵדֹתִי זוֹ (הושע ז · תהלים קלב)
אֲלַמְּדֵם ׃ ופעמים זו בחולם לזכר זוֹ לַעֲגָם בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם ויתכן לפרש גם הוא לנקבה ׃ ויבאו עליהם
אותיות השמוש בקמץ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם ׃ וּבָזֶה (שמואל יד · אסתר ב)
הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ ׃ כָּזֹה וְכָזֶה תֹּאכַל הֶחָרֶב ׃ (שמואל שני יא)
הֲלוֹא לָזֶה יַעֲנוּ בַמְּחֹלוֹת ׃ וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת ׃ (שמואל כא · מלאכי ג)
כָּזֹאת וְכָזֹאת יָעַץ אֲחִיתֹפֶל ׃ אֵי לָזֹאת אֶסְלַח לָךְ ׃ (שמואל ב יז · ירמיה ה)
ובשוא וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת ׃ לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה ׃ (ויגש מה · בראשית ב)
בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ ׃ (אחרי מות יז)

זולת בפתח · או ביוד נוספת זוּלָתִי בקמץ ·
והכנוי זוּלָתֵךְ · זוּלָתְךָ · זוּלָתִי · זוּלָתָם וכו ׃

יש בצרי ואף על פי שהוא שם כמו שכתבנו
אותו עם השמות פעמים פירושו כענין הן
· ואם במקף וסמוך למלה זעירא או למלה מלעיל
בסגול ׃ כִּי יֶשׁ־לָעֵץ תִּקְוָה איוב יד יֶשׁ־לָנוּ ׃ (ויגש מד)
יֶשׁ־הֶבֶל · והכנוי יֶשְׁנוֹ בסגול או יֵשְׁךָ בצרי או יֶשְׁךָ (קהלת ח)
בשוא והוא הנכון בכלם בְּנוֹ כי בֵּן וְיֵשׁ מגזרה אחת ׃
ומשקל אחר יֶשְׁךָ · יֶשְׁי או יֵשִׁי בצרי או יֶשְׁנִי ·
יֶשְׁם או יֶשָׁם בשוא · יֶשְׁכֶם בסגול ׃ או בחירק היוד
הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים ׃ ראה יג

כן בצרי · ובמקף ובסמוך למלה זעירא
בסגול ואין בו קבוץ וכנוי · ובאותיות
השמוש לָכֵן ׃ וּבְכֵן רָאִיתִי ׃ קהלת ח

כל בחולם · ובמקף בקמץ חטף ׃ ושנים
הם בקמץ בלא מקף כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה (תהלים לה)
· כָּל אֲחֵי רָשׁ שְׂנֵאֻהוּ · והכנוים כֻּלּוֹ · כֻּלְּךָ · כֻּלִּי · (משלי יט)
כֻּלָּהּ · כֻּלֵּךְ בצרי ׃ נָמוֹג פְּלֶשֶׁת כֻּלֵּךְ ׃ או בקמץ (ישעיה יד)
כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת ובמקצת ספרים הוא בצרי ׃ (ישעיה כב)
כֻּלָּךְ יָפָה בקמץ ׃ ועם הא הרבים עוד והוא בפתח (שיר ד)
בקבוץ מִנְּהַר כֻּלָּהַם · כֻּלְּכֶם · כֻּלָּנוּ · כֻּלָּן או (שמואל שני כב)
כֻּלָּנָה · ועם הא הרבות עוד הקודם לנון קֶצֶב אֶחָד
לְכֻלָּהְנָה ואף על פי שהוא שם כתבנו אותו בכלל (מלכים ז)
המלים לפי שברוב לא יבא אלא על ידי צרוף כמו
המלין ׃

כמו וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה ׃ וְרַבּוּ כְּמוֹ רָבוּ ׃ (וירא יט · זכריה י)
כָּמוֹנִי · כָּמוֹךָ · כָּמוֹהוּ · כְּמוֹהֶם · כְּמוֹכֶם · (מלכים כב)
כָּמוֹנוּ · כָּמוֹהָ · כְּמוֹהֶן · כְּמוֹכֶן ׃

לו לולי לא אין בהם קבוץ וכנוי ׃

לז בפתח לזכר ולנקבה · ובתוספת הא לזכר
הַלָּזֶה · ולנקבה הַלֵּזוּ ׃

מו הוא כנוי הנסתרים כשיתחבר עם הפעלים
והשמות והמלים ׃ חֲמַת לָמוֹ ׃ מִפֶּשַׁע עַמִּי (תהלים כח)
נֶגַע לָמוֹ ׃ יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד ׃ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ בשלח טו (ישעיה יג · בשלח טו)

שיתמו

שיתמו נדיבמו וכולי ׃ כל־נסיכמו ׃ ובא בשורק (תלים פג ב פג)
תחת חולם במלת תהמת יכסימו ׳ ואמרו כי בא כן (בשלח ט)
לזוג עם השורק אשר ביוד ׳ ויש מו כנוי היחיד
הנסתר כי יסכן עלימו משכיל ׃ וימטר עלימו בלחומו (איוב כב איוב כ)
כי המם והוו כמו שכתבנו יש בו סימן רבים וסימן יחיד
כי המם סימן הרבים הנסתרים והוו סימן היחיד הנסתר
׳ לפיכך יבוא על הרבים ועל היחיד ויתחברו שניהם
בכנוי הרבים כי ידברו עליהם בכלל ופרט וכן על
היחיד פעמים ׃

מי מתי מה אין בהם קבוץ וכנוי ׳ ומה
בקמץ ׃ ובמקף בפתח כמו
מה־פרצת עליך ויסב לח מה־בצע ויסב לז
מה־ברי והוא בסגל על פי המסורת בארבעה ועשרים (משלי לא)
מקומות ׳ ועל החית ועל העין בסגול זולתי שבעה
מקומות חמשה קמצין ושנים פתחין ׃ מה עמדי ׃ כי (ויצא לא)
מה עבדך מלכים סני ח ואמרתם על מה ׃ (מלאכי ב)
ומה חשחן ׃ ויאמר ליה מה עבדת ׃ ושנים פתחין (עזרא ו דניאל ד)
מה חטאתי ׃ מה חפצו ׳ וכן הוא פתח לעולם עם (ויצא לא איוב כא)
הוא ועם היא ׳ ונכנסו הבית והכף על מה בפתח עם
הדגש ולא לחסרון הא הודיעה במה ארע ׃ כמה ימי (לך לך טו ויגש מז)
שני חייך ׃ כמה ימרוהו במדבר ׃ וכן בשוא במה (תלים עח קהלת ב)
שיהיה אחריו ׳ וכאשר תכנס עליו הלמד גם כן בדגש
אלא שהוא מלעיל והוא בלו קמוץ ׃ למה חרה לך (בראשית ד)
ולמה נפלו פניך ׃ למה לי חיים ׳ וכשיהיה על אהע (תלדות כח)
יהיה מלרע ורפה ׃ למה אמרת אחתי היא ׃ למה (לך לך יב חקת כא)
העליתנו ׃ אלי אלי למה עזבתני ׃ למה העברת (תלים כב יהשע ז)
העביר ׳ ובאו בדגש ומלעיל על האלף ועל ההא ׃
למה אבכה ׃ למה אירא בימי רע תלים מט (שמואל שני ב)
למה היה כאבי נצח ׃ למה הרגזתני ׃ (ירמי טו שמואל כח)
למה הציתו עבדיך ׳ ובא רפה ומלרע זולתי על אות (שמואל ב יד)
גרונית ׃ למה שכחתני ׃ למה זנחתני ׃ ובא רפה (תלים מב ב מב)
ומלעיל למה שמתני למפגע לך ׳ ובשתכנס הלמד (איוב ז)
על מה שהוא בסגול הוא ברפה ומלעיל למה תבכי
ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך ׃ (שמואל א)

מן ובתוספת יוד והנון בצרי ׃ סורו מני דרך (ישעיה ל)
הטו מני ארח ׃ ובחירק הנון מני אפרים (שפטים ה)
ודגשות הנון באלה מפני חטיפות המלה כי לא יתכן
מבלי דגש אם לא יולד נח בין המם והנון ׳ והכנוי
יש בשני ממין ממנו ׳ ממני ׃ ובמם אחת לבדה שעו
מני אמרר בבכי ׳ ממך ׳ ובמם אחת מהם ׳ מכם ׳ (ישעיה כב)
והמדברים בעדם ממנו ׳ והנון בדגש כמו לנסתר
לחסרון נון מן ׳ והענין מבדיל בין מדברים בעדם
לנסתר ׳ ובא עם הנסתר במם אחת לבדה ׃ והכנוי
בהא וו מאיבים מנהו המם בחירק והנון בסגול ׳ ובא (תלים סח)
המם בסגול והנון בשוא והוא מוקל ותקח אזני שמץ
מנהו ׃ איוב ד

בא אין בו קבוץ וכנוי ׃ וכן
עתה והעין בפתח והוא מלרע ואם בהפסק
מלעיל ׃

עם עמו ׳ עמך בשוא המם וקמץ הכף

ובהפסק בקמץ המם ושוא הכף ׃ ובא גם בלא הפסק
והנה אנכי עמך ׳ וכן לנקבה עמך ׃ לבן ישכב עמך (ויצא כח ויצא ל)
הלילה והדגש לחסרון מם הכפל ׳ ומצאנו לכנוי
המדבר בעדו עמדי ׳ לא נדע אם יעשו ממנו שאר
הכנויים ׃

עוד בא עמו כנוי המדבר וכנוי הנסתר
והנסתרות בנון ׳ עודני ׳ עודנו ׳
עודנה ׳ ולנקבה הנמצאת בקמץ הדלית ובשוא הכף
עודך מדברת שם עם המלך ׃ (מלכים א)

פן בסגול ׃

פה אין בהם קבוץ וכנוי ׃

פעם בלו פתח ׳ ובקבוץ פעמים ׃

רק בפתח ׃

תוך תוכו ׳ תוכך ׳ תוכי ׳ תוכם ׳ תוככם ׳
תוכנו ׳ תוכה ׳ תוכך ׳ תוכן או
תוכנה ׃ ועם הא הנקבות הקודם לנון ושכות שכיתיך
בתוכהנה ׳ והנכון כי היא מלה מורכבת מן יחידה (יחזקאל יג)
ורבות ׳ ובהכנס על תוך אות השמוש הוא תוספת
ביאור כי יספיק בזולתה ׳ ויש מלות שלא מצאנום
בלתי אותיות בכלם ולא נשתמש בלתם ׃ כמו

בגלל בעבור למען כלו פתוח ׳ ואותיות
בכלם ישמשו בפעלים
ובשמות כאשר הודעתיך בטור הראשון בשלמים ׳
וגם ישמשו במלות לבדם עם הכנויים ׃

הבית באמרך בו ׳ בי ׳ בך בשוא הבית וקמץ
הכף ׳ או בך בהפסק בקמץ הבית ובשוא הכף ׃ ובא
בלא הפסק בקמץ וישמחו כל־חוסי בך ׃ בך בחר (תלים ה ואתחנן ז)
יי אלהיך ׳ בה ׳ בך ׳ בהן ׳ בכן בכלם הבית
בקמץ מקום שוא ׳ ויש מלות נוספות עם הבית והם
מו ׳ ודי ׃ כי תלך במו אש לא תכוה והוא כמו (ישעיה מג)
באש ׃ בדי שופר יאמר האח כמו בשופר ׳ וכן עם (איוב לט)
המם מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו כמו מחדש (ישעיה סו)
ומשבת כי אין המלות בהם צורך ענין ׳ ויש לומר כי
יש בהן צורך ענין כי באו להגדלת הדבר ולהתמדתו ׃

והכף לא תשמש במלה לבדה כי אם במם וו
עמה ׳ והוא כמו שזכרנו כמוהו כמוך וכו׳

והלמד לו ׳ לי ׳ לך הלמד בשוא והכף בקמץ
או לך בהפסק הלמד בקמץ והכף בשוא
׳ וכן בא בשלש מקומות וסימניהון אכל מלכא בסלא
סימן אכל ׃ ואכלת את־כל־העמים ׳ מלכא ׃ (עקב ז)
אשימה עלי מלך ׳ בסלא ושמת בטנא ׳ וכלם אשר (שפטי יז תבא כו)
יי אלהיך נתן לך ׃ ובא בזקף בקמץ הכף מי הגיד
לך כי ערם אתה ׃ ותאמר לבלעם מה עשיתי לך ׃ (בראשי׳ ג בלק כב)
וחג שבעת תעשה לך ׃ בהניח יי אלהיך לך ואטף (תשא לד תבא כה)
לך ליין ולשכר ׳ ואחרים זולתם כמו שכתובין (מיכה ב)
במסרה ׳ להם ׳ לכם ׳ לנו ׳ לה ׳ להן ׳ לכן ׃
ובתוספת הא תפשות לכנה תחיינה ׃ ויש אומרים כי (יחזקאל יג)
יש למד נוסף בלמד הרגו לאבנר והשלישי לאבשלום (שמואל ב ג ה ג)
בן מעכה ׳ והנכון שהם מורות על עצם הדבר כמו
מלת את ׳ וכאלו אמרו הרגו את אבנר ׳ והשלישי
אבשלום

תלים ס
שמואל ב א ה׳ סע ז
ישעיה כח
תלי׳ פד ישעיה כג
ירמיה כג
יחזקאל יב קהלת יא
איוב יח ישעיה ח

אבשלום · כי כל אותיות בכל״ם בזה הדרך שיסמכו עליהם המלים · כמו כָּל־חוֹסֵי בָךְ שהוא כמו חוסיך · ויש אומרים שלא יאמר חוסיך · כי אם חוסי בך · חוסים בך · הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ · כמו הָרֵי גִלְבֹּעַ · חֲמַת מִיָּיִן · כמו חֲמַת יָיִן · גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם · עוֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא · אֹהֲבֵי לָנוּם · דֶּרֶךְ הַשְּׁכוּנֵי בְּאֹהָלִים ספטים ח הַאֱלֹהֵי מִקָּרֹב אָנִי · לִנְבִיאֵי מִלִּבָּם · מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ · וכן בא הסמוך על מלת טעם · וְזֶה מְקוֹם לֹא יָדַע אֵל · וּמְשׂוֹשׂ אֶת־רְצִין · מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם ואחרים זולתם · ויסב לט הנה האותיות יעמדו במקום עצם הדבר ויסמכו המלים עליהם בין והדע · והמס שמשושה מן וכבר זכרנוהו ·

דּוֹרְשֵׁי תָּמִיד עַד לֹא יֶחְטָא · הֵן בַּמִּכְתָּב הֵן בַּמִּבְטָא ·
שֶׁמֶן וּדְבַשׁ אֲנִיקֵהוּ · אַשְׂבִּיעֵהוּ כִּלְיוֹת חִטָּה ·

אֲשֶׁר לָמַד וְתוֹרָה לוֹ לְמִקְנֶין · וְלֹא לָמַד יְסוֹד דִּקְדּוּק וְלֹא בָן ·
כְּמוֹ חוֹרֵשׁ אֲשֶׁר יְנַהֵג שְׁוָרִים · וְדָן מִבְּלִי מְלַמֵּד וְדֶרֶךְ בָּן ·

היום הזה יום בשורה לפלטת בית יהודה הנשארה · ואנחנו מחשים · היום יי נראה אליכם אישים תופשי התורה החפצים לאור באורה · ולארות את מורה הכהנים הנגשים · היום הזה נמול ערלת לשוננו · ולא נחטא כמבטא שפתינו · בספר הנותן אמרי שפר אשר השאיר אחריו ברכה · וימלא אותו בחכמה בתבונה · ובדעת ובכל מלאכה · הלא זה דוד אשר יענו לו במחולות אם אין קמח אין תורה · ארי שבחבורה · כי כל אשר היו לפניו · בדקדוק הלשון וכל בניניו · לא דברו כמוהו נכונה זה קצר וזה האריך אף כי לא העמיקו לברר הסלת מהפסולת ולשקול במשקולת האמת דבריהם עד דוד הגדיל לעשות ללמד לבני יהודה שפת אמת ויאסף כל שרשי בניני אופני מבוני עניני הלשון אשר גבלו ראשונים אנשי שם · ימצאם כל אשר ידרשם · ויתן גדר ורושם למיני השם · למען לא יכשל אשר לא ידע ואשם · ולכל גזרות הפעלים ובניניהם אזן וחקר ותקן משלים ותלי תלים של הלכות נחוכות להקים חתים ונכשלים במלים · איש לא נעדר מכל פרטי השלמים והחסרים · הנחים והכפולים והזרים · ולכל האותות אותותיו אותות עליונות כאשר יורו המורים · בדין כתבא דירשים · היום אם בקולי תשמעו משכו וקחו לכם פליטי אפרים ואיש יהודה כלי יקר מכל כלי חמדה · מכלל יופי מבלי דופי כי תצמאו למי החכמה · בו תמצאו מעין מים חיים · שתו ושכרו דודים · יין עסיס רמונים · עם פרי מגדים · וכי תרעבו ללחם לכו לחמו בלחמו לחם אבירים · אשר יאכל לכל נפש עם כל מיני מעדני משמני מצפוני טמוני התבונה בואו שעריו אל היבלות · מקוטרות מר ואהלות · ואוהלות בוללות תהלות · וכמה מעלות וסגולות · למלאת בתי הנפש והלחשים · היום ידענו כי בתוכנו יי אשר לא השבית לנו גואל · נודע שמו בישראל · החכם כ״ר גרשם שונצין תהא נפשו בצרור החיים צרורה · הוא החל במצוה ולא זכה לגומרה · ויתמוך אחריו בנו הנחמד כ״ר אליעזר אשר יגע בכל מאודו · בגופו ובממונו · להגיה הספר ולתקנו · לבררו וללבנו · מרוב הטעיות · הנמצאות בכל הנסחאות · ונעשה כל זה על ידי אנשי המלאכה יודעי ספר ומביני מדע שלמים וכן רבים · בטורח ועמל גדול לנקד הפסוקים ולבקש מקומותיהם בכל נביאים וכתובים · וחמשה חמשים · היום הזה מזה בן מזה יזה · אמרי נועם להודיע לעם יי טוב טעם הספר הזה אני החתום בקצה היריעה בנפש נכנעה · מחלה נועה · זה לי ימים ישבתי משמים מרב הצרות צרורות חוברות סבוני גם סבבוני בימי עדנה · שללו כל טובי הצרים היושבים ראשונה · במלכות הזמן מהומן בזתא חרבונה · אף חכמתי לא עמדה לי והודי פנה · ערכה כל שמחתי וגדלה אנחתי ותעבור הרנה · ואף כי לימים ראשונים בהמון מלי ערכתי מערכה לקראת מערכה בממלכת המליצה · כי שם צוה יי את הברכה · ועל ערבים בתוכה תליתי כנורותי בערבי במדבר וכר לקחי ושיחי · וככחי אז עתה כחי · לולי בעותי עתותי המה היו בעוכרי נתנוני בעמק הבכא · שט בים המבוכה · וכל זה היה סבה מספקת לחשוך אותי מלדבר במקום גדולים · חידות ומשלים · מה גם עתה כי יכתבון מלי ויוחקו בעט ברזל ועופרת · האלהים כי יצאתי ממחיצתי באשר אלצני ואמצני כ״ר אליעזר הנזכר והכריחתני אהבתו להודיע צערו לרבים באמרו אלי דבר אתה מריה דעובדא אשר ידעת הטורח העצום במה שהגהת קצת מאחרית הספר ונודע לך הפזור הרב אשר עשיתי · וגם בראותי יופי המלאכה ותקונה והצורך הגדול אשר אל בני עמנו אל הספר הזה לא יכלתי להתאפק וצבא אמרותי על דל שפתי יצאו נצבים לחפציהם דרושים · היום בהר יי יראה רגלי מבשר אומר לציון מלך אדירך · והיום זה אני לדודי ודודי לי תאמר לעדת ישראל ולשנות הער דך נבלם גוי צדיק בחרת בו לעולם משנת גלותו תואל אל ותשלח חיש גואל ונשיר לך מיכאל ולעלות ההראל אנחנו נחלץ חושים ·

מִכְלַל יֹפִי מִכְלוֹל נִקְרָא · בִּיסוֹד דִּקְדּוּק הוּא רֹאשׁ מוֹרִים ·
דָּמוּ אַחֲרָיו הַקְּשׁוֹת אֵלָיו · אַךְ אֶל קִרְבָּם חִצִּים מוֹרִים ·
מִי כָמוֹהוּ מוֹרֵה צֶדֶק · יָזִיל אִמְרוֹתָיו כַּמּוֹרִים ·
בּוֹ מַר עוֹבֵר לִלְשׁוֹן עֵבֶר · אַךְ אֵין חָבֵר לֵאמֹר מוֹרִים ·
תּוֹעֵי לָשׁוֹן בֹּאוּ לִמְדוּ · חֻקָּיו שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים ·

חוֹפֵשׂ דְּבַר חֵפֶץ לְנֶפֶשׁ נִכְסָפָה · לִמְעַט דְּבַשׁ בּוֹא יַעְרוֹ קַח הֵילֶךְ ·
יְרַק שְׁלַח וְרַהַב לְשׁוֹן זָהָב קְחָה · מִכְלוֹל אֲשֶׁר בּוֹ כָל אֱחוֹז בּוֹ הֵי־ לָךְ ·
כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים בּוֹ שְׁקוֹל אַל תֶּחְדַּל · אִם דַּל וְאִם עָשִׁיר וְאִם מַךְ הֵילֶךְ

נאם המדבר צעיר התלמידים אברהם בכמה״ר אפרים ז״ל נ׳ שנגי׳

Rabbi D. Kimchi Grammatica hebraea.